

**Tompa Mihály
összes költeménye**

TARTALOM

LÍRAI KÖLTEMÉNYEK

1840

NÉPDALOK.
POSTADAL.
VÍZ-DAL.
KANDALLÓ-DAL.

1841

ALKONYATKOR.
PATAKNÁL.
SÍREMLÉK.
HAJNALKOR.
EMLÉKEZET.
LIGETBEN.
A HOLDHOZ.
SÍRNÁL.

1842

KEDVESEMHEZ.
MÁJUSBAN.
TAVASZDAL.
ÉJFÉLKOR.
CSALÁNOK.

1843

EGYETLEN KINCS.
MEGNYUGVÁS.
A PATAKHOZ.
VALLOMÁS.
A NYUGALOMHOZ.
A FECSKÉHEZ.

1844

NYILT LEVÉL EGY HÖLGYHÖZ.
ÉLETEM.
VÉGPANASZ.
A VIRASZTÓ.
BÚCSUZÓ LEÁNY.
NAPRAFORGÓK.
LEVÉL PETŐFIHEZ.
HALOTT FELETT.
ŐSZI KÉPEK.
HÁRFÁM.
SZIVEMHEZ.
BÖSZÖRMÉNYI JÓZSEFNEK.
EMLÉKVERS.

1845

KARÁCSONYKOR.
KÉP.
AZ ERDEI LAK.
EMLÉKLAP IRÁNYI ISTVÁNNAK.
A KÖLTŐ.
KÜZDÉS.
TÓTH DÁNIELHEZ.
MELEG FORRÁS.
NEFELEJCS.
SZERELEM.
KOSZORÚ.
VÖRÖSMARTYHOZ.
KISFALUDY SÁNDOR EMLÉKÉRE.

1846

ÉJI VIOLÁK.
PUSZTÁN.

SZEMERE MIKLÓSHOZ.

NÉPDALOK.

AZ ELSŐ IBOLYÁHOZ.

HŰSÉG.

EGY MAGYAR POÉTÁHOZ.

ELMÉLKEDÉS A KANCSÓ FELETT.

ŐSSZEL.

LEVÉL POGÁNY KAROLINÁHOZ.

KÉT MADÁR.

1847

BARÁTOM HALÁLÁN.
JÉGVIRÁGOK.
EMLÉKLAPOK EGY ASSZONYHOZ.
A LÁNY SZERETŐNEK VALÓ...
OH E SZEGÉNY HON!...
ÁRVERÉSEN.
NÁNIHOZ.
ÉJI KÉP.
ÚJ ÉVKOR.
TEMETŐI HANGOK.
MÁRVÁNYSZOBOR.
FEJFA.
VAS-EMLÉK.
ÁKÁC-FEJFA.
FENYŐ-KERESZT.
GRÁNIT-SZOBOR.
ÉNEKEK.
A HANGYÁKHOZ.
HARANGSZÓ.
ŐSSZEL SZÜLETTEM...
DIVATOS KÖLTŐ
BETELTEM...
BETEG VAGYOK...
EGY HALVÁNY HÖLGYHÖZ.
PANASZKODJAM TALÁN...
FALUSI ÓRÁK.
OLCSÓSÁG.
SIRVERSEK.

1848

A FEHÉR LILIAM.
FARSANGBAN.
PIPACSOK.
KI MESSZE ÚTRA MEGY...
ÜNNEP.
NAGYJAINK.
MESSZIRŐL.
1848.
ÉPEN MINT A KAKAS...
GRAEFENBERGBEN.
EGY AMERIKAI LEÁNYKÁHOZ.
NÉMULJATOK MEG...
ELŐRE.
TERÉZ EMLÉKEZETE.
NÉGYES LÓHERE.
TÖRTÉNET.
ZIVATAR.
EMLÉKSOROK.

1849

JÖN A MUSZKA.
KOSÁR.

SÁRGULTAN ÁLL...
A KINCSÁSÓ.

1850

FRANCIA.
NÉMET.
ANGOL.
FIAM SZÜLETÉSEKOR.
A GÓLYÁHOZ.
ALFÖLDI KÉPEK.
HÓFELHŐKKEL...
A SZÉKY PUSZTÁN.
PÜNKÖST REGGELÉN.
AZ ÉN LAKÁSOM.
OH HÖLGYEM.
ARATÁS UTÁN.
HÜVÖS SZÉL FÚ...
PUSZTÁN.
EGY ALFÖLDI ÚJ TELEPEN.
NÉPDAL.
NE NÉZZENEK RÁM...
MIT KÉREK...
VÁLASZ VOJTINA GÁSPÁRNAK.

1851

LEVÉL EGY KIBUJDOSOTT BARÁTOM UTÁN.
EMLÉKSOROK EGY SZÉP HÖLGYHÖZ.
PACSIRTADAL.
TAVASZI PIMPÓK.
TORNÁCOMON.
SZÓLÓHEGYEN.

1852

ELMÉLKEDÉS EGY LEVÉL FELETT.
KUVIK.
TÁVOLBÓL.
TAVASZKOR.
ŐSZI TÁJNAK...
A MADÁR, FIAIHOZ.
BUCSÚ AZ Ó ÉVTŐL.

1853

ITTHON VAGYOK...
ELSŐ SZERELMEM.
MADÁRFÉSZEK.
HARMINC ÉVEN TÚL.
JÖSZTE KEDVES...
BARÁTIM EMLÉKEZETE.
BOLDOGSÁG.
HALMON ÁLLOK...
BUCSÚ.

1854

HŰSÉG.
ELMONDHATNÁM...
A VÁNDOR KÖNYVÉBE.
TAVASSZAL.
KIKELETKOR.
NYÁRI ESTÉN.
LEVÉL A »VISZHANGHOZ«.
SÍRVERS.
ÖRÖMVERS DROPPA MIHÁLY FÉLSZÁZADOS
ÜNNEPÉRE
PUSZPÁNGHOZ.
KINCSKERESŐK.

1855

KIZÖLDÜLT...
A KÖLTŐ FIÁHOZ.
HALLGASS...!

ŐSZI KIKIRCS.
EMLÉKEZET.
OH...!
EGY IFJU PÁRHOZ.
NE HAGYJ MÉG ITT...
NÁLAD NÉLKÜL.
NYÁRBAN.
ÖREG BARÁTOMHOZ.
MÁRIÁHOZ.
ELEIMNEK.
SZERETTELEK...
SIR-SZOBORRA.

1856

FECSKE, GÓLYA.
FENT ÉS ALANT.
KIKIRCSSEKBEN...
NE HIVJ...
EMLÉKLAPOK.
HERNYÓ VOLTÁL...
NÉPDALOK.
ŐSSZEL.
HALOTTAK EMLÉKEZETE.
POHARAM.

1857

MÁJUS ELSŐ NAPJÁN.
KÓCSI PUSZTÁN...
HOLLÓSI KORNÉLIA EMLÉKKÖNYVÉBE.
MEGTÉRŐ.
BOLDOG SZIGET.
BÓNIS-POGÁNY KAROLINA SZELLEMÉNEK.
A PATAK.
ÉJJEL.
HOZZÁ.
FALUSI KÉP.

1858

FEDDŐZÉS.

1859

KAZINCZY FERENC EMLÉKEZETÉRE.
BÁR MÉG...
EMLÉKLAPOK
PUSZTULÓ ERDŐ.

1860

A PIPISHEZ.
GRÓF MIKÓ IMRÉHEZ.
VÖLEGÉNY EMLÉKKÖNYVÉBE.
ÖZVEGY GÓLYA.
LÓRÁNTFI ZSUZSÁNNA EMLÉKEZETE.
A TŰZ.
A REPKÉNY.
KIKELETKOR.
TANÁCS.
A SZENT KÜSZÖB.
ALKONYATKOR.
LEVÉL EGY ANYÁHOZ.

1861

RÓZSAFÁMHOZ.
FORR A VILÁG.
GAZDAEMBER ÖMLENGÉSEI.
A TAVASZHOZ.
A KIKIRCSHEZ.
RÉGI TÖRTÉNET.
EBÉD UTÁN.
VIRÁGOS KERTBEN.
A POZSONYI VÁRBAN.

KÉT LEVÉL.
EGY KÖNYV OLVASÁSA KÖZBEN.
BARÁTOMHOZ.
A TÁVOZÓ UTÁN.

1862

A GYÁSZOLÓ.
TÉLBEN.
A TÉL.
ÚJ SIMEON.
ISTEN AKARATJA.
A KEDVES SIRJÁNÁL.
TAPASZTALÁS.
BOROZÁS KÖZBEN.
FENT ÉS ALANT.
SÍRBOLTBAN.
A VIHAR.
MULT, JELEN S JÖVŐ.
GYÓGYULÁS.
ESTVE.
TEREPÉLYES NAGY FA.
A SEBZETT SZARVAS.
KEDVES VENDÉG.
A GYÜLEKEZETBEN.
EGER HATÁRÁBAN.
EPIGRAMM-FÉLÉK.
PETŐFI.

1863

ÚJÉVI ÜDVÖZLET
NÉPDALOK.
MOSOLY.
A VÁNDORNAK.
A SZERETET.
RÉGI JÓ HÁZAM!
DENEVÉR.
KARÁCSON ESTÉJÉN.
1863.
BÉRC ÉS LAPÁLY.
IKARUS.
SZERETLEK!
TÉLI REGGELEN.
HALDOKLÓ MELLETT.
LEVÉL ÖREG BARÁTOMHOZ.
AZ ESZTENDŐ VÉGÉN.
ARANY LAKADALMON.
A SZABADBAN.
A »PALOTA« HELYÉN.
ESTVE.
FÖRDÖBEN.

1864

A HAJÓ.
A FOLYAM.
ÉN!
HAJTSÁTOK MEG...
A TITKOS BETEG.
AZ IFJU KÖLTŐ.
KI A SZABADBA...
AZ ERDŐBEN.
ŐRIZD MEG...
HA...
BŰNBOCSÁNAT.

1865

A GÁLYARAB FOHÁSA.
A BORISZÁHOZ.
ALANT ÉS FENT.

A MADARAK MÓDJÁRA.
NOVEMBERBEN.
RÖGTÖNZÉS.

1867

ISTEN HOZOTT...
SONETTEK.
NŐMNEK.

1868

UTOLSÓ VERSEIM.

ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK

1841

MOHOS VÁROMLADÉKON...
KERTÉSZLEÁNY.

1842

ZOKOL.
VARRÓ LEÁNY.
TEMETÉS.
A DALNOK.
A KÖLTŐ VÉGÁLMA.

1843

A SZELLŐ.
KÉT MENYASSZONY.
A HÍR LANTJA.
BEDŐ.

1844

LANT ÉS KORONA.
MARCO.

1845

A FÉNYBOGÁRRÓL.

1846

NÉPREGÉK, NÉPMONDÁK
MÁRTA KÖNNYE.
A HALÁSZ ÉS ARANYHAL.
SÜLYEDÉS.
CSÖRSZ ÁRKA.
A JÁVORFÁRÓL.
SIRATÓ.
A KARCSAI TEMPLOM.
BEREGSZÁSZ
A VÁNDOR LÁPRÓL.
KIRÁLY KÚTJA.
KŐASSZONY
A KÉT IJÁSZ.
OLTÁRKŐ
AZ ÁRVALÁNYHAJRÓL.
EPERJES.
VERESPATAK.
POGÁNY-KÚT
CSENGŐBARLANG.
SÁRKÁNYTÖRÉS.
A FUTÓ CSILLAGRÓL.
AZ ÜNNEPRONTÓK.
HEGYESKŐ.
VÁRHEGY.
SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL.
LÓFŐ.
A PÁRTATOLVAJ.
GALAMBOSKŐ.
AZ ÖRDÖGSZEKÉRRŐL.
A SZEPESVÁRALJAI LEÁNY.
MENEDÉK-KŐ.
SZUHAY MÁTYÁS.

BOSNYÁK ZSOFIA.
1847
SZAKÁLAS FARKAS.
A VÁMOSUJFALUSI JEGYZŐ.
TAMÁS VITÉZ.
JÉZUS ÉS A NÉP.
MŰVÉSZET ÉS PÁLYABÉR.
A HŐS ÉS KARDJA.
A CSALOGÁNY ÉS A SAS.
A TÓ LEÁNYA.
SZÉCSI MÁRIA.
PIPÁS KÁNTOR.
AZ ÜRES KOPORSÓ.
1848
A FEKETE EMBER.
A JÓS FESTŐ.
A BUDAI ORSZÁGGYŰLÉS.
A KERESZT-ÚTRÓL.
FEJÉR KATI.
1849
PALI TÖRTÉNETE.
MÁS A CSÁSZÁR KATONÁJA, MÁS A HAZA
KATONÁJA.
1850
AZ ÖZVEGY ÉS FIAI.
HUSZÁR KALAND.
A TENGERSZEM.
AZ UJONC.
MUSZKA TRÉFA.
A VISSZHANG.
1851
A FÉNIKSZRŐL.
A SELYEMBOGÁR.
A MÉSZHARMAT.
A KÉRÉSZ.
EGY HÁZASSÁG.
CSERVENA HORA.
A LIDÉRC.
A VITORLÁS CSIGA.
ÁSVÁNY.
A PÓK VERSENYE.
BARLANG LELKE.
A BAJMÓCI FÖRDŐS.
A KÁRPÁTOK VILLIJE.
A BÖLÖMBIKA.
A LÉGKŐ.
BOROVA HORA.
A TŰZ SZELLEME.
A SÍRÁSÓ.
1852
AZ ÖREG SZOLGA.
A VÉN HARANGOZÓ.
VÍG SZÜRET.
KÉT SZOMSZÉD VÁR.
DIÓSGYŐR.
1853
VIRÁGREGÉK.
ELŐHANG.
AZ IBOLYA ÁLMAI.
ŐSZI KIKIRICS.
MÉCSVIRÁG.
SZARKALÁB.
BAJNOKFŰ.
HALÁLFA.

HAJNALKA.
DÉLIKE
ARANKA
A SZEGFŰ.
A VIRÁGOK TÜNDÉRE.
A MOHOK.
A FEHÉRLILIOM MENYEGZŐJE.
A KÉK LILIOM ÉS PIPACS.
IZSÓP ÉS VIOLA.
ÉGŐ SZERELEM.
HAVASI RÓZSA.
A LILIOMOK HARCA.
TUBARÓZSA S KÉK JÁCINT.
CSUDAFÁ.
REPKÉNY.
VADRÓZSA.
TÉLI ZÖLD.
VIZI LILIOM.
KOLOKÁN.
GYÖNGYHIM.
NEFELEJTS.
KÉK IRINGÓ.
PERPÉTUEL.
A FAGYÖNGY.
KIRÁLYVIRÁG.
AIAIA.
CIPRUS.
VIRÁGREGE.
CSALÁN.
RÉTEL PATAKJA.
A SZEGÉNY ÉS GAZDAG.
A BOJTÁR.
TÍZ FORRÁS.
1854
HAHÓTHY FARKAS.
A MISKOLCI BÍRÓ.
KENYÉRKŐ.
NÉPROMÁNC.
A KINCSKERESŐ.
A FÉLKEZŐ KOLDUS.
1855
ARSLÁN PASA.
A SZTRACZENAI SZIKLAKAPU.
AMNON ÉS TÁMÁR.
ANDRÁS POLGÁR.
SÁNDOR BÁCSI.
A FOGOLY.
SZENT JÁNOS LOVAGJA.
ANDRÁS HERCEG SÓLYMA.
GALAMBPOSTA.
A SÓLYOM.
A VITÉZ.
1856
ETELE HUN KIRÁLYRÓL
ŐSIDŐKBŐL.
KUN KOCSÁRD.
A HŰ VITÉZ.
MÁTYÁS KIRÁLYRÓL.
MOHOS.
A FOGOLY.
1857
ÁROKHÁTI LŐRINC.
ADÓS, FIZESS!
BASA KUTJA.

A GAZDAG.
KÉT ÁRTÁNDI.

1860

KÁLMÁN ÉS PREZLAVA.
A TESTVÉREK.
A POZSONYI HARCJÁTÉK.
SÁMSON.

1861

ZRINYI ILONA KESERVE.

1862

HÉBER LEGENDA.
BORICS ÉS PREZLAVA.
A JÖVEVÉNY.
A KISÉRTŐ.

1863

HERÓDES.

1864-1866

HÁROM A DARU.
JÓCZIK JÓNÁS FUTÁSA.
A VILÁGLÁTÓ.

ZSENGÉK

HÁLAEMLÉK...
VERSFÜZÉR PÉCHUFALUSI GRÓF PÉCHY
EMÁNUEL Ő NAGYSÁGÁNAK.
KÖSZÖNTŐ.
APRÓK.
ÖRÖMDAL BÁRCZAI BÁRCZAY MIHÁLY ÚR
TISZTELETÉRE.
PÉTER.
BÉLA KIRÁLY ÉS A BUJDOSÓK.
JUTTA ŐRGRÓFNÉ.

A KÖLTŐNEK TULAJDONÍTOTT VERSEK

EMLÉKEZÉS.
VIGASZTALÁS.
A LÁGY SZIVÜ.
TAVASZREGGELEN.
A FŐKÖTŐ.
EMLÉKKÖNYVBÉ.
A SZÉP KATI.

LÍRAI KÖLTEMÉNYEK

NÉPDALOK.

I.

Tél után jön a tavasz,
Ma már a lány mind ravasz;
Szembe, mondja, hogy szeret,
Hátad mögött kinevet, -

A minap hogy az erdőn
Szembe jött a szeretőm,
Csókot kértem, nem adott,
Még meg is haragudott.

Megállj leány, a nyáron
Meg nem látsz a határon,
Tiszán, Dunán átmegyek,
Hogy rajtad boszút vegyek.

Majd meglátod jó Maris,
Megcsókolnál százszor is,
Sirva kéred az eget,
Hozzon vissza engemet.

El is ment a jó legény,
De megjárta ám szegény:
A lány úgy megsiratta,
Hogy kezét másnak adta.

II.

Süt már a nap melege,
Megyen a Tisza jege,
A kikelet közelít,
Mindent öröme derít.

Virítnak a virágok,
Örülnek a leányok;
De én nem bánám, ha már
Itt volna a meleg nyár;

Aztán ha tél kerülne,
A szívem is örülne,
Mert farsangon, ha hó lesz,
Rózsám, tudom, hogy elvesz.

III.

Kis ház előtt eperfa áll,
Alatta szép lány sirdogál,
Már az éjfél elhaladta,
Mégis sír az isten-adta.

Ne sirj Maris, felejtsd el őt,
Találsz te még szebb szeretőt;
Hogy elhagyott a csapodár,
Azért bizom könyezni kár.

Én is egykor leány-fővel
Megjártam sok szeretővel;
Előbb mindig beteg lettem,
Utoljára föl se vettem.

POSTADAL.

Zárt szobában, únalom közt,
Mig sok ember tespedez,
És szemétől a komor fal
Annyi szépet elfedez:
Völgyek, erdők és folyók közt
Vígan hajtok addig én!
És örömet nyújt az élet
A természet nyílt öléen.

Víg danára nyílik ajkam,
S merre hajtok, száz szekér
- Postasípom nyers dalára, -
Mind utat nyit, mind kitér.
Úti táskám rejtekéből
Bú, remény csak úgy repül,
Jövetemre sok vidám arc
Elborúl, sok felderül.

Sok szülét, rokont, barátot,
Édesen megnyugtatok;
Messze földről ennek, annak
Szíves óhajtást hozok.
A sohajtó lányka keble
Boldog érzelmekre kél,
Ha táskámban kedvesétől
Van egy édes kis levél.

A pazar fiú reménnyel
S nyugtalan vár énreám:
Mert a rég várt örökséget
Érkeztemmel kapja tán;
S mindezekre semmi gondom...!
Dudorászva dalra dalt!
Vígan hajtok, nem cserélek
Sok emberrel hívatalt.

VÍZ-DAL.

Agyzavaró bor félre előlem!
Életadó fris víz italom,
Tőle vidúl a lankadozó test,
Tőle nyer éltet játszi dalom.

Míg sokat a bús pince-homályban
Vészteli kedv kap karjaira:
Én leterülök szomjamat oltó
Hús patak árnyas partjaira;
Ott az ujító nedvet iszom; majd
Benne füresztem tagjaimat;
Csöppjeitől a víg elevenség
Szállja meg izzadt homlokomat.

Fellobog a bor lángerejétől
A kizsarolt kedv s életerő,
És e becses kincs égve enyészik,
Unt napokon bajt hozva elő;

Tiszta vizemtől éber az elme,
S vídor egészség futja erem;
Gyógyszerem a víz, tőle hanyatló
Életerőmet visszanyerem.

Látom, esőtől éledez a tér,
Díszkoszorút nyer fű, fa, virág,
Tőle tenyészik s hozza gyümölcsét
A kikiáltott hírü borág.

Nékem is - a szép májusi reggel
Messze lakomtúl hogyha kicsal -
Erdei forrás tiszta öléből
Kéjeket ad a biztos ital.

Munka ha fáraszt s nyári melegben
Hő ajakimhoz vágyva viszem,
A Tokaj ormán szűrt csodanedvet,
S véle barátit, csak nevetem.

Habkebelű lány! nézd, mi sietve
Fut le előttünk a patak-ár,
Tölts poharamba tiszta vizébül,
Míg zivatartól nem lepi sár.

Rózsakorú lány! így fut az élet,
Szedni siessünk báj-örömit,
Folyja el ajkam csókjaid árja,
Hogyha szerelmem lángja hevít.

KANDALLÓ-DAL.

Künn a télnek vad viharja
Futja bé a láthatárt,
Ércfagyával minden élet
Néma sír ölébe zárt;
Mégis engem tűzhelyemnél
Vidor érzet karja vár,
A sötét bút elröpíti
Lángja és a tölt pohár.

Bár üvöltsön ablakomnál
Mérgesen a puszta-szél:
Kandallóm nyájas tűzénél
Bősz dühétől kába fél;
Kis tüzemnek nyújtok újra
Táplaszert, ha hamvadoz,
És közel vonúlok annak
Vígan égő lángihoz.

Akinek sors-förgetegben
Enyhet ad belérzete,
Csöndes az, bár sújtsa porba
Sorsa kínos végzete:
És ha a kebel nyugalmán
Bűntudat viharja dúl:
Béke annak a dicsőség
Fény-ölében sem virúl.

Mert az üdv és kín csiráját
Rejti a szív; mindenik
Balga vagy jó tettek által
Gazdagon gyümölcsezik:
A szelíd erény jutalmat,
S a galád bűn benne lel.
Ember, őrizd! - drága kincsed
A mocsoktalan kebel.

Engem - hála végzetemnek! -
Nem kinoz kül- s belvihar,
És letűnt életkoromnak
Bús emléke sem zavar;
Bár szegénynek szüle a sors,
Nem nyilik panaszra szám,
Kandallóm előtt derülten
Szívom füstölgő pipám.

Kis körömben bárha nincsen
Nagyvilági csalfa fény.
Ámde békém lágy öléről
Nem riaszt fel durva kény.
Vágyaim túl nem csapongnak
Helyzetem kimért körén:
Kincsre, fényre nem sovárgva
Enmagamba' boldog én.

Kívül a tágas természet
Sápadt arcán nincs virány;
Árva a völgy, lombok árnyin
Nem dalol víg csalogány;
És - ki hinné? - szűk körömben
Bájoló tavasz virul
S int felém, a rám mosolygó
Lyánka bíbor ajkirul.

Hólepeltől fedve a föld;
S míg alatta csöndesen
A kifáradt élet álom
Hallgatóg keblén pihen:
Én körültem rózsá-kedvben
Víg barátok hangja zeng;
S tölt pohárunk egybehangzó
Érzemény közt összepeng:

Éljen a Hon! egyesülés
Szent tüzetül összeforrt
Tetterő a szétvonásra
Hozzon gyász halotti tort!
Végig éljen a barátság,
Földi létünk fűszere!
S véle a bor, búcsutákon
Győzedelmes fegyvere!

Míglen a tél vad viharja
Futja bé a láthatárt,
S a tavasz virágözönnel
Nem teríti a kopárt:
Kandallóban égjen a tűz
S játszi lángja verje szét
A körülem tornyosuló,
Kedvölő bú fellegét.

ALKONYATKOR.

Tünődve állok én
 Az est sugárinál,
 Midőn a nap sötét
 Hegyek mögé leszáll;

Kérdem: ha életünk
 Fáklyája majd elég,
 Ujabb dicső korány
 Reá derül-e még?

És a vak éj után
 Ragyogva kél napunk;
 Jelenti: álmaink
 Után - feltámadunk.

PATAKNÁL.

Oh csörge kis patak!
 Mondd meg nekem:
 Hozzád miért siet
 A kedvesem?

Nem tűnik úgy el est,
 Nem jó korány,
 Hogy itt ne lenne a
 Kedves leány.

Boldog te! hallhatod,
 - Füzért ha fon, -
 Kiről foly édes dal
 Az ajkakon;

És aki úgy tudod
 Szívtitkait,
 Ha tán szerelmével
 Mást boldogít:

Mondd, oh, mondd meg nekem,
 Kis csörgeteg!
 Látod, miatta szűm
 Minő beteg.

SÍREMLÉK.

Pihenj, fiam! nem áll ugyan
Kevély márvány álmad felett;
De bús anyád, fájdalommal,
Sirodnak élő szobra lett.

Szívemre írva fel neved
A vesztés gyászbetűivel;
A vándornak, ki alszik itt?
Sirkő helyett én mondom el!

És elvirasztva napjaim:
Veled majd együtt pihenek;
Hol nincs gyermektelen szüle,
Hol nincs árván maradt gyerek!

HAJNALKOR.

»Kis fülmile! ki hí dalolni,
Ha kezd pirúlni napkelet?
Öröm vagy bú szokott-e csalni
Ajkidra édes éneket?« -

„A természet szent templomában
Legyek bár én kicsiny madár -
A nagyszerű harmóniában
Az égbe száll ez énekár.”

EMLÉKEZET.

Mért tűnsz elém, szelíd emlékezet!
A boldog mult mosolygó képivel?
Bús lelkemet s halavány arcomat
Nyájas sugárod nem deríti fel!

Ki egykor, mint én, oly boldog vala,
S többé reménye sincs, hogy az lehet:
Annak felejtés ad csak enyhülést,
Nem a te képed, jó emlékezet!

LIGETBEN.

Bár öledben nem hangzik fel a dal
S bús enyészet dúlja ékidet:
Ősz derétől sárga lombjaiddal.
Üdvezellek, sápadó liget!
Mint tavaszhoz illatos virágod,
Illik életemhez száraz ágod. -

Elmosolyg az alkonyat sugára,
Bágyadozva leng az esti szél,
Esti szellő halk fuvallatára
Földre hull a hervadó levél. -
És kik a zöld lombbal felnövétek:
Véle hervadtok le, szívremények!

Ah! az est, a hervadó ligettel,
Életemnek gyászos képei,
Elborítanak, fagylaló hideggel
Nemsoká a sír göröngyei. -
Árnyaidban, síri ciprus ága!
El-lefonnyad szép korom virága.

Jó liget, te boldogabb! hisz a tél
Elviharzik, mérge elhavaz,
Lombjaidtól bárha fosztva lettél:
Meghozandja a kies tavasz,
Ifju-zölden adja vissza éked,
Dal s virággal szőve bé vidéked.

Mig felettem, kis halom tövében,
Némán áll az egyszerű kereszt,
Melyet a szív szánó érzetében
Bánatos köny árja nem fereszt...
Új tavaszban felvirúl az élet,
Ah, csak a sír jégölén nem éled!

Lányka! lányka! majd ha ablakodnál
Látsz haladni gyászkisérertet,
S a koporsón őszi sárga lomb áll:
Én leendek a kiszenvedett...
Elborúlva szép szemed sugára,
Mondd utószor: béke hült porára!

És a holtak nyughelyére jőj el!
Új porával áll egy sírhalom,
Míg felette, bánatos nyögéssel
Leng feléd az esti fúvalom,
Mintha sugná: aki érted éltem,
Karjaidban szebb álmot reméltem.

Ejts könyűt! a bú-emelte dombot
Részvevő könyűd beszenteli:
S mely rátűzve áll, az őszi lombot,
Bárha nem fog többé zsengeni,
Vedd! s ha jó az új tavasz virága,
Hívedet jelenti száraz ága.

L... nov. 1841.

A HOLDHOZ.

Hő vágyaim csak érted égnek,
Oh csendes éjek asszonya!
Ha nem piroslik már az égnek
Felhőin a nap alkonya.

Mig szép arcid halvány sugára
A tiszta égen fönn ragyog.
Bár fájdalomnak nincs határa,
Ugy képzelem: boldog vagyok.

Ha volt egykor szivemnek búja,
Sugáridnél elsirtam én;
Boldogságomnak más tanúja
Ha nem volt a leány ölén:

Te nyájasan reám mosolyogtál,
Mint én, szeretve egykoron,
Midőn epedve andalogtál
A szép arkádi pásztoron.

S mióta kínom rabja lettem,
Te, most is részvevő barát,
Magas pályád körét felettem
El-elborúlva lenged át.

Oh csendes éjek néma őre!
Lágyan nyögő szellőiden
Küldj álmot a bús szenvedőre
S ha nyugtató ölén pihen,

A felkelendő nap világán
Nem ébred ő; sugáridon
Végetlenül alunni kíván,
Miként a hű Endymion.

SÍRNÁL.

A sírban csend és nyugalom van; lyánka, te fáradt
Nem voltál, Óh hát mért neked a nyugalom?

KEDVESEMHEZ.

Emlékjelül: hogy hívedet
Feledni nem fogod,
Háromszinű selyemszalag,
Lánykám! ajándokod;

És bárha tőlem messze vagy,
A kis szalag velem, -
Amelyen, édesem! rokon-
Vonásidat lelem.

Ártatlanságod szűz havát
Jelenti a fehér,
Amellyel a föld csillogó
Gyémántja föl nem ér; -

És a piros szerelmedet,
A lángolót, a hűt;
Borús egemre ez mosolyg
Vidám tavasz-derűt. -

Oh! e kebel mi kész a zöld
Felett reményleni:
Hogy birtokod csak engemet
Fog boldogítani.

Lánykám, hazám! jelszínetek
Mert nem különbözik,
Szivem nektek nagy és örök
Hüségét esküszik.

Hozzátok ennek lángoló
Szerelme végtelen;
S csak benne ég, mert mondani
Az ajk erőtelen.

Az alkonyat ha elmosolyg
S az új korány ha kél,
Ebben csak a kedves leány
S a hon szerelme él;

S mig más az oltár zsámolyán
Imádja Istenét:
Oh! én csak egy imát tudok:
A hon s leány nevét,

Övék mert minden érzemény,
Mely szűmben felfakad,
Csak értők fáj, remél, dobog,
Amíg meg nem szakad. -

Oh kedves lányka, akkor is
Te fogd be bús szemem;
Nyugalmat a sír álmain,
Hazám, te adj nekem!

MÁJUSBAN.

Zöld a mező, foly a patak,
Hús árnyakon madár-zene;
Van-e, ki benned, oh tavasz!
Édes gyönyört nem érzene?

Kinek csak egy virága volt,
S benned föl nem virúlhat az:
Mindegy, akár kihajt az ág,
Akár a zordon tél havaz!

TAVASZDAL.

Darvak röpködnek át
Kinyílt folyók felett,
Hirdetve hangosan
A várt kikeletet;

És bár a föld kopár,
Szinetlen a vidék,
Kéken sugárosan
Mosolyg alá az ég.

A földben élni kezd
Ezer mag és csira,
S kibújni vágy a nap
Meleg sugárira;

Lombos lesz a liget,
Virágos a mező,
S ezer vidám gyönyört
Talál az érező.

Óh csak nekem jöend
Hiában a tavasz;
Az én virágomat
Nem adja vissza az.

ÉJFÉLKOR.

Szivemhez egy ígét
Nincs aki szólana:
S a tenger éjszakán
Velem virasztana.

S ah, mert nem fojthatom
Keblembe a panaszt:
Könyűimmel, fehér
Lapokra jegyzem azt.

CSALÁNOK.

I. A VITÉZ FIÚ.

»Fiam! lejártak napjaim...
Mely védte a magyar honát:
Őrizd meg kardom, a család
Hatszázados tulajdonát!

És - mert ki tudja a jövőt? -
Ha zúgna tán a harcvihar:
Honért, királyért hősileg
Villogtasd, mint igaz magyar!«

- És függ a kard, de béke van,
S henyélve hogy ne függjön ott:
Belőle a vitéz fiú
Dohányvágót csináltatott.

II. A GYÁSZOLÓ FÉRJ.

Csinos parasztlak udvarán
Gyászos karének hangja kel,
S a népnek nagyja, apraja
Tolong, hiszen bámulni kell!

És a nyugalmas sír felé
Kísérik a jó házi nőt;
A férjnek kínja végtelen,
S mondják: követni fogja őt!

És íme, a nép jóslata
Minő hamar beteljesült:
Szegény, a gyászbeszéd alatt
Szerencsésen *elszenderült!*

III. NÖVELÉS.

Itt áll fiam, növelje ön
Hasznos polgárnak őt,
S hogy állhasson meg emberül
Majd a világ előtt!

Költség kimélve nem leend...
S meg nem fogom kezét,
Fenyítse: ámde tartsa meg
Becsület-érzetét!

- Ez már értelmes egy apa
Minőt keresni kell...
Hohó, kérem! a botozást
Magának tartja fel!

IV. LÁNC.

Nősülni messze földre vitte
Pál gazda egyetlen fiát.
Ki a suton ölelgeté már
Piros-pozsgás menyasszonyát.

- Mihelyt kiforr az érkövesdi,
Ha Isten éltet, eljövünk,
S két szívet a szent házasságnak
Láncával egymáshoz kötünk!

Ejh, már megint világba szól kend
Apám uram! nekem bizony
A *lánca* nem kell... meg nem untam
Két ízbe' tán Nagyváradon!

V. KÖLTŐI SZABADSÁG.

Világom nagyszerű, csodás!
Melynek határa, vége nincs,
Szabad röptében képtelen
Szárnyam *lekötni* rabbilincs!

Hohó, barátocskám! ugyan
Minek már e badar beszéd?
Melyben szabadnak hirdeted
Magad, ez is *kötött* beszéd!

VI. PÁRBESZÉD.

„Ejh urfi! azt már nem tudom,
Nem jártam iskolába én!
De, a méznél mi édesebb?
Azt mondja meg, hahogy legény!”

»Én nem tudom!« - ,No lássa, hát
Édesebb az anyánk teje!’
»Azt én nem ízleltem soha!«
,Mégis beh megnőtt a feje!’

VII. MAGYARKA.¹

,Isten hozott öcsém! no csak...
Beh csinos köntös rajtad ez!’
»Csinos bizony mint a neve!«
,No, ez tán a *magyarka* lesz!’
»Az ám!« - ,Öcsém, hidd! illik is
Reátok név és öltözet,
Mert a magyarból bennetek,
Fájdalom, csak *magyarka* lett!’

VIII. HELÉNÁHOZ.

Vagy én volnék süket, vagy te volnál néma,
De így rosz pár lennénk, *beszédes* Heléna!

---

¹ L. a »Látogatás urambátyámnál« hasonló sorait

EGYETLEN KINCS.

Ifjú éltem egyetlen kincseül
 Egy tisztakeblű lánykát ösmerek,
 Ah, mért körében minden oly hideg!
 S érzelmimet bántók az emberek?

A tiszta gyémántot, melyben magát
 Az égő nap ragyogva látja meg:
 Hideg kövek csoportja környezi,
 S fagyos kebelével sötét földtömeg.

MEGNYUGVÁS.

Hogy síri álma közeleg
 A természetnek, gyász tele
 Sárgult levélben írja meg,
 S előre jő az ősz vele.

Hogy ily álmom jön-e reám?
 Sápadt arcom, nem kérdelek!
 Az ősz fuvalmi engem is
 Végső bucsúra intenek.

S e kettős hervadás felett
 Az ifju tán panaszra kel?
 Boldog, ki várja a telet
 Egy szebb tavasz reményivel!

Ne sírj leányka, oh ne sírj!
 Megváltanod ha nem lehet;
 Zöld hant alatt nyugodni jó,
 - Síromra tartsd könyűidet!

A PATAKHOZ.

Uj érzélemmel állok
 Feletted, oh patak!
 Kit sokszor elmerengve
 Meglátogattalak;
 S mint a beléd sikamlott
 Kövecs fenékre száll,
 Álmakba mélyedék el
 Habod futásinál.

Oh, a szerelmes ifjú
 Mi hön-epedve kért:
 Jó csermely, édesemhez

Vidd e virágfüzért!
Kinek, forró szerelmem
- Ha volna bú-szava -
Elomló éj-hajára
Gyönggyé varázslana.

S míg Isten szép egére,
Megfoghatatlanul,
Ezer világokat szórt
Szerelmi zálogul:
Keblet talán lehetne,
- Mely szintugy menny nekem
Mulandó földi fénnel
Fölékesítenem!

Ábrándozám, - egyszerre
Sirt ma, nevettem én;
A dagadó kebelben
Nem fért az érzemény;
S oly képet álmaimnak
Egy perce sem hozott,
Amellyel a meleg szív
Meg nem barátkozott.

Évek futának, s ismét
Látsz, oh kies patak!
De a regényes álmak
Mind elmaradtanak!
Az ábrándos fiúból
Baj-edzett férfi lett,
Ki csak mosolygni tud most
A mult idők felett.

De szólj: hogyan folyának
Azóta napjaid?
Zavarta-é szilaj vész
Gyakorta habjaid?
Epesztett a meleg nyár?
Nőtt partidon virány?
Mondd: csintalan! habodban
Fördött-e szép leány?

Ifjú valék, s te vígan
Beszélgetél velem;
Most nem felelsz, vagy én tán
Szavad nem érthetem?
Mert más kebellet állok
Feletted, jó patak,
Mint egykor, álmaim ha
Körödbe vontanak.

VALLOMÁS.

Holdvilág a lány szerelme!

Hallgatom, ha mondja más;
S bennünk nincsenek hiányok?
Im, azért is, szép leányok,
Tőlem egy kis vallomás!

Lángolón tudok szeretni,
Isten látja lelkemet!
S arról aztán, hogy szerelme
Csak futó láng gerjedelme,
A bohó szív mit tehet?

Minden csinos hölgy-fejecske
Lánggra lobbant hirtelen;
S hogy másképp leend, ki tudja?
Szívem mindig azt hazudja:
Hogy szerelme végtelen!

És az ajk, a szív bolondja,
Mézes-mázos íge rajt;
Szól nem érzett fájdalomról,
Üdv-, hűségről, sirhalomról,
Esküszik, könnyörg, sohajt;

S mit tagadjam, drága szépek!
Mindezeknek hinni baj!
Erről annyi szőke, barna
Tudna szólni, ha akarna,
Szól is annyi köny, sohaj.²

Életem bohóskodásit,
Ah, ha jól felgondolom:
Sirva térvén tűzhelyemre,
Hamvat hintsek-é fejemre,
Vagy kacagjak? nem tudom!

Emlékül nyert fürteimből,
- Nem régen azt álmodám, -
Vala fonva szörnyü ostor,
S egy kísértetes kolostor
Cellájában várt reám.

---

² A vers korábbi fogalmazásában ezután a következő versszak volt:

Hány szerelmes verset írtam
Éjfelenkint, tudj' az ég!
Kár, az álom hogy legyőzött,
Mert így is csak Isten őrzött,
Hogy még költő nem levék.

Ah, csak álom! ámde szörnyű,
S ostorával jóra int...
Kár, hogy akkor tűnt szemembe
A legszebb arc életembe':
S régi lettem én megint!

És kacagva élek: úgyis
Majdha őszi szél sikolt,
Lesz a rétek színe sárga,
S a virág jut hervadásra:
Sírhat, aki lepke volt.

Lányka! esd az ifju, s annyi
Szóvirágot összefűz
Hízeltéje fonálával;
Meg ne csaljon szép szavával!
Mert szerelme szalma-tűz.

S hidd ez egyszer, amit ajkam,
- Bárha csalfa - sügni fog:
Mézbeszédnek jégre visznek;
Akik látnak, még se hisznek,
- Meg van írva - *boldogok!*

A NYUGALOMHOZ.

Szent nyugalom,
Oh jőj az éj lengő szelében
S kit úgy epeszt késő felében
A fájdalom:
Sápadt arcát öledbe rejti,
Fájdalma véle szunnyad el;
Úgyis, ha ég a reg sugára,
Csak álmait siratni kel.

Vagy oh, ne hozz
Még álmot a bús szenvedőre!
A szív oly hű most és jövőre
Fájdalmihoz.
Multam vidékin andalogva
Virasztani jól esik nekem,
Ah, hisz emléket annak, éber
Álmimmal bár, ölelhetem!

Sárgult haraszt
Borúl kertem fonnyadt fűvére,
Az ősz után ki ujlág ére
Derűs tavaszt:
A hű barát, kit szíve elhoz:
Örömről jó, de bűt talál,

Mert kínos a szív érzeménye
Barátunk síri álminál.

Zöld színbe még
Tán sárga lombon pár levél áll,
De a borongó holdvilágnál
Gyász a vidék.
És így tanít e kép: jövőmben
Ha nyílna tán egyes virág:
Virágos tőle mégse lenne
Az életvesztett pusztaság.

Végnyúgalom,
Te jőj az éj lengő szelében!
S kit úgy epeszt késő felében
A fájdalom:
Öledbe dől fájó szívével,
S szelíd álmra szenderül...
És álmodik nem háborítva
A földi lét keservitül. -

A FECSKÉHEZ.

El-kiszálltak a kicsinyek,
Hült a fészek és üres;
A vándor-madár magának
Úti társakat keres.

Búcsút mond a távozóknak
Fennkeringő tábora;
Jó utat, te légi pálya
Kéthonú kis vándora!

Egy fedél adá lakunkat,
Mint te vendég, én is az:
Tán te megtérsz, engem itt már
Nem talál az új tavasz.

Nem tudod, hogy ajkaidnak
Fel-felcsattanó dala
Sokszor áthatá magányom,
S felderültem általa.

Most esengő pelyhesiddel
Nyájasan beszélgetél;
Majd a kémény szűk nyílásán
Kisuhantál, mint a szél.

Rövid volt az ösmeretség...
Isten áldjon, kis madár!
Elkisér szemem, ködével
Mig behúz a láthatár.

Szállj, te boldog szárnyaidnál
Magzatiddal; én helyet
Isten tudja hol talállok,
Hol lerakjam fészkeket.

Ah, pedig, ki lenne párom,
Holtaiglan tiszta, hív,
S magzataimnak édes anyja:
Megtalálta már e szív!

És azért, bár volna szárnyam
Nem repülnék én veled!
Ád az Isten egy helyecskét,
Hol megrakjam fészkeket.

NYILT LEVÉL EGY HÖLGYHÖZ.

Nemes hölgy! im forró üdvözetet
Egy hő szív küld a távolból neked!
Mint az érnek, mely mossá lábadat:
Forrását nem tudod, honnan fakad,
De érzed a kristály-tiszta vizet,
Mely lágy hullámmal feléd siet;
Magam neked ki vagyok idegen:
Ez a csermely az én üdvözetem!

Kebledre két édes szülött simul,
Egyik fiad, másik szelíd leányod;
Mig áldva aki adta, kedvesid
Reggel-este imádságodba zárod:
Van más is, aki minden pillanatban
Reájok gondol híven, melegen:
S emlékökhöz e két szót fűzi lelke:
Oh szent barátság! édes szerelem!

S míg egyengetni éltök útait,
Jár a jövőn a hű anyának gondja;
Van, ki álmain egy tündér-világ
Fényét, dicsét, mind-mind fejökre fonja,
Kinek élte, nyugalma, boldogsága,
Kedves szülöttidért nem lenne drága;
Rajtok kívül, ki mindent meghagyok
Szülöttidnek, jó hölgy, az én vagyok!

Emlékezem... szép őszi este volt,
- Sárgán hulltak a fáknak lombjai; -
Midőn a szív csordultig tele van,
Hanem az ajk nem tud mit mondani;
Fiad s leányod karjaimba öltve:
Kimentünk a berekbe, a mezőre.
Érzelminknek nem volt szüksége szóra...
Oh az az est, az a szent, boldog óra
A titok s emlék pecsétje alatt:
Örökre itt, itt... lelkemben maradt!

Lásd! jó anyám régen a sirba szállott,
Megértem én korán az árvaságot;
Mint gyenge hajtás a nyárnak hevéen:
A szenvedést korán megösmérem!
S mert nincs, ki vonna hű meleg szívére,
Fájdalmam és öröömim osztva, érte:
Anyám helyett, ah mint ohajtanám
Jó hölgy, neked mondhatni ezt: *anyám!*

S talán...? ki küldött, csábító remény,
Hogy ámitásid tudva higgyem én!

De bár ne is legyen csak színes ábránd,
Ez érzés, mit vágyó szívem melenget,
Bár a remény nyom nélkül szétenyésszen,
Mint szép álom, mint egy forró lehellet:
Mely tartsa hű lelkem hozzátok kötve,
Az emléket megőrzöm mindörökre!

Ne bánd, oh hölgy! hogy szívök érzeten
Híven hajolnak magzatid felém!
Mint a lóhere hármass levele:
Híven összeforrt hármunk kebele;
Halld meg, ha a távollevő barát
Emlékezetnek hallatná szavát;
S ne légy kemény a kedves jó leányhoz,
Ha lelke tán, mint a vándor-madár,
Hol a tavasz virít, az ég sugáros,
Az elhagyott vidékre visszajár.
Engedj szivedben nékem is helyet
Szeretteid között. - Isten veled!

*Az 1858.-i kiadás számára Tompa erősen átdolgozta a szöveget.
A korábbi szöveg ez volt:*

Édes hölgy, keble szent érzelmivel
Egy ösmeretlen ifju üdvezel.
S bár benne nem lelsz ösmerőst, rokont;
Meghallod úgy-e, amit ajka mond?
Az ifju néked, jó hölgy! idegen, -
Elmellőznéd őt némán, hidegen;
Mert nem tudod, hogy mindenek fölött
Szent nékem a lánc, mely hozzád kötött.

Kebledre híven két szülött simúl,
Fiad s leányod; mondhatatlanúl
Szeretve én is e fiút s leányt,
Megosztám szívem köztük egyaránt.
És a szegény fiú gazdag vala
Barátság- s szerelemnek általa.
Mit nem remélt, oh mit nem álmodott,
Midőn e két hű szíven nyughatott?
De mást akart sorsomnak istene,
Csak álom volt üdvem... s elröppene!
Mert bár hű a barát, hű a leány:
Engem sorsom hullámos kénye hány;
S a hű szivektől messze elragadt,
A sápadt bú s emlékezet maradt
Velem; s ha kérdik: tán beteg vagyok?
A bús válasz pilláimon ragyog.

Emlékezem... szép őszi este volt,
A hallgatag vidéken el-kiholt
Élet- s örömjaj; nem zengett dal, a
Természet egy sápadt beteg vala.
Bús arccal a haldokló betegen
Függvén, az éji hold virasztta fenn
Ifjú özvegyként, s úszó fátyola
El-elborító gyászfelleget vala...
Karjaimra fűzve szívem kedvesit:
- Ott hű barátom, kedves lányom itt -
Kimentünk hárman a liget fele,
Melynek sárgultan hullott levele;
Ah nem tudom, lánykám mit érezett,
Mert néma volt, s mosolygva könnyezett!
Csak szívverése szólott ajka hely'tt...
Emlékezet, ne vérezd e kebelét...!

Hogy boldog voltam, kell-e mondanom!
Nem volt reményem, nem óhajtatam,
Csak egy hiányzott még: áldó kezed,
Hölgy! megszentelni e boldog frigyét.
Látd, földbe tettem jó anyámat én,
Vesztés tanított sírni idején;
És nyughelyét is, hol van? nem tudom...
Emléke nincs, - s bedőlt a kis halom.
Ki jó szívére vonna engemet:
Ő alszik... isten látja lelkemet,
Nincs perc, amelyben nem ohajtanám,
Jó hölgy, neked mondhatni ezt: anyám!
S talán... ki küldött hivatlan remény?
Hogy árnításid tudva higgyem én...!

-

Ne bánd, oh hölgy! hogy szívök érzetén
Híven hajolnak magzatid felém;
Mint a lóhernek három levele,
Híven összeforrt hármunk kebele;
Halld meg, ha a barátnak ajkiról
Emlékezetnek hű igéje szól;
A jó leány iránt se légy kemény,
Olykor ha bús, ha tán sohajt szegény!
Reménnyel váltva titkon keble szót:
Ne háborítsd az ébren álmodót!
Míg a szívnek reménye, álma van:
Ha küzd, ha fáj is, nem boldogtalan;
S engedj szivedben nékem is helyet
Szeretted közt, oh hölgy! Isten veled!

ÉLETEM.

Én nem nevezhetem tengernek éltemet,
Hisz az csak egy csendes, boldog tavacska volt;
Jó volt hozzá az ég, jobb már alig lehet,
Reája, partirúl virágos ág hajolt;
S hol vadregényesen hullámozott a vidék:
Hús völgybe' természetes tölgyek környékezék.

Szürkületben, midőn csendes még a világ,
Száz fészekből zengett felette lágy zene;
Mérgét védbástyaként felfogta lombos ág,
Ha felriadt észak vadan-duló szele;
Medrét nem ülte sár, vizét nem szállta szenny,
Fehér kövecs volt ott, s aranyszínű fövény.

Ha néha-néha köd boronga tükörén,
Befátyolozva, mint hamuszinű lepel:
A lágy fuvalommal, mely támadott körén:
Mosolygva széleszté a jó nap fénye el;
Dal zengett, - virág nyilt, széllel játszott a hab;
Mi volt a tónál szebb? ki nálam boldogabb?

De kárörömmel jött rá egy szilaj sereg,
Taposva, tépve járt a csendes tó körül;
Irigység üszkétől lángolt fel a berek,
- Ember boldogságán ember ritkán örül, -
S a tóba oly szörnyű sulyos sziklát vetett,
Hogy zúgva szétcsapott habja a part felett.

Ez a nehéz teher keblében mélyre szállt,
És nincs remény s erő, többé kivonni azt;
A játszi habmoraj lázas zugásra vált,
A víz sötét... apad... elérve a tavaszt,
Midőn kiszáradott és élte elhala:
Meglátjátok, a kő minő sulyos vala...!³

---

³ Az »Életem« korábbi fogalmazásában még ez a versszak következett:

Nem sok kell a szívnek, hogy boldoggá legyen,
S elbír számos csapást, míg üdve szétenyész,
Ha végre mégis ah! veszíteni kénytelen:
Megnyugvást nem ad, nem kárpótlást az ész.
Szívem, leverte a kín! de azt ne tudja más,
Embertől fáj a gúny, fáj a vigasztalás.

VÉGPANASZ.

Tavas van... a táj kéklő halmirul
Felém mosolygó élet ah mi szép!
Halvány arcomhoz langy sugár simul,
Tántorgó lábam nyílt virágra lép.
S itt állok én... miként kinyílt virág-
Bokorban a mult évi száraz ág!

A természet új köntöst ölte fel,
Föltámadása dallos ünnepén;
Ne kérdjétek: mért szenved e kebel,
Sötét bánatba mért öltöztem én?
Ki sír-virágot öntöz könnyivel:
Ünnepnapon is barna gyászt visel!

A kedves él, - de halva nékem ő...
Élő-halottat gyászol életem;
Bús messzeség a gyászos temető,
Kitárt karommal el nem érhetem.
S a sírhoz vándorolnom nem szabad,
Távol kesergem szép halottamat!

Aggó szülék hiven karolnak át,
Mégis szememben árva könny ragyog;
Kezet szorít velem sok jó barát,
S érzelmöknek választ nem adhatok;
Bús fűz levék kiszáradt útfelen,
S vágyam nem függ többé az életen!

Az ifju szív egy kurta év előtt
Vesztésiben is még erős vala;
Mig a jövőbe nyájasb képet szőtt
Tündér reménynek színes fonala.
Egy év alatt kihalt ez is... hiszen
Egy év alatt tavaszból tél lesz!

Hogy rám az ég megnyugvást küldene,
Hány pusztá éjet átimádkozám!
De azt hallád csak, kínom istene,
Midőn fásultan éltem átkozám!
Mindegy!... nincs többé mit veszítenem,
Ostor vagy áldás egybecsű nekem!

Mert bár öleltesd újra velem:
Megőszültek az ifju napjai...!
Keblén nem él többé lángérzelem,
S fagyosak - mint halálé - csókjai.
Ha megtört a szív nagy küzdelmiben:
Élvezni, kért üdvét is képtelen.

Ah hagyjatok gyászomnak engemet...
Tudjátok: a tavasz ha elvirul:
Nem kell vihar, a megsárgult liget
Fonnyadt levele úgyszólván hull.
Kacagtatok keblem szent érzetét,
Hagyjátok a kín árva gyermekét!

A VIRASZTÓ.

A lányka, kis kezére
Hajtván le bús fejét:
Homályos mécsvilágnál,
Virasztá éjjelét.

Hogy csöndesülni tudjon
Fájdalma, nem hivé:
S arcán a szép tavaszról
Mi sem maradt övé.

Fölnéz bágyadt szemével
És összeborzadott:
Arc néz felé, hasonló
A sír lakóihoz.

Szegényt míg úgy gyötörte
Kis szíve bánata:
Felejtett tűkörébe
Tévedt pillanata.

BÚCSUZÓ LEÁNY.

Csendlakta magány,
Búcsuzni jövék kebelekre!
Dallos csalogány,
Száz tarka virány,
Elválnom oh kínos örökre!
Mert érzem... oh de kimondani fáj:
Most látalak utólszor, hűs erdei táj!

Megtérni akar,
Emlékiben, édeni multam;
Kit lengve takar
Bús síri avar:
Ah, itt kebelére simultam!
S a hű szerelem szavat ejteni félt,
Arról csak az érzelem ajka beszél. -

És lelke magát
Mély andalodásba ha ejté:
S rám fűzve karát,
Forró ajakát
Ajkimra tapadva felejté:
Nem festhetem éltet e pillanatát,
Mennyben vala lelkem, elhagyta lakát. -

S ah, most szomorú
Ezernyi virágival a föld!
A lombkoszorú,
Mint őszi ború,
Fájó kebelembe panaszt költ:
Hús völgy, kit öledre bu árja ragadt:
A szív beteg érzeni bájjait!

Ez végtavasom,
Ez hinti siromra le árnyát...
Melyen nyugalom,
Mint estfüvalom,
Altatva lebegteti szárnyát
S míg dalt zeneg hantjain a csalogány:
Megnyugszik öledben az árva leány. -

NAPRAFORGÓK.

I.

Lánykám! hiven szeretjük egymást,
Szívünké e boldog titok;
Miért hogy szép arcodra mégis
Sokáig nézni nem tudok!?

A napimádó földre omlik
Az égő isten-arc előtt,
De vakmerőn belé-tekintni
Tiltja vakító fénye őt.

II.

Szerelmed napja életemnek,
Oh bájos leány!
És mégis, ah, bús hervadásban
Orcám oly halovány!

Mely életet hint napkeletről
Hatalmas fényivel:
A föld színén a lángoló nap,
Egykép hervaszt, növel.

III.

Bár boldogító szerelmedet
Későn vallod meg, oh leány!
Ah, mégis jól esik szívemnek
Én életem bús alkonyán!

Miként ha vész közt folyt le a nap,
De kárpótlást mosolygva ad,
Haragjaért a bús viharnek,
A tiszta csendes alkonyat.

IV.

Létem tied vala
Oh leány, én hű árnyad valék!
De meghalványodám
S mellőled búsán elhalék.

Nem sűt a szerelem
Üdvet sugárzó napja már;
Az árny is elenyész,
Ha elpihent a fénykirály!

V.

Oly sötét a
Sirnak éjszakája,
De békesség
S nyugalom hazája!

A nap elhunyt...
Gyász függ a világon;
De az éjben
Nyugtató az álom!

LEVÉL PETŐFIHEZ.

Bártfáról 1844.

Ismeretlen, hanem mégis jó barát!
Vedd egy víg, most kór-fiúnak pár sorát!
Kit bár a bor lángszerelme úgy hevit,
Mégis a sors vizre hozván vizre vitt.

Víg szeszélyű bordalaid hogy olvasám!
Jól beszél ez a poeta! - gondolám;
S életemben bár egyszer sem láttalak!
Megengedj, de cimborámnak szántalak!

A pohárhoz én is értek egy kicsint,
Vigadozván szent Dávid zsoltárakint;
Ha dallhatok, szerethetek s ihatom:
Nem veszett el sem éjem, sem nappalom.

Homlokomra barna felleg gyakran ül,
- S Isten látja, mennyi kín e szív körül; -
Bor tüzetül a fojtó bú-lég kigyúl,
S a borúlat villámozva elvonúl.

Ajakimnál a pohár ha kiürül,
- S piros lelke a pokolra lemerül:
Bús gyönyörrel földre sújtom... s szétszakad,
Hogy hajnalra nyolc ivónak egy marad.

És beszélek: Mi az ember? Egy pohár,
Mely száz szomjú szenvedés közt sorra jár,
Benn az élet, bor... de ürmös... mit nevetsz...?
A bor elfogy, a pohárnak vége ez...

Fénylő kristály volt, s im rossz cserép leve,
Eltűnt vigan pezsgő, szikrázó leve;
Hát a szesz... A szesz fiúk... eh menjetek!
Ilyen kérdést csak a papnak tegyetek!

Asztalnál ül a vén korhely, a halál:
S a törésben hejh be nagy kedvet talál!
Bort fiúk, bort! mert maholnap, úgy lehet,
Nem találtok poharat, csak cserepet!

És barátim ebbe már nem gátlanak,
Csak mosolygva nagy bolondnak mondanak;
Azt is kérdik: hogy mikor lesz már eszem?
Nem sokára! biztatom, bár nem hiszem.

S kötődnek: hogy becsüljem meg már magam,
Mert biz egyszer mind kiázik a fogam;
Adjatok bort, bizton ázhatik fele,
Úgyis szűken van, mit rágni kell vele!

Hozzon egyszer, jó fiú, az Isten el,
Szívesen lát a barátság, a kehely!
Jere hozzám »sárga pitykés közlegény«,
Isten-engem! fővezérré teszek én!

Ott fog állni a kulacs, mint barna vár,
És körülé annyi ágyú a pohár;
S az erősség megvitattván általunk:
Dőlt falánál bátor szívvel meghalunk!

Tokaj bércén ütjük egyszer fel tanyánk,
Hol oly jól kitesz magáért ősanánk;
Ott iszunk még, ott! s csinálunk annyi jót:
A bor ellen tartunk prédikációt.

Majd kettecskén felpipázva, életünk
Tarka-barka perciről beszélgetünk;
Egyet iszunk a multakra szótlanul,
Hejh, arra az ittas kijózanul!

Messze mentem, - észre még csak most veszem,
Víz felett is csak boron jár az eszem,
Mert bor itten, jó fiú, ha volna sincs;
Torkomon hajh, párosával a bilincs!

S a vizivás hejh be kínosan megyen!
Fél pohárka, még az is csak foghegyen,
Savanyú bár, de mégis csak víz biz ez,
Az embernek semmi kedvet nem szerez!

Halld csak: tegnap a vidéket jártam el,
Bérctetőkre nagy kínok közt mászva fel:
Hogy ha nem hoz derűt a szőlő leve:
Viditson fel legalább a levele!

Végre látok, sok járás-keles után,
Zöld növényt a halom lejtős oldalán,
Nagy örömmel én is hozzá sietek...
Hát komló volt, hogy a ragya üsse meg!

Víz-világ ez, nincs szüretje, nincs bora,
Gyáva szívként zúg a fenyves tábora
A legelső lágy szellőcske fúvatán;
Bort teremtvé, ez is bátrabb volna tán.

Hej, ha egyszer visszavisz jó angyalom,
A mulasztást, ne félj, beh kipótolom!
Addig is szánj, vizgyülőlő jó barát,
S üríts értem, nyavalyásért, egy pohárt!

HALOTT FELETT.

Ti boldogító szép szemek,
Sugárotok hogy elfogyott!
A zengő ajk hogy megfagyott!
Szív és kebel minő hideg!

Nem értél sok bút s örömet;
Korán jött élted alkonya,
Hogy légy a sír menyasszonya...
Fehér rózsák fürtid között!

Lehervadt ékes rózsaszál,
Mosolygásod nem ösmerém,
Míg a tavasznak idején
Az életfán virágozál!

Járván az élet útait, -
Nem vendég, szomszéd vagy rokon, -
Por és verejték arcomon,
Fáradt zarándok állok itt!

Megtámasztom vándorbotom,
És összetéve két kezem,
Bánkódom és emlékezem...
S úgy jól esik a fájdalom!

Vándor vagyok; - az idegen,
Korán, korán lehervadt
Fehér liljom, fehér halott!
Megcsókol, és tovább megyen.

ŐSZI KÉPEK.

I.

A gólya vándor-útra kelt,
De még zöldel hegy és mező;
Minő szép nyájas ősz vagyon!
A napsugár az ágakon
Másodvirágot csalt elő.

Én életemre gondolok,
S keblemre száll bús érzélem;
Nyílt nékem is boldog tavasz,
- Bucsúzó ifjuságom az -
S virága volt a szerelem!

Talán sugáros lesz az őszi ég...
Szívem ha tán szeretni fogna még:
Szerelme olyan lenne, oh leány!
Mint a másodvirág az őszi fán.

II.

Rózsás tavasz
S arany kalászos nyár nyomában,
Lassú halál
Gyilkos fuvalma száll
A hűvös őszi éjszakában.
Kél a korány,
De a vidék beteg!
Sápadt fűszálin a mezőnek
Fagyott könyecsepp remeg.

Mért önti el
Az erdőt rózsaszínnek árja?
Sápadt legyen
A lomb völgyön, hegyen,
Midőn enyészet keble várja!
Nem hallod-e...?
Azt est fuvalma sir;
Kigyúlt a nagy betegnek arcán
A haldoklási pir!

III.

Hervad, hervad a föld határa!
Az őszi fáknak ágirúl,
Sárgult levél könnyen lehull
Halk esti szél fuvalatára.
Hogy is ne hullna levele
Szegény fának a sír fele?
Fenn őt ugysem marasztja már
Harmat, dal és meleg sugár.

Mig éltem fája zöld,
Mig ágait virág takarja:
Ne zúgj rám, elmulás viharja.
Ne zúgj idő előtt!
Eljő az ősz, fagyos derén
Meghervad kedv, öröm, remény...
S ha semmi többé nem maraszt:
Szememre lágy álom borúl,
Nyugodtan, - fájdalomtalanul
Lehullok, mint az őszharaszt!

IV.

Hegy-völgyön mélán bolygok én.
A halvány ősznek idején;
Oly bús az érzés, mely kihoz
A völgy beteg virághoz!
A miként a tó csendes vizében
A sárgult fák hú rajzban állnak:
Borongó lelkem tüköre
A haldokló ősz fájdalomának!

Lám, a virágoltó szép kikelet
Mindent csak a halálnak ültetett!
S melyet gonddal fona:
A hús liget zörgő harasztban áll;
Ah, nem borúl rám többé árnyinál
Lágy szenderülés alkonya!

Szivem, ti hervatag virágok, levelek!
Úgy fáj, úgy vérzik értetek!
Fájdalmat hoztatok nekem, -
És mégis én
Lehullástoknak idején,
E fájdalomat úgy szeretem!
Mely a természet haldoklásán
Lelkemet mélyen áthatja:
Miként világos tükör, annak
Halhatatlanságát hűn mutatja!

V.

Minden oly ünnepélyes, hallgatag,
Mint ahol haldoklót virasztanak...!

Ledőlök a bérc oldalára,
A fák között oly messze látok!
S előttem feltűnnek kopáron
A tar sziklák s víz-szaggasások:
Lám, lám! tavasszal a bérc oldalán:
Vidám zöldet látott szemem csupán!

Kedves helyemre alig ösmerek,
Néhány szál vessző a kerek bokor;
Itt leskelődtem a madár után,
Édes dalának csattogásakor,
Hallám dalát, de fészket nem lelém!
Most itt van az, - harasztal tele lett...
Nem kell fészked, nem kell, jó kis madár!
Csak hozd még egyszer vissza éneked!

Ifjúságomnak elzendült dala,
Csendülj meg egyszer még, csendülj felettem!
És megválok mindentől szívesen,
Mit a való hideg kezétől vettem...

Könyűk, könyűk...!
Ti váratlan kedves vendégek!
Nem hajt ki a bokor,
Öntözni hasztalan jövétek!
Ne hulljatok, ne hulljatok...
Lelkemben szól még a madár dala,
Ifjúságom bár eltűnt, általa,
Emlékezetben még boldog vagyok!

VI

Az égre nézek, - kedvetlen, homályos,
Dél s észak tartja a borúlatot.
Egy pillanatra hogy meg nem reped!
Arany szegélyű felhőt, kék eget
Fáradt szememmel hogy nem láthatok!

Az ősz egének csak borúja van,
Nincs mennydörgő nemes haragja,
Mely a szétvágott fellegekben
Villámstorát pattogatja,
Az ősz egének csak borúja van,
Mozdulatlan tespedt nyugalomban.

Forró ege éltem tavasz-nyarának,
Csak hadd harsogjon mennydörgésed!
Lázadj föl, csattogj, onts tüzet, villámot!
Derülj... borúlj...! én így szeretlek téged!

A bős villámba nézek bátran,
S gyönyörködöm a mennydörgés szavában!

A vész dörögve elmegyén...
S mely meghasad nagy ékesen
A nyári menny kéklő határán:
- Az ősz egén nincsen szivárvány!

VII.

Mi úsz a légben ősznek idején,
Mint eltépett fátyol, hosszan, fehérén?
Fehér fátyolt kötött karjára
A szellő, mely temetkezésre mégyen!
Völgyön, bércezen halott vagyon...
Halvány lomb függ az ágakon,
Mikép az elszorúlt szívű anya
Karján, végsőt leheltet magzata.

És a halott-vivő leányok,
A fátyolos szellők, megjőnek:
Szelíden elvevén karjáról
Lomb-gyermekeit a bús szülőnek;
Halk sír-ének közt szállnak véle,
Vívén a porladás helyére.

Minden oly csendes, oly halottas...!
Nyelvén e méla hallgatásnak:
Erdő, mező, halom,
Búcsut, végbúcsut mond egymásnak,
S e búcsu nem nehéz, nem keserű, -
Fájdalma édes és szelíd;
Hogy is ne! rájok a kikelet
Újabb viszontlátást derít.

Sirnak szellői, gyász szelek!
Ha jöttök sárga lombért, értem:
Ki új tavaszt hittem, reméltem,
Fehér fátyollal jöjtek!
Ha jöttök sárga lombért, értem:
Fehér fátyollal jöjtek!

HÁRFÁM.

»Hárfám, ne zengj szerelmet,
Feledd örökre azt!
Lásd, szívem- és szememből
Bút és könnyút fakaszt;
Felőle, húrjaidról
Emlékezet ha kel:
Miként a holt pacsirta,
Némúlj örökre el!

Lágy hangokon, ne tűntesd
Elém a hitszegőt!
Nyájas reménye, melyet
A szív magára szőtt,
Lefoszlott, mint lefoszlik
Fájáról a virág,
Ha éltén őszi éjnek
Gyilkos haragja rág!«

És fájó szívem álma
Vad rengetegbe vitt,
Hol felleg ússza a bérc
Repkényes ormait,
Hol titkos édes hangon
Susog minden levél,
S vándor fuvalmak ajka
Tündér regét regél.

Ott a magány ölére
Simúlva biztosan:
Enyhület ért szememnek
Könyhullatásiban.
Megtelt csordultig a szív,
S addig hevült, dagadt,
Mig érzeménye buzgó
Énekben felfakadt.

S mig énekeltem nagy,
Dicső természetet:
Szerelmem ihleté át
A szíves éneket;
A felvont húr zenéjén
Általfuvalt heve,
És rajta a dal újra
Szerelmi dal leve.

E hárfa énekének
Mig álom-élte tart,
Mig el nem fog borúlni
A ciprus árnya rajt:
A húrok zengzetében
Életre költ dalát,
Mindenható szerelem,
Te hasd, ihlessed át!

SZIVEMHEZ.

Mi lelt megint
Szivem, te nyugtalan?
Ezer bajom
Van véled untalan!
Könnyű neked,
Könnyű kötődni benn;
Künn a világ
Koránsem úgy megyen!

Szegény fejem
Sujtolja annyi gond:
Kenyér után
Futok, mint a bolond!
Könyűt facsar
Szememből tűzhelyem:
A holnapon
Töröm ma a fejem.

S te, mit mivelsz?
Égben ábrándozol!
Tudj' a manó,
Hol nem kalandozol!
Üss' a guta
Azt a sűrű sohajt,
H a hideg
Konyhára mitse' hajt!

Nem tetszik a
Patak s kies határ;
Nem a falu
S jámbor lakói már;
Borúlt az ég,
És törpe a halom;
Szűk és hideg
Neked szerény lakom.

De álmodol
- Üzvéen árnyékokat -
Örök tavaszt,
Tengert, hegyormokat,
Szabad hazát
És boldog népeket...
Beteg szivem,
Jó, hogy nem értelek!

Bár a dolgot
Megszokta két kezem:
Szegény vagyok,
S gyakran megéhezem;

S te, szép leányt
S szerelmet emlegetsz!
Ily nagy bohó,
Szivem, hogyan lehetsz?

Még éjjel is
Tőled nem alhatom,
Még akkor gyűl
Veled meg a bajom!
Csalképeket
Kergetve untalan,
Előtted hir,
Babér, szerencse van!

Nem mondom én,
Gyötrődöl eleget!
De hasztalan,
Nincs benne köszönet;
Mert a világ
Koránsem úgy megyen;
Ne álmodozz'
Jó szív, eszed legyen!

BÖSZÖRMÉNYI JÓZSEFNEK.

Barátom! melyről sokszor álmodál:
A nagy világ előtted tárva áll!
Mely nyílt elédbe, szép a pályatér;
De szép napon gyakran borút cserél.
És miként »Provence« virányai,
Mosolygók az ifjúnak álmai,
Világba lép ártatlanul vele,
Feltört levelként nyílván kebele;
Nem ismer még önzést és álkodást,
Mely embervérből ürít áldomást,
S melyet tisztelni szentül kellene.
Áruba adva keble, Istene!

Ha vágyaid megcsalja a világ,
Hol lélekvásár vak fenéje rág,
Ha tőled körme mindent elragad:
Legyen kincsed a tiszta öntudat!
S feletted bár tüzes viharja száll:
Rendületlen légy, mint a sziklaszál!
Azért az élet jókat is nevel,
Kikkel boldog lehet rokon-kebel;
S ha ily barátság boldogítani fog,
Ha rád egy érett lyánka mosolyog:
Légy hű, igaz!... így boldogság vezet
S amit én kérek: az... emlékezet.

EMLÉKVERS.

Te távol lészesz, ám haza
Dobogjon mindig kebeled!
Nagy a világ: a hon csak egy!
- Édes fiú, Isten veled!!

(Eperjes szeptember 23-án 1844.)

KARÁCSONYKOR.

Hullámzó érzemény között
 Jövén az úrnak templomából:
 Lelkemben még sok visszahangzik
 A halott ígének szavából.

Ugy tetszik, mintha hallanám:
 Mikép zendül a pásztor-ének,
 Szív és ajk hű összhangzatában
 Az istenember nagy nevének.

A megváltó ma született...!
 Betölt az évek teljessége...
 Dicsőség Istennek mennyégben!
 Az emberekhez égi béke!

De szívem rögtön elszorul
 Miatta sajgó fájdalomnak,
 Midőn tovább zendül az ének:
Legyen szabadság a raboknak!

Az árva népre gondolok...
 S jövén az úrnak templomából:
 Lelkembe kinnal ez nyomul be
 A halott ígének szavából.

KÉP.

Sűrű bokor zöld lombja közt
 Fészket rakott egy pár madár;
 A fészek im megnépesül...
 Benn pelyhesek sípegve már.

A hím csodálkozik: hogy egy
 A többinél hatalmasabb;
 Testvérítől elüt nagyon,
 És orra, körme horgasabb!

Te jámbor, jó hogy nem tudod:
 Hogy a *kakuk* pajzánkodott!

AZ ERDEI LAK.

(Költői verseny Kerényi- és Petőfivel 1845-ben.)

Völgy felett, a bérc alatt, középen,
 A behorpadt hegynek oldalában:
 - Hallgatózva néma csend körüle, -
 Nádkötésü kis lak áll magában.

A kis csermelyt rácsos ajtajánál
Át sem kell röpködni a madárnak;
Habtalan fut, szóttalan fut, benne
Tarka pintyek lépegetve járnak.

Görccsös águ bükkal a sötét szílt,
- Mely a házat vészek ellen ójja: -
Udvarába eleven sövényvel
Foglalá be régi jó lakója.

A vad-szőlő gazdag levelével,
Mely magát a vért-telekre fonta:
Sátort képez és a gazda déli
Álmat alszik árnyában naponta.

Míg fiát a fatetőkre csalja
A piros tojású vércse-fészek;
Vagy kiáltja gondtalan kedéllyel:
Héh kakuk, kakuk! szólj: meddig élek?

Zúg az élet, zúg vásári népe,
S nem hat a bérc egyszerű lakáig;
Néha hallik elhaló harangszó,
Szép idő ha gyors esésre válik.

Itt a hajnalt nem kakas kiáltja,
Van dalos madárja minden ágnak:
A rigó-füttty, gerlicék bugása,
S csattogány-dal szépen összevágna.

Fenn, kivágott cserfa törzsökéhez
Kötve ing a vízmosság bürűje;
És a törzsök zúgva ki- s bejáró
Kék darázsok mézetlen köpűje.

Lenn a mélyben, szirt, s fatorladék közt
Elvesz a bérc harsogó patakja:
Rejteket a szirt s fatorladéknak,
Smaragdszínű gyíkok népe lakja.⁴

---

⁴ A vers első megjelenésekor itt ez a két versszak volt.

Jó legelve és megáll az özfi
Szélinél az ó farkasveremnek,
Hol kökény barnúl a törpe bokron,
S csipkefán piros bogók teremnek.

A vadszőlő bajszos venyigéi
Lombos ágon össze-vissza folynak,
Mely tanyát ad rejtekébe estig
Fényt kerülve pislogó bagolynak.

Hallgatás ül bérceken, omladékon...
Meg-megrendül a vakand turása...
S hallik itt-ott, vén cser oldalárul,
Tarka harkály gyors kopácsolása.⁵

Meg-megdördül csendes alkonyatban
Gyilkos csője a leső vadásznak;
Fel-fellobban bérctetőkön a tűz,
Ahol a szénégetők tanyáznak.

Tengeren csend és vihar. Hazája
Mérhetetlen tenger a szigetnek.
Rengetegben csend s vihar. Szigetje
E kicsiny lak a nagy rengetegnek.

Vadregényes erdőség vidéke!
Majd ha a tél fagy-bilincsbe zára:
Távol nézek hótakarta kunyhód
Felgomolygó kék füstoszlopára.

És ha éjjel a lak ablakából
Mécskanócok fényt lövelve égnek:
Azt hiszem, hogy mindez lüktetése
A megdermedt jégvidék szívének.

És lelkemben nyugtató hit éled:
Nem halt meg, csak alszik itt az élet!

EMLÉKLAP IRÁNYI ISTVÁNNAK.

E kis papírdarabról úgy lehet:
Kitörli nevem az emlékezet.
De hogy én téged elfeledjelek,
Az édes Pistám! az - nem lehet.

(Eperjes, június 26-án, 1845.)

A KÖLTŐ.

Epedvén zengő lant után
A gyermek-ifjú kebele,
Szólt a dalisten: itt a lant!
De boldogság nem lesz vele!

---

⁵ Itt még ez a versszak következett:

Napkeletre néz a bérci kunyhó,
- Napkelet pompája mondhatatlan! -
S rejtve a nap égető tűzétől,
Délután már hűvös árny alatt van.

S hogy csendesen zendült a húr:
Lőn a vidám fiú komoly,
Nem érté, keble mért dobog?
Nem tudta, könnye mért omol.

S midőn szív- és lélekhatón
Felcsattant édes-bús dala:
A lantos szenvedett nagyon,
S szívéen mély fájdalom vala.

Most a dalisten megjelent,
S mond: szánlak, ifju, tégedet!
A lantot tőled elveszem,
Hogy így a bűt is elfeledd!

Oh hagyd a fájdalmat nekem,
A lelkes dalnok felele;
Oh hagyd a fájdalmat nekem,
Csak hagyd meg a lantot vele!

KÜZDÉS.

Mint a földre szállni félő parti fecske
Fáradtan fészkéhez tér meg éjszakára,
Fáradt lelkem csendes rejtekedbe vágyott:
Völgyek, erdők zölden lombosított határa!

Nem siratnék senkit én az emberek közt,
Régen elfelejtve kedvesem, barátom!
S köny szökik szemembe, ha a völgyi fákat,
Régi ösmerősim, elszáradni látom.

Szívesen vár a völgy árnyas pamlagára,
A madár köszönt és a vidék patakja;
- Anélkül, hogy érte hálát várna tőlem, -
Enyhádó nedűjét nyílt kebelével adja.

Elsimíteni vágyom homlokom redőit
A szelíd verőfény meleg mosolygása;
S nem félek, hogy - mint a mézesmázos ember -
Boldogságom sirját mosoly közt megássa.

Ah, az élet engem szörnyen elvadított!
A magányban is foly keblelem háborúja;
Hadd folyjon, legalább átkos mesterségét
Itt a gúnyolódás rajtam nem tanulja.

Zsibbasztó nyugalom, harc, csend, vad kirontás...
Ez az én világom, az én szív-világom!
Gyöngé istápot hit, ezt is néha csaknem
A kétségbesésnek martalékul hányom!

S van egy kínos kéje e vad küzdelemnek:
- A kinedzett ember egyetlen sajátja -
Ő kevély, hogy szenved, s daccal tárja keblét,
S a jobblét reményét, szinte fél, ha látja.⁶

Láttam én a kérészt rövid életében,
- Enpályámat véve mélyen gondolóra -
Életet nyert, szállott, párosúla, megholt,
S elég volt mind erre egy rövidke óra!

Szívesen cserélnék pályát e bogárral!
Hisz rendeltetése célját ő elérte,
Mondhatom-e én ezt földi életemről,
Melynek útát a sors oly hosszúra mérte?

És ha majd lefekszem síri nyoszolyámba:
Nem kísérnek-é le földi szenvedésim?
Csukva lesz örökre két szemem? vagy egykor
Felnyitom? s ha úgy van: mily világ vidékin?

Lelkem a kétség, e mély örvény felett, - mely
Megnyíl, barna keblét hirtelen bezárván -
Röpked nyugtalan; de megpihenni nem tud,
Mint vándor-madár a tenger sík határán.

Oh fák, szőljatók! ti vén apostolok, ki-
Terjesztett karokkal barna-zöld palástban!
Mondjátok: igaz-e, amit e szív érez,
Óhajtozva érez, jobb pillantatában?...

TÓTH DÁNIELHEZ.

Künn éj van; és az éjben fergeteg;
Az elhalt ékü rónaság s berek
Mély álomban nyugvó határain
Tél viharja száll zúgó szárnyain;
Benn jóbarát, szép lány és tölt kehely
Közt a hosszú éj könnyen illan el. -
Hold nem süt és csillag nem fényli át
A zordon éj ködös borúlatát;
S ránk vidor kedvben édes jó fiú!
Nem hathatott vihar, tél és ború. -
Ha egykoron tán életed felett,
Borúlat ülné meg a kék eget;

---

⁶ A vers első megjelenésekor ez a versszak következett:

Úgy illeném én a boldogság ölére:
- Kitől életemnek el van útja zárva -
Mint egy bársonyfedte úrhölgy kebelére
Az éhes, a sápadt arcú rongyos árva.

S ha téli zord képpel köszöntene
Vagy éjt hozna rád sorsod istene:
Kebled nyugalmáig ne érjen az,
Kebledben éljen ifju szép tavasz;
S mint most kacagtad a vad éjszakát,
Nevesd ki sorsod dúló viharát.
Ez amit írhatok rögtön neked
Nehéz zavart fővel - isten veled!

(Rank, január 30-án 1845.)

MELEG FORRÁS.

Tetőre, rónaságra
Borult hó-szemfedél;
Mi jól esnék szememnek
Egy zsenge zöld levél!
Hol virágot a holt fejére
A hűség keze szed:
Még gyász-füzér sem ékesíti
A holt természetet.

Míg bús egyformaságon
Fárad szivem, szemem:
Hiába száll az égre
Vágyó tekintetem;
Két hervadatlan égi rózsza,
Mely fény-szirommal meghasad:
Nem int kelet s nyugat felől rám
Korány és alkonyat.

Meleg forrás! te hozzád,
Te hozzád térek én!
Hol zöld pázsit mosolyg rám
Nagy télnek idején;
A bösz vihar, hófúvataggal
El nem temet, - habár befed,
Meleg habbá olvasztja azt is
Langyos lehelleted!

Nem bánom én, ha zúg is
A téli fergeteg;
Lakásod kis vidéke
Nyugalmas és meleg!
Egy tündérkéz zöld pázsitodra
Virágot hint, lepéket hív;
Légy üdvöz, üdvöz, életemnek
Meleg forrása: szív!

NEFELEJCS.

Mintha volna a liget könyűje,
Tiszta gyönggyel ömlik a patak;
Partjain az ifju nefelejcssek
Bokrosával felvirítanak.

Kedves lánykám! égi szép szemedből,
Hivedért könyűt gyakorta ejts!
Kebleden, édes bús harmatától
Úgy virúl a legszebb *nefelejcs*!

SZERELEM.

Hogy lángra gyúlt én szívem általad:
Érzem mindenható hatalmat!
Csüggvén hölgyem hő ajkain:
Több kéjt szívem nem bíra már...
Csak boldogságod volt velem,
Fényes sugár, meleg sugár!
Fényes sugár, meleg sugár!

Forró, forró miként a nyár dele,
S villámontó volt a lány kebele!
E szív egén el-elborult,
Fel-felderült a láthatár...
Adtál a kéjhez kínokat,
Kétes sugár, csalárd sugár!
Kétes sugár, csalárd sugár!

S mindez hová lőn? Évek tűnve el:
Fagyos nyugalmat érez e kebel!
Fényed, mikép az őszi nap,
Tőlem mind távolabbra jár;
S e szívre több hatalma nincs,
Halvány sugár, hideg sugár!
Halvány sugár, hideg sugár!

KOSZORÚ.

A költő homlokán,
Hol terhesen függ a lélekború,
Hírnek szellőiben
Rendül meg a zöld repkény-koszorú.

Vággyal ne nézzetek
Fel a költő repkényes homlokára,
Hisz a lomb rajta a
Megtört kebelből drága vérnek ára!

Irigylitek talán
A télviharral küzdő, lombtalan
Tölgynek, hogy ágain
Függ a fagyöngy, zöldelve bokrosan?
Tudjátok meg, hogy a
Bércen a gyöngyös águ tölgy beteg!
A költő homlokán
Bánatra vannak a zöld levelek!

VÖRÖSMARTYHOZ.

Hír nélkül szunnyadoztak
Az elhunyt ős apák,
Kik a dicső szabadság
Csatáit harcolák.

Küzdelmeik díjában
Arasznyi tér juta,
Hol rajtok átüvöltött
A fergeteg zaja.

Nem volt, ki síruk ormán
Nevelne zöld füzért,
A jogcsaták hevében
Kiontott vérökért.

Látá az ég, s lekülde
Kegyéből tégedet,
Hogy felrázd énekeddel
Az alvó nemzet. -

Zengett a dal, varázsa
Keblekbe elhatott,
S a fásult szívredőkben
Szentebb hév gyúladott.

Sasszárnyakon repüle
Magasztos éneked,
Majd földre, majd egekbe
Kapott el ihleted.

Tűzszárnyalásaidban
Kevesléd a jelent,
Küzdéseid határa
Tovább, továbbra ment.

Megénekléd dalodban
A vészek harcait,
Feltártad romjaikból
Az ősök sírjait. -

És a dal, ők is élnek,
Békén szendergenek,
Megállnak hamvaiknál
A késő gyermekek.

Babérjaik virulnak
A néma hant felett,
S örök időkre fűzi
A hív emlékezet.

S míg őket álmaikból
Életre fölhozád,
Nevednek is a legszebb
Érdembabért fonád.

De te még boldogabb vagy,
Mert fűrtödön ragyog,
Mit a dicső apáknak
Nem adtak századok.

KISFALUDY SÁNDOR EMLÉKÉRE.

Mért könyesek szemeid, bús vándor, e síri határon?
Néma homályával kit föld előtted e hant?
Kisfaludyt siratod? ne sirasd - nem tűnt le örökre,
Keble' barátaihoz szelleme égbe repült.
Megdallotta a lányt, lányának rózsaszerelmét,
Érte dicső koszorút nyert vala: földi babért.
Zenge a lant, hurján buzdító hangok ömöltek,
S a nemzet fásult keble dobogni tanult.
Égbe hatott a dal, meghallá párducos Árpád,
És a szelíd István, - s szívők öröme hevílt
Éneke megtetszett, - a szentek mennybe ohajták,
Hogy rátűzhetnék a nemes, égi babért.
Most, akiért lángolt, mellette van ifju szerelme,
Líza, - szelíd ajkán szűz mosoly éde fakad.
S míg áldást könyörög kedves vérére egekben,
Tiszta erényét nem zárja e síri halom.
Fölzeneg a szerelem dala, s a honi szózat a sírban,
És a honnemtő örökös álma fölött.

ÉJI VIOLÁK.

Köszöntelek, te csendes tiszta éj!⁷
 Lelkem beszél, ajkam megnyilni fél...

Az elnyugvó alkonyak égvé
 Felejtett mécse véglobbot vete;
 Véglobbot a halvány világu
 Esthajnal élete...!

S a kék hullámu messzeséget⁸
 Elöttem míg homály borítja:
 Keblem a vágy el-elszorítja
 S ismét a régi kinnal éget!

Feletted, messze szép táj!
 Lebeg bús lelkem szüntelen;
 Bár megpihenni nem tud,
 Mint a madár sík tengeren,
 Kéj és kín rajtad összefut,
 S rád emlékezni úgy fáj...!

Elégve majd esthajnalomnak
 Halvány világu élete:
 A zaj, halk szívütésre válik
 Halk szívütésben mind halálig
 Él a táj emlékezete...

Ah, rajta egykor nem merengek!
 Elsötétült szemem nem látja;
 Hullámozó képét elfelejtem...
 Lelkem, te lengj azon helyettem
 Légy a kedves táj délibábja!

---

⁷ Korábbi megfogalmazásban:

Némán köszöntlek, csöndes éj.

⁸ A vers első megjelenésekor a következő két versszak helyett ez volt:

S bár elfedett az éj előlem,
 Kékes hullámu messzeség:
 Emléked lelkem általhatja,
 Rajtad függ vágyó gondolatja,
 És régi fájdalmam új lánggal ég...!

Kékes hullámu messzeség!
 Hozzád szerelmem rózsáága fűz,
 Tőled vesztésem kinzó réme űz,
 Kékes hullámu messzeség!

Tündéri szép az éj...
Kis kertemben mélázva járok,
Azt várom szüntelen,
Hogy megszólítanak a virágok!
S ime, a csendes éjben
Megnyílik száz virágkehely...
Légben, halmon, mezőben,
Jó illatár terjedve el.

Érzem én is megnyilni keblemet,
- Kertem virágival; -
Melyből buzogva ömledez
A csendes éji dal...

Ki a virágnak illatot,
A szívnek érzeményt adott:
Övé az illat és az ének,
Nagy ünnepén a néma éjnek,
Mely megnyitá a dús virágkehelyt,
S a dalszülő kebelt...!

Elveszti az éj gyász koromszínét,
S bizonytalan homályra enyhül;
Honnan jön a varázs-mosoly,
Mely a vak éjszakába foly?
A hold emelkedik keletről...!

Tündér menyasszonyként, feje
Ezüstlő fürti földig érnek:
Förösztvén lágy hullámiban
Képével bujdosó kis érnék.
S a csöpp, enyhe harmat képében:
A szomju föld áldása lészen.

Keblem világa holdas éjszaka,
Hullámozó érzeménye csermely-ár,
A rózsafényű képzelet
Rezegve rajta mint a holdsugár;
S fölszíva tiszta csöppjeit:
Mint virágnak harmathullása,
Dal lesz szomjú keblem áldása,
És a dal engem boldogít.

Alusznak a füvek, virágok...⁹
Közöttök halkán énekelve csak

---

⁹ A vers első megjelenésekor teljesen elütő szöveg volt e szakasz helyén:

Langy sugár a menny meleg csókja,
Kék tengere hűvös fuvallat;

Az éji őr szalad sietve,
Az éber éji őr, a kis patak.

Lelkem viraszt, - miként az éji őr,
És messze jár gyors gondolattal.
Köszöntve éjfél és korányt,
Harmatot, csendet, holdsugárt:
- Hangosan fel-felcsattan a dal...!

Csodás, nevetlen érzelem
Beszélget titkosan velem,
Mely öntudatlanul kihoz
Sírok bogácskóróihoz.

Kit látogassak én meg itten?
Még nincsenek halottaim,
Szív-képek, ifju álmaim
Társalognak velem meghitten...!¹⁰

A szótlán éjfélnél, méla csönddel,
Csókolgat össze lelket, ajkat.
Alusznak a rétek virági...
Közöttünk halkán énekelve, csak
Az éji őr halad sietve,
Az éber éji őr, a gyors patak.
Lágy hangot hallok... mintha méhe-
Raj a virágon döngicsélne...
Talán zenélő légtündérek
Lebegnek el fejem felett?
Vagy lelkem üvegharangját
Csöndíté meg a képzelet?
De újra hallok a
Méhdöngicsélés lágy neszét... mi volt...?

¹⁰ A korábbi szövegben itt még ez a versszak jött:

Nyájas képek, fényes szíválmak
Pirosan lengő vitorlája
- Merengés leble fúva rája -
Röpíti vígan életsajkáját.
Boldog hajós! a sajka száll, s kiköt
Száz ismeretlen tündérpart fölött.

S az első fénysugárral
Kelő dalos madárral:
Elmondom én is álmomat,
Mely szívem hajnalig kísérte;
És a felébredő korány,
Mint egy szerelmes kis leány,
Pirulva összecsókol érte...

El innét...! ott az én helyem, hol
A bűgő vadgalamb lakik;
S meleg fészkeben a csicsérgő
Madárka dalról álmodik:
Vadszőlős, fészkes halmokon,
Hisz én is dalról álmodom!

Az égre nézek, ott
Ezüst méhkas függ... teljes tiszta hold:
Körüle sűrű csillagraj röpes,
S ez égi méhek ajkirul,
Nyugalmas éjben édes méz csepeg,
A föld felé láthatatlanul.
- S mi volna más
Az édes mézharmat, melyet szedek
Napkeltekor,
A csillogó erdőlombok felett?!

PUSZTÁN.

Pogány idő támadt, a pusztán üvöltve
Futtatnak a nekiveszett, vadult szelek;
Csikasz farkas fülel, csavarog mögöttem,
Orcám havas eső csapkodja, marja meg!
Amott egy rongyos csárda rémlik... hejh,
Kinek ilyen sincs, annak palota;
Hólyag-ablaka bágyadt holdvilág, -
S bár nem sokat mond: betérek oda!
Hejh beh boldog ember, aki otthon lehet!
Más így sohajtana a zordon éjszakán,
Én nem sohajtok így, nekem nincs otthonom,
Amely nyugodalmas meleggel várna rám,
Ha éj van is, egyszer csak megvirad,
Hadd zúgjon, majd eláll a fergeteg!
Csapláros! nyiss ajtót... künn útas áll,
Nem kell nekem sok, adj bort, kenyeret!
A tágas ivóház hangos és szomorú.
Én egyes-egyedül csak úgy kongok benne;
Még kietlenebbé a pisle mécs teszi,
Ha egy hű ebem sincs, csak valaki jönne!
No de se baj! nem únom meg magam;
Én, és a mindig kész emlékezet,
E nyájas angyal s kinzó ördögöm,
Majd elbeszélgetünk multam felett!

Megtöltöm poharam, s iszom kelletlenül,
A bor melegétől kedvet kapok talán?
Tudj' az Isten, nekem bor közt eszembe jut
Eltűnt éveimből jó, rossz egymás után,
Hejh, bár örökre elfelejteném,
Mi kínosan érdekli lelkemet!
De zúgva jó az, mint a gyors folyam,
Melyet feltartóztatni nem lehet!

Egyetlen virágot növelt életemnek
Üröm- s csalántermő köves tartománya;
Ah, mint vágytalak én kebelemre tűzni,
Ah, mint vágylak most is, szívem szép leánya!
Karom kinyujtom... de az élet, e
Mogorva vén mester közinkbe lép,
Szár az hosszú újjával fenyeget,
Mondván: fiú, fiú! kenyér elébb...

És én törekedtem ez után eleget,
Volt is már egy darab kenyérhez reményem;
Minő derék fiú! kürtölte a világ,
Minő derék fiú! - s elmellőzött szépen,
Ez csak hagyján! de mocskos nyelve még
Jól megbecstelenít; - cudar világ!
Mint a varjú szárnya a levegőn,
Az én lelkemen ez sebet nem vág!

Hát még akiket oly lelkemből szerettem,
Ti a baráti név hazug bitorlói!
Ti az alacsonyság büzhödt mocsárának
Sima bőré, mérges párájú kigyói!
Üdvösségetekre im, e tölt pohárt,
E tölt pohárt én... a földhöz csapom.
Kár értetek; minő véghangja volt!
Nem szóltok ti oly tiszta hangokon.¹¹

---

¹¹ Korábbi fogalmazásban az utolsó versszak előtt még ez a szakasz volt:

De áldva legyetek, ti édes jó fiúk!
A barátság földén teljes kalászfek,
Nektek köszönhetem: életem konkolyos
Vetésének tüzes üszköt hogy nem vetek!
Kifakadtam... az elkeseredett
Fájdalmat elnyomom mert nem lehet.
Nem ittam még... lelkemben már is úgy
Garázdálkodik az emlékezet.

Künn vész zúg az éjben, - megtöltöm poharam...
S mellettem hirtelen egy kacér lány terem,
Megölel, megcsókol, orcám simogatja,
Tudom bár, hogy hűtlen, elúzni nem merem;
Ez a csapodár leány a remény;
És én megtöltöm újra poharam;
Künn a vihar zúg, lelkem csendesül,
S ajkimon a kacér hölgy dala van!

SZEMERE MIKLÓSHOZ.

Csürkös Sátorhegyek nyílt szomszédságában,
Apró lánykáid közt, édes jó barátom!
A családéletnek csendes boldogsága
Mint ringatja lelked, szinte-szinte látom!
S örömem, bánatom mert érdekel téged:
Egy csöppjét keserű poharamnak végyed!

Kórágyn fekszem én kínok tövisében,
Ez a szalma olyan kemény, olyan hideg!
Vajjon puhább-e az, melyet ősi telken
Vetettek, arattak atyafias kezek?
Vajjon jön-e azon a betegre álom?
Egyetlen egy kincse e széles világon.

Ha az Isten éltet, egy kis házat veszek,
Lesz mellette kertem s árnyékos szilvásom;
Kertem egyik felét felhagyom virágnak,
Másik felét pedig búzának felásom;
És puha földjébe tiszta magot vetek.
- Hejh, ez az idegen szalma olyan hideg!

A kert legyen apró gyermekimnek könyve
Majd ott tanítgatom őket térdeimen;
Első táplálékot a gyöngye szív s elme
A jó, a nem mérges természetből vegyen;
Hogy, megkeserítvén őket majd az élet,
Legyen, hová nyugtot találni megtérnek!

Megtanítom őket, hogy az emberek közt
Sohase várjanak üdvet, boldogságot!
Igy majd nem érezik a sajongó sebet,
Melyet apjok lelkén a csalódás vágott;
Jókor tanulják meg ezt az ártatlanok,
És áldják porom is egykor, ha meghalok!¹²

---

¹² Korábbi fogalmazásban itt ez a két versszak jött:

Majd beszélek nekik füvek- virágokról,
A méhest megnézzük, fogdosunk pilléket:
Csak az ákácjáról hallgatok előttök,

Kopogtatnak... ki jő? nem jár senki hozzám
Úgy van ajtóm, amint rég magamra zártam,
Jó cinke, mért kopogsz fagyos ablakomon?
Magocskát, meleget úgysem lelnél nálam!
Bár lehetne veled a szabadba mennem,
Oda vonz szüntelen, oda ragad lelkem!

Mit csináljak veled, lelkem, te szilaj mén?
A kór testet töri, tépi tombolásod!
Elmegyünk, elmegyünk! csürkös Sátorhegyek
Tövéen barátodat, ne félj, majd meglátod!
Kapud, karod úgy-e kitárod szívesen,
Jó barát, ha hozzád az Isten elviszen?

Oh bár volnék nálad! nálad jó meleg van,
S te gyakran leülnél ágyamnak szélére;
Meg-megvigasztalnál, s elbeszelném én is,
Hogy azóta mennyi csapás, bánat ére;
S zengő lantod egyik pajzánabb dalára
Még mosoly vonula a beteg ajkára!

Kandallódnál látlak, - künn, szél zúg az éjben;
Azt az üres széket ne tedd el mellőled!
Szítsd fel a parázst, és emlékezzél rólam,
Nekem lásd, úgy tetszik, hogy ott ülök veled,
Igen, igen! hallod: halkan sír kis lányod...
Amott vadászkürtöd leesett, nem látod...?

Felveszem a kürtöt, s megkísértem fúni...
Nesze, te tudsz hozzá; emlékszel még rája:
Hogy megfúttad néha ott a sötét bérceken?
Csak úgy rengett belé a vadak tanyája!
Aztán... oh jaj fejem, fejem! a képzelet
Űz csalárd játékot velem. Isten veled!

(Pest, január 1846.)

Csak az ákác fához nem vezetem őket;
Ne tudják meg, hogy ez apjuk kedves fája,
S mély elmélkedéssel tér gyakran alája.

Halovány hullatag virág, s szúró tövis,
Mit ákác fának a gazdag természet ad;
Halvány örömet nyújt halandónak a sors,
S a halvány örömhez metsző fáj dalmakat:
Akác tövise nem, virága leesik;
Boldogság mézében méreg-csepp rejtezik.

NÉPDALOK.

I.

Télen nyáron pusztán az én lakásom,
A rózsám is csak vasárnap ha látom;
Lakásom van hortobágyi pusztába',
Nem járhatok én az Isten házába!

Sík a pusztá, se halma, se erdeje,
Sugár magas a toronynak teteje;
Sugár torony kilátszik a pusztára,
Harangoznak pünköst első napjára.

Imádkoznám, de nem tudok, hiába!
Nem jártam én soha az iskolába;
Édes szülém tanított volna rája,
Jaj de régen temetőn a fejfája;

Imádkozz te, rózsám, a jó Istennek!
Aztán gyere, templom után csókolj meg,
Eszem azt az imádságos kis szádat,
Három hétig nem hallod egy *adtámat!*

II.

Békót tettem kesely lovam lábára,
Mért nem hallgat a gazdája szavára;
Békóba tett engem is a szerelem,
Az alföldön a legszebb lányt szeretem.

Volt egy csikóm, ha magam rávetettem:
Száz mérföldre maradt a szél megettem;
Debreceni szabadságon eladtam,
Áldomáskor csakhogy meg nem sirattam.

De nem bánom, a rózsámnál az ára,
Neki adtam kendőre, pántlikára;
Ne zsugorgasd azt a bankót, jó lélek!
Ád az Isten még többet is, ha élek.

III.

Kis kertemben kiszáradt az eperfa,
Este, reggel egy bús madár ül rajta;
Csak azt bűgja az a gerlice-madár:
Hogy a legény, szőke, barna csapodár!

Árva madár, leveletlen fatetőn!
Nincsen párod, nekem sincs már szeretőm;
Vigy el engem magaddal az erdőre,
Ott ássuk meg egymás sirját előre!

Vígy el engem az erdőre magaddal!
S aki előbb bánatjában ott meghal:
Temesse el, temesse el a másik,
Hol a sárga színű kikircs virágzik!

IV.

Muzsikálnak, hegedűlnek
Alvégesi legénységnek;
Biró fia beh régen,
Beh régen!
Nem volt már a felvégen.

Hamis volt a zúza, mája,
Nem is kell a pántlikája!
Kilököm azt a hora,
A hora!
Péntekre viradóra!

Azt az egyet megmutatom:
Lesz szeretőm, ha akarom!
Eleven, mint a madár,
A madár,
Miden újjomra egypár!

Pereg az orsóm kereke,
Vékony szálat fonok vele;
Lobogós ingnek jó lesz,
Beh jó lesz,
A rózsámnak, ha elvesz!

V.

Három mezőn, három határon,
Búzavirág az én virágom;
Az is, mint a rózsám szeme, kék,
Mást aranyért nem szakítanék!

Édes szülém, ha szépen kérem,
Kék pántlikát veszen majd nékem;
Legyen, mint a rózsám szeme, kék,
A világért mást nem hordanék!

Egy kis legény kért meg a télen,
De nem volt mit kapni szegényen!
Aztán nem is volt a szeme kék,
Barna szembe nem is nézhetnék!

Borúl az ég, szél fú hidegen,
Édes atyám, édes Istenem!
Ne adj esőt, hadd legyen az ég,
Minő az én rózsám szeme, kék!

VI.

Hogy beteg volt édes szülém,
Ezerjófűvet szedtem én;
Héjh az erdőn, a réteken
Ezerjófű elég terem!

Beteg az én szívem nagyon;
Még rosszabb, ha gyógyítgatom:
Héjh az erdőn, a rét-szelen,
Nem nő ezerjófű nékem!

Azt a helyet majd meglátod,
Ahol leltem orvosságot,
Egy kis fenyőkereszt alatt,
A temetőn lelem meg azt!

VII.

A parlagon nő a szarkaláb;
Nézz a szemem közé legalább!
No, de ne bánts! minek néznél?
Ugy lehet, még megigéznél!

Most is olyan nagy az én bajom:
Nem kell a bor, pedig szomjazom!
Be-behunyom a szememet,
Elaludnám, de nem lehet!

Ha felülök pej paripámra,
Nincs az eszem a kantárszárra;
Mikor aztán észreveszem:
Házatoknál áll meg velem.

Ne légy olyan durcás, violám!
Ha nem szeretsz, mondd meg igazán;
Ha helyettem más legényt vársz:
Ne félj, akkor sohase látsz!

VIII.

A tilinkóm nem szól, elhasadt,
Amoda a hármass domb alatt;
Olyan szomorú volt a nóta,
Hogy a fát is meghasította.

Addig beh víg volt a nótája,
Míg a rózsám hallgatott rája;
Nyári estén, csendes időben
Ablakánál megfűttam szépen.

De mióta a lány nem szeret,
Búbánatnál nem szólt egyebet;
Lassan fűttam, hogy más ne hallja,
A juhász-legénynek mi baja.

A tilinkóm nem szól, elrepedt;
Héjh megcsalt a rózsám, nem szeret!
Lassan fúttam, mégis elhasadt,
Ugy szerettem, mégis elhagyott!

IX.

Csendes a tó, habja nincsen,
Bele ne halj, édes kincsem!
Mert az ám a tó szokása,
Hogy a mélyén sincs folyása.

Fogadj szót, ha mélyre viszed:
Mind meghibál a kendered;
Ha elázik, szakad a szál,
A vetélő sokszor megáll.

Én addig a más oldalon
A csikókat megúsztatom;
Napszállatra, vacsorára,
Haza teszek, szívem Sára!

X.

Piroslik a bokor gyenge hajtása,
Piroslik a leány gyenge orcája;
Tarka madár jár a piros hajtáshoz,
Nyalka gyerek jár a piros leányhoz.

Melegen süt a nyári nap sugára,
Gyenge hajtás beh színtelen, beh sárga!
Barna kis lány, gyenge piros orcádat
Megsárgítja a szerelem, a bánat!

Letöröm a piros galyat előre,
Kalapomhoz bokréta lesz belőle;
Haza viszem a rózsámat a télen,
Pirosan hadd legyen ő feleségem!

XI.

Tó közepén bokor-sás.
Ha nem szeretsz, szeret más!
Igazán, igazán,
Tíz szeretőt kap a lány!

Piros az én ajakam,
Gesztenye-szin a hajam!
Liliom, liliom,
Liliom-szál a karom!

Akit én megölelek,
Megcsókolok, szeretek:
Tiszán túl, Dunán túl,
Örömében elájul!

XII.

Rózsaszőlő, bakator.
Piros a bor, ha kiforr,
Piros leány, galambom!
Töltsd tele a palackom!

Nincsen pénzem, nem is volt;
Bor árában kell-e csók?
Csókolj meg már, ha lehet,
Áldom az Istenedet!

XIII.

Esik a hó a határon,
Fehér, mint a fehér vászon;
Ha én olyan fehér fehér volnék:
Héjh beh szeretne a legénység!

Beh szép az a holló-madár!
Olyan barna, mint a bogár;
Ha én olyan barna barna volnék.
Héjh olyan sokat nem busúlnék!

Beh szép piros az a hajnal!
Miként a cseppentett vér, olyan;
Ha én olyan piros piros volnék:
Hejh szeretőm is lenne tán még!

Beh karcsú az a jegenye!
Beh is fent van a teteje,
Ha én olyan karcsú karcsú volnék:
Héjh az idén még férjhez mennék!

XIV.

Messze földre bujdosott a galambom,
Soh' se látom, tán még hírét se hallom!
Csak az esik a lelkemnek nehezen,
Hogy még nem is beszélhetett énvelem!

Árva vagyok, mint az árva gerlice,
Édes rózsám, mért hagytál el ennyire?...
Annyit sírok, annyit rívak utánad:
Gyenge szívem majd megöli a bánat!

XV.

Nagy kerek tó közepén,
Liliom nőtt az idén;
Liliom, liliom,
A vagy édes galambom!

Bementem a liljomért,
Jaj a vize nyakig ért!
A hinár, a hinár
Majd hogy oda nem ölt már!

Nem kell nékem lilium,
Te sem kellesz, angyalom!
No hiszen, no hiszen
Nagy hinár a szerelem!

AZ ELSŐ IBOLYÁHOZ.

Ki megnyitod kelyhed mosolygva, kéken:
Légy üdvöz, üdvöz, kedves ibolya!
A szép tavasznak első mosolya,
Oh légy, a hű emlékezet nevében!

Ilyen volt ő szelid szemével épen!
Mely hirdeté, mit lelke gondola,
Ártatlan élte csendesen folya,
Mint a patak, rejtő bokor tövében!

Nem érte ő az ibolyás tavaszt,
Mely zöld lombot és édes dalt fakaszt
Vidékein az új éltű ligetnek;
És keblem zordon téli pusztaság,
Hol bánat és szív, alvó gyöngyvirág!
Fájó beszédben téged emlegetnek!

HÚSÉG.

Barátom mátkájához.

Magas menny a hűségnek hazája,
Túl a földön, sziklaormon s felleget;
Hol megáldva, földre ejti Isten
Jóvoltából tiszta harmat képiben.

S olykor a csöpp nem főrösz virágot,
Mert utában vad vihar ragadja el;
Tóba hull itt, ott sziklán törik szét,
Vagy a földnek tar göröngye issza fel.

De fönségét mindütt megmutatja,
Hantot növel a göröngyön és poron;
Búborék áll a tavon felette,
Fény-zománcú tündéres kis sírhalom.

És a sziklát, melyen széttörődött,
A tar sziklát, melynek nincsen élete,
- Hogy télben is kiterítve álljon: -
Lágy moh zöldes bársonyával vonja be.

S a virághoz, melynek szánta Isten,
Tiszta csöppje hogyha bizton elhata:
Mézzé válik a megnyílt kehelyben,
Édes mézzé a menny tiszta harmata.

Szép virág te, élted tavaszában,
Kebled e szín-mézzel telve telve van!
Édesítsd meg kedvesed, barátom
Éltét ezzel, szép virágszál, boldogan!

EGY MAGYAR POÉTÁHOZ.

I.

Ha megpillantom a lapok
Hasábjain neved:
Elolvasás nélkül tudom
Avult eszméidet;
Mert egyre-másra, verseid
Során nem látni mást;
Mint egy kopottra énekelt
Üres hasonlítást.

Két szó kínoz kegyetlenül,
S te, két szót untalan!
Ég és leány, kezéd között
Mi szörnyű kínba' van!
Nap, hold s milljó csillagnak is
Van addig melege,
Mig hölgyed szép lesz, mint az új
Teremtés reggele!

Lányod ha sír, ásít, nevet,
Eszik, iszik, szalad:
Szivárványból csinálsz neki
Szoknyát és szárnyakat!
Ajk, szem, fül, orr, fog és köröm,
Szerelmed angyalán,
Az égben készül, még pedig
Megrendelés után.

Hétszer jaj annak, aki tán
Olvassa verseid:
Mert előtte *ég és leány*
Rögtön sokat veszít.
Meghül nála a szerelem,

Meg az imádkozás,
Isten bocsássa bűnödét,
Szerencsétlen dudás!

S költőnek csúfol a világ!
Felőlem ám legyen...
Bár erre gúnyosan nevet
Apoll a szent hegyen,
És mintha hallanám, minő
Józan tanácsot ad:
Akaszd fűzfára szaporán,
Lantod mellé - magad!

II.

Versgyártási kinodban, így
Föllengezél minap:
- Melyért a halhatatlanság
Még üstöködbe kap! -
»Ha kedvesem mosolygva sír:
Szép mint a május-ég;
Melyen lehulló csepp között
A nap sugára ég!«

Beh meglepő egy gondolat!
Mi új, mi nagyszerű!
Gyémánt foglaltványt érdemel
Benne minden betű!
Csak azt fájlalja a világ
Kimondhatatlanúl:
Hogy itt a dalnak vége van
Egész váratlanúl.

No de se' baj! bevégzem én:
Az ég ha sír s nevet,
Azaz, ha ejt napfény között
Nagy eső-cseppeket:
A zöld halom s a sík mező
Növényeit, - vagy a-
Mi versedről is szent igaz, -
Elcsapja a ragya.

ELMÉLKEDÉS A KANCSÓ FELETT.

Azt beszélnek, édes életpárom!
Hogy én mindig a bolondját járom,
Hogy nekem csak abban áll az élet:
Éjjel-nappal társalogni véled.
Nagy halálom, amidőn beszélnek:
Hogy szememnek nem virad meg délig;
Mert hozzám csak reggel jó az éj el,

És az Isten napvilága éjjel;
S hogy még ott is botorkázva járok
Útamon, hol sem göröngy, sem árok.
Meglehet... de rá kinek mi gondja?
Korhelyebb az százszor, aki mondja!

Ez a világ egy nagy rossz motóla,
Nem lehet sok jót beszélni róla;
Jár, de hogy jár? jaj biz össze-vissza,
Mint részeg, ki esztét megissza.
Az időnek végnélküli szála
Ezredévek óta foly rája.
És míg a bölcs fontolgatva méri,
S a fonálnak végét el nem éri,
Fontos semmiségén jót kacagva,
Felkiáltok, tölt pohárt ragadva:
Mi gondom rá! amely kéz motólál,
Gondja is van rá, a pászma mint áll.

Mondják: sok van most is a rováson,
S túl a rendén inni rossz szokásom;
S megsiratja egykor aki mérte,
Nagy harang fog megfizetni érte...
A bor ára, szent igaz, telik rég,
S adósságot hagyni nem szeretnék,
De ha úgy lesz, mondok egy okos szót:
Ki utól jön, zárja bé az ajtót!

Hát nekem, mely ígért annyi szépet,
Örökös adós lesz az élet!
Sokat vártam tőle jó-hiszembe,
S mindig rossz pénzt nyomott a kezembe!
Bizalom volt e rossz pénz, kínálom...
S kinevetnek véle a világon!

Furcsa! vannak, akik azt remélik,
Hogy a józanságot rám beszélik;
No hiszen ki fejét erre szánja,
Mondhatom: a borsót falra hánnya!
Az intő szót én többé nem értem,
Hadd vesszek! hisz úgylis veszni tértem.
S bár végbúcsút mondjak a világnak,
Hírével az nem lesz a királynak.

Búcsufényben úgylis ifjúságom...
Hejh, maholnap lenyugodni látom!
Kik szívemnek kedvesek valának,
Mint az árnyék este, elhalának!

Hit s remények, e törött kebelnek
Mély sirjában halványan pihennek.
Szívem a sír, fejfa kín felette,
A csalódás, sírásója, tette!
Pilláimról a köny elmaradt rég,
Oldalamnál jó kancsó! te vagy még,
Hejh, maholnap el kell válni tőled...!
Most iszom hát, míg lehet, belőled!

ŐSZEL.

Az ősz nyájas verőfényén ülök,
Körültem sárga, száraz lomb zörög;
Oly jó ittkünn nekem!
A természetnek hervadása
Beszél lelkemnek csendesen.

Sápadt vagyok, mint az ősz s hallgató,
Nem érzek én sem mély fájdalmakat;
S míg bús szellő susog
S nyájas sugár dereng az őszben:
Ajkam sohajt, - és mosolyog.

Mig jő-megy lelkemen a gondolat:
Szakasztok kisdéd őszvirágokat;
S végők lesz hirtelen
Sovány, hosszúkás ujjaim közt...
Hideg, nagyon hideg kezem!

Ah, mért is ilyen hosszú életünk?
A hatvan, nyolcvan év minek nekünk?
Sokáig élni öröm-é:
Ha bánat, kétség, fájdalom van
Szurkálva perceink közé?

Jobb volna az éveknek csak fele,
Zavartalan öröm közt telve le;
Hogy élet és kebel
Fényes piros lángban, miképen
A fáklya, úgy lobogna el;

De égő fáklya nem vagy, életem!
Ugy sápadok meg én is csendesen,
Mint ágon a levél...
Ah, a természet haldoklása
Lelkemmél titkosan beszél!

LEVÉL POGÁNY KAROLINÁHOZ.

Hogyan élek, és új hivatalom
- Kérded nemes hölgy! - mikép folytatom?
Oly szíves kérdést rólok aki től.
Hallj éltém búja s örömi felől!

Hol a szép Gömör halmos képet ölt,
Csendes magányban él hű tisztelőd!
Lant és biblia, e két szent barát
Karján ringatja boldogan magát.
Az én pályám szép, ámbár nem ragyog,
Én az egyszerű nép őre vagyok!
Enyém jó- és balsorsának fele,
Örülök, sírok részvevőn vele.
S az elhagyott népet mi isteni
Növelni, oktatni, deríteni...!

Kisdéd születik, s hogy boldog legyen:
Én fohászkodom érte szívesen;
Dobogó szívű szép menyasszonyát
Elhozza az ifjú felebarát, -
És szívem elfogúl öröm miatt,
Az ünnepélyes esküszó alatt.
Kihez már a nyugalmas est közel,
A haldokló ágyához megyek el;
S ki lehullt, mint fájáról a haraszt,
A temetőbe kikisérem azt,
Ekkép velem rokon, barát a nép,
Nemes barátnőm! pályám nemde szép?

A nap is fénnel, majd borúba' kel:
Fájdalmam is van annyi, mennyi kell!
Legjobb barátom nem rég itt hagyott,
- Pihenj csendesen szeretett halott! -
Pályám társai meg nem értenek,
Szívök hozzám fagyos, vagy lágymeleg.¹³
S midőn estennen megtérvén haza,
Nem fogad váró lény meleg szava;
Vagy fenn virasztok csendes éjszakán,
S nincs velem, csak a késő magány;
Megvallom: ekkor úgy fáj valami...
Annyit szeretnék, tudnék mondani!
A családelet boldog keble ez,
Melyért borongva lelkem epedez...?

---

¹³ A vers első megjelenésekor e két sor helyett ez állott:

Pályám társai oly idegenek,
Csak bántalomban szívök lángmeleg;

Hová ragadsz bolyongó képzelet...?¹⁴

Kit én szeretnék, ki engem szeret,
Nem tudom, hol van, - nem is keresem,
A természet az én szerelmesem!
Lombos karjával aki átölel,
Csók közt altat el hús szellőivel.

S én andalogva megsimogatom
Szép szőke *árvalányhaj*-fürtjeit;
*Piros rózs*a-ajkát megcsókolom,
Bámúlom *fehér liljom*-vállait.
S ha *nefelejcs*-szemébe néz szemem:
Szebb hölgy, több boldogság nem kell nekem.

Jer, jer, nemes hölgy!... Ah mégis ne jőj...!
A halmot, rétet dér, hó este meg,
Oda van a természet kelleme,
A téli fákön száraz lomb remeg.
Mi szép lelkedre kéjjel hatna itt:
Nem láthatnád az ég, föld bájait.
De majd ha széles, szép tavatokon,
Arany hálót a nap sugára von,
Ha jajgat rajta a fehér sirály,
S megjő fecskék, délibábok:
Jőj el tavasszal, - lelkem várni fog...!

Virágos kis kertemnek közepén,
Árnyas méhesben ülök, élek én;
S kiket megápol s öntöztet kezem:
Virágimat kéjjel szemlélgetem;
S haláltól mert megónom nem lehet:
Virágregékbe dallom éltöket.
Majd elmondom, mint járt a lilium,
S a múltó kecsű pipacs egykoron,
Elmondom a vadrózsa esetét,
S hogy mi érte csapodár kedvesét.
A hajnalkának miképp lőn halál
Szerelme, a hó nap sugárinál?
A tündér-hölgy mért lőn elátkozott,
S vízi liljommá miként változott?

---

¹⁴ A következő négy sor eredetileg ez volt:

Hová röptél bolygó képzet velem?
Én a leányokat jól ösmerem...
Lám, e nyájas jó lelkek, kiket én
Ugy bálványoztam annak idején,
Kiktől annyi szép szó és vers miatt
Koszorút vártam, fonnak kosarat!
Jól van! kegyetek én nem keresem!
A természet lesz én szerelmesem!

A gyászos rozmarinnak mi baja?
Mért búvik fübe a kis ibolya?
Elmondom a vérfű történetét...
Kedves, szép tavasz! jőj minél előbb...!

Nemes hölgy! addig hát Isten veled!
Szeresse a kedves hont kebeled!
Szeress minket is, a lant emberit,
Nekünk ugyis kevés öröm virit!
Olyan az is, mint az őszi kikircs,
Virága halvány, s zöld levele nincs!
Légy boldog és költődöt ne feledd,
Isten, Isten veled!

(Beje, dec. 24. 1846.)

KÉT MADÁR.

Két madaram volt: az egyik fehér,
A másik fekete;
Két madaramnak bizalom vala
S ifjúság a neve.
De itt hagyának...! s oly rideg vagyok,
Minő a puszta ház,
Hol nem lakik nyájas galamb, sem a
Vig fecske nem tanyáz.

Ifjúság, ifjúság... gyors fecske, te!
Szárnyad hová ragad?
Hát elvived éltentől ily korán
A szép meleg nyarat?
Nem látlak fényes villámok között
Vigan cikázni fenn...?
Nem látlak többé mélységes habon
Elcsapni hirtelen!?

Ah, véled minden, minden oda van...
Virág, dal, szerelem!
Fájó borongás emlegetve az
Elmultat szüntelen;
Hull a barna fűt, az arc pírja vész...
S az élet átkaúl:
Nem akar a lélek vénülni, sőt
Új meg új lángra gyúl.

Ifjúság, ifjúság...! gyors fecske, már
Ha elmenél magad:
Minek vived el, mért nem hagytad itt
A másik madarat?
Elszállott véled a fehér galamb,
A nyájas bizalom,

Ki olaját horda nékem a
Világból egykoron.

Mint a futóborostyán átölel
Élő fát és romot:
Az emberekhez lelke és karom
Forrón ragaszkodott.
És most kerülöm őket... borzadás
Fut végig lelkemen:
Hogy e mosolygó hóhérok keze
Fogja be majd szemem.

A két madár örökre elrepült...!
Mellettem ki marad?
Az életben, ha már gyönyört nem is,
De fás nyugtot mi ad?
Föl, föl munkásság s életküzdelem!
Rengjen zajtól a ház:
Ha benne többé nincs fehér galamb,
S víg fecske sem tanyáz!

BARÁTOM HALÁLÁN.

Szerettem én őt, mint a lelkemet,
 Halálán szívem csaknem megrepedt;
 S midőn a föld
 Koporsója hullt zörögve:
 Megátkozám a temetőt.

S hogy fenn virasztánk a nyugvó felett:
 Álom fogá be fáradt szememet;
 Eltűnt a gond...
 S álmam szilaj hangú zenénél
 Víg táncosok sorába vont.

Majdan buvár-csigává lettem én
 A fájdalom mélységes tengerén;
 És untalan
 Fel-felbuktam, el-elmerültem
 Zugó, setét hullámiban.

De rajtam törtek a víg cimborák,
 És néma búmat elkiáltozák:
 Lásd...! ő meghalt...
 Utána mégy te is maholnap...
 Elő a bort, elő a dalt...!

Pilláimon volt búm harmatja még,
 S - szégyen reád szív! - én vígan valék!
 S lelkemre, mint
 Rezzent madár az ingó galyra,
 Félénken tért a bú megint.

Bánkódjál, fájó lelkem, szabadon!
 Elbúvok veled erdős lombokon...
 Ah, újra nesz...
 A szerelem mosolyát látom,
 S gyásznak, búnak mind vége lesz.

Ah, mért vagy ilyen, ember kebele?
 Mért nem fájsz, midőn fájnod kellene?
 Ha meghalok:
 Látom, minő lesz bánat és köny,
 Mely síromba kísérni fog.

Holott a föld nekem nyugalmat ad,
 Beültetik virággal hantomat
 A hú felek;
 S bokrát a harmatos virágnak
 Kezők megtépi bokrétának...
 Azután elfelejtenek!

JÉGVIRÁGOK.

Fehér világ... fehér világ!
Hogy nem nyílik most fehér liliom?
Szebb volnál most te is, te is,
Halvány arcú menyasszonyom!
Emlékezem: midőn megláttalak,
Piros virággal tele volt kezem;
Halvány angyal... s nyíló piros virág!
Emlékezem, emlékezem:
Virágimat széjjelszórtam vala
Érted, bánat fehérő liljoma!

Tudtam, hogy meghalsz... és szerettelek:
S hogy elhulltak az őszi levelek:
Te is lehulltál vélek... oh!
Most én halottat szeretek,
Hisz én is majd halott leszek...
Fehér, minő a hó.

Oda van a virágok szirma!
Fosztva az ág is levelétül;
A hideg, az érzéktelen
Kövön mégis ifjú moh zöldül.
De azt nem a napfény növeli.
A síró ég bús könnyei.

Olyan az én szívem, mint a kő,
Érzéketlen, hideg, kemény!
Öröm sugára nem kel rája,
Te öntözd, fájdalmam könnyárja!
- Ha nőne rajta új remény!

Minő jó vagy te, nyugtató tél!
Alusznak a füvek, virágok;
Nem hervasztja meg rágó féreg,
Nem zúg dülő vihar reájok.

Beh jól van a halottnak dolga!
Beh szép fehér a sírhalom!
Alig várom, hogy lenyughassam; -
Ott én sok szépet álmodom!

Mégis, mégis...! a tölgy a bérce
Pusztulva áll, nincs rajta zöld;
Mig ott maradt a sárguló gyöngy,
Amely csupán kínjára nőtt.
Tél, ki elvitted a tölgy örömét,
Fájdalmat is miért el nem vived...?

Hideg sír, néma sírhalom,
Nem lesz-e benned fájdalom...?

Hideg sír, fájdalom van benned!
Hisz azt mondják: hogy éjfél-tájban
Mély kebled elhagyják a holtak,
S kísértének fehér ruhában.
Mért kelnének föl, ha a föld alatt,
Kín nem zavarná csendes álmukat...?

Meglesem én a temetőt,
A sírnyitó órát megvárom...
S ha feljő fehér gyöngyvirágom:
Soh' sem bocsátom vissza őt!

Vártam, nem jött fel..., ah dehogy van!
Sírban nincs fájdalom, nincs élet!
Jó vagy te sír, jó vagy, fagyos tél,
Csendesen kibékülök véled...

Ajtóm elé két koldus jár,
Két inségben megtört alak;
A süket látta társa könnyeit,
Sohajt, nyögést hallott a vak,
De vezetőjét hirtelen
Elveszté a világtalan;
És ülvén a sövény alatt,
Rimánkodott, várt hasztalan!

Megszánta végre egy emberbarát,
Némán elvette nehéz bútorát;
Vezette kézen fogva, nem botján,
És elaltatta puha nyoszolyán...

Mi jó vagy, tél! elküldötted neki
Vezetőül a fagyos halált...
Jó vagy te, sír! ki nyújtottál neki
Puha homokodban nyoszolyát...

Mi az a vakító fehérség,
Völgyet, halmot mely elfedez?
Nem hó az; ölyvtül összetépett
Fehér galambok pelyhe ez!
Az én galambom is fehér volt,
Mint az új hó, oly tiszta, hű, -
És ajkimból étettem őt,
S lám... összetépte az ölyű!

Ne félj: a holt föld kebelében,
Épségben ér tavaszt a mag;
Ne félj: vastag jégtömlőcében
Utát folytatja a patak!
Ne félj: a megnémult madárka
El nem felejtí énekét;
Ne félj: az ember mindörökre
Felejtí - búját, életét!

Olyan vagyok már én, mint a fa,
Mint az erdő lombatlan fája,
Melyen holló-sereg tanyázik,
S nem jár dalos madárka rája.

Örömm, e zengő madárkák,
Hogy el is hagyták szívemet!
Ott a bánat, e fekete
Holló-sereg foglalt helyet!

Lesujtott a villám; szén és üszök
Maradt a büszke tölgy helyett...
Kopasz sziklák mellett, omló vizár
Vágott a föld keblén sebet.
Kopár sziklát, viz-szagatást, és hamvat,
Fehér hóval a jó tél bétakargat.

Sebzett, kövült, kiégett szíveket
A halál puha hant alá fektet!

Ki nem keres nyiló virágot,
Kit nem bánt a vihar zugása:
Völgyet, halmot bolyongjon össze,
Hogy a fehér halottat lássa...!

Nem szeretem én a virágot,
Szeretlek, téli pusztaság...!
Ilyen fehér volt arca, keble!
Fehér világ... fehér világ...!

EMLÉKLAPOK EGY ASSZONYHOZ.

Feléd nem vonzza szívem semmi vágy;
Azt hittem egykor, hogy szerettelek:
Multunk emléke olyanná leve,
Mint elpusztult, fűvel benőtt telek.

Nincs, mit megbánjak, és a multakat
Nincs miért elősohajtani;
Én sem szerettem, te sem szeretél...
Mindkettőnk szíve csak a - hajdani!

Mi a te kebled? szép fehér lap az,
Zárt levél, benne csábító szavak,
Piros pecsétje, ajkad, bárkinek
Olvasztó csókján bizton felszakad!

Olvastam én e nyájas levelet,
A kezdő szó így hangzott: *édesem!*
Olvasta más a nyájas levelet:
S a kezdő szócska hangzott *rendesen*.

Midőn álom közt átölelt karod,
Ajkad susogva monda *más* nevet;
Most tán más nyugszik karjaid között,
S álmodó lelked engem emleget!

Nem fáj, hogy akkor hozzám hűtelen
S másé volt kebledben a gondolat;
Hogy lelked vágya most felém csapong:
Jó asszony! az nekem gyönyört nem ad.

Örül az ifju cserfa, amidőn
Ölve foly reá az iszalag;
De nyárba' már a vészes inda közt
Ágárul hervadt lombok hullanak.

Örültem én, midőn hókarjaid,
E vészes indák, átöleltenek;
De majdan, féltve ifjú életem
Zöld lombjait: rólam letéptelek!

Ha elszakadtunk, mint sohajtozál,
S mint vont a vágy szívemet feléd!
Majd egymásba fonódtak fürteink,
Szívén az ajk az ajk forró lehet...¹⁵

S mégis, ha évek múlva mondanám
Ezt néked, vagy te mondanád nekem:

Bizony, bizony! mindketten egyaránt
Így válaszolnánk: nem emlékezem...!

Tükör vagy, asszony! fényes és sima,
És az is leszesz holtod napjaig;
Arany rámad épségben megmaradt,
Mégis úgy tetszik: már halványodik!

Magát benned meglátja száz alak,
- E tükör annyi arcot visszaad! -
Emlékezzél rá: a nézők sora
Megritkul, elhagy rövid év alatt!

Jó asszony! kebled vészes síma tó;
Szép fehér orcád a rengő habon
Úgy ül, miként a mély tó közepén
Fehéren nyíló liliom.

Ki vízi liljomot szakítani vágy:
Örvény csap át a vakmerő felett;
Ki csábító orcád után hajol:
Elnyeli mély, örvényes kebeled!

Kebled lángol, s könnyű lapként elég;
S mi szenvedélytől írva rá vagyon:
Olvashatón meglátszik akkor is
Holt betűkben, az égett hamv-lapon.

El nem perzseltem élted lángodon;
S e képek, melyeket rólad veszek:
Játékból rajzolt kígyó-alakok,
Ártalom nélkül enyelgvén velek!

---

¹⁵ A versszak helyett a költemények első kiadásában ez állott:

Hányszor szívtam be újra kebeled
Két halma közt felforrt lélekzetem!
Hányszor fonódtak össze fürteink,
Hányszor dobbant meg szívem szíveden!

A LÁNY SZERETŐNEK VALÓ...

Nagy mulatságom van: barátim
Szünetlen házasítanak;
Mátkája voltam hírben immár
A táj minden leányinak;

De én csak azt mondom mosolygva:
Ki megnősül, bizony bohó!
Ne házasítsatok, barátaim,
A lány szeretőnek való!

Szerető...! e lángkép lelkemben
Ugy melegít, tündöklök, ég!
Minő bágyadt, élettelen szó,
Mi árva eszme: feleség!
Amaz forró, mint a zsarátnak,
Ez hideg, halvány, mint a hó;
Ne házasítsatok, barátim,
A lány szeretőnek való!

Szindúsan, mint a páva tolla,
Terül ki nékem a világ;
Szerelmem hő nap, éber álmim
Harmatos holdas éjszakák;
Lánykám csókja - úgy néha-néha
S titokban, - ah mily üdvadó!
Ne házasítsatok, barátim,
A lány szeretőnek való!

Virág a lány. Süvegem, szívem
Felbokkrétázzam kis korig?
Aztán a meghervadt bokkrétát
Viseljem holtom napjáig?
Éltem legyen, bús bőjti nővel,
Habzó folyam helyt lusta tó?
Ne házasítsatok, barátim,
A lány szeretőnek való!

S ha barna lenne nőm, sohajtnék:
Mért is nem vettem szőke lányt!?
Szelídért pajzánt kérne vágyam,
Piros arcúért haloványt;
Mert oly nehéz ez a választás...
Hiszen mind olyan bájoló!
Ne házasítsatok, barátim,
A lány szeretőnek való!

OH E SZEGÉNY HON!...

Oh e szegény hon mennyit szenvedett,
Hogy megrongálták a kemény hadak!
Mikor fog élni boldogabb időt,
Hogy egyszer néki békét hagyjanak?
Ha él a honfi háborítlanul...?
Mi baj, mi baj? tábor jön ellenünk?
Földindulás, árvíz? Nem! - de azért
Az Isten légyen irgalmas nekünk!

Egy ember él e hon határain,
Egy rossz poéta, - rossz kegyetlenül!
Hogy aki hallja cincogásait:
Sem földön, sem mennyen nem üdvezül.
Rossz vers száraz homokjával vagyon
Két marka éjjel és nappal tele:
S örülten szórva, szörnyű kint okoz,
Mert szem, fül és száj eltelik vele.

És ez mászkál a szép hazán, miként
Mérgező hernyó a lombos ágakon;
Imádott, kedves, árva, szent hazám!
Ennek szájából kell-e hallanom?
Én láttam őt, s - tudom, hogyan vagyunk!
Jó szellem, nálunk koldusbot neked!
Ha még ez is költő, - mert az nekünk -
Ő mond a honról szörnyű éneket!

Halgass, te porfaló versszörnyeteg!
A hont, a hont ne bánts, az Istenért!
Inkább eltűrünk, hogyha már az ég
Szörnyű csapásul bús fejünkre mért;
Drágán fizet meg úgyis századunk
Gyász verseidben minden kis betűt;
Sirunkba hallik a gunyos kacaj,
Melyet felettünk a jövő kor üt.

Pótolhatatlan veszteség hisz az,
Hogy most e honnak Attilája nincs;
Talán hódítani a világot, és
Hogy népeken csörögjön rabbilincs?
Isten mentsen meg! én csupán azért
Ohajtom őt, az Isten ostorát:
Hogy égő máglyával riassza meg
A rossz poeták renyhe táborát!

Mert fáj, hogy a kedves hon, jó anyánk
Elszenderülve fáradalminál:
Idétlen, sértő zsongolás között
Egy szemtelen légy szent arcára száll.

Büntess, ha tetszik, - bűnösök vagyunk -
Küldj inkább sáskát, vagy duló hadat,
Csak rossz poétát - ezt ne - óh Uram!
S költészet, hon neked hálákat ad.

ÁRVERÉSEN.

E házban hajdan egy galamb lakott,
De vijjogó ölyv verte el;
Amaz boldogság volt, ez szenvedés...
Most már pusztulásé e hely.
Ur és urnő alunni mentenek...
S a nép, mely őket kikisérté:
Tolvaj méhként rajong a ház körül,
Versenygvén: ki ad többet érte:

Vad forgószél csapott e házra tán,
Hogy olyan össze-vissza van?
Felfordult minden, minden éllel áll
Az udvaron s szobáiban.
Ezt és amaszt a jámbor birtokos
Tán gonddal őrzé s megkimélte;
Most fel s alá rugdossák és vetik,
S azt mondják: ki ad többet érte?

Az úr szerette a virágokat,
Oltott, nevelt, ültetgetett;
Kies kertének árnyas fái közt
Lelt, hogyha lelt, enyhületet;
A gondos kertész koporsóba ment,
Hadd pihenjen, őtet sok érte...!
Nem tudja, hogy kedves viráginak
Kiáltják: ki ad többet érte?

Vallásos volt az urnő s ájtatos,
De sok fájdalma is vala;
Fájó szívére írt ha nyert, nyere
Imádkozásnak általa;
Melyre lehajtá égő homlokát,
Ha könnyes szemmel Istent kérte:
Itt imakönyve... itt feszülete...
Kinek kell? ki ad többet érte?

Meghittei: a napló, tárcá, toll,
Kikkel gyakran barátkozott,
Akikre bíza csendes éjeken
Sok gyöngéd, bús gondolatot:
Imhol vannak! tán szatócs veszi meg?
Tán zsibvásárra jutnak végre?

Nemes hölgy! jó hogy nem hallod, midőn
Kiáltják: ki ad többet érte?

E kapzsi népet én nem szeretem;
A kerti tóhoz szököm el,
Nézem a csurgót, mily sietve fut...!
Mint életünk, örömmel!
Uratlan kert, lakóid alszanak!
Végét még egyik sem remélte;
Lelkem borong... de egy hang felzavar:
Egy... kettő... ki ad többet érte?

(Tornallya, april 16. 1847.)

NÁNIHOZ.

I.

Szép vagy, nagyon szép, csak az a bajod,
Hogy ezt tenmagad legjobban tudod;
Nem vagy szerény iboly, mely ékivel,
Zöld fű közé virúlni búvik el;
Hanem napraforgó vagy, édesem,
Mely kacéran ácsorg az útfélen;
Boldog, boldogtalan szemedbe néz,
Mégis imádót kapnod oly nehéz,
S mert magad minden áron kelledd:
Épp azért nem vagy becses, keresett.

II.

Szépen dalolsz, azt tarja a papa,
Jól zongorázol, hiszi a mama;
(Jó, hogy még nem szavaltatnak veled,
Mert már ennél borzasztóbb nem lehet!)

Tiz ujjad s ajkad hogyha nekivág:
Rögtön felfordul vélem a világ;
Fülem zúg, fogfájás esik reám,
E pokolbéli kínharmónián.

III.

Hajad, mint a hollótoll, fekete,
Villámlás két szemed tekintete,
De a nyakadnak nagy baja lehet,
Hogy egyre forog rajta a fejed!
Előre-hátra nézvén szünet nélkül:
Kit vársz? mi kell? elméd mi nagyra készül?
Rosz nyelvek mondják, - de én nem hiszem -
Hogy a főkötőt lesed, édesem!

IV.

S mily olvasottságod van! Csak haladj,
S maholnap e táj *tudós* nője vagy!
Tudós nő...! Nem ver szíved hangosan?
(Őrizz meg a gonosztul, oh uram!)
Regényekkel borítva asztalod,
A bolygó zsidót könyv nélkül tudod!
- A *Szózatot*, igaz, nem ösmered,
Hanem hiszen még megösmerheted!
S van is látatja, mert kívül-belül,
A ház tája csakhogy el nem repül;
S míg ajkad Sueről fecseg eleget:
Eszünk keletlen, poshadt kenyeret.

V.

Láttalak, midőn templomban valál,
Temetésen s bál vigalminál:
Kacagni és könyezni láttalak: -
S mindig azt vallám: bizony szép alak!
Szép vagy, művelt vagy és derék, - s mivel
Tisztellek, szeretlek... nem veszlek el!

VI.

Emlékezel rá? - csak tiz éve még -
Midőn őrvölgyi imádód valék;
S ülven a hársak csendes árnyiban,
Örök hűségéről szóltunk untalan.
Ah, ez az idő mily sietve száll!
Te akkor gyöngéd, lágy szellő valál;
S lelkem vitorla volt, lengésedet
Kísérve, csak feléd nyult s lebegett;
Azóta szépen megnővelkedél!
És nem vagy többé lágy szellő, de szél,
Sőt olykor, - ha nyelvcskéd megered:
Zivatarnak tart a ház tégedet!

VII.

S lásd, én tiz év után is hű vagyok,
Felétek gyakran ellátogatok;
S veled órákig ülven egy helyen:
Magamat szörnyen megerőltetem;
Aztán a házban és a ház körül
Eldicsérek mindent kegyetlenül;
S ajkam számodra mindig tartogat
Otthon csinált, szép, cifra bókokat;
S eléd tálalom rögtön azt vagy ezt,
Mihelyt képecskéd savanyodni kezd. -
S hozzád a multak képe von talán?
Vagy a jelen gyönyört mosolyg reám?

Oh igen...! szívem üdvét ott leli:
- Ifjabb testvéred oly szép, oly deli!

VIII.

Nem jók az emberek! hozzád kivált,
Jó Náni, mily hálátlan a világ!
Isten bocsássa bűneit, neked
Még a jóért is gonosszal fizet;
Te csak szerettél! és hányat pedig!
S im csúfosan ott hagyott mindenik;
De vigasztaljon lányságod felett:
Megtettél mindent, amit lehetett!

ÉJI KÉP.

Bércetetőn az esti fény elégett;
Tetszhalálnak árnya mindenütt.
Mely borúlt a bércek homlokára,
Lombos erdő barna sátorára
A hold teljes arculatja süt.

És az ember oly magánosan van!
Oldalán csak lengő árnya él;
A nagy éjnek sátoros ünnepében,
- Áhitattal szíve érzetében -
Hangosan beszélni ajka fél.

A tücsökhang összefoly körül, és
Reszket, mint egy éji délibáb;
Meg-meggyúl a terhes földi pára,
S a lidérc, lágy szél fuvallatára,
Csába fénnyel leng idébb-odább.

Messziről, csak lélek-hallhatólag,
Mély, csodás hang ébred, újra vesz...
Föld alatt, vagy égben szól-e hangja?
Mert az nem más mint az éj harangja,
- A halál-csend néma nyelve ez!

Ottan-ottan, rejtett falvak árnyán
A kakas szól, nyujtja hosszason...
És utána százan hangra kelnek,
Percig össze-vissza feleselnek,
S újra mindütt néma csend vagyom.

Majd a holdat elhagyják sugári,
A vér színében mind alábbra száll;
Másod-alkony lészen a világon,
Az is elhunyt csendben, haloványan,
És az éjnek éje most beáll.

S szép, sötétlő bársony-köntösén a
Csillogó gyöngy, röpke fénybogár;
Fenn, a csillag eltűnő futása:
Lenn, egy életmécs ellobbanása...
Csillagom vajh melyik, merre jár?

Alkotó természet, tudhatatlan
Útaidban nagynak írva vagy!
S a kis ember, rövid életében,
Búvárkodván titkod tengerében,
Bár ne értse: érzi lelke - s nagy!

ÚJ ÉVKOR.

Isten házába gyűl
A hívő nép új évnek ünnepén;
Holott forró imát
A buzgó néppel híven mondok én.

És a fohász imígy
Száll ég felé: ajándokozz nekünk
Az új év kezdetén
Új szívet, új lelket, jó Istenünk!

S mig érzeménye így
Felbuzdult lelkemnek mennyben mulat:
Ki nem feledhetem
Imámbul a lányt, imádottamat;

S imé nyílt ajkamon
Véletlenül ez új fohászt lelem:
Maradjon, oh leány,
Kebledben a régi szív s érzelem!

TEMETŐI HANGOK.

Megszólalt másodízben a kakas,
Hangját az éjben hosszan nyujtva el...
Mély csendéből a néma temetőt
Rögtön kísértetes hang rázta fel.

Hideg siremlék bámult mindenütt,
Hámlott kő, márvány, elkorhadt fa, vas...
Ők szóltak mély, ércetlen hangokon...
Elnémult másodízben a kakas.

MÁRVÁNYSZOBOR.

Az egymástól elvált világ-elem
Ős-forradalma adta lételem!
S voltam, mióta volt a földteke,
Sötét méhének márvány-gyermeke!

De jött a törpe ember, és hova
Le nem hatott a mennydörgés szava:
Fölverte vakmerően sötét tanyám,
Hogy tompa álmait virasztanám!
S mivé levék? Hol porba tér a por:
Enyészet-hírló hitvány sírszobor!
S itt, hol veséi szertemállanak,
Ösmérhedd az embert valódiilag.

Hosszú hazugság rövid élete,
Kit bár a halál sírba fektete:
Fejéhez más emléket vés, gyalúl
A nagy hazugság folytatójaúl.
S a holtnak, - amint mondják - e rövid
Életben szerzett fényes érdemit
Arany betűkben fenn hirdeti ez,
- Bolond, hitén hazugságot ki vesz!

Rég állok én itt, minden éjfélen
Átkozva tartós márvány-életem,
Mely a rombolva járó századok
Dühén, akartalan daccal, kifog.
Annak, kit itten rejt a síri bolt,
Midőn szennyes pályája futva volt,
Fölé érdemjelül helyeztenek,
Bámulván a szájatató néptömeg;
S a bérelt szónok, minden jobb kebelt
Méltán bántó dicsérő szót emelt;

S kit a bűn orgazdának ösmere,
Nadállynak a veríték embere,
Ki marta, mint eb, a becsületet,
Kitől a szűz igazság reszketett,
Az eskürontó, vérgyilkos, kaján:
Üdvösséget nyert szemtelen szaván!...
A sir pedig gondolkodott, s a föld:
Ha befogadja-e ölébe őt?...

S ez átkozottnak porló hamvait
Jegyezve állok évek óta itt,
Várván: hogy aki lát szívet, vesét,
Villámmal törli szét e rút mesét,
Melyet szilárd keblemre, kinnal, a
Vésű vájt és erőszakolt vala!

A sir pedig gondolkodik s a föld:
Keblébül hogy ne hányja-é ki őt...?

Az ember élte kétszín, álkodás,
A temetőbe sem kíséri más;
- S az elmállott szív bár rég por, homok: -
Ez, az élők szemébe vigyorog.
Itt, e felhantolt sírhalom felett,
Hová egy öngyilkos temettetett,
Békés olajfa hajtja levelét,
Gunyolva a bennfekvő életét.

Mi szép amott, a fehér liliom
Családival beültetett halom!
S a szűz virág talán lehervadand?...
Nem, bár kéjhölgyen domborúl a hant.

Kit éhhalál küldött apáihoz:
Sirján vadbúza bokra ingadoz.

Bölcsset vezérel lámpásként az ész,
S bölcsnek sirján számártövis tenyész.

Itt ciprussal gyász fűz ölelkezik
A zsarnok sírhalmán, kinek pedig
Vesztét imádságába foglalá
Az árva nép, mely éltét gyászolá.
És szól az emlékkő betűje fenn:
Itt nyugszik ő az Urban csendesen;

S az ítéletnek nagy napjára vár,
Mely felkölti, valakit sirja zár!
Nem igaz, nem! ha az éj fele jó:
Sirjából nyögve váncorog elő,
Kit a reá kért átok súlya nyom:
Kerüli csontját csend és nyugalom!
Hazugság, hogy várná a nagy napot!
Kiben vér és velő jéggé fagyott:
Ha gondolatja arra tévedett,
Hogy higgyen sírontúli életet.

Ott, egy jól ápolt sirnak mélyiben,
Korfontosságú férfiú pihen;
Pihen, mert méltó munkát végeze,
A társaságnak szolgált két keze;
A sír virágos, a sír hantja zöld,
Lágy fűvében dalos madárka költ,
Dal és virág mind e sírhoz való...
Hiszen porában fekszik a - bakó.

Hol letevék a költő hamvait:
Szegfű s demutka illatozva nyit,
Magvát, barátja, a kis csalogány,
Hú rokonszenzből ejté el porán.

Nem tudta ő, az énekes barát,
Mi illetné a költő hűlt porát;
Tudván, mi volt a dalnok élete:
Sírjára ürmöt s бүrköt ültete.

Kit a halál itt por közé vetett:
Tagadott Istent, örök életet;
S imé a feltámadást tagadó
Sirján kihajt a leszúrt fűzkaró!

És a könyűt ki számlálhatja meg,
Mely itt kétszínűségben elpereg?
Hantot, hogy meg ne szólja a világ,
A férj, utált nő sírhalmára, vág.

Az özvegy szive gyászba nem borult,
S hoz férjének immortel-koszorut;
Testvér testvérré bérgyilkost fogad:
S ültet halmára fát, virágokat;
Magzat, örökös kijövéen ide:
Boszús lesz nem beteg szülőire.

Ellenmondás minden lépten-nyomon,
Gúny és hazugság kövön, hantokon...!
Tagad, hisz; sír, kacag; csügged, remél
Az ember itt, úgy amint kedve kél!

Jött a tavasz, s nyugalmas éjfelen
Virágmagot szórt e csont-telkeken;
Kértük, hiába kértük egyre őt:
Ne látogassa meg a temetőt!
Itt nem virúlhat, rothadás lakik,
Övé e föld a végső szem-porig.
S ennek virága, mely buján tenyész:
A csontokon élősködő penész.
Nem kell más virág, s zöld levél nekünk!
A lét halála a mi életünk...

Ki hópalásttal mindent eltemet,
Kértük, hiába kértük a telet,
Midőn felszedte fehér sátorát,
S a tért bucsú-dühében zúgva át,
Nyaralni vad bércekre költözött:
Maradni köztünk, a sirok között!

Alant ha tél van, tél legyen felül,
A régi szó mig nem, vagy teljesül,
S fel- vagy nem olvad dermesztő fagya...
Hiába kértük, a tél elhagya...!

Ki a lehunytt napot meggyászolod:
Hadd nékünk, oh éj, barna fátyolod!
Legyen kitiltva innét fény, sugár...
Mely hozzánk úgyis csak hazudni jár;

S kint az enyészet barna lelke bír:
E csontvilágban gúny a játszi pír.

Borúljon el hát barna éjözön
A temetőn, e nagy botrány-kövön,
S néha vessen a boszús ég villáma,
Muló fényt e világtalan világra!

FEJFA.

Meghozta gyümölcsét
Zöld ágam; az ágnak alatta,
A hontalan útast
Kért nyugalom árnya fogadta,
S a vész idején menekülve alám:
Rá védve borúlt leveles koronám!

S engem, ki tenyészttem
A messze vidék örömére:
A törpe halandó,
Fejszét derekamra ki mére,
Hogy több tavaszon ki ne hajtson az ág,
Őmek siri lakja tövébe kivág.

És akinek ifjú
Bimbót s levelet hoza ékül
Száz új kikelet, most
Rajtam rohadás moha zöldül.
Lombon zene csattog, a fülmile bűg;
Itt éji sirok riadó ura zúg.

Őt, sirja ölében
Porladva ki fekszik alattam,
Meghozva gyümölcsöm,
Érdemre ha népsz, meghaladtam!
Hosszú kora puszta, miként az ugar,
Hanját feledés lepi s asszu avar!

VAS-EMLÉK.

Tűzben születtem a világra,
S ki a villámot, égi vést
Gúnyolva hívom ércfejemre:
Im, hitvány rozsdá ront, emészt.
Bizony, bizony bolond az ember!
Magát csufolván meg, midőn
Jelül, elmálló csontja mellé
Vasszobrot tész a temetőn.

Fölcsengve ontván buja rendet
Hajlott kalászu téreken.
A napsütött kaszás kaszája,
Mi boldog volna életem!
Szántóvas a szántó ekéjén,
Sirt kikelendő magnak ás;
Itt tél van; - ott minden tavasszal
Megjő a várt feltámadás.

Lehettem volna harcviharnak
Táborverő villáma: kard!
Királyi pálcával díjazván
Mely forgatott, a férfi-kart.
E harci sarló által a hős
Fejére zöld babért arat;
Szolgálom, fénytelen szobor, most
Élők helyett a holtakat!

Inkább mint bús rablánc csörögnék
A börtön átkos éjjelén;
Vagy a vérembernek kezén, a
Bűnöst, igazt öldöklénem:
Mint ingatag lelkű pulyának,
Kiben szilárdság nem vala,
Jelöljem érdemetlen hamvát
Szilárd keblemnek általa!

ÁKÁC-FEJFA.

Bus szenvedő élt a világon,
Baját nem mondta senkinek;
Magában állt, mint a beteg
Tölgy áll a messze pusztaságon!
De sápadt homloka,
Amelyre mély redőket vése
Lelkének elzárt szenvedése,
Lőn annak szónoka.

Kertébe egyszerű lakának
A szél ákácot ültetett,
Az ákác volt éber tanúja,
A kín mikép csapdosta, dulta
Sápadt foglyát, az életet!
S a haldokló ágyához amidőn
Egy jobb világ követje lépe:
Az ákác szívesen sírfája lőn.
Hisz ő volt úgyis élte képe!
A szenvedő e hant alatt pihen,
Hideg sirjának mélyiben.

Felette hír, köny nem ragyog...
A kert ákáca én vagyok!

A természet keze
Ákácának mit ad?
Szuró tövis közé
Halvány virágokat!
Halvány virágom hullatag vala,
És tüske nélkül nem virúlt,
S a gyilkos tüske mindig fennmaradt,
Bár a virág lehúllt!
Kemény sorsnak keze
Halandónak mit ad?
Halvány örömihez
Metsző fájdalmakat!

A boldogság piros borában is
Egy-két csepp mindig rejtett fájdalom;
S muló öröm sem látogatja meg,
Kit szenvedés vas-karja nyom.

Az éj hall átkozódó hangokat;
Panaszra sárga fejfa nem fakad,
Lehullt örökre bár
Halvány virága, levele:
De, melyek lepték ágait,
Le a tüskék vele.
S szenvedni kit látott sokáig,
Most nyúgodalmának tanúja...
A földi lét keserve, búja
Nem hat le a sír padlanáig.

A szenvedő e hant alatt pihen,
Hideg sírjának mélyiben,
S ki halmán szívesen elkorhadok:
A kert ákáca én vagyok!

FENYŐ-KERESZT.

Büszke bércorom felett
Voltam égre nyult fenyő;
Zöld fenyőnek lombja zöld,
Tél ha múlik, tél ha jó.
Éltem szép tavasz vala,
Szenvedek most bús telet
Megszáradva, lombtalan
Kis kereszt a sír felett!

Bérclakó fenyőnek és
Sírkeresztnek élte más;
Ott patak, zöld lomb, zene,
Itt enyészet, sorvadás;
Átok rá, ki engemet
Elszakasztá töletek:
Súgár testvérek, tavasz,
S zúgva zúgó rengeteg!

Kisded édes álmival
Ah miért nem renghetek?!
Álom és tej éltetik
A mosolygó kisdedet;
A tej, a szülő-kebel
Édesen meleg teje;
Álmat amely rája hoz:
Lágyan rengő bölcseje.

Jött az ember, és elébb
Vészes tengerekre tett;
Csikorogva, nyögve ment
Súdaram szirt, hab felett,
Nyögve, mert átkos teher
Marta rajtam láncait,
Vásárokra hordva az
Ember, ember-társait.

Árboc voltam, a hajó
Szirteken hogy törve lőn:
Partra vetve, jel levék
A kietlen temetőn.
Hol az éjfél száz fagyos
Kóbor-rémet szétereszt,
Elkorhadva, lombtalan,
Szomorú kis sírkereszt...!

GRÁNIT-SZOBOR.

Csodája voltam a zergék honának,
Vendégeim sas, villám, köd valának;
Zölde moh ülte homlokom, jeléül:
Hogy a vén gránit-szikla meg nem vénül.

Alattam ott, miféle földi férgek
Fel-feltünő csoportjait járnak, élnek? -
Szóltam kérdőleg a bércek sasának,
Embernek mondta ő, a föld urának.

Sok századig kacagtam e beszédet,
Látván naponként e kis furcsa népet;
S vártam: talán egykor magasbra nő fel...
De még törpült, de még satnyúlt idővel!

Majd megragadt egy bösz erő haragja,
Rengvén belé a bérc acél-alapja;
Földindulás rázván meg a világot,
Engem fennről a síkmezőre vágott.

Hozzám az embert bámulat ragadta...
Ki majd szent homlokom lábbal tapodta!
S vésüt hozott, roncsolni büszke sziklát,
Bár hányt dacos mellem dühébe szikrát!

Az őserdő szabálytalan kezétől
Idomtalanságot ki nyertem ékül:
Csúfos szobor levék... hah, a szabályok
Eltorzító majmára átok... átok...!

S ki láttam, mint születtek ezredévek;
Egy csecsszopó kimultáról beszélek;
Hah, bár sülyednék el, hogy szem ne lássa
Mivé lőn a bérc szikla-óriása!...

Mig így beszéltek a sír szobrai,
Egymásután a márvány, kő, fa, vas:
Halotti csend állott be hirtelen...
Megszólalt harmadízben a kakas.

ÉNEKEK.¹⁶

I.

REGGEL.

Oh jertek a reggelnek idején,
Szent buzgóságnak szárnyai,
Ragadjátok lelkünk a menny felé,
Hová ugy óhajt szállani!

A fényes nappalnak láttára
Hevülvén tisztelet s hálára,
Hadd buzogja ki, amit érez: - -
- Oh vigyétek jó Istenéhez!

---

¹⁶ E két éneket Tompa imakönyvébe, az »Olajág«-ba is fölvette, több változtatással és toldással. L. ott.

Mint a világon széjjeláradott
Az élethintő napsugár:
Isten! jószágodnak malasztitól
Megteljesült a földhatár!
Jó atyánk! hű szerelmed látván
A földön s a lelkek világán:
Kebünk, mint a patak megárad,
S kiöntjük néked hő hálánkat!

Világosság hatalmas Istene,
Ki a reggelnek ura vagy!
Ki adsz a földnek fényt és harmatot:
Fényt s harmatot lelkünknek adj!
A halandó szem messze nem lát,
Küldd hozzánk a szent *hit* világát!
S erénynek harmatja csillogjon
Lelkünkben, békés olajágon.

II. ESTVE.

Hálaadásnak szent oltáraként
Piros tűzben ég napnyugot;
Oltárrá váljatok mi szíveink,
S lobogjon hálalángotok!
Isten! hű karjaid vezérlik
Az embert a nap lementéig;
S felette áll az éj fekete
Szakán angyalid őrizete.

Egy áldásteljes nappal újlag
Meghosszabbítád életünk;
Jóságodtól jött béke és öröm,
Tied hálánk, dicséretünk!
Kit közülünk bú-bánat ére:
Irt nyújtál szívének sebére,
Az árvák könnyeit te látád,
Tudtad az özvegy sóhajtását.

Csak benned bízunk hát ez éjen is,
Ki nappal jó atyánk valál;
Oh Isten, őrkdjél erőtelen
Teremtésidnek álminál!
Hadd nyugodjék meg testünk-lelkünk,
S engedj békességben fölkelnünk!
Vagy ha eljössz értünk az éjen:
Add, hogy csendes halálunk légyen!

A HANGYÁKHOZ.

Jó reggelt, sürgő hangyanép!
Korán munkához láttatok...
Henyélő nincs közöttetek;
Nálunk nem így van a dolog!
Egyik, törvén kemény ugart,
Napestig izzad, dolgozik;
Másik, rugalmas pamlagán
Végig nyúlván - unatkozik.

A munka nálatok közös,
Az a jószág, a szerzemény;
Mindenki dolgozik s eszik...
Hja! nálunk ez más rendbe' mén:
Itt a henyelő: potrohos,
Bőrébe csak szuszogva fér;
De a meghámlott marku nép,
Oh az pogányul - ösztövé!

Ti nem versenyegetek; de egy
Békés család országotok,
Ott nincs enyém, nincsen tied...
Nálunk másképp van a dolog!
Egymást felfalni érdekink¹⁷
Csatáiban készek vagyunk,
Fordítjuk a köpenyeget,
Eladó lesz hitünk, szavunk!

Ha veszély van, tinálatok
Mindenki víni, halni kész,
Tojásit menti a szüle...
Nálunk a honfi szóvitéz!
Nem áll meg emberül helyén,¹⁸
De félre áll, - s uramfia!
Az asszonynak elébbvaló
Az ékszere, mint a - fia!

---

¹⁷ Az 1847-es kiadásban a következő négy sor helyett ez volt:

Készek vagyunk, párttérdekink
Csatáin egymást falni fel;
Hitünkkel lelkünk és honunk
Áruba vetjük, hogyha kell.

¹⁸ A következő négy sor pedig így hangzott:

Ha vész üvölt: a kőfalas
Szomszédba gyáván illan át;
S megmenti tűz-lángból a nő
Dús ékszerét, - aztán fiát.

És jó hangyák! tirajtatok
A külső köntös fekete;
Nálunk belől hordozza ezt
Sok ember lelke, érzete;
Hanem hogy itt is annyi sok
Csúszó-mászó férget lelünk
A ronda porban: véletek
No már ebben *megegyezünk!*

HARANGSZÓ.

Mint a vidéket, csendes hajnalon
Csengő harangnak halk szózatja:
Merengő lelkem egy szent buzgalom
Titkos hatalma általhatja.
Tisztábban csendül a harangszó
Hajnalszellőben, harmaton:
Sohajts keblem! szemem könnyűt ejts!
Tisztán zendülj dalom!

I.

Teremtő Isten! hová tekintsek,
Hol ne lássam hatalmadat?
A fényes napban, a porszemben
Te megdicsőítéd magad!
Égen és földön mindenütt
Dicsőséged láng-fénye süt.
Bámultam a végetlen tengert,
S fűszálon függő harmatot,
Hozzám a búsult menny dörgése,
S a méhedongás elhatott.
Néztem a vulkán égő poklába,
A fénybogárkát simogattam;
Hallám a vihar szárnyát zúgni,
S az ért kalászt zizegni halkan...
S - teremtő Isten! földön-égen,
Léted kiáltá minden nékem!

II.

Hatalmas felség, atyám, Istenem!
Dicsőségedet engedd zengenem!
Ki keblem, mint hárfát, felhúrozád:
Hadd, hogy éneke zengjen vissza rád!
Szivem nem tanulta a dalt s éneket,
Mint a madárral az vele született;

S ha sárgult lombon a madár meghal:
Hová, hová lesz az elzengett dal...?
Hol vettem én e hárfa hangjait,
- Mely vigasztal, megkönnyít, boldogít? -
Szent újjad irta azt hatalmasan,
Lelkem, dalom hazája égbe' van.
Elzengnek énekim... s mig meghalok:
Megvárnak engem a mennyben azok!

III.

Volnék bár oly nagy, oly magas,
Hogy messze csillagok felett
Hordozám büszke fejemet,
Hová nem ér a szél, a sas:
Nagyságom földön és az égen
Gondviselésed tartaná fenn.

Volnék bár oly kicsiny, parányi,
Hogy a sziklák apró mohában
Eltévelyedném, mint a vándor
Kietlen rengeteg-homályban:
Tudna, látna gondviselésed;
Atyám, bölcs Isten, hála néked!

IV.

A kétkedés, e barna denevér,
Hozzám jöve s szárnyára vett;
Földet, tengert bejára vélem,
S felhőkön túl emelkedett;
Most zúgó örvénynek felette
Függünk, mint a sirály;
Majd tapogatva tévelyegtünk
Hideg barlang homályinál...
De elfáradtam, s visszavágytam én
Csendes lakodba, égi hit!
Csendes lakodnak tűzhelyénél
A béke lángja melegít.

V.

Bányász vagyok,
Kincset keresve nyugtalan,
Pályám nehéz,
A kincs mélyen, s eldugva van.

Világosító bányamécsem,
Ne aludjál ki, oh remény!
S mely a lopók kezére nem jut:
A kincset megtalálom én!

VI.

Miként a tenger mindenfelől
Körülfogja a szigetet:
Körülfogod te a világot,
Isten, legtisztább szeretet!
Ha a szigetből kiindulok:
Mindenfélől csak vízbe lépek,
Égen, földön szerelmed érzik
Ezer világok, teremtések!

Mély kútfeje a szeretetnek!
Legyek hasonlatos hozzád!
Te tenger vagy: harmatcsepp legyek én,
Mely tisztán fénylik a fa levelén,
Enyhülést hoz, és áldást ad!

VII.

Adtál fájdalmat, oh Uram! gyakorta
Könnyel áztatom nyoszolyám!
Sok ellenségim csúfolnak, gyűlölnék,
Szeretetlenül törve rám...

Jól tetted, hogy fájdalmat adtál,
Hogy bút küldél a bú helyérül:
Lelkem, könyűimnek vizében,
Mint a gyolcs megtisztul, fehérül!

Föl hát, csak bántsatok!
Próbáljatok meg emberek!
Ezzel csak boldogságot adtok:
Mert nektek én - megengedek!

VIII.

Harangoznak... menjünk az Úr házába!
Oh hívek, jertek, jertek el!
A jobb élet előérzelme hat meg,
Ha sok nép együtt énekel;
Arany tenger van a mennyégben,
Szent tengere az énekeknek;
Arany patak mi énekünk,
Rengő hullámai velünk
Mennybe folynak, mennybe sietnek.

IX.

Mint a madár nyert gyors szárnyakat:
Lelkem szárnya szabad akarat;
Tudom: kelet felől korány,
Nyugatra éj vagyon,
Északra fagy, meleg hon délre.
Lelkem akármelyik vidékre
Repülhet szabadon!

X.

Halkan járjatok, ne beszéljetelek...
Hadd nyúgódjék a haldokló beteg!
Imé a természet halálra vál,
Eltépett, sárgult koszorúinál;
Lehullt fájáról a zöld lombozat,
Mi ünnepélyes fájó pillanat...!

Terebély fádon, oh lét és idő!
Levélként emberek milliója nő;
Ott együtt lakik az ősz és tavasz,
Ez a levél hull, most zöldül ki az.
Ágaidról az elmúlás szele
Ha fog fuvallni le...?

XI.

A temetőbe ki...! barátomat
Látogatom meg a sírhant alatt.
Ha meleg-e még ajka, kebele?
Oly régen nem beszéltem már vele!
Leülök a pusztá sirhalmon,
S mit beszél a csend... hallom, hallom!

Én a hant felett, ő a hant alatt,
Úgy kibeszéltem véle magamat...!
Igen, igen! vágy és emlékezet
Nyelvén, az élő a holttal beszél;
A vándor darvat vágya elviszi
Kiesb hazába, hol nem éri tél.

Üdvöz légy, új életnek vágya!
Te biztos úti levelem:
Utánad én a jobb világot
Tudom, hogy meglelem...!

XII.

Mi szép a mennybolt éjszaka!
Mi szépen ragyog csillaga!
Oh melyikben lelek hazát,
Ha majd szívütésim megállnak,
S nyugodtan mondok a világnak
Jó éjszakát... jó éjszakát...?!

Miként az esthajnal csendében
Zengő harangszó halkan elhal;
Halkan elhalt, elzengett a dal...
De a buzgó dalnok lelkében,
Mint a harang múló szózatja:
Zengelmét még viszhangoztatja.

ŐSZEL SZÜLETTEM...

Őszel születtem én, tavasz leend,¹⁹
Mikor reám esteledik!
Sárgult falomb állott bölcsőm felett,
Koporsóm majd rózsák fedik!
Ah, amikor jövék: örömtelen
S hideg tél halvány arca vára!
S bucsúznom akkor kell, midőn jön a
Tavasz virága s langy sugára!

Ah, most is ilyen az én életem!
Vágyam hajt, kerget untalan,
Mi boldog tudnék lenni, Istenem!
S ki vagyok most? Boldogtalan!
Akkor jönnek elkésett örömim,
Ha majd keblem kihült, kiégett...
Addig jertek, mig késő nem leend,
Siessetek, kedves vendégek!

Őszel születtem hervadt lomb alatt:
Rózsák között múlok ki majd;
Derűlj, vigasztalódjál szenvedő,
Fojts el könnyűket és sohajt!
A gyermek boldog, - hervadt lombbal is
Eljátszik, elmulat kedvére;
S boldog, kinek pirosuló rózsza jut
Az élet halvány estvelére!

DIVATOS KÖLTŐ

Hajnallik... várj! megyek, dicső természet!
A méhe is virágról szed mézet;
Én is sietek, napfelkölt előtt,
Elérni azt a magas hegytetőt:
Ahonnan a földet csak alig látom,
Minthogy nincs is mit nézni a *galádon!*
S hol közel az ég, amely érdekel...
Költő vagyok! tán mondanom se kell.

---

¹⁹ Az első kiadásban (1847) a vers e sorokkal kezdődött:

Őszel születtem, tudom, hogy tavasz,
Tavasz leend, ha meghalok.
Bölcsőmet hervatag lombok fedék,
Koporsóm rózsák, liljomok.

A föld göröngyein tulszárnyalok,
Mint a bóbicek s szárnyas angyalok...
Most is megyek, különben kárba veszne,
Annyi nagy gondolat és drága eszme,
Melyet fogdosok ott-fenn szorgosan,
Erőlködésem pókhálóiban!
Hejh, csak meg is foghassam a nyakad:
Vers lesz belőled, törik vagy szakad!

Im fenn vagyok...! beh gonosz meredek! -
De futok én, ha neki eredek
Nem tartózhat sem tűz, sem víz, sem árok,
Kivált ha ily szent küldetésbe' járok!
Im lehem szorul, az orcám hevül...
Hogy nézzem ezt? *költői ihletűl!*
Hah! hogy pirúl az égen a korány!
Mint a paprika egy tál kocsonyán!
Mi szép a költő élte, ah mi szép!
Az ő másnak, mi madárnak a lép:
Ha hozzá ér, rögtön oda ragad...
Ki egyszer hallja a bűv-hangokat:
Az rabja lesz a költőnek örökre...
Sógorságot, komaságot
Akasztva szöggre.
Ha nő: fülig szerelmes lesz belénk,
Ha férfi: benne csudálót nyerénk.

De most munkára, mert a nap halad!
Mit énekeljek? szerelmet? hadat?
Vagy a hazáról zengjek éneket?
Mindegy már, úgyis annyit szenvedett!
De mit látok? az ég ugyan borúl!
(Engedelemmel - elég botorúl!)
Észak felől zúg a zápor szele,
De szakad is...! lefele, lefele!
Hah mily rút eső, fogam mint vacog!
Halhatlan eszméim, megáztatok!
El innen! hol veszttemre zúg a szél,
A nyárfa-lomb is gúnyos tapsra kél:
De e veszett partról miképen,
Két lábon-é, vagy pedig négyen
Fogok lejutni? azt már nem tudom!
- Boldog, ki most otthon ül a suton!

Légy üdvöz, édes kedves alkonyat!
Szelíd kebledre a költőt fogadd!
Oly szép az est, a hold, a csillagok!
Nyavalyámnak ellent nem állhatok:
Verselnem kell! Jobb álmodozni este,
Mikor kész rá az ember lelke, teste;

Korán reggel, hiába! álmos, éhes,
Ekkép még a költészetre is - mérges.

.....

De tán gonosz szellem játszik velem?
Hogy majd ezerfelé hasad fejem,
Ugy gondolkodom, - s mit se gondolok!...
Ez már mégis csudálatos dolog!
Ragaszkodom csillaghoz, fűhez, fához...
Elmém völgyön, síkon végig kopároz;
A hús levegőt csakugy nyeldesem,
De nem táplál. - Káprázik a szemem.
Amint merőn a hold szemébe néz...
Segíts, kollégám, jó Dávid-zenész!
Könnyen dalhoz jut a szunyog-sereg,
E népköltők is ugyan zengenek!

Zúg a mezőség, zúg a lusta tó,
Rimel tücsökhang és a békaszó;
Hangversenyek termévé vált a pajta:
Benn' a kakas, - füles bagoly szól rajta.
S mi lelt engem, hogy nem zeng citerám!?
Ma a kültermészet nem hat reám!
Hol máskor bolondgombaként terem
Számomra a dal úton-útfelen.

Éjfél van... a lelkek órája üt...
A lelkesülés szivárványa süt;
S az ihlet, mely csak ezt a percet várta,
Egy dörgő dalt hozand most a világra;
S hogy legyen benne tűz, lélek, zene:
Jer, barátkozzunk, bornak istene!
Mert meg kell lenni! abba nem hagyom...!
Apolló, tied éjem, nappalom!
De költő leszek, Istenemre az!
Legyen miatta bár fejem kopasz!
Reáriaszték...! lám már érzem:
Mint kezd hevülni a szivem, fejem...
De tárgy, tárgy...! új, nagy, el nem koptatott...
Ennek emelnék most én kalapot!
Tavas... sír, köny... s arsenicum (megéve),
Erről firkál egész föld ifja, véne!
Már a világ fájdalma és reformja
Nem nyom senkit, azt is a nyomda nyomja!
Kútgém... nyáj... tyúk, (az, amelyik fias,)
Furulya-szó, temetés pórias...
Minden eszmének utána kapok,
S látom: ismétlik százszor a lapok!

Égen, földön és a vízben nekem már
A firkász-hadtól semmi sem maradt...
Minden eszmét felfalt, kiírt, elnyűzött...
Mért is nem szült az anyám hamarabb...?
Fejem talán jobb lesz lehajtani,
Ha jönne mégis belé valami...

Költő ur, ez a legjobb *gondolat*!
Jó éjszakát, boldog szép álmakat!

*A »Divatos Költő« Tompa költeményeinek első kiadásában (1847)
a következő szöveggel jelent meg:*

Hajnallik, szép... természet, várj, megyek!
Hol fellegekbe ütköző hegyek
Agg ormiról, a szárnyas gondolat
E hitvány földről menny felé ragad...!
Mert, - úgy hiszem tán mondanom se kell: -
E föld övéivel nem érdekel!
Sötét göröngyein tulszárnyalok,
Ösmerjete meg én költő vagyok!

Figyelmem őrt is áll ám gondosan,
S agyam kihányott pókhálóiiban
Ha egy-két kóbor eszme fennakad:
Verssé kell gyúrnom azt, török szakad!

Im, fenn vagyok...! hah szívem mint dobog,
Hevült arcám tán lángot vetni fog?
Térdem remeg... szorúl lélekzetem...
Ez a költői ihlet, úgy hiszem.
Biborképpel mosolyg fel a korány,
Ah éd és báj...! mint zeng a csattogány!
Mi szép a költő élte, ah mi szép!
Ha új Mózesként hegytetőre lép:
Keblet üdv és kéj hullámozza át,
S lenn, szörnyen bámulják a lant fiát!

Hah, lángtengerré vált a támadat...
Szerelmet énekeljek vagy hadat?
Nem! téged szent hazám!... de ah, mi ez?
Az égen barna felleg szívedez;
Arcámra rút esőzárpor csurog...
Halhatlan eszméim, megáztatok!
El innét, hol kínomra zúg a szél
S a nyárfalomb is gúnyos tapsra kél!
De e partról levinni most ki fog?
Hah, mint fázom, fogam miként vacog...!

Légy üdvöz édes kedves alkonyat!
Most jön majd a daleszme s gondolat...
Oly szép az est, a hold, a csillagok...
Érzelmimnek ellent nem állhatok!

.....

De tán rossz szellem játszik velem?
Hogy majd ezerfelé reped fejem,
És mégis ennyi ezer gondolat
Közt árva lelke egysem akad.
Szemem káprázásig a holdba néz...
Oh segíts rajtam jó Dávid-zenész!
Könnyen dalhoz jut a szűnyog-sereg,
S gondolkozás nélkül is úgy zeneg;
De a békaszó és a denevér
Az én fejemből minden jót kivér!

Bárcsak szerelmes tudnék lenni! Nem...!
Hozzám nem fér e gyáva érzelem.
Téged kereslek meg csendes szobám!
- Ma a kültermészet nem hat reám -
Hol nékem máskor gombaként terem
Úton, útfélen dal és érzelem!

Éjfél... halvány világu lámpa... csend...
Most éneke csattogva felkelend!
S hogy annál lángzóbb legyen zengzete:
Jövel segédül bornak istene!
Nem! meg kell lenni!... abba nem hagyom;
Apoll, tied lesz éjem, nappalom!
De költő lészek, istenemre az!
- Ifjú vagyok még s jó elég tavasz -
Reá riaszték... lám már érzem:
Mint kezd hevülni szívem és fejem!
De tárgy, új, még nem koptatott, dicső:
Szép szerivel már látom még se jó!
Korány, tavasz, sír, csermely, holdvilág...
Ah, hisz erről firkál egész világ:
De mely van égen, fölön, föld alatt:
Ki is írtak már minden tárgyakat!
Ki ám...! és nekem semmi sem maradt...
Ah, mért is nem születtem hamarabb?
Aha... mégis jó lesz lehajtani
Fejem, ha jönne bele valami...!

.....

Költő ur! ez a *legjobb* gondolat,
Boldog jó éjszakát s szép álmakat!...

BETELTEM...

Beteltem e lármás világgal,
Fénye s zaja unalmat ad;
Olcsó örömpohara nem kell!
Megkeseríté ajkamat...
Mint a vándort az erdő hűse,
Más, szebb napok varázsa von, -
Csendes, boldog családi élet,
Feléd, feléd sóhajtozom!

Az én lelkem gazdátlan hárfa,
Hurozva van, mégsem zeneg;
Ah, mert hiányzik a szelíd kéz,
Mely nyájasan pendítse meg!
S mint a gyöngy a tengerhomokban,
Igy elvesz annyi szép dalom...
Csendes, boldog családi élet,
Feléd, feléd sóhajtozom!

Eddig még úgyis mit sem adtál;
Adj, sors, egy kedves nőt nekem!
Ki jó- s rosszban osztozva, híven
Kísérjen át az életen!
Ki lágy kezével megtörölje
Munkában izzadt homlokom...
Csendes, boldog családi élet,
Feléd, feléd sóhajtozom!

S két kedves magzat anyja mellett,
Egyik fiú, másik leány,
Csivalyogván vigan körültem
Ez bábbal, az nádparipán:
Gyermekek lennék és boldog én is...!
Nem esnék bú s csapás zokon;
Csendes, boldog családi élet,
Feléd, feléd sóhajtozom!

Templom lenne az én hajlékom,
A boldogságnak temploma!
Hogy áldozzék oltár-tüzénél:
Hű barátság lépne oda:
A háznak lenne két galambja:
A szeretet, - a nyugalom...
Csendes, boldog családi élet,
Feléd, feléd sóhajtozom!

Mily szép napok...! mily nyájas esték...!
Le sem hajtom még fejemet:
S már lelkem boldog álmakat lát,
Azok közt van, kiket szeret...
Ah tündér-képek...! most borúsan

Ülök künn az esthajnalon...
S csendes, boldog családi élet,
Feléd, feléd sóhajtozom!

A vers első megjelenésekor (1847) csak a két kezdő versszak egyezett az itteni szöveggel, s a következőképpen folytatódott:

Egy lelkes, jó nőt adj nekem csak,
Nem kérek, oh sors! egyebet,
Egy lelkes szép nőt; és ölébe
Két szöszke, csacska gyermeket!
Ah...! e kép úgy ringatja lelkem:
Mint madárt szellő a galyon;
S csendes, boldog stb...

Én lennék a vihartűrő cser,
Ifjú repkény szép hitvesem;
Rám-folyna hűsége - s karával,
S minő kéj lenne: védenem!
Nincs senkim most az emberek közt,
Ő lenne nő, barát, rokon;
Csendes, boldog stb...

Nyájas kandallóm, kis szobámban
Világot áraszt s meleget;
Világ- s meleggel töltené be
Szerető lelke lelkemet!
S lenne két szép fehér galambunk;
Megelégedés, nyugalom...
Csendes, boldog stb...

S a két szép gyermek! kis fiammal
Futosva fűzfa-paripán:
Játszván a bábuzó leánnyal,
Kiáltoznék: apám, apám!
Majd vesszőcskét törvén kezökbe:
Futnék - hogy üzzenek nyomon;
Csendes, boldog stb.

S mennyit regélnék este! s álom
Nyomván el anyjok kebelén;
A felpirult forró kis ajkat
Csókomban megförsztem.
Ah, nyájas, messze képek...! búsan
Ülök most az esthajnalon;
S csendes, boldog stb.

BETEG VAGYOK...

I.

Mely visszazengett bút és örömet:
Hangos viszhang volt életem;
Jertek hozzám, akik szerettetek,
Még most beszélhetek velem!
Siessetek... mert nem sokára
Hiába lesz beszédetek;
Elnémul a viszhang... el én is,
S nektek többé nem felelek!

Leveles tölgy volt az én életem,
Felette zengő madarak;
Jertek hozzám, akik szerettetek!
Még csak van árny a tölgy alatt...
Ritkúl az ág, hull a levél, hull...
Ma-holnap mind alá pereg;
S a száraz fának nem lesz árnya,
Hol megpihenjen fejetek.

Lobogó tűz volt az én életem,
Fény és melegség lángiban;
Jertek hozzám, akik szerettetek!
A tűznek még parázsa van;
Be-behamvad parázsa is már,
Felszítom azt, fűtözzetek!
Mert nem találtok itt ma-holnap,
Csak kihűlt hamvas tüzhelyet.

II.

Reggel vagy estve van? Letűntek
A nap végső sugárai;
Oltsátok el hát a világot!
Nem kell engem virasztani...
Nyugodjatok le csendességben,
Majd szólok én, mikor megyek...
Eleget viraszthattok akkor,
Feküdjetek, feküdjetek!

Mi tenger éj...! mi hosszú órák...!
Az idő oly lassan halad;
Elfáradt talán már? Hogy is ne,
Hisz jár sok ezredév alatt.
Csak húzd ki hosszú barna vásznad
Oh éj...! hadd szokja meg szemem;
Mi vagy te az én éjszakámhoz,
Melynek csillagja sem leszen?!

Jertek be csak, jertek! - nem alszom -
Árnyképek, álmak, alakok!

Beszélgessünk... jertek idébb csak,
Valamit súgni akarok:
Mulassatok ma, holnap úgyis
Hiába lesz jövősetek;
Állhattok ajtóm-, ablakomnál:
Én többé itthon nem leszek!

III.

Virágot ültettem tavasszal,
Halálukat megérem-e?
Enyém lesz-é hosszabb, ki tudja,
Vagy a virágok élete?
Ha én mennék el tán előre:
Ne bántsátok virágimat!
Halvány arcám nem lesz derültebb
Halotti koszorú alatt.

Azt mondják: már az ősz közel van,
Aludni addig nem megyek;
Megvárlak, haldokló virágok!
Sárgán hulló falevelek!
Szép, nyájas őszi délutánon
Együtt hullunk le csendesen,
Olyan szép ősszel a bucsúzás,
S nem fáj úgy a halál se, nem!

Hulló levél közt megyek én el
A sír hideg lakóihoz,
Honnan az új lomb engem is majd
Tavasszal újra visszahoz;
Együtt járunk így mindörökké;
Mert én is lombbá változom!
Zöld galy leszek, úgy láttok engem
Már a jövődő tavaszon!

IV.

Ha meghalok, ne tégyetek
Fejemhez emlékül követ;
De barna fejfa se legyen
Nyughelyemen,
Ez olyan bús, az oly hideg!

Hisz nem valék én szomorú,
Kínommal is víg voltam én;
Tűz és láng lakta keblemet
S megégetett!
Megégetett pályám felén.

Élőfa fejfa kell nekem,
Mely veszti, váltja levelét,
Síromhoz azt ültessetek,
Szánó felek!
Hisz én épen ilyen valék:

Öröm- s reményből koszorú
Árnyazta, rengte át ma fõm;
Holnap lehullt, lehervada...
S mint téli fa,
Szivem, világom pusztá lón.

Síromhoz fát ültessetek,
Magasra nõtõ fiatal;
Hoz rá virágot, levelet
A kikelet,
A repesõ madárka - dalt.

S midõn már senki nem sirat:
Ez harmatát rezzenti rám;
S mennél inkább felejtene
Az emberek:
Annál jobban fog nõni fám!

EGY HALVÁNY HÖLGYHÖZ.

Mi van temetve szép arcod havába,
Mi van temetve: bú vagy szerelem?
Fehérben száll az ifju lányka sirba,
Esküvõre is fehérben megyen;
Kéj vagy bu kísér szép hölgy, nem tudom,
S merengve függök halvány arcodon!

Körültem fény- és harsogó zenében
Zajos nappallá változott az éj;
S én magamat oly idegennek érzem
E vígadó nép kedvtelésinél;
És fájó szívem magába vonul,
Mint hajnalka a nap sugáritul.

S tekintetem féltõ gonddal futos szét
A fényben tarkáló sereg felett;
Míg barna köntösöd meg nem találja,
S felette halvány arcád, kebledet,
Ott aztán fénytõl káprázó szemem,
Mint holdvilágos éjen, megpihen.

Szép arcodon, mint egy halk éji dalban,
Bübáj, merengés fájón rejtezik;
Hát lelked álmai minõk lehetnek...?
Tündérvilági rege mindenik;

Ah, akinek szól e tündérrege:
Minő boldog a földnek gyermeke!
Ha szívem most a régi lánggal égne:
Te életemnek lennél átka még:
Birásodért feldulnám a világot,
Vagy megölnélek, hogy másé se légy;
De láng nem vagyok, csendes tó vagyok,
Visszatükrözvén kedves alakod.
És múló percein az éjszakának,
Mint egy szép álom, úgy tetszel nekem,
Mint egy fehér vitorla, melyet a szél
Meg-meglebbent a messze tengeren;
Álom, vitorla gyorsan elrepül...
A fájó szív marad csak egyedül!

PANASZKODJAM TALÁN...

Panaszkodjam talán, hogy életem
Annyi zaklató bajjal van tele?
Vagy szidjam a világot, végzetet:
Hogy vadállat az emberek fele?
Nem, nem! csak űzz, csak zaklass, sors! ne félj,
Meg nem átkozlak téged én soha;
Mert így szeretem én az életet:
Zaj- s küzdelemben mint a katona.

Szép, szép a csendes holdvilágos ég,
S a tenger, midőn nyugalom fedí;
De ha csattog, - villám villámra gyul,
S harsog a hullám: ez az isteni!
Távozzál tőlem, béke, nyugalom!
Te élet és kedély halvány moha...
Én így szeretem, így az életet:
Zaj- s küzdelemben mint a katona.

Keblem tömlöc, benn vágyaim rabok,
Békétlenül csörgetve láncukat,
Ki megsértsen, megöljön, ha lehet:
Egy-két jó barátom mindig akad;
Igy kívül, belől zaj és izgalom,
Kívül, belől hullámok ostroma,
De így szeretem én az életet:
Zaj- s küzdelemben mint a katona.

S légy áldott, sorsom! hogy gondoskodál
E harcra, melyben nagy kedvem telik;
Kiket rám küldél, hogy marcongjanak,
Oh adj még élesebb fogat nekik!
S most jertek: vágjon földhöz, aki bir,

Mert különben majd én vágom oda...
Igy, így szeretem én az életet:
Zaj- s küzdelemben mint a katona!

FALUSI ÓRÁK.

Csendes boldogságban, megháborítlanul
Élek én kebleden, tiszta, szent természet!
Édes örömökkal jönnek meg perceim,
Mint a megrakodt méh, mely hoz édes mézet.

Együtt kelek fel az énekes madárral,
Járok a mezőben, az illatos réten;
A szálas vetések csendes szűk utcáin,
Hűs reggeli szellők találkoznak vélem.

Csergő patakoknak sűrű bokra közül
Nézem a gerlicét s a vadgalambokat,
Aztán bejárom a meredek hegyoldalt,
A csendes erdőtáj hűs árnyékban fogad.

Majd ujult kedéllyel kis kertembe térek,
Nézhén a virágot: teljes lesz-e vajon?
Ezt beoltom, amazzt megöntözöm, nyesem,
Lehullt indáikat helyre igazgatom.

Igy száz apró kedves foglalkodás után,
A nap forró heve hűs méhesembe int;
- Munka s elmélkedés éltem barátai, -
És ottan is újabb öröm vár rám megint.

Társalgok a régi világ bölcseivel,
Kik nagyok lettek a természet kebelén;
S míg lelkem átmereng éltök- s eszméiken:
A boldog aranykor tün messziről élém.

Avagy előveszem kedves költőimet,
Akiknek lelkökkal az én lelkem rokon;
És míg édes ábránd karjába süllyedek
A szívemhez szóló képeken, hangokon:

Egy nyájas szellőcske bélopózik hozzám,
Könyvem elfordítja, szememet bezárja...
Lágy szendergés lep meg, melyet odacsalt a
Szellő és a méhek altató dongása.

S mint alvó kedvesét megleső menyasszony:
Rózsafő nyulik be hozzám a nyíláson;
És lelkem meglátva s himet varrva róla,
Tündér képeket mutat boldog álmom.

Felébredvén, hívom lelkem játszó társát,
A láng képzeletet, ki felrepül velem,
Meghordoz s visszahoz, mereng... dalol... szeret,
Mig az esti harang megkondul csendesen.

Haza kolompol a nyáj a legelőről,
Elül a csicsergő madárka jó korán;
Este van... megszólal s lágy furulyahang,
Mely kin- s boldogságnak jól esik egyaránt.

Ködfátyolképe a multnak kitárul,
S annyi régi rajzok visszatérnek rája;
Emlékezés nélkül mi volnál te, oh szív?
Beszédes hurjától megfosztatott hárfa!

S édes áhitattal keblem megteljesül,
Este ugy ellágyul, olyan jó a lélek!
Megengesztelem, akiket megbántottam,
A kik megbántottak, velök megbékélek.

Ábrándim közt végre megnyugvás borít el,
S mint a gyermek, akit elnyomott az álom
Imádsága felén, összetett kezekkel...
Csendesen elalszom csendesen nyoszolyámon.

OLCSÓSÁG.

Igazán, hogy nem látott senki még
Olyan jó földet, mint ez a miénk.
Dicséretébe kár is kezdeni,
Mert az ember nem fogy belőle ki.
Bámulni való sok minden van itt,
Vedd csak szemügyre térét, halmaid...!
De mégis engem mindenek felett:
Az olcsóság az ami meglepett.

Épen nem lehet ugyan mondanom:
Hogy nálunk a kenyér olcsó nagyon;
Mert évenként, - hogy ne mondjak sokat, -
Ezren elvesznek éhhalál miatt.
A só is drága! Hja, haszontalan!
Az a Mármaros Indiába' van!
A szegény ember épen csak azért
Eszik mindig oly sajttalan kenyért.
De bor dolgában már csak semmi baj?
- Mert hisz mit vétett Neszmély és Tokaj?

Ha a józanság nem borban lakik:
Borivó nálunk minden harmadik,
S ha ittam-e már én bort? - meglehet!
De drága pénzért lőrét eleget.

Igaz, hogy mindez drága egy kicsit,
De hisz van pénz! van érte adni mit!
Alattunk a föld kinccsel telve van,
Még bizony isten felvet az arany;
Mert nem kell e sápadt jószág nekünk;
Mi veres garast, - s rongyot szeretünk.

Mi hát olcsó, ha só, bor, búza nem?
Oh beh együgyű kérdés, Istenem!
Hát ami bor s buzánál becsesebb,
Kiért teremtvé van minden egyéb,
Ki megmarad, bár ág-föld összedül:
A lélek olcsó nálunk rendkívül!

De tévedésben senki ne legyen:
Az ördög se kap már ma lelken,
És rája egy rozsdás batkát se költ:
- Mint csak nem rég is, ötven év előtt, -
Hogy oly templomban imádd Istened,
Melyen kereszt van a kakas helyett.
Ezért bizony markodba pénzt nem ont,
Mert a világ már nem olyan bolond!

Mindamelletts ne félj; mert megveszik
Eladó lelked, szívesen pedig;
A vásár áll, mint állott valaha,
Csak a vásártér változott vala.
Vevő s adó egyaránt alacsony,
De magas ám bezzeg a jutalom, -
Mert ott, mutattak fel a csillagok
Felé; - mutatják itt a csillagot.

De tán nyíltabban is beszélhetünk!
Ahogy bír: gázol, gázol nemzetünk,
Mert más nép mellett nem feledheti:
Mennyivel adós még a sors neki.
De sandán nézve ezt a hatalom:
Hátratonni vágy titkos úton;
S e célra önfajunkból szedeget
Honáruuló nyomorult kémeket.
Az ilyen lélek olcsó; fájdalom
A honfilélek olcsó itt nagyon!

Láttátok-e már a kezes ebet:
Ha koncot tartanak feje felett?
Szolgálj! Először rákiáltanak,
Szolgál, s övé lesz a letett falat.
Ugy láttátok, a kormány mit mivel
E hon sok gazlelkű szülöttivel.
Címet, polcot, rendjelt mutat nekik.
S a zsíros koncot ezrenként lesik.

Isten teremtett négy lábbal kutyát,
S kettőre áll az, néha legalább;
E nyomorultaknak két lába van,
Négykézláb másznak mégis untalan.

Megejt galambot gyors ölyű lese,
A szarvast éhes farkas ontja le;
Nézd a sík oroszlánját, tigrisét:
A két fenevad egymást tépi szét;
Tenger nyeli el a zöld szigetet,
A magas tölgyet villám csapja meg;
S fajunk - fajunkat kész emészteni,
Magunk magunknak lévén férgei.

S kik a méregkeverőt büntetik:
A nemzet mérge ez, s nem bűn nekik.
Mi lesz belőlünk, magasságos ég!
Ha ez sokáig így fog menni még?
Hisz e nép végre úgy elkorcsosúl:
Hogy egy igaz sem marad írmagúl.

De nem, nem! eljő, - el kell jönie -
Az álarc-hullás rég várt ideje;
Midőn rájok újjal mutathatunk:
Kik aljasan korcsítgaták fajunk;
Midőn a szó harsány lesz és szabad:
Megnevezni a vásárlottakat.

S mi lesz fejökre méltó büntetés?
Oh mert ezeknek egy halál kevés;
Hah akkor, akkor...! hanem meglehet:
Hogy e jó nemzet mindent elfeled;
E nagylelkű nép! oh ez megbocsát,
Késsel nyiszold bár vérező nyakát;
És botlott, de bűnbánó gyermeki
Fejét keblére fogja rejtteni.
S ah mily érzékeny boldog jelenés...
A megtérők úgy megzokognak...! és
Függnek megint hű anyjoknak nyakán,
Mint feltekergőzött kigyók a fán.
Oh hát még a csók, mely ég ajkakon!
A nadályéval mindenben rokon.

S látván a hon e hű ragaszkodást:
Megkedveli őket szemlátomást;
És régi tetteik megnézve jól:
Hát, honárulás egyikből se szól;
Sőt imitt-amott olyan is akad:
Mi nem volt más, mint honfi-áldozat.
S jóságos ég! mi nem jó mind ahhoz?
Az idő mindent napvilágra hoz:
Ők nemcsak az, hogy szent ártatlanok:

Sőt érdemöknek rende-száma sok.
S a hosszú tűrés után ideje:
Hogy hűségök jutalmát elvegye!
Szeresd, jutalmazd hát őket, hazám!
Kegyeddel áraszd el egymásután,
Add meg e népnek, amit érdemel:
Fenyítőház, - de még jobb a kötel!

SIRVERSEK.²⁰

I.

Sárga gyopár fedj bé; zöld rozmarin ága hajolj rám!
Bús sírom hantján, nyílj ki fehér liliom!
Hú mátkám! a gyopár szív-búdat; a rozmaring, édes
Szülők! az eleven kínokat jegyzi.
Én vagyok a liliom, sárnak halavány liliomja!
Szűz koszorús fővel, menynek arája levék!
Hű jegyesem! melytől elsáppada arcod utánam:
Bánatodat híven jegyzi a sárga gyopár!
Oh kedves szüleim! sírom két összeboruló
Rozmaring ága! virág nem nyílik élteteken!

II.

Sárgás gyopár boríts be engem!
Hajolj rám gyászos rozmarin!
Fehér liljom, piros rózsával
Virúlj fel sírom hantjain!
Hú mátkám! csendes, holdas estén
Ha híved meglátogatod:
Szakassz a sárga sírvirágból,
Mely jegyzi sápadt bánatod!
Virága nincs a rozmarinnak.
Kedves szülőim! éltetek
Elhullatá örömvirágít,
Felette bánat s gyász lebeg!
Én rózsá voltam s liljom lettem
Síromnak halvány liljoma!
Ne szánjatok! szűz koszorúmmal
Levék az ég menyasszonya!

---

²⁰ Az Irodalomtörténeti Közlemények 1932. évfolyamában közreadta Gulyás József.

A FEHÉR LILIOM.

Lelkemben titkos sejtelem van,
 - Jövőre, multa? Nem tudom! -
 Hogy hajdan én virág valék már,
 Vagy egykor azzá változom.

Fehér liljom valék, ha voltam,
 Mielőtt szívem dobogott;
 Fehér liljom leszek, ha lések,
 Midőn már szívem nem dobog.

Oh mert én e csodás virágot
 Mesés ábránddal szeretem!
 Halvány ködből palástot öltvén
 Magára késő éjeken:

Azt gondolom, mindjárt felém fut,
 Egyszerre keble, karja lesz,
 Titkot, szerelmet súg fülembe
 Oly édes hangon, mint a méz.

Ha csengő lélek él az ércben,
 S a kis pataknak van szava:
 Nem titkos nyelv-é a virágok
 Halálig tartó illata?

Reám, a liljom- s illatának
 Elbűvölő hatalma van;
 Tudom: ha egy szálát letörnék,
 Beteg lennék halálosan!

Szent természet! ha visszavészed
 A port, melyet most viselek;
 És új alakban szül meg újra
 Végetlen titku kebeled:

Ne légyek én sokáig élő
 Cser, zöld fenyő az ormokon,
 Egy szép tavaszt viruljak át csak:
 Legyek fehérlő liliom!

FARSANGBAN.

Mint a szélvész, repül a szánka
 A csillogó fehér havon;
 Virgonc ifjakkal ülve rajta
 Sok szép menyecske s hajadon.
 Farsangol a világ! kinek nincs:

Feleséget keresni jó;
Mellőle megszökik, kinek van...
Oh boldog farsangi idő...!

Csapongó kedv a táncteremben!
Hol a kedélyes nősereg
Egymás arcát, mezét, családját
Ajk-pittyegve szólja meg;
Hol annyi drága rizspor elfogy...
És sok mámorban pihegő
Leány a másvilágra táncol...
Oh boldog farsangi idő!

Az öreg úr otthon köhécsel,
És bodza-herbatét iszik,
Mig vígadozni a menyecskét
Rég jól ösmert karok viszik;
És amivel vigasztalásul
Férjéhez tér a *drága nő*:
Hosszú árjegyzék... kurta hűség...
Oh boldog farsangi idő!

Oltár elé állítja végre
Az ifju, szíve kedvesét:
És véle, a várt százezernek,
Megkapja majd kilencedét.
Nagy kastélyt képzel a menyecske...
S imé: szerényen tűn elő
A kis bogárhátú öreg ház...
Oh boldog farsangi idő!

Mint a szélvész, repül a szánka
S e mindenféle tarkaság
Engem harsány kacajra indít:
Igy szép az élet... a világ...!
Most korholó, hideg vagyok, - majd
Vig pajtás, hűtlen szerető;
Igy bolondítjuk benned egymást,
Oh boldog farsangi idő!

PIPACSOK.

I.

Fel ne rezzentsd álmiból
Elmerengő kedvesed!
Gondolatja merre járt...?
Hasztalan lesz kérdésed.

Messziről jön a patak, -
Messzebb mégyen a madár;
A merengő lánykebel
Gondolatja, gyors lebel...
Messze, legmesszebbre jár! -

II.

Szűnj szerelmet emlegetni
Kedvesednek untalan,
Hadd fürödjék lelke nyugton
Álma mézhullámiban.

Mennybe kapják lelkeink a
Lágy zenének hangjai:
Unalom lesz mégis, hogyha
Szüntelen kell hallani.

III.

Menj gyakorta kedvesedhez,
Hadd mosolygjon ajaka;
És könyezzen elborultan,
Tőle olykor ment tova!

Köny- s mosolyban szép szerelme
Nőni fog, nem hervad el;
Napsugár és harmat együtt
Bajos rózsákat nevel.

IV.

„Ha mi elszakadnánk, édes kedves rózsám!
Mi lenne belőle...?
»Te megházasodnál, én meg férjhez mennék,
Édes kedves rózsám!
Az lenne belőle!«

V.

Fecske fészkel az ereszünk alatt,
S hogy boszantottam a jó madarat!
Leszurtam, amit ő tapasztgata,
S kezembe került kicsiny magzata.
Hja! akkor csintalan fiú valék!

Fecske fészkel az ereszünk alatt,
Dehogy bánthanám a jó madarat!
Sőt úgy szeretem, s örülök neki.
Fiacskáit midőn etetgeti.
Most nőm van s kedves magzatom!

VI.

Elnézem a jó magvetőt:
Olyan röges, kemény a föld!
De ő mégis csak szántogat,
Remélve dus kalászat.
S ha sárgulnak kalászhai:
Veréb pusztítja, vágja ki.

Ilyen a költő! - hidegek
Hozzá világ és emberek;
De ő mégis dall, s újra dall,
Rengő aranykalász a dal!
S hitvány veréb is csipkedi...
- Ez a dicsőség jut neki!

VII.

Mi az a hír? Fénylő selyemszál,
Mely sírunk ormirul,
A később élő ivadéknak
Hosszan legombolyul.
Mi ér bogárnak a selyem,
Ha pompáját, színét nem látja?
A megholtak mit ér a hír,
Ha nem tudja, hogy az sajátja?
Jobb: a bogárnak adj falevelet,
S nekem hirért, míg élek, - *kenyeret!*

KI MESSZE ÚTRA MEGY...

Ki messze útra megy, bucsúra
Nyílnak meg ajkai;
Kinek tudnék én könnyeimmel
Keblére omlani?
Nincs aki bánja távozásom,
Nincs aki emlegetve várjon!

Olyan vagyok, mint a vitorla
A zajgó tengeren,
Amerre a szél karja tolja,
Egykedvűleg megyen;
Hisz tenger mindenütt a tenger!
- És ember mindenütt az ember!

Virágos kertem! csak tetőled
Válok meg nehezen;
Tudom, hogy majd várod tavasszal
Ápolgató kezem!
S jó gazdád a világot járva:
Te boglyós lészesz, mint az árva!

Mesgyéiden a vadfolyondár
Átkúszik szabadon,
Csalántól elnyomatva sínylik
A szegfű s liliom;
Méh, lepke bokrodon le nem lep,
Méh, lepke eltévedne benned!

Az árnyékos gyepágy magában
Felmagzik, elvadúl,
Hol tarka álmaimmal élek
Megháborítlanúl,
S zománcot nyér a játszi képek
Fényétől a színetlen élet.

Jaj annak, aki már nem érzi
A könnyek gyönyörét,
Szemem harmatja oly üdítőn
Foly e magányba' szét,
Nem mutatom azt a világnak,
Hisz még bolondnak mondanának!

Mivelhogy tenger a világ, s a
Szív egy kicsiny sziget,
Mely háborgást lát csak körül
Vagy sivatag vizet;
Zúg a tenger, - s rá gondja nincsen,
Mi történik a kis szigetben.

Nem várom én, hogy nyílt virágod
Legyen kórók helyett,
Megyek kis kertem! míg fehér hó
Borúl reád, megyek!
Mint a szülő, ki útra készül:
Elszökik alvó gyermekétől!

ÜNNEP.

Fojtsátok vissza a sohajtást,
Tiltsátok a fájdalmakat;
Ünnep van a hazába', - sírni,
Busúlni nem szabad!

Szégyen most a szerelmi bánat,
Szégyen, ki jár a temetőn:
A békén alvókat siratni,
Kiket sírjokba tőn.

A világ-ünnep örömében,
Egy két sziv búja kis dolog;
Nézzétek: a napfénybe' még a
Könyecsepp is mosolyog!

El hát, el most a fájdalommal!
Öröm kell szív- és ajkakon,
Öröm, melynek szent tárgya legyen:
Szabadság és a hon!

Ki most is mással bíbelődik,
S apróságok felett örül:
A szűkkeblűre mély gyalázat
Törölhetetlenül!

Levettük a gyászt, ünnepeljük
Az új életnek ünnepét,
Ne féljete: e nép ruhája
Nem lesz többé setét!

Ez ünneplés szent mámorában
Engem két jó barát követ;
Ösméritek e két barátot,
A bort s az éneket?

Áldott szabadság, ének és bor
Dicsően összeilletek!
Tiétek éltem, - mind halálig,
Tüzeljete, tüzeljete!

NAGYJAINK.

Mi voltál mindeddig, szülő honom?
Asztal, mely állt terítve gazdagon;
Áldásaid: bor és kenyér;
Arany pohárban sárga tűzborod,
Kenyered, mint a hó, fehér.

S gazdagságodban Isten megvere,
Mert csak néhány kiváltságos here
Emészté dús áldásidat;
Mig millió koplalva dolgozott,
Kapván csontot s kenyérhajat.

Nagyok! tán az ördög volt veletek,
Hogy tálba nyulni nem engedtetek
A népnek, mely igás barom
Volt a békén; s elhullt, nem tudva, hogy
Kiért? miért? a harcokon.

Apáitok példája vont talán?
- Járván a néphóhérok nyomdokán -
Ti nem mérközhettek velek!
Mint a bösz villám pusztítottak ők,
De legalább fénylettenek!

Igen, fény és dics, melyben jártanak,
Jól rájok illett mint páncél, sisak;
Erőtlen vissza magzatok!
Sisak, páncél, ez ősi hagyomány,
Ronggyal volt tömve rajtatok!

S jött a nagy óra, - s ti nem vesztek el!
Sőt megifjultok a nép ezrivel,
Mert immár elrémültetek,
A csillogó csecsebecsék után
Négykézláb mászva, mint gyerek.

Kértünk: hogy önkezetek rontsa szét
A kiváltságok vén épületét;
Kértünk, de mindig hasztalan!
S jött a földrengés, megingott a ház,
S a rozzant fal ledőlve van!

Az egész erdő számotokra nőtt,
Hiába kértünk egy kis tüzelőt,
Hogy a nép fázik, didereg...
S dördült az ég... s nyájas meleg tüzet
Nekünk a villám gyújta meg!

Hanem hiszen már minden rendbe' van!
Oh nézzetek a népre nyájasan,
Szegény, ez mindent elfeled!
S oly szívesen kiáltja véletek:
Csend, egyetértés, szeretet!

MESSZIRÓL.

Piros hajnalban volt utnak indulásom,
Busan tekinték át a szűk völgynyíláson,
Hol a leány lakik;
Érzé-e, hogy lelkem a hajnalszellőben
Elszállott álmaig?

Égő hajnalcsillag tündöklött keleten,
Jól ősmérem én azt: szerelem, szerelem,
Az a te csillagod!
Mért, hogy fényét egynek boldogságra, másnak
Búra ragyogtatod?

Oh lányka! öröme s kinja gondjaimnak,
Szemed hajnalcsillag, de est-hajnalcsillag;
S fájdalom; az nekem
Nem hogy feljebb jönné, de mindig lejjebb száll,
Végtére lemegyén.

Lemegyen, lemegyen..., s rám borúl az éjjel,
Arra az ösvényre engem ki vezérel,
Melyen a családi
Nyugodalmas élet boldog tartományát
Fel lehet találni?

Mert oda vágyom én, mert szüntelen ott van
Ohajtozó lelkem édes gondolatban...
S csupán csak *véle* lesz,
Azzal a mosolygó, kedves kis leánnyal
E nyájas kép egész.

Szeret a repeső madár járni fennen,
Magas fák tetején, magas fellegekben,
De végeztére csak
Alá száll a földre, és fészket alacsony
Bokor csendébe rak.

Oh, én is magasan jártam! Isten néki,
Fényes álmaimnak szappan-buboréki
Hadd semmisüljenek!
Nem sajnálom őket, csak értök cserében
Nyugodalmat vegyek!

S hol szívemnek e szép álma tán teljesül:
Szülőföldem felé tekintek messzirül,
S el-elgondolkodom:
Ha látlak meg újra, kit oly rég hagytam el,
Piros szép hajnalom!

Mert a boldogság csak úgy lesz teljes nekem,
Ha azzal szüntelen együtt képzelhetem
A kedves szép hazát;
Jó szomszédok között, csendes faluhelyen...
Ott lehet csak boldog a békés kis család!

1848.

Betűk és ajkak fennen hirdetik:
Hogy a világ órájásilag halad;
Mondják: az ember, ez erkölcsi lény,
Tökélyesebb lesz minden perc alatt.

Az új időknek nagy története
E fontos tanból szép leckét adott;
És megtaníta: hogy nincsen nagy ok
Lenézni az oktalan állatot.

Az állatok közt önszületteit
Csak a legalábbvaló falja fel,
És a világ órájásilag halad:
Mert most ezt a királyok kezdik el!

Különös: hogy aki egy magzatját megöli:
Elvesz pallossal vagy kötélén;
Aki pedig vadúl legyilkol százakat:
Halál helyett ezt hallja: éljen!

A bársony színe tart sok éveken,
De végre a bársony is kimegyen.
Rosz festék az a honfivér, királyok!
Midőn kiömlik, még piros, piros...
Ha megszárad: sötét lesz mint az átok,
S nincs idő, mely ily szennyfoltot kimos.

ÉPEN MINT A KAKAS...

Hogy országcímered jó nemzetem
Hármas halom s kereszt,
S nem inkább egy nagy taréjos kakas:
Mindig csudáltam ezt.
S gondoltam: vesd el azt a régi jelt,
S helyette ezt rakass:
Mert olyan vagy szerelmes nemzetem
Épen mint a kakas!

Arany paszomán ragyog melleden,
S fenn hordod a fejed;
És a csatározó kakaskodást
Mód nélkül szereted;
Sarkantyús nép vagy mindenek felett
S szükség, hogy jól mulass:
Egymást taréjon csípni emberül,
Épen mint a kakas!

El-elkiáltod te is, hogy virad,
S a két szemed legott
Jólélekkel behunyva, álmaid
Nyugodtan folytatod.
A *honfi* szó kolompol ajkadon,
És mégis a magas
Kakasülő felé gebeszokedel,
Épen mint a kakas!

Igy volt biz a, szerelmes nemzetem,
Megvallva igazán:
De most látom hogy új élet s erő
Fejlett ki e hazán;
S jól jártál! - mert legfőbb kincsedhez oly
Közel járt már a vas;
S kappan lettél volna édes nemzetem,
Épen mint a kakas!

GRAEFENBERGBEN.

Hűs kutfejek csorgóinál
Ülök hallgatva, egyedül;
Lelkemre barna fellegárny:
A múlt emléke nehezül.

S fájdalmasan elgondolom:
Mi boldog ember, akinek
Keblet lángok nem égetik...
- Hanem, mint e forrás hideg!

Elgondolom: mi haszna volt
Nemes tüzednek, oh kebel?
Hogy lángjánál tenéleted
S boldogságod perzselted el!

És felsohajtok csendesen:
Hideg forrás, hideg patak!
Fagyasszátok meg keblemet...
És koporsóig áldalak!

EGY AMERIKAI LEÁNYKÁHOZ.

Mély ámulattal függ rajtad szemem,
Te messze tengerek
Tündér fecskéje... bűvös lány...! vagy oh
Minek nevezzetek?
Méltó nevet mert millió világok
Nyelvén számodra nem, - oh nem talállok!

Mért hagytad el fényes hazád? hiszen
Innét is oda jár,
Szebb világot látni a gondolat,
E költöző madár!
Nem félsz: hogy a szellő, tavasz s a hajnal
Utánad jönnek egyszer bús sohajjal?

Varázstenger tajtéka s gyöngyiről
Álmodtam egykoron;
Aranyló árvalányhaj lebegett
A fényes partokon.
Tajték s gyöngy itt van, melled- és szemedben,
Az árvalányhaj sárga fürteidben!

Magad vagy a tenger... magad vagy a
Bűbűjak tengere...!
Melynek végetlenén fárad s kihal
A szem tekintete;
Jobb is, ha örvényit nem látja, melynek
Mélyiségei lelket, nyugtot benyelnek!

Világtalan valék. ma nyiltak fel
Először szemeim;
Talán hogy látni itt tanuljanak
E tündér kellemin.
Mert hisz mit láttam én, mióta élek?
Éjet...! ah itt minden hasonlat vétek.

Az égő napfény csak szememre hoz
Forgó káprázatot;
Te, oh csodák csodája, lelkem is
Bűkörben forgatod!
A képzelet fenjáró solyma is csak,
Csak lopva néz fényébe bájaidnak!

Nézlek, nézlek... s azon gondolkodom:
Vagy-e te csakugyan?
S előttem nem egy bűvös jelenet
Légből szőtt képe van?
Ah, én nem mernék illetni... hátha
Szétfoszlanál, mint éjek látománya!

S ha létezel: e látható világ
Elmúlik és helyet
Megtettesült álomképeknek ad...
Ah, mégis jelenet,
Ábrándkép vagy te, csak szemünkkel játszván,
Miként a délibáb, - mint a szivárvány. -
(Graefenberg, jun. 22. 1848.)

NÉMULJATOK MEG...

Némuljatok meg kishitűek,
Baljóslatok gyász varjai!
Kik e hazának rossz jövődöt
Szerettetek csak jóslani,
Hol láttátok, hogy este legyen,
Ha még csak a dél közeleg?
Ki rosztat kívánt e hazának:
Az Isten verje meg!

Szeretjük a békét, legyen bék!
De a harctól sem rettegünk;
Éljünk, ha él a szent szabadság,
Ha vesz, vesszen bennünk s velünk!
A népszabadság földje szántva!
Ültessetek, ültessetek!
Ki abba boldogságot ültet:
Az Isten áldja meg!

Isten jóvoltából megértük
A várva várt boldog napot:
Hogy nem a születés, de érdem
Előtt emelünk kalapot;
Most már ember lesz minden ember,
S tesz egy boldog nagy nemzetet,
Ki mást akarna e hazával:
Az Isten verje meg!

Huhogjatok, huhogjatok csak
Sötétség gyáva baglyai!
Ó várak s klastromok zugában,
Mind, mind le fogjuk rontani
Az elvénült falat, s belőle
Rakunk szép, új épületet,
Az építők kezit, munkáját
Az Isten áldja meg!

ELŐRE.

Kiütve a zászló...! alája
Hazám hőslélkű gyermeki!
Kiütve a zászló... de most nem
Békés szellő lebegteti,
Hanem mintha megsértve volna,
Haragosan csattog, lobog;
És rajta érkező csatáknak
Viharja ver vérszín habot!

Ti tudtok víni, győzni, halni,
Apáitok példájakint;
Meggázt az, aki jog- s hazáért
Véráldozatra nógat, int.
Hisz a héja is megverekszik
Rövid lakásu fészkeért.
E földbe ősi nemzet-éltünk
Terebély fája vert gyökért.

Mi szép szabad hazában élni,
S meghalni érte bátoran!
A harc hevétől izzó szíven
A halál gyorsan átsuhan.
Nincs fájdalom...! s a hős kebelnek
Végső, nyugott eszmélete:
Derült esthajnal, mely a pálya
Végén aranylángot vete.

Sok édes gyermek él e honban,
De háromannyi mostoha!
Kik rég szedik rá a Judás-pénzt

S eladták vón' inntova;
Akikben küzdő nemzetünkre
A tíz csapás nehezedett.
Mihez kaptok most! mit reméltek,
Ti háládatlan gyermekek?

Kiütve a zászló...? Csatára!
Ti még jobban, mint amazok;
Mert rajtatok vérrel lemosni
Oly sok szennyfolt van és mocsok!
Csak úgy lesz minden elfeledve;
S e vérfördő után lehet
Az irtózás rángalma nélkül
Szorítani véletek kezét.

A harcmező szent föld tinéktek,
Örüljétek: hogy alkalom
Nyílt éltetek oly sok bűneért
Halhatni hősen, szabadon!
Csak úgy lesz minden elfeledve, -
Sőt, híven ápoltsírok
Felett, a jó emlékezetnek
Szózatja is hangozni fog.

Kiütve a zászló...! alája
Hazám hőslélekű gyermeki!
Ne engedjétek a magyar név
Hírét megszegényíteni!
Hisz a héja is megverekszik
Rövid lakásu fészkeért.
Hagynátok e földet? hol ősi
Éltünknek fája vert gyökért!

TERÉZ EMLÉKEZETE.

I.

A csendes táj fölé száll borongó felleget,
Kebelében rejtve nehéz hideg cseppek;
S míg árja megered:
A fellegek árnya reszketőn terül el
A csendes táj felett.

Sirod a csendes táj, korán elhunyt halott!
Borongó felleget sirodnak én vagyok,
S míg könyezném azon,
Rávetem messziről fájdó lelkem árnyát:
Sötétlő bánatom.

Nem valál testvérem, nem valál kedvesem,
Mégis szerettelek őszintén, melegen;

És testvéred se szán,
Talán kedvesed se szánna jobban, mint én,
Te kedves, jó leány!

Akit én szeretek, aki engem szeret:
Kevesebb van ismét, kevesebb van veled!
S ha ekkép hagytok el:
Fa leszek maholnap, amelyről örökre
Lehullott a level.

Mert nem olyan az én életem, mint a fenyő,
Melynek mennyi lehull, annyi levele nő,
S mindig zölden marad;
Elhullnak barátim s én többé nem nyerek
Helyettök újakat!

Üres helyed is, megboldogult! üres...
Mert nagy útra kél az, ki olyan jót keres,
Amilyen te valál!
Hiába, ha néha neheztelt ajakad,
Áldott szelid lelked mást beszélt az alatt
Szemed sugárinál.

II.

Meglátogatlak jó halottam!
A kakukfűves temetőn:
Hol hű barátnőd fájdalom közt,
Mely lelkén most is ki-kilobban,
Korán a föld ölébe tön.

Dajkája volt végperceidnek,
Kezével fogta bé szemed:
Azt a fehér halott-ruhát is,
Amelyben szépen eltemettek,
Ő készítette el neked!

Ah, mindenre emlékezik jól...!
S ha majd kimegyünk csendesen
Hozzád a gyászos temetőre:
A fájó emlékü napokról
Ő mindent elbeszél nekem.

De majd elhallgat... mit beszéljen,
Midőn a sírhalom beszél?
Oh, jó leány, mindent megértetek,
- Mely lelkemet meghatja mélyen:
Sírfád sötét betűinél.

III.

Kedves halott felett
Hamar zöldülő hant fakad:
Kedves halott felett
Hű gond ápol virágokat.

Az én kertem kopár,
Vadfűvek ingadoznak ott,
Sírodra, oh leány,
Virágot én nem adhatok!

Hantot viszek reá,
Sötét-zöld pázsit én dalom;
Dalommal sírodat,
Kedves leány, behantolom!

NÉGYES LÓHERE.

Első levél.

UJ EXCELLENCIÁS ÚR.

Te meg őszre vesztél neki
Drágalátos kutyatej?
Most virítasz, amikor már
A virágnak hullni kell?

»Hja! de ha más is virágzik,
Az ördög se néz reám,
Igy pedig ki megszagoljon,
Majd akad bolond talán!«

Második levél.

PECISOVICS VADÁSZ.

Csóka szállt a kenderföldre,
S kivájkálta a magot;
Ne bánts! a kender neked még
Tehet jó szolgálatot.

Nyers fickó lőtt a csókára,
Lődd meg, öcsém, ha lehet!
Neked még a csóka egyszer
Rosz szolgálatot tehet!

Harmadik levél.

RÉGI DOLOG.

Csak soh'sem hall jót az ember!
Azt mondják imitt amott:
Hogy ezentul már vehetnek
Feleséget a papok,
Feleséget? ez nem ujság
Mit csudálni kellene,
Hanem hogy tán már ezentul
Meg is esküsznek vele.

Negyedik levél.
EGY VALÓSÁGOS MAGYAR GRÓF.

Bécsben születték a világra,
Párizsban növelkedett;
Londonbul nősült, a guta
Nápolyban ütötte meg.

S hazájának semmi sem jut?
Ah, dehogy nem! - majd haza-
Hozzák méltóságos bélit,
Melyet e föld hizlala.

TÖRTÉNET.

Magyarországon történt a dolog,
- Vagy ha még nem, de megtörténni fog, -
Az ellenség egy vármegyére üt,
Szörnyen pusztítva, dulva mindenütt.

A nemzetőrség számra oly keves,
És ami több, még az sem fegyveres!
Fut, őrvölg, sír az istenadta nép...
Hisz már a harmadik helység is ég!

Az alispán, a vett hírek nyomán,
Rendkívüli gyűlést tart szaporán;
S most, hivatlan is, úgy tolonganak
A megyeházhoz a tanácsurak.

„Tekintetes... vagy polgártársaim!
Nagy a veszély megyénk határain,
Mihez fogjunk most? rabság vagy halál,
Mi ránk a jövő pillanatban vár!”

És a gyűlés vitatkozik, zajog;
Nyelv akarmennyi, de kar nem mozog:
S egy elkiáltja magát hangosan:
Már a szomszéd helység is lángba’ van!

Egyik egyet, a másik mást akar,
S ez irtóztató rémület, zavar
Közt, mintha a mennyből hullt vón’ oda,
Vágtatva jó egy ezred katona.

S amilyen hirtelen jött a segély,
Ép oly közel van immár a veszély;
És az ezredes szóval beüzen:
Aki csak bir, fegyverre hirtelen!

És „kardra, kardra!” felrivalt a nép;
De egy rakás öreg úr közbeszólt:
Nem, nem! Az ezredes urhoz elébb
Küldjünk *tisztelgő deputációt*.

ZIVATAR.

Kél a nap s elindul az ég meredekjén,
Aranyos küllőin sebes szekerének;
Csend van, - a lágy szellő nem bírja lerázni
Csüngő harmat-csöppjét a fák levelének.

Nyáját messze hajtja a jó pásztoreMBER,
A dolog méh elmegy hetedik határig;
Buvó rejtekében összesugorodván,
Lyukacsos hálóján csak a pók nem látszik.

A harmat felszárad s rekkenő hőség lesz;
Feljebb-feljebb hágván, majd meghajlik a nap,
Udvarában, amely tágas, mint egy szérű,
Sűrű köd és vékony felhő-rojtok vannak.

És tarjagos felleg támad mindenfelől,
Mely egymásba nőve, az ég elsetétül,
Távol mennydörgésnek hallik mormolása,
S kövér cseppek hullnak a vihar szelébül.

Az égi háború kitör végezetre,
Teljes haragjában, teljes fenségében;
Meg-megrendül a föld, mint egy madárfészek,
Hogy véges lakója csudálkozzék s féljen.

Mint egy óriás eb, amely tüzet érez:
A vihar vonítva fut át világon;
Reá kigyulnak a cikázó villámok,
S az egész mindenség fényes tűzben lángol.

Szélvész rázza, tépi az erdők üstökét,
A hajlékony tölgyet guzsá csavargatja;
A magas, egyenes fenyőfát derékon
Töri ketté, mint egy szálgyertyát, haragja.

Sötét lesz egy percig, hogy annál vakítóbb
Legyen a szikrázó villám lobbanása;
Csendes lesz egy percig, hogy annál rémítőbb
Legyen a mennydörgés harsány csattanása.

Zug a szélvész, zug a rengeteg mélysége,
Nyugtalan futosnak felriadt vadai!
A sas, mint egy hátra-vert vitorlás sajka,
Nem bír a szél ellen fészkéhez szállani.

Míntha az elemek végső harca volna,
Míntha minden helyet s alakot cserélne...
Talán e borzasztó istenitéletben
Az utolsó napnak van rajzolva képe?!

Ah, a természet nagy, jókedvben, haragban,
Az egyik keze bont és alkot a másik!
A villám dul, emészt; a mennydörgés szava
Megtermékenyíti a földnek határait.

Dúl, dúl a zivatar, végtére kifárad,
Magát emészt fel lángzó haragjába’;
Az ég, mint egy békét ohajtó fellegvár,
Hétszinü zászlóját tüzi bátyájára.

Zajong még a vadon, s mintha mély sebéből
Zuhogó pataokban gyorsan folyna vére,
Mély hörgése mindig, mindig csendesebb lesz,
Óriás halottként némul el végtére...

Eloszlott a felleg, - a nap nyugodóban,
S mint haldokló bajnok sugárzó szemével,
A háborús élet zajtalan estvéjén:
Nyugton néz még egyszer a világon széjjel.

EMLÉKSOROK.

I. EGY FESTŐ KEDVESÉHEZ.

Leány! ha ilyenek,
Minő te, a költői képek,
Amelyek kedvesed
Művész álma- s lelkében élnek:

Mondd néki, fesse le...
S örököld lombot fest fürtéhez:
Akkor te is vele
Oh lányka halhatatlan lészesz!

II. EGY HÖLGYHÖZ.

A boldogság csak álom, álom...
Csendes éj az álmak hazája;
Midőn alig sohajt a szellő,
S leszáll a hold fehér világa.

Szelid halvány arcod, nemes hölgy!
Merengő hold az éjszakában,
Ha ránézek: vonzó sugárin,
A boldogságról léssen álmam.

JÖN A MUSZKA.

Jön a muszka! Halljátok-e emberek?
 De nem azért mondom ezt, hogy féljete;
 Félig győzött, aki bátor, - azt pedig
 Aki fél, már jó előre: megverik.

Jön a muszka! csak hadd jöjjön, nem baj a'!
 Magyar ember kész beteg, ha nincs baja,
 Mit csinálna a magyar had s Görgei,
 Ütni verni ha senki nem vón neki!?

Ott lehet az embernek az ereje,
 Ha nem csapott senkit még földhöz vele;
 Mit érne, hogy van jó kardunk meg karunk:
 Hogyha avval senkit orrba nem csapunk.

A magyart már azt se tudták ki fia?
 Megösmér most német, anglus, francia;
 Majd ha egyikét muszka-tábort megverünk:
 Egész világ barátságot köt velünk.

Annyi pedig, hogy megverjük, bizonyos,
 Nem kell annak csak vasvilla meg fokos;
 Már hogy kéne? hisz nem rég a lengyelek
 Kaszával levágtak egy nagy sereget.

Tartóztatni kell a magyar katonát,
 Mint a jó ló, úgy rohan, ha tüzet lát;
 S a muszkának meg nem mozdul a lába:
 Ha más nem lő, szúr a horgas inába.

Sokan vannak, az igaz, mint a sáska,
 Semmi baj, még jobban dűlnek rakásra;
 Hisz ha vastag, ha kövér a rét füve:
 A kasza úgy ont jó rendet belüle.

Nő az árvíz, mentül jobban nő, rajta
 Annál fentebb emelkedik a sajka;
 Sok a bajunk, szerencse még, ha baj van,
 Emelkedünk, erősödünk a bajban.

Hibás, ki fél a muszkától; - hibás, ha
 Ügyet se vet rá, a bajt csak fitymálva;
 Mikor jön vagy mennyi jön, majd megválnak:
 Mi csak bátran, készen legyünk halálig!

Készen legyünk! halljátok-e emberek!
 Jön a muszka, de azért ne féljete!
 Félig győzött, aki bátor, azt pedig,
 Aki fél, már jó előre: - megverik.

KOSÁR.

Telve kékes ibolya,
Rózsa, szekfű, rozmarin
Illatos virágival:
Kedvesemnek karjain,
Ugy szeretlek kis kosár!

Vagy ha benned rejtve már
Szép kezétől a levél,
Melyet adna is, nem is,
Mert szeret bár, ah de fél,
Ugy szeretlek kis kosár!

Akkor is, ha kék eper,
Szamócával vagy tele,
S kínálgatva nyújt felém
A kedves lány hókeze:
Ugy szeretlek kis kosár!

Vagy midőn hallgatva köt,
S benned a gyors gombolyag,
Mint egy kis fehér cica,
Játszva hömpölyög, szalad:
Ugy szeretlek kis kosár!

Jaj de hogyha birni őt
Szívem édes vágyra gyúl,
S kérelmemre téged ad
Gyász-üresen válaszul:
Nem szeretlek kis kosár!

SÁRGULTAN ÁLL...

Sárgultan áll az őszi föld,
De felpiroslik itt-amott;
Vér-e az, vagy színes haraszt,
Melyet szív vagy fa hullatott?

Halovány hó, szakadj... szakadj...!
Akár vér az, akár haraszt:
- A te színed vigasztalóbb! -
Fehér színnel temesd be azt!

A KINCÁSÓ.

‘Honnan, honnan, fáradt öreg?
Vállad nehéz ásót emel;
Mely fényes lőn a munka közt
De törve csorba élivel.’

»Kincset kerestem lobbanó
Fénynek nyomán a föld alatt;
De mélyen van, kemény a szirt,
Erőm és ásóm megszakadt!«

‘Munkája veszve, jó öreg,
Fellobbanó fénynek ki hisz;
Lidérc az, csába éji láng,
Kincset nem ad, - s veszélybe visz.’

»Veszéllyel jár a cél, ha nagy.
Fáradtságom nincs hasztalan:
Más kincsásónak a nagy út
Annyival is fogyasztva van.«

FRANCIA.

Mégis derék nép az a francia!
 Ha egy nemzet vérezve elbukott:
 Rokonszenvből felölti köntösét, -
 Halálhörgésből csinál - divatot!

Egészséggel, te vízeszű barát!
 Jöhet még idő, - nincs is messze tán, -
 Midőn más nemzet a te köntösöd
 Ily rokonszenvből hordja majd magán.

NÉMET.

A forradalmak szörnyű vihara
 A népeken véres nyomot hagyott;
 Romba hevernek büszke városok,
 Az ember java bujdosó, halott.

De mind ennél van egy szörnyűbb csapás,
 Hogy német ír, - és tollat ad a lúd:
 Lesz annyi könyv, hogy egy pár év alatt
 Egész világ nem vérbe, vízbe fült.

ANGOL.

Az angol csendes, néma mint a hal,
 Calculus között tölti életét;
 Ki nem bánt senkit: azt nem bántja más,
 Gondolja, és még a légynek se vét.

John Bull! pedig a sok ülés megárt, -
 Nem látod-é, hogy széles tengered
 Mozgást csinál magának önmaga, -
 Ha fel nem rázza zúgó fergeteg.

FIAM SZÜLETÉSEKOR.

I.

Szerény hajlékomnak kedves kis vendége!
Jer, jer, hadd tegyelek anyád kebelére!
Együtt hadd lássalak...
Ugy szeret ő téged, - pedig mit szenvedett...
Az Isten tudja csak.

Együtt hadd lássalak jó szelid anyáddal,
Mintha rózsát látnék kisdéd bimbájával;
Én meg felettetek
Lehajló sötét lomb, mely a zivatartól
Híven megvédjelek.

Egy szép élő bokor vagyunk így mi hárman:
E bokrot az élet csendes pagonyában
Zivatar ne érje;
Hanem rakjon fészket kis csacsogó madár,
Az öröm beléje!

Mégis, ha érné a vihar zudúlása:
Virág s bimbó helyett csak a lombot bántsa!
S csupán a levelen
Függjön a bánatnak jéghideg harmatja,
Csupán a levelen!

II.

Szeretem anyádat, gyermek, forrón, híven!
Ábrándos vágyait elfelejti szívem;
S mit róla mondhatok:
Szíve dobbanása, lelke gondolatja,
Én - és csak én vagyok!

Tudtad te azt, gyermek, s magad közénk fúrtad,
Elálltad szerető szivünk közt az utat,
És mostan, mindenik
Szerelme és lángja, mit egymáshoz lövel:
Benned megütkezik.

III.

Lágyan reng a bölcső, ringasd édes anyja!
Addig lesz ő boldog, míg kezed ringatja;
Azután az élet
Csavargós utain, az emberek között
Nem sok jót remélhet.

Meglehet, kis fiam! hogy e szerény lapot,
Midőn érett ésszel általolvashatod:
Nem lesz, aki írta;
Hanem szép csendesen, mint a többi halott,
Ott fekszik a sírba’.

Intést, tanácsot én miért adjak neked?
Vele s benne küzdve tanuld az életet;
Higgy - remélj örömet!
Mert azt nem akarom, hogy élted útain
Az én példám kövesd.²¹

Ne lakjék kebledben ama hideg féreg,
Amelyet én hordok, amelyet én érzek...
Hanem mindenkoron
Szerettesse véled az embert s életet,
A nyájas bizalom.

Légy boldogabb, mint én, - de ne keresd, fiam!
A boldogságot úgy, mint szokták annyian;
Tündöklő semmiért,
Mint hír, méltóság, kincs, - lelkednek nyugalmát
Soha be ne cseréld!

»A tudás nem áldás!« A tudomány hideg
Kutfejenél szomju lelked szomj öli meg.
Ki aranyat keres
A pazar világnak, a jó bányász, nemde
Rongyos és beteges...?

---

²¹ A vers első közlésekor itt még a következő versszakok állottak:

Felebarátimat én már jól ösmerem
Sok mérges sebhelyet hordozok lelkemen;
S éljek egy századig:
Lelkemben irántuk nem terem szeretet,
De borzalom lakik.

Az együgyü boldog, és boldog aki vak,
De hogyha szemeid általpillantanak
Világ- és életen:
Meg kell utálnod azt, és az emberektől
Elfordulsz hidegen.

S kit még önérzettel vere meg istene,
Ki eszmélni mer, hogy többet érdemlène:
Gonoszul elveszett;
Szerencse még, ha egy szelid örülés ad
Lelkének menhelyet.

Ha lelkedet a vágy s földi nagyság bántja,
Vagy fényben tűnik fel sirodnak márványa,
Nézd a történetet:
Az emberiségnek volt-e apostola
Kit meg nem kövezett?

Lelked ne hagyd menni ábránd-képek nyomán;
Valóságban nézd a boldogságot csupán,
S légy ember mindenütt:
Ha feletted a sors vad villáma csattog,
Vagy jólét napja süt.

A mesterkélt világ dolgait ne nézzed,
Hadd őrvöngjön, - csak te maradj a természet
Kebeléhez közel...
Légy egyszerű fia ez édes anyának:
Szánts, vess, fákat növelj!

IV.

Örökséged, fiam, nincs egy gombostűnyi,
És mégis én neked úgy tudtam örülni!...
Szülessetek sokan!
Mert annyinak vége, - s e szegény nemzetnek
Olyan sok híja van!

Örültünk,... örültünk, - s melyen isten adott,
Komoly csendességben ültük meg a napot;
Óh mert ki ütne zajt,
Midőn halottja van a szegény hazának
S millió kebel sohajt?

Az isten házába magam menék veled,
Könyvek között öntém rád a keresztvizet,
S buzgón imádkozám
Érettetek, kedves mosolygó kisdedem,
S halvány arcú hazám!

V.

Ezt a bús esztendőket ha elfelejtenéd:
Ezernyolcszázötven! mért is nem jött előbb
Születésed napja?
A szabad nemzetnek hogy csak egy percig is
Lettél volna tagja!

Hatalmas folyam volt e nemzet: hét ága
Még az ős hazában szépen egybe vága
S egy ezredév alatt
Folyt szelíden, vagy folyt harsogó habokkal,
De el soh' sem apadt.

Most idegen népnek szakadt tengerébe!
Mondják: nem veszett el, - pedig vége... vége!...
Vagy tán az is élet,
Ha zagyva egységben nem lesz rajta semmi
Jellem s ősi bélyeg?

Siromból majd egykor hogy fel nem kelhetek!...
Szeretném meglátni, mi lesz belőletek?
Bár úgy is képzelem...
Vagy tán valamelyik boldogabb unokám
Vigan hordozná meg a nagy, dicső hazán
Bámuló szellemem?...

(Mart. 10. 1850.)

A GÓLYÁHOZ.

Megenyhült a lég, vídul a határ,
S te újra itt vagy, jó gólya-madár!
Az ócska fészket megigazgatod,
Hogy ott kikölthesd pelyhes magzatod.

Csak vissza, vissza! meg ne csaljanak
Csalárd napsúgár és siró patak;
Csak vissza, vissza! nincs itt kikelet,
Az élet fagyva van s megdermedett.

Ne járj a mezőn, temető van ott;
Ne menj a tóba, vértől áradott;
Toronytetőkön nézvéen nyughelyet:
Tüzes üszökbe léphetsz, úgy lehet.

Házamról jobb ha elhurcolkodom,
De melyiken tudsz fészket rakni, hol
Kétségbesést ne hallanál alól
S nem félhetnél az ég villámitól?

Csak vissza, vissza! dél szigetje vár;
Te boldogabb vagy, mint mi, jó madár.
Neked két hazát adott végzeted,
Nekünk csak egy - volt! az is elveszett!

Repülj, repülj! és délen valahol
A bujdosókkal ha találkozol:
Mondd meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk,
Mint oldott kéve, széthull nemzetünk...!

Sokra sír, sokra vak börtön borul,
Kik élünk: járunk búsan, szótlanul;
Van aki felkél és sirván, megyen
Uj hont keresni túl a tengeren.

A menyasszony meddőségért eped,
Szüle nem zokog holt magzat felett,
A vén lelke örömmel eltelik,
Hogy nem kell élni már sok ideig.

Beszéld el, ah...! hogy... gyalázat reánk!
Nem elég, hogy mint tölgy kivágatánk:
A kidült fában őrlő szű lakik...
Honfira, honfi ki vádaskodik.²²

Testvért testvér, apát fiu elad...
Mégis, ne szóljon erről ajakad,
Nehogy, ki távol sír e nemzeten,
Megútálni is kénytelen legyen!

ALFÖLDI KÉPEK.

I.

Három hosszú éve, amikor láttalak
Árnyéktalan puszták, lágyan rengő tavak
Szabad, szép vidéke!
Csak képzelődés rajzolgatta képed
Múló vonásokkal, lelkemnek elébe!

Erdős, halmos helyen van az én lakásom;
Hanem hisz a sorsot én azért is áldom!
Mert akinek nem ád
Néhány barázdát s egy viskót sem kegyelme:
Jó annak, ha bárhol meghuzhatja magát.

Sok érdek köt engem a halmos vidékhez,
Tőle megválásom búval menne véghez;
S lakom tán a sírig:
Mégis, mint a fenyő a homokos pusztán,
Lelkem nem szokik meg e tájon, csak sínlik.

Hajló bokor-ágon madarak szólanak,
Lombok árnyékában a csacsogó patak
Bujkálva vesz útát;
Mégis szebb az, ha a rónák s tavak felett
Átvonuló daru egyet-egyet krú-gat!

Habzó fűbe fekszem: - a bérc gyöngyvirága
Illatos ajkával hajlik az orcámra;
S a hűs berki árnyon:
Álmomban a sások liljomát szaggatom...
S a fehérülő tavak tükrén csónakázom.

---

²² A sor korábbi változata:

A honfi honfira vádaskodik.

II.

Három nagy év után itt vagyok, itt vagyok...!
Vigan legel szemem és lelkem rajtatok,
Régi ismerősök!
Édes emlékezet, - mint méz a virágból, -
Lesz azon órákból, melyeket itt töltök.

Régi ismerősim: a nyílt szabad róna,
És a zúgó nádas, mintha erdő volna;
A tavak és lápok...
Hol sárga liljomok, fejtér nimfák nyílnak,
S a vadmadár fürdik, sir, kerepel, hápog.

A szél is az, eme láthatlan szilaj mén,
A térség abroncsán amely vágatva mén;
S felporzik utána
Hosszu vonalban a halvány meleg homok,
Melyet futtában a légbe rugdos lába.

Itt legelő gulya és szétszórt karámok,
Miket a délibáb derékon át-vágott;
Ott nem messze tölök:
A héja árnyékát üző komondorok;
A nyargaló csikós, mind jó ismerősök!

Ez a bokor liljom! mintha csak az volna,
Mely három év előtt! Folyvást nyit azóta
Karcsu szép virága?
Ah nem! az elhervadt; ráösmerni mégis,
Mint édes anyjáról az ifjú leányra.

Bejárom a rónát, a tavak vidékét;
S mintha én is harmat- és mézporral élnék:
Híven sorra nézem
A mező virágait, szorgalmas még gyanánt,
S otthon érzem magam a kedves vidéken.

III.

De ködlik lelkemen mégis titkos bánat,
Melyből majd fekete, nehéz felleg támad:
S elborúl előttem
A szép vidék, mint egy fátyolos hölgy arca,
S utána elborúl kedélyem sötéten.

Hej ezelőtt! mint a virágot a lepkék,
Képzeletem tarka szárnyakkal ellepték
A ragyogó képek;
Keresnem kellett a bánatos borongást,
A fényhez enyhítő, jóleső setétnek.

Sárga hinárvirág volt akkor bánatom,
Mely felül hintázik s alig áll a habon,
S a pillanat búa
Hajszál gyökerével fogódzott szívemre,
És nem szakadt belé, hogy kihajtson újra.

Most a bánat keblem mélyében örvényzik,
Nyugalmát elúzi, s felrázza fenékig.
A táj elsötétül...
Hasztalan keresek egy mosolygó képet,
Az éjszín árnyakhoz felderítő fényül.

A nyugvó nap máskor rózsaszín világa,
Mintha vért hintene a sík láthatárra;
A megmerült csónak,
A sás eltört kardja, s széthullott buzogány...
Lelkemhez fájdalmas hasonlatban szólnak.

Elhagynak a régi nyájas gondolatok,
Hánykódó elmémbe bús képet forgatok;
S mint a néma bálvány,
A melynek keblében nincs élet s verő szív:
Mozdulatlan állok a puszták határán.

És mig így merengek a bús gondolatban:
Mellettem a pásztor jó estét mond halkan,
Hisz a nap leszálla...
Jó földimnek arcán bus felleg vonul át,
Bánat, vagy fekete hajfürtének árnya...?

IV.

Este van, - a tárgyak képe lassan-lassan
Eltorzul, elvész a késő alkonyatban.
A zsidongó élet,
Mint távozó galamb szárnya suhogása,
Csendesül... csendesül... majd álomba mélyed.

Ah én is álmodom! de álmam oly nehéz,
Mert sejtő lelkem a távol jövőbe néz;
Képedet, oh pusztá!
Ősi szépségéből, vadköltészetéből
Látom kivetkezve, látom ott kifosztva,

Hol most a nyertő szilaj csikó vágat,
S uszkálni látszik a rengő délibábnak
Fehérlő vizében:
Elhallgat, kialszik az éjek varázsa,
A furulyaszó, a pásztortűz végképen.

És lelkem elborul, - s gyötrő bánatában,
Számomra csupán e bus vigasztalás van:
Hogy addig nem élek;
Sok bubánat miatt megrongált sátorát
Levetközi addig a megfáradt lélek!

HÓFELHŐKKEL...

Hófelhőkkel küzd az ég,
Völgy, halom bus pusztá még;
Gyors szellőin a tavasznak
Messze szállj el, barna felhő!
S langy melegben a mezőnek
Reszkető fűszála felnőtt.

Várunk, várunk... hol maradsz
Élethintő szép tavasz?!
Jőj el és új pázsitot hozz,
Annyi új sir hantolatlan:
Jobb a nyugalom, szebb az álom,
Mely virágos hant alatt van.

Áll a vén cser zordonul,
De majd rája lomb borul;
Ne féltsd: hogy vésszel csatázván,
Sudára ing, ága csattog:
A szilárd gyök, törzsökével
Rendületlen áll alattok.

Tömlöcben van a patak,
Öröm s zaj meghaltanak;
De a meleg napsugártól
A rögből is élet pezsdül:
Visszatérnek a madárcák,
Öröm és zaj, seregestül.

Jőj azért, szép kikelet,
Öltöztess a bérceket!
Hadd fakadjon a halomnak
Aranyfürtű venyigéje;
Hadd csattogjon a ligetnek
Édes ajku fülmiléje!

Van tán még, amért igyunk...?
Amiért szóljon dalunk!
Hisz az élet még ki nem hal...!
Mig ki nem fogy bérceinkből,
Mig ki nem fogy kebleinkből
A magyar bor, a magyar dal!

A SZÉKY PUSZTÁN.

Recsky Benedek sírjánál.

Meleg napsugár süt, ébred a természet,
Halavány orcája felvidul, megszépül!
A mező virági, a gyenge fűszálak:
Életre búnak ki a föld kebeléből.

Az ember is mért nem olyan, mint a virág:
Hogy ha tele eljön s halott lesz belőle,
A másik tavaszon, sirja zöld fűve közt,
A föld kebeléből ifjultan kijőne!?

Vagy a jó embernek élte hosszabb volna!
Ugy nem borúlna még e sirnak halmára:
A bánat-jelentő sárga perpetuel,
S a halavány rózsá harmatos virága!

Ugy gazdagabb volna a föld egy igazzal,
Ki soha nem pirult, kinek minden tette,
- Mint a csendes tó a fényes napnak képét, -
Lelke tisztaságát hűn visszavetette.

Az ilyen elmúlik nyom nélkül hirtelen;
És épen ez a mi életünknek átka:
Hogy a gonosz akkor vész el nagy nehezen,
Midőn magát harmad-negyed-ízíg látta.

Fakadj zöld lomb, fakadj! nyiljatok virágok!
Álljátok ékesen körül e sirboltot!
Kék, piros szirmotok nem mutatja bátor,
Hogy a bu ültetett, a fájdalom oltott.

Nyiljatok, nyiljatok! csendes nyári estén,
A halhatatlanságról beszélünk veletek;
Ti is le vagytok a sötét földhöz kötve,
Mégis ég felé száll az illat, lelketek!

Halottak voltatok e sirhalom körül,
S új életet lehelt a kikelet rátok!
Ki koporsójában olyan mélyen alszik:
Jó halottunkat is mért fel nem hoztátok?

Ha ő felébredne! s oly régen nem látott
Kedves tanyájának tájékán megállna:
Mint örülnénk neki! mint fogadnók őtet!
Hányan nem borulnánk könyezve nyakába?!

A virágos ág is itt a kerti fákon
Feléje hajolna, hogy őtet elérje;
Piros szárnyával a tavaszi bogárka,
Lágy döngicséléssel repülne feléje.

Hát a hű cselédség, mely mindenik szavát,
Miként a szent írást, kegyelettel őrzi;
Megindulás között fogná őtet körül,
Nem tudván örömét könnyeivel győzni.

Csak egy állna, mint a márványszobor, némán,
És nem lenne könnye, melyben megförszbe;
Hű özvegye szívét az öröm megölné,
S kedves férje keblén holtan rogya össze!

PÜNKÖST REGGELÉN.

Vigan mosolyg a föld határa,
Az ég felette tiszta, kék:
Mintha e napját a világnak
Ottfenn is megünneplenék!
Ah, a mosolygó föld, derült menny
Sötét, borúlatos nekem:
Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
Terítón kedves gyermekem!

Virít a rózs, és a hajnal
Harmatja még kelyhén ragyog;
Az ünneplő sereggel én is
Pünkösti rózsát szaggatok!
S halotti koszorúba fűzve,
Bús harmatot hint rá szemem:
Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
Terítón kedves gyermekem!

A népnek arcán ájtatos csend,
Szívén vallásos buzgalom;
És rajta, a szent nap diszére,
Fehér, piros köntös vagyon;
Én gyászban járok, bánatomnak
Sötét ruháját viselem:
Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
Terítón kedves gyermekem!

Busan szól az ünnep harangja...
S mig más az Ur házába mén,
Hogy emelkedjék a legelső
Pünköst csudás történetén:
Ah, addig a mély fájdalom szól
Emésztő *lángnyelven* velem...
Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
Terítón kedves gyermekem!

Hová nézzek? szeretteimből
Egyik beteg, másik halott,
Nem enged álmat annak a kín,
Emez végkép elszűnyadott.
Ott a bus zaj, itt a halálcsend
Egykép sebet vág lelkemen...
Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
Terítón kedves gyermekem!

Letört fájáról életemnek,
Letört az egyik lombos ág;
Enyészetes forró szelével
Sárgítja a kór másikat,
S ha még ez is... száradj ki akkor
Lombatlan bus fa, életem...
Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
Terítón kedves gyermekem!

AZ ÉN LAKÁSOM.

Miről nem zengett már az ének
Mióta lant és duda szól?
Hallottunk himnuszt a parajhoz,
Dalt a félszem bűbájiról.
Én csak téged halhatlanítlak,
Gyönyörűséges kis lakom!
Ah, bár zsinhelyt tudnék csinálni
Rozzant tetődre, lantomon!

Anno ezer... de hát ki tudná:
E ház mikor építették?
Annyi igaz: hogy feltalálva
A padlózás nem vala még;
Hanem meghordták utca-sárral,
És lebakólták emberül;
Azóta úgy van s úgy marad, míg
Unalmában egyszer bedül.

Hogy pap vagyok, mindenki tudja,
Alázatosság jelszavam;
És erre a mestergerenda
Emlékeztet derekasan,
Mert a világ ha néha elkap,
S kissé fölebb emelkedem:
Megrendül még az agyvelőm is,
Ugy belevágom a fejem.

Egyébiránt amilyen, olyan,
De költő is volnék talán?
(Igy szokta most ezt oda vetni
Sok siheder nagy pongyolán)
Tehát a költő homlokára,
Amint illik, zöld lomb fakad...?
Igen! zöld líciom verődik
Bokrosával, - az ágy alatt.

Nincs itt annál szebb: mintha szél fúj²³
S történik sok csudás dolog:
Nemcsak, hogy táncol asztal és szék,
De a vén kályha is forog.

Mégis talán legszebb az ablak,
Midőn a lúd azon benéz;
Bizony ha így száll: még maholnap
E ház egy uj Pompéji lesz.

S a zápor hogy tréfál meg éjjel?
Szó nélkül megjön és szakad,
(Olyan bolond természetem van:
Nem oldalt fekszem, de hanyatt.)
És mintha csak célozni tudna:
Az orromra egyenesen
Ugy koppan egy kövér hideg csepp,
Hogy majd nyavalyássá teszen.

Gyertyát gyujtok mérgemben ekkor,
Azaz szeretnék gyujtani,
Hanem csak bél akad kezembe,
Faggyát megette valami...
Mert én zsellérségen vagyok csak,

---

²³ A vers első megjelenésekor versszak helyett ez a két szakasz állott:

Sok ellenségem van, de mindegy,
Kevés kit én is szeretek;
Hanem az eső!... félek ettől.
Mint mumustól a gyerek
Kivált ha széllel jön, - no akkor
Minden táncol, recseg, ropog, -
Úgy hogy gyakran helyet cserélnek
Az ajtóval az ablakok.

Ugy ám! az ablak! itt valóban
Mélység magasság egyesül,
Künn a libák néznek be rajta,
S kézzel sem érem fel belül;
Biz isten egyszer hírre kap még
Az én házam, ha így halad.
Egy új Popeji lesz belőle,
Mélyen - mélyen a föld alatt.

Itt mások a rendes lakók:
Nagy népesen tanyázva együtt,
Egér, tücsök, kabóca, pók.
S akadna olyan rossz keresztyén,
Ki zúgolódnék mindezen;
De ördög praktikája lévén
A pompa és a kényelem:
Én megnyugszom sorsom mivoltán,
De sőt örülök, mert ugyan
Ha ürgének volnék teremtvé:
Nem szűkebb volna a lyukam!?²⁴

Hajlékom, meg vagy énekelve!
S hogy újból épülj fel, ne várd!
Hisz a dal életet, tart örökre,...
- De tán egy támasz még sem árt;
Mert bár igen becsülöm a dalt:
Amellett mégis úgy lehet,
Hogy megindulsz egyszer felettem
S oda nyomsz, mint az egeret!²⁵

(Kelemér, 1850.)

---

²⁴ A korábbi változatban még e versszak is olvasható volt:

Legszebb az, ha tanácsba gyűlünk:
Egyházi, kurátor, meg én
Csak elférünk, ha - egy keresztül
Úl szépen a ház küszöbén.
Ekkép egész belső személyzet
Épen harmadfelet mutat;
A többi a pitvarba' guggol
S kívül dicséri az urat.

²⁵ Az utolsó versszak korábban így hangzott.

Megénekeltelek... ne félj már!
Te élni fogsz e hangokon.
Mert azt mondják: tart életet adal,
Csak tartson is fen jó lakom!
Mert bár igen becsülöm a dalt;
Felőle mégis úgy lehet,
Hogy egyszer összedülsz felettem
S agyoncsapsz mint a verebet.

OH HÖLGYEM.

I.

Ha lelkem, mint a tenger háborog,
- Járván gyakorta zúzó szélveszek, -
A mélybe hajtom le hullámaim,
Hogy ott elrejtve örvényezzenek.

Oh hölgyem! lelked lelkem viharát
Megérzi, - s but, zajt híven átveszen...
S borús köncsepp hullámozik szemed -
E nyájasan kéklő tengerszemen!

II.

El-elborul lelkem, miként az ég,
S ha önterhét nem bírja bánatom:
Szememre forró könnyekben szakad...
Könnyít a zárpor a borúlaton!

Oh hölgyem! életem szép napja te!
Mosolygásod szelíd sugáritul
A bánat is ragyog, - s könnyűiben
Remény s enyhület szívárványa gyul.

III.

Ha lelkem a sötét jövőbe néz:
Kiköltözik belőle hit, remény,
És pusztán áll, mint egy elhagyatott
Kápolna a vadonnak közepén.

Oh hölgyem! csüggedt lelkem boldogabb
Idők reményivel karoljad át, -
Mikép a repkény zölden folyja be
Az ó kápolna ingatag falát!

ARATÁS UTÁN.

Sokat vártunk ettől az évtől,
Az időjósoknak hivén.
Mondták tavaly, hogy aki éri,
Dús aratást ér az idén.

Midőn a hó elment tavasszal,
A szántóföld reményt adott,
Hogy a múlt évben nem hiában
Szórtuk belé a jó magot.

Sarlót, kaszát előkerestünk,
Hogy a sűrű kalászfek
Élesre fent csengő vasától
Előttünk rendre düljenek.

A csépet is mind sorra néztük,
S amelyiknek hibája volt,
Reá kötöztük jó erősen
A gyengén álló hadarót,

Hogy amidőn a tág szérúre
Kerül be majdan a kepe,
Szemét az érett búza-főnek
Vigan kiverhessük vele,

Melyet alkalmas szélben aztán
Felhányjon a szórólapát,
Kitisztítván a garmadából
Minden polyvát, gazt és lazát.

Ilyen készüllet és reménnyel
Vártuk a gazdag aratást,
De rossz időt járt, és vetésünk
Fonnyadt, vészett szemlátomást.

De száz mérges fű sarjadzott föl,
Gaz, dudva a vetés között,
Indáival a vad folyondár
Mindent befolyt, benyűgözött.

Ködös volt a menny és borongós,
Nem szült ujító harmatot,
Sem a földet termékenyítő
Mennydörgésben nem csattogott.

Utána a szük aratásnak
Szivünk ha bátor nyugtalan,
Mégis sokat várunk ez évtől,
Mert a szüret még hátra van.

Megjönnek majd a gazdag ősznek
Derült mosolygó napjai,
Midőn érett gyümölcs alatt fog
A fáknak ága hajlani.

Midőn a víg szüret zajától
A völgy, halom csakúgy kacag,
Száz röppentyű szikrázva röpked,
S megdördülnek a mozsarak.

Sajtóba jó a *sárga* furmint
S az érett *fekete* gohér,
Gerézdiből szűrünk vörös bort,
Olyan vöröset, mint a vér.

S midőn ez év majd lehanyatlik
S borunk magát kiforrja már,
Vigan leszünk, nagy áldomásra
Csendül kezünkben a pohár!

HÜVÖS SZÉL FÚ...

Hüvös szél fú kelet felől,
Szegény Erdélyország felől,
Jegyben járt már régen velünk,
Lakodalmat még nem értünk.
Magyarhaza menyasszonya
Szép kis ország,
Jegygyűrűnket, koszorúnkat
Hogy elorzák!

Meleg szellő fú dél felől,
Távol Törökország felől.
Meleg szellő honfi bánat
Forró sóhajából támadt.
Édes hazám, Magyarország
Árva népe!
Hogy jutottál a bujdosók
Kenyerére!

Lanyha szél fú nyugat felől,
Nyugati országok felől.
Mi haszna a sok beszédnek,
Ha nem teszten, lanyha népek?
Édes hazám, gyász példád beh
Hűn mutatja:
Egyik nép a másikat hogy
Veszni hagyja.

Hideg szél fú észak felől,
Hideg Muszkaország felől.
Megfagyaszta minket észak:
A nemzetjog szóbeszéd csak!
Ki erősebb: ül s parancsol
A világon,
Elnyomott népek nyakába
Hull a járom.

Indúljatok lanyha szelek,
Hadd szűnjék a hüvös... meleg...
Vagy bődülj meg fagyos orkán,
Mint a hang a tigris torkán,
Ronts, eméssz, és dúlni semmit
Ha már nem kap:
Megszakadva rogyon össze
Bősz hatalmad!

PUSZTÁN.

Repülnél lelkem, fenn repülnél
A táj szellőivel,
Mely a nyílt rónaság felett még
Szabadságot lehel;
De a magasból földre von le
A súlyos fájdalom,
Fenn még jobban elédbe tűnván
A sors-alázta hon.

A hon, hol egy hős nép bevégzé
Zajos történetét,
És most egykedvű jóra, rosztára,
Többé se vár, se félt.
S e földön, hol vérzett-virágzott
Nyolc hosszú századig,
E földön, mely már nem hazája,
Mint a zsellér lakik!

Oh pusztá! elvész nem sokára
Vadon költészeted!
Hol a pásztor vigan bogárzó
Gyulyát terelgetett,
S a délibáb rengő tavában
Szilaj mén vágatott:
A pásztortűz, a furulyaszó
Kialszik, elhal ott.

Mely oly szabad volt, mint lakója
S láncot nem ösmere,
Felhasogatva, mérve lesz a
Dús rónaság tere!
S a népek koldus söpredéke
Felkel nyugat felül,
S a tejjel és mézzel patakzó
Földön megtelepül.

Mig önvérünk más nép honából
Felénk vágyik, siet,
És el van keblünktől szakasztva,
Mint parttól a sziget:
Ki nekünk még köszönni sem tud,
Akit nem ösmerünk,
A drága véren szerzett földet
Az ossza meg velünk?

Ki sem mult még a hős oroszlán,
Bár arca jéghideg,
De megrándul még szíve táján
Egy-egy vérző ideg:
S felette már a ronda varjak
Csoportja megjelen,
És üt falánk, gyalázatos tort
A félholt tetemen.

Alighogy a villám lesujtá
A bátor keselyüt,
A fenn szürkülő sziklaszálon
Még fészke meg se hült,
Hol a nyílröptü sólyom is csak
Nagy félve járt elébb:
Csipogva fürdik s üt tanyát most
A szemtelen veréb.

Oh mind ez úgy fáj a magyarnak...!
S ha ajka netalán
Egy-két nótán enyhíti kínját:
Megütköznek dalán...
A sebzett vad a rengetegben
Kínjának hangot ad:
S magát az elnyomott magyarnak
Kisírni sem szabad.

Meghalsz, én nemzetem! - s haláloed
Ha elvégeztetett:
Mért nem döfik hát már keresztül
Egyszerre szívedet?
Mért gondolnak végperceidre
Mesterkélt kínokat?
Hogy mint egy vak Sámson - kacaj közt
Szenvedj hosszan, sokat!

Repülnél lelkem, fenn repülnél
A táj szellőivel,
Mely a nyílt rónaság felett még
Szabadságot lehel:
De a magasból földre von le
A súlyos fájdalom, -
Fenn még jobban elédbbe tűnvén
E sors-alázta hon!

A verset Tompa a »Pesti Röpívek«-nek küldte, de nem jelenhetett meg, mert a lapot elkobozták és betiltották. 1863-ban a költő átdolgozta s más címet is adott neki:

EGY ALFÖLDI ÚJ TELEPEN.

Repülnél lelkem, fenn repülnél
A táj szellőivel,
A szellő még a rónaságon,
Mely szabadon lehel;
De a magasból, földre von le
A súlyos fájdalom...
Mert oh, ki tudna most örülni
E gyászló tájakon?

A nép, mely most zord bánatában
Semmit nem vár, se félt:
Bevégzé egy zajos rohamban
Fényes történetét;
E földön, hol vérzett, virágzott
S parancsolt e napig:
Most csak bolyong, mint a száműzött
És mint zsellér lakik.

Oh, puszta! elvész nemsokára
Vadon költészeted! -
Hol a pásztor vigan bogárzó
Gyulyát legeltetett,
S lován, a puszták ép szülöttje,
Mint a szél vágtatott! -
A pásztortűz, a furulyaszó
Kialszik, elhal ott.

Eltűnnek a zöld rét öléből
Felcsillogó tavak,
Hol buja nádas zúg s fehérő
Habrózsák nyílanak!
A lovagkolcsag s büszke hattyu
Más hon felé repül,
A tájt, hangos rikoltozás közt
Szálldossa már körül.

S mely oly szabad volt, mint lakója
S láncot nem ismerve:
Feltörve, felhasgatva lesz a
Föld mesgyétlen tere;
Sohsem látott népek salakja
Szállong nyugat felül,
S a tejjel és mézzel patakzó
Rónán megtelepül.

Alig hogy a villám lesujtá
A bátor keselyűt,
Melyet rakott, lakott sokáig,
Még fészke meg se hűlt,
Hol a gyors szárnyu sólyom is csak
Nagy-félve járt elébb:
Kedvére fürdik s üt tanyát most
A hontalan veréb.

Napunk hanyatlik... ah de nem, nem!
Bár vérzik kebelünk:
E nemzetnél erős az élet,
Mi el nem vesztetünk!
Letelnek a próbáltatásnak
Keserves napjai,
S az ég nyájas kegyelme újra
Hozzánk fog hajlani.

És e népnek, mely otthagya a
Rideg, megunt hazát,
S e dús vidékre, mint anyátlan
Bolyongó raj szállt;
E népnek, e föld, mely mienk volt
Már egy évezreden,
És drága vérünk bére, ára:
Örökje nem lesz.

Nem bántja senki, - úgy törekszik,
És még se boldogul;
Beteg se volt, s meghervad arca!
Öregje, ifja hull;
A lég hús, a borult, derült ég
Hint esőt és sugárt,
De ég és föld áldása, nekik
Minden, minden csak árt.

E szép földön az úr mi lészünk,
Mint voltunk az előtt:
A szenvedés tanít, megedz és
Dusabb életre költ;
És ami volt a jó időben,
Az lesz a pusztá tér,
A régi dal megszólal ismét...
S a gólya visszatér!

NÉPDAL.

Piros rózsát szakasztottam,
Szép szeretőt választottam,
Piros rózsám hamar elhervadt,
Szép szeretőm jaj elhagyott!

Csalfa leány Isten veled!
Megvetetted szerelmemet;
Sárga levél esik le a fárul,
Az én orcám sárgúl, sárgúl.

Akárhol lesz bujdosásom,
Mindenütt csak képed látom;
Édes mosolygású csalfa képed
Mint az árnyék úgy kíséret.

Majd ha én a sírba szállok:
Szakassz arról egy virágot,
S ha kebledhez szúrod, - gondoldj reám
Édes leány, csalfa leány!

NE NÉZZENEK RÁM...

Ne nézzenek rám csalfa szemeid,
Tied volt egykor életem!
Hittem benned, s most a megtört hitet
Vérző lelkemtől elvetem;
Ajkad mosolya gúnyra válik,
Kerülj el engem mindhalálig!

A sírra, hol kedvest temettem el,
Virágot ültetett kezed;
A mély sebet, mely lelkemen sajog,
Most is lágyan legyezgeted;
Távozzál tőlem! csalfa ajkad
Rózsáin búm tüskéje sarjad.

Borongó lelkemen vihar ha járt,
Nyájas szivárvány lől azon;
Csüggedt valék, mint a szomszéd virág:
S te lől enyhítő harmatom;
Szemedben szebb jövőm derengett, -
Oh, hogyne biztam volna benned!

A zászlón láttam nyájas képedet,
Járván gyilkos csaták terén;
A rengetegben bujdosál velem;
Laktál a börtön fenekén;
S kezemből, mely már döfte szívem,
Kivetted a gyilkot szelíden.

Nem engedéd egy szebb jövő felől
Kétségbeesni lelkemet;
És biztatál, hogy nincsen veszve még:
Világom mégis elveszett!
Ne szólj!... szavad csak gúnyra válik...
Remény! kerülj el mindhalálig!

MIT KÉREK...

Mit kérek tőled sors, találd ki!
Tán gazdaságot, kincseket?
Oh nem biz én! megél az ember,
Megél aztán ahogy lehet.
És ámbár pénzem nagy ritkán akad:
Fel nem kötöm miatta magamat.

Pedig hallod sors, te vén zsugori!
Ha tán feltörnéd kedvemért
A sziklazáru bérceket,
Ez órjas kincs-szekrényeket,
Hová még emberkéz nem ért;
S a bérc ezüstjét, aranyát
Mind lábaimhoz ontanád,
És kérdenéd:
Ha kell-e még?
Nem mondanám: *elég!*

Mit kérek tőled, sors! talán
Hosszú élet kíváнатom?
Adj egy kedvem-szerinti órát, -
S száz meddő évért nem adom!
S ha kérni kell, azt kérem én:
Haljak meg annak idején;
Ha erőm s lelkem végkép kiapad:
Ne legyek az élet lába alatt;
S ha nincsen már e földön szerepem:
Kár volna csúfra itt ténfergenem.

Mert nagy baj, ha az ember élete
Rövidebb, vagy hosszabb, mint kellene;
A vackornak is ilyen sorsa van:
Zölden nem jó, még rosszabb szotykosan.
A vén ember zsibvásárra kerül,
Hol olcsó, olcsó lesz kegyetlenül!

Nem kérek én siromra szobrot,
Melynek magasló ormirul,
Hírem, nevem fényes sugára
Az utókorra átpirul.
Kóró, vagy emlék áll sirom felett,

Örök felejtés, hű emlékezet
Árnyék- vagy sugár-képivel:
Az engem nem sujt, nem emel.

Nem kérek tőled sors, hatalmat!
Ne add kezembe pallosát,
Mert amit én azzal mivelnék,
Magad is megsokallanád;
Mint a haragvó menny villáma:
Kezemben az gyilkolva járna.

Az emberfaj beteg, - szörnyű beteg:
S ki lészen néki orvosa?
Ti, kórvilágnak halvány bölcsei!
Ti gyógyítjátok meg?... *soha!*
Hitvány kuruzslók! népek, századok
Millióinak vak vezérei!
Feleljetek, ha kezetek között
Megszűnt-e az jajgatni, vérzeni?
Betűt szültök, hogy abban, mint a féreg
Saját mocskába', megteremjete!
Az *elv-*, a *rendszerért* élet-halálra
Marjátok egymást, mint a bős ebek.
És meddő elv-vitátok mellett
Az emberiség romlik, szenved.

Kiáltotok, ti szemtelen faj:
Mi földi istenek!
Mi vagyunk sáfári az észnek,
Sötét éjben fénylő szövétnek,
Minket kövessetek!
S utánok sok század óta
Az emberi nem milliója
Bukdácsol, tévelyeg.
Mutassátok meg a sükert bár!
Az ember most se jobb: maradt a régi,
Hajdan nyers bőrben, ma bársonyban,
Egymást mint a vadállat marja, tépi!
S mig akkor körme s agyara
Volt csupán, mellyel másnak ártott:
Ma ki ösmerné fegyverét,
A százzértű cselt s álnokságot?

A fenés tagot le kell metszened!
Nem használ annak balzsam és kenet;
A megveszett föld tüzzel, vassal
Gyógyúl meg egykor, vagy soha; -
- Nem jó volna az én kezembe
A hatalomnak pallosa!

Nem kérek én hirt és hatalmat,
A hosszú élet mit sem adhat;
Nem kapok kincseken;
Csak egy ohajtásom van, oh sors!
Azt teljesítsd nekem:

Szeretnék én meghalni, - s újra
Feltámadni sok század múlva;
Az éveknek sorát,
Melyek most életemre néznek,
Majd akkor élni át.

Szeretném látni önfajom,
Hogy ennyi köny-, vér- és jajon
Magának mit veszten?
Mi vége lesz ezen
Veszett küzdés és hányatásnak?
Minő arca lesz a világnak
Tul egy évezreden...?!

VÁLASZ VOJTINA GÁSPÁRNAK.

Andris öccsétől.

Édes bátyám Gáspár!
Ugy látom, hogy a rúd nagyon is rám jár;
Szegény fejemre ennyi gúny, mocsok...
Jó, - most tehát én is tollat fogok!
Mert azt csakugyan nem szenvedhetem:
Hogy így bántsod írói becsületed.

Bátya, azt biz Isten!
Hogy ilyen sarlatán légy, azt mégse hittem;
Mit is beszélsz te derűre-borúra?
Ritmus, mérték, numerus, rím, caesura!
Hát a fűrész s gyalut mért nem tolod ránk?
Úgy aztán szépeket furnánk-faragnánk!
Olló, kapta, szög, fejsze és motóla,
Vers-íráshoz szükséges mért ne volna?
Ha ha ha ha...! tisztelt bátyám, hisz annyi
Szerszámmal csizmát is lehetne varrni!
S az assonance...! hát ez miféle állat?
Boldog isten! még mit ki nem találunk!
Minden lépten-nyomon szabály, szabály,
Tölök ha tetszik, akar megzabálj;
Hisz a költő, mint a madár, szabad,
Hogy bejárja az égi tájakat;
S midőn már-már a fellegekbe szárnyal:
Földre rántják a szabály madzagjával, -
S midőn iramni kezd fellelkesülten:
Lábán béklyó, a nyaka hegedűben.
De engemet, már tisztelet becsület,

Nem kormányoz ez a sok hozzád, túled!
Mert én átugrándozom szilajon,
E *lábaim*-gátló korlátokon.
Ha meglep a verscsinálás ragálya:
Bérc, tenger, ég, föld útamat nem állja.
Nem kötnek engem mérték, rím, szavak,
Ugrom, szököm, mikép a kecskebak.
Nem nézek akkor hátrább vagy elébb
Hanem rohanok mint a - vak veréb.

S tudd meg: hogy légió a mi nevünk,
Ki ezen tárgyban így vélekedünk;
S azzal jó bátya ne bíztasd magad:
Hogy tudós leckéd majd reánk ragad.
Azt ugyan rólad fel sem is teszem,
Hogy szándékod a javítás legyen;
Minthogy beszédid mégis azt mutatják:
Csak vedd elő úgy minden tudományod!
Majd meglátd, hogy minő kedves multság
Az, mikoron a borsót falra hányod.

Mert bátya, minket nem ösmersz te még,
Másként a papirt nem fecsérelnéd;
Megfojtott kölykeért a nőoroszlán
A megrémült vadászt nem kapja torkán
Oly iszonyú, oly vérontó dühvel,
Mint aminőt a mi szivünk lövel
A szigorú bírálat vesszejére,
Máskép fajunk, mint a birkák vezére,
(Hogy már hozzánk illendő legyen a kép)
Igavonó, ütleghiró, szelíd nép.
Mondd bár gazembernek, - s a vad zseni:
Még ezt nagylelkűen elszívleli;
Vagy üsd pofon, azt is eltűri néha,
Csak azt ne mond neki: hogy rossz poéta!

Várj csak bátya! meghallod híremet,
Pestre megyek én lakni, ha lehet;
Oda megyek fel ifjú óriásnak,
Kiből aztán bolondot nem csinálnak.
Segédszerkesztő, ujdondász leszek,
- A correctorok is nagy emberek! -
S bővitgetvén világösméretem
A molnárutcai szeméteken;
A vámszedők gorombaságain,
A bérkocsisok zsarolásain,
A tejkomponáló kofák között:
Ember legyen majd, ki velem kiköt.
Minő szép is lesz, csillagos egek!
Ha nagyembernek Pestre felmegyek.

Te csak folytasd tudós leckéidet,
De azt ha mondom, bátran elhihedd:
Hogy egy betűt sem tanulok belőlök,
Hanem eztán is csak szabadon költök.
S ingyen adván a szerkesztő uraknak:
Verseimen ezek mind kapva-kapnak;
Igaz, olcsó húsnak híg a leve:
De betöltenek egy lapot vele.
S a jó közönség nem finnyás, sokat
Ez a vers közt épen nem válogat;
Csak szép egyenlő sorokból legyen,
Sok ah-val, oh-val, hah-val vegyesen,
Egyik vers nála olyan, mint a másik;
S ebben, azt tartom, hogy nem is hibázik.

Azért tehát rágjad jó bátya, rágjad
Fülem mellől tovább is a zöld ágat!
Nem félek én, - hisz a divatlapok
Dudvásiban friss bokrétát kapok!

LEVÉL EGY KIBUJDOSOTT BARÁTOM UTÁN.

Ki messze, messze vagy, kinek hajója már
A zúgó tengeren remélve, küzdve jár,
Vagy a boldog világ előtt horgonyt vetett:
Egy-két szót, jó barát, hadd szóljak még veled!

Nem is érlek be tán, mint madárt a haraszt,
Amelyet a szellő azon fáról szakaszt,
Hol vesztett fészke állt s kisdéd családja benn,
S a távozó után lebbenti csendesén.

Lelked mit érzett, hogy elhagyád e hont,
Midőn úgy hagytad el, hogy sohse lásd viszont?
Nem állított meg a határnál valami...?
Honszeretet, ha azt ki tudnók mondani!

Égnek fejed felett nagy fényes csillagok,
A gazdag föld ezer virágtól mosolyog;
Ah de azok neked mind ösmeretlenek!
S nem ezek közt valál futkározó gyerek.

Mert a boldogságra kevés csak a jelen,
A multon épül az s az emlékezeten;
Örömeinkre szint s derűt titkon az ád,
Mint a gyök adja a virág színét, szagát.

Szó nélkül távozál, - nem vádollar, hiszen
Hogy kínos lett volna bucsúznod, elhiszem!
A daru is búsan kiáltozik, pedig
Egész nemzetével utra kerekedik.

Mégis, mégis minek hagytál bennünket el?
Meglásd, ha itthon fájt, ott is fáj a kebel;
Bizony, ha lelked fáj, ha rajta seb vagyon:
Könnyebben begyógyul a honi hantokon.

S ha vigan lépted át a háznak küszöbét,
Honnan vidám zene s pohár csengett eléd:
Nincs lelked, hogy meleg részvétellel hágyad át,
Midőn nagy bú miatt gyászt öltött a család?

Ha aki fölnevelt, a kedves jó anya,
Betegen, rongyosan elédbe állana:
Karjába omlanál, ölelve melegen,
Azért, hogy rajta már nincs bársony és selyem.

Mégis szülő honod, a legszentebb anyát,
Nehéz óráiban, rossz gyermek, elhagyád!
Mert úgy szeretted, hogy tovább nem nézhetéd
Sápadt arculatát és könnyező szemét.

Mert akit szeretünk mig ajka mosolyog:
Búbánatában is legyünk osztályosok!
Vegyük el a csapást, mikép a jó napot,
S egymást ne hagyjuk el, ha a sors elhagyott!

Nincs-e elég sebed, oh népem, ami fáj,
Hogy elszéledsz, mint a pásztor nélküli nyáj...?
Itthon még nemzet vagy, bár gyászba öltözött:
Koldus földönfutó más nemzetek között.

S te mit mivelsz? Mi sors kíséri életed?
Megadta a remény, mivel kecsegtetett?
Ha hallanád szavam, tudom mit érzeneél:
Szívet cseréljen az, aki hazát cserél!

Hol annyiszor vigan barátkozáll velünk:
A kerti hárs alatt úgy el-emlegetünk!
És a szokott helyen szemünk gyakran keres,
De széked örökre üres maradt... üres ...!

S ha koccan a pohár, - mig a meleg szavak
A bujdosók nevét éltetve hangzanak, -
Nem hangzik össze jól, - csengése oly siket...
Oh hogy ne volna az? - hiányzik a tied!

Mért is nem vagy köztünk, elbujdosott barát!?
Minden szó és emlék busan utal reád...!
Bejárom a mezőt, a zúgó patakot,
Hol ábrándos lelked gyakorta mulatott.

Megnézem elhagyott kerted s szilvásodat,
Hol ápoló kezéd nem nyers, nem oltogat;
Minden úgy elvadult, úgy elhagyatva van,
Csak a vad természet munkál szabálytalan.

Ledőlt gyeppamlagod befutta a szeder,
Virágos ágyaid mohar, gaz verte fel,
Öreg szüléd, szegény, mitsem gondol vele,
Te voltál szívének virága ... öröme...!

Befordulék hozzá: már sokkal csendesebb,
Mélyen talált szívében beljebb vonult a seb;
Mint a láng elsőben felcsap s ha ellobog:
Hamu fedi el az élő zsarátnokot.

Beszélgettünk,... ő is szólott, de keveset, -
Kiméltem fájdalmát s nem említém neved;
S mellette a bánat keserűn meghatott,
Hogy úgy kell tartanunk, mint aki már halott!

Pedig te élsz. Él is, barátom, boldogan!
Erős légy, ha mégis a bánat megrohan;
Mert hosszú hervadás emészti azt a fát,
Melyet nagy korában tesznek más földbe át.

S midőn hazánk felé a vándor madarak
Hazádnak partiról majd vissza szállanak:
Távol más világból, nagy tengerek felett,
Küldd vissza nekünk e szíves üdvözetet!²⁶

EMLÉKSOROK EGY SZÉP HÖLGYHÖZ.

Mi szívet bájol, felgyujt, elragad,
S mint örvény bűbájos körödbe von:
Megáldva vagy hódító kellemek
Csudás kincsével, oh hölgy! gazdagon.

Szemed nap. Kebled vakító haván
Sötéten borong fürtid éjjele,
Hogy a fénytől ellankadt pillanat
Meg-megpihenni súlyedjen bele.

Boldog, kinek számára ajkaid
Rózsáin egy muló mosolyka van;
Boldog ki lát, ki hallja hangodat...
S mi vagy mégis magad? Boldogtalan!

Láttam szemed könnyűit omlani,
Borús szép arcod, nemes kebledet,
Amelyet a fájdalmak szélvesze,
Mint egy fehér tavat megrengetett.

S midőn megihletett a méla bú
Borongásban élő költészete:
Hallottam, mint ömlött el ajkidon
Őszi szellőként a bus halk zene.

És láttalak hosszan merengeni,
Kezedbe hajtván szótlanul fejed...
Mozdulatlanul, halványan, miként
Márvány-nemtőt a ravatal felett.

---

²⁶ A végstrófa két utolsó sora eredetileg ez volt:

Küldj tőlük amit mi neked nem küldhetünk,
Reményt, enyhületet s örömtavaszt nekünk. -

Szép vagy, - kebled feddhetlen és nemes, -
S boldogtalan! oh ezt ki fejti meg?
A gyémánt is tündöklő fényt lövel:
Mégis ő maga, mint a jég, hideg.

Számító a sors ajándékival!
Midőn nyájasan mosolygott feléd:
Élted boldogságába tudta be
Lelked jóságát, arcod kellemét.

Oh hölgy! türd a könnyecseppet arcodon,
Szorítsd szivedhez a fájdalmaidat!
A sors nehéz, méltatlan szenvedést
Csak a magas, nemes lelkeknek ad.

A gazdag kebel, mely dús bányaként
Rejti a sziv valódi kincseit:
Azt mondják, nem lehet boldogtalan...
Szenvedő jó hölgy, ah ne hidd, ne hidd!

Áldás a hajnal hulló harmata,
Melyet a szomjazó virágnak ad,
A gyenge fűszál mégis meghajol
A ragyogó, a gazdag kincs alatt.

Nem gazdag-e a gyöngytermő csiga,
Mely hányatik hullámos tengeren?
És a fájdalom keblében lakik,
Hol a mosolygó drága gyöngy terem.

Regét mondok. eljött a kikelet,
Bus volt a rózsafa s panaszkodott:
Hogy a tavasz miért nem ad neki
Teljesb virágot, több diszt s illatot.

És úgy lőn, amint óhajtása volt,
Midőn felébred egy szép hajnalon:
Illatban úszó rózsák ezrei
Boríták a bokrot dus-gazdagon.

Gazdag lett diszben, de boldogtalan!
Nem birta édes terhét tartani;
És a telteljes virágok alatt
Megtörtek, elszáradtak ágai.

Büszkén s titkon viseld fájdalmaidat:
Hadd irigyelje sorsod, aki lát;
Ne tárd fel kebled, oh hölgy, senkinek,
Hogy lássa a bánat ben-tört nyilát.

Ki most elbírod kínod terheit,
Szánó könyűt mások szemén ne láss;
Mert az törné meg szilárd lelkedet,
S az együgyű, rád tolt vigasztalás.

A fájdalom lett élted sorsosa,
Az emészt és az tart fenn tégedet;
Jó hölgy, csak benne lelhetsz ellene
Szivedre gyógyszer és enyhületet.

Ne tartsd, mint rabmadárkát, a reményt,
Hogy szép szavával tudva csald magad;
Halvány jelen lesz a színes jövő,
S még jó, ha nem hoz új fájdalmakat.

Ne zörgess a multak zárt ajtaján!
Nem nyílik az fel többé senkinek;
Ott hasztalan vádlod be a jelent,
Az alvó hullák meg nem értenek!

A boldognak is, ha tenger gyanánt
Lelkére árad az emlékezet:
Fényes, de roncsolt törékeny csiga,
Amit hullámiban a partra vet.

PACSIRTADAL.

Ébredj fel, ébredj álmaidból,
Földnek határa, völgy, halom!
A költő dalt az elközelgő
Tavasznévben hallatom.
Zöldüljete...! a gólya, fecske
Elérkezik s meglátogat;
Fogadjátok nyájas mosollyal
Az elfáradt vándorokat!

Szeretni nem mer a madárka...
A ritkás, tarlott berkeken
Nincs elborító néma rejtek,
Hol édes a hű szerelem;
Fészket se rak... nincs lomb az ágon.
Reá hús árnyat hinteni;
Pedig... véletlen megjöhetnek
Féltné ápoltság kicsínyei.

Medrében, a kopár mezőkön
Oly nyugtalan sír a patak,
Mint a kised, kit bölcséjében
Soká magára hagytnak.
Oh keljete fel, rét s mezőnek

Mélyen alvó virágai!
Ékes liljomok, nefelejcssek,
Jertek el hozzám - játszani!
Ébredj, szendergő élet ébredj!
Hideg sirodából tört elő,
Boruljon illatos virágba
A szintelen halom, mező!
Harsogjon a lég, a ligetben
Dal és visszhang beszéljenek;
A rétet dus rendek borítsák,
A rónát ért kalász-fejek!
Elég az álom! - lankadást ad,
Ha hosszú, új erő helyett,
Természet, a feltámadásra
A pillanat megérkezett!
Fel, fel! munkás meleg napokkal
Sietve eljövend a nyár;
Sok szép remény a teljesülés
Gyümölcsöző üdvére vár!
Hideg világ! mély álmaidban,
Halld és érezd meg énekem,
Amellyel hivlak, költögetlek,
S fagyos kebled melengetem!
Dalom fennről, a napsugárnak
Honából hangozik feléd:
Ébredj, ébredj! láttasd meg a dal
S meleg sugarak erejét!

TAVASZI PIMPÓK.

I.

Lombja nincsen a ligetnek.
Pusztá rét, halom;
Mégis pillangók repesnek
Tarka szárnyakon.
Csalfa pillangó reményem!
Hol veszed magad?
Életemnek száraz fáján
Zöld lomb nem fakad!

II.

Hová futamsz, mező patakja?
A nagy folyamba sietek,
Mely a tengerbe visz magával,
Hol drága gyöngyök termenek.

Maradj, maradj! mező patakja
A réten, hol ered fakad!
A nagy tenger zúgó ölében
Elvész neved, elhalsz magad!

III.

Szól a pacsirta, - mint egy kis harang
Függ magasan a tiszta légben;
Nincs még virág! - buzgó madárka, hallgass!
A szentegyház üres, korán a hang, - az
Imádkozó nép nincsen ébren!

IV.

Ki messze, messze jártál,
Oh vándor fecske! szólj:
Mit hoztál tengereknek
Tulsó határiról?
Tekintsd meg rajtam a szint,
Amelyet viselek:
Gyásszal menék el, azzal
Tértem most újra meg.

V.

Oly nyájasan derengenek
A nap meleg sugárai!
De a lombtalan tar liget
Csak nem akar kihajtani;
A sziv ha veszt, elzárkozik,
És rajta bánat vész erőt;
Meg nem nyílik halvány remény
S csalogató sugár előtt!

VI.

Elment a hó, - zúgó dühével
Elhallgatott a téli vész;
A föld meleg, nyitó sugárért
Az égre oly esengve néz;
De tornyosuló fellegekkel
Haragosan borong az ég. -
- Hogy a föld színe felviruljon:
Az Isten nem akarja még!

VII.

Kedvesednek sirhalmára
Most rakj hantot gondosan;
Kedvesednek sirhalmán most
A zsenge pázsit megfogán.

S locsolgasd meg könyeiddel!
Úgy a hant el nem szárad;
Az emlékezet virágít:
Ápolgassa a bánat!

VIII.

Zöldül a hant, a pázsit újul,
Kinyílik a rétek virága:
Oh hát az ifju kikeletnek
Legelső virága is *sárga*!

Első diszében a tavasznak
Hervatag őszi lombot lássak?
A születésben ott legyen már
Bus eszméje az elmulásnak...?

TORNÁCOMON.

Tünődve nézek a tájon végig-végig;
Távol halmok s hegyek láncolatja kéklík,
S innen rajta zölden,
A szép Sajó völgye nyájas nyílt arcával
Tárul ki előttem.

Folydogál a Sajó, folydogál árkában,
Zaj nélkül, mint aki nem mer járni bátran,
Olyan lassu s fáradt...
Igaz, hogy már vértől és könnyhullatástól
Eleget megáradt.

Hová lett innen a vérfolt s a patkónyom,
Mely a setét idők küzdelmeiről szóljon?
Eltörlék az évek...
Hejh ha a szívből is fájdalmat, emléket
Igy kitörlenének!

- De tisztán süt a nap, meleg délután van,
Dologban az ember, s a rétek hosszában
Hemzseg mint a hangya;
A dolgos nép után hosszú sorral támad
Rudas és kalangya.

Sűrű cseppekben foly arcán a veríték,
De a nehéz munkát hogy megédesítsék:
Zengnek meleg dalok;
Feltörrik a tenyér, de a szív édesen
Mulat s elandalog.

És elgondolkodom e népen, e dalon...
Mi szólal meg abban: öröm vagy fájdalom,
Hurján a kebelnek?
S látom, hogy a virágmagvak még a sírnak
Halmán is kikelnek.

Azonban este lesz, elcsendesül a dal,
Hüvös szellő támad az est homályival;
S ködpalástot öltvén:
Elvész a táj képe, a rét nyájas arca
A szép Sajó völgyén.

És akkor ha általjön Péter vagy Pál úr,
Sokat beszélünk az élet mivoltáról...
S tárgyat keres elménk:
Borongó kedélyünk mely felderítené
S melyen megpihennénk!

Végtére elborúl s nyomasztó nagy éj lesz;²⁷
A levert lélek egy sötét vágyat érez:
Nem élni! nem élni!
De egy-egy csillag gyúl a felhőkben távol,
Fellobbanó fénye lelkünkig világol:
Remélni! remélni!

SZÓLÓHEGYEN.

Rövid életét az ember
Csak bánattal élje?
Hajts ki, hajts ki örömemre
Szőlő venyigéje!
Gyöngé hajnalszín piroslik
Most az új levelkén:
Nedve csillogó, tüzes léz
Mint a déli napfény.

Ifjuságom gondtalan volt
S nem becsüle téged;
De most véled mindhalálig
Tartó frigyre lépek.
Hajlik a kor s kél az ember
Annyi búra, bajra!
- Amint vénül a fa, jobban
Szúr a tüske rajta.

---

²⁷ A versszak 3. és 6. sora korábban így szólt:

Gyűlölni...! nem élni!

Szeretni... remélni!

A tavasznak nyár hevében
Fonnyad el virága;
Őszi dértől léssen a nyár
Gazdag lombja sárga:
Minden éket önfejtől
Bár az év letépett:
Meghagyá az arany szemü
S rózsaszín gerézdét.

Fényes álmainkra gond jó,
A szív tette lobbán;
Mindennel felhagy az ember
Végre kedvhagyottan.
S örömet ha semmiben már
Nem talál a jámbor:
A borongós őszre mégis
Marad - egy pohár bor.

Ritka seb, melyet begyógyít
A sors, aki vágta;
Ugy adá a bort, hogy abban
Lenne orvossága;
S bár a sebre ebben is csak
Rövid gyógyulás van:
Jól esik, hogy tartja éde
Meleg zsibbadásban.

Hajlik a kor, és borongva
Jó az est feléje!
Hajts ki, hajts ki örömemre
Szőlő venyigéje!
A bor lángja hogy derengjen
Az öreg bus kedvén,
Mint az alkony fellegén, a
Rápirosló napfény. -

ELMÉLKEDÉS EGY LEVÉL FELETT.

Moto: »Nem levén elegendő, Praenumeránsom, mert aki a pénzt le nem teszi, az nem numerált prae. a Typographus pedig a tsupa írást nem tartja pénznek, - dugába dőlt a Farsangi Poéma.« - Komárom 15. februar 1802. Csokonay m. k.

A kézirat.

Költője a csikóbőrös kulacsnak!
Épen elmúlik hosszú ötven év ma,
Midőn irod, hogy nincs praenumeransod,
S dugába dőlt a farsangi poéma!
Költője a csikóbőrös kulacsnak,
Ne bántson e gúnyos emlékezet!
Sőt vigasztaljon az, hogy ha ma élnél:
Még annyi sem akadna, úgy lehet.

Azóta hosszú ötven év alatt,
Nagy és sok amit a világ haladt.
Ha megjelenél köztünk, - nem a hír,
E csillogó arany köd képiben,
De egy pálcával járnád be a hont,
Azt a szép földet, hol porod pihen:
A barátságos Kunság téreit,
És Debrecennek híres városát;
S ahol Tihanynak riadó leánya
Zengő bércén halkán kiáltna rád:
Elálmélkodnál a nagy változáson,
Amelyen a világ átment azóta!
A réginek csupán egyet találnál:
És ez - a praenumenransok mivólta.
Ezek felől a farsangi poéma
Most is szép csendesén dugába dőlhet;
A névben van csupán egy kis különbség:
Előfizetőknek mondván ma őket. -

Mégis, oh költő! áldhadd Istened,
Hogy akkor mérte rád, eltöltened
Azt az időt, mit *élet* nevezet
Alatt az embernek nyakába vet.
Akkor szót a takács, a boltos árult,
Szántott a nép, a pap imádkozott;
Irt a deák, az ács furt; meg nem unta
Prokátor a pört, cigány a kohot.
Most - csillagvizsgáló a krumplicsősz,
És hadvezért a kályhafűtő, kukta:
Miniszter a csapláros, és kezén

Mint itcés jár a népek élte, bukta.
Szóval: minden Jankó s Kata
Világrázó diplomata!

Te boldog vagy, hogy meg nem kóistolád:
Mi gyomrot, lelket jóltartó gyönyör,
Midőn okos, bolond politizál,
S uton utfélen halálíg gyötör.
Mert a szónak minden harmadika
Keletlen, sótalan politika;
S az ember e rémtől meg nem pihen,
Üldöztén szó vagy betű képiben.

Hová levének a kedélyes esték,
Hol a barátok egymást felkeresték!
Mikor öszvejött szomszéd atyafi,
Egymás örömét szaporítani!
Kiket jóízű tréfa, bor s zenénél,
Együtt talált, vigan talált az éjfél, -
Ifjak s vének enyelgő körbe ültek,
S szentül ment a multság mint az ünnep.
Most, - ha az ember társas körbe lép,
Rögtön, - alighogy indul a beszéd:
Mint az almába, bele esik a
Kor ocsmány férge, a *politika*!

A világ halad, csak mi nem megyünk
Sem hátra, sem előre, mint a vén rák:
Csak minket nem tolt feljebb az idő:
Vagyunk, mint voltatok, szegény poéták
A színész ma is csak komédiás,
Költő és tudós, festő vagy zenész:
Kasza-kapakerülő, pénzcsaló,
Kit minden bitang megröhög, lenéz,
Boldog szerkesztők! hát ti mit csináltok?
Jobb bizony! ha más mesterségre álltok!
Nem kell ma szellem! oh az a világot
Nem tartaná jól, sőt elémelyítné,
Hús kell ma, vastag étel, - vagy ha mégis...
Hát ott van a politika, e híg lé.

Pedig hiszen csak valljunk igazat:
Íróban, könyvben nincs nálunk hiány,
Csak az is sok, mit évről évre az
Idő s könyvárus a polcra kihány,
Miután a vesződést megsokalta:
Leszállított áron tuladni rajta.
Van író, költő, kritikus elég; -
Mert arra, mint hajdan, nincs már eset:
Hogy nagy tempóval készüljünk elébb,
Tanuljunk sokat, írjunk keveset.
Most minden ember született zseni,

Minden betűje dicső, isteni!
Kikölt naponként egy tyúkalja író,
Ez a vén kotlós, az irodalom;
A hires költő annyi mint a csirke,
És szól ki vékonyan, ki vastagon,
S babért, szobrot vár a hálás hazátul,
Mert hiszen általa - papir s rongy drágul.

Kit az irodából elvertének,
Mert nem tud *írni*, *író* lesz legott.
Magában a borzas vargainas
Nem érezvén elég talentumot:
Meghasonlik... és költő lesz azonnal,
Költő, sötét vad világfájdalommal.
És van kritikus, - ép mint a kacsza
Kígyót békát elnyél a víz alatt;
Csupán azért, hogy jóllakják vele,
Nem, hogy tisztítsa tőlök a tavat,
Ugy kapnak ezek gazt és szemetet,
Mivel ez nekik *privát élvezet*.

Van itt író, költő, tudós, kritikus,
Regény-, dráma- s novellaíró bőven;
Ismert, nem ismert, félreismert lángész,
Egymás hátán, mint a csik a Fertőben.
S nem bámulsz minket, oh boldog haza?
Dehogy nem bámul, - sőt annál odább van.
Praenumerálni elfeledkezik,
És nem veszen könyvet - bámulatában!

Azért ne bántson, oh alvó poéta!
Hogy a farsangi vers dugába dőlt.
Ne félj, így lesz az ötven év után is,
Amiképen volt ötven év előtt! -
Igy dől dugába minden e világon,
A koszorú, a hír és a dicsőség!
Szép költők: kik e földön rongyban járnak
Azért, hogy majd a halhatatlanságnak
Bíborszín palástját magokra öltsék!

KUVIK.

Csillagtalan, sötét az ég,
Az óra már éjfél ütött;
Kiabál a halálmadár
Rozzant, szegény viskó fölött;
Benn a kínok végharca közt
Verdődik a halálra-vált,
És minden hang fülébe hat,
Hogy a rémes hirnök kiált:
Kuvik, kuvik!

Ah élne még, de halni kell,
Meghalna már, de nem lehet;
Sötét gyötrő a pillanat,
Melyet hunyó éltére vet!
S kemény, sujtó ítéletet
Kiált fejére önmaga;
Igenlőn vijjogván belé
Az éjszakának madara:
Kuvik, kuvik!

»Nem volt hited, nem Istened!
Gyűlölted, martad önfajod;
Embertelen, fás kebled a
Bizalomnak helyt nem adott.
Mely által e szép, nagy világ
Boldogságra teremtett:
Nem akartad érezni a
Mindenható szeretetet!
Kuvik, kuvik!

A megvetett, utált világ
Kebléből száműzéd magad;
Bősz, elvadult állat levél,
Amely az embertől szalad,
Vak gyűlöletben lázbeteg!
Remegtél a tört agg előtt,
Leendő üldöződ gyanánt
Tekintéd a kis csecsemőt.
Kuvik, kuvik!

Nőt nem vevél!... Hah! kebleden!
A kígyót nem melengeted...
Féltél, hogy majd lop, csal, megöl
Saját véred, tengyermeked!
Virasztó nincs ágyad körül, -
Idő előtt megfojtana
A színe-vesztett rongyokért...
Viraszt csak a rémes dana:
Kuvik, kuvik!«

Végtére, kínos harc után,
A nyomorult végsőt hörög!
S megundorodva hagyja el
A lélek a sártömlőcöt,
Amely midőn a sirba hull:
Még pusztább lesz a pusztá ház,
És tátva-nyitva, senkié...
Padlásán a bagoly tanyáz:
Kuvik, kuvik!

Szemét nem fogta senki be,
Temetésén meg nem jelen;
Sirját nem látogatja meg
Sem ismerős, sem idegen:
Halmán zörgő kóró inog,
Nem gondosan ápolt virág;
S a csendes éj óráiban
A bus halálmadár kiált:
Kuvik, kuvik...!!

TÁVOLBÓL.

Nyugszik a nap, alkonyodni készül,
Haza megy a lelkem e vidékről;
Hogy az estét édes lakta-földe
S kedvesinek közelébe' töltsé.

Ott jár már a szép Sajó-vidéken,
Alig várja, hogy hazáig érjen:
Hogy az ákác csendes alkonyában,
Égő ajkad megcsókolja lágyan.

Ott, hol téged most sohajtva látlak,
Álmodoztam egykor én utánad!
Mit ott hagytam, mind lelkedre szálljon:
Az a remény, az a fényes álom!

És meleggel tartsa szíved addig,
Mig vállamra hű fejed hanyatlík,
S felvidül a kis családi fészek,
Hova vágyom, hova visszatérek!

Voltam egykor, nem vagyok már sólyom,
Túlrepülni bérceken, folyókon;
Az én vágyam nem sziklára fészkel,
Megelégszik kis bokor tövével.

Hír, dicsőség fülmiléje csattog:
S elsimulnak lelkemen e hangok;
Ami rá hat, ami elragadja:
A boldogság házi pitypalatyja.

Meghitt keblén, szép családi élet,
Tartson is meg mind halálig véled!
Melyre e vágy- és reménnyel váltig
Elgyötört sziv régen vissza-vágyik.

Mert ha nincsen kis kezéd kezembe':
Messze vagy te nékem, messze messze!
Mégis ugy-e: menjek bár világúl,
Köztünk a lánc mégse, mégse tágúl?

Nyugszik a nap, alkonyodni készül,
Haza ment a lelkem e vidékről,
Hogy az estét édes lakta-földe
S kedvesei közelében töltsse!

TAVASZKOR.

Pusztta már a föld határa,
Ékessége veszve lőn;
Halavány köd és fekete
Csóka szálldos a mezőn.

Hófuvatba hempergőzött
Valahol a Garamon:
Azért fú az északi szél
Oly hidegen, szilajon.

Csak megírnám ezt a verset,
Bárha fú is hidegen.
Jaj de mikor még sikoltóbb
Fergeteg van ideben.

Én volnék a házi gazda,
S más parancsol, már az úr;
Ez a vendég még maholnap
A házamból is kitúr.

Hangja éles, fülhasító,
- Pedig senki sem siket, -
És épen nem válogatja
Dalához a rímeket.

Olyan könnyen megharagszik,
Ha nem ringatják kivált,
Akkor aztán nyugtató szót
És böcsődalt túl kiált...

Benn maradjak, vagy kimenjek?
Nem találok nyughelyet;
Már most melyik vízbe fuljak...?
Künn is, benn is fergeteg...!

...Mit beszélek? - hisz tavasz van!
Tátva-nyitva ablakom,
Nem a fergeteg zugását,
A madárdalt hallgatom.

A sövényen fürtös ákác
S nyiló bodza hajlik át,
Érzem, szivom gyógyvirága
Édes finom illatát...

Feleségem csendesen köt,
Elmélázó... hallgató...
Nincs zaj a szobába', tollam
Gyenge harsogása csak.

Ah! hiszen mind szent igaz, hogy
Künn tavasz van, ittben csend;
Hanem aztán a tavasznak
Vége mégis tél leend.

És e csendes házba is majd
A zaj könnyen megjöhet...
A patvarba...! mennyi bajt is
Csinál az a szeretet!

ŐSZI TÁJNAK...

Őszi tájnak hervadása!
Őszi napfény ragyogása!
Hervadásból, fényből támad
Lelkemen e kedves bánat.

Omlik a lomb, hallgat a dal;
Visszatérek gondolattal
A tavaszra,... ah de annál
Betegebbnek tetszik a táj!

Ez a rét volt olyan ékes?
Ez a határ olyan népes?
Ez a halom, völgy és tájék...
Mintha a sírkertben járnék!

Lemegy a nap nem sokára...
Haldoklásnak szent országa!
Olyan édes forró vággyal
Ölel téged lelkem által!

Az elmulás bája rajtad,
Lelkemen vesz mély hatalmat;
S bár meghalni kéne véled:
Mégis, mégis szeretnék!

Néma a táj, arca sápadt,
Rá derengő napfény árad;
Ah, mi vonzó szép halál van
E mosolygó hervadásban!

Édes terhed, édes álom
Szinte érzem szempillámom;
Hogy lehajtsam, szinte vonja
Fejem a fák hulló lombja.

A fák lombja csendesen hull!...
Nem küzdéstül, fájdalomtül;
Itt a végharc ösmeretlen:
Lehet-e meghalni szebben...?!²⁸

A MADÁR, FIAIHOZ.

Száraz ágon, hallgató ajakkal
Meddig ültök, csüggedt madarak?
Nincs talán még elfeledve a dal,
Melyre egykor tanítottalak?!
Vagy ha elmúlt s többé vissza nem jő
A vig ének s régi kedvetek:
Legyen a dal fájdalmas, merengő,
Fiaim, csak énekeljete!

Nagy vihar volt. Feldult berkeinken
Enyhe, árnyas rejtek nem fogad:
S ti hallgattok? elkészültök innen?
Itt hagynátok bús anyátokat?!
Más berekben másképp szól az ének,
Ott nem értik a ti nyelvetek...
Pusztá bár, az otthonos vidéknek,
Fiaim, csak énekeljete!

Hozzatok dalt emlékül, a hajdan
Lomb- s virággal gazdag tájirúl;
Zengjétek meg a jövőt, ha majdan
E kopár föld újra felvirúl.
Dalotokra könnyebben derül fény,
Hamarabb kihajt a holt berek;
A jelennek búját édesítvén:
Fiaim, csak énekeljete!

A bokorban itt az ősi fészek,
Mely növelte könnyü szárnyatok;
Megpihenni most is abba tértek,
Bár a fellegek közt járjatok!
S most, hogy a szél összevissza tépte:
Ugy tennétek, mint az emberek?
Itt hagynátok, idegent cserélve...?
- Fiaim, csak énekeljete!

---

²⁸ A verset az 1854-i kiadásban a következő versszak fejezte be:

Nem ilyen az ember élte!
Ah csak annak volna vége:
Őszi napfény ragyogása,
Őszi tájnak hervadása!

BUCSÚ AZ Ó ÉVTŐL.

Hogy már egyszer valahára
Neked is végbucsút mondunk!
Elmehetsz Isten hírével,
Nincs egymással semmi dolgunk!
Sok csinyt tettél, szökve még el,
Meg sem várva a viradtát,
Csak condráid hagyva rajtunk:
Emléked, - s az ócska naptárt.

A *tavas* szép volt te benned:
Felszökkent a bunda ára;
A rózsának ajka éjjel
Ráfagyott a violára;
Annyi volt a sánta gólya,
Ki elhullt a sima jégen!
A sirásó- meg a papnak
Nem volt annyi pénze régen.

Nyárban, a harmat hiányát
Dérrel pótlá Árva, Zólyom;
Mózes nélkül, száraz lábbal
Jártunk tengeren, folyókon;
Kiment az eső divatból,
S fűt a szél két hétig néha,
Igaz, nem lett búza s áldás:
De lett üszög és - poéta.

A gyümölcs-szedés bajától,
Őszre megmentett a hernyó;
A regényes cserebogár
Ette azt is, ami nem jó;
Vig szüret volt, kádra szűrtük.
Annyi volt a drága lőre, -
Hej csak téged, aki adtad,
Tarthatnálak jól belőle!

S az év végre megbolondult,
Vénségére lett szerelmes:
Hó s fagy kellett volna, s a *tél*
Vala nyájas engedelmes.
Az elkinzott földnek akkor
Hozott nyiló szép virágot; -
Rámosolyghatsz az emberre,
Ha elébb jól pofon vágod!

És a bölcsre rossz idő járt,
Ott veszett a könyv a polcon,
Ritkán jött egy jámbor lélek,
Kinek egyet oda sózzon;
Folt hátán folt a kabátja,
De ő azért élél holtig;
Hirrel gyujt be a kályhába,
S dicsőséggel takaródzik.

A bolondot a szerencse
Elfogadta gyámfiának;
Szemérmesnek szeme koppant,
A henyének szakja támadt.
S hány szegénynek a fejét nem
Törte bé a szent igazság!
Megengedvén, hogy ha tetszik,
Tűröm-fűvel borogassák.

S mint a gyermek süvegével
Üldöz és fog tarka lepkét:
Sok embernél, a reményre
Történt a vadászat ekkép, -
S a fogottat elbocsátá,
Más után mohón szaladva...
S annyi haszna van belőle:
Hogy rongyos lett a kalapja.

No de semmi! itt az új év,
Jobb lesz tán ez? Majd megválnak!
Nincs mit válogatni bennök,
Egyik olyan, mint a másik:
Új nevével hoz fejünkre
Régi küzdést, régi gondot;
S kiknek mindig, minden jól van:
Azok a bölcsök s bolondok!

(Dec. 31. 1853.)

ITTHON VAGYOK...

Itthon vagyok...! haza jöttem valahára,
 Lelkem ezt az édes órát alig várta;
 Megpihenni csendes élet, hű öledben:
 Jöttem, mint a siető hab, hogy jöhettem.

Haza felé még csak e táj halma kékllett,
 Forró vágyam ölelé a messzeséget;
 Fel se tűnt még házam tája, s már előre
 Megcsapott a boldogságnak lágy szellője!

Kinyílt a völgy... a falucska ott van, ott van!
 Dobogott a vándor szive hangosabban;
 Mig csózkod forrt a belépő ajakára...
 Itthon vagyok, haza jöttem valahára!

Házi üszkőm melegítő lángja mellett,
 Keblemen a szomorú fagy úgy felenged!
 Csordultig van az én szívem, annyit érzek,
 Örömében olyan boldog, olyan részeg!

S nem is tudom: félig alva, félig ébren
 Pihenek a szeretetnek hiv ölében;
 Két karomon ami kedves, kis családom;
 Mi reményem, vágyam van még a világon?

Kis fiamat az ölembe teszi anyja,
 S hosszan nyugszik mindkettőnkön pillanatja...
 Nem tudok én mit mondani, nem tud ő sem, -
 De beszél a mosolygó ajk s könyező szem.

Majd ha lelkem szomorítják újra gondok,
 Vagy étellel és világgal meghasonlok:
 Akkor nyájas, kibékítő gondolattal,
 Ez a könnyű, ez a mosoly megvigasztal.

Zárd magadba, lelkem! ezt a boldogságot,
 Mely ez édes szép órában rád szivárog;
 Mint a cseppet a világnak kelyhe szokta,
 Tartogatván hév napokra, bus napokra.

ELSŐ SZERELMEM.

Emlékszem még, emlékszem reája,
 Ifjúságom boldog szép korára!
 Fényes napja s könnyű fellegével,
 Azt az időt hogy felejteném el?

Rengő habján játszva vitt az élet,
Azt sem tudtam: melyik partra nézzek?
Vigan mentem, mint a könnyü csolnak,
- Örvény és szirt eltakarva voltak.

Suttogó lomb, csattogó madárdal
Boldogságnak adta lelkem által;
Éjjelenként nyájas, édes álmak
Nyílt, virágos téren hordozának.

Mikor csendes nyári szürkületben
Üldögéltünk a lugasba' ketten;
Hogy átölelt lágy fehér kezével...
Azt az órát hogy felejteném el?

És nem láttam őtet én azóta,
Két felé vált életünknek útja;
Élsz-e, hol vagy, jó leányka? bánat
Szép orcára nem borít-e árnyat?

Bár örömré, bura hitt az élet:
Én megőrzöm mindörökre képed!
S hű ölén a házi boldogságnak,
Emlékim közt gyönyörködve látlak!

Mint mikor már messze tűnt a sajka
S nem látszik csak a vitorla rajta:
Messziről a multak képe lebben,
S mosolyg rám a szép emlékezetben.

És gyakorta gondolok reája,
Ifjuságom s szerelmem korára:
Fényes napja s tiszta kék egével,
Azt az időt hogy felejteném el!?

MADÁRFÉSZEK.

Szerelemnek, boldogságnak
Csendes, kis tanyája!
Hogy elbúttál a bokornak
Ernyős zugolyába!
Jobb is itt, mint a magasban!
Vész van ott, - s az ágrul
Hamarabb hull ősszel a lomb,
Kél, fut a nap s rejtekedbe
Nem lövel be fénye:
Minek is? a boldogságnak
Nincs szüksége fényre.
S míg lakód a bájos dalt
Fent repülve zengi:
Jobb, hogy ily alant hazáját
Nem gyanítja senki.

Békességnek kis hajléka:
Boldog, aki benned:
Bizalomnak, szerelemnek
Karjain pihenhet!
Ahol este a dalos pár
Összebúva szépen:
Álma a nap gyönyörének
Lágy viszhangja lészen.
Mennyi, mennyi édes álom,
Milyen tiszta hűség!
S hozzá, mint a kis család nő.
Mily öröm vegyül még!
S ha ártó kéz bolygatott meg,
A vész összetépett:
Féltő, hű gond orvosolja
Károd, szenvedésed.
S ha feletted végre a zöld
Sátor össze-omlott:
Ölt magára kikeletkor
Ujra zsenge lombot.
Boldog, akit hívsz öledbe,
Boldog aki benned
A hűségnek, bizalomnak
Karjain pihenhet!
- De pirúl az ember arca,
Sorsodat ha látja:
Szerelemnek, boldogságnak
Csendes, kis tanyája!

HARMINC ÉVEN TÚL.

Mégis nagyon furcsa ez a
Mai fiatalság!
Léha nép! a saru-szíjja
Mindig szoros, vagy tág.
Verset ír, - a holdvilágon
Bancsalog szemével;
Pedig biz az, Isten engem!
Igen vékony étel.
Nyakrafőre belé szeret
Menyecskebe, lányba;
S szép multság: mikor elvész
Feje, szava, álma;
Lelkét a fakó alatta
Majd kifujja éhen...
Itt vesződik? mit tud kapni
Isten-adta népen?!

Muzsika szól, hejh bubánat,
Félre tőlem, távol!
S ki-világos ki-viradtig
Mulatozik, táncol;
Tölt pohár peng a kezében,
Sarkantyú bokáján...
Hejh, meg fogja majd fizetni
A tivornyát drágán!

Dévajságok népe! nemde
Szép arany-szabályok?
Felteszem: hogy lesz eszetek
Nem hallgatni rájuk;
Mert kik így korpázni szoktak,
Boldog fiatalság!
A jó bölcsek a mézet már
Üvegen át nyalják.

Hogy eltűnt a fényes álmak
Játszi délibábja:
Az unalmas, tört kedélyt az
Titkon vérzi, bántja.
Mert nem a fa, aki díszét
Szélbe porba szórja,
Hanem a lomb és virágok
Hullanak le róla.

Hogy szeretni nem szeretnénk:
Nincs belőle semmi;
Sőt szívünket késő vágyak
Szokták tönkre tenni.
S tán szemünk többé a szépet
Nem találja szépnek...?
Más itt a baj: a leányok
Hogy már ránk se néznek!

És megjárna a tivornya,
Mint megjárta hajdan; -
Köztetek fel-éjszakáznánk
Pipafüstben, zajban;
Hanem ez a tréfa szörnyen
A torkunkra forrna:
Járná a kámforos flanell,
Meg a mézes torma.

Virgonc ifjak! egyedül az
Fáj bizony minékünk,
Hogy életkedv- és erőben
Véletek nem érünk!
Irigységből minden rosztat
Nyakatokba rónánk;
- Nem úgy van már mint volt régen,

Nem az a nap süt az égen!
Ez már a mi nótánk!

JÖSZTE KEDVES...

Jöszte kedves, járjunk egyet a mezőben!
Ugy sem soká mosolyog az ilyen zölden,
Nem fedez be hűs árnyával a fa lombja,
Őszi szellő, deres éjjel
Megsárgítja, földre ontja.

Adjuk át egy lágy rengésnek kebleinket,
E méla-bús őszi világ úgy megillet!
Hogyan küzd a hervadással a virúlat...
Másod-virág nyílik a fán,
Mikor zörgő cserjét hullat.

Gyülekezik már a fecske, megy a gólya,
Hova mennénk kedvesem, ha szárnyunk volna?!
Nem repülnénk úgy-e messze? itt maradnánk?
Hervad a táj, - de itt mosolyg
Szép emléken a tavasz ránk!

Minek szállna vágyó lelked messze tájra?
- A boldogság nem idegen föld virága! -
Itt repkedjen kedveseid közelébe,
Mint a madár a fa körül,
Amelyen áll kicsi fészke.

Hamuszin köd ereszkedik a határra,
Fénnyel szegi be az őszi nap sugára,
S néma, kopár tájak felett elhuzódván:
Aranyozott szemfedél a
Hunyó élet koporsóján.

Fáj-e neked a táj képe ily halványan?
Nem gondolsz-e tenmagadra a virágban?
Mikor te is így borulsz a hideg földre,
Ha megválnak majd egymástól...
Én a bús ág, te a zöldje!?

Ez a halvány, bucsúzó kép, ah ne fájjon!
Gyönyörködjék lelked a szép őszi tájon,
Hol körül egy fájdalomban édes vágy fog:
Ez a halál költészete,
Ez az élet felől zálog!

És legyen bár hidegült a földnek arca,
A fagyos tél hóleplevel betakarva:
Akkor is szép mély álmában a természet,
Ott rejtezhén kebelében
A melegség s örökélet.

BARÁTIM EMLÉKEZETE.

Átlépek még egyszer e háznak küszöbét,
Hol annyi szép órát tölték el egykoron,
Sötét, bús a szoba, a lelkem is sötét...
S midőn az ösmerős kilincset megnyomom:
Szemeim keserű könyekkel nedvesek:
Nem sietnek elém, akiket keresek!

Mért jöttem én ide? nehéz megmondani...
Az emlékezetnek halvány mezejében
Eltűnt örömeknek másod-virágai
Ámitnak e helyre, hogy őket letépjem!
Látogatni jöttem; - de kik reám várnak:
Meleg szivek helyett, sötét fagyos árnyak,

Melyet maga után hagy mindenik halott:
A sír olyan gyászos, mégis szent örökség;
Töletek, kiket a sors már elaltatott,
Mi egy zöld sirhalmat, még azt sem öröklénk!
Nem lel a bú, amely hozzátok vándorol,
Fekvén ösmeretlen rögek közt valahol

Elmentetek messze, meghalni mentetek...
Bár itt nyugodnátok, hol a völgy és halom,
A lomb és a szellő, a futó csermelyek,
Dicsőítve vannak zengő hárfátokon!
Lelkem hallja a dalt s buvában úgy remeg...
Ki éltem, borongtam, daloltam veletek!

Hajh, minő perc volt az, amidőn mi hárman
Legelőször jöttünk össze váratlanul...
Csak néztünk egymásra, boldog némaságban,
Mig három ifjú szív híven egymásra hull...
S mint a fenyő, melyet ér az ég villáma:
Nagy érzéstől borult lelkünk fényes lángba!

Hajh, szép élet volt az...! vigadtunk, szerettünk,
Lelkünk a jövőbe szép reménnyel nézett;
Tündér sátor gyanánt borult el felettünk
Örök himzetével ragyogó költészet.
S mint egy három felé kibomlott aranyszál:
Kisért, összetartott elválásainknál,

És most, hű tanúját e boldog időnek,
Az *erdei lakot* elpusztulva lelem!
Lakói kihaltak, őrfái kidőltek...
Vad folyondár kúszik a rozzant fedelen!
Ez tartja össze még, csak úgy áll fenn a fal, -
Mint költőit is az emlékezet s a dal.

Mert a három közül már csak magam vagyok,
Kettő felett a nap örökre leszállott;
Buzogván lelkökben fényes gondolatok;
Sirba vittek egy-egy gazdag szép világot.
Elmultak... eltűntek életök javában...
Mért is nem haltunk már meg mind a hárman!?

Könnyebb ott fekünni a sírnak ölében,
Mint fenn virasztani a sirhalom felett;
De ha ti alusztok, hadd legyek én ébren,
Könyekkel öntözni fájó emléketek!
Te gyászos szemfedél! halál vitorlája:
Mennyi fényt, örömet borítasz homályba!

Nem lépem én többé e küszöböt által,
Nem vonz a puszta lak, rom és bánat van ott;
Visszatér e tájra a tavasz s madárdal,
Csak egy nem tér vissza: a költő, a halott.
Mig hamvaikat a szél hordja szerte-szét:
Őrizzük a költők szent emlékezetét!

BOLDOGSÁG.

Hol vagy, hol vagy életünknek
Szép tündére, boldogság?!
Karjaidban kik pihennek?
Ajkaid kik csókdossák?
Fényes orcád néha-néha
Szemünk előtt megjelen;
Vagy csak a sziv álma képzel
Kétes ködben, fellegen?

Széles ország-út az élet,
És mi rajta vándorok;
Elfáradunk, elepedünk,
Vérző lábunk tántorog;
S boldogságért esdekelvén,
Mi előre jár szemünk:
Csendes kunyhó, vagy keresztfa
Közelébe érkezünk.

De a vándor a kis kunyhót
Elmellőzi botorúl;
Öntagadás-, türelemnek
Keresztjéhez sem borúl;
A csalképet űzve, annyi
Fáradalmat elvisel;
S meglepven az éj sietve:
Az útfélen alszik el.

Voltam, ábránd! völgyeidben,
Hol szellő s lomb enyeleg;
Jártam, oh vágy! szirttetődön,
Mely szédítő s meredek.
Hű csók mézét szíttá ajkam,
Koszorús volt homlokom...
S ha valék-e boldog akkor?
Ne kérdjétek, nem tudom!

Szív, oh szív! ha boldog vagy már,
Ha több kéj nem fér beléd:
Mi remegtet, mi nyom mint a
Fa harmatos levelét?
Ah, mért kell a boldogságban
Öntudatlan érzeni:
Hogy azt egy szempillantásban
El is lehet veszteni?

Mért van, hogy ha szived álma
Megvalósul s a tied:
A szép bálványt összetörni
Maga a szív úgy siet!?
Csábit, vonz a fátyolos kép,
Mely távolról int felénk,
Hogy megrontsa a kicsinylés,
Amit küzdve megnyerénk.

Zaklat a vágy, s űzve szívünk
Ösmeretlen tájakig:
Nem boldog, ha kéjt nem izlel,
Nem, ha azzal jól-lakik.
A bánatban örömet kér,
Az örömben bánatot;
Csendességből zajba vágyik,
S csendbe hogyha zaklatott.

S míg az élet, mint az égbolt,
Hol borongós, hol derült,
És megkóstol a halandó
Édeset és keserűt:
A végóra elközelget,
És szemét hogy befogják,
Életén átnézve kérdi:
Mi volt hát a boldogság!?

HALMON ÁLLOK...

Halmon állok, tekintetem
Legel távol mezőkön;
Ugy tetszik ott vagyok megint:
Patak, rét, sík előjön.
És mintha színám illatát.
Szellője rám fuvalna...
Ez a halom, hol én állok,
Az emlékezés halma.

Nagy erdőség terjed köztünk.
Hátam megett az évek,
Mióta e tájt elhagyám:
Nagy erdővé nővének.
És míg tovább, tovább jövök,
Összébb borúl az ága,
Takarván a szép sík mezőt
Mindinkább köd- s homályba.

De még a fák s bokrok között
Egész addig kilátok:
Hol a játszó gyermek körül
Pillangók és virágok.
Mosolygó menny, szép gyermekarc,
Repeső sziv, virág, dal:
Miért is nem kísérték a
Földi pályán ti által?!

Ah! a játék hamar kihull
Az ifjoncnak kezébül;
Fényes, tündér világba lép,
Mely álmain felépül.
Sápadt az arc, a sziv dobog,
Mégis szebb lett az élet:
Csillag s zene, szellő s patak
Új értelmet nyerének.

És folynak a sziv napjai
Izgalmasan, de szépen;
Csalódásban ha lesz beteg:
Meggyógyul a reményben.
S reá, kétség s küzdés között,
Amellyel vitt s csatázott:
A szerelem szövétneke
Hint meleget, világot.

S eddig van az élet csupán;
Mi később jó utána:
A szép, de mult időknek az
Csak viszhangja, csak árnya.
Remélő sziv, hívő kebel,
Az ifjuság zajával:
Miért is nem kísérték a
Földi pályán ti által?

Mi ér az, hogy fölőbb juték,
És tágult láthatárom?
Hogy lássam a távol mezőt,
Ha látnom kell kopáron!
Mit a fénykör, mellyel magát
A büszke ész ruházza?
Ha oda van ábránd, remény,
Az élet s sziv zománca!

Édes, könnyü csalódás a
Boldogságnak nagy titka;
Borítva van lágy zöld mohval,
A zord kemény kőszikla.
De az élet hideg, kopasz
Valóságot mutat csak;
S a sziv a mult felé fordul,
Hol könnyülhet, mulathat.

Csak akkor lel vigasztalást
Lelkem, ha néz felétek:
- Honnan régen elköltözém -
Távol kéklő vidékek!
Bár a nap ott ragyogna rám,
Szellőd felém fuvalván...
De messziről látlak csupán,
Az emlékezés halmán.

BUCSÚ.

Itt vagy tehát, megjöttél csakugyan,
Te kedves új könyv, diszes almanach!
Olvastam rólad, hallám híredet,
S alig vártam már, hogy meglássalak!
Amit ígér a gazdag tartalom:
Sok szép novellák, versek s egyebek;
Mégis a képek s a pompás kötés,
Majd meglátd, hogy legjobban tetszenek!

Ki gondolná, hogy egykor rongy valál,
Ha látja tiszta, hófehér lapod?
Ki hinné, hogy ki tele írja azt,
Nem a dicsőség szőnyegén tapod?
Hogy akik ily varázs dalt zengenek,
S lelkökben ennyi szent, nagy eszme él,
Nem sorskegyelt, dus, boldog emberek,
Hanem... de csak hogy már megérkezel!

Örülök néked! pedig örömem
Hamar elmulik szép álom gyanánt;
Valaki meglát és beléd szeret,
És elvisz, mint az eladó leányt.
Meglátogatnak ösmerőseim,
Kik vannak minden rangon és nemen,
És kérnek tőlem »*olvasni valót*«
Vagy csak felfogják szép egyenesen.

Vegyünk végbúcsút egymástól azért;
Szép könyvem, új könyvem, Isten veled!
Tapasztalod majd, hogy csak ráfogás
Mikép e nép titeket nem szeret.
Oh dehogy nem! a nyájas olvasó
Egymás kezéből szinte tép, ragad;
Ha megbánja is bársony tunikád:
De legalább nem únod meg magad!

Jobb házaknál az is megeshetik,
Lész ott pajtásod kisebb és nagyobb:
De biz azok nem értik nyelvedet,
Ha jobbra, balra megszólíngatod.
Másutt meg léssesz egyes egyedül,
Hol a falról még a naptár se csüng;
Akkor tűrj...! s tudd meg mi az unalom,
Melyet jó pénzért ti hordtok nekünk!

S ne bánd, ha olykor kapsz *fület*, sokat:
Igy többet hallasz, és többet tanulsz;
Az se busítson, ha pingálva lész
Hölgyképeidnek szép hegyes bajusz.
Kárpótlásul az elbájolt leány
Kebléhez szorít, rajtad csókja ég;
Rád bizvák édes, boldog titkai...
És nem különben, - a teljes fazék!

De én is bízik most rád valamit.
Ha jártadban-költödben valahol,
Ez vagy amaz könyvemmel összejősz:
- Mert vagy száznyolcvan oda vándorol! -
Mondd meg nekik, hogy szép az utazás,
De öt-hat év rá mégis tán elég?

Viszontlátást szomjúzó lelkeket
Hátha már egyszer megenyhítenék!

Szerencsés utat, szép könyvem! ha majd
Vén napjaidban rongyos, csonka, vak,
Versek s novellák koporsója léssz,
S íróid is végkép meghaltanak:
Ne essék e dolog neked zokon,
Hálátlan a világ! mellőz, feled...
Jőj hozzám akkor, befogadlak és - - -
Hah, jön valaki! most Isten veled!

HŰSÉG.

Gyerekségem, ifjúságom
 Kisérői kik valának:
 Kedv, remények, fényes álmak;
 Még csak dél van, és ha már is
 Így oszolnak, hullnak szerte:
 Ki marad majd este felé?
 Ki marad majd naplementre?

A kedv, e vig gyermek-lányka,
 Volt legelső ösmerősöm:
 Együtt jártunk enyelegve
 Téli tájon, temetőkön;
 De borongó, majd komor lett,
 Kihamvadt a szem csilláma,
 Keserű a hallgató ajk,
 Redők ültek homlokára.

Láttam fényes, dús világot,
 Szép reményben álmodozván:
 Boldogságról vertem a dalt
 Ábrándimnak zengő kobzán.
 Meredek szirt homlokára
 Mutatott fel vágyam újja,
 És magasra törni, jutni,
 Lelkem, arcom lángra gyúla.

Remény s ábránd oda van már,
 A merész vágy lejebb szállott...!
 Szép, fényes láng, mely nyomán hagy
 Hideg hamvat, pusztaságot.
 Minden elmúlt! Maga is a
 Szerelemnek rózsabokra
 Mintha fogyna illatából...
 Mintha lassan hervadozna.

De a hűség, mint a harmat,
 Mely belé az égből cseppen:
 Szerelemnek rózsá-kelyhét
 Tartja hosszan, nyitva szebben,
 A lombatlan életfára
 Mint az inda, ráfonódik;
 Kisérőim elmaradtak...
 Csak te hűség, kíséj holtig!

Mikor a föld gazdag, ifju,
S a ligetben lombos ág van:
Meg nem látunk a világtól,
- Nem érzünk a boldogságban!
De ha minden veszve immár,
S lomb, virág lehull a földre:
Ránk mosolygysz a téli fagyról,
Életünknek örök-zöldje!

Öröm-könnyes szemeinknél
Ott lebegsz, mint a szivárvány;
Sebeinkre balzsamot véssz
Önnyugalmad s üdved árán;
Bujdosó vagy oldalunknál,
S mosolyogva halsz meg értünk;
Hidegülő orcáinkon
Forró, tiszta könnyben érzünk!

Nyájas álmak, szép remények
Elmaradtak lassan lassan,
Te vagy vélem, tiszta hűség!
Kezeidet csak foghassam:
Mosolyogva látom őket
Tünedezni, hullni szerte;
Te légy vélem este felé,
Te maradj meg naplementre!

ELMONDHATNÁM...

Elmondhatnám életemet, sok
Nehéz ostromával;
Ki pártolt el? kit temettem?
Miken mentem által?
Elmondhatnám e kebelnek
Fás nyugalmát, csendét:
Mít a vész, mint fagyott csermelyt
Föl nem zavar, nem sért
Elmondhatnám... s ösmérvétek
Sorsom, veszteségem;
De nem ám a fájdalmaikat,
Nem a kint, mely meg-megragadt...
Míg idáig értem!

A VÁNDOR KÖNYVÉBE.

Kit változó kép csalogat tovább,
S nagy messze földek tájain ragad,
Ki jársz hullámon, havas bérceken:
Megáldja Isten! vándor, útatad!
Eszedbe jusson, ha a vágy veled
Egy helyről másra nyugtalan siet:
Egész világé hogy mégsem lehetsz,
Egész világ nem lehet a tied!
S hogy lelked egykor lész fáradt madár,
Előtte fény s zaj: fárasztó, unott;
A zajgó körből nyugalomba vágy,
Ohajtván csak egy bizalmas zugot.
Azért hatalmas, nagy népek között,
El ne felejtsd hazád és nemzedet!
Mig a világ azoknak birtoka:
Ennek mindene az, ha szereted!
Tekintsd meg a nagyok sírszobrait,
De őseidnek hamvát ne feledd...
Ne, a fényes, dús paloták miatt:
Az egyszerű kis szalmafedelet!

TAVASSZAL.

Vidul a föld ábrázatja,
A jó Isten megmutatja
Néked ember, hogy szeret,
Adván újra kenyeret!
Gazdagon rügyeztek a fák,
S majdan bimbaik kinyitják;
S őszre, termett ágai
Földig fognak hajlani.
Télen által kik megéltek:
Járnak már a dolgos méhek;
S nem soká a pusztá sejt
Méztől leszen drága, telt.
Szemzik már a szőlő-tőke,
Örvend szívünk jó előre,
Mikor hordó, átalag
Musttal telve állnak.
A meleg hó lágy pelyhében
Megmaradt az őszi szépen;
És ha nem jó rá csapás:
Vidám lesz az aratás.

Eregesd ki a jószágot,
Készíts ekét, készíts jármot!
Szánts, vess, - törd az ugarat.
Aki nem vet, nem arat.

Munkásság az élet sója,
A romlástól mely megójsa;
S csak az, aki nem hevert:
Várhat áldást és sükert.

Ne légy mégis vak reménnyel!
Okosan nézz őszre széjjel:
Az esztendő mit adott?
- S nyugtán dicsérd a napot!

KIKELETKOR.

Keresd fel, kis madár, az elhagyott tanyát!
S dalolja a még kopár berek vidékinél,
Holott szárnya alatt melengetett anyád,
S étetgetett, amíg szárnyadra nem kelél!

Ne bánd, hogy a galyon száraz levél zörög,
És rajta a rongált fészkek csak alig áll;
Kedvesebb a kicsiny, de ősi szent örök,
Idegen köszálon, sasok tanyáinál.

Vagy elég a bús arc, hogy hűtlenek legyünk...?
Kevés jól tölt idő, derengőbb tájakon,
Ugy elfelejtet-e mindent, mindent velünk...?
S emléket, multakat pártos homályba vona?

Keresd fel a fészket, melyet anyád rakott!
Dobog, melegszik már a földnek kebele, -
A szellő, mely néha lassudan megcsap ott,
Az eszmélő élet első lélekzete.

Megéled nem soká, és vidám arcot ölt.
De bús lesz akkor is, ha nem zeng éneked!
Koszorúzott, ifju halott leend a föld,
S felette szóttalan, borongó csend lebeg.

Mitől a természet keble dagad, feszül,
És széjjel-feslenek a tölgyek bogai:
Az élet s teljesség habzását egyedül
Tenéked adatott nyilván kimondani.

Dalold hát kis madár! mondd ki hangos szóval:
Az élő természet amit némán érez;
Ajakidról a táj ha víg énekszót hall:
Felmosolyog hozzád, hálás gyermekéhez!

NYÁRI ESTÉN.

Nyugszik a nap. - A lugasban
Kettecskén beszélgetünk;
Lábainknál, a homokban
Játszadóz kis gyermekünk.
Borúl a táj, ködlik a tó
S a part, melyet habja mos;
Csak a magas jegenyefák
Sudara még aranyos.

A zöld halmot, szürke bércet
Mély sötétség zárja már;
Szűkebb szűkebb udvarával
Összefut a láthatár.
E lugas a nagy világból
Mindaz amit láthatunk;
Egész világ ez minékünk:
- Mind a hárman itt vagyunk!

Megenyhült a nap hőisége,
A lég könnyű, lágy-meleg:
Hull a harmat, illat árad,
Virágbimbók feslenek.
Mint a csendes éji szellő
A virágos bokrokat,
Mely a lelket hajtogatja:
Szelíd, szent a gondolat.

A nyugvó föld alkot, éltet,
Keble rózsákkal tele,
Mint anyának álma közt is
Emlőin függ kisdede.
Oda-fenn a csillagos menny, -
Oh azok a csillagok...!
Lelkünk e szép nyári estén
Rajtok úgy elandalog!

Jer, jer! hajtsd le vállaimra,
Hajtsd le hívem, a fejed:
E tündér-szép nyári éjet
Hadd virasszam át veled!
Szerelmednek horgonyával
- Mint hajót a tengeren, -
Lelkem álma örvényének
Bizton által-engedem!

Belefáradt játékába,
S elaludt a kis gyerek;
Kacaj támad kisdéd ajkán...
Most is játszik, enyeleg.
Félve állnak őrt felette
Szép reményünk, gondjaink:
- Ah, egy kisdéd sír felett már
Szomorú fűz lombja ing!

Ő, ki nyugszik anyja keblén
És pihegve rá-simúl,
Te, ki tartod karjaid közt,
S átmelegszel álmitúl;
Én, ki látlak, én ki birlak,
És lelkem reng, mint a hab...
Ki tudná, hogy hármunk közül
Melyik már a boldogabb!?

Jártam a zajos világot,
Ösmerem jól csábjait;
S a természet lőn barátom,
Itt nyugodtam meg, csak itt...!
Tarts sokáig, édes érzés!
Jőjj el ismét, boldog est!
S én a zajgó nagy világot
Elfelejttem örömeit!

LEVÉL A »VISZHANGHOZ«.

Olyan furcsa kívánsága,
Lányasszonykám! hogy lehet:
Velem épen nyárközépen
Firkáltatni verseket!?
Szépen rám szól a mesében:
- Ha én most is benn-ülök, -
,Aki nyárban énekeltél,
Táncolj télben jó tücsök!'

Minek is a vers ilyenkor?
Az a fajta vers kivált,
Mit az irdüh s a kenyérgond
A szépérzést ölni gyárt?
Mikor a rét nyílt virága,
Dal a lombok rejtekén,
S a két hajnal rózsafénye:
Mind egy-egy szép költemény.

Ne fogjon rám »álmosságot«
Mert én kérem, felkelek:
Még alig hogy fényesülnek
Keleten a fellegek.
És mikor már én kijártam
A legvégső halmokig:
Maga még a tennap esti
Hangversenyről álmodik.

Jobb bizony, ha ide rándul
A városból maga is;
Ott minden fény, érzelem, hang,
Mondva csinált és hamis.
Ebből a fris hegyi légből
Bizony nem árt egy kevés,
Mindjárt nem lesz, kincsem, olyan
Ingerlékeny, oly epés.

Hisz különben is vidéki
Származásu édesem!
Amióta pesti dáma,
Nincsen még egy éve sem;
Ösmerem az édes anyját
A Balaton partinál,
Élénk, nyájas, tisztos asszony,
S akárkivel szóba áll.

Legyen hugocskám, magyar hölgy,
Mind falun, mind városon;
Viszhangozva szép gyöngéden,
Ami lelkünkkel rokon.
Ne is legyen kontya mellett
Napraforgó a fej-ék;
Ne is legyen pacsuli-szag...
És... udvarló lesz elég!

Mit beszélek? hisz udvarlók
Most is vannak felesen,
Kik fekete szemeibe
Nézegetnek szívesen;
Eladó lány mást keres tán...?
De már azzal angyalom!
Hogy *el is kél* majd közöttünk:
Egy cseppet sem bíztatom!

Pedig azt a régi vádat
Reánk fenni nem lehet:
Hogy kerüljük, nem szeretjük
Az ön-fajta szépeket;
Sőt akad, *ki lopja* őket,
De arra, hogy *megvegye*:

Mosolyogva fejet csóvál
Gömör s Kis-Hont vármegye.

Ami végre engem illet:
»Másképp lesz az ezután.«
Egy két nótát nem sajnálok,
Hol lanton, hol furulyán;
Majd ráérünk! Hisz a gólya
Elviszi már a nyarat; -
S jönnek hosszú téli esték...
- Ah, az idő úgy halad!

Sápadt lesz a földnek arca,
Elpusztul a zöld liget;
Megnémul a víg madárka:
Mért is szólna? Nincs kinek!
Majd a holt, havas világon
Búsan nézünk szerte-szét,
Keresvén a rokon keblek
S a kandalló melegét.

S mig elkallott napjainkon
Mélán jár a gondolat:
Kevés okot lel örömré,
Fájdalomra oly sokat!
Az ábrándok szép egeről,
Ahol egykor repkedénk,
Eltűnt csillag és szivárvány...
S hideg könyecsepp hull felénk!

S midőn ég, föld, a jelen s mult
Ilyen pusztá, ily setét:
Felrezzenti maga a bú
A szív zsibbadt életét.
Megszólalnak érzeményink,
Sír is, fénylik is szemünk...
Akkor lesz vers... bárha bús is...
Addig hát Isten velünk!

(Hanva, aug. 15. 1854.)

SÍRVERS.

*Irányi István atyjának emlékére, aki 1854. máj. 11-én
a Poprád hullámaiba fűladt.*

Benned az ember, bölcs, jó férj, atya, honfi s az oltár
Buzgó és felkent bajnoka vesztve vagyon.
Kebled szent tüze, mit a gond meghűteni nem bírt,
Poprád habjaiban - fájdalom - óltva leve!

(1854. jún. 20.)

ÖRÖMVERS DROPPA MIHÁLY FÉLSZÁZADOS ÜNNEPÉRE²⁹

I.

Hív munkásságban élvén,
Mi szép - mi isteni!
A hosszú pálya végén
Visszatekinteni!
Szentebb öröm derűje
Nem mosolyghat reánk,
Mint hogy tisztünk betöltve,
Melyre hivattatánk.

Agg férfiú! félszázad
Immár eltelve van,
Hogy a kis gyenge nyájat
Vezérléd gondosan,
S munkál a gyermek elme
Fejlesztésén kezed;
Legyen az Úr kegyelme
Ez után is veled!

Munkás férfi! légy üdvez,
S ajakinkról fogadd
Méltányos részedül ez
Őszinte hangokat, -
Szived nyugodt és tiszta,
Mint a nap ha leszáll:
Mosolygva nézhetsz vissza
Pályád határinál.

II.

Nem vész el jutalma a hű munkásnak;
Rá lelki nyugalom, hála és tisztelet várnak.
Ki hű munkásságban töltél immár ötven évet,
Hála és tisztelet legyen érdembéred.

S ha majd egy napon ősz fejedet ennyi
Törődés után a sirba hajtod le pihenni,
Legyen áldás, béke, elhamvadó szived felett
És fejfádon meleg köny s hű emlékezet.

---

²⁹ Az Irodalomtörténeti Közlemények 1922. évfolyamában közreadta Harsányi István.

PUSZPÁNGHOZ.

Mi tart fenn, jó fa, olyan zölden?!
Egy fűszál sincs már a mezőben;
Körülted lomb nélküli társak,
Zúztól megöszült bokrok állnak!
Nincsen dal, - a patak nem eszmél,
Csak téged éltet a rideg tél!

Nyájas szellő nem jár a halmon,
Hogy tetszelgőn reád fuvaljon!
Fáradt madár szállása nem vagy!
Pillangóid megölte a fagy,
Verőfény nincs, harmat nem áztat...
Miért hát e diszes ruházat?!

Midőn pusztulás van körülted:
Arcod mosolyghat és örülhet?
Nem ver le a bús téli álom,
Mely ül nyomasztón a világon?
Mig más lomb sárgán földre omlott:
Nem bánt, hogy zöld csak a te lombod?

Ha a nyugvó élet kipezsdül,
S megújul a föld mindenestül:
Lombbal, virággal légy megáldott!
De most szeresd a pusztaságot...
Hol a bérc többi fája gyászol:
Ékességed legyen ködfátyol!

Egy fűszál sincs a tág mezőben, -
Lombvesztve más fa, csak te zölden!
Ha nem fáj a bérc gyásza néked:
A bérznek fájhat a te éked!
Azért, mely fagytól meg vagy óva:
Hányd el lombod! vetkezz meg oh fa!

KINCSKERESŐK.

Melyet kerestek, a kincs
Csikorgó zár alatt van;
Vérű a kulcs, előtte
Zár és lakat lepattan.
S mely a kincs átkos őre:
A sárkány veszve tőle.

S hol a vidék?
És merre a boldog mező,
Amelynek ily
Bilincstörő virága nő?
Az a harcoknak mezeje,
Bűvös virága győzelem;
Bilincset tör, láncot szakaszt; -
Hanem vérharmattal terem.

Kincskeresők, kincskeresők,
Csak ily vérfüvet szedjete;
A harci téreken terem,
S harmatjáról ösmerni meg!

KIZÖLDÜLT...

Kizöldült az erdő fája, leveles,
 Akinek nincs, biztos tanyát ott keres,
 Akit otthon vetett ággal nem várnak:
 Minden bokor szállást ad a betyárnak.

Harmatos fű feje alatt a vánkos,
 Setétség a takaródzó, nem káros;
 Három hadnagy üzte, nyomta nagy földön...
 Alhatik már: kinek tetszik, hadd jőjön!

Paripája szabadon van, nem bánja,
 Betyár-lónak nem kell béklyó, se pányva;
 El se lopják, más gazdához se vágyik,
 Éhen, szomjan szolgál egyet halálig.

Betyár legény, hejh beh puha a kezed!
 A nyeregben keresed a kenyeret!
 Nem jársz te ki takarásra, kepére,
 Az orcádnak nem ég el a fehére!

Hortobágyon neked nő fel a csikó,
 Ingyen adja a csapláros, ami jó;
 Elszeretted a menyecskét urátúl,
 És vámot szedsz Tiszán innen, Tiszán túl!

Bekötnéd még, ha vón hová, a sárgát,
 Tele raknád, ha vón mivel, a jászlát;
 Egy kis tanyán meghuznád még magadat;
 De senkid sincs, apád anyád megtagad!

Sűrű bokor, leveles ág, magas fa,
 Nem ér a szél, nem ázol meg alatta!
 Nem hallasz ott madárszónál egyebet, -
 De ez a ház csak őszig ad fedelet.

Elrongyollik a padlója, teteje,
 Őszi eső, havas eső ver bele;
 Oldalán az északi szél ki- s bebú...
 Betyár szíve beh szomorú, szomorú!

Zúg a szélvész, fehér a föld határa,
 Vesd fel magad gyors paripád hátára,
 A szélvésszel fuss versenyt a világon,
 Oda, ahol ember szeme ne lászon!

A KÖLTŐ FIÁHOZ.

Kinek szemén könnycseppek állnak
Az egyszerű sirhant felett,
Hol a végzet költő-apádnak
Olyan korán ágyat vetett:
Ifjú, töröld le a könnyüket!
Olvasd meg a felíratot:
S szived fennen vervén, örülhet
Apádnak őt hogy vallhatod!

S ha mása vagy lángszellemének:
Lantját ragadd fel és jövel!
Légy, mint ő volt, meggyult szövétnek,
Mely kínban ég, de fényt lövel!
Ne hidd, hogy a költői ösvény
Szirt közt vezet, tüskét terem;
Kint és sebet virággal földvén:
Begyógyít a láng képzelem.

Mi nem vágyunk fel, küzdve polcért;
Írgykedésre nincs okunk;
De milliók közt, milliókért
Fenn érezünk, fenn gondolunk!
Nem olyanok vagyunk a földön,
Mint annak sok más férgei;
A nyárfa, bár mocsárba' nőjön,
Fejével a felhőt veri.

Megsért, ki ránk sajnálva útal,
S a részvétnék bemutatgat;
Bennünk a *nép* jár koszorúval,
Vagy hord condrát és foltokat.
És jaj, ha a bénúlt lovagnak
Láttatni kell tört csontjait,
S a bölcsnek és a dalnokoknak
Nyomor koldul mindennapit!

Nem kell nekünk terített asztal,
Kimért kegy és magas mosoly;
Jobban esik s feljebb magasztal
Az a köny, mely dalunkra foly.
Rokonszenv az az egy ajándok,
Mit a költő fogad, szeret, -
Lopvást, mint a menny a virágok
Kelyhébe lop hüs cseppeket.

Ragadt-e por a költő térdén?
Feleljetek, kevély nagyok!
Kegyelmetek hajlongva kérvén:
Jelent-e egy meg nálatok?

Igen! - nehéz bűt orvosolni,
Ölébe venni csüggedőt;
Vagy nevetek fénnel bevonni,
Mint a nap a kopár tetőt.

Sok önmagát árulja drágán,
Más lenni tud, mint aki volt;
Cserél hite s szerelme árán
Kényelmet és sok földi jót:
Mi nem szoktuk magunk eladni!
S a lángzó szív után megyünk...
Mint a madár, választjuk, aki
Szeret, szűköl, - dalol velünk!

Járván kelvén az élet útján:
Szabadság visz, szeretjük azt;
Vándorbotunk a szirtre sújtván:
Számunkra hűs forrást fakaszt.
S leszúrva, hév zord pusztaságon:
Kihajt, sátort borít fölénk,
Hogy árnyában szép fényes álom
Tündér karján szendergenénk!

Felépül a rom s vár előttünk,
Mély sírjából a mult kilép;
Fölkél a holt, s meghallja tőlünk
Biráitól, ítéletét.
S kik látunk a távol jövőbe:
- Mig gondatlan köszönti fel
Kelyhét a nép, mámorba dőlve -
Nekünk korán könyezni kell.

Beszél a szent, dicső természet,
De mi vagyunk tolmácsai;
A szív amit titokban érzett:
Tőlünk hallja kimondani;
Ülünk villám- s tengerhabokra, -
Értjük virág s szellő szavát;
Mi az Úr égő csipkebokra,
Jelentve általunk magát.

Ifjú! ha hív az égi szózat:
- Zengő koboz maradva rád, -
Haladj nyomán a szunnyadónak,
Folytasd éltét, folytasd dalát!
Ahogy zengett, zengj hangosabban!
Harsány szavát harsogd felül...
Ha ő felhők közt járt magasan:
Te a fényes napig repülj!!

HALLGASS...!

Hallgass, hallgass, elkésett dal,
Szebb napoknak képe, társa!
Lomb, virág ha tégedet hall,
Még fájóbb lesz kimulása.
Hallgass, hallgass, elkésett vágy,
Ne vérezd a szívet jobban!
Kit remény, kedv, minden elhagy:
Hadd veszítsen megnyugodtan!

Bús a tájék hervadáskor...
Ugy elnémult a dalos had!
Hegy-völgyön a tündér sátor
Ki hitte, hogy így leroskad!
Ki hitte, hogy haloványon
Huny le a szép csillag fénye?
S szép reménység, boldog álom:
Fájdalommá válik végre?

Zaklató vágy, néked éltem!
Keblem égett s el nem hamvadt;
Elhagyattad jókor vélem
Az őstelket, a nyugalmat!
Magas szirten vérzéd lábam,
Majd a mély tengerre úztél!
Nem hagyál a palotában,
Nem hagyál a pásztor-túznél!

Nyertem szívet, boldogságot,
S oda hagytam, oda, érted!
Kór szívem gyógyulni vágyott,
S tudva szíttam édes mérged!
Im! lassúlunk mind a ketten...!
Aggott sólyom, vedlett szárnya
Repült bár a fellegekben:
Csak a szomszéd fáig szárnyal.

Boldog tájak! nyugodalmas
Hűség karja... tűzhely lángja!
Erőtlen vágy, hallgass, hallgass!
Lelkem a mult vérzi, bántja!
Tört virághoz, hullt levélhez
A nyájas dal hasztalan szól...
Szívem is csak betegebb lesz
A mosolygó gondolattól!

Oh csak vissza, vissza térne
A szép nyárnak fénye, lombja!
Ború gyúlne bár az égre,
Mely szélvészben lángját ontja.
Hah, csak bírna! szállna véled,

Oh vágy, e szív kénye-kedvén!
S magam ismét a nagy élet
Zajgó hullámára vetném!

ŐSZI KIKIRCS.

Elő-jövél megint
Muló évnek végső virága!
Halotti dísz a puszta tájra...
S jöttöd meg-int:
Hogy haldoklás borúl el a világon...
- Ah, minden csak tünet, minden csak álom!

Nem nőlsz te fényben és harmatban,
Burokból nem fejlesz ki lassan;
Nincs zöld lombod és nincsen ágad,
Gyöngéd tested egy éjjel támad,
S a máson gyorsan tűnik el, -
- Nyomán új sarjat nem növel.

A föld, mely néked létet ad,
Ősznek halvány kikircse!
Nem azért szül, hogy általad
Magát felékesítse.
Emlékezik csak szebb napokra,
Midőn virult pázsítja, bokra;
S előhoz a bús őszi tájon,
Hogy aki lát,
S elveszté rózsás tavaszát...
Emlékezzék és lelke fájjon!

Késő időben hangzó ének!
Késő virága puszta térnek!
A mult nevében hű testvérek...
Mind a ketten arról beszéltek!
Hallatszik a dal s nincsen dalnok...
A föld alól jövén a hangok:
Átrezgenek vén sírokon,
Emlékgazdag téren, romon;
S a csörgeteg halk morájában,
Mint keltek, elmerülnek lágyan!

S nem zeng a késő dal, hogy újra
A szíveket hő lángra gyújtsa...!
Nem hoz reményt, szerelmet, vágyat,
- Halotti ének hangja bágyadt, -
Emlékezik csak szebb időkre:
Midőn eget földet betölte.

Zendűlsz, oh hang! a puszta tájon,
Hogy aki hall,
S egykor meg nem hatá a dal:
Emlékezzék és lelke fájjon!

Szeresd a szép kikeletet,
Szeresd, amíg szeretheted!
Hogy ösvényed rózsákkal hintse...
Mert eljön a bús ősz kikircse,
S im a tündér kép semmivé lőn...
Szeresd a dalt, szeresd, szeresd!
Mig meg nem zendül búsan, - későn!

EMLÉKEZET.

Rég futok már, messzejártam,
Hegy, völgy, tenger áll utánam...
Minek vinnél oda vissza
Engem, oh emlékezet!?
Mutogatván még szememnek:
Amit látni nem szeret!

Nékem is nyílt az élet,
Szivem bízott, hitt, remélett.
Érzelemben, áldozatban
Gondolá a lét becsét;
S visszavenné mostan, amit
Bálványára elfecsélt

Sorsom volt-e zord, kietlen?
Vagy bú-kórság lakta keblem?
De a multban a való sem
Birta boldogítani!
Hát most, annak elmosódott
Távol lengő árnyai?

Ha a napnak vége... vége...
Vesszen ég, föld vak sötétbe!
Mért lássunk a multba, melyet
Elvesztett már életünk,
S tőled, oh lassan fogyó hold,
Nem lehet felejtenünk!

De fussunk a pályatéren!
Igy, vagy úgy majd vége leszen...
És a sirtól visszanézvén,
Azt mondjuk mindannyian:
Egész élet hasztalanság!
Feküdjünk le, - este van!

OH...!

Oh boldogság! árnyas zöld lugas,
Mért borul rám enyhe sátorod:
Ha szélvészben rengő lombjaid
Féltenem kell, hogy lehullatod!?

A vágyó szív nyugtalan keres...
S nyer szorongást kétséget veled!
- Boldog, kinek nincs mit félteni!
Boldog, akit senki sem szeret!

EGY IFJU PÁRHOZ.

Sziveteknek vágya bétölt,
Mi volna még álmotok:
Kik az oltár zsámolyánál
Kezet fogva állotok?

Külön, két kis bujdosó ér
Vala eddig éltetek,
Mely a sziklás rengetegben
Cél s kedv nélkül tévelyeg.

S egyesülten cseveg, csillog,
Hullámszik e gyors patak;
Kebelére önnnevelte
Virágszirmok hajlanak.

Szerelmetek tarka színnel
Rajzolgatja a jövőt;
Szép álomként minden óra
Bűvös, bájos arcot őlt.

Szent hűséget, boldogságot
Hagyjon hátra e varázs!
A fényes láng ellobog bár:
Maradjon meg a parázs! -

NE HAGYJ MÉG ITT...

Ne hagyj még itt, ne menj még el!
Ez a tiszta nyári éjjel,
Érző lelked' bűbájában
Hajtsa hozzám, tartsa nálam!

Virág vagy te, szép virágszál!
Nappal szellő, sugár rád száll;
S amikor te úgy sugársz:
Mély homály fed engem távol!

Csendbe van föld s ég temetve...
Hadd hulljak most kebeledbe!
Reggel aztán meg is halhat
A szép éjjel boldog harmat!

NÁLAD NÉLKÜL.

Örömet nem nyújt az élet,
Csak tenálad, csak tevéled!
Mint búborék széjjelpattan,
Ha osztályos nem vagy abban!
Az ég és föld bús, kietlen,
S ami rá van rakva ékűl:
A boldogság gyötrő álom
Lenne nékem nálad nélkül!

Ha szememnek könnyje csordul:
Elveszesz te bánatombul!
Meggöngyítéd a keresztet,
Melyet a sors rám eresztett!
És lelkemre nyugalom száll,
Az élettől úgy kibékül,
De hánykódó, zivataros
Tenger lenne nálad nélkül!

Ne is hagyjuk el mi ketten
Soha egymást az életben!
S egymás hű karjába dőlve
Menjünk el a temetőbe!
Mert nem lelnék üdvöt ott fenn,
S visszavágynék én az égből,
A sírban sem lenne nyugtom
Nálad nélkül, - nálad nélkül!

NYÁRBAN.

Meg van áldva, felruházva
Kalászfővel a barázda:
Meg is zendül ott maholnap
Éneke az aratóknak.
Várjatok még, hadd viselje
A jó föld a koronát;
Melyet úgy is munkadíjúl
Az embernek odaád.

Hegyek, halmok tája zöldül
Szőlőfának levelétül;
Telik szemje drága nedvvel,

Melyet a szív óhajt, kedvel.
Bő szüret lesz, széled a bú...
A borsajtó csikorog;
Harsány zajtól riadoznak
A tetők, a hegysorok.

Ami síkon s bérceken terme:
Légy okos, hiv sáfár benne!
Hordd be kévéd, töltsd meg a csűrt,
Uj borod uj tömlőbe szűrd!
Balgatag, ki többre vágyik,
Mikor napról napra van;
Övéinek mikor élhet
Békességben, boldogan!

Ha megtisztel a barátság:
Asztalod terítve lássák;
Hozz fel őt, és hozz fel újat,
Jó, ha a szív felvidülhet!
Mikor úgy el van borulva,
Mikor rajta annyi seb...
Nyájas órák örömében
Bája gyógyul s csendesebb!

Zivatarban, vak setétben
Elkésett a szerencsétlen!
Nyomor, éhség gyötri, - fázik...
Alig érhet már a házig;
Küszöbödnél, köntöséről
Rázogatván a havat:
Ha félénken bekopogtat,
Nyájasan mondd, hogy: szabad!

Ültesd melléd a melegre,
Mig ki-enged teste, lelke...
Bizalomra, szóra nyerd meg,
S ha elaludt már a gyermek,
Sebhelyét mutatva, - s híven
Beszélvén sok bős csatát:
Szeld meg neki kenyeredet,
S töltsd színig poharát!

ÖREG BARÁTOMHOZ.

Kevés gondod
A napokra,
Gyorsan futnak, - az se bánt!
Virradjanak
Jóra, roszt:
Készen állasz egyaránt.

S bárha multad
Búban gondban
Keserítlen nem maradt:
Szived, melyen
Nyugalom van,
Zsarátnak a hamv alatt!

Homlokod is
Mint a márvány,
Oly redőtlen, oly sima;
Fejed egy-két
Fehér szálán
Mért aggódnál annyira!?
Nem években
Áll a vénség.
De midőn a tűz kihal; -
Ifju lélek!
S az ember még
Hatvan évvel fiatal!

Csillog a bor
A kehelyben,
Jer, közöttünk fogj helyet!
Csatán, borban,
Szerелеmben:
Ugy sem érnénk még veled!
És amig mély
Tiszta hangod
Dalainkba elvegyül:
Van nyugalmas
Vidám arcod
Szilaj kedvünk enyheül

Jer, taníts meg:
Aggság nélkül
Érni számos éveket!
S hogy a csendes
Este végül
A napnál is szebb lehet!
Jer, taníts meg:
Hogy az élet
Legyen mint nagy folyam,
Legerősebb
Gyorsabb, mélyebb,
Hol a tengerbe rohan!

MÁRIÁHOZ.

(midőn zárdába készült)

Nézz széjjel még e szép világon,
Ugy is végkép idehagyod!
Csak sejteni s nem látni enged
Azontúl rácsos ablakod!
S barátodtól fogadd el e dalt...
Bár benne más hang zengene!
S ne volna, int most, búcsu-ének,
Holtat kísérő gyász zene!

De míg mennél: járd be a halmot,
A koronás, bükkes tetőt;
Nézd: a rónán felcsillogó tó
Vidéke tarka képet ölt!
Szellő s illat míg váltva csap meg:
A völgybe szállj le egyedül:
Hol csermely fut, madár dalolgat,
S a lombok közt le s felmerül.

A harmatos, hűvös korányon,
Menj el kerted virághihoz;
Merengj az esti fényen, amint
Bércet, felhőt bearanyoz.
Virassz fenn csendes tiszta éjben...
Várd meg, midőn fölkel a hold,
És újabb bájt a bájos éjhez
Távol szóló furulya told.

Olvasd meg a költőknek álmát,
Előttök tárd fel kebledet!
Hallgasd a boldog ifjúságot,
Midőn vigad, midőn szeret.
Hajolj le a játszó gyerekekhez,
Nézd kisdédével az anyát;
Szived kérdezd ki mindezekekről,
S figyelj reá: mily hangot ad!?

Ha mindez már lelkedre nem hat,
S nincs érdeke, nincsen szava
Az életnek s a szép világnak,
Mely kötne, mely marasztana;
Ha könybe már nem lábad a szem,
E földet úzó tiszta menny...
Melyet javall az ég sugalma:
Menj a pályán, leányka, menj!

Mondod: hogy ott is kék az égbolt,
Madár ül a fán, zengve dalt,
Fut a csermely, nyílnak virágok...

- Oh hölgy, magad ne csald, ne csald!

Csudáival a nagy természet
Ugy hat reánk, úgy szép nekünk,
Ha keblünkben szint' oly világ van
S vágyunk, remélünk, szeretünk.

S majd amidőn a szent küszöbre
Teended oh hölgy! lábadat:
Sajgó érzésed a világra
Hagyd künn, hol a világ marad!
Ha titkos bút viszen be lelked:
Bevitte a vészes magot,
Melyből midőn koránse vélnéd,
A megbánás fölsarjadott.

Ha megzendül a néma boltív
- Halk mélán szól az orgona, -
S oltár elé szent társaiddal,
Áhítatos lélek vona;
Vagy celládban, szűk mécsvilágnál
Az éj bus hangulatba ejt,
S martírok képe néz a falról,
Kik itták a méreg-kehelyt:

Óvd lelked a kísértetekről!
Mely minket itt nyugtat, vezet:
Gonosz, bűnös játékot űzne
Emlékezet, remény veled!
Szalasszon egy sohajt ki ajkad,
Könyűd titkon perdüljön el
Sorsod miatt, vagy földi tárgyért:
Hogy vétkes légy - a perc közel!

Ifjú vagy még, maradj közöttünk!
Az életnél mi édesebb?
Szép lelked azzal is kibékül,
Mi rajta folt, mi rajta seb;
A szélvész port szór önmagára,
Tisztán megy a lágy fuvalom;
Élj és békülj ki tenmagaddal...
A földön sok gyönyör vagyon!

ELEIMNEK.

Eleimnek kisdéd háza,
Békeséggel fölruházva!
Hol bölcsőm is ringott egykor
S fürge lábam futosott:
Csak növelj agg napjaimra
Kertedben a gyámbotot!

Amint vágyban és reményben
Küszöbödét által-léptem,
Hogy kikisért és megáldott,
Aki legjobban szeret:
A világban nem találok
Nyugodalmat, örömet!

A kép, mely úgy csábit távol,
A remény, mit szívünk ápol;
Fellegjáték, mely eltorzúl,
Köd, mit a szél elvere;
Valót adtam a reményért,
De búsít is a csere!

Csendes hajlék, téged látlak
Lombja közt az ákácfaéknak;
Kéményednek kéklő füstje
Az ég felé kanyarog...
Otthon vannak az enyéme!k!
Mért, hogy én is nem vagyok?!

Ott az udvar, ott a kis kert,
Benne minden fűszál ismert;
Gyermek-képe, ifju álmak
Szép emléke mindenütt...
Ah, míg köztem és közöttök
Idő és tér nem feküdt!

Öreg apám szánt, vet, munkál,
- Többet ér még mindnyájunknál -
Édes anyám imádkozva
Viraszt fel sok éjjelen,
S fohász, munka mindazért, hogy
Az én dolgom jó legyen.

Világ gyult már őszi estén,
Mintha látnám, mintha lesném:
Mit csinálnak...? olvasgatják
Kedves fiók levelét...
S még soká, a sötétben is
Csak rólam folya beszéd.

Akik vélem be nem teltek:
Várjatok csak, áldott lelkek!
Mint a tengerek hajósa,
Ki a földet meghajózza:
Haza felé közeledem,
Mentül messzebb haladok;
A szívem visz, - nem sokáig
Lesztek immár magatok!

SZERETTELEK...

Szerettelek, nem tagadom!
S hogy eltört a lakadalom:
Nem én vagyok, te vagy oka,
Miért hajlongtál ide, oda?

Nyílt rózsza volt az ajakad,
Hol nemcsak egy méhnek szabad,
Égő tüzes nap a szemed,
Mely sok szívet melengetett!

Seregestül voltunk rabod
Megszédítél ötöt, hatot;
Szerettél, - s mi hivek valánk,
Ugy mondta szád, úgy mondta szánk!

Két hű kebel vonzalmiban
A boldogság hő vágya van:
Szerelmedben nem volt e cél:
Hiúságból szeretkezél!

S bár csábítóan hajlál felénk:
Mint a madár szétröppenénk!
Fészket rakánk az ott, ez itt...
Sorsunk nyájas vidékre vitt.

Mégis ha úgy elképzelem:
Minő búbáj ült képeden!
Az a mosoly... haj... váll... szemek...
Rád épen nem neheztelek!

Ennyit kimondhatok...! s ha még
Tán többet is kimondanék:
A ház csendét ásnám alá...
- Feleségem meghallaná!

SIR-SZOBORRA.

Pihensz, angyal-szelid leány!
Arcád hamar meghervada;
Lelked fényes és tiszta volt,
Mint a menny gyöngéd harmata,
A földön megszerette azt
Az ég, amelytől származott,
S korán, korán visszavevé!
Mint a napsugár a harmatot.

Virág voltál, - amelynek ad
A szép tavasz díszet s illatot;
Kellem- s szelídségben valál
Dicsőített, megáldatott!

S a dús kincset nem bírva meg,
Gyöngédéd élted megszakadt;
Mint megtörik a gyenge szár
A túl teljes virág alatt.

Pihenj, angyal-szelid leány!
Köny s bánat áll szobrod felett,
Mely a mély gyászoló szülék
Fájdalmában emelkedett;
Bús könnyeiktől hantodon
A sirvirág kisarjadott; -
Ah! csak te hervadsz oda lenn
Halvány liljom, halvány halott.

FECSKE, GÓLYA.

Téve hosszú, terhes útat
 - Melyet a szél is megúnhat, -
 Kikeletkor megjövéték!
 Rongyos, szennyes volt a fészek...
 Ezt a dolgot hozni jóra:
 Volt az első, - fecske, gólya!

Ülni aztán a tojáson,
 Lesve, várva, hogy kivágjon;
 Majd nevelni a családot,
 Mely öt-hat tagból is állott,
 Védni, gondoskodni róla:
 Munka volt az, fecske, gólya!

S a kicsinyek hogy kiszálltak,
 Vége lőn az enyhe nyárnak:
 S míg a haraszt meg nem csördül:
 Utra keltek seregestül
 No biz ezért fecske, gólya!
 Ide se jöttetek volna!

FENT ÉS ALANT.

Ne légy irigy, kicsi kunyhó,
 Ama büszke palotára!
 Ama büszke palotának
 Nagy a fénye, nagy az - árnya!

Te pihensz az éjszakában;
 Ott világos minden ablak,
 Beteg ember, vagy halott van
 A háznál, hol így virasznak!

Ne légy irigy, kicsi kunyhó;
 Azoknak, kik ott születtek:
 Ki tudja, hol lesz haláluk;
 Odafent-e, vagy te benned?

Ne bánd, hogy szűk, alacson vagy,
 S ott nagy termék, boltos ívek;
 Közel vannak itt egymáshoz,
 Távol vannak ott a szívek!

S hogy a súlyos munka népe
Szűken bánik a kenyérrel:
Fenn párolg sok drága éték...
S egy izes falat se kél el!

És ha a vész összedönti
A kunyhót a palotával,
Gyenge bokrot, büszke tölgyet,
Haragjában porba ágyal:

Szűk örökje akinek szent:
Felkél a kunyhó lakója,
Más falat rak a romokból,
Szarufáját összerójjja;

Oltogat, nyes, - fája, földe
Újra sarjad, újra zöldül,
Gyógyul a ház, gyógyul a sziv
Lassan lassan mély sebébül.

Visszatér az elveszett mult,
Visszatér a régi fecske;
Ugy illik a boldog kunyhó
Kéményébe, nagy recsegve.

De romja a palotának
Feketülve ott hever még;
Önmagára szomorító,
Volt urára vádló emlék.

Ott veszett az ősi címer,
Az elődök képe, kardja;
Nem akad, ki az ereklyét
A rom közül kikaparja.

Még a föld is összerendült,
Hogy a kastély egybeomlott,
S most növeszt rá szánalomból
Sűrű burját, kúszó loncot.

Ne légy irigy, kicsi kunyhó,
Ama büszke palotára!
Benne fénynek, hatalomnak,
Nagy az ára, nagy az árnya!

KIKIRCSEKBEN...

Kikircsekben, ibolyákban
Üdvözlém a kikeletet;
Örvendeztem a bogárnak,
Mely a napon föléledett.

Vártam még a gólya jöttét,
- Fészke itt áll háztetőmön, -
Hogy körültem minden nyájas
Tavaszi képet öltön.

Ide tart már évek óta,
Szinte tag lett a családban:
Fészkünk jobban én se védném,
Mint őt gyakran védni láttam.

Amikor jött, üdvözlöttük,
Amikor ment, jót kívántunk,
Érkezése, távozása
Napot jegyzett már minálunk.

Most is várom, - s mind hiában!
Kimaradt a gólya végkép!
Mi nagy történet a madárral?
Pusztulásnak hagyva fészket...!

Valahol a tengerparton
Összeesve porlik csontja;
Fehér tollát messze földön
Déli szellő fújja, hordja...

Mint kik egykor *messze mentek*,
Fenn-repülvén nagy merészen;
S ott porladnak csontjaik most
A tengerpart fövényében.

S nevöket az emlékezet,
- Mint a messze járó szél a
Földre hullott madár tollát, -
Meglebbenti néha... néha...!

NE HIVJ...

Ne hívj engem ki a mezőre,
Ha elveszett virága, zöldje!

Vagy a gyorsan futó patakhoz,
Mely a bércről hullt lombokat hoz;
Ábránd, öröm, dal messze-széledt...
Közel, távol kinzó enyészet!

Bezárkozván ülök szobámban,
Hogy e bús képeket ne lássam...

S így is borongok... lázas elmém
A táj sötét rajzát viselvén.

EMLÉKLAPOK.

I. JULIÁNAK.

A tavaszra gondolj télben,
Öröm közt a bus napokra:
Szirtes uton jársz merészen,
A rózsák közt óvakodva,

Jó a völgyben, szép az ormon:
Szállj magasra, ah de ritkán!
Vágyad inkább legyen otthon
A szűk völgyben, mint a sziklán.

Búbaj közt is szép az élet!
Virágért a tüskét tűrd el...
Vedd, mint sorsod közli véled,
Az édest a keserűvel!

Borong az ég, majd megkékül,
Mosolygás a könny testvére;
Ne várj élvezet árnyék nélkül,
Ne is búsulj nem remélve!

Igy alant, fent, - fényben, árnyban:
Állj mosolygva, állj szilárdan!
S meg ne sirass, meg ne bánj
Semmit, semmit oh leány!

II. F. ANDRÁSNAK.

Ülve az őstelken, hol rád fény és öröm árad:
Védd, gyarapítsd, - s díszét még magasabbra emeld!
És kik az első fát olták s letevék az alapköt:
Őseid emlékét áldani el ne mulaszd!

III. CZIRILLÁNAK.

Jó s balsorsról minek szóltok!?
Mennyit szenved? Milyen boldog?
Magán áll az emberen;
Ég, föld vidúl, - s bús a nárcis
Míg a füge a sziklán is
Édes gyümölcsöt terem.

HERNYÓ VOLTÁL...

Hernyó voltál, pille lettél,
Idres, bodros, elkap a szél!
Aki meglát, mosolyog:
Húgom-asszony mi dolog...?!

A forró nap el nem éget,
Ünnep néked szombat és kedd;
Csak a tükör és gitár:
Kezeid közt ami jár!

Ahol elmegy, néznek arra,
Az is, aki nem akarja!
Megigézi szép szemed:
Akire csak ráveted!

Illatos lég... tündér-álom!
Fülmile minden ágon;
Egy, mi benne rossz marad:
Hogy rövid lesz a nyarad!

NÉPDALOK.

I.

Alant megyen a felhő,
Zivatar jön délről;
Fordítsd bojtár, a nyáját
Erős idő készül!

Alant megyen a felhő,
Zuhog is már távol...
Fordítsd bojtár, a nyáját,
Mert megver a zápor!

Nem bánom én, hadd jöjön
A fergeteg széllel!
Nem bánom én, hadd szórja
A nyájamat széjjel!

Máshoz adták a rózsám...
- Ha sirását láttam:
Zápor-eső, zivatar
Verheti a vállam!

II.

Te vagy az én boldogságom,
Te vagy az én gazdagságom!
Csak az búsít, egyéb semmi:
Hogy távol kell tőled lenni!

Panaszod van a világra:
Hideg hozzád, szegény árva!
A gyémánt is, egyetlenem!
Hideg földben, kő közt terem.

ŐSZEL.

Ültem a rét zöld pázsitján,
Hol a csermely omlott tisztán;
Illatos fű, nyílt virágok...
Szemem alig nézett rájuk.

Völgyek árnyán elmulattam,
Támadáskor, alkonyatban;
Lelkemhez szólt a madárdal,
Mély, de gyorsan múló bájjal!

A mennyet borongni látom,
Dér-harmat függ a faágon;
Fogy az élet észrevétlen,
Lassúbb, lassúbb érítésben!

Rétek halvány kis virága!
Hulló lombja a bereknek!
Némuló dal, mért szeretlek?
- Elveszítlek nem sokára!

HALOTTAK EMLÉKEZETE.

Hull a levél... a tarlott őszi tájak
Szebb napjaikra nézni intenek;
Szeretetlenben kik vélünk egy valának:
Feledjük-e, midőn már nincsenek?!
Jertek, jertek! s hulló lomb közepett
Üljünk meg a bús emlék-ünnepet!

Ugy elmerül szívünk a földiekben...!
Hú lenni a méltó búhoz nem ért;
Oh, a fátyol mi könnyen hátralebben,
Melyet kötünk az elveszettekért!
Hogy sirjokon mécs, szemükben köny ég
Legyen ez a nap az övék... övék...!

Mienk is ez! emléken, fájdalomban
Ugyan mienk! kik élven hányatunk!
- Csak addig zúg a lomb, míg a galyon van, -
A holtaknál nincs a mi bánatunk!
De jól van így...! a búban, könyeken:
Kiért bú s köny van, nekünk megjelen!

Itt a szülő, hú karjai kitárvák,
A szeretett férj haza látogat!
Ne sirjatok, szegény rongyfedte árvák!
Ifjú özvegy, vetkezd le gyászodat!
Kis magzatim! hát visszatértetek...?
Oh mint vérzett, fájt szívem értetek!

A hős ifjú koszorúval, sebekkel,
A test-halomból délcegen kilép;
Jön a testvér, barát s a mátká; felkel
Ki elveszett, s nem tudni hol? mikép?
Meghalni a sors akit hova vitt:
Föld és tenger kiadja holtait.

Körülfognak vigasztaló beszéddel:
A cél, az út mind egymáshoz vezet!
Nem foszlik még az ábránd rajza széjjel,
S erős hit ver szivünkben gyökeret.
Mint a virág kelyhébe' titkosan,
Illat s szírom közt a gyümölcs fogan.

S enyhül a bú, szivünk nem nyomja kétség,
Mi jól értünk az elhunytak felől!
Az örömért, mely vélők érte végét:
Örökségünk remény, remény te löl!
A téli napnak, - távol szertelen, -
Melege megfogy, tündöklése nem!

A hűségnek nem veszhet el jutalma,
S szívnek, kit a sors összevissza-zúz;
Pálmánkért a hit menny felé utalva:
Nem lenne csak sirunkig kalauz?
A vágy jobbat lel, mert jobbat keres;
Még ez a köny is szebb létért kezes!

Pihenjete hát hívek, jók, szerettek!
S kiknek a föld keservvel fizete;
Hull a levél... de az emlékezetnek
Örök-zölden mosolyog ligete.
Hull a levél... alvó félben az élet...
Boldog, boldog... ki tudja, még se félhet!
S a halál és pusztulás közepett:
Uj életnek szentelhet ünnepet!

POHARAM.

Nem jól vagyunk mi, édes poharam!
Ritkaság, hogy belőled bort igyam;
Ha iszom is, jó kedvet nem kapok:
Eszembe jutván a letűnt napok!

Eszembe jut te régi víg urad,
- Ki fájdalom, már a mennyben mulat! -
Ki egykor a bakatornak levét
Csordúlatig tölté, tölté beléd!

Ülénk gazdád körül gyakran, sokan,
Hozzá növénk, mint a sás bokrosan;
S koccintván, a dal szebb lett veletek,
Mint egy ezüst síp bele zengtetek!

Éjfél után, ha gát és fék szakadt,
S kedvünk félig bú volt, félig harag;
S már nem derű a hegyek homlokán,
Hanem vad tűz, mit keble nyögve hány:

Csendültetek... mondván: elég... elég!
S a bús hangról rátok nem ösmerék;
De képzelém a zárda-csengetyűt,
Mely eszmélni hív s fekhelyünkre küld.

Igy folyt ez, így! Ki vígan él, az él!
Szívünk láng volt, idegzetünk acél;
Bú-baj tartós, teher nem volt nehéz.
De az öröm oly édes, mint a méz.

Adóztatván ekkép az életet;
Egyszer gazdánk lábáról leesett;
Hű női kéz kórágját nem veti...
(Család, rokon belőlünk telt neki.)

Homály, csend van körül; halovány
Mécsvilág teng még fogyó olaján;
S halál-óra: éber pók ketteget...
Jelengetvén a végső percekét.

Ejh mit? ne hagyd magad! reá esénk;
Feje alá nyult ő, nyögven felénk:
A pince-kulcs imhol... mulassatok!
Majd addig én itt... lassan... meghalok!

Nem vígadánk mi, - de ő meghala...
Még a torban szolgált ki pohara;
S mi, a bor és kedv edzett hősei:
Nem birtuk azt most kiüríteni.

Szűken hagyott, - nem hagyhatott sokat,
- Jó szív mellett a halmaz meglohad, -
S úgy rendelé: hogy árva és szegény
Osztozzanak, mivel birt, mindenén.

Tudván, minő kezekbe nem kerül:
Mi vettünk meg mindent, becsin felül,
Hogy udvarán megütték a dobot, -
(Higyjétek el, hogy senki nem lopott.)

Ez vásárolt ekét és boronát,
- Minek nekem? szerezze meg ki szánt!
A könyveket, - hadd menjen! amit ad
A bölcsesség, nagyon sovány kamat!

Hanem midőn reád került a sor,
Ki boldoggá tévél őt annyiszor,
Hogy tán benned a jó kedv árja van:
Megvettelek, szerelmes poharam!

De hasztalan! vidulnom nem lehet...
Mindent elront ez az emlékezet;
A szép multat ha jól felgondolom:
Vizzé válik miatta a borom!

MÁJUS ELSŐ NAPJÁN.

Igazán ma nyolc éve már, amidőn
 Kezed, szived életemnek kincse lőn!?
 Ugy elillant, nem is véltem, - mintha vélem
 Egy jó tündér átrepült vón az időn!

Te vagy az a nyájas tündér, te magad!
 A tövis közt utam gyorsan áthalad,
 S azt a mézet, mit fukaran nyujt az élet:
 Százszerozva izli ajkam általad!

A multakra irigykedni nincs okom;
 Most is olyan vagy nekem, mint egykoron,
 Midőn álltál ott az oltár zsámolyánál,
 Szerelemmel, szeméremmel arcodon!

Kellemidben nincsen semmi veszteség,
 Vagy szemem csal, amely vélők eltelék?
 Szép csalódás könnyű fátyol! amint *látszol*,
 Én szeretlek, boldog vagyok, s ez elég!

Csendes a szív, csendes a ház, - jó nekünk, -
 Nem sohajtjuk, amit el nem érhetünk;
 Melyből váltva lesz az élet boldogsága,
 Mindenünk van. bűnk, reményünk, örömünk!

Néha, néha megrendül e kis sziget,
 De a szélvész amikép jött, elsiet;
 Hol kis bátyja halma látszik: fiunk játszik...
 Mást adott, ki elvevé az egyiket!

S mi jót érünk, neki szánjuk, mind neki!
 Zúgjanak ránk a balsorsnak fellegi!
 A madár ül éjszakákon künn az ágon,
 Meleg fészkrét kicsijének engedi.

Ifju lettem, szívem agg volt ez előtt,
 Most mindenben érdekest lel s meglepőt;
 Amit ködben sejtve láttam hajdanában:
 Mind megértem, - az én álmam mind betölt!

Csak tovább is, csak sokáig így legyen!
 Szelid holdam, vezérj át az életen!
 Hogy majd annak késő végén rátok nézvén:
 Boldog álom fogja be az én szemem!

KÓCSI PUSZTÁN...

Kócsi pusztán betyár vagyok,
Szorongatnak a hadnagyok!
De ne féljen a vármegye,
Hogy a vasat én rám tegye!

Gyerünk szellő, nincs itt szállás,
Messze van még Árokszállás!
Három mértföld, meg egy darab,
A lovamról szakad a hab.

Símogatom, szólingatom!
Régóta vár a galambom!
Kikönyököl ablakába,
Néz fel s alá, de hiába!

Esteledik, borúl az ég,
Ne menj hívem aludni még!
Szellő lovam dobogása:
Édes álmad szakadása.

Kerülök én száz mértföldet,
Hogy egy jó szót halljak tőled
Ha a nyakad átölelem:
Odaadnám az életem!

Jobb tanyán még nem is háltam,
Mint a rózsám hajlékában;
Hejh, pedig ott se alhatom,
Mégis csupa nyugalom!

HOLLÓSI KORNÉLIA EMLÉKKÖNYVÉBE.

Amit a nagy dalteremtők
Érezének, álmodának,
Szent berkében ábrándozván
Ama tündér szép világnak:

Ajkidon új életet nyer;
Ébred a dal s égig szárnyal;
Napvilágra jó, mikép a
Drága-gyöngy a buvár által.

Vígan csattog most az ének,
Majd nyög és sír búval telve;
Az a kínna és gyönyörnek
Szívhódító bűvös nyelve!

Ami abban fájdalom van,
Legyen nálad csupán játék...
S üdve szálljon mind a szívre...
Az a sok szép varázs íge
Életedben testté válják!

MEGTÉRŐ.

Ismersz-e még, gyászolsz-e még,
Te megbántott, megcsalt anyám!?
Áldás helyett átkod levék...
Keblem szavát elaltatám!
Szülő-hűség szent és örök,
Tán nem vet el, csak megsirat,
Meghalni hát hozzád jövök...
Áldd meg szegény, bűnös fiad!

Az őshajlék szűk és szegény,
Egyhangu volt a házi kör;
S futék abból, hogy tehetém,
Mint a fogoly vad, mely kitör.
Ott munka és gond közepett
Lenyügzött lét, - inkább halál!
Én sürgeték fényt, szerepet...
- S te azt, anyám, nem adhatál!

Az volt hitem, hogy idegen
Dicsőségnél sütközni több,
Mint a szerény díj s küzdelem,
Amelyet nyújt az ősküszöb.
Unám a munka kenyerét.
Jobban ízlett a kegy-falat;
Inkább voltam fényes cseléd,
Mintsem daróc fedvén, - szabad!

Beteg lettél, - házunk körül
Az istápot rengette vész;
De mint a hang, amely röpül
S mindig fogy... fogy, majd elenyész:
Ugy lankadott, úgy szállt alább
Bennem hűség és vonzalom,
És nem jövék, mint várhatád,
Ápolni, bús kórággyadon!

Nem őrzé már szivem neved,
Másnak rakék ott oszlopot;
S lőn a szó is nehéz, feledt,
Mit ajkam a tejjel szopott.
A köntössel levette lőn
A szép erkölcs, a hajdani...

S hogy te vagy én édes szülőm:
Szégyenlettem bevallani!

Mit a végzet jobb célra szánt:
Az észet, vagyont, életerőt,
Elfecsérlém rossz pénz gyanánt;
- De végre a mérték betölt.
Kunyhó, kastély elzárva van...
Hiú göggel kerestem ezt:
- Amonnan száműzvén magam, -
S jött-ment korcsot be ne ereszt!

Hová való? kié vagyok?!

Lelkem, testem levert, beteg!
Nagyobb kint látok, mint azok,
Kik kórágynak fetrengenek!
Éltem teher s undortele...
A zsarátnak ki nem aludt;
Lesepré az önvád szele
Keblemben róla a hamut.

Mentem, midőn marasztgatott
Szerelmednek nyájas szava;
Most elfordult arcúlatod
Eszem nélkül ver, von haza;
Zárd bé szemem! - keserve nagy
Szívemnek, a multak miatt!
S mint én valék, oh ég, ne adj
Anyának több ilyen fiat!!

BOLDOG SZIGET.

Bolondság! de úgy képzelem;
Ha volna a nagy tengeren
Egy darab föld, melyet soha
Nem illett ember nyoma:
S keze szenyje a szűz, szabad
Természeten még nem maradt:
Hány lenne, ki oda siet?
- Ez volna a boldog sziget!

Tengerhúst hord az enyhe szél,
Együtt dal és viszhang beszél,
Illatos a föld kebele; -
Zamattal és lével tele
Narancs, füge a csaliton...
Ez a földi paradicsom!
Kizöldül a fa - kész a ház -
Odújában méhraj tanyáz; -
Melyek szépen megállanak:

Galóczáktól pezsg a patak.
Rád nem kiált völgy és lapály:
Gyere fiam, szánts, vess, kapálj!

Ne kiméljed a tenyered,
Ha szereted a kenyeret!
Ad azt a föld - nem kell dolog!
Venyigékből színbor csorog,
Parázsba hull a gesztenye,
Jól jár, ha van, ki megegye!
Madár kezes, vad nem ijed...
- Ez volna a boldog sziget!

S nem ennyi, mellyel bir vala,
Hiszen még most jön a java!
Nincs ott e négy: - s ki rajta kap -
Ügyvéd, orvos, katona, pap.
Nincs zálogház, csőd, uzsora;
Cseléd, ki a maga ura;
Ki kocsin jár, nincs naplopó;
Sovány tudós, kövér kopó.
Nagy úr, kit - bár mázsán nehéz -
A kis Jordán zsebébe tész.
Ott nem küzd az enyém, tied...
- Ez volna a boldog sziget!

Az nem nevel nagyságokat,
Kikből nagy rész főz, mosogat;
Ott a szajkó, mely csak fecseg,
Banka s kakuk nem becsesek!
Ott csak hordón, átalagon,
Itt máson is abroncs vagyon.
Nem látni ott vén ifiat,
Bolondot a sok ész miatt,
Fogatlan szájt foggal tele,
Fehér haját, mely fekete;
Aurórát, ki csak Lizet...
- Ez volna a boldog sziget!

Nincs ott, ki ír s szerkeszt lapot,
Nyolc személyre tizenhatot,
S rajta tör az emberfián,
Köti, tolja, mint a cigány.
Melytől nap, s élet rövidül:
Naptár nem jön ki senkitül,
Tudván, mi a parancsolat:
Szeresd felebarátodat!
Hogy a világból is kifuss:
Nincs poéta, sem kritikus,
Nem kész egymást a sok zseni
Keresztfára feszíteni;

Akit szabály nem zaboláz:
Nincs virtuóz, nincs zongorász:
S mely undokabb mindannyinál:
Nem akad, ki politizál...
Nincsenek ott bölcs rendszerek,
Melyeken a könyed pereg.
Nem dicsérnek, hogy elpirulj;
Nem gyaláznak, hogy felvidulj,
Nem adják ki arcképedet...
- Ez volna a boldog sziget!

Boldog bizony! kincseire
Szinte fáj az ember foga;
De én talán amiye nincs:
Azért mennék inkább oda!
Ily boldog föld, hisz volna csak,
És szállhatnék, mint szállanak
A darvak és a vadlibák:
Fényes világ, művelt világ!
Itt hagynálak - azt elhihetd!
- Az volna a boldog sziget!

BÓNIS-POGÁNY KAROLINA SZELLEMÉNEK.

Hol vagy? hová lól dicső asszony!?
Nemtő, ki köztünk lakozék!
Mit vétettünk: hogy elszakasszon
Haragjában tőlünk az ég?
Harmincnégy év! - s lelked megkérlek...
Hogy mondjuk el sirod porán:
Te élhetél késő vénségig,
S elmulásod mindig korán...!

Menten minden világi máztúl
- Távol hiú vágy s ösztönök, -
Vevéd élted kalauzául:
Mi a lélekben szent, örök.
Érzemed volt szűz-tiszta harmat,
Fény, fény melyet befogadott;
S mit csak egy felsőbb lény akarhat:
Az volt a te akaratod!

Mást gyógyítván, tenszíved enyhült,
Jutalmát a tettben lelé:
Követte azt, mint a delejtűt,
Ha fordult a nyomor felé.
Áldozni! e mondást nem érted,
Pedig áldoztál eleget;
Nézhén kezed jótéteményét:
Hogy az másképp nem is lehet!

Lelked most a felhők közt tűnt el,
Ábrándiból szárnyat kötött:
Majd álltál a bölcs gyönyörével,
Egy virág, egy bogár fölött!
Tudtál égen és földön járni...!
Valál magasztos, gyermeteg,
A fennséges és a parányi
Emelet, s birá - figyelmedet!

Híve, kit anyának neveznek:
Sebénél és fájdalomnál,
Nemcsak borongtál, mint a felleg,
De enyhe csöppet hullatál!
Od'adtad a gyöngyöt, gyémántot,
Az ezüstöt, az aranyat...
Aki látott: tisztelt, imádott,
S te ékesb lól és gazdagabb!

Hamar meghaltál...! élsz örökre!
Nem öltetek bár mint szülét:
A sors, szép lelkedre kötötte
A beteges világ ügyét!
S anya valál...! királynő nyilván!
Ugy ösmert az erény hona;
Homlokodon, - te nem gyanítván, -
Ott csillogott a korona.

Értetted a lángészt művében,
Érezted a költő dalát!
Lantomnak is bús zöngelmében
Kedved tölt, s azt meghallgatád!
Boldog valék: hogy megragadtak
Oh dicső! annak hangjai...
Én, birtam volna egy-magadnak
Éltem végeig dallani!

Bocsáss, bocsáss meg most is nékem,
- Kinek ez bús, de szent öröm!
Dalaim, hogy éltök hosszabb légyen,
Neved- s emlékedhez kötöm!
S meghajlok, oh fényes jelenség!
Halmodon, mit köny árja mos...
Fohászkodván, hogy sok szülelessék,
Ki hozzád lesz hasonlatos!

A PATAK.

Szeretet s hév nincs anyámban;
Amint a világra szül:
Érzéketlen kebeléről
Eltaszít kegyetlenül.

Siró gyermek, gyenge árva
Kezdem vándor-útam,
S oda, honnan elszakadtam,
Visszatérnem nem szabad;

Csak tévelygek, bolygok, - a sors
Zordon sziklák közt vezet,
Melyeken vergődni hallom
A rohanó szélveszet.

A bokornak van nyugalma,
Mikor lombja sem remeg;
A szellők is megpihennek,
Mint a játszó gyermekek:

Meleg fészken a madárka
Éjszakára meglapul;
Virág szunnyad szembehunyva;
Míg a hó nap alkonyul:

Ah, de nékem megpihenni,
Hol szeretnék, nem lehet;
Sirva kezdem s zugolódva
Végzem, végzem éltetem;

Mély rideg tó von magához,
Hol elnyelnek a habok...
Mily élet ez!? szünet nélkül
Születek és meghalok!

ÉJJEL.

Setét van már, elmúlt a nappal,
Nyugalom van a fáradtakkal,
Én ágyasházam elhagyom...
Ah, a mennybolt oly mérhetetlen!
Bámúlok a fénylő seregben
Fen-lebegő világokon.

Egykor, ha éjre fenmaradtam:
Mint falevél a mézharmatban,
Szívem gyönyörben fürödék...
Az ég most is dicső, fensége!

Örök lángban a mirjád mécses...
De keblem más, mint vala rég.

Akkor merész, gyors szárnyat öltve,
Távol maradt e bánat földé,
Szálltam, fel... messze... végtelen...
S míg a napok körében jártam,
Bübajos kép volt útitársam,
Mely a földről szállt fel velem.

Gyors és könnyű volt feljutásom,
Édes, tartós ottmúlásom
Az ég fényes tájékinál;
És csendesen jöttem le ismét,
Mint el nem zúzza gyenge testét
A hópehely, hogy földre száll.

Most, - látni csak s megtelni kéjjel,
Melyet kérdés nem ront, se kétely:
Ah, lelkem ezt kevésli már!
Többet kíván most: *tudni, tudni...*
A titoknak nyitjára jutni,
Mit a mélységnek kulcsa zár.

Mi az, mit fent s alant csudálok?
Mi tartja számon a világok,
Lények s valók mindannyiát?
Az út hosszú, a szám temérdek,
Örök titkok, miket nem értek,
Itt mélység mélységet kiált.

S mi vagyok én? talány e földön,
Hideg por, ha napom kitöltöm:
A lomb egyszer zöldel s le-hull...
Az élet fontja könnyen billen,
Visszasan mér a síron innen;
Nem bánom ezt, - de túl... de túl...!?

S míg titeket fenn, kérdenélek:
Nagy mindenség feltárt könyvének
Titkos betűi, csillagok!
A nagy kérdés nincsen megoldva,
Mentek tovább, mint kezdet óta
S nyugaton - lehanyatlotok!

Oh, fényetek ne tűnjék még el,
De töltsetek be hit- s reménnyel,
Hogy ha e testet levetem:
Kétség s titok föl lesz derítve,
Most tükörben, majd színről színre
Leend látásom odafenn.

S bár legyen itt gyötrelmes életem,
Csak bízzam, hogy majd ott elérem
Az örök élet vizeit,
Ahol megenyhül szomjuságom,
Mely úgy epeszt s öl e világon:
- Nyugodt- s boldoggá tesz e hit!

HOZZÁ.

Mért nem kötök füzért nevednek?
Dalomban mért nem emlegetlek?
Fa vagyok én: te kis folyóka,
Szerelmeddel reám fonódva;
S mellyel az ég engem megáldott:
Nem ejtek rád egykét virágot!
Hívem ne szólj, midőn utánad
Láttál bujdosni, mint az árnyat,
Midőn e szív alig remélte:
Sajátjának mondhatni végre,
Dalomba voltál szöve, mind csak
Reád utalt virág, hab, csillag;
Örvénnyel küzdve, partra szállva:
Te voltál, csak te, lelkem álma!
Mit mondjak most? elég, ha érzem
Hú karjaid közt üdvösségem!
Mért tudna még epedni vágyam?
Hisz benned mindent feltaláltam!
Ajkam hű csókja homlokodra,
Egy pillantás szemedbe lopva:
Mindent elmond, - mindent megértet
A boldogságról vélem, - véled!

FALUSI KÉP.

Kié ez a nyugodalmas kicsiny lak?
Körülötte terepély fák virítnak;
Ez a hajlék jámbor szántó-vetőé,
S nagy az öröm, amely ma azt betölté.
Ház kapuja tövig kinyílt magátúl,
Szűk az udvar, de most mintegy kitágúl;
Fa virágát jó kedvében lerázza.
Fényesebben süt a nap is a házra.

- S öreg párnak öröme mi szolgál?
Nincs nekik több, nem is volt egy fioknál,
Kis korában, során sokat törődvén,
Igy nyugodtak meg a fiú jövőjén:

A jó Isten ha őt élni engedi:
Szántson, vessen, mint az apja s elei:
Az örökség kevés ugyan, - de hagyján!
Nincs rosszabb, mint más idegen falatján!

Azonban a jó öreg pap nem enged,
Mondván: vigye iskolába kegyelmed!
Hadd tanuljon, s kincset szerez magának,
Melynek lopó, s a rozsdá is nem árthat.

S ment a fiú, tanult, küzdött merészen,
Mig felvivé a jó Isten s az érdem;
Most hazajött, - nő s gyermekek körülte, -
- Csuda-e hát, ha reng a ház örülve?!

Öreg gazdánk, hű élete-párjával,
Galamb-őszén, de friss, piros orcával,
Az örömtől megifjulnak tíz évvel...
- Hejh, hogy ily nap éltünkben csak kivétel!

Milyen fiú! - amely alatt pihent ő,
Boldog e szív, s melyet szopott, az emlő!
S felesége! ifjú, szép, - s mi hétszer
Szebbé teszi: szelidsége az ékszer.

Ez az asszony, bár nagy nemből eredett,
Szüleiként tartja a két öreget;
S nem bánja, - bár palotában nevelték, -
E kis házból legyen lakos, ne vendég!

A boldog férj, hű nejének, hogy olyan,...
Köszönetet küld egy hálás mosolyban,
Amaz ránéz: - egymás lelkét megértik, -
Én a tiéd, enyéme a tiéd!

S az unokák, emez fiú, amaz lány,
Egészséges, okos, kedves valahány;
Egy perc alatt otthon lelik magukat...
Egyik futos, másik kérdez, mutogat.

A jó asszonyt cirógatván kezeik:
Édes anyám-, nagyanyámnak nevezik,
Azt rég hallá, most hallja ezt először,
S nagy az érzés, mely szivéből előtör.

Körülöttek beh mindent is elkövet!
Jár-kél, tesz-vesz, alig leli helyöket;
Oh, amit lát, szemének csak szokatlan...
A sziv édest, vele-rokont lel abban.

Mily szép is a lelkek szövetkezése;
Idegenből rokon vér lesz cserélve!
Mi nagy, mi szent tüzével a szeretet:
Igy egymáshoz olvasztván a sziveket!

Öreg gazdánk egy két szót is alig vált,
Örömében, soká az öröm gát;
Hanem mikor körülülve az asztal,
Mint a forrás, kibuzdul e szavakkal:

Virágoztok, mint a diszlő olajfa,
Látja szemem, amit szivem ohajta!
Én fiaim! - egyebet nem mondhatok, -
Simeonnal már örömet meghalok!

S apa, fiú, - hogy vége az ebédnek, -
Szép csendesen borozgatván, beszélget;
A többiek kimennek a szőlőbe,
Úgy örül a gyermek-sereg előre!

A nap halad, - ha boldog, száll az óra,
Alig, alig tudunk számolni róla!
De, - mert a húr szakadásig feszülhet:
Jön az éjjel, - és jóltévőn a - szünet!

A mindenség mi hallgatag, mi békés!
Pihen a föld, pihen a ház s az érzés;
Csak az álom jelen meg, és enyelgve
Másolgat a nap képéből ecsetje.

A szemeket nyugvás zárja be lágyan,
S öreg asszony ébren van még az ágyban;
Bajlódik a boldogsággal s szívével...
- Mért ilyen nap éltünkben csak kivétel?

FEDDŐZÉS.

Szól a harang, - kapui az úr házának
 Az ájtatos hívők előtt nyitva állnak;
 Itt gyógyul ki a beteg sok titkos sebből,
 Könyet ejtvén, imádkozván, megkönnyebbül.

Hogy nem térsz be ide te is, embertársam!
 Vagy jobb neked imádkozni más egyházban?
 Ahol hozzád rokon s vér nem közelíthet,
 Kiknek láttán háborogni érzed szíved!

Hejh, kifordul ma-holnap a föld alólad,
 Elmennél úgy, hogy szivedben meg ne oltsad
 Rég füstölgő üszkét a rút gyűlöletnek?
 Kibékülnél bezeg majd ha eltemetnek?

Jőj be, jőj be! itt van a nyáj, kit legeltet
 Maga az úr kies mezők s vizek mellett;
 Holott édes szó hallatszik, tiszta fény süt,
 Jobb itt egy nap, hogy-nem ezer nap egyébűtt!

Istenével ki szívesen lenni áhit:
 Elfelejtí az életnek balgaságát;
 Ha leborulsz buzgósággal, meg nem látod:
 Ki ül melléd? ellenség-e, vagy barátod?

A gyűlölség két élű kard, gyilkos fegyver,
 - Te is sérülsz, ha mást azzal kezded megver, -
 A lélekben élő féreg, öröklő seb,
 Jaj, akinél a szeretet nem erősebb!

A méregfa lombját ősszel elhullatja,
 Megverdik a fenevadak bőszejátja;
 De ki úgy tud haragudni, és szívére
 Ugy ránőtt a gyűlöletnek száraz kérge,

Hogy ajakán e szép szavak ki nem jönnek:
 Megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek,
 Lehet annak templomod bár Jeruzsálem!
 Imádsága sohsem nyer ily választ: Ámen!

KAZINCZY FERENC EMLÉKEZETÉRE.

*Hív és nagy vala.**Kazinczy Ferenc.*

Szép nap viradt fel Széphalomra,
 A honra szép, nagy nap viradt;
 Zendüljön és lapály víg zaj miatt!
 Az őszi lomb sárgán omol bár:
 Mulasson itt élet, mosoly!
 Rózsát hozzon a vad folyondár,
 Mely e mohos sirkőre foly!

Ki nyugszik itt, csendes ligetben? -
 A sokaság ösméri jól,
 Mely erre néz s tolong lélekben,
 A négy folyam tájékiról.
 Eljutni oly könnyű idáig!
 Az ég a sirhalom felett
 Örök fényben dereng, világlik...
 Mig a föld vérnyommal fedett.

Mert érdemére halhatatlan,
 De nem várt rá virágos út;
 Vértett nehéz viadalokban, -
 Felé ezer hullám tolúlt,
 S mig folyt - sokáig folyt - az élet:
 Viszály nem szünt, hab nem lohadt;
 Pazar kézzel hinté a végzet
 Lábához a sárkány-fogat.

A törpeség, a bűn, a vakság,
 Agyarkodott, ment ellene;
 Szégyenlék őt és megtagadták
 Kik egy vérből voltak vele;
 S élet, világ mit tőle megvont:
 Tán tűzhelyén föllelve lőn?
 Ült homlokán itt is rideg gond...
 - Örök felleg, magas tetőn.

Ki jó s profétál, bére: vad méz,
 Szörköntös és - fejére kő;
 De mégis, hogy nem értik, az lész
 A gyilkoló, a leverő!
 Itt sem maradt el átka, sérve. -
 Majd nyomta a börtön fala;
 De itt is csak céljának éle,
 Mivel ő »hív és nagy vala!«

S vajjon mi, - kik ma ünnepelvén
Emlékezünk, álmélkodunk -:
Busulásnak szóljunk-e nyelvén,
Zöld mirtuszát lépvén magunk?
Hozzá vigyük mult szenvedésit
A mennybe föl s a föld alá?
Fájlaljuk, hogy fényben nem élt itt?
Midőn ő azt »nem fájlalá!«

Nem, nem, Dicső! mi büszkeségünk!
Öröm zendül az ajkakon!
Dicsőséged, melyről beszélünk,
Kínt, életet zománcba von!
Hiszen - mikép zord fellegekben
Küld újító esőt az ég -:
Átokszerű küzdelmeidben
Ez a nemzet megáldaték.

Volt úgy, hogy ez feledve kábán,
A nyelv, a hon mi szent nevek:
A siető enyészet ágyán
Lőn öntudat-vesztett beteg;
Támadt igaz, ki hangosan szólt,
Epesztvén a nép bűnei...
De - mint a szívütés az alvót -
Nem birta azt felkölteni.

Te megjövél, - szeretve jobban
A hon ügyét, mint tenmagad! -
S az alvó tűz gyors lángra lobban,
A lélekzet megint szabad.
Az első hev eszmélet óta,
S hogy fürteid már fedte zuz:
Lelket lopál veszőbe, holtba,
Te új, dicső Prométheusz.

Nem állottál a nyelv ügyéhez
Hideg, gyarló kézművesül:
De mint akit tengése vérez,
S virulatán függ, lelkesül.
Ástál, - sok kincset rom fedett el -
Sokat teremte szellemed,
S az ó erő uj kellemeikkel
Testvér gyanánt ölelkezett.

Ura a dús, de zord anyagnak,
S az izlésnek nagy mestere!
Hő csókjától a Géniusznak
Lelked kettős kegyet nyere!
Kezedben a kőből szobor vált,
Min ült merész kecs és szabály;

A szó hő dalba hangozott át, -
Nem csak bányász, művész valál!

A szép közös kincs: - érte mentél
Élő és holt népek közé. -
Kisdéd elmét karodra vettél;
Az álmost szód ösztönöztél. -
Lelkednek, szent, izzó hevétől
Érdek, harag széthamvadott...
Kiáltván az oltár kövéről,
Oda gyűjtél lelkest, nagyot!

És zeng apáink drága nyelve!
Ingó szellő, zugó vihar, -
Mi szép: gyöngéd érzést lehelve,
S midőn a harc terén rivall!
Élet - halál, bú - s kedvre megnyer,
Igéiben bűbáj lakik...
Behat, mint a kétélű fegyver,
Mind a velők oszlásáig!

Zeng, és mi élünk...! annyi villám
Nem sujthatá le a magyart;
Velünk az ég kegyelme nyilván...
S örlelkeink véd-karja tart!
Élünk, élünk...! s milliók remélnek,
Vevén ajkad nyílt jóslatát:
Mellyel népünk' nagy, büszke népek
Művelt sorába állatád!

Oh Szent! melyért küszködve éltél,
- Sorsán kiontva lelkedet, -
Ez ünneplés öröm-tüzénél:
Lásd nemzeted, halld nyelvedet!!
Mi üdvadóbb: az égi pálma,
Mely ott borítja fürteid?
Vagy ez a nép, mely itten áll ma?
Vagy ez a hang, mely istenít?

Igaz valál, - emléked áldott!
Haló-földed szent, éltedért;
Szült sok jelest, nem szülte párod
Egy század, míg végére ért;
Mit mondjunk jőve hült porodhoz?
Áldás és fény nagy neveden!
S amely nyelvén s lelkében hordoz,
Áldás és fény a nemzeten!

BÁR MÉG...

Bár még az ágon függ, de sárga a levél;
Szomorú tetszhalott, amely se hal, se él;
Halálos zsibbadás ül a természetén,
A nyárnak vége van, - s a tél még nincs jelen.

Kórót, cserét a szél ha megrezzentene!
De elállt a világ szava, lélekzete...
Nem látni a napnak keltét, enyészetét,
Nappal féléjszaka; éjjel pokolsetét!

A nyárra gondolok: vidám himes határ,
Hol kigyózó folyam s délnek fuvalma jár;
Halomfedő kalász, ágfedő lombozat,
Kékje s villámival dicső mennyboltozat!

A télre gondolok: omló lágy hópihék,
Melyekből a földnek ágyat készít az ég;
Üvöltő szélveszek, kővé vált zuhatag,
Sötét holló-sereg, barangoló vadak.

Vagy annak sugára, vagy ennek vihara!
De most reám tapad a föld undok sara,
S a köd... a köd... ez a lebegő szikla nyom
Súlyát kell lelkemen görnyedve hordanom!

Hátam megől a már régen leélt gonosz
Ismét szemközt kerül, és ismét kint okoz;
Elöttem a jövő gyanús ködben lebeg,
Tán meg se érem, - és már benne szenvedek!

Sötét gyászos jelek! rossz órák közelít,
Mely a hűség s a hit oltári képeit,
Miket lelkem szeret, miket hő ajkam áld
Fővel forgatja le, csalárd tükör gyanánt.

Hordoz mélység fölött, átkos kietlenén,
Magam oly egyedül, s elhagyva képzelem!
Hánykódó lelkeket mi így meglátogat:
Semmisülni vágyó, öngyilkos gondolat...

Szeretem a nyarat, a pezsgő életet,
Mig mosolyog s terem, mig el nem vénhedett;
De ha csak teng, - s a fán a lomb csak alig áll
Óhajtom a telet, - hadd jöjjön a halál!

EMLÉKLAPOK³⁰

I. ROFFI BORBÉLY PAULINA KISASSZONYNAK.

Mily szép: hol a föld javával
A szív kincse egyesül;
Bármit hoz a sors szeszélye
Az nyugodt s boldog belől;
Gyöngy ez, mit a bölcs a szívben
Nem a tengerben keres.
Te nemes hölgy, méltán várhadd:
Hogy legyen a sors irántad,
Mint magad vagy, jó, kegyes.

II. SZATMÁRY KIRÁLY IDÁNAK

Ifju élted tündérialom,
Madárének lombos ágon,
Vígan lejtő csermely árja,
Mely a rózsás völgyet járja.
Hagyjon annyit, mennyi szükség,
Szép álomból ébredésed!
Mind beteljesülve lássad:
A szép reményt, boldog álmat,
Mit a gyermeklélek érzett!
(Jánosi, April. 26. 1859.)

PUSZTULÓ ERDŐ.

Borítva halmot, völgyet, bércet:
Messzebbre, mintsem a szem érhet,
Ágával a felhős magasba,
Gyökével a mélységbe hatva,
S erőt vevén a cseplye- s tüskén:
- Az ősi erdő áll a büszkén.

S hozott a hír, mely róla ment szét,
Bámúlót és - tövére fejszét:
Sok szép sudar s derék ledőle...
De a sebet gyorsan kinőtte,
És a fák, melyek megmaradtak,
Lőnek még sokkal izmosabbak.

---

³⁰ Az Irodalomtörténeti Közlemények 1924. évfolyamában közreadta Császár Elemér

Vihar s forgószél ütve rája:
Megtépve lőn zöld koronája;
A föld ingott alatta gyakran, -
Mig fenn az ég zordon haragban
Ontott reá tüzes villámot;
De, bár zugott, zengett: - megállott.

És most az erdő egyre ritkul,
Szil s tölgy megválnak lombjaiktul;
A büszke csert, bár élte hosszú,
Bár fennáll még, - már örli a szű,
S mitől a vándor meg-megrebben:
Egy-egy omlás a rengetegben...

S mig látni a fát: bús, epesztő:
Kétségbeejt a sarj, a vessző...
Roszul fakadt, növése görbe,
Nem fel siet, de a töbörbe.
Ha dús sarjban nincs ifjulása,
Elvész az erdő, bárki lássa!

A PIPISHEZ.

Nem ruházta még fel a szép kikelet
Lomb- s virággal a bús halmot s völgyeket;
Hóval fedve, fagyva a jó földkebel,
Most a napsugár is jégcsapot nevel.

A mulandó nyárral együtt hagytak itt,
S a tavasszal térnek vissza társaid,
De te nem bucsúzol, se be nem köszönsz,
Télien-nyáron itt vagy, kedves kis külön!

Más madárka fészken s párosan pihen,
Te kerékvágásban s a rög enyhiben;
S mint az özvegyasszony, hálsz magánosan,
S mint a koldus-gyermek: ahol este van.

Megfogyott az éték, pusztá asztalod,
És mégis magad csak eltáplálgatod! -
A földhöz közel vagy, mocska mégse fed.
Hangod is sajátos, milyen életed!

A pacsirta fénylő légben énekel,
Szárny és dal hatalma együtt víve fel;
Isten áldja! - ő a legfőbb énekes,
Szent dalára szívünk hálától repes.

Lombok árnya rejti a kis fülmilét,
Annyi bú dalában, mégis annyi éd!
Ízli, félti, vallja a szerelmet ő.
Mindez énekéből olyan érthető!

Fecskének kedélye nem borús, se mély,
Maga a vidorság, az örök szeszély;
Ki- s beszáll; - s a hangok olyan kedvesek,
Ha párjának pajkos titkokról fecseg.

Te nem vagy pacsirta, fecske, fülmile,
Fenn se jársz, a porba szoktál ülni le;
Mint kicsiny varázs-síp csendül ajakad,
S kezded a szót, hogy azt rögtön abba hagyd.

A kiáltás, melyet ajkad kiszalaszt.
Örömet, reményt-e? vagy jelent panaszt?
S tenmagadra szól, vagy érthetjük mi is?
Mert azt egyre halljuk tőled, jó pipis!

Ha egy ölnyi kunyhót, aki bujdosó,
Pusztá, félre zugban kinnal összeró:
Más nem lenne társa, mint nyomor magány...
De te ott vagy, ott ülsz már a szarufán!

Ott vagy a küszöbnél, ahol születünk,
A barázdán, melyből vájjuk kenyerünk.
Hol futunk rohanva: jól ösmér az út,
S a temető halma, mely reánk borúlt.

Sorsod így mihozzánk vajjon mért kötöd?
Nem lakozhatnál-e zöld bokrok között?
S illatos mezőn, hol ömlik a patak...!
- Oh én messze mennék, szárnyam volna csak!!

Itt, örök vivódás, kétség, félelem...
Bú, vagy bűn a szíven, könnycsep a szemem,
Annyi vérező seb, sok nyavalya s szenny...
- Egymagad vagy, aki köztünk megpihen!

De ha kedves itten, nem kérdelem: miért?
S tenálad se lenne szómra felelet!
E tér: mit *hazádul* a végzet kimért...
S nem szeret az, aki számít, miért szeret.

Lakjál hát közöttünk! - csak hadd lássanak
Tiszta, szent hűségben itt az emberek!
S hol mindenki verseng, avagy hallgatag:
Jól esik, ha ajkad egyet csicsereg!

GRÓF MIKÓ IMRÉHEZ.

Mint gyors dőfésre, mely a szivbe hat,
Kinos hideg fut át minden tagon:
A gyászhiren, mit kísért iszonyat,
Feljajdult mély fájdalom a hon.
Mi szívünk Ó, mi hő szívünk vala,
Vérrel tartván minden kicsiny eret;
Férfiuvá növénk fel általa,
S e dús nemes sziv, - íme megrepedt!

Ha lesz: midőn jókedvre megnyerni
Ez a nemzet borongó végzetét,
Mely a pásztort ugyan veri... veri...
Hogy elszórná a nyáját szerteszét!?
Egyenkint ád az ég *nagyot* nekünk,
Ki véd, emel s létünkkel összeforr;
És megrázkódunk... és megrettegünk...
Midőn eltűnik mint a meteor.

Rég megviradt, az idő nincs korán,
A gabna sok s az arató kevés;
Oh hogy ne volna a küzdők során
A *legnagyobb* gyászos kidőlte rés!?
Ki népét jós, bírót s vezér gyanánt
Ová, ítélte és vezette hűn;

És látta már a boldog Kánaánt,
S nem ért oda, - eltűnt titokszerűn!

Oh, van nekünk, van elég bánatunk,
Ösmérjük a titkon ölü sohaj;
Egyik bajból még fel se lábadunk,
Már a másik szorongat és fogyajt!
Örömeink is olyan árosak...
Erősségünk is út rajtunk sebet;
Im, - orcáink a könyvtől sárosak:
Koronája fejünknek elesett!

Mégis, - dicsőség a dicső nevén! -
Nem a halál, az élet itt nagyobb!
Az elmulás szép esti tünemény,
Ha ily napnak sugáritól ragyog.
Ki az, ki el nem ment apáihoz?
De mily kevés, ki akkép méne el:
Hogy nyomdokán áldás, fény áradoz,
S még neve is gyűjt, bátorít s emel!

S e nagy szellem, - vivén hogy tovaszállt,
A honfi bút, eme fényes ködöt: -
Teljes szivből szeretni a hazát!
Ez az, mit *onnan* is lelkünkre köt,
S int: hogy munkás élő fiak legyünk,
Ne sirjánál kővé vált Niobék,
Hogy közelebb jöjön a nap velünk,
Melyért küzdött s melyről ő álmodék.

Te, aki legjobban érzed magad
A gyászt, mellyel sorsunk most büntete:
- Mert legnagyobb a földingás alatt
A legmagasb orom rendülete, -
Biráld meg lelkedet! Ember s barát
Méltó könyét titkos szobádba vidd!
S lássunk nyilván, e honnak nagy fiát:
Szilárd lélekkel mint egy rómain!

A honfiúság szép, nagy nevezet,
De áldozó tisztet ruház reánk;
És vétenénk, ha kinzót, nehezet,
Nevében nem gyönyörrel hordanánk!
A honfiúság szent örök! de sok,
Sok terhe van, - s jaj nekünk, még ha nő! -
A mult annyit lerovatlan hagyott,
S új tartozást hoz a jelen s jövő.

Ragadd gyorsan, Erdély Széchenyie,
Ragadd kezedbe a szent lobogót!
Elöl s fenn kell annak lebegnie,
Mint amidőn az ő kezébe volt!

Ki hű, ki jó: gyűjtsd e zászló alá,
Haladj velök, s küzdj lankadatlanúl!
Hogy Ő, ki már harcát megharcolá,
Avasson fel méltó utódaúl!

Az elv, igazság, mint az Isten, egy, -
Más tisztelet, más hit: bálványozás;
Te vonj s ébressz! te ösztönözz, te feddj!
Hogy kishitűt s botlót nyomodba' láss!
Költsd a lelket, ha bűnös nyugta van,
Önitélet gondját vessed belé!
Hogy mint delejtű ingjon nyugtalan,
Mig a kellő irányt fel nem lelé.

És azt nemes haraggal ostorozd,
Ki a szent ügy vesztére esküvék!
Ki tesz gonoszt: nyerjen díjul gonoszt...
Attól forduljon el föld és az ég!
Csufolja meg magzatja, kire néz,
Ne várja csók hölgyének ajkain,
Legyen álma látásoktól nehéz, -
S fusson magától, mint futott Kain!

Egy ezredév, hogy e hon a miénk,
S még most kezdjük szeretni igazán;
Harcos nemzet, csak a kardban hívének,
Nem indulánk el a bölcsek szaván;
Tanits: - mint a faág ha szél zudúlt -
Egy törzsökön egymáshoz hajlani!
S hogy a nagy lelkek útja, biztos út:
Különb nép lenni, mint a hajdani!

Felszántva, törve, - s ázva eleget,
Kész a föld s a kalászt megtermené;
Vesd a magot, nem nézve a szelet!
A kéz mienk, az áldás Istené!
Magas lelked nem bánja, hogy talán
Más köt kévét a magvető helyett;
Csak a boldog aratók ajakán
Halljon a mező vidám éneket.

És megjön a víg ének ideje,
Zeng a mező és fája tapsoland;
Harsogva fut a folyam lefele...
Csak legyen egy szent cél felül s alatt!
És hit magunkban, hit jövőnk felől,
Hit, mely mozdit helyökből hegyeket!
S ha a vezér szilárdan jár elől,
S a szent ügyért áldoz, tűr és feled.

Mert a nagyság tűz, mely fénylik s hevit,
De mely körül szálldos füst és korom;
Megkáromolja a nép szenteit...
Ne félj, ne várj! s nagy léssz mindenkoron!
És hódító! ha csáb ellen, s midőn
Hátad megett nehéz zár csikorog:
Egynek talál minden helyzet s idő,
S meghalsz, de szólsz: »a föld mégis forog!«

De, tisztedben mit és hogyan mivelj:
Jól tudja nagy lelked, s folytatja már!
Még elhagyott, setét még annyi hely...
És annyi eszme megváltásra vár!
Élj, hogy midőn ama kéz megjelen,
A történet hiven író keze:
A maradék is emlegesse fenn,
Felőled amit az feljegyeze!

VŐLEGÉNY EMLÉKKÖNYVÉBE.

A boldogság oly közel már,
Melyet esdél nyugtalan,
Oh, a hű nő birtokával
Minden, minden adva van.

Merre a sors vak szeszélye
Menni késztet: ő követ,
S útagon megsejti jókor
A kihányott töröket.

Szerencsétlen, üldözött vagy
S bukva egy botlás miatt,
Tudva súlyedsz kocka, bor közt:
- Ő szeret, félt és sirat...

Csak ő nem fog szégyenelni,
Míg előled más kitért;
És nem teszen szemrehányást,
És nem vádol semmiért.

Bajt feled, - s a bántalomnak
Tűri uj meg uj sorát...
- Egy van, egy bűn van csak, amit
A nősziv meg nem bocsát.

ÖZVEGY GÓLYA.

Távol tenger szigetérül
Visszakerült párja nélkül.
A szigetnek vad lakója
Tartja párját nyügben,
Vagy elveszett - mert közöttök
Nincs, ki lenne hűtlen!

S alig lesz az ég sugáros,
A tavakra el-kiszálldos;
De sietve visszafordul,
Mintha fészkén várnák,
Hol örvendve, kelepelve
Lebocsátja szárnyát.

Tojás-költés idejére
Ő is lapul a fészkére;
Üres fészkét üli híven,
Üli éhen, szomjan;
Be-benyúlkal az orrával
Hú anyai gondban.

Fiatalok szárnya megnőtt,
Vigan üzik már a felhőt;
S ő egész nap a fiait
Tanitgatja szállni;
Itt az idő: hűvesülnek
A nap éjszakái.

Itt az idő: s utnak indul,
Száll a messze tengeren túl;
Fészke mellett itt is, ott is
Híven forgolódik;
Vándorlását, gyötrődését
Igy folytatja holtig.

Szemeimmel elkísérem,
Mikor száll a kéklő égen;
Ez a madár mintha sorsunk
Élő képe volna!
A szív ha szent tárgyat vesz el,
Tartja magát képzelettel,
Mint az özvegy gólya!

LÓRÁNTFI ZSUZSÁNNA EMLÉKEZETE.

Nincsen halál, - nem szól enyészet
A sír hideg göröngyiről;
Csak por, mit porrá lenni késztet,
Csak az alak, mit széttöről,
Hatalmában ez nincs egészen...
S milyen volt az eredeti?
Véső, ecset, művészi kézben,
A késő kornak hirdeti.

S míg a márvány a holt alakját
Mutatja némán, hidegen:
A kegyelet forró szózatját
Érdemiről hallatja fenn.
A hála, *azt* díszcsarnokokba,
Ezt a szivekbe helyezé
Könnyű romlás amannak sorsa,
Örök tartósság emezé.

Im, a dicső fejedelmi asszony
Két századév hogy sirba szállt,
De volt, ki sirjánál virasszon,
S hallassa fenn csengő szavát;
Emlékezet! az érdem édes,
Az érdem méltó magzata,
Attól e perc oly ünnepélyes,
Érzelmünknek szót az ada.

Fejedelmi nő, az volt bizonynal,
Világ szerént, lélek szerént!
Több díszet nem nyert bársony- s biborral,
De ő hintett ezekre fényt!
Korát előzte, mint az égen
A tündérhajnal a napot,
Hogy akkor is ragyogjon, élje,
Midőn a nap lenyűgódott.

Holófermes vérző fejével,
Vagy a zászlót lengetve fent:
Ragyoghat a nő hirnevével,
Lehet bámult és ünnepelt;
De más, igaz becsét mi adja:
Lélekfönség, sziv és kedély...
Kicsiny, gyöngéd a menny harmatja,
De benne áldást szül az éj.

Ilyen volt ő; - s mint címerében
Fatörzsön zöld ág kanyarúl:
Családja mellett, nagy tervében
Állott szelíd őrangyalúl.

S fedé, ha gyult a harcok üszke,
Szerencsében s ármány között:
E szép, erős, nemére büszke,
De végzet-teljes törzsököt.

Mint nő s anya hordott keresztet,
Fogyatta kétség, síralom:
Szeretteit féltetni kellett - - -
Majd látni a ravatalon;
És a búban, mit sorsa ráért,
Sugár töré át a könnyút:
Hőn buzgott a közügy javáért,
Nagy lelke még termékenyült.

S míg földi tisztét vitte híven,
Lelkét a vallás emelé:
Igy fut a földről fényes ívben
A szívárvány az ég felé.
Szomjuhozá a bölcseséget,
Mint Dél királyné asszonya;
S a tudományok mécse égett:
Olajat rá bőven hozza.

Nagy neve a történeté már,
Megőrzi emlékét a hon:
De rá nálunk legszebb füzér vár,
Mit hosszú éltü hála fon.
Ő a mienk! - Bölcsője álmát
E habmoraj s lég hozta itt;
Patak látta élte nagyságát,
Patak őrzi hült porait.

Nagy mindenütt, lélekre, polcra,
De legnagyobb, dicsőbb e helytt:
Nemes lelke itt gyűle gócba,
Hevet, sugárt ide lövelt!
A közműveltség szent ügyének
Terhét hordá a női váll...
Hála a jóknak, akik éltek!
De ő nagyobb mindannyinál.

Gazdaggá tett ő sok javában;
S mely most is áldást csepeget:
A meddő szirtek oldalában
Nyitott buzgalmas kútfejet.
S édesgetvén: jött a tudós, bölcs,
Elhagyta értünk dús honát;
És tudomány, rend, szellem, erkölcs
Hozták meg Tempénk fénykorát.

Itt róla szól minden nyom és jel,
Reá utal a hagyomány;
Suttog a szellő is nevével
Lombok között nap alkonyán,
S ha ajkunkon szó nem zendülne,
Ha volna keblünk fás, rideg:
Élte s holtáról megrendülve
Kiáltának a kövek!

S mily élet ez! szent munka nélkül
Nem lenni bár egy percre sem!
És mily halál! mondhatni végül:
Te látod jól, én Istenem!
Hogy amint kedves az anyának
A kised, kit dajkál, emet:
Oly kedves volt, neked s hazámnak
Szentelni élttem- s szívemet.

S midőn elhunyt, gyorsan jövének
Az üldözés gyász napjai!
Fejét a múzsák emberének
Alig volt hol lehajtani:
Az órjasok művét a törpék
Vivták, tépték vakon s bután...
De örvendtünk! szét még se törték...
S derű jött a ború után...

S most, - a dicsőnek képmásáról
Hulljon le a rejtő lepel!
- Mintha jőne a más világról,
Alakja megdöbbent, emel;
A perc búve, hatalma, fénye
Rá életet játszódjanak;
Mintha homlok s kép színt cserélne,
Mintha mozdulna az ajak!

Le a fátyolt! és homlokára
Tegyünk illatos koszorút!
A mirtus-ág s a föld virága
Méltóbb homlokra nem borúlt!
S mint összekötve van szilárdan
Mi lételünk s ő élete:
E ritka ünnep himnuszában
Hangozzék fent az ő neve!

És hangozzék fent, és fentebben
Az Úrnak hálaénekük!
Mert nagy, csudás történetekben
Az ő kezére ismerünk!
Vihar s örvény a gyenge bárkán
Sokszor már-már megosztozott,

De ő a szélvészt megdorgálván,
Parthoz vivé az árbocot.

Adott - mig elfolyt három század, -
Hiv órallót, pásztort, vezért;
S bizunk: hogy ilyen mindig támad
A vallásért, az istenért!
Bizunk, bizunk, hogy mint erős vár,
Mely az ő nevéen nyúgoszik:
Fennáll iskolánk, - vihar jó bár -
Fenn a késő századokig!

Adott: ki fáklyaként világolt,
S oszlott, foszlott az éji rém...
Ki szaggatá a sűrű fátyolt,
Mely függe milliók szemén;
Adott: kik a lélekszabadság
Sulyos békóit tördelék,
Kiknek, hogy hitők megtagadják,
A máglya s bárd nem volt elég!

Sokszor gyermek- vagy gyöngé nővel
Eszközle nagy történetet;
A kis Dávid parittyá-kövel
Végzé, amért kiküldetett.
Az Úrnak útain titok van...
Oh ember, ezt szivedbe vésd!
És kicsinyekben és nagyokban
Imádd a bölcs gondviselést.

A TŰZ.

Megszűnt immár a láng merész lobogása,
Összébb-összébb esett hamvadó parázsa;
Oly fényes, oly meleg volt az égő tűzzel!
És most kietlenné változott a tűzhely!

Olykor még a hivek ápolgató kezén:
Fehéres, futamó szikrát fogott a szén;
De a csillám kiholt, alighogy született,
S a jók búsan álltak hamv és üszök felett.

S kiket bántott a fény, kik munkáltak régen,
Hogy e nyugtalan tűz nagy lánggal ne égjen:
Örömmel tapinták a hidegült hamut...
Hah! végtére mégis elaludt... elaludt!...

De bánat s káröröm még korán valának,
Mert bár a láng eltűnt, de élt a zsarátnak;
Ott izzott, ott készült, hamvába rejtve lent,
Mig napja megjövén: tűz-lángban megjelent.

Gyuladását füstben nem hirlé előre,
Nem lassan gerjedvén, kapott nagy erőre,
De hamvát szétrugván, egyszerre felcsapott,
Költvén ijedelmet, reményt, ámulatot.

Ki volt, mi volt? a kéz isten- vagy emberé,
Mely véghezvinni ezt ígyen tudá s meré?
Évekig munkált-e vagy egy pillanatban?
Nem tudja senki sem! - a kéz láthatatlan...

Nem tudja senki sem;... de látjuk a csudát:
Földön és levegőn fény és meleg fut át;
A sziv dobog, hevül és gyúl szent lángokra,
S el nem hamvad, mint a Hóreb csipkebokra.

E tűz hatalmának nincs távol és közel,
Általsüt a vizen, a bérceen átlövel;
Az is látja, érzi, ki tőle messzi van,
Mert az égi is fürdik fényes sugárban.

Nincs erő, nincs idő, viharok nincsenek:
A megéledt lángnak hogy véget vessenek,
S tengernek árszói, amelyek megoltsák...
Örökké ég e tűz, tart e szent forróság!

A REPKÉNY.

A fényes vár halomba omlott.
S mely vállain tartá, az ormot
Borítja meddő porral, kővel...
Még ami él, még ami zöldel.
Lehúllt párkányt s ivet belepven,
Virágtalan virág, a repkény.
E bús vadon helyhez mi vonzza
S marasztal itt, rom kúszó lonca!?

A lantos éltét, lelkét hajdan
Itten fogyatta búban, dalban;
A dal báját másoknak osztván.
Magának bús vert zenge kobzán,
Bús, mely reményt, vigaszt nem ígért...
És annyi dal és annyi kínért
- Hogy vádlott élte ráutalna, -
Egy galy se lőn rólad jutalma!

Midőn a hős járt a csatákon:
A hű nő rá csüggedve várt honn,
Kebélén kisdéd, - bús élte napja, -
Kit csak tud, még nem látta apja.
Hol a nő ült, várt, - s küzde bár, hitt.
A várerkélyt s vésett csodáit

Nem futottad be titkon éjjel,
Reményt hozván lombod színével!

És fáj a szív, - de ím a völgyön
Porfelleg, kürtszó: ő jön, ő jön!
Forgója ott úszik fehéren
A futamas önvert szelében.
Ünnep van a szívben, a várban...
A hős fején, ki küzde bátran,
S állt míg a vész dühét kifúvva:
Nem fonódtál zöld koszorúvá!

Mig állt a vár, tornya- s falával
S vig életzaj harsogta által
A tág termet s ives tornácot...
S a téren ifju nép tornázott...
Mig a nap is több fényt lövellett,
S a földből nagy, s erős szülemlett...
Mig lenni szép volt, könnyű múlni:
El nem jövé, magasra nyúlni!

Most, hogy torony s fal dőlve hosszant,
Tört oszlopán a bolt beroppant,
S a zajgó tér, hol annyi szív vert,
Csendes, füves, minő a sírkert...
Nincs fényes nép vérttel, tollal! -
A föld más színt nyert, más hangot hall...
Most jössz ki, a csalóka fényen,
Hogy ágad a rom éke légyen!

El innen el, kúszó folyondár!
Ne szépítsd és újítsd, mi rom már!
Tört oldalán a rést ne fedd el...
Szép a vén hős, szörnyű sebekkel!
Fennállt, - s lőn sorsa: dőlni porba...
A kő, mit órjas munka horda
Alatról fennre, - íme fennrűl
Magától ismét visszagördül.

Későn jössz a dicső napoknak!
A rád méltók régen halottak...
Annak, ki dallván, szenvedést vőn,
A hívnek, hősnek, későn, későn!
... Mégis fakadj...! hisz a te ágad
Nem a múló tavaszban támadt,
S nem vetkeztet meg a rideg tél...
Te a multban foganva lettél!

Fakadj, zöldelj, múltak virága!
Nekünk az emlék édes, drága...
És édes a nyugvók szívének,
Hogy díj s babér el nem veszének...

Zöldelj s borúlj reájok híven,
Hogy éljenek benned s a hírben
S a szívet még lenn is hevítsék
A szerelem, dal és dicsőség!

KIKELETKOR.

Szellő támad délről s fujdogál melegen,
Olvasztja a jeget a büszke bérceken,
Üdül a föld, arcán mosoly kezd látszani,
Szegény rabnak végre tágulnak láncai.

De még se higgy vakon, mert az idő csalárd!
Még zúz, jég fedheti az ébredő határt,
A tél boszút állhat a fűvön, levelen,
Mely bizván, legelsőbb, földön, fán megjelen.

Már is kél a vihar... nem vihar az, mely kél...
Sötét bár, nem felhő, - zugó bár, de nem szél!
Baljós, félelmetes, küldött holló-csoport,
Mit érez...? merre tart...? és hol fog ülni tort...?!

TANÁCS.

Tanuld meg e leckét, barátom:
Nem lenni *de* látszani csak!
És boldog léssz e világon,
Uralkodol királyilag!
Im: nyegleség, mely mitsem áttal -
És fénye mellett hasznai...
Gúny és nyomor, valódisággal:
Válassz! - könnyű választani!

Szép élni békében, homályban,
Nem lenni nagy próbák alatt;
Szebb és legszebb: felkelni bátran,
Gazt verni, védni igazat;
De legjobb így zajongni: jellem
S szilárdság mindenek felett!
És nagy bölcsen mindig szél ellen
Forgatni a köpenyeget.

Ez a világ egy nagy beteg-ház,
Hol annyi ember képzeleg,
Hőst, dúst s író csinál az agyláz,
Vannak itt grófok, hercegek;
Rögeszméjénél fogd az embert,
Mint ártó műszert a nyelén,

S vezetheted, - ha addig nem ment,
Orránál fogva könnyedén.

Csak légy *törvényes*: azt ki kérdi,
Igazságos vagy-é vajon?
A bölcs ő dolgát tudja s érti:
Más otthon, más a piacon;
Sok ember lett gyors fordulóban
Rosz, jó, meg' rossz, amint szorult...
Hisz a világ nem ad méltóan
Sem pelengért, sem koszorút.

Ha költő vagy: csak tüszkölj, tombolj,
És légy üres, - hangzó az űr;
Széppel, szabállyal mitse gondolj!
Nem is szellem, féket ha tűr...
A patak is csekély vizével
Malmot hajt és nagy zajt csinál,
Mig a tengerszem mélységével
Csendes a bérc szikláinál.

Mint pap, csak ezt mondd mindig: oh! oh!
S forgasd az égre a szemed,
Sohajts hosszúkat, mint a fúvó...
S a hívek lelkét megveszed!
Csak szót, szót, lengőt, pengőt, cifrát...
Csak füstöt, nem zsarátnakot;
S meglelted a híresség nyitját
S a nyegleséget áldhatod.

Bár ki s mi légy: csinálj tolongást,
Dobszó mellett áruld magad!
És drágán fogsz elkelni, meglásd...
Mert vak s bolond mindig akad.
Közöld jól a vágást, hogy átjuss
A nyaktörő uton, tetőn:
Derék ember maradt Pilátus,
Mig a szent felfeszítve lőn.

Tanuld meg e leckét barátom:
Nem *lenni*, de *látszani* csak,
És boldog léssz a világon,
Uralkodol királyilag!
E tudományban nagy haszon van,
Aranyat érő szók ezek;
Kövesd, ha tetszik! - Én azonban
Nem követem, bár elveszek!

A SZENT KÜSZÖB.

Fenn áll a még a régi templom.
Szent ház ma, tán holnapra szent rom!
A ketté nyílt fal s pusztá ablak
Zúgó szeleknek utat adnak;
És a tető a mennyezettel
Esőtől korhad, senyvedett el.

Nehéz időkben épült a fal,
Nem csinnal, - gyorsan, éjjel, nappal,
Mert a nép szívszakadva vára
A zsoltár zendülő szavára:
»A te szentséges templomodban,
Hallgass meg én imádságomban!«

Az építők aludni mentek...
De buzdul népe a jelennek,
S az ó helyén új templom épül.
Nem látszik ott a régiségből
Csupán a vén, a szent küszöb még,
Helyéről amint félre lökték.

Az új művet figyelve nézem:
Izlés, fenség, részben, egészen!
Könnyű tornya, a boltnak íve
Merész futásban összevíve,
Az oszloprend virágos fővel:
Csudálkozással köt le, tölt el.

Mégis lelkem fájdalmat érez...
Az ember nem méltó művéhez!
Mert épít csak világi pompa,
Mig buzgalom s hit dölve romba.
Hol a felkent, lánglelkű Áron?
Hol a nyáj, mely utána járjon?

A szent küszöbhez lépve gyorsan:
Ugy tetszik, a nyom most is ott van,
Hívó, igaz néptől tapodva;
Ugy tetszik, mintha ott ragyogna
A köny áldásos csepje, mellyet
A hála, vagy búbanat ejtet.

Előttem állnak ifjak, vének...
Mint szent hullám zajdúl az ének;
Majd egyes hang szól tüsszel, bátran.
Majd kísérve buzgó imában;
És a nép ismét énekén csüng:
»Az isten a mi reménységünk!«

Szent kő! te rajtad légyen újra
Istenhez a népeknek útja!
Legyen, mint volt, a ház szegényes,
S a szív erényben gazdag, fényes;
Legyen villámban, dördületben
A hit, mint szikla, rendületlen!

ALKONYATKOR.

Gyengül a fény, amely nyugatot ellepi,
Ködben boronganak a távol képei;
A zaj lecsendesül, mely szerte hallatott,
Hűs estve váltja fel a hosszú, hév napot.
Boldog az, akinek pillája már nehéz!
Az álom közelít, a nap feledve lesz...
És boldog, akinek készen van már az ágy,
Amelyet, *soká lesz*, mig ismét odahagy!

LEVÉL EGY ANYÁHOZ.

Légy üdvöz, asszonyom! kit a családi kör
Boldoggá tón, - s kimért határa nem gyötör;
Ki nem várod hiú álmakkal a jövőt,
S békén megnyugszol a multon, amelyet letölt.
A hely vig arcot ölt és felvirúl a ház,
Hová arcok fordul, hol éber gonddal állsz!
Ugy jársz te, mint a hold, mely nesztelen halad,
Minden megfényesül körüléd, általad!
És mégis arcodon búfelleg árnya van,
S megtér, - bár a mosoly széleszti untalan;
Szemednek a könnyűt megfogni oly nehéz,
Ha lopva s hosszasan ifjú lányodra néz.
És a fejlődő virág bálványod, mindened...
Mi az: hogy bánattal kell rá tekintened?
Hogy búsíthatna el ily gyermek ily anyát?!
Értem... nem oly szép ő, amint ohajtanád.
Oh, oh! ki ért meg és ki fog fel titeket!
Hát nőkké lélek s szív *egészen* nem tehet?
Szellem, báj és tökély még arra nem elég...?
De kell egy kis szeszély, kell egy kis gyengeség!?
Hiszen kegyes bíró az a szülői szem,
A szív törvénye ad inkább, mint elveszen;
S te túlszigor miatt azt sem látod talán,
Mi ott van gyermeked lényén, arcúlatán?

Nem kell szó, - a szótól e gyermek kebele,
Mint a húr, hirtelen búsan megrezgene;
Oh! elég egy titkon szánó tekinteted,
Melyet megérez ő előbb, mint észrevett.

S ki most vigan cseveg, dalol s mosolyg feléd:
Elveszne ajkiról a dal, mosoly, beszéd;
A bú, mely lelkedből láthatlan felmerül,
Világát, életét, mint kör venné körül.

És bár ne volna szép, - mit a szó így nevez, -
Lelkedre bánatot miért idézne ez?
Oh a szépség csalárd, gonosz fényű lidérc,
Amely után setét vészes helyekre érsz!

Ki dúsan nyerte e baljós ajándokot,
Kit a sors csábító tündérnek alkotott:
Ha nincsen a szivben értékesebb vagyon,
Elvész, mint súlytalan hajó, hab- s zátonyon.

Nyárünnep élete, - fénylő, meleg, zajos, -
A lég, melyet beszí, kábító, illatos;
Szívéhez, büszke bár, a hizelgés elér,
S ez álnok tükörből zsarnok lesz és ledér.

És míg örökre szép, és míg örökre szent
Másnak a perc, midőn a *kedves* megjelent,
S szerelmet, szívet kért a reszkető ajak:
- Ő a szót, mint üres bókot hallgatja csak.

A költő rabja lesz, és báját zengi dal,
A művész álmodik bűvös vonásival;
Ver érte annyi szív, beteg lesz annyi vágy...
S ő hidegen annyit örvöngni, veszni hágy.

De múlik a tavasz és hullong a szirom,
Az égi tünemény lesz végre földi rom;
Oh, ott az ajk körül a rendülő vonás...
Hol a kín, mint az ár, magának árkot ás!

Ha volna, aki őt gyötörné, bántaná:
Oh az irgalmatlan sorsot még áldaná!
Hanem, hogy szánja csak, ki nem felejtí el:
Ez egy a kárhozott lelkek gyötrelmivel!

Derítsd fel asszonyom, borongó lelkedet:
Magad vagy példa te, hogy a nő mi lehet?
Oh hisz csupán nemed választott lelkei
Tudják jól életünk titkát megfejtteni!

Mi jártunk villámként dörögve, fényesen,
Ti jártok szellőként láthatlan, csendesen;
Ahol mi elmenénk, mutatják a romok,
Üdülés szól, ahol ti megfordultatok!

Önsúlyától a kő, mely földre vettetik,
Mindig alább süllyed, mindig leebb esik;
Amint hajlik korunk, mi így esünk alább:
S ti magasultok az idővel, mint a fák!

Oszoljon hát a köd, gyógyuljon, ami fáj!
Többet nyert lányod a szépségnél, nyerve bájt;
Mely, míg bánat s idő letörli a kecsét:
Megtartja, mint igaz gyöngy, a fényt és becset.

Nemes lélekkel bír, érzelme tiszta, mély, -
Sajátja hő forrás gyanánt a nőkedély;
Amelynek légköre lágymeleg szüntelen,
Körülte a pázsit télben is eleven.

És kell-e több? És nem elég-e ennyi kincs:
Hogy rá elégedett s nyugodt szívvel tekints?
Hogy ő boldog leend, csak gyámolítsd, vezesd,
Magadban bírod a legbiztosabb kezes!

Tanítsd, hogy a szerény kör, mely reája vár,
Virágos, zengzetes, - nem hangtalan s kopár;
Az egyetlen hely, mit a sors néktek hagyta:
Nagy s tisztelt lenni, mint nő, hitves és anya.

Tanítsd szeretni a dicső természetet,
Hol még ragyog, mi az emberről elveszett;
Hol a köny megered s meggyógyul a kebel,
Érzés és gondolat a menny felé emel.

Amely a nemzeté: a három drága szint,
Viselje kebelén s nem a divat szerint;
Legyen jó honleány s ritkán említse ezt,
Mert szóval mondva, e nagy név szentsége veszt.

Egyebet, mint lelked s példád, reá ne hagyj!
Tedd hűvé, nemessé, - tedd azzá, mi te vagy!
S ha majd egykor meghűl fején áldó kezed:
Ő boldog lesz, - boldog, ki hisz, remél, szeret!

RÓZSAFÁMHOZ.

Vége van már a tavasznak,
 Hosszu a nap és heves;
 Hallgat a dal - a madárka
 Hűvös árnyat bú, keres.

Oly kies volt, oly rövid volt...
 S ránk jött a nyár, rózsafám!
 Oh, hogy a bájt mindörökre
 Rajtad meg nem tarthatám!

Leveled zöld, szirmod hullong,
 Az a gyöngéd, fris szírom,
 Melynek halvány, hideg mása
 Piroslik a bíboron!

De kedves vagy úgy is, így is,
 S bár hullasd el ékeid:
 A hű emlék- s képzeletben,
 Amint voltál szépen, szebben
 Én lelkelem fölékesít!

FORR A VILÁG.

Forr a világ, forr, mint a tenger,
 Amelyet a vész ostromol;
 Küzd a hajós, hogy partra kössön;
 S nem tudja, mint? nem tudja, hol?
 Im itt tátong az éhes örvény,
 Ott bős habok torlása van...
 Forr a világ, forr, mint a tenger,
 Izgalmasan, borzalmasan.

S mi járunk bátran, csüggedetlen
 Ez ingatag, vészes mezőn,
 Ezer szem függ a messzeségen,
 Ezer kéz nyom az evezőn.
 Hajónk nyugodtan állt sokáig,
 Vagy kémkedett a part körül:
 A mélyre most, isten nevében!
 Vagy révbe jut, vagy elmerül.

Meg-megkerestük jó tanácsért
 A büszke ész, a tudományt;
 De óva-intve tett sugalma
 Vont jobbra, balra egyaránt.
 Magunk gyujtsunk-e fényt, vagy várjunk,

Mig jó a lassu virradat?
Kérdők nagy hírű bölcseinket;
De nyelvök ínyökhez ragadt.

S mig nincs határ, irány, vagy ösvény,
Mit a bölcsesség újja húz,
Tűzoszlopként, a titkos ösztön,
Az érzelem lett kalaúz,
Mely nem merül mély számításba
S tán a magast nem éri fel,
De annyi szívet lánggra lobbant,
És arra int, hogy menni kell!

S megyünk, megyünk! hozzánk az élet
S halál nem volt még ily közel.
Tudjuk, hogy vész van a villámban,
Mely útainkra fényt lövel...
Szellőt, orkánt felfog vitorlánk,
Arcunk fagyott, szivünk repes,
E lenni vágyó s veszni kész nép
Oly szép, nagy és rettenetes!

S ha a viharban tépve, rontva,
Elérjük majd a kikötőt.
És a mienk leend örökre
Az ígéret szerinti föld,
S mely tétlenül szemlélte harcunk,
Hévvvel jön a világ felénk:
Némán esünk egymás nyakába
S megborzadunk, hogy mit merénk...

S ha tán minden hiába leszen,
A köny s a vér s az áldozat;
Akkor, ha győző és legyőzött
Az ítéletben számot ad:
Történetünk megrendítő lesz,
Mint a sir-írat a kövön:
Ezek a sorssal birkoznak,
Örök dicsőség nevökön!

GAZDAEMBER ÖMLENGÉSEI.

*Nótája: Jaj istenem, mit csináljak,
mikor semmim sincsen!*

Fia voltam az apámnak, rám maradt a telke,
Életében kamara, csűr szépen meg volt telve;
Száz forintért a szomszédba az öreg nem küldött,
Nem hagyott rám adósságot, holtig való nyűgöt.

Boldogultam, gyarapodtam én is addig, meddig...
De bizony már gazdaságom derekasan mellik!
Mert van nekem hat leányom, mind eladó-számban,
Csak vinné már valamennyit, kinek oda szántam!

Néha napján nem volt nagy lány, hanem csak kis lányka,
Vették, vitték alighogy az iskolát kijárta;
Mig okos lesz és anyányi: most elvárják szépen...
Ím, itt vannak az enyimek élő példaképen!

Mikor ez a világ bejött, felruháztam őket,
A nyakokba akasztottam egy-egy köblös földet;
Az a csinos magyar köntös nagyon illett nekik.
Még magam is gyönyörködve néztem rajtok végig.

De a drága mulatságtól elesett a kedvem,
Mert eleget sohse vettem, akármennyit vettem;
Jön a vásár... ez kell, az kell... oh sok még a híjja...!
Ezt a dolgot, ha soká tart, a jó Isten bírja!

Aztán Tinka, Lidi, Minka s valamennyi lányom!
A fő dolog nem az itten, hogy selyem, meg bársony...
Hanem a szép magyar szabás, meg hogy olcsó legyen;
Cifrázkodás átok lenne szegény magyar népen.

Hát az izlés...! ugyan apám, csak arról ne szóljon!
Divat az úr, az ad törvényt, ez ül fenn a trónon;
Csunya, vagy szép, de felkapták; egész világ hordja,
Majd tudjuk mi... csak a pénzre legyen inkább gondja.

Nekem már egy fillérem sincs, - akinek van, költsön...!
Jaj de annak meg kell lenni, - ha nincs: vegyen kölcsön!
Négy lovunk van, minek annyi! mikor helyt áll kettő.
Egyik téhen mehet bátran, hiszen úgyis meddő.

Emberül van, gyermekeim! engedek a szónak,
Szép az élet...! ne aggasszon senkit se a holnap!
A semmiből uraskodni: ebben áll az érdem...
- Bizony, bizony furcsa világ! még ilyet nem értem!

Vadásszunk a ritka madárt; - úzi, ki hol érez:
S pírónsággal, uzsorára, jut az ember pénzhez;
Mert bor nem kell, gyapju nem kel, gabona-ár pangó,
S végy valamit, csak ezt hallod: ah ez a rongy bankó...!

Tele van a szánk panasszal, hanem azért költünk,
És különös, hogy *kevés* nem, de *sok* telik tőlünk;
Ha egy járja a bolondját, követi a másik,
Utoljára mindeniknek foga bele vásik.

Főispánnét alispánné, ezt esküdtné látja,
Papleánynak grófleányról készül a kabátja;
Pestit majmol debreceni, debrecenit túri...
No férfiak, most kell ám még azt a földet túrni!

Hiszen hogy az idegen toll hullong immár: jól van!
Legyen magyar, aki magyar, viseletben, szóban!
Ősi színünk, ős erkölcsünk s nemzeti szép nótánk
Megtagadva, elcserélve: átkozottak volnánk!

Hordjuk a szép honi köntöst: ez a dolog rende!
De hova lett ama híres abaposztó mente?
S a nagy arany virágokkal általtörött szoknya,
Melyből hajdan anya s leány nászát ülni szokta.

Ha akad is: ez a mai finnyás izlés vénli,
Olyan furcsa ott a falon az a festett néni...!
Divatos rongy, áros semmi vagyon mostan becsben,
Hej pedig a jövedelmünk nem foly, hanem cseppen!

Igy a *sujtás* bizony *sujtás* lesz maholnap rajtunk,
És a prémet, mint a rémet úgy említi ajkunk.
Gazdag s szegény versenyt úszik lefelé az árral...
Hanem hiszen maga lássa, aki tudva kárt vall!

Tekintetes kalmár urak, piperésznő nagysám!
Azt a holmit olyan olcsón, biz Isten nem adnám!
Kanász-kucsma, s rőf szalagért száz forintot kérve:
Majd meglátjuk, akad elég, ki megadja érte.

Ez a szólás: *vakulj magyar!* egy kicsikét régi,
De még most is használ annak, ki a módját érti;
Batthyány-gyász, Kossuth-csipke, Garibaldi-kelme:
S nincs oly állott rossz portéka, amely el ne kelne.

Azért tehát, drága urak: szabó, ötvös, varga,
Gombkötő, szücs! itt az idő, most vagy soha... talpra!
Kegyelmetek jó magunkat húzzon, nyúzzon, messen!
Ugy lehet ám emeletes házat venni Pesten.

Igy teszünk mi! Ebéd előtt feldöntjük a tálat,
Meggyógyultunk, lábra álltunk, - s új nyavajánk támad
Annyit mondtuk: oh magyarság, nemzetiség jőjj el,
És nem tudjuk most fogadni tiszta, józan fővel.

No de semmi! megleljük mi majd az igaz utat,
Hisz a tűz is füstöt bocsát, amikor gyúlad;
Kiheverjük ezt a kis bajt, kiálljuk a próbát;
- Nem is egy nap, nem is könnyen építék fel Rómát!

A TAVASZHOZ.

Jövel, jövel lágy szellők szárnyán,
Kékelő ég arany sugárán
Te várt, mosolygó hatalom!
Hajolj ébresztve fához, fűhöz,
Tépd el a láncot, ami nyűgöz
A völgyeken s a halmokon!

Hogy míg az ember sokat képzel,
Míg tervez, s alkot gyarló kézzel
És alkotmánya összedől:
Láttassék itt még felépülve
Az erős Isten csodaműve,
Mely nagy, szép s igaz egyedül.

A KIKIRCSHEZ.

Ne várd, míg a magas tetőről
A hó lassúdan elmegyen;
Míg a pázsit és bokor kizöldül,
S szellő csapong a völgyeken!
Ne várd az emlényt, gyöngyvirágot:
Az alvó szép testvéreket!
Mi üdvözlünk, mihelyt kitárod
Bársonnyal óvott kelyhedet...
- Csak jőjj ki, jőjj ki már!

A tél olyan hosszú, kietlen,
A szép világra köd borúl;
Megint elcsügged a szivekben
A vágy, ha tán felbátorúl. -
Mint a húr első pendülése,
Amellyet a dallam követ:
Az érzést hívjad ébredésre,
Első virág, nyájas követ!
- Csak jőjj ki, jőjj ki már!

Téged látván, gyorsan kitárul
A tündér kép lelkünk előtt;
Jó illat száll fel a virágról,
Dal tölti bé a levegőt...
A szem mulat hosszú gyönyörben,
A fényes tágas látkörön;
Földön, égen és a kebelben:
Megifjulás, élet s öröm
- Csak jőjj ki, jőjj ki már!

RÉGI TÖRTÉNET.

Fel, fel Izráelnek sanyargatott népe!
Sorsod régi átka enyhülni kezd végre,
A szabadulásnak szép hajnala támad,
Meggzűnik, elmulik a terhes szolgálat.

Faraó, rettentvén ég és föld csapása,
Enged, - s hajlik, hogy a népet elbocsássa;
Mikorra szót s esküt visszavesz, megmásol,
Egyiptom földétől legyen e nép távol!

Megy a roppant sereg, - egymást támogatván
Mindannyi nemzetség, a Gád, Aser, a Dán...
Zajlik, mint a tenger külön-külön habba,
Mégis egy és egész, nincsen megszakadva.

Előttök maga jár az Úr, ködben, lángban...
Az ég mannát hullat étekül csodásan;
Utjokban a tenger elválík, mint a fal,
És összefut, midőn Faraó jön haddal.

A hosszú bujdosást a nép mégis unja!
Nehéz a szabadság, s a honszerzés utja!
Sokan megvénültek, sokan meghalának
Látása nélkül a boldog Kanaánnak.

Ha van, ki szilárdan törekszik a célhoz,
Kit sanyar s akadály küzdésre acéloz:
De a nagy sokaság alélt, tunya, dőre,
Boszantja e merész kiáltás: előre!

Oh mert a szolgaság, ha hosszú, elgyaláz,
Áthat csontot, velőt, mikép a tolvaj láz!
A békó öl, nem mint a kard nagyhirtelen,
Tőle sziv és orca lassan lesz vértelen.

E nép sem az erős Izráel, ki vala...
De akin meglátszik a hosszas nyavalya,
Kit a küzdés rettent, a reménység untat
S felejtí, melytől fut, a keserves multat.

Neki a jövőért szenvedni oly nehéz!
Meg-megáll utjában s hátra-hátranéz...
Arra tekint, hol vagy Egyiptom határa,
És visszavágyódik a vöröshagymára...

EBÉD UTÁN.

A gazdag Földes úr ebédre hívatott,
Mert, - úgy mond - tiszteli a költőt s a papot,
Tudom, tudom... s aztán egy-két lármás ebéd:
Hogy a nagy pártfogót játszassuk, már elég.

S ki asztalához egy ily embert ültetett:
Azzal csak házának szerez becsületet;
Oh a divatlapok tudatják mindenütt...
S boldog halandó az, kit a hír dobra üt!

Nos tehát, az ebéd estére végbe ment,
Gazdag volt s a szakács nagy mester, annyi szent;
S a bor, a bor! - az sem állhat meg ez előtt,
Mit az isteneknek a bájos Hébe tölt.

A kávé és szivar dicső volt egyaránt,
Mint a bűvös hasis, akkép hatott reánk;
S minthogy van zongora, vannak kisasszonyok:
A többit sejteni nem lesz nehéz dolog.

Láttuk kertjét, lovát, - láttunk sok egyebet,
Mindent magasztalánk, - gondolni is lehet! -
És aztán, hogy végül maradjon a java:
Hová bevezetett, az a könyvtár vala.

Mondá, - s keble dagadt az önérzet miatt -
Hogy ő könyvekre sok százat, ezret kiad,
De bár annyit kivisz író s irodalom:
E szellemkincsekben megtérül gazdagon.

Igaza volt. Ellent nem mondhatok neki
Mi pénzben s példányban a számot illeti, -
Könyvvvel megrakva van a polc, a fülke mind;
- De nékem sok nem az, mit ő kincsnek tekint.

Sirbolt az, nem könyvtár, - fojtó lég, szag van ott,
S üveg koporsókban sok idéetlen halott;
Búsan tündöklenek aranyzott címeik,
S az ítélet napja sohasem jön el nekik.

Oh mily rontás is az s mily gúnyos árvaság,
Hogy mód, készség, izlés együtt oly ritkaság!
Mig legtöbb sajnálja könyvért filléreit:
Ez tudna s nem vehet, - amaz veszen, de *mit!*

Az én uramnál ép az érzés, értelem. -
Jó s bolondgombában ki választást teszen,
Akinek kedves a tisztán szórt garmada:
Ime, könyveinek szemét két harmada!

Az ő szemében *egy*: szobrász s kőfaragó,
Miképen *egy*: tészta kenyér és vakaró;
Mit a lángelme irt, mit a kontár csinált:
Gyűjti, - gyűjti, mint a pipát, fegyvert, csigát.

S ki a forintokért köteteket cserélt,
A sárba dobta ki pénzének a felét:
Buzog, tesz, áldozik, - de céltalan s hülyén,
S így alig lendít a közműveltség ügyén.

És lám, lám! mindenütt mily tapintat, mi csin!
Minden tárgy izléses, legyen nagy, vagy kicsiny;
Kényelmes, gyönyörű bútor, kocsi, fogat,
A fa- s virágcsoport műértelmet mutat.

Finom, nemes modor, - hibátlan öltözet,
Öszhangzik a szabás, s díszítés, szövet,
Mily választékos a váll, mente, főkötő...
Csak az olvasmányban az izlés megölő!

Könyv: könyv; - regény: regény; a hátulsó lapon
Esik a temetés, vagy a lakadalom;
Hát a vers, hogy mi az? no biz uramfia!
Rövidre nyírt sor, s a végén kadencia...

Hanem elég, - ebből tán még nem lesz harag -
Hisz szavaim csupán Földesről szólanak;
És aztán, hol eddig nem láttak szívesen,
Nékünk is megnyílt már a szőnyeges terem.

Igaz, ha megcsuszunk sikárolt padlatán:
Egy futó mosolygást utólérünk talán;
De aztán felderít, kibékít a salon:
Jó könyvek, (*Versünk* is!) levén az asztalon.

VIRÁGOS KERTBEN.

Elhozva a teremő
Az új kikeletet,
A földnek annyi kedves
Leánya született;
S mindannyi: természetével,
Orcája kellemével,
Anyjának dísze lett.

Virágok élte boldog!
Teljes, - mégis rövid...
Nem érkeznek megunni
A percek örömit;
Távol borong a tél még,
A rútság és a vénség,
S már futva a kör itt.

Bűbajos színt ad a nap,
Színt, melyet fénye rejt;
És kedvez a ború is,
Mert enyhe csöppet ejt:
Mind a két hajnal, éj s nap
Kecset hoz, tiszta kéjt ad,
S méz tölti a kehelyt.

Írgyen nem tekintik
Egymásnak kellemét,
Egymást ölelve kedves
Virulás, élet, éd,
Szerelem búra nem hív,
Nincs itt fájó, törött szív,
Mely hasztalan remélt.

Hosszan nem kötve őket,
S folyton a földi rög:
Meg-megszakad, de végkép
Nem vész el életök,
Mely boldog változásban,
Bucsu- s találkozásban
Édes, vidám, örök.

S midőn szirmot, levélt a
Virág elhullata,
S szegény fosztott anyának
Bús lesz arcúlata,
S szintelen, pusztá a táj...
Kinek halála nem fáj:
Csak a virág maga.

Miért is? Léte szép volt
S kéjét izlelte mind,
És ő, kit a halál is
Oly gyöngéden érint:
Szemét bizton lezárja;
Az új élet zajára
Felnyitja azt megint.

A vég közelg... az óra
Már-már üt és lefoly...
Illat, repülj az égbe!
Levél, omolj, omolj!
Súg a szél, fúva lanyhán,
Mig a virágnak ajkán:
Haldoklás és mosoly.

A POZSONYI VÁRBAN.

Fennáll még a rideg, kopasz fal,
Repedt, hullongó boltozattal,
Párkányzatán avar tenyész;
Rajt annyi seb van, annyi csorba,
S áll, mert oly multtal dőlni romba,
Talán a kőnek is nehéz.

Mikor még itt délceg leventék
A tért s udvart viszhangra kelték!...
Nap és éjjel szállott, szökött...
Ha küzde a kard, - a szabad szó,
Vagy ünnep állt: fényes, zajongó
Élet volt e falak között!

Midőn ama fejedelmi asszony,
Köny folyván a felséges arcon -
Kisdéd fiával itt megállt,
S a szörnyű vést festvén beszéde:
Sorsát a hű nemzet kezébe
Tevé le - s várt éltet halált...

És a szivek fellángolának,
És a szablyák kivillanának,
Feledve lőn *sok* újlag...
Haljunk meg!... hangzott fel viharzón,
S megint szilárdan álla a trón...
Oh mert e nép hős és lovag!

De az idő olyan kegyetlen!
Pusztít erős, fényes művekben,
Falat s oltárt a földre vet;
S apjok hitétől elszakasztva:
Új egyházba, új áldozatra
Téríti át a népeket.

E pusztá rom tán még felépül...
De bár eltűnik is kövérül
A romlás zöldes moha:
A régi tűz fellángolása,
A régi szó felharsogása
Nem újul meg többé soha!

(Sept. 11.)

KÉT LEVÉL.

I.

ZSUZSÁNNÁ FLORENTINÁHOZ.

Virágos, május 30, 186*

Kedves Florentinám! Mily jól esik nekem,
A hosszú hallgatást hogy már megtörhetem!
Oh mert sok éve mult, hogy, mint szél a habot,
Egymás kebeléről az élet elkapott.

Tudod: mikép hagyók el az intézetet,
Sok szív hogy elszorult, sok szem hogy könnyezett!
Fogadtuk, hogy holtig hívek, jól maradunk,
S közös lesz egymással örömünk s bánatunk.

Irt is már Nellike, Blanka s a kis Matild,
Sorsát oly melegen s hiven tudatja mind;
Szegény beteg Judit...! szegény megcsalt Teréz!
Egynek egy, másnak más fájdalmas, vagy nehéz.

Én boldog nő vagyok, hálával mondhatom,
Melynek könyje most is megcsordul arcomon;
Vidám, derült az ég, - nem látok felleget...
- De várj csak. Elmondok mindent, mindent neked!

Házunk nem nagy, de szép s elég kényelmet ad,
Leveles, illatos lonc futja be falát;
Közel rét és mező, - s bár szűk a láthatár:
Szeretem e helyet, mint fészket a madár.

Kertünkön át, hol sok s nemes gyümölcs terem,
Patak fut vídoran a tiszta fövényen;
Partján a méhes áll, hol késő estelig
Lágy zsongás-bongás közt a kas mézzel telik.

Melyre magam fonám a hajlós ágbogat:
Az ismerős lugas hűs árnyékkal fogad;
S oda velem, - míg künn a hőség égető, -
A boldogság csendes, nyájas érzése jó.

Mindjárt a ház körül virágot ápolok,
Kedvenceim: rózsza, viola s liljomok;
Szeretem őket, mint szerette jó anyám,
Kinek szavát most is még mintha hallanám:

Gyermeke! a virág olyan, mint az erény,
Szép az kikeletkor, nyár- s ősznek idején;
Ifju- s aggnak tisztos diszt ad és örömet,
A sírig elkísér, a sírba is követ.

S lásd, én, ki voltam a »hét alvó egyike«,
Megváltozám, s pedig nem hinnéd, mennyire!
Szememből a hajnal első sugárival
Az álom elrepül, s a szép reggel kicsal.

Népes majorságom már szálldos, hí s keres;
Kedves galambjaim, - mind oly szelid, kezes, -
Karomat, míg búzát vetek, vetek nekik,
Köszönve s kérve is gyöngéden csipkedik.

Azután végezem a rendes házi bajt,
Mely édesen izgat, míg erre s arra hajt;
S e kedves baj: sárkány, az a mesebeli,
Hármat lát nőni, ki egy fejét leszeli.

Így telnek napjaim, élményim ilyenek,
Mindenben örömet lelek, mint a gyerek...
Aztán következnek: himzés, könyv s a lapok,
De Istenem, gyakran mily lassan haladok!

S midőn a zongorán átfutnak újjaim,
Bús, szemrehányó hang szólal meg húrjain!
Mert most is bár öröm s élvezet játszanom:
Mégis nem fáj nagyon, ha tán nem játszhatom...

Van szomszéd, ismerős - sok jó, művelt család
Barátsággal fogad s szívből örvend, ha lát;
Mégis, bármint maraszt a szívesség szava:
Ezt súgja valami nékem: haza...! haza...!

S ne csudáld, hogy helyem másutt én nem lelem,
Csak otthon, otthon van világom, életem...!
Minden oly szép s igaz belől e kis körön,
Gondoljam képeit együtt bár, vagy külön!

Mellettem két piciny angyal mosolyg, repes...
Férjem kissé heves, de jó, művelt, nemes;
Ő hűn szeret, vezet: - s beléfogózva én:
Nyugton s vígan megyek az élet mezején.

És tölem óra, nap elmúlik szaporán,
Elébb, hogy elmémben megjegyzném s felrovám;
Egyedül azt tudom, hogy volt és elrepült,
S nem hozott bánatost, nem hagyott keserűt.

Ifjú ábrándimon gyakorta nevetek!
Most a szép föld... s nem a magasló fellegek...
Az ág fennáll, míg csak virággal van teli,
S lehajlik, ha édes gyümölcsét érleli.

De oh én csevegő! most vészem észre csak:
Mily hosszú e levél s mikép megkínzalak!
Ám boszuld meg magad: - mert megboszulhatod, -
Legyen kétannyi, mint levelem, válaszod!

Vagy inkább jöjj magad, kedves Florentinám!
Az évszak oly kies, az ég s föld oly vidám...
Tedd boldogabbá még, ki távol és közel
Téged teljes szívből szeret, csókol s ölel...!

II.

FLORENTINA ZSUZSANNÁHOZ.

Villámos, őszhó végnapján 186*

Édes Zsuzsi! Már-már feledém leveled
- Mert a mélyelműség elszórt s könnyen feled, -
Azonban rendezvén ma íróasztalom:
Reá akadtam s így megválaszolhatom.

Irigyleni semmit nem szoktam senkitől,
Te vagy csak, magadra iriggyé aki től.
Te, kit csudás végzet kegyel s hord tenyerén,
Elégült sziv! hisz ez ábrándkép, tünemény...!

Oh, hát mi itt alant szerencséssé teszen:
Langyos, polgárias, köznapi érzelem!
S ki fényes átokúl merész vágyat nyere,
Küzd s meghal, - számára nincs itt egyéb csere.

Lásd, az én életem izgatott, keserű,
Szaggatja májamat egy éhes keselyű;
A cél nagy és merész! - s bár szól egy hang: remélj!
Mégis gyakran vagyok meghasonlott kedély.

S ha a földet s eget ostromlám hasztalan:
A költészet karja közé vetem magam...
S enyhülök, ha élet, világ s társadalom
Ellen haragomat abban kionthatom.

Igaz: nagy tért nyertünk pár rövid év alatt,
- Bár még nem rontánk le sok gyűlölt közfalat, -
S a nőnemnek, amely futvást halad vele,
Mindent meghoz lassan a kor jó szelleme.

Kegyelmed, asszonyom, voltak a nagymamák:
Anyáinknak már a *tekintet*est adák;
S mi széltiben vagyunk *nagyságos asszonyok*...
(De hát később, midőn minden cím elfogyott...?!)

Im az irodalom! Azzal féltékenyen
Egyedáruskodott az önző férfinem,
Körülte kétszeres futó árkot vona,
S így lőn hír, dicsőség az ő tulajdona.

Hanem megostromlá sok bátor Amazon,
Nyitvák a sorompók, s most ki s be szabadon...!
Eldob tűt és guzsalyt, s ide gyűl valahány
»Szellemdús hölgy« vagyon és »lelkes honleány«.

Album, naptár, hír- és divatlap egyaránt
Szolgálnak toborzó és táborhely gyanánt;
A szerkesztő urak, e fehér négerek,
Szolgálják s őrzik a páratlan sereget.

Körülte! míg el nem pusztúl egymásután
A férfi-író, ez utolsó mohikán!
Semmit se tesz, hogy a kritika még huhog,
Kihullt kezéből a mindenható sulyok.

S ime, mint von s hódít a szellem ereje:
Szobaleányom is írónővé leve...
Rébuszt csinál; - a sakk-talányt megfejt mind
Igy nevet s jutalmat nyer *lóugrás szerint*.

De a verset, lyrát megtiltottam neki,
Azt irok én; - ötlet a próza illeti;
Vidéki színügy, vagy levél s más függelék,
Hasonló állású személyeknek elég.

Különben, használom a szerkesztés körül,
Ha majd a »Hölgyderű« világ elé kerül;
Íránylap lesz. - Hangja: mint villámcsattanás,
Jelszava: jogegység, vagy végelszakadás!

Itt hát mégis nyerénk, tagadni nem lehet,
De ép olyan fontos kérdés a *viselet*;
Hah! a csúf-nem ugyan ajkába harapott,
Hogy elvettük végre tőle a kalapot!

Közös már szür, mellény, pitykés dolmány s egyéb,
Oh, az egyenlőség gyorsan előbbre lép!
Ki most az utcán a másik után megyen:
Fiú, vagy lány amaz? nem tudja hirtelen.

Részünkre minden perc több-több előnyt csikar;
A pórias csókot számúzi a szivar...
Sok előítélet elmúlik és kivesz...
A házasságban sincsen már annyi fész...

Mindezért küzdök én, mint egy nódalia,
Mégis mint ver, sebez a rágalom nyila!
De semmi nem képes megtántorítani...
Vádló s vád nyomorult, kicsinyes, köznap!

Szememre hányják a közlelkek, hogy a ház
Engem mint asszonyát, nem dicsér, de gyaláz;
Hogy nincs itt szorgalom, rend, nincs jóllét, se csín,
Egymásnak láb alatt van benne nagy s kicsiny;

Hogy aprós gyermekim vásottak, szennyesek,
Ahány, annyifelé hányódik, tévelyeg;
Este a konyhában s a kertben alszik el,
S gondot rájuk csupán a jó Isten visel...

De kérdem én, hogy e magas tulajdonok,
E fényes égi láng, mely keblemen lobog,
Azért advák-e, hogy nagycélu életem
Mint dajka s kulcsárné kelljen eltöltenem!?

Ah, mily nép s felfogás! de legfőbb kínom az:
Hogy *ez az ember* is örök zsémb és panasz...
Úr, gondoljon rá, ha hiány van ott, vagy itt,
S ne rontsa lelkemnek szent kínu gondjait!

De ő szellemszegény, nem fogja fel becsem...
- Reám nem is volna méltó egy férfi sem!
Heves, komor s gyakran elzárkozik magán...
Gyanúm, hogy ő iszik s játékos is talán.

Bár csel, bűn, gúny vigyorg reám mindenfelől:
Megyek az úton, mit nagy missióm jelöl;
Azon más semmi, csak halálom lenne gát!
Hanem már késő van... virad... jó éjszakát...!

EGY KÖNYV OLVASÁSA KÖZBEN.

Midőn ezt a könyvet kitárod:
Hívd egybe nőd, fiad s leányod,
Mind, aki lelkeddel rokon!
Komoly hangon olvasva nékik,
Mig által-érezik, által-értik,
Mi írva áll a lapokon.

Becsés könyv; - bár szerevezve gyorsan;
De minden szó- s mindannyi sorban
Hevít a tűz, mely benne ég;
Csak egyszerű ecset-vonások,
De hogy megint csudálva lássuk
A bajnokok képét: - elég.

Sokáig állt hüvelybe' szablyánk,
Holtnak hittek, midőn csak álvánk
A tespedő idők szerint;
Mig álmunk - a kürt-szóra - széledt,
És a világ az árva népet
Mint hőst látá s félé megint.

Gyorsan gyült a maroknyi tábor,
Az ellenség haladta százszor, -
De annak népe hazafi...
És a fegyver szörnyű sebet vág,
Halált hord az, ha a szabadság
S a hon szerelme húzza ki.

S mint vérhollót a sólyom vagdal:
Vivák, tépték gyors támadattal
Az ellent a bajnok fiak;
Harcolni sebben, éhen, fázva,
Győzni s halni nevetve, játszva:
Oly könnyű volt mindannyinak!

Tell bajnokit, mig küzködének,
Óvák, rejték a sziklabércek,
Tetszést rivalgva hangosan; -
Mieink a sik-térre szálltak,
Hol, mint a szélnek, a halálnak
Egyenes és gyors útja van.

Ez volt az év! Csudáknak éve!
Rege-hősek láttattak élve,
Minőkről álmodunk csupán...
A történetben ami fényes,
Szörnyű, dicső, nagy s ünnepélyes:
Következett egymásután.

Mily nép... mily harc... mily hősi szellem!

Felkölt a Hun s itt volt a Hellen,
Láttuk Zamánál Scipiót;
Thermopilae és Aquiléa
Szemünk láttára védve, víva;
S bőszen Amurád megdöntve volt!

És a remény, és a dicsőség
A hont s a honban el-betölték
A szíveket s a levegőt...
De közbeszólt a sors kajánul,
S a ránc-omlott észak sulyátul,
Mi volt, megszűnt, mi állt, ledőlt.

S lőn némaság, - lőn éj, gonosz, vak...
Elestünk, mint a zsibbadott tag,
Szívünk maradt csak melegen;
Mig elnémult ajkunkon a szó:
Fenn-volt, mint a beteg-vírasztó,
A vérző, mély honszerelem.

Kurúzlót, irt kerülve titkon:
Tűrve győztünk fájdalmainkon;
Használt, mi súlyos volt s fanyar...
A mély sebét nyaló oroszlán,
Azt új meg új vérzésbe hozván,
Nem óhajt gyógyulást hamar...

S élünk! - Ébren vagyunk mindnyájan,
Köszöntve a kétes homályban
Már feltetszett szürkületet;
Bár e nép még romokra térdel:
De meglágyul, kit ajka kérlel:
Ki Úr idők, ég s föld felett.

Bár hős árnyak a nagy csatából,
Zord lelkek a mártír-halálból
Lengnek köztünk, járnak velünk;
S e közelség, ez a lehellet
Éget, fagyaszt: - már mégis enged
Munkálnunk és reménylenünk.

Midőn ezt a könyvet betészed:
Sohajts, de szünjék csüggedésed!
Jelen van már a pillanat:
Hogy a sors urnájába nyúlni,
Életre vagy halálra húzni,
E nemzetnek lehet, szabad!

BARÁTOMHOZ.

Terhedre van, hogy a sebes folyam
Szűk medrében dagad, forr és rohan;
Hogy, bár akarnád, nem fékezheted:
Ez háborít, ez rontja életed!

Törd el békén, hogy oly gyakran kicsap,
S ne bántson a parton maradt iszap!
Hisz ott, hol a futó ár elzuhant,
Még gazdagabb, zöldebb leend a hant.

Eljő a tél, a halmot hó fedi,
S a gyors folyót bilincse megkötí;
Oh majd akkor fagyos nyugalma sért,
És kincset adnál egy hullámaért!

A TÁVOZÓ UTÁN.

Oh bájos égi hölgy, kinek mosolya fény!
Kihajt a száraz ág ajkad lehelletén,
S fénné válik a köd, melybe szemed tekint...
Ah bájos égi hölgy, hová tűnsz el megint?

Feléd tártuk karunk, szivünk fenn dobogott,
Midőn közel láttuk tündöklő homlokod!
Midőn közel hittük, miről rég álmodánk,
De a kép szétfoszolt, - köd s éj borult reánk!

Jössz s eltűnsz hirtelen! Vétettünk ellened?
Mert a boldogságot nekünk nem engeded,
Hogy, - bár fogjuk kezéd, - az oltárhoz vigyünk,
Megkötni ott veled örök, szoros frigyünk!

A szellőben, melynek jó illat jár nyomán,
Egünknek bíborán, földünknek bársonyán,
Sík téreken, miket dússá tesz a kalász
S fölséges bérceken - örömet nem találsz!

Mulatni nem kívánsz a sirhalmok felett,
Hová sok hű szívet szerelmed fektetett;
A holtak emléke s élők fájdalmai
Nem bírnak-e hozzánk enyhitni, hajtani?

Hol vagy, tündér leány? tán itt rejlesz közel,
Szabad bércek között, miket felhő ölel;
Vagy át a tengeren nagy-messze elmenél,
Midőn itt a fákról lesárgult a levél?

Boldog nép s táj, ahol felverted sátorod!
A lét könnyű s szabad, a szív hő s bátor ott,
Harsogják nevedet folyam, völgy és orom,
S örök tűz ég hiven őrzött oltárodon!

Oh, mi vágyunk is utánad tévelyeg...
- Mint nyugvó nap felé mennek a fellegek,
Megkóstolnánk érted kint, bujdosást, halált...
A sors, birásoddal, hajh mégis meg nem áld!

Büvös tündér-leány, fordulj ismét felénk!
Ha még egyszer téged keblünkhöz ölelénk,
Ha még egyszer minket hev ajkad csókola:
Oh, el nem bocsátunk többé soha... soha!

A GYÁSZOLÓ.

Korán hagyád el, oh hölgy! nyoszolyád,
 Könyűiddel korán meglocsolád
 Az imázsámolyt, hol térdelsz vala;
 Így jött reád az új év hajnala!
 Imádkozó ajak... siró szemek...
 Az ó évtől is így váltál te meg!

Szobád csendes, - nem zörren a kilincs,
 Vendég, barát köszöntésedre nincs;
 Ajakihoz vonván forrón kezéd:
 Nem mondja senki, hogy hálás, szeret. -
 Ma a világ jön-megy, vigad, vegyül...
 Te ünnepelsz gyászoddal egyedül.

Egykor beh máskép töltötték el itt
 A szent karácsont s új év perceit!
 Akkor se mult bár a komoly s mi szent:
 Az ünneplés majd vígabb hangba ment...
 Mikor még a szép ifjak... Istenem!
 Beh minden is mulandó idelelni!

Három fiú volt a nő öröme,
 Egy nap *bucsúzni* mind hozzá jöve;
 Anyjok megáldá három jó fiát,
 - Szörnyű, mit a szív e percben kiállt!
 Aztán elvitte mindhármát lova...
 Anyjok nem kéréd, tudta jól, hova.

S kiket fagy, hó s virasztás nem zavart,
 Együtt türek jó kedvvel a sanyart;
 S a kürtszótól rengett a csatasík:
 Együtt s elől villogtak kardjaik,
 Mig dőlt az oszlop, a sor átszakadt...
 - Együtt nyugosznak most a föld alatt.

Ki látja oh nő! kínod éjjelét,
 Mely napjaidra terhesüle: félt;
 De bár arcod komoly, lépted szilárd:
 Az éj, rémségivel, neked nem árt;
 Ki ad ehez bátorságot s erőt?
 Az ég, mely azzal felruház, betölt!

Oh, áldassék az égi hatalom!
 Melytől intézve van a habokon,
 A szélvészben az a kis deszkaszál,
 Min a szegény hajótört partra száll;

Az a csillag, mely fel-feltűnedez,
S az éjben a vándor vezére lesz!

Ki vesz sokat, mindent, mi drága itt:
Hitét ha őrzi, őrzi őt a hit;
Az átok elhal, tart az ima még,
Míg a föld ködös, - fenn derült az ég;
Siralmak völgyén, vad kietlen,
Hol ember nincs már, Isten megjelen.

Ne bánd, hogy a világgal nincs közöd,
Nem lépve át magányos küszöböd!
Melynek szentben, igazban nincs hite:
Gúnyos képét minek hozná ide?
Nem vagy magad, hisz itt vannak veled:
A köny, imádság, az emlékezet!

Oh nő, dicsőbb vendégeket ne várj!
Körödbe' van a három kedves árny!
A homlokon véres mirtusz ragyog,
Tettben, halálban halhatatlanok!
Nem érzed-é, hogy e bűvös közel,
Borús szivedre büszke fényt lövel?
Nem hallod-é? nyugodj meg, oh anyánk,
Annak nevében, kiért meghalánk!

TÉLBEN.

Mikor majd a fagyos bilincset,
Mely nehezül a folyamon,
Szellő s napsugár összetépik,
S az át fut vígan, szilajon!
És medre szűkéből kikelve,
Mező- s lapályra zúgva ront...!
Megretten aki hallja, látja:
Pedig csak áldást hord dagálya!
S nyomán zöld lesz part és porond!

Mikor majd a csalit s az erdő
A lágymeleg légben kihajt!
Hús rejtekén madár-csoport üt
Élénk, kedves, boldog zsivajt!
A termő ág mosolygó, rengő
Virág-rojttal leszen fedett...
S a lágy bongás, a fény, az illat,
Hideg, beteg s holt szívekig hat
S hoz új erőt, új életet!

Mikor majd hév napokban, a nép
Munkára gyűl minden felől,
S a gyors kaszás előtt a habzó
Rét füve rendre, rendre dől!
Vig éneklés zendül a halmon,
Örömré gyűl a magvető:
Lefonnyadott a búza sása,
Megért immár az aratásra...
- Mikor majd - eljön az idő!

A TÉL.

Felhők borongnak a magas bérce tetején;
Virágok ünnepe- s az oltárok helyén
A tél uralkodik, s törvénye oly kemény!

Aludjatok! - kiált a föld erőihez, -
Napfény, ne légy meleg! harmat, ne permetezz!
Foganást, születést irígyen ellenez.

Ibolya kis virág, színe halvány-lila,
Nem hozna ő tavaszt a tél pusztáira,
S ha kidugná fejét: meg kéne hálnia!

Tücsökszó nem tüzes, magas pacsirta-dal,
Nesz, mit nem a határ, csak a barázda hall;
Mezők órája te, hallgass el! még hamar!

Deli volt a bokor, s állt zölden, csokrosan,
- Dal s szerelem lakott keblében titkosan -
Most talpig meztelen: regény, dísz oda van!

Magas tölgy lombjait letépték a szelek,
Hogy idegen földön hányatva vesszenek...
Szegény fa, oh szegény bujdosó levelek!

Itt a halom busong, a pusztai völgy amott;
De legnagyobb érte a zúgó folyamot;
A zordon tél reá
Békát önmagából készített és rakott!

ÚJ SIMEON.

Térdem remeg, hajam fehérlik,
Orcám redős... öreg vagyok!
S az új évet megértem ismét...
Nem vittek el bú, kor, bajok!
Az élet mintegy kérde tőlem:
Mire vársz még? minek vagy itt?
És tol, miképp a fán letolja
Az ifjú lomb a tavalyit.

Mégis, mit szívem váltig óhajt
És fennhangon kér ajakam:
Az: hogy csak *éljek!* kínosan bár,
Kenyér nélkül, hajléktalan;
Ha most meghalnék, el nem érve,
Mit szívem oly buzgón remélt:
Nem tartanám hosszabbnak életem,
Mint egy kimúló kisedét.

S mért függök e zajos világon,
Mikor csend s béke lesz amott?
Mit várhatok még életemtől?
Semmit, semmit... csak *egy napot!*
Melynek fényes, csábos reménye
A rég megunt földön maraszt,
S gátolja e sárház ledőlését...
Azt a napot várom, csak azt!

Szép, szép leend az! sok hasonlót
Nem szülnek évek, századok;
Oh, hogy e fényes, e dicső nap
Mivoltáról nem szólhatok!
Pedig képét *itt* hordom... amint
Magát lelkembe rajzoló;
Ahogy velem volt alva s ébren,
Ahogy kísért mindenhová.

Rá gondolék magányom csendén,
S ha örvény nyílt hajóm alatt,
Rá a börtön fojtó legében,
És bujdokolva, mint a vad;
Heves csatákban azt kerestem
A por- s füstben szakadt derűn,
Hulló vérem- s muló napomra
Miatta néztem keserűn.

Sokszor véltem, hogy messze van még,
Sokszor hittem, hogy már közel!
Sugárit fellövelni láttam:
Akkor fedé sűrű köd el;
Elhalványult, leszállt reményem,
S megint mosolygva tűnt elő,
Mint nyári esthajnal világa
Lassan mindig keletre jó.

Igy folyt el életem, - s vén vagyok már
De boldogabb, mint annyi sok,
Kiknek tört hittel kelle délben
A koporsóba szállniok:
Az új évet köszöntve: lelkem
A hitnek karján ringatom,

Hogy e feltűnt év rejti, hozza
Ama napot, az én napom!

Oh, akkor életem megújul!
Izmam gyors lesz, vérem meleg;
Kézen fognak, kik koszorúsan
S dalolva közben lejtének;
Az életnek rozsdája: a gond,
Kor, kétség, bánat: egy se bánt!
E várt napon lelkem utószor
Cseng, villog fényes kard gyanánt.

S ha feltárul az áldozóknak
Ama szent csarnok kapuja,
S megzendül a győzelmi ének:
Hallélujah! Hallélujah!
Ha tömjénem javát az oltár
Izzó tüzére hintenem:
Elég, elég lesz,...! vén szolgádat
Bocsásd el akkor, Istenem!

ISTEN AKARATJA.

Elhervad a virág, kidől a büszke cser,
Mélység lesz a tető a tenger fenekén;
Ama törvényt, mely szül, változtat, elseper,
Egykor fénylő bolygók mutatják feketén. -
Ember, ki most nevet, zokogni megtanul,
Meghal az átkozott, meghal a siratott;
Nép lesz nagy nép felett s elvész óhatlanul...
És mindez, oh uram! a te akaratod!

A te akaratod! s midőn a fájdalom
Törével a szíven nagy, mély sebet vere:
Kemény szó támad a békétlen ajkakon
S ég-földet vád alá fog a kín embere!
Hab s örvénnyel dacol, széllel szemközt evez,
Keble mind zordonabb, mint sorsa mostohább,
Hanem e gondolat. az úr tetszése ez...
Kemény, hideg köszirt - és nem mehet tovább.

Járván a temetőn tanútlan éjjelen,
Egy kisdud sír felett törnek meg térdeim,
S felháborult elmém ugyan hányom-vetem
Az élet és halál örök kérdésein!
Mért is végződtek oly kevéssel évei?
Míg kérdezem, fanyar-leckén tanít az ész...
Születtünk, meghalunk! ezt könnyű érteni,
Azon megnyugodni nehéz, igen nehéz.

Ha feljajdul a húr, midőn ketté szakad,
S az őszi lomb is ád hulltában gyenge neszt:
Embernek ami fáj, fájlalni nem szabad?
Hisz egy bús öröme ez a szívnek, ha veszti!
Az nem bölcsekedik, csak érez és szeret...
S ki nem szól, jobb-e az, különb-e, aki tűr?
Míg a hivatlan köny szeméből megered
S nyílt árulást tesz a kebel küzdelmiről?

Ah! én is érzem e rejtett vihar dühét
S kiontom lelkemet nehéz fájdalommal!
Szavam nem sérti az alvó világ fülét,
A sír süket; mégis van engem aki hall!
Te szám szerint tudod fejünk hajszálait
S hogy boldogok legyünk, a létet úgy adod!...
Ezernyi köny s nyomor mégis honnét van itt...!?
- Uram, nem érthetem a te akaratod! -

Mégis, bár útaid titkát feszegetem,
És ajkaim pártos szavaktól zajganak:
Ne gerjedj oh Uram! haragra ellenem;
Mely bennem így zajong, az a por... a salak!
És minden hasztalan! e földet megfutám,
Keresve enyhülést fájdalomam közepett;
S oda jutok vissza sok kerengés után:
Nem gyógyíthat meg más, mint ki megsebbetett.

S míg minden tél után kizöldül a kopár:
Éltünk se veszhet el örök bú s gyász miatt!
Elmúlik tőlem is e keserű pohár,
Melyet velem te bölcs tetszésed most itat.
Emelj, emelj, kit a csapás megrengete!
Segits, hogy elbirjam viselni, ami ért!
S bár mit hoz a világ s élet története:
Tudjam, kitől van az s ne kérdezzem miért? -

Virágok és füvek harmatban ferdének,
Nyugodt, setét az éj; a holdvilág lement, -
Ahonnan áldással száll e lágy permeteg:
Az én lelkemre is szálljon le béke, csend!
Hogy a sír hús gyepén nyugatva homlokom,
Hígyek, reméljek s ezt lehessen mondanom:
Ha elvesztettem itt, majd feltalálom ott...!
Legyen meg hát Uram, te szent akaratod!!

A KEDVES SIRJÁNÁL.

Zöldel a sír és virággal
Ékesítve általunk;
Ki ápolja s őrzi egykor,
Ha mi ketten meghalunk?

Most felette hull meleg köny,
Ráborúl a rózsaaág;
Felejtés lesz akkor itten,
Felejtés és pusztaság...!

Mit tünődöl drága lélek!
Kiért lenne lomb s a hant!
Hiszen senki sincs megettünk:
Akik éltünk és szerettünk,
Együtt leszünk mind alatt!

(Májusban, 1862.)

TAPASZTALÁS.

Láttam a világon bölcset és bolondot,
Mindkettő agyában eszme-raj tolongott,
Ki-kizúgva ajkuk rohamos beszédén...
Mindkettőt csudáltam, - egyiket sem értém;
Vala jártas a bölcs fellengős tanokban:
S éltét a bolondnál nem folytatta jobban.

Láttam a szegényt s a gazdagot, - e íme
Átkuk egy s azon volt, más csupán a címe:
A *nincs* és *van* őket ölvé, nyomva szörnyen:
Az tántorga éhen, ez feküdt csömörben;
És míg a szegénynél zordon, szívszorító:
Gazdagnál ez inség vala undorító.

Láttam a szabaddal azt is, aki rab volt,
- A sorstól kiadva és lefogva a zsold, -
Ennek vágyban, lázban tölt le napja, éje,
S mit nem tőn, hogy útált láncait letépje!
Az ment vészes útján szembehunyva, nyugton,
S még keresni látszott, hogy rabszíjra jusson.

Láttam... láttam! - és hajh, megszerezve máson
A tudományt, benne nincs vigasztalásom!
Ki voltam homályban, most vagyok setétben...
Kínlődás az élet, gazdagon, szegényen
Rabság és szabadság átka, üdve terhel!
Bölcsen és bolondul: nyomorult az ember!!

BOROZÁS KÖZBEN.

Beh szép leány volt...! mint a szarvas
Olyan könnyű, olyan deli!
Dicsőn tudott gonosz szemével
Haragudni s hizelgeni!
Sokat beszélt örök hűségéről...
És most az angyal fut, ha lát;
Ő fenn lakik, tükrös szobákban,
Gyöngyöt visel s festi magát...
- Töltsétek meg a poharam!

Beh jó fiú volt! véle tölték
Sok gondtalan, boldog napot;
Tíz évig egy pályán futottunk,
Akkor ő másfelé csapott.
S szó ami szó: de nem hiába
Járt a vak s görbe úton,
Ur lett és *szörnyen* híres ember...
Másképp jó színbe' van nagyon!
- Töltsétek meg a poharam!

Hát én? Hiven szerettem a lányt,
Barátot és becsületet...
Bolondság volt! - megérdemeltem.
Hogy a világ kinevetett!
Hja! egyikünk hitvány s szerencsés,
Derék s koldúl a másikunk;
Mondják: hogy majd a más világon...
De hagyjuk ezt, - inkább igyunk!
- Töltsétek meg a poharam!

FENT ÉS ALANT.

Kél s jár a nap dicső fenséggel,
Sugárait lövelli széjjel,
E millió arany csatornán
Fényt, életet s bőséget ontván.
Midőn leszáll ágyas házába,
A halovány hold lép nyomába,
S az éjszakában felragyognak
Seregei a csillagoknak.
Mérhetlen a szám és a távol,
Honnan titkos lényök világol...!
Törvény, rend és erő mivolta
Nem változott s egy kezdet óta...
- Mily nagy s örök a menny!

A rét mosolyg, - a zsenge zöldbe
Virító himzet van beszöve;
Bornak, kenyérnek szülő anyja:
Halom s tér áldásit mutatja.
Itt kútfejek buzognak, s a fák
Virággal és gyümölcssel rakvák;
Ott szárnyas röppen, csörtet a vad
A vadonban, melyet szél zaklat;
S míg a tenger szűk medencében
Forr, hánykolódik szörnyüképen,
Hogy reng, zúg a mélységes padlan:
... Hegyek megállnak mozdulatlan.
- Mily dús, kies a föld!

És ami csak van e világon
Nagy, szép, erős: nézvén, csudálom
A föld kincsét, az égnek titkát...
S gyönyört ad minden, mit szemem lát!
S van-é magasztosb érzet ennél:
Hogy míg szemem lát, lelkem eszmél,
És fent s alatt röpítve szárnya:
Megy tartományról tartományra.
S a szót, mit a mindenség hallat,
- Szólván, mint a vész, vagy fuvallat -
Megértem, és a hang szivemből,
Élő beszédben visszazendül...
- Mily boldog az ember!

SÍRBOLTBAN.

Meg van fordítva már az ősi címer,
Kihalt végső tagjában a család,
Mely, míg század viradt századra tizszer,
Hatalmasan, büszkén s ragyogva állt.
Beteltek a soros fülkék egészen, -
De, - mily végzet-játék! - egy még üres, -
Ez egynek is mindjárt lakója leszen,
S élő, holt itt többé mit-sem keres.

A házba fenn zendül a *dies irae*,
E rémes mű értelme s dallama;
Szorongás jó az értelemre, szívre,
Az ember mintha már *ott* állana...
S míg készülnek felül a temetéshez,
Lenn rács, ajtó s vastábla nyitva áll,
Napfény tolúl a százados penészhez,
S még zordonabb e fényben a halál.

Mily dús üreg! kinccsel cifrázva, telve,
Mit tettetés, igaz bú, s gőg pazarl

Költészettől, művészettől ölelve
Annyi emlék, koporsó s ravatal...
Van, ki szeret láttatni bárha holtan:
Temetve is hallgatni, sok kevély:
S áll a kövön, beszél más-irta szóban.
- Kép- s jelben itt van kor, tett, szenvedély.

Szép, gömbölyű karú fiucska játszik
A rét habos, virágos szőnyegén,
De a lepe már-már elszállni látszik,
Amelyet tart s néz ujjának hegyén.
Ifjú leány fekszik halotti ágyán,
Kit még sok év s boldogság illete,
Szép volt; - fehér s hideg lett, mint e márvány
Hogy érte a halál lehellete.

Ez újjait nyugasztja zöngé hűrnál.
Az csillagok titkába néz, hatol;
A harmadik kezén a mérleg úgy áll,
Hogy nyelve jobbra, balra nem hajol
Sarkát levert órjas mellére tévén:
Végső csapást mér a hős zordonan.
Feje, ki járt szörnyű halálnak révé,
Nytott szemmel lábához hullva van.

Turul, galamb, mén s gím jelvényi rajza,
A rózsató, a cserlomb és kalász;
Egymást szorító kéz; - szív átnyilazva,
Félig sejtet és félig magyaráz;
Míg a kőből féloldallal kilépve
Fenyegget, hogy megszólal, megjelen
Tolmácsul egy-egy ős mogorva képe,
Ki maga munkáit a történeteken.

S mily történet! mi bösz lidércek, árnyak
Kísérik a családot e helyig;
Multjában fény szomszédja a homálynak,
S az élet oly örvényesen telik!
Mi a szülött: az volt előde nyilván,
Hasonlók a vér és erkölcs szerint;
Lelkes, szilaj s kegyetlen nép! - A villám
Ragyog, rémit, rombol - s egyszerre mind.

Zsarolt, foglalt jó kedvben és haragban,
Meggázoló a törvényt s a jogot; -
Egymás vérét ontotta, itta gyakran,
Ha ellené s szomszédé megfogyott.
Az oltártól rablá el más aráját,
Felszedte a templom szent kincseit:
Égben, földön nagy méltán gyúlt reá vád...
S a bírótól nem félt sem ott, sem itt.

De amidőn egy ország szólni nem mert,
S az elgyalázott nemzet csak nyögött:
Emelt fővel harsányan monda ellent...
Felkölt. - Megállt szilárdan Kont mögött:
Hősen küzdött Mohácsnál, - ott kilencen
Maradtak, mind erős, szép bajnokok;
Sok, bújdosván nagy bújában: kietlen
Tengerparton takarja gyér homok.

Szép a lapály, amely kalászt hoz, érlel,
De szép a bérc is a mező felett;
Ez kölcsönöz tölgykoszorús fejével
A tájnak fönséges tekintetet.
És, árnyékot vet néha bár amarra,
S uralkodnak felette ormai:
Széllel, viharral a bérc kelve harcra,
Nem hagyja a völgyet megromlani.

S fájhat, ha dőlnek a bérc ősi fái,
Ha pusztulnak s enyésznek a nagyok;
Lehetne tán sokat szemökre hányni,
Ha fényes tettök is nem volna sok!
Kevéssel volt bünöknél több erényök,
Mely az apákról a fiakra szállt;
De annyiszor ez a kevés - ha vész jött
Nem engedé elveszni a hazát.

A VIHAR.

Ha csendes a világ: fejem hol nyugtatom?
Mikor kél, merre tör zugó fuvallatom?
Időmet, útamát nem tudja senki sem...
Hanem váratlanúl, midőn felriadok:
Ki nem fárasztanak bércek, sivatagok,
S szárnyam a gondolat rohamával viszen.

Setétség fogja be jöttömre az eget,
Viz áradással, hegy omlással fenyeget,
S reng a föld, mintha el-mulnia kellene.
Mi bajod gyáva szív? Miért versz annyira?
Miért ellenem a meddő átok s ima;
Nem vagyok én a rom s kiirtás szelleme!

A kikelet, nyár s tél örök rendben jön el,
Sugárt hint a nap, az anyaföld szűl, növel,
Kutfejről a gyors folyó aláazajog;
Havaznak a felhők, majd esőt ejtenek,
Forró lávát szórnak a tűzhányó hegyek,
- Én is csak tisztemet végzem, mikép azok!

Mért a sirám s panasz, egy-két zöld lomb miatt,
Mivel romlása lön s a fáról leszakadt,
Melyet véletlenül karom megragada?
Én a száraz s korhadt galyat tépem, töröm,
- Mely mint holt s éktelen tag állt a törzsökön, -
Hogy dúsabb légyen a fának virúlata.

Oh, hogy nem értitek: jöttöm miért vagyok!
Ha elhatalmazott már a szapora gyom,
S a heverő földnek sok undok férge nő!
Midőn, fenn a magas bérceknek tetején,
Nehéz köd és mérges párázat ül henyén,
S völgyben, lapályokon a hőség rekkenő!

Felfordult a tenger, ha kezem rácsapott,
Örvényt örvény nyel el, hab tornyosít habot -
De megbüzhödéstől ment a roppant elem;
És mig foly a vizen a háborús viszály,
Hallgasd meg jól, amit kiált: reá ne szállj,
Ha tán félsz, tán vagy a kormányra képtelen!

Az ember képzel és alkot, - fennállanak
Az ívek, oszlopok, a bástyák és falak,
S midőn megütközött művében homlokom:
Eltűnik pompa, fény - s arról, hogy ott valék,
Beszél idomtalan, uratlan omladék...
Bölcs, ki sziklán épít, bolond, ki homokon!

Hadd járjak széjjel én! tartván itéletet
A bűnös álomban fekvő világ felett,
Melyet nem ébreszt más, csak a rátört veszély;
De mig egész világ, rossz s gyáva megijed:
Ösmerj fel engem, - és álld meg bátran helyed.
Légy éber, hű s igaz, - légy férfiú, - s ne félj!

MULT, JELEN S JÖVŐ.

Kevés öröm, sok véres, gyászos emlék
Alkotja a multat hátunk mögött;
Vészes pályán nagyság után törekvénk,
De balsorsunk hatalma megkötött;
Setét a mult, dicsőségünk világa,
Mely ott ragyog, körülderengi bár;
Halvány derűt idéz az éjszakába
Az ég boltjáról a csillagsugár.

S mi a jelen? makacs harc és vivódás...
A sors elénk vészes csomót vetett,
Fejtjük, bontjuk, s ha indul a megoldás:
Ezer hurkot köt a csel egy helyett.
Mint újra kell megrakni a madárnak
Régi fészket, mit a tél egybe-ont:
Mindig s újan kell a tős népcsaládnak
Szerezni és építeni ezt a hont.

Ez mult, jelen, s a folytatás előttünk...
Oh nem, nem! a cél, a jövő: miénk!
Mi nem látjuk, mi utközben kidőlünk,
Azt víve csak jutalmul, hogy hivénk!
Később lesz a megváltó íge testté,
Az íge, melyért most vérünk csorog;
De kinek fájna az, s kit tenne restté:
Hogy csak fiaink lesznek boldogok?

Nehéz vihar- s vesztére szánt nyomásban
Nyeré e nép jövője zálogát!
Van, amiben megtartatik csodásan,
Ha rá a sors új szenvedést bocsát;
Van e földnek egy bűbajos folyamja,
Mely forrón s titkos mélységből ered,
Meg nem rendül, míg ezt harsogni hallja...
Ez a hű, forró hazaszeretet!

GYÓGYULÁS.

Megsebheté s földülta szívem
Sok veszteség, sok fájdalom;
Az élet is gyötrelmes, únott
Teherré lőn már vállamon.

Ohajtozám: boldog, ki nyugszik...!
De késve jó a csendes est, -
Mi tart, hogy önként menj eléje?
Hogy ami nyom, terhel: leveds?

Készen valék, s im hallom a szót:
Hajítsd el a tört - küzdj s remélj!
Csak gyáva hal meg; - élni: inger
Annak, ki férfi, a veszély!

Lassan gyógyító balzsamával
Várd az időt, az éveket:
Midőn ismét békét nyer a sziv,
S a vérező seb béheged.

Van a letűnt bánatban is kéj;
Szint nyernek a megélt bajok;
Az elvonult zápor nyomában
Kicsiny, de tiszta csepp ragyog...

És én maradtam, - küzdve, várva,
Míg a hullám duzzadt, esett!
Most is hiven küzdök, remélek,
De maholnap a sírhoz érek:
- S még mindig hordom a sebet!

ESTVE.

Nyugszik a nap, közelit az estve,
A virágok szomjú ajka esdve
Kéri a hús, édes harmatot;
Települve ösmert, lombos ágra:
Átálmodja a dalos madárka
Énekét, mit nappal hallatott.

Homályával, csende- s lágy lehével
Nyugalomra hí mindent az éjjel,
Álom vár a pázsit- s vánkoston,
S én, a bennem zajló gondolattal
- Elfárasztott bár a hosszú nappal, -
Lefeküdni nem kívánkozom!

Mért a fátyol s szender a nagy éjen?
Hogy a testnek nyugalma légyen,
S gond, csalódás tartson szünetet,
Ah, de nékem küzdés, kín az álom,
Benne csak a nap képét találom,
Mit szeszélye elém tüntetett!

S míg bu-bajjal ébren szembe-szállva,
Földre nem sújt ereje, se száma,
S némán vészem a bürök-kehelyt:
Addig alva, gyötrő, kába tünet,
- Mit magától lelkem el nem űzhet, -
Köt, szorongat s hatalmába ejt.

Menjen a nap. és muljék az óra!
Nem kívánom látni, élni újra...
Szürkülettől - estig: oh elég!
Hát az élet! hol a sír kitárul,
Az út végét hirdető határrúl:
Van-e, aki visszatérne még?

Oh felejtés, lelkem téged áhit!
Hogy takard az élet pusztaságát;
Multam kínos, felhős szertelen!
Mért maradjon szó s emlék felőle?
Inkább légyen végkép eltörölve,
Mint hajó-nyom a sík tengeren!

És ha lesz: a síri álmodásban,
Földi létem bús képét ne lássam!
Legyek én is itt fenn elfeledt;
A mennyország boldogsága: tiszta,
Mégis onnan ide látva vissza,
Megzavarná égi üdvemet!

TEREPÉLYES NAGY FA.

Forró légben, szél utában,
Társak nélkül áll magában...
...Rengetegben a magas fák
Egymást védik, támogatják:
A közös lomb ernyejéből
Hőség ellen sátor épül;
És hatalmat kölcsönözve,
Hogy sok ezren álltak össze
Várnak a szélvészre bátran...
Társak nélkül van magában:
Terepélyes, nagy fa.

Mint a felleg, messze tájra
El-kilátszik koronája;
Törzse délceg, ága zöldel,
S biztat még sok szép idővel,
Szenvedett bár, - mit elárul
Annyi sebhely oldaláról,
Látva orkánt, érve harcot,
Amióta megfoganszott
S nagyra nőtt a sík határban,
Társak nélkül, egy magában
Terepbélyes, nagy fa.

Lombját tépte, hordta a szél
Messze földön s tengereknél;
S egy-egy ág a bánatos fán
Állt villámtól sujtva, csonkán.
Már gyökén is járt a fejsze,
Mit vizály, csel rája helyze, -
S önnagysága, mely megóvta,
Robbanása szörnyű volna...!
S azt is, aki földre dönté,

Vajmi könnyen odaölné,
Terepbélyes, nagy fa!

S boszantván, hogy élte hosszú:
Kész megesni, őrni a szű;
De kérgén túl, nyüzsgő serge
Nem hat bé az elevenre. -
Majd fölötte holló szárnyal
Bús, idétlen jóslatával:
Érzem... érzem... érzem a vést...
Sok gonosz jel mondanom kész:
Héj, keserves ami rád vár...
Pusztulás fog érni! kár...! kár...!
Terepbélyes, nagy fa.

Álljon e fa...! s arra térjen,
Aki dőlőt várja, szégyen!
Vészben, fagyban mit le hullat:
A levélért nyerjen újat!
S egy ha lészen törve, vágva:
Izmosodjék többi ága!
S bár a vész felette zúgjon,
Terhes felhő tornyosúljon,
Ontva lángját menydörögve:
Álljon, álljon mindörökre
Terepbélyes, nagy fa!

A SEBZETT SZARVAS.

Fuss, fuss, nemes vad, gyors szökéssel!
Párád fogy és erőd enyész el
A vérben, mely rólad csorog...!
A rengeteg mélyébe szállj! - hol
Futót, ösvényt elrejt s palástol
Az inda, lomb s a völgy-torok.

Tied volt a bérc messze földre,
Fellegverő fákkal benőve,
Tied zöld fűvel a halom;
Ott délcegen iramva, majdan
A tiszta kútforrás várt az aljban...
- Mily szép, szabad birodalom!

Mily boldog lét! - de jön s nyilával
A zord ember sziven ver által;
Lesből, gyáván halált okoz...
S hogy a tettnek meglégyen ára:
Tenvéred hívja árulásra,
Az elhullt cseppeken nyomoz.

Fuss, fuss, nemes vad! el ne érjen...
Hadd tépje a düh, nyomja szégyen,
Mely füstbe ment reményt követ;
Mulj el, halj meg, ha véged itt van...
De végórád- és kínaidban
Ne lásson hasznót, örömet!

Ha társakat gyűjt lakma végett,
És felrakat sok drága étket:
Szived ne lássa asztalán!
S hogy győzelmét hirdetni tartsa:
Ne függjön föld roppant agancsa
A fegyveres háznak falán!

S ha rogyva a sűrűt eléred:
Igya el a föld keble véred!
Fedjen be a hulló levél...!
S mely hulládat körül-csicsergi:
Csak a madár, - s más senki, senki
Ne tudja meg, hová levél!

KEDVES VENDÉG.

Halál, kit a szív most fél, majd remél!
Benned ketté-szakad minden kötél,
Az édes, könnyű s rózsából fonott,
S az, mely szorítá a nem-boldogot...
- Légy áldott, hogy e házhoz eljövél!

Férj és nő fekszik a ravatalon...
Fájó jelt hagyott a holt ajakon
A szó, melyet utószor rebegett...
Ifjak voltak még! - a te remeked
Ez a látvány, oh mentő hatalom!

A két szív, midőn megösmarkedék,
Nyílt, fényes, dús volt, mint egy szép vidék:
Szeretni egymást bárha tiltva lőn:
Szerették egymást titkon, vágyva, hőn,
Mig a szent frígyet oltárhoz vivék.

S mondák: most el...! Szűk völgyben, szigeten
Kicsiny kunyhó s a boldog szerelem
Mindent, mindent megadni látszanak...
Mig az élet, e kényúr felkacag
A szép álmakra gúnyos-hidegen.

Mi éri az új lombot, mely a fán
Csalárd verőfényben kihajt korán?
Jőnek a hideg, deres éjjelek...

A két sziv a lomb sorsát érte meg
Az élet metsző, hideg nyomorán!

Még küzdve, rogyva sok baj s gond alatt:
Fentartá egy-egy nyájas gondolat:
Ez bátorítgatá amazt, ha félt,
Hit tördelé a bú nyilán az élt, -
De végre az erő s hit kiapadt.

Szegény kis nőcske...! Mily sziv-rengető
Arcán az a gyermek-mosoly s redő!
Mily kín: a hívet s küzdőt látni, hogy
Nyomort s gyászt nyervén díjúl, lelke fogy
S a csapkodó hullám fejére nő!

Mit kérne még a szív? itt a határ,
Hol a reménység vétek volna már,
Hol a világtól elfordúl a szem,
S nem lenne jó kért boldogsága sem,
S a fáradt lélek tisztább üdvre vár...

Éj van, - a szobát mély csend lepte meg,
Nincs ki ápol, vigasztal, kesereg...
A mécs-láng csendesen hajlongva ég.
Éltét önszelével hosszítja még,
Éj, kín és magány... szegény betegek!

De jó a kedves vendég: a halál,
Békét hoz s a harc nyugalomra vál...
Légy áldva, hogy küzdelmünk vége löl!
Hová is futnánk az élet elől,
Hová, ha abban te nem állanál!?

Megszűnik bú s kín, mely földig vere,
Mi volt lelken, testen átok s tereh;
S csak a mulandó vész el kezeden,
De megmarad a hűség s szerelem,
- Sőt általad lesz örök élete!

A GYÜLEKEZETBEN.

Cseng, zúg még a harangok öble,
A hang, távol, széthömpölyögve;
S mint szarvas a szép, hús forrásra:
Siet a nép a szent tornácba.
Betölti a pitvart, a házat,
Az arcokon hit és alázat...
S a szívre, melynek mélye zajlék,
Csendet, békét lehelt a hajlék.

Ül ifju, vén s hallgatva szót vár...
Majd fölzeng a királyi zsoltár;

A nép együtt van, együtt érez,
Szólván az ég s föld istenéhez;
Fejét mélyen kezébe hajtva:
Imában olvad szíve, ajka,
Az Úr előtt lelkét kitölti,
S megtisztul, szentül ami földi.

»Örök felség! hozzád kiáltunk,
Lakozzék szent országod nálunk!
Amely lényed képmása, része:
Szentelj s áldj meg lelkünkre nézve!
A földi jót se vond meg tőlünk
Az életen, mit itt letöltünk.
S add, hogy legyen hegy, völgy s barázda
Bőv áldással megkoronázva!

Vessződ ha sujt, karod ha dorgál:
Tisztuljunk a tűzben s nyomornál;
Békén hordjunk csapást, keresztet,
Ha istennek ránk adni tetszett;
Uram, fogjad kezünk! s mi bátran
Állunk setétben, roppanásban...
Hegyek ha a tengerbe dőlnek,
S ingása lesz az égnek, földnek!

Gyengét ne hagyj akadni törbe;
Nézz a méltatlan szenvedőre!
A bujdosót hordozzad és véd
Rövidítsd a jajoknak évét!
Kik rég várnak sohajtva, könnyel:
Szegény kórok ágyához menj el!
Szabadulást vigy a raboknak,
S a halállal kik tusakodnak!«

Igy zeng a szó, - mennyekbe szállva
Karöltve a kérés, a hála;
S oh, van még sok, sok!... rejtve mélyen
A könyörgő nyomott szívében,
Mit hangosan ki nem beszélhet...
De még előbb, mint sajn az érzet,
S a szív megrendül és az ajk szól:
- Az Istennél már tudva van jól!

S mély csende visszatér a háznak,
Helyökről a hívők kiszállnak;
Meghallák, s a világba vívén,
Elmējök jár folyvást az ígén;
És szerte, síkra, bércre tartván,
A nyáj mellett s az ekeszarván,
Erősen állnak, hogy kövessék:
Egy jövő, egy hit, egy szövetség!

EGER HATÁRÁBAN.

Az őszi nap mosolyg derűlten,
Erdő, patak, szirt, völgy kerültem,
S magas hegyek fejem felett!
Oh, e magas hegyeknek ormán,
Sokáig gyász felleg borongván:
Tájra s szívre árnyat vetett.

A földet gyakran verte zápor,
Aszályban nyílt meg keble másszor,
Feltörve... megtiporva lőn...
S mindazt, mi rá csigázva szállott:
Jég-záport, izzó napvilágot
A föld némán magába vőn.

Mint a nemes kebel csak épül
Kemény csapás-, nagy szenvedéstül,
S magasb érzelmeket terem:
Dússá lett a föld megsanyartan,
S a drága must édes patakban
Csordult alá a bérceken.

Tisztulni kezdett a hegy orma,
Sűrű ködét megostromolta
A nap, fénylő sugárral,
S míg tépte a kéz a gerézdét:
Vidult a szív is, - nyugtot érzett...
- Megzendült a szüreti dal.

S ha könny, ha vér színében ömlő:
Nem láta rég ily bort a tömlő!
Mily pezsgés, mily erő, mi fény!
Méz a szájnak, tűz-láng a szívnek,
- Az édes csöppek felhevítnek -
Itala kéj, bánat, remény.

Most, oh jövő, ki éveket szülsz!
S titok, hogy rólad, majd ha eltűnsz,
Örömmel, búval szól-e szánk?
Deríts e múltó év borához
S az ivandó nagy áldomáshoz
Méltó, dicső napot reánk!

Akkor zeng, zúg majd hangosabban
A viszhang, melyet a magasban
Tető tetőhöz csapdosa!
S mely szívet, ormot gyásszal főd bé:
A zord időt nem látja többé
A hős Dobónak városa!

EPIGRAMM-FÉLÉK.

PANASZ.

Mondják: *kisebbedünk*, fogyunk! Igaz-e? Nem
Sőt mind *nagyságosak* levénk nagy hirtelen.

DICSVÁGY.

Áhítom a kitüntetést, - dicséreten kapok,
S imé a sors büntet, hiút: dicsérnek a lapok!

MAGYAR MENTE.

Fel is vették, le is tették: - a bohózatból elég!
A szót, érzést, mint a köntöst, a lomtárak elnyelék,
Kinek nincs más, benne egy-két árva delnő fanyalog...
Nők istene, divat! nézz ránk, hadd maradjunk magyarok!

HAJDAN ÉS MOST.

Hajdan labda s tekje volt játékszer; - már ma
A gyermek kezében az: regény és dráma.

EGY COLLEGÁMHOZ.

Az, mi könnyű egynek, nehéz a másiknak, és viszont,
Benned az éhhalál, bennem a koldulás költ iszonyt.

ASTRAEA.

Szem-bekötve tart vala éles szablyát s mérleget;
Amaz ugy van mostan is, - e kettőnek vége lett.

DIVATOS ÁLDOZÓ.

Ide, oda, mindenüvé adsz, - kezedből morzsa hull,
Innen, onnan, mindenünnen hálát lesel kamatúl;
Egy oltáron lobogtasd a szétszórt, apró lángokat,
S ne várj semmit, - és kedves lész áldozó és áldozat!

AZ IRODALOMBÓL.

A *kritika* irt, nyes, tép, vág, - és buján nő, hajt a *gaz*,
Melyik szüli a másikat, - kérdés - ez-e, vagy amaz?

PETŐFI.

(185*.)

Élted- s verseidről beszél okos, bolond,
Jó cimborájának sok céda, bántva mond;
Üzérség, nyegleség versbe, könyvbe foglal,
Csavargó kéreget neved- s álarccoddal!...
Hirnév, halhatlanság - ha az élet megszűn -
Olyanképen áll-e, mint a bor a seprűn!?

ÚJÉVI ÜDVÖZLET

A VASÁRNAPI UJSÁG SZERKESZTŐJÉHEZ.

Fogadd az újév első reggelén
 E kézszerítást, régi jó barát!
 Ez a kéz egyiké a tíz közül,
 Kik egykor oly vigan s gondatlanul
 Látták az év intő fordulatát,
 S föl sem vevék az elkallott időt.
 Ifjak valánk...! Emlékszel-é reá?
 Nehány év csak... s régen volt az nagyon...
 A szív nyomó érzése mondja ezt!
 S többször megállt azóta a nap is,
 Hogy nézze Gíbeonban a csatát...
 Órák sulyát hordá a pillanat...
 - Az ember most megvénül hirtelen!

Midőn feléd nyujtom ma jobbomat:
 Eszembe jutnak a setét napok,
 A dermedés halálos napjai. -
 Minő a nyáj, ha veszti pásztorát
 És szerte a kietlenen bolyong:
 Olyak valánk! Egy hang se hallaték:
 Rezgésbe hozni a holt levegőt,
 És lüktetésbe a megállt eret.
 Nem volt erő, mely köt, von, egybegyűjt,
 Nem egy emelt újj, mely irányt jelöl. -
 Családos, zord, képtelen napok!
 - Te egy valál az elszántak közül,
 Kik legelőbb láttatni mertek a
 Muzsák oltárinál s szent berkein,
 Ahol megszűnt az égő áldozat,
 S rom, félelem, halál uralkodék. -

Kik tudva kelték a sulyos gyanút:
 Hogy visszavárják a dalt, s lombosan
 Ohajtják látni a fákat megint. -
 Te, gyenge kis galyat szúrtál vala
 A dúlt liget szenes földébe le,
 S mig gondosan ápolgatá kezed:
 Hited sugalta, hogy kihajt az ág; -
 Dolgozva, híve nem csalatkozá!
 Munkádra szép áldást adott az ég:
 Tíz év alatt az oltvány nagyra nőtt,
 S a terepély élőfa ágait
 Virág, gyümölcs borítja gazdagon,
 És lombja közt cseng a dal édesen. -

Virágozzék, érjen hosszú időt!
 S ma, árnyain fogadd üdvözetem!!

Most nagy robaj, sietség, hajszolás
 Van a sajtó- s íróélet körében;
 Egymást ezer külön cél és irány,
 Mint a keresztút, akként metszi át;
 Nem látszik a *személy* mögött az ügy,
 Sok hang miatt a szó nem érthető. -
 Felőled *asztalig* tudjuk, hogy élsz!
 Nem szónokolsz az utcák szegletén,
 Utálod a cégért, a sípolást!
 Munkálkodol csendben s láthatlanul,
 Szolgálod a műveltség szent ügyét,
 Terjesztve: ami szép, hasznos, nemes,
 Mi szívet, elmét von, javít, emel;
 Kezedből a mag nem sziklára hull,
 De jó földben, gazdag termést mutat.
 ... Látunk sokat, ki zuhatag gyanánt
 Zajongva és dagályosan rohan,
 Elnyomja a szót, mely lágy s emberibb;
 S szétloccsanván az ugró szirtein:
 Por- és köddé oszlatja fel magát.
 Te zajtalan futsz, mint a mély folyam,
 Mely csendesen tágitja a medert,
 S virágba, zöldbe vonja a mezőt;

Ösmeréd-é, szerény, jutalmadat!?
 Az nem csinált s olcsó kitüntetés,
 De, mellyel e széles Magyarhaza
 Derék polgárinál találkozol:
 A *közbecsülés*... nagy szó! s díjad ez.
 Haladj, haladj tovább is útadon!
 Ez út igaz, nyílt; - férfinak való,
 Ki csselfogást, mesterkedést kerül,
 S nem szórja el, mikép az itató
 Jákób tevé, tarkázott vesszejét,
 Hogy a juhok reá csudáljanak. -
 - Mint volt, legyen jelszód: *valódiság*!

Lapod járjon be kunyhót, palotát,
 Szegény s gazdag körül végezze tisztét!
 Meghozva mindennek, ami kell.
 - Száraz kenyéren is sok érzi, hogy
 Az ember nem csupán kenyérrel él! -
 A leghomályosabb zugig vigye
 Az ismeret s műveltség sugarit;
 Az elhunyt ősokeket mutassa fel,
 Szóljon nemes, hős tetteik felől.
 S minden sorából egy nagy gondolat
 Nézzen reánk s értesse meg magát,

Miképen a jól-festett kép szeme
Meggörnyülés nélkül a nézőre néz.
S amely köszönti a vasárnapot,
Hasznos, vidám, szép ünneplést szerez:
Lapoddal a tiz év fordulatát
Még sokszor ünnepeled! Isten veled!

NÉPDALOK.

I.

Hozd át, révész, a dereglyét!
Vigy át hamar, ha szeretsz még!
Drága pénz lesz, csók lesz a vám,
Megígérem, meg is adnám!

Nagy szél támad, zivatar zúg,
Kormány tágul, törik a rúd,
Tisza vize haragos víz,
Csalfa lélek, benne ne bízz!

Kincsem, révész, gyere értem!
Jobb lesz túl a keszi rében,
Árva fejem hova hajtsam!
Patyolat a ruha rajtam!

Rózsám, áldjon meg az Isten,
Jobb neked túl, nekem innen!
Beh jó ez a széles árok,
Ezt, tudom, hogy át nem hágod!

II.

Habzik a fű, majd meg s dül,
Szent-Jánosra kasza pendül;
A rétemet megkaszálok,
Úgy étek tele jászlon.

A paripám neve holló,
Szem nevelte, az csak a ló.
Vékony lába, nagy serénye,
Vágtatás az ügetése.

Én koplalok, - a lovamnak
Kell a széna meg az abrak,
Reggel, este három véka,
Tűzbe, vízbe viszen még a!

Napszállatra megy a felleg,
Nem jó szél fú, valamit vet...
Háború lesz, el se múlik,
Sok adósság letudódik!

Holló lovam alig állhat,
Ne rágd úgy a zaboládat!
Enned adok, ha ehethnél,
Felnyergellek, ha mehetnél!

Hol van árok, nem is nézem,
Akit űzők, hamar érem!
Jól fog az én kardom éli,
Valaki megkeserüli!

III.

Messze jártam hetedhét országon
Visszajöttem, de bánom, de bánom!
Mély a Sajó, magas a pallója,
Ha rá mennék, le is esném róla!

Nénémasszony! híjja ki a lányát,
Hadd lássam a piros két orcáját!
Híjja ide a Sajó partjára,
Átmegyek én csapodár szavára!

Mi lelt húgom, beh sápadt az orcád!
Nem jól szabták, kurta is a szoknyád...
Nem megyek át galambom, hozzátok,
Mert harapós nagyon a kutyátok!

IV.

Kicsi madár a pacsirta,
Mégis olyan nagy a hangja!
Kis lány az én rózsám Erzsi,
Mégis olyan, olyan nagyon tud szeretni.

Hajnallik már, eszemadta
Mit álmodtál az éjszaka?
Nem aludtam, mert álmodtam,
Csak, hogy szeress, mindig azon imádkoztam.

Csíp a csalán az útfélen,
Ország világ ellenségem!
Írigykedik, áskálódik,
Nem bánom én, csak te légy az enyém holtig!

Haragszik a babám anyja,
Azt a kis lányt pirongatja;
Édes szülém, mit vétettem:
Hogy viola, rózsza terem ki kertemben!

V.

Vize nincs, szárazon
Forog a szélmalom,
Ne beszélj, nem hiszem
Szavadat, csillagom!

Fakad a rózsafa,
Hasad a bimbaja;
Tövises galya van,
Csak az a nagy baja;

A szemed sír, nevet,
Csapodár a neved!
Van-e lány, aki ma
Igazán, hűn szeret?

VI.

Sárga rigó páros,
Fák tetején szálldos;
Itt hagyom én, mert unalmas
Nékem ez a város!

Elmegyek én nyárra
A Tisza partjára,
Ott lakik az én szeretőm,
Ott legel a nyája!

Hó esik a rétre,
Ott maradok télre!
Édes anyám, édes apám
Elhagyom én érte!

VII.

Bujdosom a kerek földön,
Szomorúság jártom, költöm;
Meg se bírok hol pihenni,
Nem ösmer itt, nem szeret itt engem senki!

Szólani sincs kihez nekem,
Senki se tud a nyelvemen,
Ha nem értik a szavamat:
Hogy értenék sok keserű bánatomat!

Édes hazám drága földe,
Messze vagyok, száz mértföldre!
Messzi vagyok, messzibb megyek,
De tudom, hogy ott is igaz fiad leszek!

Két szememet ha bezárom:
Rólad esik álmodásom,
Ott vagyok én alva, ébren:
Róna-mezők délibábos közepében!

Ott szabadon fú a szél is,
Igazábban ver a szív is;
Ott terem a magyar ember,
Ha az isten megad egyet... semmi sem kell!

VIII.

(*Néprománc.*)

Gyilkos-fenek, malom volna, ha volna,
De a víz is régen elment alóla;
Egy kis madár fel nem száll a fűzágrol,
Ott énekel a Virágné lányáról.

Virág Zsuzsi járt egyre a malomba,
Lent töretett: estig szépen lefonta;
Búzát is őrt, a lisztjét megsütötte,
Virág Zsuzsi a szép molnárt szerette.

Vidd haza csak, kincsem, ezt a lisztlángot,
Úgy megenném egy kis molnár-kalácsot!
Éjfél után várlak majd a zúgónál,
Siess rózsám, hejh bárcsak már itt volnál!

Nincs holdvilág, sáros az út, fú a szél...
Itt a kalács, szívem molnár, csak egyél!
Nem kell nekem süttöd, főztöd, se magad,
Itt a zsilíp, jó mély a víz ezalatt!

Jaj, meg ne ölj! félek én a haláltól,
Mi lesz szegény, ágyban-fekvő anyámból!
Zúg a zsilíp, nem hallik a lány szava,
Nem látni a gyilkos dolgát éjszaka.

Zúg a zsilíp, a víz esik, kanyarog,
Zúgásától nem nyughatik a halott;
Fázik szegény, nem jó ott a hidegen,
Harmadnapig késik, vár még odalenn.

Feljön akkor, kifekszik a porondra,
Mondd meg, ki volt a gyilkosod? - megmondja...
Úgy megyen a csendes földnek ölébe,
Kíséri nagy jajszóval a szüléje:

Gyilkos molnár, száradjon el a kezéd!
Gyilkos malom, apadjon el a vized!
El is száradt a vesztőfán a keze,
El is apadt régesrégen a vize.

IX.

Túr mezején búra nevelt az anyám,
Mint az eső, hullt keserű könye rám,
Két kezivel meg-megölelt, betakart,
Amikor már oldalamon volt a kard.

Adtak alám jó paripát, vadderest;
Tűzbe rohant, veszni rohant egyenest;
A huszárnak vége, ha nincs a lova, -
Én se vagyok hátán fogoly, de soha!

Beh szomorú ez az ország, beh ködös!
Szomorúság, nyomorúság örökös;
Embere is búslakodik, nem örül,
Itt vagyok én, rab vagyok én egyedül!

X.

Hajnal hasad, harmat esik,
Munkálódjunk setét estig!
Gyűl a marok, hosszabb a sor,
Majd alhatunk karácsonkor.

A lány, legény hadd izzadjon,
A búzaszár hadd ropogjon;
Sarló alá meg van dőlve,
Piroslik a szem belőle.

Édes hazánk boldog ország,
A jó Isten beh jó hozzánk!
Amit szemünk, szívünk kíván
Bőven terem halmán, síkján.

Még se sok volt, amit nyertünk,
Sajtalan volt a kenyerünk!
Fakószekér, kenderhámunk;
Nem kellett a barátságunk!

Értünk elég pogány időt,
Kórót, dudvát hozott a föld;
Tán jobb idő fordul végre
Szegény szántó vetésére!

Forduljon is, jég ne bántsa!
Kimélje meg öboly, sáska!
A konkoly, a konkoly-hintő:
Pusztuljon el mind a kettő!

Légyen azé garmada, szem,
Akinek a földjén terem;
Kenyérnek a gazda őrje,
Azé legyen a kezdője!

Ebnek esik a kenyérhaj,...
Beérjük a magunkéval!
Más se bántsa a miénket:
Tőlünk bizony holtig élhet.

Termett ez a dülő, mező,
Majd csak felszül az esztendő!
Adjon isten a magyarnak:
Többnél többet, jobbnál jobbat!

XI.

Elviritott a rozs, meg is értt,
Nem leszek én, fiú, a tiéd!
Nem megyek én hozzád, - hisz veled
Kenyérbe se enném eleget!

Nincs egyebem, mint a két kezem,
Dolgozom én érted szívesen!
Kunhegyesig meg se pihenek,
Majd aratok, cséplek, - keresek!

Hallod öcsém, ne menj aratni!
Nem jó azt a kis lányt itt hagyni...
Az a kis lány nagyon eleven,
Sok legénynek jár az öliben!

Szüret után van már az idő,
Árva Balázs hol jár? nincs elő,
Lakzi is áll már a faluban:
Árva Balázs megjön csakugyan.

Van buzája, lisztje, mi-haszna!
Nincs Kati, hogy süsse, dagassza!
Senki se tud semmit felőle,
Világ lánya, az lett belőle!

XII.

Kiforrt már a mézesmáli,
Tessék hozzánk besétálni!
Férjem uram a vásáron,
Holnap estig elő se jön, nem is várom.

Sütök, főzök vacsorára,
Ágyat vetek éjszakára;
Elsimítom, beterítem,
Akár meg is melegítem, melegítem!

Hallja kelmed, szomszéd-asszony!
Meg ne lássák a piacon.
Egész világ majd azt mondja:
Haj beh félre, jaj beh félre áll a kontya!

Hadd járjon a világ nyelve,
Csak a pohár legyen telve!
Jaj beh édes, jaj beh csúszik...
Meg se állok, meg se állok tízig, húszig!

XIII.

Bánfalusi torony gombja,
Nem megyek én a templomba!
Ha rám kacsint a galambom:
Mit mond a pap, nem is hallom.

Bimbózik a majoránna,
Válogat a bíró lánya!
Mégvénuült a sóskarengő,
Otthon maradt mind a kettő!

MOSOLY.

A szerető s anyának ajkán
Remény, boldogság egy veled,
S a támadó naphoz hasonlitsz,
Mely fénybe vonja az eget!

Midőn ébredsz a guny, gyűlölet
És kárörömnnek általa:
Vagy félig elrejtett gyiloknak
Gyors, félelmes mozdulata!

Népet, bírót megfélemitesz
A vérpad gyász deszkáiról,
Ha benned a megölt igazság
Főlebb-hivatkozása szól.

Mosoly! ki a sziv mozdulását,
A fényt s homályt így rajzolod:
Mi vagy te a halottnak ajkán...?
S hol léssen magyarázatod...?

A VÁNDORNAK.

Kalandos útid merre hordoz?
Térj vissza a hármass halomhoz,
Világnak vándora!
Arcod látják, hogy elfeledjék...
Idegen vagy, legtöbb, ha vendég,
Fordulj ott bárhova.

Oh mennyi van, ki jönne... jönne!...
Vágyódás közt omolva könyje:
Gyötrődik szertelen,
S bús szíve csak remélve enyhül...
- Te elszakadsz e drága helytől
Önként, keservtelen!

A gyászt hívéd itthon feledni?
Vagy jársz gyönyört, élvezet keresni
A földnek távolán?
Ki sors-vésszel dacolni látszál:
Hited megtört? s mint gyenge nádszál
Földig hajolsz talán?

De, bár öröm- s fény-lakba nyithass:
A más borától lésszesz ittas...

A mámor oly rövid,
Hogy bú s árny ismét rád omoljon!
- Mi is felejtetné az otthon
Fájdalmát, örömit!

S ha férfihoz, nagy veszteségben
A bánat illő: - csüggedés nem,
Mely kór gyanánt ragad:
Reményed látva, lombot lásson
Bús, kétkedő a pusztaságon.
- Ki nem vall: az tagad!

Viraszd át a zordon, nagy éjet,
Fogjon körül gonosz kísértet
És képtelen sötét;
Hogy érezd a bűbájt egészen,
Ha gyult szövétnekkal kezében,
A hajnal kél föléd!

Vagy tán a mély s örök sebeknél,
Ama csáb-utra tévelyedtél,
Mely csillogó, - s rideg,
Ki agyrémét követve jár ott,
Szolgálni a széles világot:
Elvész övéinek.

Csak Isten napja, mely derengve
Süt milliók- s az egyetemre,
Osztván fényt, életet:
Szívünk szűk körben égő fáklya,
Hadd láttassék meg fénye, lángja,
Min oltárunk felett!

Tedd bú s örömben, tedd alatt, fent,
Amit reád amaz örök, szent
Kötelesség rova...
És útag bármily mesze hordoz.
Térj vissza a hármas halomhoz,
Világnak vándora!

A SZERETET.

Felkölt az inség zordon angyala,
Parancsát osztva bösz szolgálainak;
És a sötét had el-szétnyargala...
Pusztitni gyors, erős, - engedni vak.
Járvány, égés tanyát, várost keres,
Halmot, mezőt a rekkenő aszály,
Hogy amidőn gond, baj már is feles:
Kenyér nélkül maradjon annyi száj.

- Hah, mily szín lesz az emberen, midőn
Elhullni látja, mint Jób, nyájait!
S nem állhatván a lángoló tetőn:
Ajtót korom-, füst-, zsarátnakba nyit.
Gyönyörködöm, ha jobbat vár, mikor
Csak változást hozok rá uj bajúl; -
És ő rendet, jogot lábbal tipor,
A fájdalom miatt megszilajúl.

S nyujt-é vidúlást hegy, völgy képe? Nem!
Réten, barázdán kisül fű, kalász;
Lész nyílt keblével a föld éktelen
S önhamvában feloszló hulla, váz.
... Imát hallok, mely kárhozik, tagad,
Kacajt üt ajkam, hogyha láthatom
Az embert, mint éhes fenevadat
Verekedni egy íznyi falaton!

S hozott bajt, kint, de a setét öröm
Korán volt a megsujtolt emberen,
Nem birt mozdítani a határkövön,
Hogy sziv szivhez legyen hült, idegen;
Az érzés nyugtalan felrezzene...
És rendbe hozni, mi feldult, zilált:
Kinyult a munkás részvétel keze; -
- Az ember szenved, a testvér kiált...!!

Levél, szírom ha csüggedt, halavány,
És szomszúság epeszi a kehelyt,
Kicsiny a csepp, mit a nap hajnalán
A szánó ég szül és a földre ejt;
Kicsiny a csepp, de áldott, enyhítő,
Egy-egy nap élte biztosítva van,
Mig fellelgyűl s jön a régvárt idő,
Melyben eső hull csendes-gazdagan.

Hull a köny is... szünik milliók jaja,
Világ gyúl a nyomor vermén, alatt:
Megnyílik a paloták ajtaja,
Behíva meztelent, hajléktalant.
Megindulással van szem, szív teli...
Nagy és kicsiny, szegény s dús egyetért,
A kalibák lakója megszeli
Az éhezőknek barna kenyérét.

Ah, e nehéz seb közösen sajog...!
Mi egynek árt: mindnyájunkat fogyajt:
Ragaszkodást szültek nyomor, bajok,
S megosztunk most fájdalmat és sohajt.
Hadd hívja vissza bőszt küldötteit
A rontó szellem, szégyent aki vall...

Nem, nem! a legkisebb se vész el itt!
- Im az oltár, hú áldozóival!

S kiben mindennek teljessége lett:
Szent égi láng! magasztos hatalom!
Jelen van az áldozók közepett
A múzsa is e szerény lapokon;
Tömjénnel jött fénylő oltárodig,
Honnan minden, mi nagy, szép s jó, ered, -
Kiben áll a világ s megtartatik,
Te égi láng: szeretet, szeretet!

RÉGI JÓ HÁZAM!

Ugy ohajtom, égek látni
Annyi, annyi év után!
Álmaimnak kétes utját
Messze földön mig futám,
Melyek egykor a sikon a
Házat, udvart jelelék:
Most is híva integetnek
A magasló jegenyék.

Láthatom hát nemsokára
Ama tisztelt arcokat,
Melyeken, mint oltárképen,
Nincsen szeplő s karcolat.
Nyílik a kör... ah az óra
Nékem üdvöt szerze itt...!
S vágyom újra-élni a mult
Kedves, édes perceit.

S mig ez érzés úgy siettet,
Van, mi gátol s visszatart:
Nem látott-e ez a ház is
Rázkodást és zivatart?
...Távozunk, - s mi fényes, ép volt:
Elsötétül, romba hull...
Ház galambja, kert virága
Megjöttünkig elvadul.

Hátha itt is változásnak
Hordja minden gyász-nyomát!
Búbánatban, feketében
Lelem a ház asszonyát;
Komor csend a folyosókon,
Vén fű a lak udvarán...
S urát kérde a cselédtől;
Ez bámulva néz reám.

Hátha a zárt kapu mellett
Mérges állat agyarog,
Ingerült hang kérdi belről:
Mit kívánok? ki vagyok?
S megütődöm a lakóknak
Ösmeretlen képein...!
Hátha - hátha - mig von a vágy:
Tétováznak lépteim.

Ah! jobb lesz tán, visszatérve,
A mult képét őrzenem,
Ha megcsalhat s bánatot nyújt
A valóság, a jelen.
Szebb a tájnál, - hol az őszi
Fagylaló szél átsuhan -
Másolatja, mely mutatja
Festve bár, de lombosan.

A ház, mint volt álljon: a fal
Vad babértól zöldelőn;
Benn, helyén a régi bútor,
Láng, parázs a tüzelőn.
Ur és asszony arca légyen
Nyílt, redőtlen, mint vala;
És a légkör fényes, hangzó
Az örömnnek általa.

Lássam a család virágát
Folyvást ifjan és üdén;
A fiúkat játszadozva
A gyümölcsös zöld fűvén;
Mint repül a sárga hajfűrt,
A piciny ajk mint cseveg...
- A szép emlék nálam ezt a
Képet örökítse meg!

DENEVÉR.

Oh ösmerünk, jól ösmerünk!
S kérdezzük a természetet:
Mi célja volt, hogy csuda légy,
Féreg- s madárból összetett?
S keltsen szokásod, alakod
Ellenszenvet s utálatot?

Hátrálsz, eltűnsz a fény elől,
Mint kit a forgószél sodor;
Mig fenn öröm s élet zajong:
Rejt hangtalan, gyanús odor!...
Jól van...! mért is sötétlenél
A nappal tüneményinél?

Hanem mihelyt az est leszáll,
Elhagyva titkos üreged,
Repkedsz bátran, arcátlanul,
Szemünk csak hogy ki nem vered!
Az ember elbusul, ha lát:
Várhatja már az éjszakát...

Tudjuk, hogy a reggel gyötör,
És vágyad a homály köd, est,
Nem is hisszük, hogy hajlamod,
Hogy undok bőrödet levesd!
- De, mért vagy olyan nyugtalan?
Kétség nálad mi okra van?

Találgatod, hogy lenne jobb:
Elbujni, vagy szálldosni fenn?
Ah, nem tudod: mit érts eme
Bizonytalan szürkületen?
És zavarod nagy a miatt,
Hogy alkonyul-e vagy virad?

KARÁCSON ESTÉJÉN.

Nem hallod-e? kopogtat valaki...
Told hátra, édes anyjok, a reteszt!
Setét van künn s erősen fű, esik...
Ereszd be a szegény utast, ereszd!
Boldogtalan, kinek ma útja van,
S ott éri a szent est, hol idegen...
Csak erre, erre! bátran egyenest, -
A szó elég jókor lesz idebenn!
- Ah, ifju s vándor, mint a mi fiunk!

Isten hozott! oldozd le saruid -
Jól ég a tűz, melegesd fel magad!
Szemközt fogott a csapkodó vihar:
Hajfűrtöd a két orcádhoz tapadt!
Hja, szenvedés az útas élte most...!
Szél ostora s köd a kísértete;
Ember s hajlék öröm reája, kit
Éhes, vonító vad kísérgete.
- Nem jársz-e künn te is, szegény fiunk?

Elébb, elébb! ugy hátra mért vonulsz?
Tied köztünk az asztalnál a hely,
Szerény tálunk mellett bor és kalács,
Elégülj meg, vidúlj fel s ünnepelj!
Vendégünk vagy; szállást ad e fedél,
S alatta szél - hideg, ne félj, hogy árt!
Megosztjuk, ami jót nyerénk, veled,

Nyujtsd közelebb azt az üres pohárt...
- Hol ünnepelsz te most, jámbor fiunk?

Aztán beszélj, hadd halljam a szavad,
S hogy ifju szívednek mily álma van?
Nagy cél után kellett eredned a
Széles világnak ily fiatalan!
Élnek-e még szüléid, akiket
Ugy érdekel szerencséd és bajod?
Hazafelé fordul-e már utad,
Vagy a tiéd még messzebb hagyod?
- Mikép az a mi kedves, rosz fiunk!

Mert úgy van az! oly balga a szüle,
Hogy a fiak serdült korára vár...
Akkor kiszállanak... S árván marad
Üres fészkében az anyamadár
Bár szüntelen fáj, fáj... *ilyenkor* ont
Az a hiány legkeserűbb könyűt,
Midőn az édes vagy szent alkalom
Nagyot, kicsinyt a háznál egybegyűjt...
- Mikor térsz meg, mi várva várt fiunk?

Mikor telnek be édes álmaink...?!
Ugy lenne majd végóránk is nyugott...
De im éjfél üt, - a hívő világ
E nagy s dicső ünnepre eljutott,
Hogy reggel új, szent érzések között
Hallgassuk a váltság örök szavát:
Hajtsuk fejünket nyugalomra most: -
Jer, a vetett ágy vár... jó éjszakát!
- Jó éjszakát, mi szeretett fiunk!

1863.

Jer, jer s a dűlőkön tekints el!
Járd bé a halmot és mezőt,
Mely máskor annyi drága kinccsel
Biztatta a szántóvetőt.
Hajlott kalászban, habzó fűben:
Remény mosolygott teljesülten.

Pusztán éled most a vidéket,
Elszomorít tekintete...
A rét hamvas, mikép az égett;
Nincs fűszeres lehellete. -
S mely ingyen, búján terjed, a gyom
Sikertelen küzd, hogy fakadjon.

Midőn a hűsebb est alájő,
S csendesség van távol, közel:
Nem a megért, ingó kalászfő,
Mely hallhatón zizeg, neszel...
A fű torzsát metéli, irtja
Bogaroknak nyüzsgő csoportja.

Ez nem az ősz várt pusztasága,
Melyből a pajta megtelik;
Midőn a megfáradt barázda
Pihenni vágy kikeletig,
S hasznáról, mit a gazda vett el:
Kövér, színes tarlója a jel.

Csapástól most a föld kietlen!
Az élet érverése áll;
Vénség az ifjú kikeletben,
A termő nyár ölén: halál,
Melyben, mi él még, sorvad, elvész.
- Az Úr dorgál, övé ez a kéz!

Ez int s meddő az éj, a hajnal,
A felleget szél hajtja szét;
S tüzes nyillal lövetve nappal
A tikkadó föld kebelét:
Ezt megrepesztí hosszan, mélyen...
S szívünk gyötrelme szól sebében

Ki fenn, szarvat szoktál emelni
Alázd meg, oh ember, magad!
Erőd, nagyságod íme semmi...
Mit gőgöd oly gyakran tagad!
Mért állsz tétlen, csüggedve, némán
A pusztulás rideg tájékán?!

Az Úr erős, igaz - nyomorral
Ő aki sujt, ő aki int;
De jó is, - bölcs gondjába foglal
Mindent, mi van, nagyot, kicsinyt;
Ott áll az ember, porszem, fűszál.
Őt ismerd, féljed s benne bízzál!

BÉRC ÉS LAPÁLY.

»Hallgassátok meg szavunkat,
Akik fenn a bérceken laktok!
Holott köd jár, rövid a nyár,
Közel felhők méhe csattog;
S megfelézi a fukar föld,
Mit a szorgos kéz belévet:
Nappal terhes, éjre félős; -
Iga, tengés, kín az élet.

Fogadjátok meg szavunkat:
Szálljatok le a lapályra!
Termő partok közt foly itt a
Folyamok gyors, népes árja. -
Gazdagulni, boldogulni
Vár a síkság, a fenyér lenn;
Jertek, jertek lakni hozzánk,
Legyünk egy són, egy kenyéren!

Nyereség lesz együtt élni -
Mély aknában kincset ásunk,
Őszveszántjuk mezeinket,
És közös lesz garmadásunk.
Tér vadából, tó halából
Meg nem csonkúl a jogos rész;
Egy pohárból isszuk a bort,
Mikor szívünk bánatos lesz.

Jegyet hordtok, s ez mutat most
Makacs, érdes, elvonult fajt:
Kemény erkölcs, durva köntös
Lágyul, enyhül s finomul majd.
A szilaj fiú lovag lesz
S hó nyakára a magaslat
Megszelídült vadgalambja
Selymet illeszt, gyöngyöt aggat.

Megmutatjuk városinkat,
S bámulat visz rajtok által;
Bennök minden szép, merész, nagy,
És határos a csudával!
Láthatjátok csarnokinkat
Uszva fényben, rakva dísszel
Hol zaj, illat, lakma és élv...
Melyet boldog aki ízlel.

A világot, nagy világot
Mi fedezzük fel tinéktek,
Új a lég is, új a föld is,
Melyet szívtok, melyre léptek!
Mért kövön, mohon sanyargni?
Ülni szűk völgy börtönében?
Jertek a lapályra lakni...
Itt az élet, itt az éden!«

»Értjük: a sík mily derüs, dús; -
A folyam bő, népes és gyors;
Mennyi áldás, fény, dicsőség!
S mindazt birni: kedvező sors;
De közöttünk nincsen, aki
Kérje nyiltan, lesse titkon;

Itt kívánunk élni, halni
Hegyeink közt, halmainkon!

Jó nekünk a régi erkölcs,
Büszkeség az ősi bélyeg,
És a köntös, mit apáink
Ránk hagyának, viselének:
Szép az ifju arca, bátor
Nap elfogja, szél kifújja;
Hadd legyen csak vadvirág, lomb
Lányainknak koszorúja!

A sovárgott boldogságra:
Sok és drága, mind kevés még:
Életünkhöz, örömünkhöz
Több van annál: van *elégség*;
Szives munka díja, haszna
A barázdán visszatérül,
Érett gyümölcsöt hullat a fa,
S méz csorog le törzsökérül.

Birjátok a cifra várost!
Minket nem von csarnok, oszlop,
S lázas óra, mit a dőre,
Az éjből a nappalhoz lop;
Nem sovárgunk kényelemre,
Sanyar, tűrés szokva nálunk,
Szokva harc, vész; - reng az erdő,
S nyugodalmas benne álmunk!

Olyan édes a mienknek
Tudni e tájt, völgyet, ormot!
Hú védelme, hő szerelme
Sziveinkkel egybeforrott.
Rázkodjék meg bár az ég, föld,
A hegy a rónára dőlve:
Senki meg nem hűt iránta.
Nem szakaszt el semmi tőle!«

IKARUS.

Vergődöm a tenger dagályán,
Sirom nem lát remegni gyáván,
Bátran nézek bele...
A mélységtől sem fél, ki, mint én,
Föl a napig repüle szintén,
És nem szédült feje.

Fent, fent valék... alázuhantam!
Elmulhatok: megvan jutalmam;
Jelezve a siker...

Szép: akinek jut a dicső vég,
De azzal is köz a dicsőség,
Ki gondol, kezd, - ki mer.

Ülénk a bús sziget homokján,
S a vízre bámultunk... okolván
Sokért a végzetet;
A túlpárt...! tenger nyomta távol,
Mit nem repül át, meg se lábol,
Ki földre született.

Repülni...! hah...! teremts magadnak,
Mit természet, sors megtagadtak!
S én, - szárnyat alkoték;
A föld színét elhagyva lábam;
Győzelmi zaj hangzék utánam...
- Hódítva volt a lég.

A szárny emelt, - vágytam s repültem,
Lázás gyönyörtől részegülten,
Nem félve, látva bajt;
Fent a magasban, mind magasbban,
A föld fiát hogy béavassam
A lég titkába majd.

De, - illetvén, mi illethetlen:
A büszke nap boszús-ijedten
Kél, üldöz és nyilaz...
Szárnyam sivít, izekre tágúl.
S leválik... a tüzes sugártúl
Megolvadt a viasz!

... Vergődöm, - vívok szél- s dagállyal,
De rajtam új kéj futkos által:
Mily fennség...! mily esés...!
Hogy ezt felejtéssel takarja:
Tenger mélysége, ég haragja,
S vesztet: - mind mind kevés!

A hullám a száraz felé tart,
S titkát fű-fával közli a part,
Éneklei a madár;
Völgybe s oromra könnyen ér el,
S a szívbe szállván ingerével:
Tenyészt, mint napsugár.

Élet jön a meddő szünetre...
A gondolat meg van születve,
Nagy, munkás és örök;
Leend sok, aki fenn se szédül,
Nem retteg a menny fellegétül,
Bár villámlik, dörög.

Betöltve éltem hívatása! -
A víz sirom hadd ássa, ássa...
Köszirt leszek neki;
Habját, melyet szétzúza bennem,
Ijedt, zajongó rendületben
A felhőkig veti.

S lesz a hab is, mely rám özönlék,
Hogy elrejsen: - felőlem emlék!
Vész, bíz ha szendereg,
Vagy foly köztük szilaj csatázás,
Örökre zeng itt a kiáltás.
Halandók, merjetek!

SZERETLEK!

Szeretlek, mint a lelkemet! te vagy
Világom, életem!
S annyi édes jel, hogy viszont szeretsz
Nem hagyja kétlenem!

A légben multunk szép viráginak
Kísér még balzsama;
S az érzelem, minő felgyultakor,
Oly hév, oly tiszta ma!

Mosolygasz...! tudom, mit tesz e mosoly:
Mily szép, gyöngéd *szavak*!
S szived nem érti, mint fér össze, hogy
Szeretlek - s kínzalak!

Hogy egymástól, forró érzelmivel
Szívünk nem távolog:
Mégis borongunk, mégis nem vagyunk
Egészen boldogok!

Ne mondd, kedves! - mi boldogok vagyunk?
Mert mi a szerelem?
Gyötrelmet és kéjt virító bokor
Egy s azon gyökeren.

A szív, a szív játszik szeszélyesen
Magával és velünk;
Meg-meghasonlik, - ködlik, mint a hegy,
Búján kéjelgve csüng.

S nem kérsz-e váltva: zajt, csendet; napot
S éjet, bár fekete?
E habzásban az élet üdve van
S az üdvnek élete!

Testvér öröm s bú, - midőn ajakad
Édesden fölnevet:
Szemedbe érzed rögtön szökni az
Óvó könyecseppeket.

A fény vakít s lezárni ösztönöz
Setét pilláidat...
Nem vagyunk gyakran boldogok, maga
A boldogság miatt!

A szív rejtély! - a tó mélységeit
Mért föl-buvárlanunk?
Elég, ha ringató hullámain
Vigan jár csolnakunk!

Töröld le hát könyűd, és arcodat
Emeld fel nyájasan!
S ne hidd, hogy faggató kínjával is
A szív boldogtalan!

Az illatos rózsának életét
Szépnek nem tartanád?
- S a rózsza is saját tüskéiben
Szaggatja meg magát!

TÉLI REGGELEN.

Elmult az éjszaka, - s nem mult el setét;
A földre szegzi még zordon tekintetét
E lomha rém, amint hátrálva távozik;
A nappal oly rövid! nincs ékes hajnala,
S elébb, mintsem szelíd alkonyba hajlana.
Megint csillagtalan, vak éjjé változik.

A reggel s ébredés óráin nincs öröm!
Minden bizonytalan s torz, - által a ködön;
Téves, csalárd az út homályban, éjszakán;
Ki vándorol s a jó irányt nem véti el,
A széljárásra néz, s mikor támad: figyel,
S megy ama jó vezér, a szív őrszózatán.

A föld békén pihen. - De arca, keble hült...
Az élet főoka: a meleg elrepült;
Ah síri álom ez, s nem *érzett* nyugalom!
Nem az, melyben félig viraszt az öntudat,
S a béhunyt szem halott helyett alvót mutat,
A szív dobog s foly a lélekzet szabadon.

Lelkünk ohajt fénylőt, mozgalmast, hangzatost;
De homály, dermedés, némultság bántja most!

Magába zárkozik, beteg s boldogtalan...
Felkél a gondolat s gyorsan kerülve meg
- Mint a tért a galamb, - világot, életet:
Szomorún tér haza, mert a táj lombtalan.

Dicső mennyboltozat kéklő végetlene!
Hatalmas, rengeteg, hullám, illat, zene!
Eltűnt...! kopár a föld, borús az égi
Pára s felleg között bujkál a sárga nap,
Siet, hogy a határt elérje hamarabb,
Mint egy koronáját vesztett futó király.

De, - nem járnak *fent* e sötétlő fellegek, -
A sűrű köd csak az ember körül lebeg,
Mig téged, menny Ura! világosság ölel...
A mindenségnek a létellel ezt adád...!
- Mért köti bé a föld homállyal önmagát,
Mint a bogár, amely vesztéhez áll közel!

Mily némaság s halál! Oh, alkotó Erő!
Ki, hogy dicsőítsen, hozál mindent elő.
Mikép mivelje *azt* a néma s aki holt?
Bocsásd ki lelkedet. s ég, föld újjá leszen.
Melegség habzik át a dermedt szíveken,
S ezer nyelv áld, kiált, kiket szavad felold.

Tekints ránk s óvj, nehogy télnék s éjnek frigye
Szívünk hideg, sötét levertségig vigye!
S legyünk kétség miatt széltől hányott hely:
Te másaid vagyunk, - de mégis földi por,
Sok álnok ellenség megejt, földhöz tipor...
Küzd mellettünk tehát, s perlőinkkel perelj!

Te, aki e roppant világot alkotád,
S könnyen a semmiség méhébe fűvja szád:
Erős vagy, hogy teremts új földet, új eget...!
Amelyen nem leend a kép ily változó,
Megszégyenül s romol az új előtt az ó; -
- E nagy megújulás, melyért lelkünk eped!

Van is reményünk a boldog tavasz felől,
Midőn szebb lesz a föld, más lombja, dísze nől:
Ah, lelkünk sejt már távol s titkos neszét...
Hadd legyen hát fagyos, setét a láthatár,
S orcánkat a metsző vihar csapkodja bár;
Mi még erősebben fogjuk egymás kezét!

HALDOKLÓ MELLETT.

Beteghez hívtak. Késő éj vala,
Csillagtalan, mélységes néma éj;
Félelmebb így mozdulatlanul,
Mint amidőn ég és föld háborog,
A szívre nagy, zordon teher nyomult.
A *semminek* kietlen érzete.

Zaj nélkül léptem a szobába, hol
Csend, tisztaság, de sűrű lég vala,
S az ellenzett világu mécs homályán
A halavány, nehéz beteg feküdt;
Egyedül volt. Szegény családtalan!
Ösmertem a jámbor, becsületes,
Kevés szavú, de nyájas férfiút;
Elöttem állt egész alakja: amint
Ujját állán nyugasztva könnyedén,
Reám emelte nyílt arcúlatát,
És hallgatott a szent falak között. -

Hozzája lépve észrevétlenül:
Fénylő, szuró szempár fordult felém,
Majd visszakapta gyors tekintetét.
Köszöntve őt, tovább vivém a szót:
,Te hívatál barátom, itt vagyok’’
»Jól van, - jól!« válaszolt kedvetlenül,
És szemeit behunyta hirtelen.
Elalszik tán. Leültem; csend leve.
Minő a csend, a haldokló körül!

Néhány perc mult s azt vettem észre, hogy
Csak tetteti s nem alszik a beteg;
Szemhéja szűk nyílásán kémlelé:
Készülők-é távozni? Nem! s legott
Keményen szólt, - nagyot vetvén magán, -
»Oh, én roszul, igen roszul vagyok...!
Ugy szaggat itt... meg itt... meg mindenütt...
E gaz betegség még bizony megöli!«

,Csak türelem, csak bizalom! - Hiszen
Még nem halál a terhes nyavalya;
Majd felemel, ki a kórággyba tőn!
Az Úr tűrő, kegyes; - hatalma nagy,
Mely visszahívhat a sir széliről,
Hogy élj, örülj, s ő jóvóltát magasztald!
(Figyelmesen nézett rám a beteg.)
De életünk bizonytalan, rövid,
Nem toldhatjuk meg egy arasszal is;
Igy, bármikor hív és szólít az Úr:
Meg kell nyugodnunk bölcs határozatán

S eme fohással hunyni bé szemük:
Atyám, kezedbe tészem lelkemet!
(Nagy visszatetszést szültek e szavak.)
És látod, sok, sok bú, gond és baj ér!
Hol bujdosunk, az élet útain
Könyek borítják a nyomot; - s kezünk
Sajgó szivünkre nyomva szüntelen.
Szeretteinket a sír fogja bé,
Szemünkre köd, lelkünkre bánat ül,
Zord, pusztaság lesz az élet és világ.
Elfáradtunk, fejünk aláhajol
S magunk sohajtjuk ezt: elég, elég!
Jól is van így! - A porba tér, mi por.
A halhatatlan: Istenhez siet.
Valóság lesz remény, vágy, sejtelen,
Mélység, titok megnyitja kebelét.
Mi a halál? új *élet* útja az,
Holott tartóssá nyerünk törékenyért,
S bibort öltünk a szennyes rongy helyett!’

Ekkor fejét felkapta a beteg
És képiből kikelve szólt vadul:
»Hiszed te azt, mit nekem beszélsz?«
,Hiszem! rebegtem és megrezzenék...
A kitörés váratlanul esett,
S ijesztő volt szó, arc, szem egyaránt.
»Bolond vagy...! mégse, oh te nem hiszed,
Nem hiheted e zavaros mesét...!

S a csont-kép próbált rám mosolygani;
(El nem felejttem e szörnyű, ez álnok
S undok mosolyt, mellyel megnyerni a
Hitetlenségnek *engem* ő akart).
És folytatá: »adj jelt tehát, ha tudsz;
Mutass nekem, ki onnan visszajött,
Hogy tőle halljam, ott tulnan mi van?
Képmutató, álnok pap aki vagy!
Gonosz játék, melyet velünk ti űztök!
Hirdetve azt, mi bántó s képtelen.
A kisdéd, amint ért s figyelni bír:
Rettegtető, nyűgöző tan rabja lesz;
S menekni nem bír ifju, férfi s agg,
Élő, haló ama nyomás alól?
Oh ez se, az se! rémet, árnyakat
Mutattok ennek is végpercein!«

- Gyengült a hang, a fő alásülyedt. -
,Szegény testvérem, eszmélj, csillapulj!
Félre beszélsz! a láz zavarta meg
Nyilván eszed, s onnét e zűrzavar...
Ösmértelek, erkölcsös és szelíd,
Istenfélő valál te s nem gonosz...'

»Nem ösmerél! - Istentelen valék!
Olyan, minőt e szó jelent neked!
De mely nekem csak ezt tevő: okos.
- Rövidlátó! - minőkből a világ áll!
Szemedben úgy-e az mind jó s igaz,
Ki a bíró s törvény előtt nem állt,
Vagy nem volt a pelengérhez kikötve,
S nem bélyegzé meg a közvélemény?
Ki rendes, a szabályt nem hágja át,
Ki áldozó, alamizsnát ki oszt
S a templomban buzgón imádkozik?
Hahaha! én jól játsztam; a szerep:
Gonosz levén, igaznak látszani!
S a megbánás nem háboríta; - volt
Étvágyam, álmam és becsületem.

Éltem... kacagtam...! egy két óra még,
Midőn lejátszom a bohózatot
S mindennek vége, vége lesz örökre...!
Nincs semmi! és nem is kell! - hit, jövő,
Remény, megvetlek én s elútasítlak...!«
- Így szólt, de szólt nagy háborgás között.

,Boldogtalan! mért nem vagy hát nyugodt?
Mi e vivódás, e kétségbesés,
Mely hányja, tépi bősült lelkedet...?'

Nem folytatám. Hosszú szünet leve...
A mécs ingó világa mozgató
Az ellenző árnyát az ágy felett.
Verejték lepte a kór homlokát,
Lélekzetét fuldokolva szedte; nagy,
Nehéz harc volt, mit látszék küzdeni,
Vergődve, mint a rémült skorpió,
Mely vég, halálos csípést tőn magán.
Mozdúlatomra felriadt... merőn
Nézett reám, s felém nyujtá kezét...

,Boldogtalan, miért nem vagy nyugodt!
Felelj meg e kérdésre tenmagadnak!
Mondod, hogy jól tevéd, amit tevél:
Emlékidből végy hát enyhületet!
Üres beszéd: hit, lelkiösmeret?

Fogódzál a gúny- s tagadásba! - Im
Itt a világ, tartson meg a világ!
Mi háborít, ha tulnan semmi sincs?'

Felkeltem ágya széliről, de ő
Reám szökött, mint a vad, és kezem
Rekedt kiáltás közt ragadta meg:
»Ne, oh ne hagyj itt, vallás embere!
Oh hallgatom már, hallgatom szavad!
Irtózom... félek... s nem tudom mitől...?
Hah, mondd meg: mit tegyek? hová legyek?«

S mondám: „Bízz’!” - »Nem merek!« - „Higj.” »Nem tudok!
»Taníts meg rá: mikép kell bízni, hinni?
És... távolítsd el... innen... a halált...!«

Kezem folyvást szoritva, hátradőlt,
S inkább nyögött, sirt, mint szólt a beteg:
Nem fedte már verejték homlokát,
Ónszinűvé változtak a szemek,
S körültek ott, hol a könny útja van,
Fényeses, vörhegyeg szalag vonult,
S az arcot gyenge csuklás rángatá...
E *száraz sírás* iszonyú vala!
Láttam, hogy véglobbot vet a kanóc,
Hogy szólanom kell s gyorsan... amidőn,
Remegni kezdtek a tagok, s belém
Fogózva még inkább, a kór nyögött:
»Nem, - nem megyek!« - De elment, halva volt

Kivéve a halottéból kezem:
Egy székbe rogytam... elhagyott erőm
A borzalom s felindulás miatt.
A jelenet mélyen hatott reám...
S némán ülven az éji csendben ott,
Szél-lebbenést gondoltam érzeni,
Színes felhőt látott behunyt szemem
S *egy kéznek újját* a felhő között.
Elmémre sok, nagy gondolat tolult:
Élet s halál... lélek s test... öntudat
Meg nem haló, fulánkos férgei...
Örök bíró... ítélet s fizetés.

LEVÉL ÖREG BARÁTOMHOZ.

Mikor derül a boldog nap reám,
Hogy újra látlak, édes öregem!
Hogy tűzhelyemnél s házi istenim közt
A bölcsét, a barátot ölelem!
Siess! az élet könnyen megszakad,
Ha már folyt s tartott majd egy századig;
Ne hidd: hogy még lehet halasztanod
S szeszélyed a parkákkal játszhatik!

Tűznek s éltünknek, a költő szerint,
Eleje füst és vége hamv; - igen!
Az öreg keble hűl és hamvadoz...
Önkinzást vett a tört remény- s hiten;
Írigy, önző, türelmetlen, fukar,
Kor s élet benne rossz birót talál;
- A szövet selyme lassan lekopott
S nem látszik csak a vastag, durva szál.

Te, az aggság eszménye! fejedén
Idő s az ősz fűrt szép királyi dísz;
Mérsék s erő, méltóság és kedély:
Megannyi drága kő, mit rajta bírsz;
Nincs gyengeség s kacérkodás vele,
Korod nem áll mellednek vértől;
S melyet nem vársz, melynek szépen kitérsz:
A hódolat folyvást eléd kerül!

Szemed fénylő és homlokod sima,
Hangod tiszta s zöngelmes, mint az érc.
Eszméidben bátorság, friseség,
Ítéleted mély és igaz, ha mérsz!
S minő cifrátlan, ódon, tiszta nyelv...!
Mint a vasáért becses régi kard;
S minő képek...! szó, eszme, színezés
Mind összeillő, mind egy célra tart.

Az én időmben... kezded, és e hang
Csudásan hat reám, s általhelyez
Más kör-, lég- és világba hirtelen...
Elmult idők nagy jelenéséhez;
Nyílt úgy s ármány, nagyság és törpeség
Láttomra vívnak s győznek újlag,
- S melynek végét ama kor nem lelé:
Előttem a lefejtett gombolyag.

Csatán, törvényben, vendégség alatt
A régiek közt helyet foglalok,
És hallgatom, midőn fájdalmaik
S reményeik felől szólnak magok;

Jól látom a sorsot s a tévedést,
Az erkölcsöt, fogalmat, életet;
A férfi mit tőn a becsületért,
Mit ifju és leány, ha szeretett.

És hordozol félelmes úton,
Meredek szirt, zúgó örvény fölött;
S hogy szabadon ítéljek: elvered
Szemem- s elmémről a sűrű ködöt.
Istápolod tántorgó lelkemet,
- Hit s tagadás között ha tétováz, -
Hogy fásultság, bűn, kór s álom között
Ott rejtezik a kelesztő kovász.

Beszédednek varázsa elragad...
Mennyi igazság, nyugalom, kenet!
Ajkamon vész el az ellenvetés...
Hol a bajnok, ki megvívjon veled?
Magam gyönyör közt általengedem
Lelkednek, amely fenten szállva jár,
Mikép, nem is lendítve szárnyait,
Magát a légre bízva a madár.

S ha könyveinket, - férfiak felől,
Kiket látál, tudál - átlapozod,
S olvasod a jól ösmért eseményt:
Elváltozik nyugodt pillantatod!
Majd szólsz, ítélsz, - s naggyá lész a kicsiny
S a bálványok a földön fekszenek...
- Mesét tanultunk-e, melyet vakon
Irnak kibérelt, vagy kontár kezek?!

Jer! a divat-tan s bölcsélet között,
S midőn nincs a közönynek szép, se rút:
Járjuk be ismét a szent helyeket,
Pendítsük meg az ösmert régi hűrt! -
Mig a fontoskodó elmék szele
A porzó úton végig-söpör:
Az órákat s időt bizalmasan
Veled tölthetni: tanulság s gyönyör!

Mig hívlak s várlak, szívem úgy dobog...
Hogy itt léssz: boldogít a gondolat;
De bús leszek megint, mert agg korod
Eszembe hozza elmulásodat...!
Mily veszteség leend, ha karjait
Kinyújtja a mulandóság feléd!
Neked örökké élned kellene:
Hogy írjad a világ történetét!

AZ ESZTENDŐ VÉGÉN.

Mint habja a sebes folyónak

Sietve zúg alá,

És nincs erő, mely a lezajlót

Visszafordítaná:

Nap nap után elment, betöltve

A megszabott határt,

S mi érezzük, hogy életünkben

Egy év megint lejárt.

És oh mily év volt ez! hozott ránk

Bút, gondot és sanyart...

Fejünkre gyászt tőn és szemünkből

Kínos könnyűt facsart;

Mély csügedésbe ejtve gyakran

S hálót vetett elénk...

Ah, csuda volt, hogy el nem estünk

S meg nem emészteténk!

És mely nekünk vajmi kevés jót,

De sok gonoszt adott:

Rideg szóban említsük-é a

Lefolyt órát, napot?

Az évre hangos, terhes átkot

Kiáltva szertelen:

Emléke is legyen szivünkből

El-kitörölve...? Nem!

Kényeztet a jó sors; - kevélyé

Tesz, bűn- s bukásba ránt;

A bajt, nyomort ösmérje keblünk

Gondos kertész gyanánt!

Ennek keze gyomlál ki onnan

Nagy-sok mérges gyomot,

Mely annyi szép erény-virágot

Növésben elnyomott.

Az Úr bölcs, jó, ő adja nekünk

Az édest, keserűt;

Amazt fogadd hálaadással,

Ezt gyáván ne kerüld!

Ő hordja e roppant világnak

Örök nagy gondjait...

Öröm- s búban, élet- s halálban

Kössön hozzá a hit!

Hangozzanak fennen szivedben

Az erkölcs szavai,

Légy, a magas célt nézve, ember,

Keresztyén s hazafi!

Áldozz, hogy a szent láng ezer szív

Fagyát olvassza fel,
Tudj hatni, túrni és szeretni,
Meghalni is, ha kell!

Igy semmi nem szülhet sziveden
Aggályt, rémületet,
Lábad oroszlányokra, s áspis-
Kigyókra vetheted!
Jöhet jó s rossz év; - bú, baj árja,
Amely feléd rohan:
Megállhatsz minden rázkodásban
Nyugton és boldogan!

ARANY LAKADALMON.

Hol a násznép, amely ma ötven éve
Körülfogá az ifju mátkapárt?
S hol a szív, mely vágyban dobogva, égve,
Az esküszó- s a szent áldásra várt?
A vendégek lassan mind szétoszoltak,
Nyugtatta rég a néma temetők...
S megvan java a régi vonzalomnak
Tinálatok, hűn aggott szeretők!

Még akkor a szív csak remélt, sovárgott,
Sejdtíve ment távol cél után,
Fakadt a lomb, hozott az ág virágot
S bár üde volt is az: - virág csupán!
Most a leélt, gazdag múlt néz felétek,
Remény, várás kétsége nincsen itt; -
Omolhat a levél! ti már szedétek
Ama termő fának gyümölcseit.

És mily nap ez! minden cseng és sugárzik,
Örömit a perc ontja pazaron;
Itt vannak a fiak, s itt unokáik,
Öreg s ifjú; sok, ölben és karon;
S úgy, mint ki félig alva, félig ébren,
Tudalma két világ között lebeg:
Látjátok a boldogság szenderében
Mindazt, mi történik körültek!

És annyi szép emlék titkon előjön!
Hogy sok felejtetről tanú legyen:
Nem fekszik súly az eltöltött időkön,
Nincs szemrehányás a nagy életén.
Oh, e csalárd vizen kik így hajóznak:
A sors-kegyeltek száma oly kevés!
Mig a nehéz út vége millióknak
Nem partra-szállás: partra vettetés...

Itt ülnek ők, - a tél fehér havával, -
Bizalmasan fogván egymás kezét,
Alig szólnak - s egy-egy tekintet által
Foly köztük a szíves, titkos beszéd.
Kedvök dereng, borong... könnyen mosolygnak
S elébb, mint a futó köd elrepült;
- Szakadt felhők között bujkálva a nap:
Egyszerre látni árnyat és derűt.

Oh ez a magasztos kép, ez ritka látvány!...
Merengni rajta lelkünk úgy szeret:
A homlok fenségén s szív tisztaságán:
Előtünik a felsőbb eredet;
Érés, kedély: nyugodt, mély, tiszta tenger,
Mely fölzavart, sekélyes volt elébb.
- Az életben kétszer legjobb az ember:
Midőn ide jön és innen kilép.

A kegyelet hű érzetével állva
Körületek, ti fáradt vándorok!
Elmének e dús, e hosszú földi pálya
Áldásain, küzdelmein forog.
S ha szívünk kész, hogy érzelmit kiöntse:
Ajkaink az igaz szót keresik,
Mert számos év, világi jó, szerencse
Nektek kívánva: - visszásan esik.

És míg magunk felett mélyen sohajtunk,
Állván az út s forgószél közepén:
Rövid s minden, mit nektek mondhat ajkunk
Az élet e szép, boldog ünnepén:
Rátok, kiket a zajgó élet árja
El nem szakasztott, együtt ragadt,
Egyszerre jöjön a vég, mely bezárja
Szelíd álmra a szemhéjakat!

A SZABADBAN.

I.

Leng már a könnyü déli szellő,
Homály, köd elszéled vele;
S a mennytől a még pusztá földig
Titkos folyamban átszűrődik
Az ébredés langyos lehe.

Kizöldülnek, fellombosodnak
A völgy, halom s a fűzesek;
Megcsordul majd a teljes emlő:
Sejtben, bimbóban a szülemelő
Élet feszül, lüktet, pezseg.

És a boldog megteljesülés
- Hogy a lombot virág fõdi -
Lész könnyen, kéjben és mosollyal...
- Oh mért születnek fájdalommal
A mi szívünknek örömi!?

II.

A rózsalomb közt a lugasban
Fülemilék szállása van
És mezején a tiszta légnek
Együtt szállong az illat, ének -
Fűszeresen, búbájosan.

Bimbók feselnek, - fürdve reggel
Hüvös harmatban kelyheik;
S zöld lomb alá a napsugárnál,
Heves csókjával mely alászáll,
Fejök csak alig rejthetik.

Minő áramlás! mennyi búbáj!
S nincs benne szünet, nincs határ...
- Az illat-, fény-, dal- és biborbúl,
A gyors idő ha őszre fordul,
Egy, oh csak egy maradna bár!

A »PALOTA« HELYÉN.

Felettem százados fák lombja függ,
A föld színén zöld moh terül henyén;
Hús árny alatt, ábrándozás között
Heverészek a »palota« helyén.

Hol volt? hogy állt? nem mondja omladék,
Nevén kívül minden jel elveszett...
Nem látni itt ember kezét, nyomát,
Csak az örök s erős természetet.

Kinek dörgő szavát hallá a völgy
A hegytető közös vidékiról?
Egykor mik estek itt...? A képzelet
Mig épít és bont, rajzol és töröl:

... A helyre fáradt vándor érkezik,
Szeme tüzes, vonási zordonak;
Kardján, vértjén szól csorba s horpadás...
Ravasz, délceg, - félrabló, féllovag.

Kicsoda ő, kit bűn vagy üldözés
Eme vadon tájékára vezete?
Kiséri-é s minő emlékezés?
Hol van, ha van, hazája, nemzete?

Ki tudja azt! Ő a bérceen marad,
Italt forrás ad és vadat nyíl ejt;
Rövid, rövid szendergés álma; - kész
Riadásra s veszélyben állni helyt.

Igy él. Majd társ akad; egy, végre több,
Kiket, mint ár, a vak sors összehord;
S az éji tűz vérszínű udvarát
Beüli vad, rongyos, kétes csoport.

Hegy völgy, e *farkasok* tanyája lesz,
Kik túl-üvöltik a honos vadat;
Eggyé forr végre mind: embertelen
Törvényben, esküvel s *Vezér* alatt,

Kinek hatalma mind-nagyobbra nő,
S tovább nyulnak kifosztó kezei;
A név elég: szemeknek álmait
S szívek nyugalma elrezzenteni...

És amivel zug és barlang telik
S gazdaggá lesz az átkozott tanya:
A nép bora, marhája, kenyere,
A kalmár selyme, gyöngye s aranya.

Év évre jő; - és rejték, szakadék
Szűk már a had-, kincs-, gögnek egyaránt;
S sziklát a hajtott földnép vasa tör,
Órjási csert, ledöntve, bárdja hánt;

Reng, zúg hegy-völgy - meg-megroppanva száll
Mélyebbre szenes hegyű karó;
Száz vérző kéz követ kőhöz ragaszt,
Bálvány-fákat vonzol s egymásba ró.

Feláll gyorsan s mégis szilárdan az
Idomtalan, felemás palota;
A messze el-látszó tető, torony,
Sokat riaszt el, sokat csal oda.

Most a vezér nemes szüzet rabol,
Őrizve azt frigyetlen hitvesül;
S akkorra, hogy fehéredik haja,
A vad kebel hő vágya teljesül:

Apjok nyomán, zaj és vér közt, - habár
Anyátlanul - felnőnek a fiak;
És a gonosz köpű odúiból
Egymás után gyorsan kirajzanak.

Amennyi, mind saját útjára tér,
Más más tetőre ül s kastélyt emel,
(Mig célnak cél, oromnak az orom
Jól érthető, gyors viszhangban felel).

Felsőt nem néz, törvényre nem hajol,
Mely gyenge gát s előtte átszakad;
Ügyét a »kard ki kard« elé viszi:
Tegyen, ki bír, magának igazat!

Igy századok, s ősek költöznek el...
Jőnek fiak, fiakra unokák;
Az *eredést* hír, hagyomány, idő:
Fényes, mesés pólába burkolák.

S a dédősök talányos címerén
Hosszan mereng a boldog ivadék;
Büszkén tekint családfájára... az
Fejedelmi törzs ágából hajta rég...!

De béke van... a buzogány pihen...
Elhagyva a rideg, magas tetőt:
A völgybe száll a maradék s megül...
(Fenn, egyedül bolyg a boszús előd).

És úszik ott a köznap árjain,
Sarkantyútlan szolgál kicsiny ügyet;
Nem háborítják a mult képei,
Lassan, lassan homályosul, süllyed...

Elveszti majd a meglepő vonást,
Mit jellem, arc örökle ősjegyül;
Nevet cserél... más vérbe olvad át...
Végre a népben végkép elvegyül.

Ősfészke is romol, pusztúl vele,
Mély repedés kezdődik a falon,
Szeglet válik, torony bukik le majd,
És lesz a vár kietlen kőhalom.

Ragasztékit kelő mag és csira
S vékony gyökér tágitja, mint vas-ék;
Egy-két rövid századra áll a rom,
Hogy szomorú végét sirassa még...

Moh, televény s erdő borúl reá,
A föld, ez álló örvény, elnyeli...
- Im, eltűntek a fal s az alakok,
Mint ábrándom gyors tüneményei...!

Találgatom: hol állt a »palota«?
Nevén kívül minden jel elveszett...
Nem látom itt ember kezét, nyomát,
Csak az örök s erős természetet!

ESTVE.

Ide, ide: kebelemre
Hajtsad fejedet angyalom!
Ki félsz a csendben, homályban
A késő esthajnalon,
Halljad szívem dobbanását,
S érezd, míg a kéz ölel:
Hogy hozzád a szerelemnek
Hangja, fénye van közel!

FÖRDŐBEN.

Az erdő útain
Járálok egyedül;
Szememben a könnyű
Váratlan egybegyűl.
A hullt szirmot, mit a
Multban felszededet,
Lábamhoz hinti a
Játszó emlékezet.

Minden mint egykoron:
Táj, lomb, virág... de nem!...
Akkor kezded fogám,
Most nem vagy itt velem!
Nincs a varázs, mely a
Zöld fák árnyába vont,
S fénnel boríta be
Romot, csermelyt s pagonyt.

Nézem, hová drága
Neved véstem vala:
Kiforrtá, elveszté
A bükknek oldala;
De szívem, bár sebe
Lassúdan béhegedt,
Örökre megtartja
Imádott képedet!

A HAJÓ.

Megszűnt már a vihar, felhők nem dörgenek,
S még zúg a tenger, e tajtékzó szörnyeteg;
Kéblében, amelyet a szélvész fölzavart,
Önerő táplálja a rémes zürzavart.

Hol a hajó, mely a habok gyüremletén,
Az örvények felett átsiklott könnyedén,
S vitorla-szárnyakon vigan repülve ment?
Hol a kevély s erős hajó...? temetve lent!

Derékban heveder szorítva s védve pánt.
Pontos kormányja volt s ügyes, ki véle bánt;
A szélbe sokszoros vitorlát fejte ki;
Nagy s drága kincseket titkoltak rejteki.

Kik a hajót birák: vidáman, délcegen
Járdaltak a szellős, napos fedélzeten:
De a nyirkos fenék deszkái közt, alúl
Zord képü emberek ülének szótlanúl.

Habár közel, mily más világ az ott s ez itt!
Mig járja a hajó vizek sík mezeit,
Melyet kimond az ajk s titkon az elme szó:
Hang, vágy és gondolat mind oly különböző.

„Mily pillanat! most kél a nap...! s ég, viz kigyúl...
Káprázik a szem s a lélek, csudáitúl!”
»Az ég boltját homály vagy fény borítsa bár:
A szűk hajóüreg nekünk a láthatár!«

„Elmult már ennyi nap... elmulva annyi még:
Feltűnik a part, rév s az ösmerős vidék...”
»Mindegy: ha tán nyugodt öbölbe zárkozunk,
Vagy a nyílt tengeren kóvályog árbocunk«.

„Színt vált a víz... im a nap arca mint tüzel...
Félő, hogy változik... hogy a vihar közel...
»Mily lomhaság! hajónk alig lendül s megyen,
Az éjjel még kemény tánc lesz, - de hadd legyen!«

„Kitört a vész! ropog vitorla, és kötél...
Munkára, aki bir! helyére, aki él!”
Szorúl a szív, de a válságos pillanat
Erőt fokoz, s ijedt bátorsággal ragad.

»Szel s tenger összevész... szegény naszád, neked
Szerencse, a vitát ha végig nézheted!«
És minden arc nyugodt, minden kar öszvefont; -
Egykedvűn nézik, hogy a gyilkos ár beront.

S míg összeütnek a zajgó hullámkörök:
Valami úgy kacag, sikoltozik, hörög...
Mily zakkanás, robaj, midőn, a vad futam
Közben, egy-egy súlyos horgony alázuhan!

Örvény fogadja be az olcsó s drága sulyt,
De a haszon kevés, mit kidobása nyujt;
A lég örvényzik fent, alant a mély özön...
Sírnak... kiáltanak... nincsenek eszközön.

,Lohadj hullám, lohadj! fáradjatok szelek!
Oh éltem s kincseim, mikép is mentselek!
Csupán egy deszkaszált: gyarló, kétes tutajt,
Min a szél valamely sziget partjára hajt!’

»Zuhanj hullám, zuhanj! kacagjuk bösz dühöd,
Melyben e nyomorúlt hajót hányod s ütöd.
Nyisd fel mélységeid, szilaj, sötét elem:
Benyelsz, elveszni látsz, - de félni... félni nem!

Élet, halál? velők minket alkudva láss!
Mit nyujta? mit vesz el, könnyű a számadás...
És szörnyű? mig együtt pöröl, kiált s felel
A lázongó tenger, a lázongó kebel!

Hallá a mélység e merész, vad szózatot,
S ingerlé tán e nép, mely meg se borzadott,
Vagy rokonszenv hatá meg a borzalmas árt:
Mert annyi zord szívet rögtön karjába zárt.

Hol a kevély hajó, mely mint madár repült?
Boldog, boldogtalan népével elmerült...
A vész felhői már csak távol dörgenek:
S még zúg a tenger, e tajtékzó szörnyeteg.

A FOLYAM.

Messze vad bérceből eredvén:
Erővel tágíta medrén,
Szirteket tört a folyam;
S nőve egy két rokon ággal:
Most nagy téreket szeg által,
Zaj, robaj közt hangosan.

Bor-, kenyérben gazdag a part
S népén kívül még sokat tart,
Ki idegen s éhező,
Kövér tulkot és tüzes mént
Ezerenként, seregenként
Nevel a rét, a mező.

A mélyben szerencse várna
A merész és bölcs buvárra,
Ki leszállni volna kész;
Igy, porondban és iszapban
Keresetlen, felhózatlan
Arany-szem s por oda vész.

Vihar, villám század óta
Sok sziklát hányt a folyóba,
S az keblét megülte lenn;
Törné... vinné... árja mosná...
Örvényessé, rohamossá
Teszi ez a küzdelem.

Ha felgerjed bösz haragja:
Vakon tépi és szakasztja
Önmagára partjait;
S színig töltve árka öblét,
A lapályra ront s ömöl szét
Tág résen, mit árja nyit.

Majd megtér s foly régi fektén,
Erőt, mélységet jelentvén
A hatalmas viz-gomoly:
Gátat, töltést elsodorna,
Nem szabályozná csatorna:
Ne amarra, erre folyj!

Olyan, mint a pusztá méne,
Még nyereg nincs erre téve,
Sem szájába vetve fék. -
Mért volna *arra* gálya?
Vad örvényi és dagálya
Menten elsülyesztenék.

Ott is, hol fenékre látni,
S alig tetszik folydogálni
Oly nyugalmas, oly csekély:
Nehéz általmenni rajta
Érezé, ki néki hajta:
Meggázolni mily veszély!

Mit álltok a part fővényén
- Árt, apályt szemügyre vévén -
Gond-ütötten, komolyan?
...Ilyen volt és ilyen is lesz:
Gyors, dagályos, mélyén szirtes
Mindörökké e folyam.

ÉN!

Bús asszony önti a halottra
Könyűi záporát;
Kérdez, felel, néven szólítja
Ő kedves jó urát.

Végig borong nyögő panasszal
Hívének tetemén:
Szegény *vak* özvegy... árva gyermek!
Ki táplál minket? Én!

Szavára dúlt, ingó hitének
Ki ily választ ada:
Ugy dolgozik...! úgy fárad és fut
Serdülő magzata!

A jó asszony felejté már, hogy
Nem keres a halott...
A kis leány fel-varr s fonással
Tölt sok hosszú napot.

De sápad, sápad... s nagy beteg lesz.
A dolgoz kis kezek
A pihegő mellen keresztben,
Fáradtan fekszenek.

Már-már elszáll a lélek, ajka
Végső lehelletén:
Ah gyermekem! te is ha elhagysz,
Ki táplál engem...? Én!

Hallják sokan... A temetőbe
Kiviszik a leányt. -
És éldegél s nem lát az özvegy,
Nem semmiben hiányt.

Nyugodtan van, ha a kosárból
Az eleség kifogy:
Korsót, kosárt megtöltve újra...
Nem tudja bár: ki? hogy?

Én istenem! fel-felsohajtgat
Az éjnek idején,
S mindig szelid, közel sugást hall:
Ki táplál engem...? Én!

HAJTSÁTOK MEG...

Hajtsátok meg fejeteket,
Kertem rózsafái:

Itt az óra, hogy le kell a
Téli sirba szállni!

Megsárgultan omlik a lomb,
A madárka hallgat;
Dérré válik, hószint játszik
A mezőn a harmat.

Fejetekre, el-befedve,
Puha földet hányok,
Csendes álom, nem halál lesz
A temetség rátok!

S míg a tél fagyát siratja
Annyi elhaló fa:
Ti meg lésztek jó szülétek
Kebelében óva!

Kit nyilástok, hervadástok
Kéjre, búra költe:
Én leendek, míg pihentek,
Álmatoknak őre.

És mihelyt a kikeletnek
Langy fuvalmit érzem,
S a rég szunnyadó erőnek
Ébredése lészen:

Kezem által széttörtvén
Sírotoknak zára,
Felbocsátlak bájos élet-
S uj virágozásra!

Oh, ha a sírt, melyre annyi
Könyem elhull titkon,
Ha a sírt a temetőn is
Fel lehetne nyitnom!...

A TITKOS BETEG.

Büszkén lépett az ifju a világba,
Mely nem töltvén be a nagy álmakat:
Más nép között keresni jobb szerencsét,
Sarut köt és vándorbotot ragad;
Frigyet sért és szent kapcsot pártütőn bont,
Könnyelműen elhagyva a szülő hont.

Az idegen földön mosolygva fordul
Feléje a szeszélyes sors kegye;
Édes, becses hull ösvényére - s annyi
Ok versenyez, hogy boldoggá tegye.
S néhány év hogy lefutja perceit:
Alig van futni mért, kívánni mit.

Palotája kies vidéken épült,
Hol a dús természet csudát mivel,
Fedvén dombot s tetőt őrzési fákkal,
A völgyet szép, gyöngéd szülöttivel;
Lenn gyors folyó, a rét abroncsa, hol
Az áradat kövér síkot locsol.

Bőség s öröm, béke s erény a házban,
A bennlakók orcái fénylenek;
A nő, az új hon szőke szép leánya,
Szelid, nemes, - vonzalma mély, meleg
S melyet örök jókedv s játéka hord:
Festői kép a kis gyermekcsoport.

A hála a szilárd polgári érdem
Arany könyvébe írta már nevét:
Szava döntő a nép közt s a tanácsban,
Ha jót díjaz s fenyíti azt, ki vét.
Ügyefogyott, szegény fennhangon áldja,
Szívének sincs titkon magára vádja.

Szerencsés, dús, tisztelt, - és mégse boldog
Tagadja, rejti bár, de hasztalan!
Arcán, lényén sok rendkívüli jel szól,
Hogy e szívnek titkos, nagy harca van.
A hab szabálytalan rengése fent:
Mélyen rejlő nehéz sziklát jelent.

Előtte a felséges táj kietlen.
Roppant ó vár csak pusztá kőhalom,
Az emlék, hír s a hold bűvös világán
Nincs ősi árny a bástyán, a falon;
S bár volna megjelenniök szabad:
Nem ismerné a halvány árnyakat.

A nap nehéz, ez éj nem hoz nyugalmat.
A feléje kik szeretve hajlanak:
Övéi közt is bús, redős e homlok,
Mosolyg bár a nemes, szelíd ajak;
Verőfényes, nyájas völgy ez, - felette
Rideg szirt az, sűrű köddel befedve.

Kit a csend nyom, megrezzent a zaj, a nyert
Hozsánna, melyet a hű nép rivall, -
Távol mereng, és lelke nincs jelen, ha
Mulatva ül meghitt barátival,

A kéz, mely gyászt nem osztta senkinek,
Kezet szorítani gyors, de jéghideg.

A kor halad s az évekkel nem enyhül
E néma harc, talányos gyötrelem:
Ah, ellene a széles föld határán
Gyógyfű csak egy *távol* mezőn terem.
Az a nagy s régi baj: *honvágy*, - az a
Gyógyfű-termő föld: a kedves haza.

Oh a honvágy...! mit a hű bujdosónál
Nem enyhít a szerencse, hír, vagyon!
Magasb lelken még tetszőbb e nemes kín,
(E fénylő rozsdá a színaranyon)
Mely bár emészt, gyötör, könnyet fakaszt:
A szenvedő híven ápolja azt.

A honvágy, mely lelkünkhöz forni tiltja
A földet és javát, ha idegen. -
Szegény beteg! sok évtől ő is úgy volt,
Mikép a nád a felvont idegen. -
Már-már repül... Mit egykor zengni hallá:
Haza hívá az a hang élve, halva.

S érezve, hogy közelget a határhoz,
Hol bujdosó pályája végi lesz,
Imígyen szól az írás Józsefével
Az ágy körül siró övéihez:
Áldásom rátok... de esküdjete meg,
Hogy a szülő hon földébe temettek!

AZ IFJU KÖLTŐ.

Hová visz könnyü röpke szárnyad,
Te csalfa lepke! oh hova?
Nem köt le a virágok serge,
Az ér, mely fut játszodva, csergve,
Sem a sziklák bársony moha!

Homály, verőfény váltva kel, - nyílt
Mező a völgy szorosa helyt;
Ragyogva szárnyad színes holdja:
Repülsz...! de gyorsan elcsapódva
Már a liget bajboncsa rejt.

Magasra szállsz s virágsziromhoz
Hasonlóan lendülsz alá;
A lég magán sulyúl nem érez,
Nincs szó, nincs kép röpted neszéhez...
Azt szellem-fül se hallaná!

Meghordozasz távol vidéken,
Mely feltekint ránk nevetőn;
Követlek merre szárnyad lebben:
Setét romon, rózsás ligetben
S komor magányu temetőn.

Játszol... csapongsz... oh állj meg, állj meg,
Hadd birjalak, szép foglyomat!
Szeszélyed gyakran oly közel vár...
S bizom, mikép enyém leszesz már,
Te csalfa lepke: - *gondolat!*

KI A SZABADBA...

Ki a tágas, szellős szabadba!
- Az emberektől elszakadva, -
Föl a halomra, bércre föl!
Hol a lélek szárnyát kibontja,
Enyhül az élet terhe, gondja,
S hévsége nem tikkaszt, nem öl.

Oh, láttam én gyakran ez oromot,
Midőn lángolt, kéklott, borongott:
Ösmérem a zöld halmokat.
Mulattam a vén cser tövénél.
S bokor mellett, mit a kelő szél
Rezzentve, játszva hajtogat.

Im a viszhang, kit játszi gúnnyal
Egyik bérc a másikhoz útal,
Mig elhal a szűk völgyeken.
Im a patak, mely lomb között jön, -
Elvész alóla medre rögtön
S lehull - tajtékba törve lenn.

Ah. mégis új mind e jelenség! -
Könnyed szabadság, büszke fennség
Veszen bűbájával körül;
S mint a fürdő madár a habba:
Az édes, a szent hangulatba
Én lelkem új vággyal merül.

Erdőcsendben dalok csatája;
Szines virág hímezve váltja
A harmatgyöngyös levelet;
Hűvös szellőt érzek fuvalni...
S igaz, mit a szó, csend sugal, mi
Borong, fénylik, - jajong, nevet.

Ha a fa szomszédján erőt vész:
Magasságban, erőben ő lesz
A táj csodája, dísze majd;
A zuhogó ár szaggatásit
Gyorsan hegeszti gyenge pázsit;
Ha vész az ág, a törzs kihajt.

A tölgy, mit a nyár lomboz, ágaz,
A kőszál, melynek homlokát az
Ős, nagy idők korma lepi,
A kristály lég, a messze látkör,
A fény, mely a mennyből alátör:
- Mind, mind magasztos, ünnepi!

Oh isten szép, szabad világa,
Igazsággal, fénnel megáldva,
Kútfejeid mily kiesek!
Hol égő homlokom kihúlhet,
Szívemre száll vigasz s üdület:
Én kebeledre sietek!

Ezer csudával íme rakvák
Az ég, a föld, e kincses aknák;
S ha a lélek fenn, fenn ragad,
Vagy a mélység fölé borúlok,
Hogy látok, értek és okúlok,
Ugy boldogít e gondolat!

S mint a buvár, ki hab közé dől:
Él a fennről vitt tiszta légből,
Mig rá mélység s tenger borúl:
Erőt innen kölcsönzök, innen!
S míg lenn futok, küzdelmeimben
Én lábam meg nem tántorúl.

AZ ERDŐBEN.

,Mi bajod van, kis madárkám,
Hogy elnémult báj-dalod?
Ébred a táj zengzetére,
S reszket érte...
És te mégse hallatod!

A fagyos lég alig enyhült,
Alig tölgyelt a fa még;
És az élet nem buzogva,
Kincset ontva,
Csak reményben láttaték:

S nagy váratlan íme megnyílt
Ajkad a kikircs előtt:
Vesszőszálon, mely fenn hintál
Hangjaidnál
Töltéd könnyen az időt.

Pedig hangos szódra akkor
Felelet se jött vala,
Mint a szellőt, átbocsátván
Szaggatásán,
A ligetnek tört fala.

Most jelenj meg: lombos, árnyas
Az erdőség, mely fogad,
Hogy zöld barlangos sűrűje
Ujra szülje
Csengve-bongva hangodat!

Most fakadj énekre: díszben,
Virágban áll völgy, liget;
Élni a nyájas napoknak,
Mig ragyognak:
Minden úgy buzog, siet.

Hisz maholnap szürke pir fut
A setét-zöld lombokon,
Mit reájok
Az év halvány színbe mártott
Ecsetével futva von.

Oh siess hát! Vagy lakod már
Szebb táj, hűtlen énekes?!'
- »Ah, nem! a szín bárha vádol:
Messze, máshol
Szárnyam, vágyam nem repes!

Csak itt kedves lég, sugár, - s ha
Fenn a lomb közt dallhatok;
Az öröm - s kéjt,
Mely körül-foly áradatként,
Érzem én, bár hallgatok!

Egykor édes tépelődés
Csalt belőlem éneket,
Rejtve nálam:
Sejtett üdvem, kéjes álmam
Titka meg nem férhetett.

Most a fényes pára megszállt,
Hű valóság vesz körül...
Ez a kedves, gyenge háznép...
Mily varázs-kép...
S ki így boldog: zajt kerül.

Titkon birva titkom édes,
Hogy tanú s kém nem zavar;
Ajkam mért csevegne róla,
Melyet óva
Szárnyam, szívem bétakar!?

E bokorban, melynek ága
Öszvehajlik fészken:
Hagyd e teljes, e sovárgott
Boldogságot,
Némán, titkon érzem!«

ŐRIZD MEG...

Őrizd meg, oh lány, a virágot,
Mely fürteid közt hervad el!
Tanúd: a szép órát ha várod,
S ajakidon mosoly ha kel.

Hogy keccsel bájad még emelje:
Halántékd hűn fonja át. -
És szívesen árasztja kelyhe
Letörve is jó illatát,

A tengeren ha jel mutatja,
Hol tört hajót a bős elem:
Éltünk egy-egy szép pillanatja
Miért muljék emléktelen!?

Jelöld meg azt! Melyet bejárunk,
A világ tarka, víg mező,
De feledés jön ott utánunk,
S mindent bepókhálóz, besző.

Ha majd a hajló kor s az élet
Komollyá tesz, gondokra hív;
Mint őszi nap borong kedélyed,
S ritkán, lanyhán hevül a szív:

A száraz, kis virágra esve
Tekinteted véletlenül:
Illatja ér, mint akkor estve...
A halvány szín elevenül.

Meglebben a bűvös fuvallat:
A táj tisztul... köd s pára vész.
Feltűnik a szép mult - s jutalmad
Egy édes, boldog óra lesz.

HA...

Ha a jó sors rám bizta volna:
Halmon leendett én lakásom,
Ahol repkény nő felfonódva,
Fagyal s vad rózsza nyit rakáson.

A háttérben bérc, vár-rom, - erdő,
Mely szép, mely véd észak szelétül; -
S hol már kiesb, a föld, fa termő,
A hegy nyájas dombbá szelídül.

S hol a berek hús árnya rejt el,
Búg a galamb, - fenn vércse héjáz,
Patak foly s szökdös lágy csörejje:
- Ott állna a csinos fehér ház.

Ha most, - elől kezdvén - lehetnék
Életpályám s jövőm urává:
A célra más irányt követnék,
Hol a futót nyert pálma várná.

Eltűnve a csoport köréből,
Mely zúg örök vásári zajban,
S menten a hivatal nyugétól:
Várna munkám, díjam, nyugalmam.

Csak szent s nagy eszmék láncá kötne
S bizván a jó Isten kegyében:
Pályámat én - nem vágyva többre -
Igy futnám meg szabad-szegényen.

Ifjúságom, ha visszatérne,
Bálványiért hogy újra küzdjön,
S ama gyors láng, mely véget ére,
Csapjon fel még a hamvas üszkőn;

S ekkor kísértő bájjal, e föld
Mindannyi szépe rám mosolygna; -
S mondván sok édeset, hizelgőt,
Epedt pillantás ostromolna:

Az én szívem nem ejtené meg
Hatalma e tündéri bájnak;
Éltem szelíd, hű társa! téged,
Megint téged választanálak.

BŰNBOCSÁNAT.

Álmatlan éjben az ágy vánkosán,
Zarándok-úton s a templom kövén:
Oh, mennyi könny hull széjjel titkosan,
A fájdalom forrásából jövőn!
Midőn felkél a vádló síri árny,
Melyet sok év és hallgatás temet,
Fedett arccal sohajt a bűnhődő:
Isten bocsásd, bocsásd meg vétkeket!

- Én bűnös kéjt vadásztam, - tudva bár
Azt a sivár átkot, mely rajta van; -
Lábbal tapodtam hűséget, frigyet;
Eszeveszett valék és fajtalan;
A drága nő szívét meggyilkolám,
Szétszórtam édes, szép családomat!
Hah mily örvény...! menten alábukom,
Ha kezéd, oh Isten, nem támogat!

- Szerettem a cselt, álnok utakat,
Hamis keresményt és ragadományt;
S barlangomban abból rég semmi sincs,
Mi ott orzó kezem halomra hányt.
E kéz... e kéz! vérfoltokkal tele...
Pedig folyvást örült hévvel mosám!
És dugnom kell... s tűnődnöm szüntelen,
Isten haragján, - hóhér pallosán.

- Te ültetél tanácsba engemet,
Igaz bíró s igazság istene!
Rám bíztad az ítélet mérlegét,
De az kezemben félre billene...
Bűnöst feloldtam, nem az igazat,
Megronta: kegy, hiúság, önhaszon...
Oh, megindúl-e most jobban az ég,
Mint egykor én, - a könyűn, panaszon?!

- Megvetve, oh Isten, törvényedet:
Kicsúfolám hatalmad, létedet!
Igaz vagy s rettentő, midőn magad
A tagadóval megösmérteted!
Ki lázadón reád fegyvert fogék:
Saját szivembe mélyedt fegyverem...
A mélységből kiáltok: könyörülj!
Im bűnbánatban mellemet verem...

Az arc porban hever s a könny ömöl,
A hű vezeklő bűnét látja csak...
S hogy Istenhez fordul bocsánatért:
Szétválni kezd lelkében szín, salak.

S ha a sziv meglágyult, mint a viasz,
Uj ember lenni a bűnös ha kész.
Felé hajlik az égi irgalom:
Bizzál fiam, bűnöd bocsátva lész!

S te? furdalást nem ösmersz... s üdved az,
Hogy ácsorogsz fényes ajtók körül;
Hivalgón hordod a Kain-jegyet,
Mit jobbulás rólad le nem törül:
Tetted leend majd ellened tanú,
S tűz, mit fejedre sok nap gyűjtöget...
Neked, áruló! nem bocsátja meg,
Ne is bocsássa Isten, bűnödöt!

A GÁLYARAB FOHÁSA.

Ég s föld erős Ura, látom hatalmadat!
 Midőn zug a vihar, melyet fuvalla szád,
 A tenger forr, üvölt, - a hab hegyé dagad,
 És martaléka lesz a védtelen naszád.
 Míg a szem elvakúl, a szív-ütés megáll,
 Villámos fellegek gyors csattanásinál.

Látom haragodat. - Látom jó kedvedet,
 A békén mosolygó reggelnek idején;
 A part virít, mosolyg, - zöld lombja integet,
 Fény s nyugalom van a bős háborgás helyén;
 De a csend gyönyöre, a vész rémségei
 Lelkemet csak alig bírják érinteni.

Oh mert én rab vagyok, - megláncolt gályarab,
 Éltem, vérem s erőm a más tulajdona;
 Bírám a porkoláb, törvényt korbácsa szab,
 Mit, hogy serény, hálás és hű legyek, fona.
 És ő csudálkozik s felbőszül ellenem,
 Hogy szépnek, boldognak nem vallom életem.

Tűrök sokat, nagyot, - és tűrnek társaim, -
 Vérünk, de hallgatunk, - sulyos, de evezünk;
 Ha vad vihar forgat habok torlásain,
 S nyög a tanácstalan rémület: *elveszünk!*
 Ha örvény és halál tátongnak fel vadúl:
 A gyarló nép s hajó általunk szabadúl.

Mi küzdünk, hatolunk nagy messze partokig.
 A bálványért, melyet a szív kincsnek nevez;
 És súlyedésig a hajó megrakodik...
 Dőzsölni el, haza! rab, most evez, evez!
 S míg a merény dicse, a kéj, a kincs övék:
 Guny és sovány falat azé, ki küzködék.

Mindez gyötrő s nehéz; - mégsem fohászkodom
 Könnyítésért hozzád, létünk erős Ura!
 Hogy tunyán meg bírjak nyugodni sorsomon,
 S könnyen lépjek vele öngyilkos alkura.
 Inkább legyen keblem tenger, mely forr, zajog,
 Tartsák ébren, lázban örvények s viharok.

Old fel, ha már elég s bölcs célod engedi;
 Ha nem: gyötrelmitől rabságom meg ne foszd,
 Lelkem marcongja kín, testem lánc kezdje ki,
 Mert jaj nekem, mihelyt megszokom a gonoszt!

Mig rab vagyok; legyek rab, de rab igazán,
Tessék a szó, ha szid, és boszantson, ha szán. -

Oh Uram, hívlak a viharban titkosan!
Téged keres forró ajkimról a fohász;
Roskadnak térdeim, reám hullám zuhan;
De nem csügged szívem, hitem nem tétoáz.
Mig az *ítéletre* eljössz hát Istenem:
Csak azt, hogy rab vagyok, ne hadd felejtsem!

A BORISZÁHOZ.

Világodat ki vígan éled,
Királyilag s nyugton fecsérled,
Mit a fukar perc osztogat;
Mig más lenéz, megró, elítél:
Oh én irigylem sorsodat!

Bolondságban bölcs, dús szegényül,
Szerencsés vagy szerencse nélkül,
Nyugton ballagsz járt útakon;
Nem futsz az ingovány lidérce,
Hiú remény után vakon.

Vágyad könnyen s gyúltába' célt ér:
Hajt a borág, - s a csalfa cégér
Lóg mindenütt, unszol, becsal...
Belől fogad szép szó, tüzes szem,
Vár a kedvet-szító ital.

S még némán ülsz, nem nyúlsz borodhoz:
A jó sors víg barátokat hoz;
Valamennyi korhely, de hű:
S minő órák! mint tombol a szív...!
Ha szólni kezd a hegedű.

Megszépül a világ s kitárul...
Szivárvány int a láthatárrúl,
Zöld ágon ül dalló madár;
Örömben reng a tiszta csermely
S a szellő *azt* susogva jár.

A bor s a jókedv árja pezsdül:
Szép, szép az élet mindenestül!
Útán, mely rózsás, egyenes,
Igazság, béke csókolóznak...
Hibás az, ki hibát keres!

Hol volnának szirtek, mocsárok?
Nincs itt kétség, nyomor, seb, átok.
A más mellére nincs ki hág...
Olyan jó s boldog minden ember...
Éljen e szép, dicső világ!

Igy. - S elszunyadsz a csárda padján,
Kemény az a diófa, - hagyján!
Elég finom pelyhhel tömött
Párnán ohajtják a te álmad,
Mely ringat lágy karok között.

Igyál... igyál. Boldog halandó!
Lehetnék bár hozzád hasonló,
Olyan, ki a pohárhoz ért:
Fagyos józanságom cserében
Odadnám a hő mámorért!

Csalódni és szunyadni vágyom...
Hogy az élet mindig ne álljon
Torzképivel szemközt velem;
Mert kín mindent érezni, látni,
Igy józanon, így éberen.

Küzd sok nehéz kérdéssel elmém,
A bog csalárd végét ha lelném:
De bontva, még inkább kötöm;
El-elhagyom, meg újra kezdem...
Munkámban nincs siker s öröm.

Remegve várom, ami majd lesz;
De hallgat a szó, nyugszik a kéz,
Mely rögtön alkot s romba zúz;
A multat kérdem a jövőről...
De nincs tanács, nincs kalaúz...

Gyötrődöm és lelkemre gyűl sok.
Az álló ködben, mely körül-fog
És nem vonúl alá, se föl:
A gondolat... a gondolat, hajh!
Az ész rabolja el s megöl!

ALANT ÉS FENT.

Miért néznél a ronda földre,
Ha az eget szemlélheted?
Lent: sok vészes, csalóka, dőre
Jelenség bántja érzeted.

Fojtó párát lehel ki a föld,
Verejtékén táplál penészt;
Kéblében undok nyűveket költ
S színén mérges gyomot tenyészt.

Itt bűt iszol habzó kehelyből,
Remélve: szived zaklatod! -
Futó gyönyör gyötrelmeket szűl,
A szerelem kárhozatot.

Mily zűrzavar, fázás, szorongás...!
Kábán szédelgnek a fejek;
Mily kárvágy! mit elédbbe dob más:
Hurok s a kő elejtenek.

A por belep, s a sár befecskend,
Bármint utáld, bármint kerüld. -
Magánál lentebb nézve becslend
Az alacsony s elvetemült.

Dicsben él, hal s megáldva sok gaz,
Ki ügyesen ámit vala,
S a szentnek, - jót, erényt ki szomjaz -
Maró ecet vég-itala.

Mért néznél a ronda földre,
Ha az eget szemlélheted?
Szorosság fent nem fogja törbe
Látásod és eszméleted!

Repülhetnek fel... s messzi, messzi...
Feletted a nyílt végtelen,
S hol a határt nincs, ami jegyzi:
A tiszta, könnyű, kék elem.

A hajnal ott kél bíborágyán,
Melynek rózsái közt aludt.
Ott lángol a nap, s a szivárvány
Épít magas, színes kaput.

A harmat onnan jó, - az illat
Oda száll anyja kelyhibül,
S kit a lég finom árja ringat:
A víg madár ott zeng s repül.

S bár a *túl*on rejtő palást van,
Nem érni földi szárnyakon:
Remény s hit, szép találgatásban,
Jár a nem ösmert tájakon.

Isten magas, szép mennye...! Majd ha
Repülni gát nélkül lehet:
Dicsőségét, titkát ohajtva,
Oda lehellem lelkemet!

A MADARAK MÓDJÁRA.

Az idő már ősze fordult,
Erdő lombja gyérül. -
Magas fűszál virradatra
Megőszül a dértül.
Ki egy nyájas kort, szeretve
És dalolva végze:
A madárnak szél- s esőben
Omlik egybe fészke.

Tavaszkor, a szép de múltó
Idő érzetével:
Szárnyasoknak fürge népe
Nagy sietve fészkel.
Édes vágya teljesültét
Epekedve várja...
S alkot, épít hevenyében,
- Madarak módjára.

Ez megszáll a zöld vetésben
S rögz megett tanyázik,
Gyenge bástya, mely esőben
Könnyen széjjel-ázik.
S mit a szél is földre hajlít,
Elmetél a sarló:
Búza szára oly törékeny,
S oltalomra gyarló.

Az lakást a kert zugában
Csak közelre néz ki,
Nincs gyanúja, mely lakatlan
Tájra menni készti.
Erősségül hordva tüskét,
Kényelemre pelyhet:
Megvan a lak, - benne minden
Megvan, ami kellett.

Úti sár a fészke ennek,
S nem törődik azzal,
Hogy amelyre felragasztja:
Magas, ódon a fal. -
Annak jó a tó vizére
Törve hajló gyékény,

Hányatván a szél s dagálynak
Vészes csalfa kényén. -

Az idő már ősze fordult,
Nap világa hűlve;
Bús az élet arca, gyorsan
Omlik össze műve.
S a madár, bár lássa fészket
Eltiporva földig.
Építménye pusztulásán
Meg nem illetődik.

Mihelyt elmúlt a komor tél
S pezsg az élet árja:
Őt az erdő, lombos ágán
Édesgetve várja;
Mihelyt a szív hő, családi
Érzelemre gyúlad;
Maga is, a maradék is
Könnyen rakhat újat.

Gondja, tiszte nem soká tart,
S nincs szivére kötve
A jövőendő nemzedéknek
Bármi sorsa, üdve.
Felnövelvén a kiszállni
Nyugtalan családot:
Ennek ajkán nem leend ő
Átkozott, sem áldott.

A nyomort a maradéknál
Nem tetézi szégyen:
Hogy az ősök alkotványa
Csorgó, düledékeny.
Nincs ok a kimultak álmát
Háborítani váddal,
Hogy megronták a jövőendő
Léhaságuk által.

Az idő már ősze fordult,
A fa lombja sárgul;
Madárfészek elhagyatva
Lefordul az ágrul.
Meg-megzúdul a fagyos szél
Gúnyoló nótája:
- *Balga nép, a percnak épít,
Madarak módjára!!*

NOVEMBERBEN.

Horváth Lajos képviselőnek, barátomnak.

A polgár-ünnep víg zaját benn,
Beteg-szobámból hallgatom;
Zászlók lebegnek, hangos éljen
S heves dal zeng az ajkakon.
Mily lelkes nép! a cél nemes, nagy,
A honfi-érzés hű, meleg...
Oh nemzetem! bízom tebenned,
Bizom, de mégis - féltelek!

Bírod - megáldva dús erővel -
A férfiasság zálogát;
A nyujtott vas-kesztyűs maroktól
Kezed még vissza nem vonád.
Edzett, erős vagy, - ah, de jó is,
Hamar-bizalmas, gyermeteg...
Nem a kemény szorítás-, a lágy
Simogatástól féltelek!

Harc szült s nevelt; - támadt belőled
Sok, sok, ki volt hír- s tette hősz;
A szablya s tör előtted annyi
Viaskodásból ismerős.
Osztal vágást, érték döfések,
Melyek sokáig vérzenek...
Hagyján a sebző fegyver: - a seb-
Gyógyító irtól féltelek!

Szörnyű az ég, midőn haragszik
S a magasságból mennydörög,
Tölgy, szikla reng, - a gyenge szívű
Fejét meghajtva könyörög...
Az égnek, nem zord fellegétől,
Melyben villámi rejlenek:
Hanem mosolygó fénye- s színes
Szivárványától féltelek!

A tenger mély s nagy, - messze a part,
Hullám, hullámra kél, dagad...
Nincs szünet a kemény viharban,
Nyugvásra nincs egy pillanat...
De leng a bárka s van remény, hogy
Szünnek, fordulnak a szelek;
Hajód, hol könnyen *megfeneklik*:
A rév *sekélyin* féltelek!

De nem! Te hű maradsz magadhoz
Kisértésben, bajban szilárd!
Igy léssz felmentve, állja vagy essél,
Ha a jövő ítelt, bírált.
Légy, légy erős, munkálva, s hitben,
Se vakmerő, se csüggeteg...
Hadd érjen a boldog csalódás.
Hogy ok nélkül féltettelek!

RÖGTÖNZÉS.

Egy alkalommal Tompa együtt sétált a feketehegyi fürdőn K. L. rozsnói tanárral. A Hamupipőke forrás kútfején ez a vers volt:

Utas! ha tekintesz e forrásra,
Gondolj életednek óráira,
Úgy folynak el azok, mint a víz,
Sirasd ifjúságod oh te szív!

Alatta ez a kritika:

Nagy költő s remegész,
Kár hogy hazád Gömörmege,
Vigye költeményedet a vész,
Bárhová, csak Gömörbe ne!

Erre a gyöngédetlen s úgy látszik, Tompára célzó versikére rögtönözte s diktálta K. L.-nek papírra Tompa a 4 sort.

Oh ne bántsát őt jeles ortográfus,
Aki ekként firkálsz: remegész!
Magad ellen vétesz könnyelműen,
Hisz ti ketten vagytok egy egész!

ISTEN HOZOTT...*(a Kassai iparkamara felkérésére)*

Isten hozott fejedelmi pár
 Egünknek láthatárán -
 Magasságban, színpompában
 Két tündöklő szivárvány.
 Felségtekben teljesüljön
 Mit a szivárvány jelent:
 Vész-borútól a hon ege
 Legyen mind örökre ment.

Fejedelmünk! koronádban
 Mit neked az ég szánt,
 Sok az ékkő: de csakugyan
 A magyar a gyémánt.
 Derült nappalt hozz reája
 Hogy teljék be fénnel,
 Visszaadja, kilöveli
 Majd ha jó az éjjel!

Dörög a menny, nyög a szellő,
 Zúg, üvölt a fergeteg,
 A patak cserg, döng a méhe,
 A madarak zengenek!
 Fejedelmünk! hadd, hogy ha ég, föld,
 Anyanyelvén zeng, kiált,
 Azon áldjuk Istenünket,
 Azon lássuk törvényünket,
 És tiszteljük a királyt!

Magasan állsz mint dicső nap
 Mely hint áldást, életet:
 Kezeidbe millióknak
 Sorsa, üdve tétetett.
 El ne fogják képed tőlünk
 Kik körülted forganak:
 A sötétlő irígy felhők -
 Ama jó tanácsurak!

Fejedelmünk! biralmadnak párja
 Ne legyen a tengerig és túlhan!
 A művészet és az ipar benne
 Kegyed által virúljon fel dúsan!
 Indul már is, - bár egy nagy folyamnak
 Ez még lassan csergedő patakja,
 E testület hódolata áll itt,

S iparának zsenge mutatványit
Felségednek lábaihoz rakja!

S te, királyné, légy jó Nemtőnk,
Ki bút könnyet eltörül;
Egyik ősed nagy láng-lelkét
Nyerd és birjad örökül!
Hogy nevedre e szép földön
Mít a Tisza Duna mos:
Legyen minden kebel hálás,
És minden szem harmatos!

SONETTEK.

I.

SZÖVÉTNÉK.

Fejed fölött ha függ nehéz borúlat,
Mint láthatárod, lelked is sötét:
Mely szétoszlassa felleget, ködét,
Hiába várod a fényt, hogy kigyúlad!

S a gyászéjnek, - melyben harmat se hullhat, -
Magad megadni vagy már eltökélt:
Eszmélj! Szövétneket tarthatsz föled,
Mely fényével bevilágítja útad!

Az ige a szövétnek, égi lánggal
Nappallá lesz az éj hatalma által.
Köd s rém alak szétfoszlik, elsuhan...
Csak buzgalom- s hő áhitattal égesd;
Előtted felderít homályost, kétest...
S a földi pályán futhatsz biztosan!

II.

NYUGALOM RÉVE.

Járván az élet tengerén, ha rongált
Hajód forgatják örvény, szélveszek;
S a hab, mit a kormány nagy küzdve szeg,
Fel-felcsap és tajtékozón omol rád:

Fordítsd a part felé roncsolt vitorlád,
Hol köd, s rémképek nem kísértének;
Ott megpihensz, ki fáradt vagy s beteg,
A vészes út terhét, gondját ki hordád.

Igy hátra hagyva tenger szirteit,
S gyöngyét, mely annyi lelket elveszit:
Szebb öröm vár a békés öblöt érve,
Lágyan rengő hullámin amit ad
Elmélkedés és buzgó áhitat...
Befogadván a *nyugalomnak réve*.

III. OLAJÁG.

Ha meghajolt már a kereszt-nyomott váll,
Az ajkon némaság a gyász pecsét;
Sok szép reményt ha szíved elfecsélt,
S az étellel, világgal meghasonlál:

Legyen nagyobb erőd a fájdalomnál!
Hajnal derül az éjből, bár setét, -
Érezd a köny s próbáltatás becsét;
Hidd, hogy atyád, hogy szán, szeret, ki dorgál.

Tűrj és remélj! *Elmélkedjél, imádkozz!*
Hadd térjen a beteg lélek magához...
Így, ha követje *ottfenn* megjelent,
S mint a Noé galambja vissza-szárnnyal
Zöld olajág- s az ég jó válaszával:
Mit újra megnyersz: lelki béke, csend. -

NŐMNEK.³¹

Ezt a könyvet, gyöngéd emlék gyanánt,
Fogadd tőlem, kedves jó Hitvesem!
Rég ideje, hogy e némult koboz
S ajkam szavát nem vehetéd Te sem.

De elfogult, rokonszenvből, ne légy,
Sokat remélve e könyvhöz ne nyúlj!
Nem tartalmaz magas eszméket ez,
S alig leend előtted benne új.

Mind hallád már tőlem, mit itt találsz:
A szent házban, - az is mily rég vala! -
S együtt ha olvasók a *Bibliát*,
Hol csergedez a lélek itala.
Hallád: réten, ligetben, halmokon,
Mikor virág s halvány lomb nyult felénk,
Ha néztük a csillag-födött eget;
S a bölcsőnél, vagy a sirnál ülénk.

Mégis leírom. - Nálad hadd legyen...
Mert tán előttem nagy, hosszú ut áll
És menni kell... csak az bizonytalan:
Mikor szólítnak ama kapunál,
Hová az élet minden úta visz
S a bujdosó megérkezik *hamar*,
Korán... s nehéz... de én készen vagyok:
Legyen meg, amit Isten úgy akar!

---

³¹ Tompa a verset a fenti szonettel együtt imakönyve, az „Olajág”, ajánló verséül írta.

Örökségül mit hagyjak én reád?!
A szent becsület *minden* vagyonunk;
A drága kincs orcánk derűje volt,
De ah, immár ebben is megfogyunk!
Mégis, - panaszra nyilván ajkaink -
Ne légyünk, oh Hivem! hálátlanok:
Az Istentől sok jót, áldást nyerénk,
S valánk hosszú időn át boldogok.

Én, vagy Te: meg kell egyszer kezdeni,
S az elválás mindig csak *bús* lehet; -
Multunk fellobbanó emlékinél
Melengesd és derítsd fel lelkedet!
Szép emlékekkel még nem szegény a szív,
Bár a jelen keservet nyújt talán;
A gyémánt a nappal magába szítt
Fénytől világol a vak éjszakán.

S a bú is enyhül. - Mely tennap gyötört:
A szenvedés, kész csillapúlni ma;
Segélje az idő orvos-kezét
Foglalkodás, elmélkedés, ima;
Fohászodat bocsásd az égre föl,
Mely annyi sebre enyhet harmatoz
S a lelki béke olajága lesz,
Amit hited fehér galambja hoz.

Ha úgy tetszik, hogy minden elveszett,
S már a reménnyel is ha felhagyánk,
Van még, ki hozzánk nyájasan beszél:
A vallás, a mi édes jó anyánk. -
Hiván, *ki fáradt s megterhelve van*,
Kinek az élet új, új harcot ad:
Ígér és nyújt vigaszt, könnyebbülést...
- Ennek keblébe rejtsd bus arcodat!

Tűrj s légy erős, minő Te lenni tudsz,
Ki könnyüvé teszed a nehezet;
Kínom súlyával ez örvény fölött
Mi tart fenn engem? Lelked s kis kezed!
Áldás reá! - De légy tengyámod is,
Tartson fel a hit, bizalom s erély;
Nem léssz magad, - kísér, óv szellemem,
S Isten veled marad: - ne félj, ne félj!

Hajolj meg a *változhatlan* előtt. -
A bösz vihar, mint óriási bárd,
Ketté szakasztja a dacos fenyőt;
De a meghajló fűszálnak nem árt.
Oh, lesznek még, bár nem zajos, de szép,
A bánatban megszentelt örömid;

S tudod, hogy a könny is, mint a mosoly,
Megszűnik egyszer. - Az élet rövid!

Rövid; de csak e földi élet az,
E fájdalom- s csalódással rakott;
Ne ezt, - amazt tekintsd, lelkem fele,
Mely tiszta fénnel int felénk *amott*!
Szeretted már mind ott várunk reád,
S hozzánk felszállnod nem leend nehéz,
Hol hervadást nem lát a koszorú,
Mit Isten a hívek fejére tesz.

UTOLSÓ VERSEIM.

Kedves nőmnek.

I.

Szerettelek... most is híven fogadlak,
Halvány képeddel, csendes, tiszta ősz!
Bús kéje van érzésnek, gondolatnak,
Amely szivemben kísér s megelőz.
Ez érzés tán még bölcsőmben fakadt:
»Ősszel születtem, hervadt lomb alatt!«

Alig volt még az ég ködös, borongós,
Még sok virág fény- s harmatért epedt:
Már, mint a titkos ihletet kapott jós,
Ugy érezem szorongni keblemet;
Csudás vegyület: bánat és öröm
Fogott el mindig, oh ősz, jöttödön!

S mint látja a beteg képén a hű szem
A lassan terjedő halványodást:
Felösmerém mezőn s lombfedte bérce
A még alig tetsző baljós vonást,
Mely a dal-, fény-, s mosolygó képletekből
Csendet, homályt s bús hervadást jövendől.

Aztán, hogy már hullt a fa lombja sárgán,
A himzet, - mit tündérek keze szőtt, -
Színvesztve állt; s a nap, nyájas sugárán,
Még búsabbnak tárt fel völgyet, mezőt,
Midőn nem hallám a madár dalát
S minden álomba tért, halálra vált;

Völgyben, halmon, midőn mélán bolyongék
S leültem a lombejtő fák alá,
- A holtaknál csak a patakcsa folyt még,
A *sírató* tisztét elvállalá -
Abból, mit a tavasz, nyár szül s felápol,
Romnál egyéb nem volt közel, se távol.

Énekkal ajkamon, lanttal kezemben
Virasztám a haló természetet;
Kedvesimnek a virágtól üzentem,
Mely a kimúlás keblén reszketett, -
Mosolygva sírtam, - kéj s bú meghatott -
»Életre kél egykor, ki most halott!«

A szellőben, mely a bús tájon fűjt át
- Sok hervadt lomb- és szirmot tova vitt -
Tolmácsolám az elválók bucsúját,
Közöltem a haldoklók csókjait.
Ősz! most végül is rólad szólva még:
Én hű lovagod, dalnokod valék!

Légy hát te is jó, légy hálás irántam,
Ki már vagyok hervadt, hulló haraszt;
Jöttödre tán nem is hiába vártam,
Mely életem fájáról leszakaszt.
Az én időm is talán letelik,
Hisz haldoklásom tartott évekig!

Égő szemem behúnyom mindörökre,
És elenyészik érzés, gondolat,
Midőn a sír nyugalmas, néma gödre
Feledésre s álomra befogad.
Oh ősz, én oly keményen hányatom!...
Elaltatsz-é kész, puha ágyadon?!

Itt hagyni bírom a roppant világot,
Természetet s csudái halmazát,
- Lelkem néhány barátja légyen áldott! -
S mindazt, miért imám az égbe szállt;
Csak egy, mit bús lelkem kinnal visel:
Elhagyni *Őt* is, ah még *Őt* is el!!

II.

Ablakomban a borostyán
A meleg s az élet fogytán
Búsan hervad, csüggedez;
Szegény, sárga-zöld levélke,
Félig halva, félig élve
Hajol bús testvérihez.

A nagy éj jön nem sokára...
Téli napszállat sugára
Ömlik át az üvegen:
S reszket fényesen, vidámon
A virágtalan virágon,
Mely lenn fonnyad, s üde fenn.

Léteért küzd a folyondár...
Hol tavasszal fúvalom jár,
S a derült menny tündököl:
Folyásával arra fordúl,
Vágyván a szűk hézagon túl
A magasba jutni föl.

Esti sugár, szép, enyelgő...
- Éled szegény csalódott tő,
Hogy csókjával illeti -
Izzó szikrát ontva néha,
Majd elsápad és helyét a
Gyors homálynak engedi.

Kórógyamban fekvé némán
Merengék az est játékán,
Mely lefoly repkényemen;
S magamat úgy nézve, mint *ezt*,
Bús a kép, mit rám is illeszt
A borongó képzelem.

Pályánk nem tart már sokáig,
A nap gyorsan éjre válik,
A nyár téllé zordonúlt...
Mig *futottunk s fennre törtünk*,
Minmagunknak nem növeltünk,
Csak halotti koszorút!

Haraszt, kóró ki nem zöldül...
Szomju föld a tört cserépből
Új erőt nem önt belé...
Mit keresnél... mért mulatnál
Oh én-lelkem e romoknál?
- Fölfelé... *csak fölfelé!!*

III.

Gyakran sirod hantját, virágít
Öntözve, kedves kis fiam!
Vagy ülve bús szívvél fölötte,
Az est késő óráiban:

Elgondolám, mint játszadoztál
Egykor zajongva térdemen,
Elgondolám: *mily rossz magadnak*
A bús üregben odalenn.

Várj!... nem soká ketten leszünk ott,
Sirod választom nyughelyül;
De ah, akkor szegény anyácskád
Hogy marad itt fenn *egyedül?!*

ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK

MOHOS VÁROMLADÉKON...

I.

Mohos váromladékon
 Borong az ősz vitéz,
 Bágyadt fényű szemével
 Merőn a romra néz.

Körüle nincsen élet,
 Egy sír a várvidék,
 Hír, pompa és dicsőség
 Ott eltemettetik.

Hol a fénylakta csarnok?
 A puszta termeken
 A zúgó szél dühének
 Bogácskóró terem!

S míg a lefolyt időnek
 Szétvonja fátyolát,
 Hogy élte tarka lapját
 Még egyszer nézze át:

Elborzad a soroknál,
 Mert amit ott lele:
 Csalódás és ezer kín
 Fulánkival tele.

Általfut ifjuságán,
 Sok bús emlékeken,
 A férfiú korában
 Nincs más, mint küzdelem.

Ott hűtelen barát üt
 Érző lelkén sebet;
 Itt halmot domborít fel
 Hitves, fiú felett.

Sorban eléje tűnnek
 A robajos csaták,
 Nehéz napok tüzéből
 Vérlepte mirtuszág.

S a ködből ősi vára,
 Sasfészke felmerül,
 Amelynek omladékin
 Most elmerengve ül.

S a bús emlékezetben
- Mint lomb, szellő ha kel -
Megrendül a nemes, de
Kiégett agg kebel.

II.

Mohos váromladékon
Haldoklik a vitéz...
A csendes sír ölébe
Nyugalmat esdve néz.

Az elhaló kebel még
Utószor feldobog,
S miként véglobbanásban
A mécs, kiégni fog.

Egy vágya volt szívének,
Egy, vándor útain:
A kedves hon göröngye
Nyugtassa álmain;

Egy vágya még szívének
Az élet alkonyán:
Hogy boldog béke legyen
A szenvedő hazán.

S a bujdosó nyugodtan
Álomba szenderül;
Felette rom s az érdem
Állván emlékjelül.

III.

Mohos váromladék közt
Az ősz bajnok pihen;
Zajos napért nyugalmat
Találva, csendesen.

Nem álmodik csatákról:
Sírálma mély, nehéz,
Melyből kúrtharsogásra
Sem kél fel a vitéz.

Most már az ősi várat
Birván örökre ő,
El nem ragadja tőle
Pártos viszály s erő

S bár címer nem ragyog már
Ívek, kapuk fölött;
Alunni mégis édes
Rokon porok között.

IV.

Mohos váromladékhoz
Tolongva jó a nép;
Cserlomb közé virágot,
Sírt ékesíteni, tép.

S hű bajnok él dalában,
Ki békében s csatán,
Honáért élve-halva,
Munkált annak javán;

S mert üldözté, ki volt a
Jó hon szivén nadály,
Cseles nagyok szavára
Számúzte a király.

A nép szorúlt kebelével
Közelg a sír felé,
A sírt a hálaünnep
Oltárrá szentelé.

Behinti azt virággal,
És márványoszlopát
Lomb- és repkényfűzérrel
Köríti, fonja át.

S az ifju nemzedékben
Tettek csirája kél;
Szívének égi hangja,
Hogy csak honának él.

Oh hon! hogy hű fiad csak
Akkor jutalmazod.
Sőt még akkor se többet, -
Amidőn már - halott!

KERTÉSZLEÁNY.

Fejlő virágait,
Napkeltekor, nap alkonyán
Hű gonddal öntözté
Csergő patakból a leány.

Rózsái díszlenek,
Élet mosolyg virágról;
S a lány arcúlatán
A legszebb rózsapár virúl.

Elmúlik a tavasz,
Forró nap járja az eget;
Ujító csepp után
Sok hervatag virág eped.

S eljő a hű leány,
Szép arca, mint a hó, fehér,
Bágyadt virágitól
Az ismerős csermelyhez ér.

S eltűnt a csörgeteg...!
Helyén forró, halvány homok;
A part is szintelen...
- Kertészleány úgy mosolyog!

Hideg az a mosoly...!
Esthajnal-fény a fellegen;
A halvány arc beszél,
S a szívben a bús sejtelem.

Még egy hó nap foly el,
S jövén az est: borúl az ég,
Éled halom, mező
A hűs csepptől, mit szomjazék.

És a virágsereg
Mosolygva ég felé tekint,
Cseregve jön, szalad
Az enyhadó patak megint.

De kiterítve már,
S alszik a szép kertészlány,
Kedves virágiból
Koszorú van a homlokán.

A »Kertészleány« szövege első megjelenésekor ez volt:

Fejlő virágait,
Napkeltekor s nap alkonyán,
Hű gonddal öntöze
Csergő patakból a leány.

És ők feldiszlenek,
Nyílt kelyhökön foly illatár,
De a leányka szép
Arcán a legszebb rózsapár.

Igy elfut a tavasz,
Az ég-király magasbra hág;
Újító víz után
Epedve hervad a virág.

S eljő a hű leány, -
Szép arca oly sápadt-fehér -
Bágyadt virágitól
Az ismerős patakhoz ér.

De ah csalárd remény!
Felitta azt a nyár heve,
Zöld partja színtelen
Felégetett kopár leve.

Nem szól, csak egy szelid
Mosoly vonúl az ajkakon,
Mint alkonyatkor a
Búcsú-sugár a hegyfokon.

Az ellankadt virág
Gyászos sejtést idéz elé;
De a beteg leány
Bizton tekint az ég felé.

Míg kétszer éj leszen,
S derül reá fel a korány:
Szomjú virágival
Haldoklik a szelid leány.

És amint harmadik
Nap éje jön: borul az ég,
Ujúl az éltető
Esőt szomjúhozott vidék.

S im a virágsereg
Mosolygva ég felé tekint;
Cseregve jön s szalad
Az enyhadó patak megint.

De alszik a leány,
S a gyászfüzér virágibul
Egy árva rózsaszál
Az ápoló keblére hull.

ZOKOL.

I.

Magányos völgyi lakra
 Borúl a rengeteg,
 És benne elfeledten
 Él a vitéz öreg.

A rengeteg ha zúg is,
 Ő oly zavartalan,
 Mint amidőn felette
 Szellőcske sem suhan.

Mert megnyugodni nem bírt
 Az emberek között:
 A nagy világ zajából
 Magányba költözött.

Hatalmas kardja ott függ
 A völgyi lak falán,
 Feledve vér-csatáit
 A rozsdá birtokán.

S ha rátekint, borús lesz
 A lángszemű öreg,
 Keblét a múlt időknek
 Emléke rázza meg.

És felsohajt: »Csatákon
 Te védted éltetted,
 Hű szolga! még utószor
 Sírt ások itt veled.«

II.

A völgyi lak küszöbjén
 Fejedelmi hírnök áll,
 S mond: „Régi hadvezérét
 Üdvözli a király...”

Zokol csak ül mogorván,
 Nem hatja a beszéd:
 Búsan, mint vén oroszlán,
 Megrázza ősz fejét.

De szól a hírnök ismét:
 A hon nevébe’ kér...
 S a hős Zokol karában
 Feszülve minden ér. -

„Hazánk forog veszélyben,
Fegyverre, agg vitéz!...’
És ím az ősi szablyát
Ragadja már a kéz.

Ifjú tűz- és erőben
Felkél, mint fergeteg,
S mint elszáguld, utána
Zúdúl a rengeteg. -

III.

Harcos napok viharját
A béke váltja fel;
A zaklatott hon és nép
Győzelmet ünnepel,
És jó Zokol nyugalmas
Bércek felé halad,
Jutalma a csatákért:
Az édes öntudat.

De fényes várteremben,
A titkos éjfelen,
Király- s gyanús nagyoknak
Tanácsa van jelen;

Szól mindenik, - hatalmas
Nyelven tud a pokol! -
Mig a trón ellenének
Árulva hős Zokol.

Nem szól a gyáva elnök,
- Elébe néz merőn -
S az éjfélnél sötétebb,
Mi elvégezve lőn.

Midőn a bíboros reg
Álmából ébredez:
A bajnok börtönében
Láncolva görnyedez. -

IV.

Pirosló fellegek közt
A nap leáldozott:
Nincs est, hová világa
Korányt nem is hozott;

Csak éje van Zokolnak,
Hiába onta vért, -
Bilincs a hős jutalma
A hon szerelméért!

Mért nem maradt dicsően
Inkább a harcmezőn. -

Mintsem hogy a kajánság
Tiporja vakmerőn?

De csendes ott is a hős,
S a jéghideg falak
Ajkáról egy panaszló
Sohajt sem hallanak.

V.

Mi zúg süket morajjal
A csendes éjszakán?
Mint a folyam, ha áttört
A gát erős falán;

Vagy hótömeg, ha nyargal
Magas hegy ormirúl
És a közel vidékre
Veszélyesen borúl?

Nem fúvatag, veszélyesb...

Föl, gyáva nép, hamar!
Orozva jött az ellen,
Mint éjben a vihar.

»Gyorsan fel a falakra,
Fegyverre aki tud!«
Ordít a mámoros nép
És össze-vissza fut.

Vörös lángok cikáznak
A vártető fele,
Ragadja vad haraggal
Az éj dühös szele;

Izmos karok törik be
Alant a várkaput;
Nincs védelemre bajnok,
Futásra nincsen ut.

„Kardot fogoly Zokolnak,
Ha ő leend velünk,
Még van remény; különben

Egy lábíg itt veszünk!!’

S a porkoláb eszén kül
Börtön felé szalad,
»Kelj, agg vitéz, sietve!
Nyakunkra tört a had.«

De a vitéz nem ébred...
- Itélet költi fel -
Halállal vítt csatában
Győzelve vesztegel;

Ott fekszik mély üregben,
Láncolva is szabad;
Felette harcoló nép
Lármája zúg, riad. -

Kél a nap, és sugára
Kormos falakra száll;
Füstölgő omladékon,
Pusztulás és halál. -

VARRÓ LEÁNY.

Nagy-karácson éjszakáján
Barna gyolcs a lány ölében;
S míg a gyolcsot varrja némán:
Bús köny reszket szeme héján
S halvány ajka sóhajt mélyen.

Harangoznak szent misére,
Ének zeng a *születettnek!*
S hogy lelkére vigasz jöjön:
Földre hull a hideg földön
S hó fohászi ömledeznek.

De a lányka bús szívének
Nem hoz enyhét az imádság!
Kinek abban éltet kére,
Melegséget hűlt szívére:
Holtan fekszik, - sirját ássák.

Reggel váltja a nagy éjet,
Vőlegénye elmegy messze!
S hogy a mátka végbucsúja
Csókban, könnyben rája húlla:
A koporsó beszegezve.

Elindul a gyász kíséret,
Énekelnek búsan, halkan...
S mit a hű lány összeölte:
A koporsó szemfedője
Lobog, csattog a viharban.

Domború a sirhalom már
A lenn-nyugvó hamvát fődni;
(A harang is végsőt kondúl)
S hóval hintve a vihartúl,
Fehér, csendes mint a többi.

Kis-karácson éjszakáján
Jő az álom szenderítőn;
S a hű mátkát koszorúsan,
Lánybaráti némán, búsan
Ott virasztják, a terítőn.

A vers szövege első megjelenésekor ez volt:

Nagy karácson éjszakáján
Barna gyolcs a lány ölébe',
S percein az éjmagánynak
Keble súlyos bánatának
Bús könyűje gyűl szemébe.

S im harang, az éj felében
Szent misére intve, szólal:
Mig egyházban zeng az ének
A magas szülött nevének
Hívők ajkin buzgalommal:

Térdre hull az éj leánya,
- Nincs valóján semmi földi -
S mig az éji mécs sugára
Glóriát fest homlokára:
Hő imáját mennybe küldi.

Ah de nem leng égi béke
A szelíd imádkozóra;
Akiért mondá imáját,
Megfutá e kurta pályát,
S fel nem ébred földi szóra.

Fellegekkel csókolózva
Femosolyg a nap koránya;
Küzdve kínos érzetével
Elborítja gyászkönyvével
Kedvesét a bú leánya.

Rácsókolva végbucsúját,
Oly sötét, oly bús az élet!
Édes álma, szép reménye,
Mélyen alvó vőlegénye
Sirkövénél szétenyészett!

Ének zendül s gyászkoporsót
Tesznek a sír jég-ölébe;
Amit a hű mátká varrott,
Szemfedője rajta leng ott
Téli nap havas szelébe'.

Kis karácsony éjszakáján
Jő az álom szenderítőn,
Lány-baráti fájdalommal,
- Egy ajkán fagyott mosollyal -
Őt virasztják a terítőn.

TEMETÉS.

Néma hölgy fut a nagy éjszakán,
- Karján kisdéd, - arca halavány.
De fény villan,
Mit a szem vete...
Zajgó keblén
Alszik gyermeke.

Napkeletről jő az éji hold.
Álmában a gyermek felsikolt,
A sirámra
A szülő kebel
Bősz rajongás
Szavával felel:

»Légy nyugodtan, árva gyermekem!
Nem sokáig bujdosol velem;
Uj világ vár...
Sok lakója van,
De hont lel ott,
Aki hontalan.

Ott szabad léssz, - annak szültelek! -
Békés szomszéd lakozik veled!
Szűk határon
Szent leend jogod;
Eltapodtan
Látni nem fogod!«

Osztrólenka csonthalmos terén
Elborult az éjjel feketén;
Ott áll a nő
Feltört sír felett, -
S lenn a kisdéd,
Kit már földbe tett.

»Férjem itt vítt véres harcokon,
Itt esett el érted, drága hon!...
Ily apánál,
- Csendes sirgödör!
A fiú is
Helyet örököl.

Im fogadd! nyugodtan átadom:
Őszült fővel, rongyban így, tudom,
Nem fog ő az
Ősi telkeken
Váncorogni
Koldus-betegen.

Bús öledben jobb lesz tudnom őt,
Mint kopogva zárt ajtók előtt,
Szép az élet!
De meghalni jó,
Mig nem lesz rab,
Vagy földönfutó...!«

Temetésén nincsen gyászszereg,
De ijesztőn zúg a fergeteg;
Mig rá keblet
Tár a bős anyja:
Megrendül lenn
A haláltanya.

Sirhalomnál minden éjfelen
A rajongó szüle megjelen; -
Gyermekeit ott
- Mint bus éjmadár -
Új honában
Látogatni jár. -

A DALNOK.

Az énekes lantot ragadva:
A bűvös dal zendüle fent;
A homályból sugár lövelt fel,
S ujult, mi feledésbe ment.

A régi nagyság, ősdicsőség
Nyert énekén frisebb zománcot,
A szívvel, a könnyel, mosollyal,
- Hajtogatván - enyelegve játszott.

A csüggedés éjjére hozta
A reménység szép hajnalát;
Megénekelte a szerelmet,
Az ifju szív édes baját.

Meg a tavaszt, mely völgyet, halmot
Virágos, zöld palástba von;
S a fülmilét, melynek dalától
Zendül, vidúl a mély vadon.

S melyet titkon, hajnalderűben
A jóltevő menny hullatott:
- Melyben egész tündér világ van -
Dicsőíté a harmatot.

Majd megszakadt a húr, az élet;
S ki eget vert láng-szellemével:
Ott fekszik a hideg rögek közt,
Sorban a köznap emberével.

Hazája már-is elfeledte,
El a dicsőség, szerelem;
Alacsony a sír, a madárnak
Kedvesebb fenn a bérceken.

De a tavasz pazar kezekkel
Virágít sirhantjába oltja;
S hantján örök hűség fényében
Ég harmatcseppek milliója.

A vers szövege első megjelenésekor ez volt:

A dalnok, ihletett kebellet
Ragadva lantját, fölkele:
S eláradott a hon határin
Varázshatalmu éneke.

És im a hőseket feledség
Sötét borúi nem fedék,
Nagy tetteikben ősapáit
Látá a késő nemzedék.

A régi nagyság s hír sugára
Ragyogtanak fel énekén;
S mert nem lelé, mit lantja zengett,
Sohajtott... s bús könny ült szemén.

Az andalító dal hatalma
Meggájolá a szíveket:
Midőn az esti hold világán
Zengett szelíd szerelmeket.

Megénekelte a virágdús
Tavasznak ifjú kellemét;
Megénekelte a tavaszban
Az édes ajkú fülmilét.

De megszakadt a húr, s az ének
Búsan reszketve elhala;
Az énekesre éjt borítván
A néma sírok angyala.

S ki fellengő lángszellemével
Ezer világokat ölelt:
Sorban a köznap emberével,
Nyugalmat egy szűk sirba' lelt.

Ott alszik ő... feledve alszik,
Felette, vad kórót terem
A megzengett hon szégyenére,
Az emlék-pusztá sírverem.

Rajt a leány gondos kezekkel
Virágokat nem öntözött;
Nem zenge dal... bús őszi szél sír
A hervadt sír-kórók között.

De a tavasz zöld szőnyeget von
Dombjára, és a fülmile:
Hajnalhasadtán s alkonyatkor:
Keservét róla zengi le.

A KÖLTŐ VÉGÁLMA.

Keblemben még az érzeménynek
Értelme nem vala,
S hogy átölelt szívem leánya:
Dúsan, mint a tavasz viránya,
Zsendült fel általa.

Zendült az ének, s zengve szállott
A hír gyors szárnyain;
Keblem varázs-tűz lelkesíté,
Halántékom babér köríté
Szent berkek árnyain.

Szerelem, múltó életünknek
Magas költészete!
Ah, ihless még utószor engem,
Éltem hattyúdalát lezengem,
S dal lesz enyészete.

A szív kiégett... én letépem
Fürtimről a babért;
Zöldeljen e sír barna fáján,
Virasztva éjfelek homályán
Az árva dalnokért.

Szívem reményit s édes álmát
Akinék szentelém,
Oh lány! ha a sír visszaadna:
Keblemen újra dal fakadna,
S virágos érzemény.

Alszol te... s én alunni mégyek,
Sirod leend honom!
Hisz álom a költőnek élte!
Mit árt, ha csak helyét cserélte?
- Ott újra álmodom!

Te, árva lantom, függj felettem!
Csendes szellő, ha kel,
S hurjaidba kap lágy-susogva:
Az énekest, fel-felzokogva,
Te szenderítsed el!

A SZELLŐ.

- 1830 -

„Merre merre, hűvös esti szél?
Mért sietsz úgy? tán eltévedél?!”

»Vén Karpátok ködlepett fején
Tul visz útam, arra mégyek én!«

„Ne menj! hol a zordon tél nyaral:
Gyenge szellő a viharba hal...!”

»A viharra, bár zúgjon dühvel:
Ki csatába készül, nem ügyel!«

„Te, csatába? Vissza vakmerő!
Bajnok kell a harcra és erő!”

»Csatákon születve nemzeted:
Nem illő, hogy szablyád nem fened!
Ha oda hős kardja, melle kell:
Gyalázat rá, aki vesztegel!
Régi szomszéd! túl az ormokon,
Segítségre vár a hős rokon!«

„Csacska szellő, hagyd a hősködést!
Útad eddig harmat öntöze,
Járd be a rét hímes tájait,
S menj aludni a lombok közé!”

»Átok rajtad, gyáva! én megyek...
Ameddig tart gyenge életem:
Hütöm a hős izzadt homlokát,
S a zászlókat fennen lengetem!

Vagy kizöldül ismét a babér,
És hirökkel a föld eltelik...
Vagy, ha a sors mindent veszni hágy
S elhullnak a végső emberig:
Akkor őket a nagy sírhalom
Gyászfűzein híven siratom.

S ha életre hoznom nem lehet,
Amely kérte volt szerelmemet:
A nagy sírra hívom a vihart,
S esküvőre nyujtva néki kart:
Megtanítom, - és az el-kiszáll,
S járván a föld s ég határinál,
Harsogtatja, merre elmegyén:
Szívtelen nép, sorsod ez legyen!«

A vers szövege első megjelenésekor ez volt:

„Merre, merre, hűvös esti szél!
Tán lakodtól messze tévedtél?”

»Vén Kárpátok éktelen fején
Túl visz utam, arra szállok én!«

„Halld: hol a mogorva tél nyaral:
Gyenge szellő fergetegbe hal!”

»Kósza fergetegre tán ügyel,
Aki vércsatába mégyen el?«

„Vércsatába? vissza vakmerő!
Bajnok kell a harcra és erő!”

»Vércsatán születve nemzedet:
Harcerővel álda Istened,
S a csatára férfikar ha kell:
Átok érje, aki vesztegel!
Régi szomszéd, túl az ormokon,
Védelemre vár a hős rokon!«

„Csacska szellő, hadd a hősködést!
Aki úgy sem képes ütni rést
Küzdelemre ércesült soron:
Nyögni menjen holdas alkonyon!”

»Átok égjen gyáva lelkedén!
Gyöngé szellő, mégis elmegyén;
A csatára elvisz istenem,
Ott, szabad lesz hűsen lengenem
A nemes küzdőknek homlokán,
Szent ügyért kik állnak a csatán.
S vagy borostyánt lengetek megint,
Vagy ha tán a sors haragja int,
És titokban szőtt határzatán
Hon s szabadság elvész a csatán,
És a kard, mely összepeng utól,
Mint halálharang siralma szól:
Melyet ásott a haláltusa
Fölsetétül egy sír ciprusa, -
Tört szabadság! s téged, árva hon!
Ott siratlak minden alkonyon...

S ha meg nem hall a föld engemet:
Bősz vihar kéré szerelmemet, -
A népsírra hívom a vihart,
S esküvőre nyujtva neki kart:
Megtanítom... és ő zúgva száll
A világ minden határinál:

És kiáltja, merre elmegyén:
Szívtelen nép! sorsod ez legyen!«

KÉT MENYASSZONY.

I.

Gyors ladik repül a Balaton
Habjain virágvasárnapon;
Parthoz úszik játszi habfodor,
Habfodorra dőlve fűzbokor
Jó barátok, - két halász-legény -
Szívökben még ifju érzemény,
Úgy eveznek a habok felett,
Hogy dalolnak édes éneket:
Lány-kebelben vajjon él-e szív,
Hű halászhoz aki volna hív!?

És midőn a fűzes árnyiról
Édes ének hangja visszaszól:
Meglepetve hallja mindenik,
- A viszhang Tihany fokán lakik -
S oly csodásan hangzik e fölött:
Bús magányban él az árva szív.
Hű halászhoz, aki volna hív!
Hang után a sajka partra köt. -

II.

Piros pünköst délutánja szép,
Csónakon a boldog ifju nép,
Jó barátok, - két halász-legény -
Szívökben szerelmi érzemény,
Úgy eveznek a habok felett,
Hogy dalolnak édes éneket;
Berki viszhang is velők vagyon:
Dallos ajku szép két hajadon;
Szőke egyik s tisztakék-szemű;
Barna másik; - szőke, barna hű.
Mély habon törékeny sajka bár:
Rajta boldog két szerelmi pár.

III.

Fölemészté önmagát a vész. -
A leáldozó nap szánva néz
Széjjel a vert hallgatag mezőn,
Melynek éke eltiporva lőn.
Zúg a tó, zúgása gyászt beszél,
S míg a part torúlt fővényinél
A haboktól tört halász-ladik

Hulladéka partra hányatik,
Sírva szólnak jámbor részvevők:
Oh mi kínos véget értek ők!
Hullám-sírba szállni ah mi gyász!
Csendes álmot, két ifjú halász!

IV.

A koporsón leng a szomorú
Rozmarinból fűzött koszorú;
Sír felé, mely végnyugalmat ad,
Gyászkiséret csendesen halad.
Lány-barátok gyámoló karán
Kedvesét kíséri két leány:
Ah! a barna hangosan zokog,
Tán a hű szív megrepedni fog?
Míg a szőke hó-arcúlatán
Köny sem ömlik a halász után.
Látja a nép, s mondja szüntelen:
Nem siratja őt a hűtelen! -
S földi baj hová pihenni tér,
Végre a nép sírhalomhoz ér.
Most az első sírgöröngy lehull...
S tört fohász kel a nép ajkirúl. -
Ajka reszket... szíve elszorúl...
S barna mátka gyám-karokba hull;
Szár az szemmel néz a szőke lány
A kiszenvedt hű halász után.
Látja a nép s mondja szüntelen,
Hogy nem szánja őt a hűtelen!?
Szép szeméből folyva bánatár,
Sírhoz a jó barna lány kijár;
Könnyel a virágot - úgy hiszi -
Rajta nem sokáig öntözi.
És a szőke oly ritkán megyen,
Akkor is csak titkos éjfelen:
És a nép még mondja szüntelen:
Elfeledte őt a hűtelen!!

V.

Messze tájon, bár körültekints,
Egy virág, egy fűszálacska nincs.
Zúgva, - mint egy óriási kar -
Hómezőt ölel fel a vihar.
Sírhalmozat, mely hóval földve van,
Igy szeretnék látni untalan,
Gyász-fehéren, mint az arc s kebel,
Hant alá kit most temetnek el;
Színtelen legyen, s kopár a hant,
Hogy ne mondjon többet, mint alatt,

Mert csak szép hazugság a level,
S a virág, kit fájdalom nevel. -
Bús szemed könyűje, szép leány,
Hull-e még a jó halász után?
Nem!... hisz a szív bármily jó legyen,
Fáj, - de fájva függ az életem.
Kétszer zöldül már a sírhalom,
S emlékezet lett a fájdalom. -
Mégis él az emlékezet,
Lányka, mely a sírhoz elvezet?
Csendes álmod, két szegény halász!
Szőke, barna lánynak gondja: nász;
Kék köntöst ölt fel mosolygva ez;
Szőke testén hófehér a mez,
S két menyasszony szívesen megyen
Esküvőre a nászünnepeken.
S míg a barna láng-szerelme szól
Mátka-léte boldogságiról,
Hant alatt lel néma, halovány
Síri vőlegényt a szőke lány. -

A HÍR LANTJA.

Vak haragban a győző vitéz,
Oly félelmes, mint az éji vész:
Vérben húny a béke napja el,
Merre villog éles fegyvere;
Hódít s szablyát más nemzetre fen,
Ha már egyet földig levere.

A dús tájak dúltak, feketék,
Minden jel, nyom eltörölteték:
Hogy ott egykor élő nép lakott,
Aki erről szólna, már halott.
Avvagy nyakán rabbilincs zörög...
- Telve vannak a mély börtönök.

S hogy látnák a jövő századok
Nagy hatalmát és a múltakat:
Eltiport nagyságok romjain
Óriási emléket rakat.

Háborítlan áll a szent liget,
A dúló kéz nem illette még;
Jós forrása halk neszszel buzog,
Lombja suttog, bűvös fénye ég.
Szent ligetben a hír lantja függ,
Mely beszél a történetek felett,
Énekében, mely ragad s emel,
Nyer az érdem hosszú életet.

S a zengő lant és a szent liget
Dulva immár, pusztá és siket!

Századokkal vénül a világ
És időnként más-más képet ölt;
Ledőlnek a mult bálványai,
S erény lesz, mi bűn volt azelőtt.
De nép és kor, mely támad s enyész:
Az emlékre hűledezve néz.

S im keletről a vénhedt idő
A világot átrepülni jó;
Szeme rozzant sirgödör; vele
Jön a romlás setét szelleme.
Markában az elrejtett jövő.
S melyben ember úgy kevélykedett:
Halvány árnyék lesz a földi fény,
S mint köd úszik bírása megett.

És amint száll, szó dörg ajakán:
»Mi ez, mibe szárnyam megcsapám?
Szólj te, hír beszédes angyala!
Hagyja tudnom lantodnak dala
A hatalmas féregnek nevét,
Akiért a magas fellegig,
- Hálából vagy zsarnok-kény miatt? -
E kőhalom fenn-emelkedik?«

De nem szólal a hír lantja meg,
Melyet eltört a dúló keze;
Fenn-szédelgő álma megcsalá:
Neve, tette elmúlt, elvesze.
És az emlék menten szétomol...
S míg tovább repül a vén idő:
Vihar söpri elmállott porát,
S hült helyén a dudva, gaz kinő.
A vers szövege korábbi fogalmazásában ez volt:

Vak haragban, győző vitéz
Borzadalmas, mint az éji vész;
Vérben húny a béke napja le,
Merre villog gyilkos fegyvere,
Melyet vágja egy világra fent...
Nincs előtte, nincsen semmi szent!

Merre szem lát, dúlva a vidék,
Nemzet és hon eltörölteték;
Kínos átok kél a föld alúl,
Börtön-éjben foglyok ajkirúl:
És hogy élne híre ezrekig:
Mely felér a barna fellegig,

Óriási emlék idomúl
Tört hatalmak omladékibúl.

Még a szent ligetnek árnyinál,
Énekes lant illetetlen áll;
S im, riadva, mint kelő vihar,
Szent ligetbe ront a büszke kar:
Sujt,... zokogva a lant földre hull,
S a ligetre néma éj borúl.

Századokkal vénül a világ,
Nép enyészik, nép nyomába hág;
S áll az emlék, büszke és magas,
Szédül ormán a felhői sas;

S im kelet felől a vén idő
A világot átröpülni jó;
Rozzant sírgödör sötét szeme,
Jobbján leng a romlás szelleme;
A jövőnek titka homlokán, -
Szállva, mint a gondolat: nyomán
Fény s dicsőség halvány árnyibúl,
Elmulandó pára, köd vonúl.
Ősz szakállán ezredek hava,
Mennydörögve harsan el szava,
Visszanézvén, mert ég s föld között,
Szárny-hegyével kőbe ütközött:
,Szólj halandók hitvány műve te:
Melyet elfű szám lehelle!..
Vagy te, hír beszédes angyala!
Hagyja értne húrjaid dala
A merész halandónak nevét,
S érdemekkel gazdag életét,
Akiért a barna fellegig
E kevély emlék emelkedik...
Szólj: ki által lőn e kőhalom,
Hála-é, vagy zsarnok hatalom?'

Ámde a hír lantja nem zeneg,
Melyet a szörny karja ronta meg:
Hallgat ő beszédes angyala,
- Csak dicsőök élnek általa!
És ki volt az átkozott vitéz?
Ő nevével vak homályba vész.

Reng a föld... az emlék széthasadt;
- Átok élt a kőrakás alatt;
S most sohaj- s nyögésben ront elő,
Vádja méltó, vádja terhelő! -

S a kelő szél zúgó szárnyirúl,
Mint silány por, tengerekbe hull;
Hült helyén gaz s hitvány dudva nő,
S míg tovább röpül a vén idő:
Agg regének kósza hanginál
Gyász feledség gyász ölébe száll.

BEDŐ.

»Hosszú az est, kis házikóm
Csendes, mint a szomjú malom;
Én Istenem, bizony megöl
Elébb-utóbb az únalom!«

Kiált nagy álmosan Bedő,
A negyvenéves agglegény;
S hatalmas ásitás után
Nyikorgó ajtaján kimén.

Meddig? hová? előtte is
Még az titok, de csak halad,
Mig egy ház ólmos ablakán
Ő kandiséga fennakad.

Benéz... a kandalló körül
Vigan zeng a leány-dana;
Zenét ily furcsa hangszeren
Kedvetlenül ki hallana?

Bedő a víg fonóba lép...
Körben ül a leány-sereg,
Holott, a fürge ujjakon,
Dal s tréfa közt orsó pereg.

Ha szál szakad: - sokszor nem is -
Elejtik a pajkos kacsók,
S a macska-gonddal elleső
Legény váltság-jutalma: csók!

Bedőnek tetszik a világ...
Jár a fonóba rendesen:
De oh sziréni csábzene!
Torkára forr keservesen.

Mert hogy Kató fortélyosan
Nyakába varrta jó magát,
A fergeteg bérelte ki,
A jó Bedő csendes lakát.

Most durcás, majd szörnyen darál,
A pernek vége hossza nincs;
- Nem-zsémbs asszony, Istenem,
Beh csókolandó házi kincs! -

Bedő hajnalba' már szökik...
Könnyűl, ha a mezőre hajt,
De len- s kender-vetés előtt
Méregbe jó, s szörnyűt sohajt.

Százszor tekint *kötél* után,
Végét ohajtva untalan;
De attól - tán a *len* miatt? -
Legyőzhetlen iszonya van.

LANT ÉS KORONA.

Ti a költő dalán csak elmulattok:
 Szép nektek az, csillogó ékszer, bársony;
 Ha tudnátok, hogy a dalnok szívéből
 Mint támad az, fájdalmas éjszakákon!
 S jól esik-e könyezni énekére?
 Kap-e szikrát lelkétől lelketek?
 Hogy a multon s jövőn, búban s reményben
 Vele függjete, vele égjete!?

Jár a költő, mint Illyés tűz szekérben,
 Fent, fent... honnan mindenki más leszédül!
 Repültében aláesik palástja,
 S mosoly, könny lesz, - jóslat szól énekébül.
 Legyen a föld, kincs, fény tiétek! ő nem
 Lehetne boldog s gazdagabb vele!
 Nélküle bús a föld, szegény az élet...
 Szenteltessék meg töletek neve!

Elindul a dalnok, hű úti társa
 A lant, s keble mosolygó szép világa;
 S hol bűvös dalát elárasztva jár:
 Mint hangos erdő, zeng a földhatár.
 Ki az égboltra hinte csillagot,
 Szóló ajkat a madárnak adott,
 Szerzés a szellőt és a szélveszet,
 A sziklát, völgyet, a hús kutfejet,
 A tengernek mély ágyat vetett:
 Megénekli a dús természetet.
 Megénekli, ki a dús természetben:
 Nyilván vagy on fákban, kőben, - szivekben.

Borong a szív, az emlék megmarad,
 Emlegetvén az ifju álmakat;
 Zajlik, dobog, ha énekel szerelmet,
 Az esthajnal muló derűje mellett.
 Ha megcsapja az omladékot éjjel,
 A költészet bűbájos vesszejével:
 Ébrednek a hősek, - a rom felépül...
 - Ah! hogy nem szállt ránk lelkők szép hevébül!

Megy a költő, - s ahol dalolva jár:
 Virágba öltözik a földhatár,
 Örül, sir a nép, hol zendül dala,
 Szívét találva érzi általa;
 Száz fő hajol meg a dicső előtt,

Megelőzi dicsének híre őt;
S a nagy világon bármely utra tér:
Fején fris ágtól zöldül a babér.

Nagy tenger partján a dalnok kiszáll,
Hallani őt vágyik az agg király;
Ki mond, - hallván a lant zöngelmeit: -
»Jó dalnokom, maradj örökre itt!
Agg éltémnek már hosszú árnya van,
Az est nyugalmát várom nyugtalan!
Napom folytán ki küzdöttem sokat:
Szelíden jőjön rám az alkonyat.
Kincsem sok, birtokom kiterjedett,
Országolván tiz nagy nemzet felett,
Dalolj, mig élek, édes dalt nekem,
- Aztán legyen koronám fejedén!«

»Oh nagy király, hadd menjek én tovább!
Ugysem lelnék fényesebb koronát,
És távolabb terjedő királtságot,
Mint mellyel a lant istene megáldott.« -
S indul, - de van lánya is a királynak,
A lány kecsén szív s gondolat megállnak.
»Dalok, mi édes szavad hallanom:
Hogy nem tántorit fény és hatalom!
Mit én adok, dúsan fölér amazzal...
Maradj, maradj! szerető szív marasztal!«

Sejtet velünk egy tulvilági képet,
Álomködben az elmélázó képzet;
Elámul a dalnok...! képzelme, álma
Valóságban ím a gyenge testü harmat...?
Alakot ölt napfény, zene s fuvallat...?
Hová mennél...? itt a világ határa...?
- S a két boldog egymás karjába zárva.

Fény s hatalom sugározván körül:
A dalnok fenn ül trónja bíborán;
Ágyát este tündéri kéz veti,
Felébredése szebb, mint a korány.

De kit a dal fejedelmévé kene:
Énekre készti titkon istene;
S ő lantot fog, de harci kürt riad,
Nem zenghet a dal csatazaj miatt.
Léptét kíséri fényes győzelem,
Millió ajkon harsog neve fenn;
S az ünnep-zajban gyász van kebelén,
Melyet titkos, nevetlen bú szorít,

Hatalma nőtt, erőt vett ellenén,
De ah, költőt csak a lant boldogít!

A trón párnája kemény kő neki,
Körül-repkedvén gondok ölyvei.
Vállát nyomja országa súlyos terhe,
Ezer ajk nyíl panaszra és keservre.
Itt is, ott is tátongó seb, holott
Begyógyítani mennyit buzgólkodott!
A nemzetek hozzá kiáltanak...
- Majd ráomolnak a márvány-falak!

Hogy nem dalolhat, szenved akkor is,
Ha est borít be völgyet és tetőt;
A szerelem is fájdalmára van,
Keblére vonván bájos hölgye őt.
S ha néha titkon lantjához suhan,
Ön-egében mulatni csakugyan,
Mi lelke reszketőn hurjára csal:
Ugy tetszik, halvány, szárnyszegett a dal!

Bús a költő, szívéen súlyos seb ég,
Mind, amivel bír, néki nem elég!
Ah, más a dal tündér-világa, más!
Ott ha bú támad, van vigasztalás, -
Ott fenn repült, göröngyös itt az út,
Leszorítja a méltó koszorút
- Melyet babérágból a hír fona, -
Fejéről a nehéz érc-korona.

De széjjeltépni földi láncait,
Lelket vesz a költő hatalmasan,
Leomlott a gát, a börtön kinyílt,
Szellem s erő felmagasztalva van!
S mely nem volt a költőn, - az emberen,
Fény, hatalom és gyarló szerelem:
Lehullt bilincsként, mind-mind elmarad,
S gyönyörrel érzi lelke, hogy - szabad!

Most szól a lant, most zendül még az ének!
Viharától, tüzétől önhevének
Önmaga is úgy elragadtatik:
Mint árrohamtól a könnyű ladik.
Repül, repül... és amidőn megeszmél:
Eltűnt a föld, és minden ami földi...
- Ki már az égbe jut, mért jönne vissza!? -
- A menny örök fényét magára ölti!
A vers szövege korábbi fogalmazásában ez volt:

Ti csak mulattok a költő dalával,
Szép nektek az - piros bársony-darab,
Ha tudnátok, hogy egy élet-szívéből
Folyt a pirosra festő drága hab!

S elgyultok-e a dalnok énekére?
Szép nektek az, fénylő selyem-szövet!
Ha tudnátok, hogy ő szívérzeménye
Szent szálaiból szövés az éneket!

Lelkének abból szó selyembogárként
Tündér-hont a lant felszentelt fia,
S mint Illyést, tűzszekérben elragadja
A fennenszárnyaló fantázia.

Röpül, röpül... de visszahúll palástja,
Fenségiből lezeng az égi dal;
S vagy rózsaszárnyon jó víg csattogással,
Vagy a kebelnek szent fájdalmival.

Sötét a föld, a költő rajt idegen,
Lángszellemét a por le nem köti;
Tűrhetlen a nyög, bár gyémánt s arany,
Trón és korona földi sár neki!

És lepkeként, mely áttöré gubóját,
A költő lelke mennybe visszaleng...
Szenteltessék meg ő neve... s porember,
Hajolva halld, mit égi lantja zeng!

Indul a dalnok; útra kél vele
Tündér világa, lantja, kebele,
Jár a világon, énekelve jár,
S édes dalától zeng a földhatár.
Elnémítván az édes csattogányt,
Bércormokon köszönti a korányt.
Az est fuvalma, hallni őt, megáll,
Bús dalt ha zeng sírhalmok orminál.
Éjben a holdnak méla fényinél
Édes szerelmet lantol és regél,
Várak mohlepte omladékain
Feltámad a mult lantja hurjain,
Örül, sir a nép, hol felzeng dala,
Szívét találva érzi általa.
Száz fő hajol meg a dicső előtt,
Mindütt dalának híre várja őt.
S a nagy világon bármi útra tér:
Fürtin friss ágtól zöldül a babér.

Dús tartományban a lantos megáll,
Holott dalára vágy az agg király;
Ő énekel, s szól rá a fejdelem:

„Ne hagyj o dalnok el, maradj velem!
Agg éltémnek már hosszú árnya van,
A csendes estét várom untalan;
Mely, érzem, hogy meg is jöend hamar,
Sárgult falombnak kell-e még vihar...?
Dalolj, míg élek, édes dalt nekem,
És oszd meg a királyi trónt velem!
Kincsem nagy, birtokom kiterjedett,
Uralkodván tíz nagy nemzet felett:
S majd, lantodon zengj lágy álmod reám,
S lesz éneked jutalma koronám...!

Ő mond: »a költő csak lantjának él,
Nehéz koronát érte nem cserél...!«
S indul, de a királyleány legott -
Képzelné szebbet, álma sem tudott,
Nem földi ő, tündér világi szép! -
Elébe napszemét lesütve, lép:
»Oh dalnok! - így cseng égi dalszava,
Emelkedvén szűz keble búvhava -
Oh dalnok! a trón, gyöngy s arany mit ér?
Szívem maraszt, s szerelme lesz a bér...
Mennyről te lantod bájos hanginál,
Oh én tudom, gyakorta álmodál:
Mennyből a mennyet néked e kebel
Lehozza, dalnok, lángérzelmivel...
Maradj... o légy miénk... szép dalnokom!«
Küzd, szédül a költő e hangokon,
S a tárt karokba elbűvölve hull...
Mégpattant húrral a lant fölajdúl...
Feledve lét... dal... ajkuk összeforr...
Hah! szellemem győzelmet ül a por...?

Fönn trónja bíborán a dalnok ül,
Fény s hatalom sugározván körül;
Szívét tündér hatalmu nő-kebel
Forró szerelme melegíti fel.
S kihez kegyel mosolyga Istene,
Kit a dal bajnokává fölkené:
Lantot ragad... de kürt riad legott,
Csatára hí királyt s hű bajnokot,
És elhal a dal - zúgván harcmoraj -
Mint bős viharban a kebelsohaj.

Megtér az ütközetről a király,
A nép örül, a dalnok szíve fáj,
S míg a hon ül győzelmi ünnepet:
Titkon borong a harcbabér felett.

Hatalma nőtt, leverte ellenit;
De ah költőt csak a lant boldogít...!

Királyi székén izzadozva ül,
Száz gondok ölyvei röpkedvén körül;
Országa súlyos terhe vállain,
Felé panasz sír ezrek ajkain,
Igazságért népek kiáltanak,
S utána a nap fáradalminak,
Ha est borít be völgyet és tetőt:
Keblére vonván bájos hölgye őt,

Meglopja éjét lángzó érzemény,
S kéj-mámornak merül el tengerén...
S ha szende nője mellől álmiban
Magát ellopva, lantjához suhan:
Mit újja reszkető hurjain kicsal,
Ah oly halvány, oly szárnysegett a dal!

Bús a költő, szivén nehéz seb ég;
Pokolba hullt, ki mennyet álmodék.
Ah, más a dal tündér világa, más!
Húron ha kél bú, kél vigasztalás.
Ott fön repült, göröngyös itt az út;
S hervasztja fűrtin a zöld koszorút,
Kit érdemágakból a hír fona,
Égő sugárival a korona.

De összetörni földi láncait,
- Kibontván el-benyügzött szárnyait -
Im ébred a szellem hatalmasan,
S arany, gyémánt a porba sujtva van.
A dalnok él! im égi lantja zeng
Lelkének bájvilága földereng;
Eltépve hull le porba a bilincs,
Csalfényiből a dalnokon mi sincs,
És szenvedelme, mely csak földi volt,
Vak ösztönével szivéből kiholt.

Nagy a szellem! soká nem tűri ő
Nyügét, s mely rabbá tégye, nincs erő!

Kél a dalnok, s a bércek orminál
Fellelkesülten, lantjával megáll,
Dall, s öndalától elragadtatik,
Mint árrohamtól a könnyű ladik,
Fején kizöldül újra a babér,
Nagynak, dicsőnek szűk e földi tér,
S im, felmagasztalt lelke, romjainál
Porbörtönének, mennybe visszaszáll!

MARCO.

Mihály doge korában
Velence fölvirad,
S megvívni vad pogánnyal,
Táborba száll a had.

És már a végsatának
Döntő viharja kél,
Hol élet- és halálra
Villan ki száz acél.

A harc tüzébe' Marco
Zászlója fenn lobog,
Ellen kezére nem jut,
Mit izmos karja fog.

Pogány kezére nem jut,
Mellyel jelölve van:
A szent kereszt, hiveinek
Jogos csatáiban.

S a földre végsugarit
Nem hinti még nyugat:
Zászlója győzelemre
Vezérli a hadat.

Történt azonban, - nálok
Balsors előjele -
Hogy földre hull a zászló,
Felén törvén nyele;

Foszlányit szerte hordja
Lábán száz harci mén;
S vak rettegésre válik
A győzelem-remény.

Marco megáll... körülnéz
Vadúl... s egy pillanat,
Már útban éri hősét
A bátor gondolat.

Csak a menny bús haragja
Tán rémesebb - kivont
Acéllal a pogányság
Parancsnokára ront.

Sujt... és a tar fejének
Turbán-tekercsiből
A hős bontó kezén, im
Hószin lepel terül;

Még egyszer sujt... s leszelve
Egy véres kar leve: -
És e lepelt, mihelyt rá
Keresztet ír vele:

Feltűzi kardhegyére, -
A zászló fönn lobog,
Alatta összeforrnak
A szétbomlott sorok.

S a földre barna fátylát
Nem vont a még nyugat:
Zászlója győzelmére
Vezette a hadat.

A FÉNYBOGÁRRÓL.

Te nyáréj szeme!
 Te élő smaragd!
 Te földi csillag!
 - Hol vetted magad?

Bájos leánya
 Volt a kikeletnek;
 Napsugár szöve
 Fürtül a főre;

Mit lomb takargat
 Szüz teste harmat.
 Szemének álmán:
 Tündéri látvány
 Játéki születnek.
 Járása: gyöngéd
 Szellők lebegése;
 Mosolya: ifju
 Rózsák feselése.

És megjön a nyár,
 A nap süt, éget;
 S a szép kikeletre
 Hoz gyászos véget.
 - Nem szól a csurgó
 Halmok vidékin, -
 Hervadt koszorúján
 Nincs illat és szín.

Árván maradt a
 Tavasz leánya;
 S diszét buvában
 Elveszti, lehányja.
 Magát elrejtve
 A rengetegbe,
 Kietlen barlang
 Homályán lappang,
 S zuhatag mellett; -
 De nem lel enyhet.
 Nem védi cser, szil,
 Mint a tüzes nyíl:
 A nap sugára
 Lövelve reája.

Ő is beteg lesz,
S érezve végét:
Bejárja éjjel
A bérc vidéket,
És mig bucsúzik,
Bágyadt szemének
Köncseppje elhull...
- S a köny megéled...
Belőle kékes
Smaragdfény árad,
Életet adván
A fénybogárnak.

Te földi csillag,
Te nyáréj szeme!
Fénylő rövid élted
Köncseppből leve!

A vers címe első megjelenésekor »Rege a fénybogárról« volt és szövege így hangzott:

Volt a derűs tavasznak egy
Bájos leánya régen,
Kit szült a hajnaltól, fehér-
Liljom nyiló ölében,
Hogy majd ha völgyen és tetőn

Lomb és virág elaszna:
Élné tovább rövid korát
Anyjának, a tavasznak.

Mi bájta csak adhatott az ég,
S a buja föld határa,
A búbájos tekintetű
Szülő varázslatára:

Ajándokát, melyet nyere
A természet nevében,
Mind egyesíté a leány
Tündéri kellemében.

A naptól kért arany sugárt,
S adá fürtül fejének,
Dalból szövésé ajkát, szemét
Kékjéből tiszta égnek.
Jó illat volt lehellete,
Hajjáték szüzi teste...
De nincs halandó képzelet,
Mely bájait lefesse!

Azonban a kalászos nyár
Megérkezvén hevével,
Halálra vált a szép tavasz
Ezernyi kellemével;
Reá hervadt virága hullt
Halotti szemfedélnek,
Elnémult völgyön és tetőn
Bánatjában az ének.

Az árva lány örömtelen
Járt széjjel a vidéken;
De nem talált vigasztalást
A földön és az égen.
Anyját nem adta vissza már
A föld kisült határa,
S rá gyilkolón lövele a
Nap égető sugára.

És homlokáról hervadón
Hullott alá füzére,
A hajnal harmatcsöpje sem
Szolgált enyhületére.
S mely támadott, midőn a bús
Szülő végsőt lehellett,
Nem bírta felfrisíteni
A hűvös esti szellet.

Beteg, nagyon beteg leve,
S midőn érezte végét:
Bejárta még utószor a
Bérc és mező vidékét,
És a magános éjszakán
Amerre lépe, jára.
Fájdalmának könny-csepje hullt
A földnek pázsitára.

És meghalt egy bokor tövén;
De merre könnye hullott,
A barna éj vidékein
Száz kékes fényke gyúlott.
S mely szép szeméből folyt alá,
Szűz csepje a könnyárnak
Adott imígyen életet
A tünde fénybogárnak.

NÉPREGÉK, NÉPMONDÁK

MÁRTA KÖNNYE.

Hol a Karpát havas tetőin,
 - Mint barna csókák a téli fára, -
 Halk szárnyütéssel a kifáradt
 Felhők megülnek éjszakára;
 Hol a vihar fogantatik,
 S szül a mennydörgés száz harsány fiut;
 Hol a havas rózsája búsúl,
 S a törpe fenyvek tengő szára fut:
 Magában egy kicsinyke tó
 Áll a jégvölgyi csúcs alatt,
 Mely méltán tiszta, mint a köny,
 Ha bús leány szemén fakad;
 Hiszen könyhullatás özönje!
 E kis tavaeska: *Márta könnye.*

A Tátránál szép pásztor-lányka élt,
 Nyugalmas völgyben áll a háza;
 Szép pásztorlányoknak tőszomszédja volt
 A Karpát legdelibb vadásza;
 Ez, a bércek sugár fenyője,
 Vihartűrő, bátor, nemes;
 Az, a havas szelid rózsája,
 Szüz, bájoló, szemérmetes.
 Az ifju élt-halt a leányért,
 S hűségben a lány ajka, keble hő;
 Mely a két szívet élteté:
 Szerelem volt a tiszta levegő.

Kincset nem juttatott nekik,
 Szegény kegyelmed, vak szerencse!
 De a boldogság, mint egy jó barát,
 Édes, piros borral tölt poharát
 Meghozta, hogy rájuk köszöntse;
 És hol van a dús, aki - mint ők -
 A tiszta szívnek együgyű szaván
 Küldvén fohászt jó Istenéhez:
 Erőt, egészséget kérjen csupán?

Mely halványultan elhalt,
 A csendes esti hajnalt,
 Halvány világu életével

A barna éjsötét fedé el.
 Ugy látszott a kőszál a bérc felett:
 Mint egy imádkozásba mélyedett,
 Fehér szakálu órjas remete;
 S a boldog este méla, csendes
 Homályinál a két szerelmes
 Még nyájas-édesen beszélgete.
 Jó éjszakát oly sokszor monda már,
 - Ismételvén a búcsu-csókokat, -
 De akit még egyszer karjába zára:
 Szép kedvesének egy meleg szavára,
 A jó vadász megint csak ott maradt. -
 Szólt végre a legény: 'én távozom!'
 S mond a leányka: »oh maradj, maradj!«
 'Hol a zergék gyors nyája jár,
 Ott leljen a hajnal-sugár!'
 »Ah, a Karpátokon veszélybe' vagy!
 Az út sikamlós, bérce tiszta fagy:
 Átfúnak a hideg szelek:
Szerelmem, én úgy féltetek!«,
 Hadd fujjon át a Karpátok szele,
 Majd felmelenget Mártám kebele...!
 S el, el most a bércek közé!
 Merész vadásznak társa: vész;
Szelid galamb, Isten veled!
 Az estve újra hő karomba tész!'

 A rengeteg bércek tövéhez
 A gyors vadász elére;
 Halmocska oldalán, ledőlt a
 Föld harmatos gyepére;
 S járván mindig hű gondolatja,
 A szép, a hű pásztor-leányon:
 Mely lelkét lágy karján ringatta,
 Igen szép volt az éber álom:
 Gondos gazdasszony, rendes ház körül,
 Ki a fáradt vadász elébe
 Kiáll az útra, majd a dombra ül,
 S virgonc fiúcskát nyújt ölébe;
 Gagyogni kezdő gyermekére
 Mig híven hallgat boldog apja:
 Válláról súlyos fegyverét
 A hű nő nyájasan lelopja;
 Lelkének könnyebben esik,
 Ha csak hazáig is viszi;
 Hisz ő elbirja könnyedén...!
 Az áldott lélek azt hiszi...

Mig így merengett, csendes álom
Nyomá a fáradt testet el;
S más, új világ állt a vadász előtt,
Csodás, szétfosló képivel.
Ugy tetszett: rengetegbe jár,
Holott szirt s omladék fölött,
Vérben fetrengő párja mellett,
Hófehér vad galamb nyögött;
Majd megszólamlott a galamb:
»Szerelmem, én úgy féltelek!
Kárpátokon veszélybe' vagy...!«
S eltűnt galamb, rom, rengeteg...
Mert a vadász fölébrede...
S hol a zergék gyors nyája jár,
Felhőkbe nyúló bérceken
Találta a hajnalsugár!

Hogy elvált a kedves vadásztól,
S a csendes éj a földre szálla:
Nyoszolyája fehér párnáin,
Nyugalmat Márta sem találta,
Járván mindig hű gondolatja
A szép, a hű vadászon:
Mely lelkét lágy karján ringatta.
Mint hattyut a tó játszi habja,
Igen szép volt az éber álom.
Rokon lelkeknek vágya egy;
Ifjával, egy kép állt előtte,
De szűzen-gyöngéd színezettel...
Mig fáradt pilláit beszötte,
Selyem pókhálójával
A csendes szenderület;
Új képeket mutatván
A rajgó álom-élet.
Ugy tetszett: hűvös árny alatt,
Melyet magános zöld fenyő vetett,
Gyászos szalaggal, rozmarin-
Csomót, füzért kötözgetett;
És megzudúla hirtelen
Az ágakon Karpát sebes szele,
S a földre hullt a zöld fenyő
Elszáradt ága, sárga levele.
S mig árnya meghosszabbodék,
»Szelid galamb, Isten veled...!«
Sohajtott a száraz fenyő,
S a küzdő lány felébredett.
»Karomba hozza őt az este!«
Mond, s kedvesét hűn várta, leste.

Eljött az alkony,... nem jött a vadász...
»Uram Teremtőm, hol van ő?«
A kínos éjre szép reggel viradt...
De a vadász nem jött elő.

Leszállt az estve újlag,
»Hová maradt a kedvesem?
A Karpátok veszélye nagy...
Oltalmazd őt, jó Istenem!«

S harmadnapon a hű leány,
Hegyen, völgyön bolyongva jára,
Kiáltozván a jó vadász nevét:
Hideg viszhang felelt szavára.

S im a jégvölgyi csúcs alatt,
Holt-hidegen találta őt,
Estében szikla tépte meg
A hű kebelt, a barna főt.
Megzúdult a sugár fenyőn
Karpát halálhozó szele;
Csak hosszú halvány árnya van...
Sárgán lehullott levele!
Szegény fehér galamb!
Hol nyögve búgsz, a barna rom,
- Mig élted puszta rengeteg -
A szörnyű fájdalom.
Mutatta álmad, hogy bus rozmarin-
Füzér fog lengni híved hamvain.
Hol ifju élte megszakadt,
Ott, a jégvölgyi csúcs alatt
Talált nyugalmat a vadász;
Felette kis fenyő-kereszt,
Amelyet, tiszta harmatával,
A fájdalom s hűség fereszt...
S hű Márta, a boldogtalan szűz,
Hívét addig siratta ott,
Mig egyszer, a szirtre hajtván fejét -
Bujában kövé változott.
S kisírt könnyűiből.
Kerek tavacska lőn.

Forrása nincsen, s nem apad ki
A kerek tócsa kebele:
A kőlánya minden hajnalon
Fris cseppeket hullat bele;
És tiszta e könnyű bús özönje...
E kis tavacska: *Márta könnye!*

A HALÁSZ ÉS ARANYHAL.

A Tisza partján nyári éj vagyon,
A rekkenő hőség enyhült nagyon;
Zug a nádas, a viznek erdeje,
S habokra hajlong bokrétás feje.

Körül a táj az éjben elmerült;
Csak a kuvik szól, más madár elült,
Dalolt, kicsínyeit megápolá,
S fejét meleg szárnya alá dugá.

A nádas-lakók legfurcsábbika
Ámitva bömböl, a bölömbika;
S a suta fürjnek pitypalattyinál,
Féléjszakán a szája be nem áll.

A nyáj kolompja, mint egy éjharang,
- Elhallik messze harmaton a hang -
Mélán beszél át a nagy éjszakán,
Az éjmagány még csendesebb szaván;

S mintha dobnál a vízbe nagy követ,
Egy loccsanást benn uj meg uj követ;
Vadréce-pár csap a habokra ott,
Vagy egy-két torkos harcsa felbukott.

S míg a tulpartról, az ég enyhiben,
A csárda szürkül át nagy kétesen:
Imitt a kecsegés halásztanyán,
A megrakott tűz víg szikrákat hány;

A kört, kisebb, nagyobb cselédivel,
Karád a vén halász foglalja el;
Regényes a kép és vonzó nagyon...
A Tisza partján nyári éj vagyon.

Szeretnétek, fiúk, ha
Beszélnék egy regét,
Minőt a hét apátok
Lelke sem halla még?’
Igy törte szós Karád meg
Az álmos hallgatást,
Vetvén a fűzfagalyból
A tűzre jó rakást.
‘Jó, hát mondok; hanem még
Más a dolog sora:
Torkom kiszáradott, mint
Az országút pora;
Mert hasztalan! biz én már
Öreg legény vagyok!

Bor nélkül, vizlucsokban
Nyáron is megfagyok.
Kenyerem víz, de inni
Nem kell nekem szegény...!
Ha megáhitom a bort,
Csak bort iszom biz én!

Azért szolgám, ugorj át!
Zörgesd fel Dávidot;
Mondd: a vén halkapó, tul
Szörnyen megszomjazott;
S nem a világ - tudod már! -
Egy-két sovány keszeg;
De kitépem szakálát,
Csak jól ne mérje meg!’
S míg meghasad köd és hab
A gyors ladik nyomán,
Karád nagyot kiált még
A távozó után:
‘Ne késs’ sokáig, áldom
Fiú az Istened...!
- S felbillentvén kalapját,
Megnézte az eget; -
,Úgysem lesz még időn túl
Egy kis borozgatás,
Hiszen kenyérebéden
Alig van a kaszás!’

Volt egyszer egy király; - már
Nem tudom a nevét,
Mert még gyermekkoromban
Hallottam e regét; -
Budán lakott, elég az
Hozzá, s magyar vala;
Kenyere háború volt,
Melyben meg is hala.
A tengerről, hol egyszer
Igy háborúskodott:
Magával egy igen szép
Aranyhalat hozott.
És a királykisasszony
Nagyon örült neki;
Hol asztalára tette,
Hol ablakára ki...

Azonban a halacska
Nőtt, nőtt, nevelkedett,
Hogy már a szűk üvegben
Alighogy férhetett;

S gyakran mosolygva nézván
A jószívű király,
Hogy édes lánya benne
Minő kedvet talál:
A szép Margit-szigetben - -
- Szolgám! te vagy az ott...? -
... Egy rendes kis halastót
Gonddal csináltatott,
Mely takaros, de mégis
Elég tágas vala,
Pedig kristály-üvegből
Feneke, oldala.

S minden istenadott nap
A szép királyleány
Ott termett a szigetben,
Keresztül a Dunán:
Elnézte órahosszat
A fürge szép halat,
S megázott nem csak egyszer
A drága patyolat
A gyönyörű teremtés
Kezén, - hogy szaporán,
Örömlihegve kapott
A halkirály után;
Mely gondos ápolóját
Már szintugy ösmeré,
S morzsolgató kezéből
Az étket elvevé.
Tubácska, gerle, mókus,
Minden feledve lett;
Halát szerette a lány
A többiek felett.

De hirtelen megárad
Egy éjjel a folyam;
Sziget s tavacska a víz
Alá temetve van.
És reggel, a világ hogy
A két partra siet:
Csupán a fák mutatták,
Mely tájon a sziget!
Az áradás, ahogy jött,
Hamar el is szaladt,
De a tóban a halnak
Csak hült helye maradt:
Szilaj habok lopák el,
Ragadva azt tova,
S hét országnak halásza
Sem mondja meg: *hova?*

Rimánykodott atyjának
A lányka, hogy neki
Az elszökött halacskát
Ismét kerítse ki;
- Azt gondolta a lelkem,
Hogy ez csak úgy lehet! -
Király szive megesik
Lányán, akit szeret;
És országszerte hangzott
Kevés idő alatt,
Hogy aki kézre tudja
Keríteni a halat,
És azzal, nagy sietve
Budaváraiba fut:
Becsületen felül még
Kap egy egész falut.
Még a pap is halász lett,
S félország szaporán;
Vége! elmenni hálnak
Nem lehet a nyomán!

Akkor a Tisza partján
Egy kis házacska állt,
Melyben legényfiával
Öreg halász lakált;
A ház e tájon állott
Nem messze, úgy lehet:
Szegény apám, - nyugodjék! -
Még tudta a helyet.
S hogy híre-hamva sincs már,
Nem kell csudálni, mert
Hejh a Tiszán azóta
Igen sok víz lement!

Míg a legény a vízen,
Gyalmot szedett, vetett:
Vén apja már csak a jó
Tanyán tüzelgetett;
Sokat tudott beszélni
A régiek felől,
S hogy háborúban is volt,
Látszott beszédiből,
S nem hiábanvalóság
Volt szájában, ha szólt;
Mint a fehér galamb, ősz,
De jó erőbe' volt.

S egyszer, tudná az Isten,
Mi lelte a legényt?
De tenger-éjszakán át
Nem hunyta be szemét;

Sápadt volt, és sohajtott...
Nem mondta, mije fáj,
Bánat csüggött a szíven,
Mint valami nadály.
Csolnakján, nem csak egyszer,
Vízmentiben lement,
Mert andalgási közben,
Lapátja csak pihent:
S hálóját a fenékre
Ferdén buktatva el:
A gyors habokra bámult,
S fél nap se huzta fel,

Megmondom én, mi volt a
Szegény fiú baja:
Szívében szerelemnek
Zugott hamis zaja;
De gazdag úri lány volt
A fiu kedvese,
S szép, hogy mellette Tündér
Ilona semmi se!
S ráfogni is ki merné...?
A gazdag úri lány,
Szintúgy epekedett a
Halászlegény után.

Egyszer, hogy a legény a
Vizparton álldogált,
Hogy már megszégyenítse
Dologtalan fiát:
A vén halász, kezébe
Nehéz hálót fogott,
S a sarkantyú vizéhez
Azzal eltapodott;
Lenyomta a fenékre...
- Fiához mit se szólt, -
S midőn felhúzta: benn az
Aranyhalacska volt.

Megadta, amit ígért,
A bőkezű király;
- Nem játszik az szavával,
Királyi szó megáll! -
S a vén halász fiával
Budára ballaga,
Hogy az aranyhalacsát
Ő adja át maga;
S hogy amit rég ohajtott,
Meglássa, a - Dunát,

Meg a királyt, s lakását,
A hirneves Budát.

S hogy megjövének onnan,
Örülve, gazdagon,
Mely mondva volt a hosszú
Pecsétes iraton:
Elfoglalják az árnyas
Szigetben a falut,
- Hol vígan a nagy és kis
Tiszának árja fut, -
S ez a nemeslevélben
Halász nevet nyere,
Amelynek két aranyhal
Volt ékes címere.

Szép kedvesét az ifju
Elnyerte csakhamar,
És boldog volt az uj pár,
Mint a vízben a hal;
S a vén halász közöttök
Élt nagy nyugalmasan;
Bor közt, híres Budáról
Beszélve untalan.
Elmondta: a király mily
Édesdeden beszélt,
Mi több: vállára tette
Háromszor is kezét!
És büszke volt ezekre,
S szívének jól esett,
Hogy nemzetes nagy uram
Névvel neveztetett.
Amelyet a királytól
Kapott a vén halász,
Füzes Tisza-szigetben
Maig megvan *Halász*.

Elmondván szós Karád a
Híres halász-regét,
Álom fogá be aztán
A hallgatók szemé;
S az iskolás fiú a
Mesével álmodott:
Horgával a Tiszából
Aranyhalat fogott.

SÜLYEDÉS.

Szatmárban, melyet a Szamosnak
Gyorsan futó hullámai mosnak,
A part felett közel,
Ki jár a szántóföldeken,
- Hol a fehér kenyér terem -
Mély sülyedésre lel.
Mikor vevé eredetét?
Régen kihalt tán, aki sejté;
Hiába kérdezed,
Még az emlékezet
Sem válaszol, rég elfelejté.
De róla monda él,
Mit, a serdülő unokáknak,
Beszédes ajka vén apáknak
Hiven el-elregél;
S tuléli őket a beszéd.
A sülyedés történetét,
Időnek öszült gyermeke:
Mondd el nekünk, rege!

Egy szűk határu falvacskában
Két ember éle hajdanában;
Egyik gazdag vala,
De felfuvalkodott szívében;
Elűzte a szegényt,
Ha tőle kért Isten nevében.
Sok földje, rétje volt,
De mégis a másét kívánta;
S irigység mardosá,
Ha boldogult felebarátja.
Hitetlen volt, s templomkerülő.
Galád, s a más kárán örülő.
Másik szegény vala,
De ékessége volt kegyesség;
Kisérté lépteit
Jámborság és az egyenesség;
Isten félelmiben
Járt a világ s az Úr előtt,
Abban nevelte gyermekit,
Kik tarták tiszteletben őt.
Megtörte szívesen
Kenyerét a bús éhezőknek;
Nem tudta balkeze,
Mit szíve, és mit jobbja tőnek.
A szűk határon birtoka

Nehány barázda volt csupán,
De amely termett gazdagon
Az istenáldás harmatán.

Gazdag s szegény
Szomszédok voltak;
Itt és amott
Felnőtt legényfiak.

Történt egykor, hogy a szegénynek
Fiára nagy szerencse várt,
Elnyervén boldog élet-társul
A legszebb, a legjobb leányt.
A jegybenjáró mátkapárnak
Üdvet mosolygott homloka,
S hangzott vidám öröm zajától
A jó szegény kis hajloka.
De a gazdag szivét sötéten
Megszállja a gonosz,
És a szegény boldog családnak
Szörnyű nagy bűt okoz;
Arany s fortély úgy elvakítja
Az ingatag lelkű anyát:
Hogy a gazdag fiához adná
A hű szegény menyasszonyát.
És míg a gazdag, kárörömtől
Elrészegülten, tombola:
Az elszakasztottak szeméből,
Titkon kinos könyár folya.

Takartak a mezőn javába',
Száz szorgos, napsütötte kéz
Kötött s rakott szemtől nehéz
Kévéket a kereszt-rakásba.
S már bévivé a koszorút,
Melyet kalászból kötött,
- Színes szalaggal ékesen -
A munkás ünnepélyesen,
Zsoltári háladal között:
Midőn fiával, a szegény,
Keresztiért ment a mezőre;
De csak néhány kuszált marok
Várt künn a jámbor érkezőre.
S hol izzadás között
Szántott, vetett, kötött:
Verejtékének drága bére
Jutott a tolvajok kezére.
Jól tudta, hogy ki volt!
De ajka egy rossz szót se szólt.

»Nem hágy el Istenem« sohajtott,
S szótlán fiával visszahajtott.

Eljött az őszi forгатás.
És a szegény, nézvén előre,
Két ökröskével, szántani
Korán kiment a szántóföldre.
De már a gazdag és fia,
- Szomszédja lévén balfelül,
S vonván ekéjét hat tulok, -
Földét elszántá hitlenül.

»Romlást hozál
Szegény fejünkre álnokúl;
Te lész oka,
Ha tán jámbor fiam kimúl;
Te vetted el menyasszonyát,
Kévének vermednek adta magját,
Földünket szántod mostan el,
Nem félve a nagy ég haragját.
Amint ezt míveled:
Ugy áldjon Istened!«

S az mond negédesen:
»»Ugy áldjon Istenem,
Mint elvevém koldus kepéjét;
S föld nyelje nyomban el,
Ki másénak veté ekéjét;
S ha e föld a tiéd itt,
Bolond szegény:
Ne menjek egy tapodtat
De sűlyedjek el én!«
S amint a szót kimondta:
Megnyílt alatta a föld...
Fiaától, mindenestől,
Legottan elnyelé őt.
És aminő darab helyen
Mégfér ekéstől hat tulok:
- Fakadván büzhödt víz alatt -
Maradt mély sűlyedés-torok.
S mig a szegény
Mindenhol e csodát beszélte:
Boldog fia
Világát hitvesével élte.

Az éltés magvetők, mikor
A súlyedésnél szántogatnak:
Az ostoros fiúk előtt,
- Delelni amidőn kifognak,
Vagy a barázdában pihennek,
Megösztokélván az ekét -
Miként nagyapjuktól tanulták,
Elmondják a regét.
Nem is gyanítva, hogy szavokban
Oly magvat vetnek el,
Amely az évek barázdáin
Még sokszor újra kel;
Növelve búbájos virágot,
Amellyet ápolgatni fognak
Tovább regélő unokák, a
Jövendő századoknak.

CSÖRSZ ÁRKA.

Borsod s Heves határán,
Jó vándor, aki jársz,
A sík vidéken egy vén
Ároknyomot találsz!

Ez, mint órjas ekétől
Szántott barázda-ut,
Tiszától a Dunának
Néhány mérföldre fut.

Magas partját mi végett,
Mikor s ki hányta fel?
Az eltűnt századoknak
Homályiban vesz el;

S úgy áll a zöld mezőben,
Mint nagy királyi sír,
Melynek porlott uráról
Rég megnémult a hír.

De annyi szent igaz, hogy
Sokszázados korú;
- S jó hogy nem szól, beszéde
Mert volna szomorú! -

Sok év duló hatalma
Megküzködött vele;
De földdel még maig sincs
Betöltve kebele.

S ki tudja, még körülé
Hány embernyom kihál!
Mig ví idő s enyészet
Rontó hatalmival.

De - mint a népnek ajkán
Maig forog neve, -
Csörszárkáról, halljuk meg,
Mit mond az agg rege.

Régen, felette régen,
Sok tenger év előtt,
Előbb, mint a magyar nép
E szép hazába jött:
A kósza longobárdok
Királya *Rád* vala,
Pannónián ki úr lőn,
Karjának általa.
A nagy Dunának árja
Fedezte birtokát,
Melynek kövér, meződús
Partján ütött tanyát.

Rád úr kemény vitéz volt,
Termetre óriás,
Esetlen durva bárdját
Három e birta más.
Vad arca, rőt szakállal
Szemig benőve volt;
Többet mondott szemével,
Mint ajkival, ha szólt.
Harc volt egész világa,
S alig hogy megpihent,
Mint a darázs kizúdult
S ismét csatákba ment.
S akit balsorsa ottan
Keze ügyébe vitt:
El nem beszélte otthon
A harc történetit.

Történt egykor, hogy Rád úr
Kemény csatába szállt:
Frigyesnek hitta Csörszöt,
A szép avar királyt;
És ott, hol a Tiszának
Zuhognak habjai,
Vad tűzzel ültenek fel
Csörsz, és avarjai.
És amint összeforrott
A két király hada:

Elsöpré, mint az árvíz,
Ki rája támada.
Az ütközet kemény volt,
De gyorsan vége lőn,
Mert elfutott az ellen,
S elhullt a harcmezőn.

Megadván ellenének
Rád a halálcsapást:
Ivott Csörsszel Hadurnak
Kegyetlen áldomást.
Aztán a harci zsákmány
Osztályra vetették,
Jutott a hadfiaknak,
Bőségiből elég.
De Csörsznek semmi kedve
Osztozni nem vala,
Mert szíve gondolatja
Továbbra szárnyala;
Mert szíve gondolatján
Rád úr leánya élt,
Szép *Délibáb*, jutalmúl
Frigyes csatáiért.

A puszták vadrózsáján
Merengtek álmai,
Csatás szívét megejték
A lányka bájai;
S megesküvék: alatta
Bár romba dől a föld,
S az ég fejére omlik...
De birni fogja őt!

Rád, tüzhelyére vívén
Harcot leső hadát,
Feléje Csörsz imígyen
Hallatta szózatát:
,Rád, jó szomszéd, frigyes társ,
Ur szép Pannónián!
Megharcolá csatáját
Csörsz érted a csatán;
Kit a halas Tiszának
Uralnak martjai,
És érte élnek, halnak
Kemény avarjai.
Kinek hatalma nagy, - de
Meglásd! - nagyobbra nő...
Harcdíj fejébe' kéri
Szép Délibábot ő!'

S kis szíve Délibábnak
Gyorsan dobog vala,
Oly kínos-édesen fáj
A szónak általa;
S a fájó édes érzet,
Titkos szerelme volt,
Mely olthatatlan lánggal
Szép Csörsz felé hajolt.
De Rádnak, Csörsz beszédén,
Szörnyen főtt a feje;
Még most nem volt tanácsos,
Hogy vétsen ellene;
És bár eszébe' sem volt
Od'adni a leányt;
- Mert készült birtokából
Kitolni Csörsz királyt, -
Gondolkodott... vad arca
Villámokat lövelt,
Mig fortélyos fejével
Végül imígy felelt:
»Nem bánom Csörsz, leányom
Legyen menyasszonyod!

De birni őt - Hadúrra
Mondom! - csak úgy fogod;
Ha, - jól figyelj! - Tiszádnak
Vizmosta partira,
Melyen jövé, az úton
Vizen viszed haza!
Hatalmat emlegettél,
Láttasd meg jó vitéz!
És Rád, édes leányát
Karodba tenni kész!«

Megértvén Csörsz, imígyen
A nagy határozatot,
Népével tüzhelyére
Sietve távozott.
Hószínü harci mén fűtt
Szép Csörsz király alatt,
S ott termett a Tiszánál
Miként a gondolat.
Arcára, gyors utában,
Lágy szellet-ár omolt,
S a szellő Délibábnak
Meleg fohásza volt.

Partszaggató Tiszánál,
A zöld füzes felett,
Száz meg száz kéz töré fel
A megfeküdt gyepet;
Csörsz népe talpon állott,
Talpon egész hada,
S nagy és kicsiny, ifjú s vén,
Munkában izzada.
Tekintsd a hangyabolyt meg,
Ha felbolygatva lőn;
Ugy hemzsegett az ember
A népesült mezőn.
Égett a munka, éjjel,
Nappal, későn, korán,
Hogy mély árok hasadt a
Dolgos sereg nyomán;
S Tiszától a Dunának
Vett a mezőn futást,
Naponkint mind tovább nyult,
S haladt szemlátomást.
Csörsz mindenütt jelen volt;
Ha dőlt, ha lankadott:
Népének, biztatása
Megint erőt adott.

Szép Délibáb sohajtva
Nézett kelet felé,
Kétség, remény s szerelme
Fogyasztá, élteté!
Egykor, hogy fenn virasztott,
S vérzé a bú nyila,
Álmot küldött a hajnal
Nedűs pilláira.
S előtte álmain szép,
Tündér világ terült,
Amelyben száz varázs kép
Támadt, meg elmerült.
Hű Csörsz király, s az árok
Tünék fel álmain,
S szerelmes vőlegénye
Őt vitte habjain;
Felébredett... s boldog volt
Az édes álmakon,
És várván várta hívét,
A gyors hullámokon,
De hasztalan remélt, várt,
S epedt a hű leány,
Mert Csörsz királyt lováról
Egy vészes éjszakán,
- Sürgetve nyargalózván

Az árok mentiben -
Az ég tüzes-villáma
Üté le hirtelen.

Ki vérengző csatákban
Párjára nem talált:
Erős isten nyilától
Látá meg a halált.

És a meglankadott nép,
Legott pihenni tért,
Megátkozván az árkot
Sok fáradalmiért.
S szerelmes Délibáb... ah
Mély volt szívbánata...!
Elhalt, miként az alkony
Csendes fuvallata.

Az ároknak *tövénél*,
Ároktő most is áll
Borsodban, a Tiszának
Füzlepte partinál.
S a hely, hol véget ére,
Néptől *megszállva* lön,
Épülvén *Árokszállás*
Az áldott sík mezőn.
Sok év letűnt, mióta
Az árok megszakadt.
De a regének ajkán
Csörszárka felmaradt.

Nézzétek Délibábot...!
Verőfényes napon,
Meg-megjelen remegve
A sík határokon.
Az alföldnek vidékin
Tűnő szárnyon lebeg,
Csörsz nyughelyét keresve,
És nem találva meg.
S kesergvén most is, akit
Hajdan könyezve várt:
Elönti könnyözönnel
Körül a láthatárt.
És újra látja álmát,
Melyet rég álmodott,
Mert megtelik vizárnnyal
Csörsz árka is legott.

A JÁVORFÁRÓL.

Vára fényes csarnokában,
Hatalomban ősz király ül.
S ősz királynak oldalánál:
Három ifju szép leánya;
Vén cser árnyán gyöngyvirágok!
A remény, mint zsöngé pázsit,
Mely körülhabozza őket.
Kellemén a két nagyobbik
Büszke, mint a tói hattyú.
S a legifjabb kék szemével:
Bájos, gyöngéd liliomszál.
S mintha csendes alkonyatkor,
Bárány-felleg száll az égen:
Szőke fürtök kondorulnak
Kebelére, homlokára.
Rajta függ az elmerengő
Ősz királynak pillanatja...!

Lelke csendes tó, felette
Szenvedély viharja nem zúg,
Mely hullámot verne rajta.
Víg örömnék fülmiléje,
Partjain nem csattog, és a
Bánat gerlicéje nem bűg.
Ifju álmak, szép remények
Fáiról a lomb lehullott;
Sárgán hullt a tó vizébe,
Sárgán uszkál tűkörén most.

- Minden oly szelid, nyugalma! -
Rajta még emlékezetnek
Gyors fecskéje száll suhanva,
S meg-megütvén szárnyhegyével:
A tó lágyan összerendül.

Ül az ősz, ül elmerengve...
Szőke lánya kellemében
Ifjusága hő szerelmü
Bájos angyalára ösmér.
S ím a csendes alkonyatban
Megcsendül, ezüst szavával,
A kápolna kis harangja.
Búra hajló ciprus árnyán,
Ott van a hű eltemetve!
S mintha édes lelke szólna,
- Kis harang ezüst szavában -
A merengő ősz királyhoz:
Hűn megért lelke a szót.

Jött az estve holdvilága.
Mély álomba szenderültek
Ősz királlyal barna lányok.
És az esti holdvilágnál
Pásztorifju, furulyája
Lágy szavában szólt epedve,
Zöld bereknek félhomályán.
Szőke lányka andalogva
Hallgatott a halk zenére,
S mintha híve ajka szólna
Furulyája lágy szavában:
Hűn megérté lelke a szót.

A kelő nap sugaránál.
Gondban ébredt ősz király föl:
Nyugtalan volt álma éjjel:
Koronáját fenn ragyogló
Gyémántjától fosztva látta.
Könyben kelt a szőke lány föl;
Nyugtalan volt álma éjjel:
Anyja sirját látogatta,
A halottak hajlokában.
Búsan kelt a pásztorifju;
Nyugtalan volt álma éjjel:
Nyája legszebb báránycáját
Két dühös vad tépte össze.

„Zöld halomnak oldalára,
Menjete ki, kis kosárral,
Menjete ki, jó leányim!
Epret áhit ősz apátok,
Édes ízű földi epret,
Jószagút és hűvösítőt.
És ki megtér zöld halomról,
Telt kosárral legkorábban:
Az leend én édes lányom!
Azt fogom forrón szeretni,
Koronámat az birandja,
Hét országom arra szálljon.
Zöld halomnak oldalára,
Menjete ki jó leányim!’
Szólt az ősz, és elmenének
Kis kosárral a leányok,
Szedni édes földi epret,
Jószagút és hűvösítőt,
Zöld halomnak oldalára.

„Teljél, teljél kis kosárka!
- Halkan mond a legnagyobbik -
Koronája ősz apámnak,
Hogy ne szálljon más fejére!’
»»Teljél, teljél kis kosárka!
- A középső szóla szintúgy -
Hét országa ősz apámnak
Hogy ne legyen senki másé!«
»Teljél, teljél kis kosárka!
- A legifjabb így sohajtott -
Hogy ne légyek ősz apámnak
Jó szivétől eltaszítva!
Teljél, teljél kis kosárka!««

S íme, telve lőn legottan
Szőke lánynak kis kosárja.
Látva ezt a két nagyobbik,
Rút irigység szóla bennök:
„Koronája ősz apámnak,
Hét országa ősz apámnak,
Hát övé lesz, hát övé lesz...?
Nem, nem inkább vére folyjon!’
S a jó testvért elveszítvén
Rosz leányok, nagy kegyetlen:
Vén jávorfa gyökeréhez
Földbe ásták, bétemettek.
És megoszták édes eprét,
Összetörték ki kosárját.

Majd a fényes várba térvén,
Ősz királyhoz így beszéltek:
Oh atyánk! baj ére minket...
Jó testvérünk, jó leányod,
Rengetegbe tévelyedvén,
A dühös vad elragadta,
Mely reátört nagy kegyetlen.
S ősz király, mély bánatában,
Hamvat hinte bús fejére
Veszve, veszve koronája
Legtündöklőbb éke, dísze!
Mert elment a jó leányka
Édes anyját látogatni,
A halottak hajlokába;
S onnan többé vissza nem tér. -

Ujra kelt a hold világa.
Zöld bereknek félhomályán:
Pásztorifjú furulyáját
Ajkihoz merengve nyomta.
Fúttá, fúttá... s mindhiában.
Megnémult a síp örökre!

Édes hangot mért is adna?
Nincs ki hallja, nincs ki értse!
Alszik a szép kékszemű lány,
Jávorfának árnyokában,
Könyezetlen, siratatlan!
Pásztorifjú, a dühös vad
Báránkádat összetépte!

Zöld halomnak oldalában,
Vén jávorfa törzsökéről,
Harmadik nap éjszakáján,
Ifju hajtás sarjadott fel,
Szőke lánynak temetőjén. -

Zöld halomnak oldalában,
Búsan járt a pásztorifju,
Legelésző nyája mellett.
Majd lemetszé furulyának
Vén jávorfa sarjadását.
És midőn ajkára tette,
Bús keservvel szólt imígyen:
- Fújad, fújad én kedvesem!
Voltam én is király lánya;
De most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska!

S pásztorifju, furulyáját
Felvivé az ősz királyhoz;
Ki midőn ajkára tette,
Bús keservvel szólt imígyen:
- Fújad, fújad én atyám! ah
Voltam én is király lánya;
De most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska!

És midőn a rossz leányok
Ajka érte, szólt imígyen:
- Fújad, fújad én gyilkosom!
Voltam én is király lánya;
De most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska!

S a két gyilkos lány fejére,
Ősz apának átka szállott;
Bujdosásba üzve őket:
Nem hagyá sehol pihenni
Szőke testvér véres árnya,
S szörnyű átka ősz apának.

Búra hajló ciprus árnyán,
Kis harang ezüst szavában,
Két halottnak lelke szólott,
Csendes alkonyatsugárnál
Búba süllyedt ősz királyhoz.
Aki elment nem sokára,
- Búra hajló ciprus árnyán, -
Kedvesit meglátogatni,
És nem tére vissza többé.

SIRATÓ.

Kőrösnél az ó temető
Sirató nevét honnan vette?
A legvénebb siremlék mondja meg,
Mely századoktól áll felette;
A legvénebb emlékszobor pedig
Az ősrege, s barnult írása
Gyász idők hosszú sóhajtása,
Mely halkán, de fájón emelkedik.

Tatárfutás volt; csendes tüzhelyét
Elhagyta a föld árva népe,
Rémülten bűván erdők, nádasok
Kétesen védő rejtekébe.
Míg a szülő sikoltó magzatit
Karjára és ölébe szedte:
A roskadásig megterhelt fiú
Megélemült apját vezette.
Vagy a pogány gyilkos dühének,
Vagy éhhalálnak martaléki;
Míg földig égtek a gazdag tanyák,
S az alföldnek boldog vidéki.

Közel Kőröshez, rég beomlott
Földvárnak halma látható;
Vizbástya, mely köríti védve,
Posványos, káka-fedte tó.
Holott a hóka szárcsa költ,
S fűrészfogával nő a kollokán;
Hol jár a Délibáb tűnő vizével,
És a lidérc bolyong muló tűzével,
Az nappal és ez éjszakán.
A zaklatott nép, a futáskor,
Magát a vízi várba vonat,
Holott remény és rettegés közt,
Vala ébren, éjjel s naponta,
S mély hallgatásban a rideg vár

Élő halottak sirja lőn,
A kínos életről jelentést
Csak a szivek gyors dobbanása tőn.
Vagy néha hangzott élesen
Egy ébredő kisdéd sirása,
S reá, szorongó édesanyja
Elcsillapító suttogása.

Volt a várban egy özvegy asszony,
Három legény fiával egyben;
Mátkája volt már mind a három
Legénynek, járván véle jegyben.
S kettő, szelid vigasztalás közt,
Ölelvén derekát,
Ápolgatá a bús üregben,
Lankadt menyasszonyát.
Szólítá most a harmadik
Mátkáját, halkán, csendesen...

A szózat szájról-szájra ment,
De a leány nem volt jelen.
,Isten kezében életünk!
- Szól a legény most hangosan -
Legyen meg ő szent akaratja,
S mi rólunk elvégezve van;
De én a várat elhagyom,
Veszélybe' van menyasszonyom!'
»Mi kába gondolat...!
Halálba döntenéd magad...?«
,Az Úr nevére esküszöm:
Hogy mátkámmal halok vagy élek!'
»Megállj fiú, az Istenért...!
Gondold meg: egy és ennyi lélek...!
Árúlónkká teend az ut,
És a pogány nyomunkba jut!«,
Menyasszonyom veszélybe' van...!
Szólott az ifju és szemének
Fénnyel sugárzó tűkörén
Elszánás, és hűség ülének.
»Isten kezében életünk...
Testvér! megállj, veled megyünk,
Bár jussunk a halál révére!«
Szólt a legény két jó testvére.

S könyhullatási a kezét
Fejére kulcsoló szülőnek,
Rimánykodási a szegény
Lányoknak mind hiába lőnek.
Bucsúra nyultak a kezek...
A forró ajkak összeforrtak,

A forró könnyek összefolytak;
És a fiúk - eltűnnek.

Miként a nyári zivatar,
Dörgésiben tovább-tovább vonúl:
Mind távolabb járt a pogány,
Az elpusztított föld határitúl.
S a mátká, szíve kedvesére,
Az agg szülő édes fiára,
A földnek népes rejtekében
Mindegyre és hiába vára.
S midőn a hirrel visszajöttek,
Kik voltak kiküldve kémül,
- A pusztulást búsan beszélve meg -
Az éhező s eltikkadt sereg
Kibútt a földvár rejtekébül;
De háza táját meg nem ösmeré,
Megváltozott a föld alakja;
Nem tudna rajta mit pusztítani
A felgerjedt Isten haragja.
Fehér csordák, nyerítő ménese
A tágas pusztán nem legeltenek;
De az százsorta kínosabb,
Hogy ömlött annyi honfi vére,
Vagy jutván a pogány kezére,
Rabszój s inség sanyarta rab.
S a halvány mátkalány,
És a kisirt szemű anyának,
Az esdekelve várt
Fiúk elébe nem futának.

Véres homokban, a várhoz közel,
Merev holtak feküdtenek;
Szegény szülő s özvegy menyasszonyok!
Maradt-e rájuk könnyetek?
A mátkahűség, s a testvéri
Elolthatatlan szeretet;
Itt nyujta véres áldozatra
Három virágzó életet.
Mert amidőn a jó testvérek,
S a feltalált szép mátkalány
A mentő vár felé menének:
Rájok tört lesből a pogány;
S hogy nem vezették a dühös hadat
Az elbútt társak rejtekére:
A gyilkoló fegyvernek élitül
Omlott a hívek drága vére.

És esküjéhez az
Ifjú hiven hala;
Hideg keblén feküdt
Hideg menyasszonya.

Pusztán maradtam, mint a megszedett
Szőlő az ősznek idejére!
Szólt a szülő, s a két leánnyal
Borúlt a hívek tetemére!
Majd sirt ásának a gyászos helyen.
A tiszta hűség vértanúinak,
Hogy akik egymásért vérzetek el,
Egymás porában megnyugodjanak.
És még sokáig a gyászló szüle,
- Karom vezetvén a két bús leány -
Kijárt a kedves sirhalomhoz
A nap nyugalmas alkonyán.
Meg-megsiratván a zöld hant felett,
A három nő, a mátkát s gyermeket.

Hol a nép elhunyt kedvesit
Nyugodni - később - földbe tette:
Kőrösnél az ó temető
Sírató nevét innen vette.

A KARCSAI TEMPLOM.

Vándor! Bodroghözön megállj,
A csendes Karcsa partinál:
Hol vándor eszterágok
Lármás seregbe gyűlnek,
És hablakó buvárok
Örvény ölébe tűnnek.
Hol a sirály habokra csap,
- Gyorsan, miként a gondolat -
Midőn halászni megy:
Ott látsz, álmélkodással, egy
Veres márványból alkotott
Ősrégi templomot.
Falán száz domború alak
Mesés csoportja látható,
Imitt egy haltestű leány,
Amott egy emberarcú ló;
Itt sárkány, pikkelyes csoda,
S általcserélt tagú alak;
Ott ábrák és jegyiratok
Által borítvák a falak.
Hogy a csodás templom miként

Vevé eredetét?
Ki a templom körül lakik,
Kérdezd meg a regét.

Nagy kerek tó habja zajgott
Hajdanában e vidéken;
S tündérlányok büszke vára
Állott lenn a mély fenéken.

Kik, midőn az éj leszállott,
A habok színére keltek,
Hajnalarral, harmatajkkal
Bűbajos dalt énekeltek:

»Szállj le, szállj le csendes éjfél!
Álom! lengj a föld fiára!
Most miénk a lég biralma,
Most miénk a föld határa.

A szerelmes hold sugári
Hízelegve átkarolnak:
Mig sohajtva, lábainknál,
Ifju szellők udvarolnak.

Merre lengünk, merre szállunk,
Csak mi ébren, minden alszik;
Illatfátyolunk szelétől
Mély, csodás álom foganszik.

Nincs halandó, a virágok
Templomát ki megtalálja;
Nincs ki hallja, amidőn zsong
Méhehangu orgonája.

Im, az éj harangja kondúl...!
Éjharangnak halk szavára,
Nincs ki lássa, mint sietnek
A virágok éjimára.

Büszke rózsza, szép királynő
Lép előre, és nyomában
Szende liljom, a virágok
Szűz papnője, hó-palástban,

S az, mit említ a halandó,
Szólva harmat-, s fénybogárról,
Szentelt víz, oltári lámpa,
A virágok templomából.

Csak mi tudjuk, csak mi értjük
Hulló csillagok regéjét;
Titkos éj varázs csodáit,
Szellőhárfa lágy zenéjét.

Itt vagy, itt vagy csendes éjféli...!
Álom dőlt a föld fiára;
Most miénk a légi ország,
Most miénk a föld határa!«

S a királynő légi fátylát
Széttérítvén, ráülének;
S négy szögénél fogva, lágyan,
Négy szellőcske szálla vélek.

Majd keletre eljutottak,
A hajnalnak csarnokába,
Aki épen koszorút font,
Rózsafényből, homlokára.

S üdvözölvén a jövőket,
Megcsókolta édes ajkkal;
- Testvérek valának a szép
Tó-királynő és a hajnal. -

És mulattak... végre felkölt
A királynő búcsuzásra;
Mert a naptól gyors parancsot
Vett a hajnal, indulásra.

És jöven, a barna szellem
Őket üldözőbe vette,
Mert szerelmét, rút magával,
A királynő megvetette.

S míg a szellők gondolatként
Szálltak a légből pihegve:
Gyorsabban a barna szellem,
A királynőt fenyegetve.

Most beérte... és a fátyolt
Megragadta már kezével...
Azon percben a királynő
Mentve lőn, s a tóba tűnt el.

A rút szellem hasztalan várt.
Tüntek évek, túne század,
S a királynő nem hagyta el
Többé a mély vízi várat.

Végre, mind ő, mind leányi
Más vidékre költözének,
Hol ne érje el hatalma
A sötétség szellemének.

Esti csarnokát a hajnal
Nyugat vizén adta nekik;
Mely csarnoknak büszke tornyán
Bíbor zászló leng az égig.

S szétonták a vízi várat;
Márványból dőlt falának,
Emlékére vészes éjnek,
Ékes templomot rakának.

És közelgett a királynő,
S melyet a toronyba szána:
Szép, ezüst szavú haranggal
Két tündérke szállt utána;

De a munka megszakadt most...
A vég éjfél perce múla,
S a harang, a féltoronynál
Megkondulván, földre hulla.

És az eltűnt tó vizéből
Kis folyócska vált a réten;
Egy tündér maradva benne,
Hogy a templom őre légyen.

S melyet a víz tart temetve:
A harangot verje félre
Minden száz év végeztével,
Tündérlányok emlékére.

A régi templom,
És csonka tornya máig áll,
A Karcsa csendes
Folyásu sásas partinál.
S ha csendes nyári éjjelen
Az őt tündérke megjelen,
- Fel-felbukván a víz színére -
A pásztorember rátekint,
S nyugodtan fűbe dől megint,
Megemlékezvén e regére.

BEREGSZÁSZ

A lomha Vérke partján, jó pásztoremberek,
Egyetmást emlegetvén, pipázva ültének;
A csendes nyári éjben tisztán sütött a hold,
Szélsőprótt udvarában egy szál felleg se volt.
S fehérre bemeszelvén tetőit és falát,
A távolabb Beregszász feltűnt az éjen át,
Honnan nyersen kivágott az őrkakas szava. -
S élesen felsikoltott a rendontó kasza,
Szíszegő fűtyöléssel futkosva élein
A kaszafén, a rétek távol vidékein.

Amelyet a serény pár nehéz igába fog:
Kérőzve meghevert a fejr szarvú tulok;
Mig csürkin, a falánk ló, béklyót csörgetve járt,
Porcogva foghegyelvén a lóherés határt.

»Nem így állt e vidéken
Régenten a világ!
- Egy éltés pásztorember
Mélázva felkiált, -
Amikor még, az egymást
Érő falvak helyett,
Nagy földön pusztaság volt,
S a vizparton berek.
Itt hízott gömbölyűre
A jóvérű csikó;
S nem egykönnyen szorult be,
Midőn lehullt a hó.

Hát még a zöld mezőben
Legelésző gulyák...!
Hejh - mondom - hajdanában
Másképp állt a világ!

Kik lakták hideg őszig,
A messze nyúlt gyöpöt,
Volt egy vigkedvű pásztor
A többiek között:
Szásznak hitták az embert,
Tréfálva szüntelen,
A vén csont azt se tudta,
A bú mi fán terem.
Megérzé már két dülő-
Földről a bor szagát;
De a gáton legény volt,
S nem huzta el magát.
Ha összement, bogáرزott,
S ezerfelé szaladt
Deréknyárban a jószág:
Megállta a sarat.
S ha olykor összekaptak
A pásztoremberek,
És kard ki kard! zajongva
Egymásra törtenek:
Szász közbe jőve, szent volt
A béke általa;
S máskor a táncingerlő,
Ha kellett, ő vala.

Egykor delett a jószág a bokrok enyhiben,
S elszenderült subáján Szász pásztor édesen;
De morgó lárma kelt, mely a berket áthatá,
S a szunnyadót, riadva, talpára ugratá.

Hát, mint a barna felleg, mely mennydörögve jó,
A szomszéd csorda kormos bikája tört elő;
De más kegyetlen állat, Szász nyájából, viszont
Az ellenség szavára választ ad és kiront.

Bömbölve nézte egymást a két viaskodó,
Tajték szakadva száján, mint a fáról a hó;
Vastag kötélnek hinnéd a feldagadt eret,
Mely szűgyin és nyakában duzzadva lüktetett.

Szemén mely vérbe' forgott, szilaj düh lángja gyult,
Mig bolytos farka csiklós tekercsiből kinyult;
S első lábával a port hányván az ég felé,
Még távol, már előre nyakát meg-megszegé.

Most a két bús bikának türökje, homloka,
Dühöngve összeütvén, keményen csattoga;
De társát a berekbe tolá egyik korán,
Mig barna vér patakja csordúla meg nyakán.

S a vér látása jobban felgyújtva a dühet,
A bokrok közt megújult a véres ütközet;
Az összevágott homlok szolgálva tengelyül,
A két veszett csatázó forgott körül, körül.

Kiöltött nyelve kéken, hosszan függött alá,
Hátán a szórt mikép a sertét felborzoló;
Hasadt körmét gyep és föld veré sűrűn tele,
A port magasra hányni nem tudta már vele.

Elfulva mindenik már, nem bög, csak nyöszörög.
Töven vér serkede fel, úgy csattog a türök;
Miglen a Szászé el nem veré az idegent,
Hogy szégyenében búsan bömbölve visszament.

S mely kotródott a hosszú viaskodás alatt:
Az ütközet helyén nagy kerek gödör maradt.

Szász a bikára sujtá
A görbe sombotot,
Mely megcsördülve szarván,
Lassan elballagott.
Szász fejcsóválva állt meg
Most a gödör felett,
S mi volt, mit oldalában
Egyszerre észrevett?
Széles, rozsdás vasabroncs. -
Szásznak se kelle több,
Nagy kése hasgatásán

Tágúla szét a gyöp.
És addig ásta, véste
A föld rögét, porát:
Abronsos oldalával
Mignem kitünt - egy kád.
Abroncsa rozsdátt volt,
Dongája korhatag,
Behorpadt volna egy jó
Ökölcsapás alatt;
És amint bizgatá Szász,
- Remélve, nyugtalan -
Lábáról majd leverte
A ráomlott - arany;
Mely a kádból csak úgy dőlt-
Kinyomva oldalát,
Mig szeme-szája Szásznak,
Bámultában elállt.
Magához térve később
Ijedt örömből,
Amint csak torka szolgált,
Kiáltozott körül:
Elő hé! merre vagytok!?
Jertek csak! mi dolog...!
S a számos pástorember
Együtt álmélkodott.
De majd dologhoz láttak
Ugyancsak lelkesen,
Sütött bár a tüzes nap
Sugára mérgesen;
S a kád a föld öléből
Amint kivéteték:
Megtöltve színarannyal,
Hat volt körülte még!
A nagy kincsből, a helyre,
Melyen találtatott:
Rakának a folyónál
Elsőbb is templomot;
S kiirtatván tövestől
Körülte a berek:
Ott települtenek le
A pástoremberék.
És a vének beszéde
Maradt firól-fíra,
Miként épült a város
A Borzsa partira;
Mely, minthogy Szász a kincset
Berekben lelte fel:
Emlék gyanánt, *Beregszász*
Nevet kapott s visel.

Az egyház, melyről a mult idők regéje szól,
Nem rég emelkedett ki gyász omladékiból;

Ez, melyre a magyarnak a lengyelek keze,
Kölcsön fejében egykor jó leckét jegyeze.

A VÁNDOR LÁPRÓL.

A nyári napsugár, mint a méh fulánkja,
Szúrva, égetően lövelt a sik tájra;
Lelankadt fű, virág; és a gyenge növény
Elaludt, kisült a forró nap melegén.

Tátott szájjal lippent meg a rétek fűrje,
Hogy a nagy hőséget könnyebben eltűrje;
Lihegve bukott el a habtörő szárcsa,
Hogy fejét enyhítő, hús habokba mártsa.

A leveles erdő hint hús árnyat épen;
Nagy kerek erdőnek leveles színében,
- Mely távolról, mint a sik föld koronája
Látszott, - mulatott az erdőknek királya.

S amint kitekinte zöld lombok ablakán:
Szemébe tűnt távol egy szép tündérleány,
Ki a levegőnek útain fényesen,
A zöld erdő felé tartott egyenesen.

Bársony-szekerének két sebes madara,
Nagy lankadás miatt, most lassan halada;
Az erdőhez érvén a tündérhölgy, végre
Felnyitá szép ajkát ilyenén beszédre:

‘Cserkoszorús ura a zúgó erdőnek!
Engedd meg, hogy hűvös árnyaidba jöjek;
Ha hallottad hírét, nevét az atyámnak:
Én lánya vagyok a nádas királyának.

Utam tul vitt vala hét ország határán,
- A tenger leányit látogatni járván -
Atyámhoz tó-várba immár visszatérek;
De hű gerlicéim lankadtak, szegények!

Engedd lombos ágon, őket megpihenni,
Hűvös forrásodnak kutfejből inni;
És kondultával az esti harangszónak,
Háláját vészed a messze-távozonak!’

A tündérhölgy szép volt kimondhatatlanúl,
Íránta a király emésztő lángra gyúl,
S szemeit sokáig legeltetvén rajta,
Vendége szavára így válaszolt ajka:

»Szép tündér! előtted árnyékos országom
Leveles kapuit szívesen kitárom;
Hol tiszteletedre madarak zengjenek,
Illattal hódolván virágok, levelek!

Hús forrásvidéken élélhetnek itten,
Vadgalambjaimmal, gerléid meghitten,
És kondultával az esti harangszónak,
Ne mondj végbúcsút az érted lángolónak.

Szívemet, kezemet tenéked ajánlom,
Maradj országomban, nekem is királyom!
Mert bár csak néhány perc, mióta szemléllek:
Már is a szerelem kínos tüze éget.

Nézd, mi nagyszerű az erdők palotája!
Száz zugó cser és tölgy örül körülállja,
S madarak fészkeivel rengő fiatalok;
- A bántó vihartól védve léssz általok.

Mely pilláidra lágy álmot hozand, a szél,
Halkan dúdolgatva röpkedjen fürtidnél;
S álmaidnak tündér-játékáról varrjon
Hímet a természet, völgyeken és halmon!«

‘Jó király! - felelt a tündérhölgy, - szívemet
Ne zaklasd, szerelmét mert birnod nem lehet!
Nagyszerű és gazdag az erdőknek tája,
De boldogságát e szív itt nem találja.

Hol jajongva röpked légben a gyors sirály,
Ott vagyok én boldog, fénylő tó partinál;
Égerfás szigetben ki csendesen élek:
A vadon erdőnek zúgásától félek.

Virágos a tópart, csendes álmot hoz rám,
Nádas palotámban, nádpelyhű nyoszolyám;
Ne bántson meg a szó, erdők nagy királya!
De kedves honába vágy a tó leánya.’

»Nem, nem! - kiálta az erdők böszült ura, -
Esküszöm az ég s föld minden hatalmira,
Hogy karjaim közül senki el nem ragad;
Elrablom szerelmed, ha nem nyujtod magad!«

A megrémült tündér egy szót sem szólhata,
De megvigasztalá titkos gondolata, -
Ha jó az álomtól terhes éjnek árnya:
Akkor megszabadít gerléim gyors szárnya.

De hajlongó ágon, hűvös forrás felett
Ülvén a két gerle, imígy beszélgetett:
Mi szép, mi hús erdő! beh boldog, aki itt,
A lombos ágakon, élheti napjait...!

A tó vidékén csak árnyatlan sás, haraszt;
S hallád-e, a király mily szívesen maraszt?
Mily nyájasan szólnak a madarak velünk,
Menjen bár a tündér, mi vissza nem megyünk!

A hűtlen madarak imígyen szóltanak;
De ám kihallgatá őket a jó patak,
És völgyön, réteken lélektelen futott,
Míg a baj hírével a tóba nem jutott.

A tó királyának mindent elbeszéle,
Mint jutott utazó leánya kezébe
Az erdők urának, ki őt fogva tartja;
- Megrendült a hírre a nádastó partja.

Harag gyult szívében a tündér atyjának;
Szavára a habok mind fellázadának,
S bősziült rohanással, mint szilaj paripák,
A partokat tágas résekre szaggaták.

Maga a fejdelem, egy óriás habot
Megnyergelvén, elől vezérül vágatott;
Ijesztő zugással utána gyors hada,
Réten és völgyeken dulással halada.

A kerek erdőhöz éjfélnél elére,
Kiönti boszúját urának fejére;
Ki, amidőn most mély álmából felriadt:
Országában látta a féktelen hadat.

Nagy volt a zűrzavar; ingó galyak felett,
A felrezzent madár ijedve röpkedett;
Futottak, elvesztek a négylábú vadak;
A dús virulmánnyal oda lett a patak.

A tündér mentve lőn; de amidőn atyja
Szeretett leányát karjába ragadja,
Egy irigy tölgy - másképp nem árthatván néki -
Lehajlik, s a gyöngyöt nyakáról letépi.

Kék lángú köve fül-diszének azalatt,
A kapkodó tüske körme között maradt;
S lerántván fejéről hófehér fátyolát,
Eltépett foszlányit a szélnek adta át.

A tündérhölgy, piros hajnalhasadtára,
Kilépvén atyjával a sziget partjára:
Felzugott nádas és tó, nagy örömében,
Hogy tündérasszonyuk megérkezett épen.

Veszteségét a szép tündér nem sajnálta,
De fájt, hogy gerléi hűtlenségét látta;
Mentve volt, de atyja mégis véstől tartván,
Őröket állított fel a tónak partján.

Kitűzött helyén a sás állott kardjával,
Mellette a gyékény barna buzogánnyal;
S a csáté - kezében háromélű tőre -
Volt a tó-szigetnek éjjel, nappal őre.

Az erdőnek ura búsult veszteségén,
Szívében a hölgyért emésztő tűz égvén; -
S látván, hatalommal többé mit sem tehet,
A tündérhez gyakran küldözött levelet.

Kikeletkor reményt, szerelmet irt bele;
Őszkor sárga színnel rajzoló levele
A szívét emésztő keserű bánatot...
Melyet, hogy elvigyen, a szellőnek adott.

De ki mindannyiszor vissza búsán tére,
Üres választ hozván ura levelére;
S monda, hogy a sziget kegyetlen leánya
Levelét eltépi és a tóba hánnya.

Ekkor a lángoló szerelem helyébe;
Gyűlölség költözött a király szívébe,
Fenekedvén tündér-szigetre és tóra,
Magához kéreté a vihart egy szóra.

S nem sokára, vadúl fűvő szélparipák,
A vést, szilajon az erdőhöz ragadák;
S elbeszélvén baját - vérboszúban égett! -
Tőle kért az erdőkirály segítséget.

»Te, ki a rontásban nagy kedvedet leled!
Egy napi dúlásra átengedem neked
Szép országom, ha a tündért elragadod,
Felforgatván tavat, szigetet bős karod.«

- Bizd reám a többit! mond a vész kevélyen, -
Holnap a szigetnek csak hült helye légyen!
Porszemekre tépem, hogy a tó fenekén,
Posványos sár gyanánt üljön le feketén.

Hallván a jó patak a veszélyes alkut,
Völgyön és réteken lélek-szakadva fut:
S a tó királyához amint elérkezett:
Híven elbeszéle néki mindeneket.

Mihez fogjon? vagy kit hívjon segítségül?
A király sokáig töré fejét... végül
Aggódástól sötét orcája földerült,
S a parancsát váró habok közé merült.

- Munkára föl! minden földet, serény habok,
A zöld sziget alól, gyorsan kimossatok!
Azt hagyván meg csupán, melyben fészket vere
A növények széjjel-ágazó gyökere!

S már hallatszott távol a vihar zúgása,
De a habsereg nagy szorgalommal ása;
Megvan! - s a zöld sziget, a víz s mélység felett:
Mint fűhozó ladik, hintázva lebegett.

Ostromát a vihar meghozta csakugyan,
De dühe, zúgása volt mind haszontalan;
Mert ellent nem állván a tónak szigete:
Egész erejével neki nem dőlhete.

A bösz vihar minél inkább nekirohant,
Annál gyorsabban ment az óriási hant;
Annál sebesebben úszott a víz hátán,
Mindig a kergető vihar előtt járván.

Igy menekült meg a szép tündér és sziget,
Mosolygva nézván az erőködő szelet,
Kivel az erdőnek ura, mind e napig,
A boszúró zugás között tanakodik.

S ma is láthatjátok még a tündérleány
Füldiszének kövét, csendes nyáréjszakán;
Mely leszakasztván irigy tüske által:
Szent János-bogár lón, fénylő kékes lánggal.

S foszlányi eltépett fehér fátyolának,
Ősz táján, a légben hosszan nyulva szállnak;
S búbanattal lakol a hűtlen gerlice,
Örök turbékolás lévén bús élete.

S a tölgy, mely a tündér gyöngyét elragadta,
Ágán tartja mind e napig, de miatta
Búsan hervadoznak rajta a levelek,
S végre is elszárad a sinylődő beteg.

Eddig van a rege. A vándor lép ekkép
Vevé a tavak sik hátán eredetét;
Mely, miként a parttól elszabadult ladik,
A szélről, határról-határra hányatik.

S midőn a tó vizén rendet, kaszásokat
Elviszen, és velök gyorsan tovább halad:
A tündér vándorol ott a habok fölött,
Míg más tavas vidék határinál kiköt.

KIRÁLY KÚTJA.

Mátyás király felől szól a rege,
Aki nagy becsben állt a nép előtt,
Melynél vándor diák, utas, vadász
Képében megszállt, megfordult vala;
S hol a tányér, hol a párna alatt
Sok szép aranyat elhagyogatott.
Ki ösmeretlenül lesé ki a
Hamis birót s huzó-vonó urat.
És volt ijedség, volt hála s öröm,
Annyi szomorú s tréfás jelenet:
Ha végre magát megösmérteté.
A népnek ő ma is nagy embere!
Ő az, kit ajka mindenek felett
Igaz voltáról dicsér, emleget,
És országszerte tettiről regél.
Ha elfelednék is a paloták:
De a kunyhókban mindörökre él.

Kiséretével Mátyás egykoron
Abauj bércein vadászgatott,
A legmagasb hegyen ütvén tanyát.
Mert amit egyre óhajt és keres
Tevékeny lelke: munka, zaj, kaland.

S fölkelvén a vadkergető csapat:
Megzúdult a vén erdő, mint midőn
A lombos tölgyek koronáiba
A szeles vihar belebonyolúl
És kivergődni nem tud hirtelen,
Gúzzsá csavarja bár az ágakat.

Hosszú kiáltás nyult a fák között,
A bérceken kürtszó harangozott,
Előre, hátra ebsereg csaholt.
Éles süvöltés és süket robaj
Veré föl a bérc rejtekét, zugát.
S a rengetegnek öblös kebele
Ijedtében rá viszhangban felelt.
A tanyáikból felriadt vadak
Rakásra hulltak a csoport előtt,
S Mátyás királyon nem tett senki túl!

De amidőn a vig vadász-tanyán,
Ropogva égő tűzrakás körül
Zöld gyepre csapta a sereg magát,
Hogy kipihenné fáradalmait;
Midőn körüljár a nehéz kupa,

A kövér szarvas nyárson sistereg,
S élénk vitába lép át a beszéd
A nap gyönyöre- s akadémia-
Mátyás király nem szóla senkinek,
Került, fordult, - s egyszer csak elveszett!
A völgyben egyszerű falvacska volt,
A falvacskában annyi rózsá-arc...
S ő nagyságának tetszett a kaland!

Imígy elhagyván egyszer a tanyát:
Hűvös forrásra bukkant mentiben,
A hegy tövébenél, napkelet felől.
És a forrásban ifjú pórleány
Bugyogtatá zöld mázu korsaját,
Dalolva tartván azt a víz alatt.
Nyájas szavakkal üdvözlé elébb
És kért azután egy ital vizet,
Az ifjú lánytól, deli szép vadász;
S a szép vadásznak az ifjú leány
Szó nélkül nyujtá a hűvös italt,
És minden vére szép arcába ment.
De a forrásvíz el nem olthatá
A vadász szomját, melyben az epedt,

Bámulva a szűz arcát, természet:
Szemével itta kecséit mohón,
De égő ajka váltig szomjazott...
A lányka olyan ártatlan vala,
Piros kis ajkát csók nem érte még,
S a szép vadász oly szomju, oly heves!

A kut fölé hajolván újlag
Kis korsajával a bájos leány,
Mélázva nézett a fenékre le;
Akkor meglopván a heves vadász:
Általkarolta karcsu derekát,
S piros ajkára hő csókot nyomott.
Aztán, - egyik sem tudta, hogy esett -
A szép leányka ékes korsaja
Véletlenül lehullt és - összetört...!
S ijedtében a völgyi forrás
Azonnal jéghideggé borzadt...!

A szép vadász többé meg nem jelent,
- Elhagyta a vidéket a király, -
A lány pedig, mikép a monda szól,
Könyös szemekkel, halványan, kijárt
A völgyi forrás mohos szélihez,
Ülvén felette búsan, egyedül:
Hosszan merengett felbuzgó vizén...
Szemében köny, és hű emlékezés,

Ajkán sohajtás, e szótlan beszéd!
S a csendes láz amelytől a virág
Elsárgult, lehullt a forrás körül:
Alunni vitte a sápadt leányt,
Legszebb virágot egykoron...!
Sirhalma ott van a kuthoz közel;
Csendes már a sziv, csendes a vadon...
Csak a forrásnak beszél halk nesze,
De a bú okát nem beszéli el.

A hegy tövén a régi forrás
Királykutnak neveztetik.
És a vándornak, felbuzgó vize
- Mely egykor jéghideggé borzadt -
Szomját megoltja, és fogába üt...
Történetét elmondá a rege.

KÖSSZÖNY

Lenn fecsketábor nyugtalankodék,
Majd leszakadt a nagy, terhes ború;
Villám tüzében megdőrdült az ég...
- S kitört a szörnyű égiháború!

Lipóc várából a várúr fiát,
- Ki a bércekből tére meg, -
A völgyi falvacskában érte el
A zúgó-szárnnyu fergeteg.
S hogy elvárná benn a pogány időt,
Meghuzta egy kis lak kilincsét;
Idős jobbágy-embert talála ott,
S mellette lányát, drága kincsét.
Az ősz olyan beszédes;
A lányka oly szemérmes!
A pad zsurolt, fehér az ág;
Kevés jószág, de semmi vágy...
S az urfi szívesen maradt
Az egyszerű föld alatt.

Tejet tévén föl a leányka:
Pár kínáló szót rebegett!
S az urfi édesnek találta
A szót, mint a tejet...

A vész elmúlt, - az áldozó nap
Aransugárt lövette szét;
S az urfi bájosnak találta
A napot, s a lány sugárzó szemét...

Melyet a szép leány rakott,
A tűz fellángolt nyájasan.
S az urfi érzé, hogy szive,
Mint a tűz, lángolásba' van...

Majd megszorítván a lány kis kezét,
Vállára vette kürtjét, fegyverét,
S ifjú szívének tarka álmival,
Merengve járt a késő éjszakán;
S midőn ágyára dőlt, a vártorony
Idős kupján piroslott a korány.

Hónapjai a rövid évnek
Gyorsan futának, mint jövőnek.
Karos székében ült a vár ura,
Magas várának erkelyén,
És gondolá: ez mind enyém!
Tekintvén a föld messze tájira.
Mellette állt az ifju sarjadék,
- Sugár hajtás a vén csernek tövében -
És gondolá: mit ér a dús határ?
Koldus vagyok, ha nincs a lányka vélem!
Ki titkon boldogít; miért, miért
Nem adhatom mindezt szerelmeért...?
S merengő lelke, titkos vággyal,
A csendes falvi lakhoz szárnyal.

'Fiam, mi sürget annyira?
Talán vár szorgos munka rád?
Hogy oly gyakran látogatod
Alant a jobbágyok lakát...?'
»A jó rend és... a nép ügyébe' van,
Hogy megfordúlok ott...!« - 'Édes fiam!
Mindarra van szem, mely néz; - ne feledd,
Hogy neked itt, a várban van helyed!
A pórnak tiszte: szorgos munka és
Vak hódolat,
Melyet hiven, csak olykor látható
Urának ad.

De hagyjuk ezt a fontosabb miatt;
Fiú! nézd meg gyér s ősz hajszálimat!
Az őszi fának elhull levele,
S kidől gyakran a vén törzsök vele!
Ha ringaték mosolygó unokát,
Kor-, s fáradságtól ingó térdemen:
Meghajtom azt ama hatalmas úr,
A mord halál előtt, nagy szívesen;
Menyasszonyt néztem hát részedre ki,
Kezet hogy nyujts az oltárnál neki!'

Elhalványult az ifju mint az árny,
Szó helyt, sohaj szakadt föl ajkain;
Míg a fellázadt természet szava
Végigdördült a bércek ormain.

Vihartól védő ákácfaínál,
A jobbágy szalmás házikója áll;
Az est szelében ingó galy felett,
Pár őszi lomb sápadtan reszketett.
Alatta halvány, szótalan leányka
Borult az urfi keblére s nyakába...
Ez vérző szívvel kínosan
Mondá el apjának határzatát;
Amaz kétségbeesve, görcsösen
Ölelte át a szép ifjú nyakát.
És vallomása szívzuzó vala:
Keble alatt új élet dobogott...
Anyává lőn a lángnak általa,
Mely túlzönlő hévvel lobogott.
Szegény, szegény leány!
Vihart hozott neked szerelmet!
S im a vihar letört...
Eldúlván a szűz rózsakelyhet!
Mi van több: kéj-e avvagy gyötirelem,
Csodás világodban, vak szerelem?!

Napok mulának, s hajthatlan maradt
A vár uránál az érc-akarat.
Ott állt az ifju, s új arája
Szerelmesen tekint rája,
Mert szép ifjú volt a most bús vitéz,
Pillantása hó, szava mint a méz;
Tartása harcias, de nem kemény,
Szemében lángolt hódítási fény.
A kopját vetni emberül tudá,
Villám lőn a kard, ha megforgatá;
S ha tolla járt a zengő tamburán:
A sziv dobogni kezde szép dalán.
S mindez mit ér most...? szíve zuzva van!
Jár tántorogva, némán, nyugtalan...
Ijesztő váz a vendégek sorában,
Kik usznak a kehely s tánc mámorában.

Fényben pazar, boldogságban szegény
Nászünnep áll Lipóc várába' fenn.
Kinszenvedésben dús, hitben szegény
Nő nyög, sohajt a pórviskóba' lenn.
Szeméből forró könny ömöl,

Keresztvíz a forró könnyek hullása:
Fűrösztvén kisdéd gyermeket,
Ki bár a kínos életet ne lássa!
Rögtön megálltak könnyei...
S kit reszketeg karjára vön:
Nézé a halvány csecsemőt,
Sokáig, némán és merőn.
S e csendből, melyben szörnyü harc vala, -
Most megrázkódva felriadt,
A bérci várnak termiből
Lezúgó nászi zaj miatt.
Beteg, lelkét ezer
Káprázó képek ostromlák körül:
Zavart emlékezet...
Hűség... gyalázat... hit... rendetlenül.

És ágyát, melyet fájdalom vete,
Elhagyta magzatával hirtelen;
Réten, mezőkön tántorogva ment:
Fehér kisértet, sötét éjjelen.

Midőn a bércetetőre ért,
- A várnak általellenében -
A nászi nép vigalma közt,
Éjfélűt ütött az óra épen.
Általbámult a zajgó vár felé...
Kis gyermekét szívére ölelé,
S a szikla párkányára lépe,
Hol mélység tátongott eléje...
Szívén kétség, arcán zavar,
Szegény nő, tán halni akar?
S készül magát a mélybe vetni,
Gyalázatot, kint eltemetni...?
Igen... még a várhoz pillantva át:
Megcsókolá utószor magzatát,
S beállt a vég, a szörnyü pillanat,
Bukásra ingadoztak lábai...
De míg elmúlnék egy rövidke perc:
Kővé meredtek minden tagjai.
S a barna sziklacsúcs felett,
Hideg szobor emelkedett.
A vígadó várból pedig
Az éj felén,
Örökre eltűnt a fiú,
A vőlegény.

Hová lőn a fény, és a vígalom?
Lipócvár pusztá, század-dulta rom;

Ki a falak felett parancsola:
Nevével, mint az árnyék elhala;

De a *kőasszony* áll a bérc felett,
Fogván ölében a kis gyermeket.

A KÉT IJÁSZ.

Hatalmas úr lakott a Tiszánál egykoron,
Otthon volt innen, otthon a tulsó partokon;
Bőven termett a rétség s jó fekete homok,
S a tágas csürt betölték a kazlak, asztagok.

Míg válla birta, gyakran forgott a harcmezőn,
S küzdelminek, csatákon, nagy méltó bére lőn,
Kiterjedt birtokában élven hatalmason,
Hirnév sugára rezgett az ősz hajszálaikon.

És mégis volt lelkének egy mély borúlata:
Nyomán, édes fiának senkit se mondhatta;
De a borúlat éjét enyhítő tiszta hold,
A nyájas holdvilág, szép ifjú leánya volt.

Jöttek pedig leventék és büszke hadfiak,
Fényes neve s babérja lévén mindannyinak,
Hogy akiről a hír oly mesés palástba' jár,
Meglássák a leányzót, Tiszának partinál.

A lányka kelleméről hazudtak a szavak,
Mert a valónak a hír halvány árnyéka csak!
- Felőlem más a világ felett király lehet,
Ha e hölgy viszonozza forró szerelmemet! -

Ezt gondolá magában mindannyi hős, vitéz,
Szemébe a leánynak csak egyszer is ki néz;
És a két legmerészebb, hogy elnyerhesse őt:
Ügyében szót emelt az öszült vitéz előtt.

Ki nagy kísérettel jött, egyik mond délcegen:
'Nevem Vencel, s egész föld ösméri nemzetem;
Békében, mint csatában, hatalmas hon fia
Esdik lányod kezéért, megöszült dalia!

Gazdag vagyok, s hogy láthatd, mi ér karom? ha kell
Im párcsatára hívok bárkit honodba' fel!
S míg szólt a hosszú száraz termet negédesen:
A hölgy nem méltatá egy tekintetére sem.

Utána szólt a másik lovag: »Nevem Kenéz,
Egy nemzethől s hazából veled, derék vitéz!
Két tárgyért ége szívem keblemben e napig:
Hon és csata; leányod lőn most a harmadik.

Mit érek a csatában, megnézni jőj ki majd,
Mert a német lovaggal karom fog víni bajt!«
S míg szólt imígy, a lányka pirúlt, vagy sápadott,
És félve, lopva nézte a tetsző bajnokot.

»Vitézek! - mond az agg hős - míg engedé erőm,
Mint egy, megálltam én is a véres harcmezőn;
Feszült ijam rugásán sok nád repüle szét,
S megférne fél kezemben, amely szívet nem ért.

Le a karddal, vitézek! ívet ragadjatok!
Nyíl döntse a csatát el; s ki nyíllal győzni fog:
Azt mondom én fiamnak, s a boldog partokon,
Azé legyen, leányom kezével, birtokom.

Föl hát derék vitézek, a küzdelemre föl!
S figyeljete szavamra, mely víhelyet jelöl:
Egyik fél átkelend a túlpartra, mely felett,
A társ átellenében foglal vívó helyet.

Igy a két bajvivó közt leend a mély folyam,
A nyilvessző pedig, mint gyors fecske, átsuhan;
S úgy lőjön, aki lő, hogy egy nádja lesz csupán.
És csak haláladó hőst öleljen a leány!«

Midőn a párcsatáról elterjedett a hír,
Két partra tódul a nép, gyermek s öreg, ki bír;
S jóslattal ez Kenéhez, amaz Vencelhez áll,
De legtöbb arra hajlik, hogy egyik sem talál.

Partjára a Tiszának kijött az ősz maga,
Bár elgyengült szemével ő mit sem láthata;
De állott oldalánál nagy híradó sereg,
Melytől rögtön megértse, amik törtétenek.

Ott volt a szép leány is, - szorongó kebele
Szuró kétség nyílnak fájdalmival tele; -
Függvén Kenéz alakján, amely a part felett;
Társának ellenében nyugton emelkedett:

A két vívó sokáig állt mozdulatlanul,
Nyilához, vesszejéhez egyik vitéz se nyul;
Az első szót társának engedve mindenik...
A nép susogva jósol jót vagy roszt nekik.

Gyorsan felvonta ívét most a német lovag,
S karját emelve, harsány szavak rivaltanak:
Vencel lő!... és utána... ott állt Kenéz helyén...
A halál átrepülte társának vesszején.

Kenéz lő!... s néma csend lett... de még egy perc se tölt:
S rája harsány rivalgás rázta a levegőt;
S már nem hallhatta Vencel az éljen-hangokat,
Mert a véres homokban holtan hevert hanyatt.

Kenéznek zúga éljent a parti néptömeg,
Az agg vitéz, fiául, Kenézt ölelte meg;
A hölgy búbajos keble, a harmatszűz ajak,
S dús birtok, mind reá, a győzőre vártanak.

A földet, melyen elhullt Vencel kegyetlenül:
Kenéz, kíséretének engedte lakhelyül.
S hol *Vencel lőtt: Vencsellő* építették, s maig
Lakói ajkiról más hon nyelve hallatik.

S átellenében ennek a parton magasan,
Honnan győző *Kenéz lőtt: Kenézlő* falva van;
S a hőstől, a kövér föld, szállott firól fira,
Kik falvakat rakának a víznek partira.

És évek, századok gyors futással multanak,
Idők futó homokján kivesznek a nyomak;
Felettök délibáb: az emlékezet lebeg,
A mult képét mutatván halvány ködébe' meg.

OLTÁRKŐ

Sáros hegyes-völgyes határa
Egyik bércén állt Karvaly vára,
Magasan - mint egy óriás -
Büszkén emelkedő tornyával,
Melynek villámok táborával
Gyermek-játék a bajvivás.
Amely emelte vállain,
Csak úgy nyögött a bérc alatta;
- Sok büntől volt a vár nehéz;
S reá kért átoknak miatta. -
Tajtékozó patak
Futott le a bércoldalon,
Melyet kinjában izzadott
A terhe-unt halom.
Felül titok, fény, bűn lakott,
S zajtól rengett a vár fala;
Karvaly rabló lovag, s a táj
Csapása, ördöge vala.
Vivén cinkos hadát:
Fosztott, rabolt és égete;
És tette, arca volt,
Minő a vétek, fekete.

Az őrgonddal tartó anyának
Titokban nőtt édes leánya
És bútt, ha a rabló közelgetett;
- Miként bú az ifjú galamb s remeg,
Jövén a véres-körmű kánya. -
És mégis minden év alatt
Nem egy lőn gyászos áldozat!
S ki fájdalomában szót emelne:
Halál, vagy börtön láncra rajta;
Oh, ments, uram, meg a gonosztól!
Sok vérző sziv titkon sohajta.

Egykor, lezúgván bűnlakából
A rabló, mint a fergeteg,
Csaholt előtte és utána
Vadat hajhászó ebsereg;
S hol, - Istenétől munka közt
Kérvén kenyért, ruházatot, -
Feltört tenyérrel, a szegény
Szántóvető nép izzadott:
A felzsendült vetés
Fejét kihányni kezdte már,
És gazdag aratást
Igért a hullámzó határ;
De a kőszívű összevissza
Törette, dulta a vidéket;
Mint ahol jég, vagy sáska jára:
A díszétől fosztott határra,
A bús földnépe sírva nézett.

Mint a mezőknek tündérasszonya,
Dalolva, tarka koszorút fona
Egy édesen andalgó szép leány,
Ülvén a rét zöldellő pázsitán.

‘Enyém ő! - szólt Karvaly - rég keresem!’
S felé csuszott, mint éh vad a lesen;
De a leány, eszmélve még korán,
Eltűnt a fűzes zöld sikátorán.

‘Utána!’ - ordított a vad lovag, -
És kísérei szétrobbantanak;
De a leányt - a helység oly közel! -
A zsákmányló nép nem foghatta el.

,Te vén kopó! jól érts meg engemet,
Agyon rúglak, mint egy hitvány ebet,
Ha még ma az enyém nem lesz a lány...!’
S a vén vadász értett az úr szaván.

»Hatalmas úr! tudom, hol a berek,
A gerlicének majd hurkot vetek,
S ha csak az égben nem tartózkodik:
Tied lesz...!« - szólt görnyedve a porig.

Karvaly, sötét barlangja rejtekén,
Járt föl s alá, miként az éji rém,
Szilajbodván minden percen dühe;
Vadásza, Kancsal, végre megjöve.

‘Beszélj!’ kiálta Karvaly nyugtalan, -
Parancsod híven végrehajtva van!
De üldöző csapat támadva rám,
Váradba a lányt el nem hozhatám;

Utat veszíték hát a nép előtt,
S az oltárkőhöz vittem sebtén őt;
Ott a galamb...! onnét el nem szökik,
Mellette hat legényem öröklik!«

‘Ördög, pokol...! ha őt ott nem lelem...!’
»Uram, felesleg minden félelem!
Ott e nagy éjben a bagoly ha jár,
S biztosb azon hely, mint e sziklavár!

De halld mivoltát: a bércoldalon
Elrejtve régi falrakás vagyon;
E honba rontott szittyá őseid
Rakák hajdan oltárul e falat,
Hadúrnak első lángot itt vetett
Az új földön a véres áldozat.
S akkor a bérc bűvös erőt nyere;
S annak most is, aki fegyvert visel,
Vagy véres boszút forral kebele:
Hozzája-férhetlen a régi hely.
Tatárfutáskor ezrek életét
Tartá meg a bérc, mely csudásan véd.
Hatalmas úr! vesd el hát fegyvered,
Jöjj... és a drága zsákmányt ott leled!«
Szól, - s Karvaly véle a nagy éjszakán
Elvágatott gyorsan futó lován.

Felkölt az új nap fényes reggele,
S a megrabolt családon gyászt lele;
A bús szülő, - oda van magzata! -
Jaj-szó között, bus könnyet hullata.
S jövén gyors hirnök szólt fájdalmasan
Lányotok Karvaly hatalmába’ van...
Az oltárkőhöz vitte a gonosz;
Segélyt a föld, de tán az ég se hoz!

S hangzott a bús apának ajkain:
Isten nevében föl, föl társaim!
Segélyével meghágjuk a helyet,
Hisz angyalának veszni nem lehet!
S a hű nép, a rablónak ellene
Fegyvert ragadva, búsan felkele.

A jó öreg vezette hű hadát,
De megrohanván a bérc oldalát:
A kar lelankadt, a térd megtörött,
S lehullt a nép kinos jajok között:

Ismét, meg ismét tört s erőködék
A nép néhány legmerészebbje még
És mind haszontalan! akarna...
De leveri a bérc varázs hatalma.

Hol lel vigasztalást a bús apa?
Sok küzködés után, bátor hada
Fájó tagokkal lassan visszatért;
Mond: villám érje a gonosz fejét!

S kacagva állott a rabló felül;
- A szűz virág még illetetlenül!

És másodizben a szép hajadon
Testvéri jöttek futós lovakon,
S utánok hosszan nyulva annyi nép,
Hogy tán a bérctet széjjelszedheték;
Hozván gyilkos vasat, boszút s erőt,
Alattok szinte megrendült a föld,
De amidőn kezdék az ostromot:
A rohanó had rögtön megfogyott;
Hortyogva hátratért mindannyi mén,
Lehullt lovagját húzva kengyelén;
A fő lelankadt, térd s kar megtörött,
A szemre szédülés homálya jött.

S kacagva állott bösz Karvaly felül:
- A szűz virág még illetetlenül!

Harmadszor jött a vőlegény maga,
Mint az oroszlán, mely nyilat kapa;
Követte fejre kisszámú csapat,
Rablóra, bércre szórva átkokat.
És megrohanván a bérc oldalát,
Nem lőn többé varázs hatalma gát;
Vért szomjazott bár, és volt fegyvere:
Mátkát, csoportot vissza nem vere.
A karra nem jött zsibbadási kín,
Nem ingott többé a nép lábain,
De fel, gyorsan és biztosan haladt,
- S körülkeríté a varázs falat.

S mig rabló Karvaly elképedve állt:
A mátka kardja mellén verte át.
A zsákmányolva élő söpredék,
A föld színéről eltörölteték,
Ellent sem állva; - nem volt fegyvere! -
A vétek méltó büntetést nyere.

A hely varázs hatalma hol vagy...!
Csodálkozással a had népe szólt;
S válasz reá a mátka kinja lőn...
- *A szűz virágszál ah már törve volt!* -

Pécsújfalvának sziklás bércein,
Pusztult magányban áll a régi fal;
Felette vad fák ága birkozik
A nyargaló szelek fiaival;
Varázs-hatalma régen oda van,
Csak a mondában él homályosan.

AZ ÁRVALÁNYHAJRÓL.

Virágos kenderben
Pitypalaty, pitypalaty;
Megöl a búbánat,
Galambom, el ne hagyj!

Virágos kenderem
Elázott a tóba',
Ha megcsaltál, hozzánk
Ne járj a fonóba!

Vékony a len szála,
El is szakad könnyen;
Hittem a szavadnak,
Meg is bántam szörnyen.

Ne leld el az orsóm,
Mert ki nem válthatom!
Úgy fáj az én szívem,
Hogy ki sem mondhatom...

Majd amikor nem fáj
Az én szívem tája:
Megmondja, megmondja
Temetőm fejfája!

Búsan enyelgő dalnak hangja szól
A víg fonóban lányok ajakán;
Künn a vihar zúg, künn a hó szakad,

Míg benn, az egyszerű boldog tanyán:
Nyíl minden arcon kedv s örömvirág;
- Tiéd az élet, boldog ifjuság! -
Nincs álkodás itt, s nagyvilági fész,
Az óra tűnik, a bú s gond kivesz;
S ha édes szívügyében összebú
A szende lány s az egyszerű fiú:
Édes szülének, aki látja, nincs
Aggó szíven nehéz gyanúbilincs.
Mindent fiának szólít egyaránt,
Édes lányának hí minden leányt.
Egyszer kifordúl s ím a tengeri,
Gyors pattogással a kéményt veri;
Majd a fogasról kancsót vész elő,
És megtörülván gondosan elől:
Tele csapolja a karcsú edényt,
S édes borral kínál leányt, legényt;
És hogy jobban csusszék a bor vele:
Akkorra kisül a fris csőrege.

Felcsattan újra a társak dala;
El-elszakad az orsó fonala,
Orsólesésben a fiú szemes...
S kiváltja a lány, bár szemérmes.
És van sikoltás, ha pajkos legény
Meggyújtja a szösz, a guzsaly nyelén.
Van tréfa, dal, mese és vig zsibaj;
Türve, feledve annyi házi baj.

Megszólal most egy ifju barna lány,
- Egyet pattantva vékony fonalán, -
'Ugyan te Erzsi! nem tudnád-e még,
Az Árvalányról azt a szép regét?'
És Erzsi megcsóválván szöghaját, -
Az Árvalányról így ejté szavát:

»Az óperenciás tenger határinál,
De még azon is túl, hol a madár se jár,
Egy nagy hegyen, erős királyi vár vala,
Melynek vas-vályogból építették fala.

Két sárga oroszlán őrzötte a kaput,
Az egyik vigyázott, míg a másik aludt;
Az idegent messze megérzé szaglása,
Hét mértföldig hatott erős ordítása.

A hatalmas király, ki a várban lakott,
Belőle a világ végére láthatott;
- Óriásország is közel volt hozzája,
Tovább, a hétfejű sárkányok hazája. -

Kilenc nagy országon uralkodott keze,
Kilenc nagy országra vigyázott két szeme;
A gyámoltalannal, az özvegy és árva,
Kegyes színe elől soh'sem volt kizárva.

Őrizte gondosan, miként a két szemét,
Korán árván maradt három kis gyermekét;
Ölelte, csókolta a három kis leányt,
A széltől is őrzé, s tőlök semmit se szánt.

Talpig bíbor-bársony ruhába' járatá,
Arany edényekből eteté, itatá;
S a három kis leány ünneplő ruhája,
Törés nélkül elfért egy dió héjába.'

A legkisebbik lány a többiek között,
Annyira a megholt szülőjére ütött,
Hogy szája és szeme, ha hallgatott, ha szólt:
Az édes anyjának szakasztott mása volt.

Történt pedig, hogy a király, egy nagy vadon
Erdőben, eltévedt egyszer vadászaton;
Lement a nap, s mindig jobban sötétedett,
De utat, vagy csapást sehol nem lelhetett.

Bojtorjány ragadt rá, vadszölő-indába
Akadt minden lépten-nyomon meg a lába;
Csipkefa karmolta össze képét, kezét,
Az útban álló galy majd kiverte szemét.

Néha bozótba, vagy posványokba jutott,
Keresztül-vergődni rajtok alig tudott;
S egyszer kicsinybe mult, - midőn éjszaka lett, -
Hogy egy pusztá farkas-verembe nem esett.

Hangos vadász-kürtjét fuvá mindenfelé,
Hogy a nagy erdőség csak úgy rengett belé,
De vissza semmi hang nem jött feleletül...
Uram teremtőm! szólt a király egyedül...

Igy állt tünődve egy mély vízmosás fölött,
S fülébe messziről gyereksírás ütött;
Indúl a gyenge hang után lábújjhegyen;
Hallgatva meg-megáll, megint tovább megyen.

Hát istentadta! egy kis csecsszopó leány
Feküdt a bokorban, letéve mostohán;
Kinyujtá kis kezét és sírt keservesen...
- Megszánta, felvette a király kegyesen.

Jótétedért jót várj! mondják szóbeszédben,
A király az ösvényt megtalálta szépen;
S a népének igaz örömére,
Éjfélre, fáradtán várába elére.

Minden országába irást eresztett ki
A gyermek felől, de nem jött érte senki;
Dajkát kerestetett tehát - *Árvalánynak*,
Akit az udvarban csak ekkép hívnak.

Királykisasszonyok már megnőttek szépen,
A kis Árvalány is megnőtt azonképen;
S ki rája tekintett, megállt szeme, szája.
Álmélkodás nélkül nem nézhetvén rája.

Hetedhét országról csudájára jártak
Sarkáig leomló hőselyem hajának;
Sötét kökény szeme, karcsu volt termete;
Nem hitték, hogy földi anyának gyermeke.

A két idősb király-kisasszony mérgesen
Üldözte mindezért nagy irígységiben;
Nem átván szegény leánynak mondani:
Nem illet a szép haj! talált, sehonnai!

De a legkisebbik nyájasan bánt vele,
Kinél bánatjában vigasztalást lele;
Reá a két nagyobb mindig árulkodott,
S mellette mindig a jó kis leány fogott.

Történt, hogy a szomszéd királyfi fényesen,
A várban egy napon lánytnézni megjelen;
Mert az öreg király három lánya közül,
Egyet régen neki igére hitvesül.

Az ünneplő ruhát vevén magokra föl:
A lányokon gyémánt, arany, gyöngy tündököl;
Fáradván a három lány szolgálatában,
Ment Árvalány is, de csak festett ruhában.

A királyfi őket amint sorra nézte:
Árvalány szépsége mindjárt megigézte;
Szemét soká el nem tudta venni róla,
Végtére az öreg királyhoz így szóla:

- Kilenc erős ország hatalmas királya!
Szép is, - tudom - jó is felséged leánya...
De kihez szívemet szerelme ragadja,
Feleségül nékem csak Árvalányt adja!

Reszketett Árvalány, mint gyöngy nyárlevél,
Lesütötte szemét, fel is nézne, de fél:
Kebelében a szív dobogott sebesen,
Szemlélvén az ifjú király szerelmesen:

Gyönyörű vagy, mint a kertek tulipánja!
Légy boldog is velem, szerelmem bálványa!
Gyöngyökkel borítom szép haját fejednek,
Királyi székemben bársonyra ültetlek!

És a legifjabbik a három lány közül,
Szegény Árvaleány szerencsésén örül;
De a két idősebb, rút irigység között,
A szép menyasszonynak vesztére esküdött.

Felbútt a holdvilág, eljött az éjszak,
De boldog Árvalány soká nem alhata...
Midőn nyugalomnak adná végre magát:
Két álnok teremtés lenyírta szép haját.

Álmában Árvalány igen boldog vala...
De amint felkelt a jövő nap hajnala,
Szegény! egy pillantást hogy a tükörbe vet:
Elrémült magától... s a szíve megrepedt...

Édes vőlegénye jajgatva siratta
Sirt ásván rozmarinbokornak alatta:
Tulajdon kezével neki ágyat vete,
- Ez a szép Árvalány gyászos története. -

Ezen nagyon örült a két gonosz leány,
De meg is verte ám az Isten igazán:
Megőszült mindenik kevés idő alatt,
Nem kellett senkinek, vén lánynak ott maradt.

Szép Árvalány haját a várnak ablakán
Kiszórván mérgesen a két irigy leány:
Jött egy nyájas szellő, s egy szálíg felszedé,
És elrepült a lány temetője felé.

A sírnak halmára három szálát letett;
Aztán amerre szállt, amerre lebegett,
Szálónként hanyta el völgyön, hegyen, mezőn
Utjában mind csak ezt suttogva érthetők:

- Kelj ki, kelj ki árvalányhaj!
Föld, fogadd őt kebeledbe!
Szállj le, szállj le, enyhe harmat!
Süss ki, süss ki, nap sugára!

Nyargaló szél, fel ne gyomlálj!
Emlékére Árvalánynak:
- Aki nyugszik sír ölében,
Rozmarinnak árnyokában;
Kelj ki, kelj ki árvalányhaj!

Szép Árvalány az esti
Szellő szülötte volt;
S kikölt az árvalányhaj,
Mint a szellőcske szólt;
S azóta; hol tenyészik:
A rét vidékinél,
Lágyan ringatja anyja,
A csendes esti szél.

Legények! a leányhoz
Hogy hívek légyetek:
Bús Árvalány hajából
Bokrétát kössetek!

Azt szedjétek, leányok,
Ti is völgyön, hegyen!
Rút a leány, ha irigy;
Ő jó, szelíd legyen.

EPERJES.

Meghagyta nekünk a letűnt idő,
Öreg regékben sok történetét,
S ki hallgatózik puszta templomok,
S forrás vidékin, ó romok körül,
Barlangnyílásnál, s mély vadonban:
Hall sok csodás, hall sok szép dolgokat.

Vak Béla jött számos kíséretével,
Birodalmának felső részire,
Mely fekszik a lengyel határ felé;
Holott mély rengetegbe tévedett,
Világtalan királlyal, a csapat;
Lengyel határ felé volt hajdanában
Falvak helyett erdő, s vadon csere.

A forró nap délpontra hága már!
Sütő sugáritól a zöld lapu
Megszökülten ereszté el magát.
Elfáradott, és megszomjúhozék
Hosszú járás-kelésben a király,
És inni kéré kíséreitől.
Háromfelé szakadt most a csapat,
S indult keresni hűs forrás-vizet,
A messzezúgó erdő tájain.
Bélát pedig szépen leülteték
Zöld gyepre, zöld fák csendes árnyiban.

Megült a fejdelem, s nem ejte szót.
- Egy pár vitéz némán állott megette,
Kit ott hagyott a többi őr gyanánt. -
A szellő gyöngéd ujját érezé,
Mely arcán símogatva elszaladt.
Hallá felette a pintyek dalát,
Kivette a rigó ugrásait,
A fiatalok hajló ágain.
Kezén pihent meg a virágkehely
Nedvével megrakodva visszatérő
Serény polgára a köpűnek;
S eget, sem földet ő nem láthata!

Országában ő leghatalmasabb
És egy személyben legerőtlenebb.
S miként az ülve játszó csecsemő
Egy lépést sem tehet botlástalan:
Hatalmas nép fölkent királya
Gyámoltalan magában...!
Ki országának fénye, napja:
Magának éj, sötét, reggeltelen.
A nép reá néz, őtet követi,
Ő milliók léptének ad irányt,
Ő, - kit vezethet gyöngé kis fiú.
És ül a fejdelem, nem ejtve szót...
De lelke mély gondokkal küzködik...
Hisz a király is ember!

És elszéledvén tűnődése:
Hozzá mászott a lusta únalom,
S legyezgetvén denevér-szárnyival,
Reá álmos, meleg szellőt vere.
Most megösmerni vágyván helyzetét,
Tapogatózni kezdett csendesen,
És ülhelyét megnézte két kezével,
S ott földiepret ére mindenütt,
Amely a fák alatt terítve volt,
Meghajlott szárán csüggve bokrosan;
Érett bogyóit a szomjú király
Magához vévén, epedése mult,
S könnyebben várta a forrásvizet.

És a nap délutánra hajlott.
Kiséretéből az első csapat,
- Amely először tére vissza, -
Elmondta, merre járt völgyön, hegyen,
Mint vergőde át a bozótokon;
S elmondta, hogy forrásra nem talált
A rengetegben.
Megjött a második, mely távolabb volt,
Hozván bőséggel szomjoltó vizet;
Elmondta, hús forrásra mint akadt
Hegyoldal árnyas, szirtes öbliben;
S hogyan talált rá csörrenésiről,
Melyet kövecses habjával vere.
Eloltá szomját legott a király.

Majd nagysokára jött a harmadik,
- Mely a királytól legmesszebbre járt;
Vidor kedéllyel szállongott elő,
És ajka tréfás, pajkos szókra nyílt.

Ujját emelte rájuk hadnagyuk,
Intvén szemével a király felé,
Mely ezt tevé: komolyság, tisztelet!

De a csapat dévajkodása
 Meg nem szünék, de nőtt szemlátomást.
 S amint szemügyre vették társai
 A harmadik csapatnak emberit:
 - Csodálkodással tekintvén reájok, -
 Kisült, hogy mindenik boros...
 S azok biztonnyal mondák: hogy vizet,
 Nem bort ivának forrás medriből,
 De a csöppeknek ott, boríze volt;
 S lőn, hogy mindnyájan észrevétlenül
 Kedvet kapának, s *Borkútnak* nevezték
 A forrást, a völgy hűvös árnyiban,

 S mond a király: vágattassék ki a
 Vad erdő, ülhelyem körül!
 Hol hűsítő, érett bogyóival,
 Talála földiepret két kezem,
 Mely kinzó szomjamat megenyhíté.
 Épüljön város a vadon helyén
 S emlék gyanánt a történet felől:
Eperjes légyen ő neve!

 Ugy lőn, miként mondotta a király.
 Kiirtatván idővel a vadon,
 Megnépesült vak Béla ülhelye;
 S eperszemet viselve címerében,
 Épüle város, és áll e napig.
 Határiban - kárpótlásul talán,
 A szőlő borhozó gerézdiért
 A régi forrás,
Borkút, borízú nedvével buzog fel. -

VERESPATAK.

- - - - -
*Régen város volt ez helyen,
 Zsigmond király idejében.
 Két templomok, nagy tőtések
 Arany bányák és sok ércek.
 Az mély árok bizonyítja,
 Bonfinius ezent írja;
 De a dúló rabló Csehök
 Elpusztíták, a pártütők!
 A Krisztusért immár kérünk,
 Édes atyánk légy mivélünk!*

- - - - -
*Anno 1624. die 26. augusti.
 (A telkibányai templom falán, belől.)*

Hol Telkibánya bércein lebeg
Bozótos erdő kétes árnya,
S a fejsze egyhangúan döng, kopog,
Odvas bükkök tövébe vágva;

Hol, vén fukar módjára, a bérc
Sziklás ölébe rejti kincseit,
S megátalkodva állja, tűri
A kutató bányász vas-ékeit:

Áll Kányahegy, Itt hajdanában
Arany- s ezüstre vitt a gazdag ér;
Öléből most forrás buzog fel,
Veres habokkal, mintha volna vér.

Lelkem varázs fuvallat éri,
Állván a bérceken s a patak felett;
S im titkos ajk susog fülembe,
Csodás regében ó történetet.

Miként a hangya, nyárszakában,
Dolgozva hemzseg lyuklakában,
- Hogy megrakott tárháza legyen,
Ha vihar fog dühöngni télen -:

Régente e bérc mély ölében
Úgy hemzsegett az ember épen;
A bánya népe éj-naponta
Érces sziklát feszíte, onta.

Az ember kincs után sovárog
S ha intnek a csábos sugárok:
Megjárja a mély tenger ágyát,
És fúr sötét hegyekbe' bányát.

E bérc igen dúsan fizette,
Hogy élve benne eltemette
Magát a bányász; s merre vágott,
Elé ezüst s arany sugárzott,

És szombaton, déltől napestig
Dolgozhatott saját kezére;
Szorgalma addig amit ásott:
Az lőn egy héti munka-bére.

Épen kondult a dél harangja,
- A bérceken széttörve hangja; -
S a hét utolsó napja lévén,
Moraj támadt a bánya mélyén.

Szerencse föl! harsogva zengett;
A bérc repedt, a szikla rengett

Erős karok sulyos csapásán,
Forogván bennök tompa csákány.

A munka folyt nagy szenvedéllyel,
A kincs sovár, lázas dühével;
S a dűlást gyakran abba hagyván.
Civódtak hitvány ércdarabkán.

De aki ül kincsén sötéten,
Harag gyult a szellem szemében;
S megútálván e kapzsi népet,
Barlangja ajtaján kilépett.

S kiket kincsén kapkodni látott;
Nagy boszúsan köztök megállott;
S hogy ellenségit elveszítne:
Hatalmas karját szétfeszíté...

Az érc fenn estimára kondúlt,
Midőn a bányaőr kiindult,
S imádkozni egy Miatyánkot,
A bánya torkánál megállott,

Azonban rémület fogá el,
Észrevévén, hogy nádpálcája,
- Mit megtámaszta a torokban -
Görbülni kezd abroncs módjára.

»A bánya száll!« kiálta rögtön,
- És a kiáltás mélyre szállott;
»A bánya száll! kiálta újra,
Hanem hívókra nem talált ott.

»Isten nevére esküszöm, hogy
A bánya száll! siessetek ki...!«
De a kincsvágy erős a szívben!
Gunyszó felelt, - s nem jött ki senki.

S a bérc nagy hirtelen lesúlyedt,
Fölдрázó dörgésnek közötte;
S a bánya kincsbeteg dulóit
Ércomladék alá temette.

Mely elragadt testvért, barátot,
S bús sírja lőn a kedveseknek:
A bérce, fájdalom-szavával
Nevezte a nép Kányahegynek.

A veres patak - szól a monda, -
A gyilkoló sziklák alatt,
- Kik háromszázan voltak, -
A holtak véréből fakadt.

S míg az idő betelni nem fog,
Mely a szellemnél irva van:
Foly a patak s eret kutatni
Jár a bányász haszontalan;
De majd megenyhül bőszen haragja,
- A vérszín forrás enyész, -
S miképp hajdan volt, Kányahegyben
A gazdag bánya nyitva lesz.

POGÁNY-KÚT

Sárospatak tetőin, hol a gerézd fizet:
Javában állott a bő, a várva várt szüret.
‘Egy híja száz a hordó! sajtó, kosár tele,
Tudom, hogy a kerekszám bőven kilesz vele;
Ezt híják bő szüretnek, ezt ám fiúk! mikor,
Hordó szükében, a must a kádakon kiforr,
Mely édes, mint csak a méz, amellet meg tapad,
A lép se fogja össze jobban az újjadat!’
A tűz körül sűrögvén, imígy hangzott vala
A jókedvű hadastyán, az agg vinclér szava.
»Bátya! jól mondja a tűz s még úgyis alhatik,
Pogánykútról ha tud, hát beszéljen valamit!
Mert tudjuk, mily bort szűrünk itt a bérc oldalán,
De a név hogy ragadt rá? kelmed se tudja tán!?«
‘Tudom biz én! Ha szóban bor van, meg háború,
Már akkor a beszédet csak hadd reám fiú!
Kit elvitt a gohértől a kard, meg a nyereg:
Ismét csak a gohér- és kapához tére meg.
Szerettem azt is, ezt is... de halljuk a regét:
Pogánykút hajdanában honnan vevé nevét?
Sok háborút viselt a
Magyar nép egykoron,
Csúfot tévén nem egyszer
A jó szomszédokon;
Egészen vérben volt
A háborúskodás:
Ő bánta mást, ha őtet
Nem háborgatta más.
Ha kardját megpróbálni
Nem volt kinek fején:
Ugy egymást fojtogatta,
Tulajdon tűzhelyén:

S hallátok úgy-e hírét,
Hogy a kontyos pogány
Másfélszáz évig ült a
Visszás magyar nyakán?’
»De bátya! a regére
Igy reggelig se jut,
A kút felé előtte
Járatlan már az ut!«
‘Igazság...! már beszélem
A gyász történetet:
Mikor volt? nem tudom jól,
De rég történhetett;
Hegyalján híre fut, hogy
Imitt jön a török...!
- És a levél az ágon
Hiába nem zörög! -
A megrémült lakosság
Kipusztítá lakát;
Elrejtve, földbe ásva
Féltőbb tulajdonát;
Erdőkbe, nádasokba,
S barlangba rejtezők;
Meg is jött nemsokára
A ronda csőcselék.

Hogy épségben maradna
A bérc arany-leve:
Gondoskodott felőle
Sok gazda eleve;
Hegyalja emberének,
Ugy most, mint akkor, a
Legféltőbb kincse lévén
Hatalmas ó bora.
Pogánykútnál a bérce,
A bortermő vidék
Legjobb pincéi voltak
Azon időbe’ még.
De mind elpusztulának,
Mert régi a dolog!
- Ma is még néhol a föld
Oly hangosan dobog;
Elég az hozzá, borral
Mind telve voltanak;
Egyszer csak úgy gurúlt le
Hordó meg átalag,
A hegynek oldaláról,
S az aljig meg sem állt...
Holott a gazda számos
Mély gödröket kapált;
És a forrás vidékén,

A bokrok közt, sokan,
A hordót földbe ásták
Nagy fáradságosan.
A rút pogány, dühében,
Pusztíta, égete,
- Gyászos lett mindenütt a
Vidék tekintete. -
Bércekre, hegyre mászott,
Az erdőt felveré;
- Magát mutatni, még csak
Egy lélek sem meré. -
S véletlenül, a hosszú
Kalandozás között,
Hol a bor volt temetve,
Ezen vidékre jött;
S itt, a rút fajzat, addig
Szaglált, ólálkodott,
Hogy meglelé az áldott
Italhoz a nyomot.
Az a jóféle aszú
Beh is kár volt neki!
Nem szántam volna mind a
Nyakát tekerni ki!
Mert nem tekintve semmit,
Szabad, vagy nem szabad:
Ivott, mint a szivárvány,
Majd hogy meg nem szakadt
És annyi gyűlt a kuthoz,
És annyi bort bevert:
Hogy, mint a zsák a szérűn,
Egymás hátán hevert.
Lopózva két magyar jött
Most a forrás felé,
Edényét hús vizében
Hogy megmerítené;
S a bűvó rejtekekbe
Hogy megvívék a hirt:
Fegyvert fogott kezébe
Legottan, aki bírt;
S a részegült cudar nép,
Kevés idő alatt,
Vérébe, borba fulva,
Hevert a fák alatt.
A tájról nemsokára
Eltisztult a pogány;
S lakába tért meg a nép,
Sok szenvedés után.'

Elmúltak a futások, a háborús napok,
A régiek kidőltek, mi élünk általok!

De ott, hol a pogány vér hajdan ömölt, maig
Pogánykutnak a hűvös bérc-forrás mondatik,

Mely futva bokrok alján, csavargó árkot ás,
S jót-jót iszik vizéből az eltikkadt kapás.

CSENGŐBARLANG.

Torna bérces szép vidékén,
Hegyoldalban bércüreg;
A kiáltás, rejtekéből,
Csengve-bongva térve meg:
Jámbor éltü népnek ajkán
Csengőbarlang a neve;
S szirtein így hangzik a mult
Halk viszhangja, a rege:

Sárga lombot ráza s hinte
Fák alá az őszi szél;
Búsan gubbadt a pacsirta
Pusztá fészke szélénél;
S kis kosárral szép leányka
Tartott a hegyek felé,
Hol piros bogyóit a som
Késő fája érlelé.

A rejtelmes lánykebelnek
Egy meghitt barátja van,
Álmait, szerelme titkát
Azzal közli nyájasan;
A rejtelmes lánykebelnek
A dal a meghitt barát;
Dalban hallod szólni szíve
Örömet és bánatát.

Hangos ajka hő dalával
Ment könnyűden a leány;
Vígan lejtett a szomorgó
Völgyön s halmok oldalán;
Hangos ajka hő dalában
Szíve hő szerelme szólt,
Mely forró volt, mint a napfény,
És epedő, mint a hold.

Majd megállt a szirtüregnél
A virító hajadon,
Hol feléje som piroslott
A lefüggő ágakon;

S im mögötte, - hogy bogyókat
Tépne a fa ágiról: -
Szép leány, érett-e a som?
Egy közel hang, - vajh ki szól?!

Rezzen a lány... s kis kosárját
Földre ejti hirtelen;
Néz alá s föl... csendes a táj,
És egy lélek sincs jelen.
Szép leány, érett-e a som?
Kérdi a szó, mint elébb,...
S nyájas arcu férfi most a
Szirt-üregből ím kilép.

»Még nem érett, - lőn a válasz, -
Még fanyar, jó idegen!
De jöjj vélem, elvezetlek,
Amott fenn a bérceken,
Jól megérett puha somra...!«
Mond, s elindúl a leány;
És mosolygva ment a férfi
A kecses vezér nyomán.

Ott somoztak bérctetőn fenn,
Ért bogyóju fák alatt;
»Tépem én, te, jó idegen,
Tartsad a kis kosarat!«
A komoly, szép férfiúhoz
Mond a lányka biztosan;
És az a szót megfogadva,
Sommal a kas rakva van.

Kondulván az est harangja,
- Intő a szép hajadont,
Hogy lakába térne vissza -
A rejtélyes férfi mond:
'Vedd e gyűrűt, jó leányom!
Viseld gondját, s ne feledd:
Bajban vigaszt vagy szerencsét
Hoz reád ez, úgy lehet!'

És ajándokát a lányka
Megköszönve, távozott;
S a gyűrű szegény fejére
Nem szerencsét, bajt hozott:
Szeretője látván, ami
Nem volt ujján azelőtt:
Pirongatta, megvetette,
Mint egy álnok hitszegőt.

»Hol vevéd a drága gyűrűt...?
Hűtelen vagy, hűtelen!
Isten hozzád; csalfa! többé
Nem beszélsz már énvelem!
Éld világod kedveseddel,
Bujdosásba mégyek én!«
»Oh ne menj!« eseng a lányka,
»Elmegyek!« mond a legény.

»Csak az Isten tudja, látja,
Híved voltam, az leszek
Gyász koporsóm bézártáig...!«
A megrémült lány szepeg,
És a gyűrűt kutba dobja;
De nem lágyít a fiún,
Zordan indul, s nyomán a lány
Kérlelőn és szomorún.

És a csengő nyilás száján
A háborgó pár megállt;
Bércüregnek rejtekébe
A leányka békiált:
»Gyűrűt aki nékem adtál,
Jöjj ki nyájas idegen...!«
Csengve-bongva tér meg a szó,
- És a férfi megjelen.

»Nem hozott gyűrűd szerencsét!
De keserves bánatot;
Mátkám szívében miatta
Nagy gyanúság támadott;
Hűtelennek tartva, mostan
Ha világul elmegyén:
A sirba visz, olyan nagy bú
Marad az én szivemen!«

A mosolygó férfi kézen
Fogta most a távozót,
S rábeszélő nyájas ajka
Békéltetve ejte szót;
És szívet a bús legényke
Könnyebbülve érezé,
S indulának mind a hárman
A közel helység felé.

Ott az ifju pár csodája,
S rettegése egyre nőtt:
Térdet hajtva nagy kicsinnyel,
Az idegen ur előtt;
Néma tisztelettel állva,
Szólni a nép nem mere,

Mivelhogy a férfiúban
Fejdelmére ösmere.

‘Hű a lány; fiú, okos légy!
Kedvesed most megbocsát!
S kutba dobtad balga lány, te,
A király ajándokát?
Nem mondám-e: vedd e gyűrűt
Viseld gondját, - s ne feledd:
Bajban vigaszt vagy szerencsét
Hoz reád ez, úgy lehet!’

S hogy cimert nyert vőlegénye
Nagy pecsétetes íraton:
Csakugyan hogy szerencsét vőn
Gyűrűjén a hajadon.
S ő, ki Bélát elvezette
Érett somra a tetőn:
Egy, mind e napig virágzó
Család összüléje lőn.

SÁRKÁNYTÖRÉS.

Csatás-hirű Harangodon,
Lekókkadó kalászok
Hangatlan zizegésinél,
A multban tétovázok...

Ledőlők a sirúl emelt
Halomnak oldalára,
S lelke, miként a puszta tér
Ködfátyolt sző magára.

S álmába lágy furulyaszó
Sülyesztve jobban-jobban:
Ugy tetszik, a gyászos halom
Kebele meg-megdobban.

S mit érzek...? Kellő fájdalom
Lelkemnek gondja, tápja,
Körülfolyván a képzelet
Ábrándos délibábja:

Kemény harc volt Harangodon;
S piros vérnek folyása
- Mint a béréről jövő patak -
Magának árkot ása;

S midőn mind egy fenékbe gyült,
Kerek tó vált belőle;
Az ősmondának ajka úgy
Emlékeztén felőle,

Hogy nőtt a tóban, hirtelen,
Zöldelő káka, bokra
Kövér szárával dőlve a
Megfeketült habokra;

És benne egy irtóztató
Sárkány-kigyó tanyáza;
- Pedig volt máskülönben is
A népnek annyi gyásza! -

Lángolt taréja, két szeme;
Nyelvét kiöltögette;
Mig farka, sujtó ostorúl
Csavargózott felette.

Fölemésztvén igavonó
Barmát a had, miatta
Telkét a bús szántóvető
Nagy kínnal szántogatta.

De mind-jobban apadt a nyáj,
Fogyott a ménes, csorda;
Mivelhogy a csikót s üszőt
A sárkány ölte, hordta.

Pásztorfíú, hídogyerek
Elsikkadott örökre;
Rettegve gondolt a vidék
A tói szörnyetegre.

Felitta a forrásokat
A forró nap sugára; -
S melynek szörnyű aszály miatt
Kisült kicsiny határa:

A sárkányos tóhoz közel
Volt egy magános helység,
Hol ifjú lány, ifjú legény
Egymást hiven szerették.

Kaszált egész nap a legény;
S hogy estére visszatére,
Hozzá zokogva ejte szót
Ifjabb leánytestvére.

‘Édes bátyám! mátkád oda...
Anyját hideg lelé ki,
És a serény, a jó leány,
Hogy enyhet adna néki:

Korsóval a forrás felé
Futott az istenadta!
De mint a vén gulyás beszél:
A sárkány elragadta!’

Mindezt hallván, nem kelle több
Az elbusúlt fiúnak:
Kaszájával a partra ment
A gyászemlékü tónak;

Holott rögtön reárohant,
- Fogas torkát kitátván,
S nyakát fölnyújtva ránciból, -
A szörnyü tói sárkány.

De két karját a bús legény
Csapásra fölfeszíté,
S kaszáját, a vad szörnyeteg
Nyílt torkába merité;

Mely bögve, most önoldalát
Kinjában tépte, marta,
Mig gyors ütéssel a gyepet
Döngette szörnyü farka.

Szeme düledt, taréja kék,
S véres tajtékot turva:
Összetekerül, majd magát,
Mint az abroncs, kirugja.

Az élet és halál nehéz
Tusája közt, végtére,
Ordítva felmereszkedett
Csaknem farka hegyére;

S a végdühvel nagy, mély vágást
Tevén a rét-öbölbe:
Rövid kín-vergődés után
Elnyult ottan dögölve.

S ahol feltörte a gyepet
A sebzett tói sárkány:
Hüvös forrás buzdúla fel
Harangod sík határán.

Csatás-hirű Harangodon,
Lekókkadó kalászkok
Hangatlan zizegésinél
Emlékezéssel járok...

A gyász idők elmultanak;
A bős harcokkal egyben;
Most buja sárkerek, mohar
Tenyész a tófenekben.

S itt a forrás, *Sárkánytörés*,
Hol minden pillanatban:
A hőségben tikkadt utas
Számára hús ital van.

A FUTÓ CSILLAGRÓL.

Budának tornyán félhold villogott;
Török had ült a bús magyar nyakán,
Saját honában ki zsellér leve.
Mevénült, kihalt az új nemzedék,
És a szabadságot nem ösmeré.
Siralmas évek! bús emlékezet!

Kuján pasa, ifjú tüzes török,
- Ki Borsodnak várában ült, lakott, -
Ékes magyar hölgyet rabolt el,
Kéért hű mátká szíve vérezett, -
S kinozta nem kellő szerelmivel.
Sirt a leányka, törte kis kezét,
Álmatlan tölte éjet és napot,
S szabadságért esengett szüntelen;
Kuján pedig szerelmet várt s remélt.
Most lágy esengés holdsugárban,
Majd kényszerítés vad dörgésiben,
Akar a leányka szívegére jutni...
De ő erős és hűséges maradt.

Szép foglyával Kuján a várfokon
Ült egykor, elmerengve szótlanul
A nyájas estve csendes bájiban.
Kelet felől halványan kelt a hold,
És ellágyulva szólott a török:
»Szeress leányka, szeress engemet!
Én hű leszek hozzád halálomig,
Mint életemhez *csillaga!*
Nézd, nézd leányka! ott... kelet felől
Tündöklék az fényes sugárban...
Ösmerd meg abban éltem csillagát,
Amely felettem öröklik, vezérl,

És napkeletről e honig hozott.
Szeretni foglak, míg el nem fut az
S halálom nem jöend futásiban!«

Sohajtott, - és az égre fölveté
Könyűs szemét az ékes rableány.
És szíve kedvesére gondola:
Szeretlek... meghalok... de hű leszek!

S melyet magáénak vallott Kuján,
Im elfutott a csillag hirtelen,
S utána percig halvány út maradt...
A lányka látta, és megrezzene.

S im a töröknek ajka, halk nyögésben
Mondá utószor a leány nevét:
Szívét nyilvessző járta át,
- Amely belé véletlenül suhant, -
És szívéből piros vér ömle szét:
A csillag elfutott... Kuján kimult...

A szűz ijedve hagyta el helyét.
S im a bástyán, halvány de szép alak
Hatolt fel... a leány karjába hullt...
És összeforrott két égő ajak.

Az égen járó csillagok között
Minden halandónak van egy;
És amidőn csillagfutást látsz,
Tudd, egy halandó élte lobban el.

AZ ÜNNEPRONTÓK.

‘Ébredjete...! kenyérebédig
Fogtok nyújtózni tán,
Ti naplopók! és tátni szájatok
A sült galamb után?!
Dologhoz lásson, aki csak bír!
Csorbóka, dudva veri fel
Szőlőtök a hegy oldalában;
Gyomlálni és kapálni kell!’

Szólott, megrúgva talpát
Három testvérfiaknak
A zsémes nő; s azok rá
Álmosan felriadtak,
Készülvén a szőlőmunkára,
A hegynek lejtős oldalára.

És mond ifjabb leánytestvérök:
- S beszéde volt bátortalan -

»Hát nincs ma ünnep, nénémasszony?
 Azt gondolám, urnapja van...«
 De ráriadt vadúl szegényre
 A durcás vén leány,
 Száraz kezét arculesapásra
 Fogván fel a pogány:
 'Menj, istenadta urnapoddal
 Szíнем elől, te csacska féreg!
 Hogy helytelenkedhess napestig,
 Ünnep kell úgy-e, meg legények?
 A két szemed tüzes fogóval
 Szedem ki mindjárt, hitvány pára!
 Ha mátul fogva nézni is mersz
 A szomszéd dolgotlan fiára!
 No csak lássa meg már az ember!
 Hogy ő tanítson, még csak az kell!
 Most pedig az erdőre mégy,
 Egyik lábad itt, a másik ott; -
 S ha száraz galy nem lesz elég:
 Akkor lesz még ünnepnapod!
 Vízét hozzál és kividd az ételt;
 S mig délben bátyáid pihennek:
 Gyomlálj, kapálj, aztán arass egy
 Jó hamvas mohart a tehennek.
 Mert mind bolond, ki ünnepel,
 Midőn szegény, s dolgozni kell!'

»Igazság! - a fiúk morogtak, -
 Nekünk is akkor lesz urnapja,
 Ha megtisztult, kiforrt borával
 Kinál a hordó szája, csapja;
 És most ki a szőlőmunkára,
 A hegynek lejtős oldalára!
 Mert mind bolond, ki ünnepel,
 Mig nem gazdag... s dolgozni kell!«

A kinzott lányka keszkenőjét
 Fájó dagadt képére húzván:
 Letörlé forró könnyeit,
 S gyorsan haladt a keskeny utcán;
 Szegény...! mig más leányka
 Ünneplő köntösében,
 Bokrétával kezében,
 Vár a harangozásra:
 Miként más jó keresztyén,
 A szent napon nem ünnepel;
 Rosz néne számol érte,
 A lelke fáj... de menni kell!

Immár a kert aljához ért el,
 - Többet futott, mint lépett, lába,
 Hol a szilvás gyepűje mellől
 Sugár fiú pattant utába;
 »Jaj Istenem!
 Nénémasszony megöl ezért...!«
 De a legény
 Megfogta a leány kezét;
 »Jó lány, mi lelte képedet?
 Miért ríttál ilyen korán?«
 »Eressz, eressz az Istenért...!«
 »No csak te mondd el szaporán...!«
 És a leány keserves élte
 Minden baját hűn elbeszélte;
 A szó igazvoltát pedig
 Pecsételé könyhullatással,
 Melyet letörlött a legény
 Lobogós ünge gyolcs ujjával.
 És elmaradt a galyszedés. -
 Ifjú, leány együtt menének
 Az Istennek háza felé,
 Napján az Ur szent ünnepének.
 S az ájtatoskodó seregben,
 - Amely vonult a szent zászlók után -
 Egymás mellett borúla térdre:
 Buzgón imádkozó fiú s leány.
 Majd a legény szülőihez
 Vezette a szabadkozót,
 Hol hozzá nyájas ajkakon
 Ejtett a háznak népe szót.
 Vigan költék a szűk ebédet el,
 S a gazda, a jó rendnek őre:
 Jobb kéz felől, magához ülteté
 A vendéglányt, az asztalfőre.
 Majd szólt a jámbor házi nő:
 - Imé, a lányok serge jó!
 Maradj nálunk, édes leányom!
 Vigadjatok, mulassatok,
 Vigságtok jól-esik szivemnek,
 Ha mult időmre gondolok:
 Magam kísérlek majd haza;
 Durcás nénéd, a vén leányt
 Jól ösmerem bibéivel...
 S ne félj... mert egy ujjal se bánt!
 De most mulassatok s enyelgjetek,
 Egész megifjulok közöttetek! -

Az ajtót ki- s becsapkodá
A karcos néne azalatt;
Kiállt az utra s galyhozó
Öccsére szórt szidalmakat;
Mérgében tört, rontott, mikép
A felleg száraz mennyköve:
De akit vaslapátja várt,
Testvére csak meg nem jöve.
A síró tűz körül,
- Füst marván a nő két szemét -
Elkészült csakugyan
Az ízetlen sovány ebéd;
Aztán szalmába fészkelé
A szélkét és fakanalat;
A kast fejére fölvevé;
S a szőlőhegy felé haladt.
Csöppek borsózták homlokán,
S dul-fult magában a kaján.

Sok izzadás után végtére
A hegynek oldalára ére,
S hol a munkás bujt, nyes, kapál,
S a bő szüret napjára vár.
Hol, míg jár napfény s őszi dér:
Szépen megaszna a gohér,
A rózsaszőlő s erdei
Arany-cseppű gerézdei.

És első gondja a fiaknak,
Hogy a jövőre rátámadjanak:
»Nem láttad, hogy rég hajlik a nap?
Vagy tán az ördög van veled:
Hogy a kapást féldélutánig
Éhen, szomjan itt kinn feledd...!«
S ő fuldokolva visszapattoga:
‘Az átkozott lány s ünnep az oka!’
Zajong mindannyiok...
S istentelen szitok
Hangzott el a magas szőlőhegyen:
- Ünnep s lány hétszer átkozott legyen! -

Az elfáradt testvér fejéről
Az étekkel a kosarat
A bösz fiúk le sem vehették,
Mert egy szempillantás alatt...
Midőn testvért és ünnepet
Mocskos szókkal szidalmaznának:

Szőlőjük tüske s gazberekké,
S ők... kőbálvánnyá változnak.

S az istenfélő jó leányhoz,
- Ki rájuk rettegés közt vára,
Ülvén a zárt ajtó küszöbjén; -
Nem tértenek meg éjszakára.

Hol a regényes Abaujnak
Koszorúzott hegylánci nyulnak:
Bükkök felett, hegy oldalában,
Regécvár omladékihoz közel,
Az ünneprontó *kőtestvérek*
Merev csoportja vesztegel,
Fején az étek-kosarat
Emelvén a leány...
Gyakran kapa pengése hallik,
Körülök csendes éjszakán.

HEGYESKŐ.

Poprád, te pártos hűtelen folyam!
Kinek futásod más országba van,
Nagy messze hagyván a szülő hazát,
Mikor életet hűs forrása ád!
Hogy nálunk annyi régi bánat él:
Köztünk lakozni medred habja fél?
Hogy annyi köny hullt szét e jó hazán:
Határiból azért futamsz talán!?
Hisz habjaidra, pártos szökevény!
Szivárványt ott sem boltoz enyhe fény.
Partod füzéről a zengő madár,
Mely a szabad légben dalolva jár:
Szárnyára kél, - bús zaj rezzenti el! -
Más hont keresni zöngedelmivel.
Poprád, te pártos hűtelen folyam!
Sugja meg habod, mely gyorsan zuhan,
Hol vette magát a kőszirt-darab,
Mely századok elfolyása alatt,
Partod mentén megbarnultan hever?
- Testvérítől távol löketve el. -
Hegyeskőről beszélj nekünk regét,
Ki láttad e vidék történetét,
És jól tudod: hogy a bércek felett
Pusztuló vár mikép emelkedett?

Im reng a hab... felette enyhe szél,
Halljuk, susogló ajka mit regél...?!

Csend s pusztaság ült a bércek fokán
Őrt álló szirtek ezredes mohán;
Midőn fáradt csapat jött a vidékre; -
Mely tűzhelyét vándorlással cserélte
A nép hever, - de a vezér soká áll...
- Felnőtt fiak hallgatnak oldalánál, -
Vizsgálva a tájt hosszan szótlanul...
A zöld hegyet, mely fenn szirtté fajul;
Alant a rónát s fénylő folyamot;
Határozottan ily szót hallatott:
»Maradjunk meg itt! mert feljebb s alább
Kalandozásra nincs kedvem tovább!
Tanyát e biztos bércek közt ütünk,
Kard és szerencse légyenek velünk!«

Lubló lovag volt ez. S a fák alatt,
Megtelepült a hontalan csapat;
S helyet nézvén a szikláknak felette:
Lublóvárnak alapkövét letette.
Éjjel, nappal folyt a nehéz dolog,
De csak lassan haladt elő;
Lankadt, lankadt, végtére megtörött
A működő csekély erő.
A elbúsulván Lubló vezér szive:
Széthányta azt is, amit épít.

A rengeteg legzordabb tája
Gonosz léleknek volt tanyája;
Barlang-lakát sok ezer öltre
Felnyúló hegyes szirt jelölte.
S azt ki vészes körébe tévedt:
Kerülgeté rém és kísértet;
Hangos sírást, nyögő sohajt,
Harsány üvöltést halla majd;
Itt látott szép mosolygó alakot,
Ki rögtön rút csudává változott;
Ott gyászszereg koporsót emele,
S részeg násznép találkozott vele.
Egyik tünet megy, jó a másik;
Száz rém suhog, víjjog, cikázik.
És a vándor, bármely ösvényre tér:
Mindig csak a veszélyes szirthoz ér.

Midőn a föld mély álomba merül:
Fölkel a zord vitéz és egyedül
A rossz lélekhez mégyen, - hogy vele
Veszélyes tervekről beszélene.
Lakát háromszor megkerülve,
Kiáltott s midőn nem is vélte még:
A barlang átkozott lakója
Kék lángban a csúcson megjelenék;
‘Építsd fel váram...
»Add lelked nékem...!«
S megszáradt a vér
A frigykötésen.

A vár épült könnyű munkával,
Minden éjjel a lélek által,
Szilárd- s magasan állott már fala,
De a vezérnek nyugta nem vala!
Álmatlan tölte hosszú éjeket,
Mardosván vádló lelkiösmeret...
Vén már! - meghalhat holnap vagy ma,
S Hegyeskőnél lelkét eladta...!

Kevés nap múlva készen volt a vár; -
Hanem Lubló tovább nem bírta már
Azt a tehert, mely malomkő gyanánt
Lelkén, testén megfeküdt egyaránt.
Egy kinnal töltött napnak éjjelén,
A kis csapattól búcsút sem vevén:
Kegyes barátok zárdájába ment,
- Zöldelő fák között mely állt lent, -
Elmonda mindent, és az ősz atyák
Bűnvallomását hűn kihallgaták,
És szentelt vízzel meghintvén fejét:
Kibékíték lelkiösméretét.
- Bizzál! az Ur kegyelme végtelen!
A megtérő bűnösnek megbocsát...;
Lelked hit és reménység tartsa meg,
Itt a gonosz kezét nem nyújtja rád! -
S Lubló a szent atyák szavába híve:
Szörköntösben leve a zárda híve.

Midőn megérté a történetet:
A rossz lélek dühében reszketett.
Fölkelt, szétdulni, amit alkotott,
Hogy lásson helyén pusztulást, romot.
Mert hogy lélek-zsákmánya vesztve lőn:
Báná a munkát, melyet érte tőn.

Barlangjánál amely nyulott az égre:
Bőszült dühében a sziklát feltépte,
Hogy a magasból azt a várra vetvén:
Halom legyen a benne vesztegetésén.
És végrehajtja, mit magában feltett,
Ujján vivén a sziklát, mint a pelyhet;
Hanem a vár tornyából csengő szóval
Szentelt harang az éj felén megszólal;
A zárdából küldték a szent atyák,
Hogy a gonosznak lenne hangja gát;
S úgy lett. A követ rögtön elveté...
Mert ereje az által törve lőn;
A szirt a Poprád partjára esett, -
- S ő messze tűnt az éji levegőn. -

Kibékülvén Istennel és magával,
A szent ösvényen, melyet követte:
Az agg Lubló nyugton várja, hogy egyszer
Megkéri lelkét az Ur követe.
A nép, melyet ide vezérle régen:
Megtelepült a regényes vidéken;
S a várban, mely műve volt a gonosznak,
Fiai mindvégig békén lakoztak.

Mely az időtől megrongáltaték:
Ott áll a bérce Lubló vára még.
S melyet rémületében a gonosz
Leccsapott a hős Poprád partihoz...
A kő ott van, - mint amit a borúlat,
Zugó szelek szárnyán, a földre hullat.

A vers szövege első megjelenésekor e sor után:

*»Kard és szerencse légyenek velünk«
teljesen elütött és így hangzott:*

Lubló vezér szaván, a fák alatt
Megtelepült a hontalan csapat;
S kinézvén a sziklák között helyét:
Letette Lublóvár alapkövét.
A munka tüzzel folyt; de nem haladt
A működő csekély erő miatt,
Mely végre a nagy munkán megtörött,
Verejték-ejtő küzködés között;
S elbusultában a csapat feje
Széthányta azt is, amit épít.

A bérci táj legzordonabbika
Gonosz léleknek vala birtoka
Barlanglakát, a puszta rengeteg
Mélyén, hegyes kőszirt jelölte meg.
Ki vészes birtokába tévedett:
Bolygó rémektől megkisértetett;
Most hangos sírás és nyögő sóhaj,
Majd kelt mögötte harsogó kacaj;
Itt bájoló hölggyel találkozott,
Ki rögtön síri vázzá változott;
Ott gyászszereg koporsót emele,
S részeg násznép találkozott vele.
Ezer kápra kép, ezer csábalak
Tünék fel és el kurta perc alatt;
S a vándor, száz ut közt bár merre tért;
Mindig csak a vészes sziklához ért.

Kelvén mérges szidalmak ajakán:
Elindult a vezér nagy éjszakán
A lélek birtokába, hogy vele
Veszélyes alkuról beszélene.
S háromszor megkerülve lakhelyét,
Háromszor felkiáltván önnevét:
A barlang átkozott lakója, kék
Lángban, a csúcs felett megjelenék.
Az ősz vezér szót váltta véle és...
Meglőn a lélekvesztő frigykötés.

A lélek által, minden éjfelen
A munka folyt, láthatlan, hirtelen,
Magasan állott már a vár fala,
De a vezérnek nyugta nem vala.
Álmatlan tölte hosszú éjeket,
Mardosván vádló lelkiösmeret:
Fején ősz szálak... vége oly közel...
S Hegyeskőnél lelkét ígerte el!

Napok mulának s készen áll a vár,
Midőn tovább nem birta lelke már
Lubló vezérnek a gyötrő tehert,
Malomkőként mely bús lelkén hevert.
A kinnal töltött éjek egyikén,
A kis csapattól búcsút sem vevén:
- Zöldelő fák között mely állt lent, -
Kegyes barátok zárdájába ment.
Elmonda mindent és az ősz atyák
Bűnvallomását hűn kihallgatók;
És szentelt vízzel meghintvén fejét,
Ekkép nyugaszták lelkisméretét:
- Bizzál, az Úr kegyelme végtelen!
A megtérő bűnösnek megbocsát;

Lelked hit és reménység tartsa meg:
Itt a gonosz kezét nem teszi rád! -
S Lubló, - ki szőrruhába öltözik
A zárda híveül avattaték.

Midőn megérté a történetet
A rossz lélek - mint rontó fergeteg
Szilaj dühében felzúdult legott,
Hogy szerte-dúlná, amit alkotott.

Mert hogy lélekzsákmánya veszve lőn:
Báná a munkát, melyet érte tőn.

S amely sötét barlangját földte el:
Bőszült haragban, zúgva tépte fel
Az óriási nagyságú követ,
Melyet kétség kívül a várra vet...
De amint a magasban zúgva ment,
- Kis újján víve mint könnyű pehelyt
A sziklát, - ím a vártoronyba fenn:
Szentelt harang kondult meg hirtelen,
Mit a zárdából küldtek szent atyák,
Hogy a gonosznak lenne hangja, gát.
És úgy lőn, hangja most az átkozott
Ellenségnek szörnyű kint okozott;
És a követ rémülten elveté...
Hatalma mert örökre törve lőn;
A szikla Poprád partihoz lehullt,
S ő messze tűnik a kék levegőn.

Lublót, az ősz vezért, a zárda szent
Falán belől megszállta lelki csend;
Élvén bőjt és imádkozás között:
Lelkéből a zaj messze költözött;
Isten s magával megbékülve így:
Hosszúra terjedt élte végiben,
Hitben, nyugodtan, fájdalomtalanul
Elszenderült az Úrban, csendesen.
S a lélek karja melyet épített:
Épen maradt a vár a bérc felett,
S Lubló három fiával a sereg
Tetsző tájékin települe meg.

Mely századoktól megrongáltaték:
Ott áll a bércezen Lubló vára még;

S melyet rémületében a gonosz
Lélek csapott hős Poprád partihoz:

Hegyes kő ott van, mintha fellegek
Honából hozta volna fergeteg. -

VÁRHEGY.

Hegyalján egy magas bérc
Várhegy nevet visel;
Lejtőjén a borág nő
Arany gerézdivel;
Csúcsán várrom meszes pora, -
S mint mécs-világ a messze éjben
Története nagy-kétesen
Tünedezik fel e regében.

Volt egy gonosz-szívű özvegynek
Hét élő magzata;
Kiket példája- és szavával
Csak roszra oktata;
És az álnok munkálkodásnak
Az a gyümölcse lett:
Hogy nem vallottak a suhancok
Sehol becsületet.

És mig más jólelkű anyától
Imádkozást tanulnak magzati
Ő este a vásott fiúkat
Lopásra szokta útasítani.
De háznépén, s gonosz magán,
Áldás nem is vala;
Az inségtől majd összedőlt
A házikó fala. -

Tél vége volt, a gólya megjött;
A déli szél, s a napsugár
Egy kézre dolgozván, kiszikkadt
A hóvizes hegy és határ.
Az özvegynő cserjét kapart
A jó meleg napon,
És gyűjte száraz ágakat
Az erdőoldalon,
Hogy lenne a kenyérsütéshez,
- Anélkül volt régóta háza
És már harmadnapja, hogy a
Teknőben kél, poshad kovásza.
Lassú munkája közt kezének,
Ajkára ily szavak jövének:
»Mért is terem koldust az Isten!
Hogy éhezzék, s elveszen gonoszúl?
Vagy hogy legyen lába-kapcája
A henye dusnak, akire szorúl!?
Bánom, hogy e rakás kölyöknek,
- Mert egyebet nem mondhatok! -

Nem hurkoltam nyakára jókor
A mentő bölcső-madzagot.
Kenyérért üldöz untalan,
S nyolcra keressek egy magam?!«

És amint ekkép szitkozódék:
Ó vár sikátorához ére;
De álmélkodva visszahökkent...
S ijedtében meghűle vére,
Mert a beomlott várpincében:
Sok arany volt, hét káddal épen.
Most álnok szíve úgy örült...
És a fejét azon töré,
Hogy e temérdek kincs, arany
Mikép lehetne mind övé?
Mert hogy belőle részt vegyen
Mellette más szegény,
E gondolat meg nem maradt
Embertelen szivén.
»Mit érek ennyi kincshez egy magam?
Megyek... kihívom mind a hét fiam!
Elhordjuk éjjel csendesen;
S akkor! - kiálta mérgesen
Hajszálon függ az éltetek,
Kik ellenem vétettetek!«

A hét fiú s anyjuk belépe
A kincset rejtő mély pincébe;
De nem boldogult az anya...
Mert a kád fényes aranya
Az elterített lepedőket
Rögtön megégeté,
Mihelyt kezével a gonosz nő
Rájok szórta, veté.
- Anyám! menjünk ki már...
Szedtünk mi eleget!
Anyám, anyám mi az...?
Ujjával integet...
S az asszony rögtön feltekinte,
De az árnyék volt csak szerinte.
- Anyám, anyám, ősz ember az...
Gyerünk az Istenér' ...!
Nézd csak, parázs tűz a szeme...
Szakála földig ér!...

A nő megint körültekinte:
De képzelet volt csak szerinte.
S örült szidalmak közt parancsolá:
»Ide, ide, edényt a pénz alá!«

- Anyám, anyám...! s a hét fiú
Rémülten felszaladt...
A vár pedig dörgés között
Utánok beszakadt;
És a nőt, ott kapkodva még:
Odaüté az omladék.

És az, aki hét gyermekétől
A roszlelkű anyát elvette:
Nem engedé elveszni őket,
De gondja volt rájuk, helyette.

Azóta a kincsgarmadának
Többé nyomába nem jutának;
Száz ölre súlyede
- Mint tartja a rege. -
Kuszó repkény terem most
A rom helyén, a hegyfokon;
S felette a kuvik szól
Enyészet-hírlő hangokon.

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL.

Egy vén regét mondok Szent László királyról,
A cserhalmi hősről, Bélának fiáról;

Ki, - mint megíratott lapján krónikáknak, -
Kilencvenkettőt hogy ezren túl írának:

A pogány kunokkal harmadszor vítt harcot,
Kik országán tőnek sok keserves sarcot.

Először is vitéz karjának általa,
Ő nagy megromlásuk Kisvárdánál vala;

Reájok-nódítván magyaroknak hadát,
Vón a kun futamást, elvesztvén a csatát.

Másodszor a Tömös mellé rekedének,
Hol lőn nagy folyása támadók vérének:

Egy lábíg vesztenek partján a folyónak
Csupán egy szaladván haza hírmondónak.

Ákos vezér alatt, most harmadik csatán,
Háborgatá a hont istentelen pogány.

A dolgok mivoltát hogy megbeszéli:
Két szemes száguldót futamtatott elé.

De vérszemet kapván már a magyar sereg,
Jötte árát a kún harmadszor adta meg:

A porba hullt kemény Ákos vezér feje,
László király saját kezével ütte le:
Megrontá, elveszté utána táborát,
Táplálván testökkel az égnek madarát.
Futott, ki a kemény csatán el nem veszett,
Erdőkben, bérceken keresvén rejteket;
Sok pedig keresztyén-fogságba akada;
Imígyen pusztúlt el kunoknak ő hada.

László, ki megveré az ellen hadait,
Békében hordozá népének gondjait;
A megnyugvásra nem is hagyván időt
Ügyes-bajos dolog Tordába hitta őt.
A nép rövidségét mert szívére vette,
A helytelenkedőt büntetvén felette;
Gonoszoknak útját hatalma elveszté,
Szarvat emeljenek, addig nem ereszté.
S bár útain annyi boszúság találta
Mikoron feddözött, magát megbíráta,
És a népek felett ítelt igazságban,
Nagy jó véget érven minden szándékában.
Orcáját a szegény előtt nem rejtette,
De vigasztalással s kenyérrel éltette;
Ezért nagy hivségét birta ő népének,
Kik látták jóvoltát szelíd elméjének,
És járt az Úr előtt tiszta kegyességben,
Ki látta útait magasságos égben.

Történt egyik napon, László király midőn
Lovagolna, kopár, csendes halomtetőn,
- Hol árnyas rengeteg köríti a helyet, -
Tünődő lelke mély gondokba mélyedett:
És gondja közepett eszébe nem vevé,
Hogy egy gyanús csapat sietve tart felé;
A vert had emberi, lappangó kunfiak,
Mutatta fegyverök, mutatta a sisak.
Ösmérte a királyt a kósza kun csapat,
Látván, mint hullá el szörnyű csapás alatt
Ákos a had feje, a bús vitéz előtt;
- A harcos óriást, ösmérte minden őt! -

László csak egyedül, s mi több fegyvertelen!
A csapat vakmerő, - fejszámra negyvenen. -

S midőn a rengeteg szélén ólálkodott:
Meglátta a királyt s vesztére lelt okot;

Kiáltván nagy-fennen vérbosszu szavával:
»Társak! vesszessük el hatalmát, magával!

Ki által gonoszúl, vitéz kun, harcmezőn
Éhesen károgó hollóknak étke lőn!«

A mély-gondú király szemét hogy felveté:
Átlátta a veszélyt, amely fenyegeté;

Reá már vonva volt a halálnak íja;
Hogy éltenek várát végromlásra víja;

Nem volt bizakodás emberek fiába...
Veté reménységét seregek urába!

Ki által népének, mely már elepede,
Hüvös forrást nyitott a szikla kebele,

S kinek őrző karja fedezte, mint paizs,
Éltét a csatákon: benne bizék ma is.

Ki bízik az Úrban, az meg nem szégyenül,
Mert az ő angyali tábort-járnak körül.

László fohászkodék... s az Úr oltalma kész:
Földig ketté hasadt az izmos sziklabérc,

Egymástól messze eltágulván két fala,
Közben fejszédítő üres mélység vala,

Mely őt elválasztá vad üldözőitől,
Kik álmélkodással állottak túl-felől;

Majd rettegés között mind hátra-tértenek,
- Kezökből elhullván a gyilkos fegyverek. -

És míg a szent király bizton tovább-megyén:
A csudának jele maradt azon helyen,

Mély *lópatkónyomot* hagyván a mén lába,
A tetőt borító kemény kösziklába'.

Sok századoknak lőn azóta múlása,
Miképen egy éjnek rövid vigyázása;

Azóta elhamvadt László, a szent király,
És sok koronás fő sírboltja álminál;

Hanem patkónyoma maiglan ott vagyon
Szent László lovának, a szirtes bércfalón;

Hol lassú zörejjel ömlik le a patak,
Szirten ülő tiszta- s topolyafák alatt.

Körüle hallgatás... s a multak képe leng...
S az érező kebel mélyen el-elmereng.

LÓFŐ.

A kis Tornát csudás és sokszerű
Ajándokával koronázta meg
A jó természet alkotó keze.
Derék nyárban itt vastag jégcsapot
Fagyaszt mély barlangjában Szilice,
És benne a lég télben lágymeleg.
Ott Aggtelek csudái vonzanak,
Melynek barlangja lenn a föld alatt
A szomszéd Torna határába fut.
S míg rejtekén bolyongnak lábaid:
Lelked mély gondolatban téved el. -
Regényes völgyek s emlékezetes
Romokkal messze-látó bércomor,
Tar szikla, zöld mező, erdő s patak,
Rom és patak környékén ősregék
Szólnak lelkedhez mindenütt.

A jámbor népnek rettentésire,
Setét barlangjában, a bérc alatt
Lakott hajdan egy lófejű csuda,
Mely vízivó sárkánynak mondaték,
Mivel minduntalan kibútt, nyerítve
Sötét barlangjából a szörnyeteg,
És sorra vévén forrást, kútakat,
Csermelyt, folyót, a szomszéd tájakon:
Kiitta a végső cseppig vizét -
Széjjeltépvén, kit útjában talált.

És víz dolgában megszorult a táj;
Kiszáradt a malmok zsilipje; s a
Szegény munkás kenyér nélkül vala;
S ha a mezőn, dolgozva szívesen,
Szomjúság gyötré a meleg napon:
Rettegve indult a forrás felé,
Hogy egy kanál vizet merítene;
Félt, hogy ott kapja a rút szörnyeteg,
Mely a szegény népen csapás vala.

A vidéken, egy forró nap delén,
Kegyes zarándok utazott keresztül,
Szőr-köntösében, hófehér szakállal.

És a zarándok szent ember vala!
A forró nap delén megsomjazott,
De nem találván enyhítő vizet,
Nem zúgolódva ballagott tovább,
Szőr-köntösében, hófehér szakállal.
És most eléjbe egy asszony futott,
Karján emelvén kisdéd csecsemőt,
Felé imígyen ejte szót:
»Imé, ez ártatlan halál fia...
Kegyes zarándok kereszteld meg őt!
S az ég áldása légyen útadon!«
És a zarándok víz után tekinte;
De száraz volt a forrás és patak,
És a kisdéd kimúla hirtelen...
Az ájtatos szent férfiú pedig
A vízivó sárkányt megátkozá.

Másnap reggelre megnőtt a patak,
Buzgott a forrás, zúgott a zsilip,
S a nép buzgó háláadásra gyűlt.
És a vízivó sárkányt azután
Nem láttá senki többé a vidéken;
A szent embernek átka megfogá,
Mert amidőn barlangjában hevert:
Reászakadt a hegy nagy-hirtelen;
De meg nem ölte, csak bezárta őt,
Hogy éljen és kinlódjék szertelen.
És a víz, melyet szájából kifűtt
A szörnyeteg, nagy küzdelem között,
Midőn barlangja rászakadt:
Nyilást ütött a hegynek oldalán,
Melyen zuhogva hullt alá a víz.

A hegynek oldalán ott a nyilás,
Amely maig *lófő* nevet visel.
S déltájban megzudul mindennap a
Víz rejtekéből, s zúgva hull alá,
És csendesen van ismét másnapig.
Belőle, mint a monda szól,
A sárkány fujja a vizet.

A PÁRTATOLVAJ.

»Föl leányok; föl leányok!
Ma vasárnap-délután van,
Ki a pástra, zöld mezőre!
Víg dalokkal, párosával!
Ugy szép a lány, hogyha fürge,

Játszim, virgonc, mint az ürge;
Aki benn ül a suton:
Vén leány lesz, az bizony!

S a leányok fölkelének,
Örzse, Terka, Julcsa, Panni;
Gondolat volt: a mezőnek
Pázsitára elsuhanni;
Vig danára nyilván szája,
Csak úgy szállt a rokolyája...
S a virító lányserég,
Mint az orsó, úgy pereg.

Síma volt a lányoké feje,
Ékes párta tűzve rája -
Lengve zöld, kék, rózsaszínű
S tarkabarka pántlikája;
Hogy pedig ne lenne gátul:
Játékközben szöghajárul
Mind leszedte a leány,
Hagyván a rét pázsitán.

Ott hevert a pártahalmaz...
Borka búsan állt felette;
Ő az árva, a magáét
Régen, régen elvesztette!
Mit használt a szánom-bánom...?
Bár teremne minden ágon
Párta mellett vőlegény!
Így sohajtott fel szegény,

Forrt az ifjak kedve; kézből
Kézbe szállt a bolytos laptá;
Most az elleső legények,
Majd a lányok pártja kapta;
Itt ölébe fut magától...
Ott az ifjú hő karjából
A leány kicsusszanik...
Könnyen, gyorsan, mint a csik.

Borka harcban volt magával
A sok pártának miatta;
S mit tudott már végre tenni,
Mit tudott az istenadta...?
A legelsőt, melyet ére:
Tűzte hervatag fejére...
Újra ifju volna már...
Hogy fogatlan, jaj beh kár!

És a játék véget érvén,
Pártájához nyult mindenki;
Csak Juliska nem találja,

Ugyan hová tudott lenni!?
Tán az, tán ez elcserélte...?
Mindent tűvé tesznek érte;
Hasztalan, mind hasztalan!
Mert a párta oda van...

Terka a Maris kezéből
Kapja a pártáját vissza;
Marcsa Pannitól, ez ismét
A másiktól, - összevissza!
S szörnyűséges zürzavarban,
Oly sipító láрма, zaj van,
Mint mikor két falka lud
Mérgesen egymásra fut.

Most egyik lány történetből
A Boris fejére néz:
»Itt a párta, itt a párta!«
S minden bajnak vége lesz.
»Addsa pártám, vén leány te!
Hogy maradj az mindörökre...!«
S Borka míg ellenkezik:
Rája támad mindenik.

Add a pártát, vén leány te!
Meg nem illet, meg nem illet!
Rég elhagytad! vessz anélkül!
No ugyan ki látott illyet?!
Klárisom mind szétomolva...
Hajtekercsem felbomolva...
A zavarnak ő oka...
Haja szürke, nincs foga!

- Félre, félre! a pártától
Nem választ el, csak halálom!
Kővé váljak ebbe' nyomba',
Ha a másé, s nem sajátom...
S most a lányok szétfutának...!
Vén Boris, hazug szavának
Értelmében, ott maradt:
Durva pártás kődarab.

A pártás lány maig ott áll
Monok mellett a határba;
Lányok, lányok! éjjel, nappal
Őrizzétek! szép a párta!
Mert ki egyszer elveszíti,
Vissza többé nem keríti;
És a vigyázatlanon
Holtig tartó gyász vagyon.

GALAMBOSKŐ.

Ősmohával minden kőhalom,
Bércetető s rom, szép határodon,
Egy-egy pusztult oltár, jó hazánk!
Hol mi olyan ritkán áldozánk.
Multunk sirját hány szenteli fel
Hő emlékezet tömjénivel?
A kidőlt nagy ősek szent porán
Feledés köt pókhálót korán.

Széjjel jár a dalnok s énekel...
Lelke, dalja forrón átölel
Bércet, omladékot, puszta sírt,
Hol csak egy emléketűt felírt
E hazának csende, szélvesze
Közt, az elhunyt századok keze.

Jámbor énekes! lelked, dalod
E nemzetre kár pazarlanod!
Van, ki hallja a madár szavát,
Bérc s halom rá hű viszhangot ad:
S énekedre viszhang ha kele...?
- Nincs e nép lelkének ünnepe...!

Sajónak partján volt az ütközet,
Nem volt egy akarat! -
S kapott sebében a nemzet, soká
Lézengő kór maradt.

A gyász napokban minden elveszett!
Sajónak partinál,
Vérében fetrengő nemzet felett
Jajdúlt fel a király.

Futott; - s futása közben a felé
Kéklő bércekre néz;
Mellette vágtat némán, véresen,
Nehány elszánt vitéz.

Mögötte, mint közelgető vihar,
Zúg üldöző csapat;
Utána égő tornyok fénye vet
Rémséges árnyakat.

Hol a nemzet...? nőm, s gyermekim hová
Sodrá a zivatar...?!
Királyt s vitézt ily setét gondolat
Marcongol és zavar.

S a satnya mén, amelyet ennyire
Sarkantyu hajta csak,
Gömörben a futók alatt kidől,
S párája megszakad.

Ott rengetegbe mélyed a sereg,
Bolyongva fel s alá;
Nincs egy tenyérsnyi hely, hová fejét
Bizton lehajtaná.

»Kötözzétek be, jó vitézeim,
E tátongó sebet...!
- Szólt ellankadva a véres király, -
Hány bajnok elesett...!

Karom levágnám, mért föltartani
A vést nem volt elég...?
De rá ez árva népnek tán lehet,
S legyen szüksége még!«

Sziklás bércekkel vad kietlen
Hatol a kis sereg;
Tűrvén éhet, hideget, meleget,
S lelke, teste beteg.

Ugy véli, még mindig fülébe zúg
- Miként a méheraj, -
A haldoklók nyögésével vegyült
Riasztó harci zaj.

»Keressetek forrást, vitézeim!
Vad szomjuság epeszt...«
Mond a király, kit annyi szenvedés
Már-már megtörni kezd;

De nem ösmervén a vadon helye
A fáradt harcfiak:
Sokára érte Béla ajkait
A vízzel tölt sisak.

Tovább bujdosnak... szikla-éleken,
Föld-, kőomlásokon;
Kidőlt fa itt, hálót az utra ott
Vadszőlő-inda fon.

Olykor lehajtja a csapat fejét,
Ha nyughatnék talán,
De felriad ordító farkasok
S tatároknak zaján.

S tovább, tovább...! míg Torna bérci közt
Kopár kietlen
Véglankadással már-már roskadoz
A sápadt fejdelem.

És elsötétül a föld és az ég
A szenvedő előtt;
Hosszú kínokkal, lassu éhhalál
Környékeztve meg őt.

Dús honban, a király számára nincs,
Nincs egy falat kenyér!
A pusztai tájon nem található
Vadon gyümölcs, gyökér.

A hű vitézek edzett kebliben
A szív majd megreped...
Önéletén is venne mindenik
Egy falat kenyeret...

S imé, a csendes, vadon rengeteg
Megzúg véletlenül...
Jó csattogó szárnyú galambsereg,
S sziklás tetőn megül;

Egypár vitéz eszmél... és hirtelen
A szirt falára mász,
Hol repedésben álló fészkeik,
A szárnyas had tanyáz:

Örömkialtás hangzik a tetőn...
S melyet bőven lele,
A két vitéz sisakja friss galamb-
Tojással van tele.

Megenyhültek. S ki őket csudakép
Így megvendégelé:
Az Úrnak, buzgó, háladó fohász
Szállott az ég felé.

És hol Noénak hirnök-madara
Vigaszt s reményt hozott:
Galamboskőnek hívják még ma is,
Ott, azt a bércfokot.

Elvonultak a harcfellegek,
Nyughelyén a honfi nem remeg;
A békecsó hó galambja szállva
Galamboskő zöldes hegyfokára.
Mégis rajta gyakran mély köd ül
Gyász időknek bús emlékeül.

AZ ÖRDÖGSZEKÉRRŐL.

Hol vásznat fehérít a játszi délibáb
Szilaj csikó iram s fehér gulya legel;
Ahol szemes tűzok sétálgat a mezőn,
Amely nyulárnyékot s ördögbordát nevel:

Alföldi rónaság termő határiban,
Derék tavat talál gém s vadruca, ha jó;
A rence zöldelőn borítja bé vizét,
Zsombékos partjain a harmatkása nő.

Fél-lábon állva, itt busúl az eszterág,
A víz színére nőtt széles lapun pedig
Úl tollászkodva a bukó szárcsák hada,
A bíbic fenn kering, vagy lenn begyeskedik.

A sűrű nádasban zúgás-búgás közül
A hápogó gácsér nyers lármája kiszól;
Mig a tojásívó körmös sas elveri
Az ülős madarat meleg tojásiról.

Vándor lápokra, a nemes kócsag meg-ül,
Majd mint fehér fátyol gyorsan messze lebben,
Helyére azután fekete gólya száll,
Gyöngyvér s karakatna jön, megy nagy seregben.

Itt nő a kardos sás, a barma buzogány,
Indája itt köt az ötszarvu sulyomnak:
Iromba jércéit a vízi tyuk viszi
Sűrű torsa közt a zúgó nádasoknak.

A gazban rossz ladik, melynek gazdája nincs,
Zöld vízzel félig áll s fodorsás verte fel;
A pázsitfolt kihajt, kizöldül oldalán,
Orrában összedült, korhadtt csik-kas hever.

Vakvarjuk ülnek a parti égerfákra, -
A nádas rókája vonít esthajnalon;
Jár a tündelevény, a tó zsibongva zúg...
Zúgása messzeszól a csendes tájakon.

A tó helyén vár áll a hajdan,
S körülte erdő és berek;
Mikép lőn gyászos pusztulása?
- Hogy a szem még romját se lássa, -
Igy említik az öregek:

Régenten egy rossz ember éle,
Elévült nő lakozva véle;
- Gyermek-korából régi dajka, -
Ki csak gonoszt gondolt szívében,
A jó nagy szálla volt szemében,
S nem nyílt igaz beszédre ajka.

Mint harmat a szomjú határra,
Áldás száll égből a munkára;
De kinek nem kell a dolog:
Szükséget lát és nyomorog.
Igy Zombor és vénült dajkája,
- Mint más szegény, - nem izzadott;
Fecsérelvén kincskutatással
Az éjt s a drága szép napot.
Az Isten ellen zúgolódva
A dúsra mérgesen tekintett;
Lelkét od'adná a gonosznak,
Csak adjon az cserébe kincset
Ugy is lett. Szent György éjszakáján
A két istentelen végtére
- Hét csepp vérével balkezének, -
Az ördöggel lép frigykötésre. -
Nyervén attól kincset s hatalmat
Az óhajlás szerint; de még
Ezekhez, a szűz ártatlanság
Megejthetése téteték.

Kacagva most, a két istentelen
Erős várat rakott nagy hirtelen;
De rossz hírű, és rettegett falát
A vándor messze elkerülte;
Inkább az éj csipős szelét, havát
Az ég alatt fázlódva tűrte;
Mert benne csendes nyúgovást
A jámbor lélek nem talált
Hol a vén nő s a vár ura
Gonosz lélekkel cimborált.
Hová nagy éjfelen,
Fejetlen méneken,
- A várt hétszer kerülve meg -
Betértek a rút szellemek;
Tüzes seprővel megsöpörvén
Az utat nekik jókor a vén.

És a vidékkel bős hatalmát
Érezteté a két gonosz;
Nem nézvén sem Istent, sem embert:
Rőt Zombor szűzleányt oroz;
S vén dajka által a szegény nép
Fejős jószága vért adott;

Megigézett verő szemével
Sok kedves gyöngé magzatot.

A félelmetes várhoz közel
Volt egy magános kis pásztorlak;
Reá árnyékkal, jószagú
Ákácfiatalok hajoltak.

A kis ház fedelét
Kövi rózsák és béke lakta;
S Piroska képiben
Ékes virágszál nyílt alatta.
Ő a jámbor pásztornak volt
Édes leánya,
Szelíd s vidám, minő a rét
Ifjú báránya.

A jó pásztornő nagy beteg lőn;
Fájdalma ágyba fekteté;
Bágyadt szemét édes leányán
Aggályosan pihenteté.
Virasztó hűség s gondos bú állt
Leánya képében felette,
Ki önmagát, beteg szülője
Ápolgatásában, feledte.

Egykor, hogy a szegény betegre
A hajnal lágy álmat hozott:
Zaj nélkül és titkon hagyá el
Piroska a csendes lakot;
A harmatos rétek felé
Gyors léptekkel suhan,
Ezerjófűvel a gyopár
Ahol nő bokrosan.

S midőn kigyúlt a nap
Legelső sugara:
Kicsiny köténye már
Tele rakva vala,
Gyógyfűvek illatos nemével;
Virág-rakott rétoldalon
Szedvén meg enyhe harmaton
A jó leányka kis kezével.

Midőn sietve visszatérne,
‘Mi dolog ez én Istenem?!
- Nem messze Zombor erdejéhez,
Előtte anyja megjelen.
Nevén szólítja nyájasan,
És int, de nem várván be őt:

Mint az árnyék, tovább, tovább
Megy a felé futó előtt...
‘Édes szülém megállj, megállj!
Várd meg leányodat...!
»Utánam édes gyermekem!
Megállnom nem szabad...!«
Maradj, könnyen hívó leány!
Ne fuss a csába kép után!
Ez nem szüléd, ez törbe von,
- Ő szivszakadva vár szegény
Ez a vén dajka, aki csal,
Anyád képmását fölvevén!
Imígyen suttogott fülébe
Lágy szellő a futó leánynak,
És benne, aggó édes anyja
Kínos sejtelmi suttogának.
De ő elszórva gyógynövényeit,
Futott a rengeteg felé...
- S most felsikolta... mert magát
Sötét falak között lelé;
Előtte meggörbedt alakban,
Kacagva állt a vén boszorkány,
Míg gerjedelmében az ösztön
Zombor szemén vad szikrákat hány.

A nap leáldozott a halmon,
Piros világgal jött az alkony;
És a pokolnak tornácában,
Vad szenvedély rontó karjában,
A lányka szüzi fátyola
Még eltépetlenül vala.

»Zombor, Zombor! ha a virág
Éjfélre el nem hervad:
Fejünkre szörnyű jajt hozand
A pokoltól szedett had!«
És Zombor őrvöng, küzködik...
Éjfélre jár az óra;
Reszketve hallgat a gonosz
Az első kakas-szóra.

És újra küzd,... de a leány fölött
Varázs erő hatalma örökött
Mert amidőn gyógyfűveket
Szedett a harmatos mezőn,
Közülök, egypár jószagú
Virágocskát keblébe tőn,
És ez varázsvirág vala!
- Amely virul száz év alatt, -

S száráról a csudás növény
Csak szeplőtlen kéznek szakad.
Eltávolítá a gonoszt
Ez a lánytól hatalmasan:
És a nagy éjben hangzik a
Másod-kakasszó hangosan...
»Zombor, Zombor! ha a virág
Éjfélre meg nem hervad:
Fejünkre szörnyű jajt hozand
Az ördögös veszett had!«
Hah! Zombor őrzöng, küzködik...
Éjfélre jár az óra;
Reszketve hallgat a gonosz
A másod-kakasszóra;
S vad káromlásra nyilva ajka:
Őrzöng véle az álnok dajka.
Tizenkettőt ütött azonnal...
S árnyán a titkos éjnek:
Forgószelek szárnyán, az éjfél
Vendégi megjövének;
Kék láng borúlt a vártetőre,
Mint lengő nád ingván fala;
S ki benn ordíta vad kinok közt:
A két istentelen vala.
Gonosz Zombort s az álnok dajkát
Az ördögök sikoltaták
S elsúlyedett az összedőlt vár,
Helyén mély tó maradt;
Nádassá vált a rengeteg
Egy pillantás alatt.
Zombor pedig, s gonosz dajkája,
- Akik miatt a szűz futott, -
Bűnhödvén céltalan futással,
Ördögszekérré változott.

Derült reggel váltá a kínos éjet,
Nyílt tópart volt, hol a leány felébredt;
Párnája jószagú virág vala,
Felébresztője fülmilék dala.
Ugy tetszett, hogy csak álmodott;
S midőn jó anyjához megtére,
Elmondva mindent, a szüle
Így szólt lányának a beszédre:
- A szűz erénynek védbástyáin
A gonoszok által nem hágnak:
Őrizd kebled, hogy tiszta légyen,
Mint kelyhe a nyíló virágnak! -

Tágas alföld sík határán,
Ha kitördelék:
Vén *ördögszekér* iramlík;
Mint a gyors kerék;
Cél s nyom nélkül a világon,
Nyargal, vándorol;
Megpihenni, megnyugodni;
Nem lehet sohol.
Meg-megáll, de ostorával
A szél rajta üt,
És a messze pusztaságon
Utban álló tüskén s árkon,
Úzi mindenütt.

A SZEPESVÁRALJAI LEÁNY.

Köszál üté fel tar fejét,
S mikép a kéklő égen
A tornyosuló fellegek, -
Barnult a zöld vidéken.
Jött, ment ezer vidám tavasz,
S rá zsenge fűvet sem hozott;
Halálos dermedés között
Állott, mint egy elátkozott.

De jött a vérharcok kora,
S a csonka szirt-tetőre
Goromba kővárat rakott,
Nézhén csupán erőre;
S a mély csendet zaj úzi el,
Ijesztő, tartós és szilaj.
Reng, döng a vén szirt oldala,
Midőn a harci kürt rival.

S jövén a béke százada,
- Fehér zászló kezében -
Most újra mély csend sátoroz
A szirti vár körében;
De a csend nem magába' van,
Emlékezet lakik vele;
S Szepesvárnak barnult falán
Regét susog a rom szele.

Csend volt a hon határiban,
A fegyverek nyugodtak;
Jutott egypár vigalmas est
A harci bajnokoknak.
Szepesvárról víg zaj hatott

Keresztül a nagy éjszakán,
Kerülgetvén tört billikom
A vígadó hósek során.

Az áldomást köszöntgető
Zajos kedvű levente
Nem aggódott azon: hogy tán
A jövő nap lement
Ujra lovára ülteti,
S kemény csatákra híja fel;
Most vígad, élvez és örül,
Jövő percben meghal, ha kell!

S míg a vén hósek, harcügyek
Felett elmélkedének:
Hangján az ifjú táncra kelt
A harsogó zenének.
Váraljáról sok szép leány,
Sok szép asszony volt ott jelen;
Azok fehérben, mint a hó,
Mulatván a vig ünnepen.

De Dorka volt a lányereg
Kitűnő dísze, éke,
Minőt nem szült azóta sem
Szepesváralj vidéke;
Százszorszépnek neveztetik
Darab földön a barna szűz;
S szívében még nem gyúla ki
A lappangó szerelmi tűz.

Volt a várban egy férfiú,
Szeplős arcú, mogorva;
Ez a lányt egyre üldözté:
Szemét csak rajta hordva.
Íránta a sötét lovag
Vad szenvedélyre gyúladott;
Két fegyverest intett elő,
Kiknek titokban szót adott.

Hajnal felé a vígalom
Lármája véget ére;
A vár elcsendesült, kiki
Sietett lakhelyére;
Bátortalan lányereg
Dalolva ment az éjjelen;
És senki észre nem vevé,
Hogy ékes Dorka nincs jelen.

Sötét az éj, s mely rémesebb
A puszta éjszakánál:

A várteremben, egyedül,
Ki vagy te, szép virágszál...?
A fáklya már kioltva mind,
Haza-mentek lány-társaid;
Anyád s más is vár nyugtalan,
Ha tudnák, hogy rabúl vagy itt!

Szép Dorka az, kit titkosan,
A zord lovag szavára,
Izmos karú csatlós sötét
Lovagterembe zára.
S most kulcs zörög, világ ered...
- Rá összeborzad Dorka szép, -
Hozzá, miként az éjszaka,
Az este félt lovagja lép.

Ott áll s eseng a martalóc,
Vak szenvedély tüzeiben:
De csak megvettetést talál
Szép Dorka szűz szívében;
Majd emleget kint és halált;
S a lány inkább halálra kész...
Mint hagyni, hogy illesse is
Pártáját vétkes, durva kéz.

S már-már erőszak karja hoz
Romlást a jó leányra:
Egy perc... s elszántan ugrik az
Ablak párkányzatára.
Alant halál... fenn kárhozat...
Rettentő választás...! de ott
Üdv a halál sötét ölén,
- S határoz a leány legott.

‘Gonosz - csak egy lépést felém!
S im esküszöm, - s megállom:
Hogy ott lenn a köszirteken
Leend mentő halálom...!’
Meghökken a sötét vitéz,
De rögtön újabb cselt vete;
S méregtől kékült ajkaira
Hazug mosolyt erőltete:

»Egy hajszálad se hulljon el,
Jámbor leány, miattam!«
Szólott, de ármány lelke volt
Szóban és gondolatban.
S most nyíl gyanánt, véletlenül
A bátor lány felé rohant,
Hogy megragadná... hanem ez
Sikoltott... és alázuhant.

És a gyilkos szirtek veszélyt
Nem hoztak a leányra,
Ki szűz pártájaért magát
Elszánta a halálra;
Piros hajnal-hasadtakor,
Kedvesihez, honába tért,
S boldog keblében hordozá
Erényeért a drága bért.

És amint tartja százados
Beszéde a regének:
Alant, csupán kis ujja lőn
Sérülve bal-kezének.
Szepesvárban mind e napig
Mutatják fönn az ablakot,
Melyből az elszánt hajadon
Veszély nélkül alá-bukott. -

MENEDÉK-KŐ.

Szepesben, Lőcséhez közel,
Erdőborított hegytetőn,
Ó zárda pusztult omladéka áll;
A régi templom- és cellákban
Sugár, magas fenyvek növének immár;
Mohos, halottas omladékra
Ifjan tenyésző zöld élet borúl.

Midőn honunkra rontva a tatár,
Határiban gyilkolt és égetett:
Vidéke rémült lakóinak
E rejtett zárda nyujta menhelyet,
S innen vevé nevét.
Idő s vizsály később lerombolá,
És már csak tornya állt,
Repedt tornyában kis harang.
Csengő szavú, de néma régen.
E kis harang felől szól a rege,
Távol harangszó csendes éjszakán,
Emlékezetnek holdsugárinál.

Két helység versengett egymással,
A zárda tornyának harangján,
Egyszersmind a határ felett;
És így kiálta mindenik fél:
Mienk a kis harang, mienk!
Kiknek határán a vén zárda áll;
Ha vér foly is, de másé nem leend!
E kincset, a szentelt harangot,
Ha engednők, megverne Isten is;

Mienk a kis harang, mienk!
És lőn zavar, s lőn nagy huzalkodás.

Majd mind a két fél egy napon
Kijött a helyre, hol a zárda állt,
Hogy elvinné igaz tulajdonát,
A kis harangot, s lenne nyert pöre.
Elől jövőnek ősz szakálú
Kegyes atyák, és istenes papok;
Füstölgő tömjént és szentelt vizet
Hozván magokkal a tetőre.
Majd a tanács jött ünnepélyesen,
A templom szentelt lobogóival;
S nyomában a nép, tarka sokaság,
Mint bulcsu-járáskor szokott, jöve.

Jóval korábban jött egyik csapat.
Imádkozván a nép, és a papok
Végezván szertartási tisztöket:
Levették a harangot a toronyból;
Láncot huzván fülébe, hat tulok,
Melyet befogtak, el nem birta azt,
Pedig kicsiny s könnyű volt a harang.
Hoztak tizenkettőt, de hasztalan!
Huszonnégyet fogának most belé,
S nem birta még csak megmozdítani sem.
És félreálltak a jelenlevők,
Csudálkozás és félelem között.

És most a másik helység népe jött.
Imádkozván a nép, és a papok
Végezván szertartási tisztöket:
Csupán két ifju, gyenge tulkot
Fogának a csudás harang elé,
És könnyen elvivé a két tulok,
Melyet csak ímént huszonnégy se birt.
A nép pedig legottan térdre hullt,
Hívó lélekkel mondván: ez csuda!
És benne, az igazságot mutatja
Mindentudó Istennek újja,
A kis harang, és a határ felett!
És megnyugodva oszlott szét a nép,
Áldván az Istent, hívén a csudát.

A kis harang, mely néma volt soká,
Imára hívja fel, csengő szavával,
- Mely hajdanában elnyeré: -
A kis falucska jámbor híveit;
Csengő szavában szól az ó rege,
Távol harangszó csendes éjszakán,
Emlékezetnek holdsugárinál.

SZUHAY MÁTYÁS.

‘Beh szomorú idő fordult a magyarra!
Egyik fél erre húz, a másik meg arra;
Nem érti meg egymást, nem érti meg sehogy;
S a huzalkodásban erejéből kifogy!

Törökkel, tatárral eleget küzködtünk;
De ha egyetértés lakozott közöttünk:
Csak megvultunk lassan; most egy idő óta,
A csókának szemét vájja ki a csóka!

Teremtő szent atyám, fordítsd dolgunk jóra!
Ne hagyd, hogy eljőjön a siralmas óra:
Midőn a vérrel nyert magyar szabadságnak,
Idegen kapával, mélységes sírt ásnak!’

Szuhay Mátyás volt, vén lován, a tarkán,
Ki így fohászkodott, Tarcál felé tartván;
Mellette még három szótlan ifju haladt,
Csűrökig dagasztván lovaik a sarat.

Kuruc volt Szuhay, nyakas, mérges magyar:
Nála a szív bátor s vasgyuró volt a kar;
Szabadságot mormogott álmában is szája,
A kuruc-világban aligha volt párja.

Száz kapás szőlőt birt a tarcali hegyen,
Hol a gohér, formint és muskatal terem;
S a szőlő lábánál kilencágu pince,
Amelyet jó borral töltött tele Vince.

Oda törekedett jó Szuhay épen
Hogy szívének meggyúlt keserűségében:
Iván a magyarnak hosszú életére,
Magát kidanolná, kisírná kedvére!

Lemenő-félben volt már az égen a nap,
Az öreg s társai szótalan ballagtak;
Egy szép barna ifju volt szomorú kivált,
De Szuhay Mátyás hangosan rákiált:

‘Ne búsulj, szerelmes édes öcsém, Keszi!
A köszörű, - meglásd, - mindazt jóra viszi:
Sokszor hallottam, hogy nagy baj a szerelem,
Én ugyan - Istennek hála, - nem ösmerem!

Hallom: szép lány, jó lány Vas Benedek lánya,
S nem akarja néked adni a vén kánya;
Azt mondja: kurucnak nem adja gyermekét,
Ördög szánkázza meg a rossz labanc lelkét!’

»Nem kell nekem apja tölt verme, gulyája,
- Monda Keszi - csak kell szíven szép Annája!
Szombaton estére ott termek Kardszagon,
S szépen, vagy erővel, de a lányt elhozom!«

‘Segítsen az Isten!’ - Szuhay felele,
S a kis számu csapat elszakadt kétfele;
Mivel Keszi, három társától bucsúzva:
Kesely lova fékét az alföldnek húzta.

S így dörögött Mátyás, tekintvén utána:
‘Bárcsak a jó fiú szerencsésen járna!
Sajnálom szivemből, ugysis atyámfia:
Egy volt a szépnyánk, Both Kata, Sófia!’

E közben setét lőn, miként az üstfenek,
A lovak csak lábról lábra mehettek;
Sok vesződés után, éhen-szomjan végre,
Mátyás éjfél tájban pincéjéhez ére.

Leszállván lováról, veszi a kulcsokat:
Hanem visszahökken, sokat látott, sokat...!
Az ajtó betörve és tátva-nyitva van,
S lenn, ugyancsak isznak, lármázva hangosan.

‘Maradjatok fenn a lóval!’ sugja hátra,
S fokosáért nyulván a nyeregkápába:
Lassan lelopózik a pincegádon,
S a dorbézolóknak háta megé oson.

Szuhay Mátyásnak felforrott a vére:
Tolvajok ütöttek bora picéjére;
Szinte fájt a lelke a drága jó borért,
Mely a pince földén egész bokáig ért.

Kilenc szép mákvirág! s labancok ő kemek!
Köztök egy hordón ült maga Vas Benedek;
Ittak, pocsékoltak, mocskolták Szuhayt,
Kiáltván: a kopasz, bárcsak most volna itt!

Ott volt Herkó páter, a balogi barát,
Kedvére forgatván kancsót és csutorát:
Barátság-szerető s csintalan volt, neve
Fél-Magyarországon szóbeszéddé leve.

Ő papolt ott most is: Uraim, szót kérek!
- Halljuk! - Szuhayról egy furcsát beszélek!
Egyszer kibandukol a hegyre magában,
Midőn a szőlejét kapálnák javában;

Kapja magát, ott egy pipa-dohány végett
Rendre kunyorálja az egész sor népet;
Mebánta mindenik kapásnak dohánya:
De mégsem lett tele nagybélű pipája.

Kopasz Szuhayról azóta csúfolnak:
Nagy pipáju, kevés dohányu magyarnak.
Hé! kevés dohányú, de jó ború medve!
Kihajtom e kancsót az egészségedre...!

‘Köszönöm, köszönöm!’ - mennydörgött Szuhay,
De a kancsót Herkó páter nem itta ki...
Fehér lett mint a fal és kijózanodott...
- Az ördög hordja tán ezt a vén kolopot!?

‘Ki labanc! aki vagy... tövét nem kapálad!
Hogy a hóhér kösse fel minden fajtádat...!’
Ekkor az abroncsba csiptetett világot
Leüté Szuhay, és közójök vágott.

De magukhoz tértek azok is csakhamar,
- Üssed! ne hagyd magad! s van lárma meg zavar,
Mátyás félrevonult, a cimborák pedig
Egymást a setétben ugyan ütlegelik.

Midőn jól meghányták egymást, ki hogy tudott,
Négykézláb, egyenest a lépcsőn felfutott;
Mátyás boszús vala, de mégis nevetett:
‘Nagyapám se látott ilyen ütközetet!’

S meggyujtván ismét az elaludt világot:
Két társával ő is a kancsóhoz látott;
De ím, egy fennálló hordóban meglátja,
Hogy guggolva lappang Vas Benedek bátya.

Árnyékától soh’sem ijedt meg Benedek,
Most is *csal*-ból, és nem *félsz*-ből lippene meg;
Mert amint mondani szokták közbeszédben:
Az ember apját sem ösmeri setétben.

Gondolkodott Mátyás, mit csináljon vele?
Jó lesz felfordítani, fejével lefele!
S tetejébe ülni... de más ész ütötte,
Rókát fogok! monda s szavát így kezdette:

‘Hejh barátim! tudok s mondanék valamit...
Imé, nagy pecséttel egy pergamen van itt,
A nagyságos urtól... - hanem titok legyen! -
Megöllek, ha a szó közülünk kimegyen!

Hejh, ha ez a titok, mely irva van benne,
Vas Benedek uram füleibe menne:
Száz tulkot, száz fékes lovat nem sajnálna,
Csakhogy meg ne tudja soha a vén kánya!’

E közben hátát a hordónak vetette,
És ültében Vassal egyre billegtette;
Ki készül már főbe vágni a kurucot,
De a titok bántá, s visszakucorodott.

‘Keszi Pál öcsémnek, jártába’-költébe’
Egy futó ló tűnik minap a szemébe;
Jobban megszemléli... hát a kengyelvason,
Lábbal fennakadva, valami ur vagyon.

Keszinek sem kell ám több; utána vágat,
- Kesely paripája gyönyörű egy állat! -
Megkapja a lónak tajtékos zabláját,
De már vérbe’-fagyba’ leli a gazdáját.

Hogy megmosta szépen, és magához hozta:
Az az ur mindjárt a nevét tudakozta;
Megmondta az öcsém, azzal odább állott.
Ki volt ez az ember? ha azt ti tudnátok!

Még Keszi se tudja! A király testvére!
S ily határozat van a megmentőjére:
Mihelyt feleséget vesz, báróvá leszén,
Azonkívül kilenc falut kap egészen.

Tudjátok, a fiu Vas Annát szereti,
De kezét nem nyújtja, míg én élek, neki!
Most is Kardszagra ment, de utoljára mén,
Mert ő kegyelmét majd megházasítom én!’

Igy végezvén Mátyás ravaszul szavait;
Belsőbb pinceágba szólítá társait;
Vas uram pediglen, bár füstbe ment terve:
Kibútt, elillantott örömmel eltelve.

Mátyás, kijöven két kacagó társával:
Az üres fennállót elrugta lábával;
S gunyoson kiáltott: ‘Megállj Vas Benedek!
A bort árát igen drágán megfizeted!’

-

Mig Tarcalon ezek estek a mult éjen:
Keszi Pál Kardszagnak nagy sietve mégyen;
Hogy aholott vagyon Benedek lakása,
Szeretett Annáját minél előbb lássa!

Volt Benedek urnak gulyája, ménese,
Szénával, buzával tanya és csür tele;
Nem volt gazdaságban párja a Kunságon,
Lányának szépségben e széles világon.

Karszag városában, - szombat-est volt épen, -
Már a kilencet is elverte egy-végben;
Anna leányasszony, meg az öreg Kata,
Titkos beszéd közt a padkán fosztogata.

- Lelkemadta Annám! csak ne kéteskedjék,
Hosszu az éjszaka, százszor eljöhet még! -
„Hejh Kata, de mikor a szívem úgy várja:
Mint az ágon ülő gerlicét a párja!”

»Galambom édesem! nem hiába vártál!«
És belépett Keszi, az Anna szavánál;
Aki kiáltással esett a nyakába,
S csókos ajka tapadt annak ajakába.

»Eljöttem, szép Annám! áll-e ígéreted:
Hogy híved e földön mindenhá' követed?
Hogy az Isten előtt letett esküvéssel,
A papnak áldása egyesít ez éjjel?«

„Hittel tied leszek még ma, légy nyugodtan!
Csak azt ne kívánd, hogy atyámat elhagyjam;
Nem! én visszatérek... hogy azt megbeszéljem:
- Ha mindjárt megöl is - hogy te vagy a férjem!”

Alig töltének még néhány pillanatot:
Sugja Kata, hogy a kocsis már befogott;
Nincs itthon a nagy ur, s az ifjak szabadon
Röpülnek tova az abrakos lovakon.

Karimás kalapját a szemére vágván:
Némán hajt a kocsis a síkföld határán;
Anna, híven simul Pali kebelére...
S éjfél tájban a két boldog célhoz ére.

Kegyes öreg papnál száll meg a mátkapár,
S az, egyesíteni szívből akarta bár:
De ellenállottak némely akadályok...
A kocsis egyszerre ajtót nyit rájuk!

S midőn leemelte karimás kalapját:
A leány rémülten ösmeré meg apját...
Csaknem kővé váltak ifjaink azalatt...
De az öreg ejtén illetén szavakat:

»Tisztelendő uram! Vas Benedek nevem,
Ez ifju mátkája szeretett gyermekem;
Legfőbb kívánsága atyai szívemnek,
Hogy szent eskü által most egygé légyenek!«

Ugy tetszett a párnak, hogy ez mind csak álom...
S mily boldogok voltak a szép valóságon!
Hogy fogjanak kezét... apjuk rájuk pillant,
S ők szívből elmondják a szent holtomiglant.

Ölelte, csókolta gyermekit Benedek,
Tétetett azután erős kötést velek,
Hogy kit váratlan ér közülök szerencse:
Párjával közös lesz rangja, neve, kincse,
»Kedves Annám, bírom szivedet, kezedet!
Nagyobb szerencsém már e földön nem lehet!«
Szólt Pali. 'Ki tudja...!' - Vas csak ezt felelé, -
S repült a négy táltos megint Kardszag felé.

-
Reggel csak Annáról volt Karszagon beszéd,
Egyik szóla: megholt! más: elveszté esztét;
Ez monda: elszökött! más: de biz ellopták!
Kutba ugrott...! férjhez erőszakkal adták.

De minden embernek elállt szeme-szája,
Hogy ráhuzta Kunság legbarnább bandája;
Hogy a fösvény Vasnál tíz ökröt levágtak,
S behullt a feneke száz hordó- s tonnának.

Hívatalos vala boldog, boldogtalan,
Négy nap, négy éjszaka vígadván untalan.
Kalács, bor kifogott cigányon, koldúson,
Még a vándorlót is elfogták az úton.

Piros kun menyecskék, szálas szép kunfiak,
S teljes keblü szűzek táncban mulattanak;
A kerek mellbimbó vékony patyolatát,
Mint egy fényes tallér, úgy izzasztotta át.

Herkó páter is a vendégek közt vala.
Az éltesebbekkel beszélt, borozgata.
Szóval, olyan lakzit csapott Vas Benedek,
Amelyhez hasonlót nem lát minden gyerek.

-
Mig Kardszagon állott a nagy lakodalom:
Kuruc Szuhay az almás-szürke lovon,
Vas uram tanyáján termett hamarsággal.
- Utána száz meg száz szegény üres zsákkal, -

S szólott: 'Atyafiak! tudom hallottátok,
Hogy Benedek uram ma nyert báróságot,
Rám bizta, hogy e nap emlékezetére,
Igazítnálak rá tölt buza-vermére.

És ő kegyelmének ez a jó'karatja:
Vigyen, ki mennyit bir, egy pénz nélkül adja;
Köszönet fejében csupán csak azt kéri:
Egy-egy üres zsákot vigyetek majd néki!'

Még csak egy lélek sem volt józan a tanyán,
S a kapzsi szegénység rakodott szaporán;
S elhatolt görnyedve, - majd a földet húzta
Némelyik orrát a nehéz tiszta búza.

Mátyás uram pedig felkapván lovára,
Fenyegetve nyujtá izmos öklét hátra;
‘Hahaha! bor, buza magától nem terem,
Az üres hordóért, nesze üres verem!’

-

Megvolt a nagy lakzi, de buzája miatt
Majd megütötte a guta Vas uramat;
Hát még midőn a nép szállongott a zsákkal:
Tölte minden percet méreg- s boszusággal.

-

Mult az idő s élt az új pár nagy boldogan,
Míg a báróságot várta Vas nyugtalan;
Néha ki-kifakadt, de mult boszusága:
Rángatva nagy bajsztát fürge unokája.

-

Vas a Hortobágyon jó idő multával,
Összeakad egyszer Szuhay Mátyással;
‘No hát labanc uram! emez rákiáltott -
Mikor isszuk már be az új *báróságot?*’

Elbámult Benedek, s fülig veresedett...
»Tatár lapítsa meg a kuruc fejedet!«
S fél boszú-, fél kedvvel szólott, hogy haza-ért:
»Kis Bencét nem adnám ezer báróságért!«

BOSNYÁK ZSOFIA.

- 1644. -

‘Haragvó Isten! a tágas mezőt
Teremtővé változtatod?
Kedvedre van: hogy úton útfelen
Hever haldokló és halott?
Emészt az éhes sárga szörnyeteg...
S ki bír dühének ellenállani?
Kínos szorongásban ha estig él:
Lelkét az ember akkor adja ki.
Ki harcol, szánt, vet és arat:
Jobbágyimból alig marad!
Im, most is a mezőn
Hét szálas testvér hullt rakásra!
Gyilkolni aki tud:
A temetést se bízza másra...!
Legyen bár a halott kísérete,
Hollók és farkasok éhes serege:
Mit bánom én!
De embernek, ki a holtakhoz ér,
Halál fején!’

»Oh uram férjem! - szóla Zsófia,
Sztrecsénnek istenfélő asszonya, -
Ne nyíljon káromlásra ajkad!
Mint a sebes vízár, a népeken
A bűn eláradott nagy szertelen,
S az ég méltán büntet, sanyargat.
Ne kísérts Istent! Hét testvérfiak
Sírnak keblében hadd nyugodjanak!
S jer, jer...! a csapás megszűnéseért:
Az Istent vélem térdre esve kérd!«

‘Hah! félre asszony s szád hitvány beszédi!
Keblem méreg, boszúság marja, tépi...
Csatás időket élünk, - s oldalamtul
Ha olykor tíz-husz hitvány szolga elhull:
Fejemre zúgnak árvák, özvegyek:
- Ki harcra vitte, Isten verje meg!
És aki most ezrenként öldösé el,
Gyalázatos dögvésznek fegyverével,
Kicsiny- s nagyostul a szorgalmas népet
Még annak mondjam: hála, hála néked!
Nem! aki öl, temessem is!
Hollókkal bár, mit tudom én!
De embernek, ki a holtakhoz ér:
Halál, halál fején!’

Haragban így zúgván az úr,
Nejét elhagyta végre;
Ki a feszület zsámolyán
Buzgón borúla térdre.
Imádkozott... s ment, - a kunyhók beteg
Lakói tőle vigaszt nyertének,
Kezében gyógyir és kenyér vala...
- S ki ül gyémánt-tollal kezében
A jótett könyvénel mennyégben:
Jegyzett az Úrnak angyala.

Csendes a világ, a vár zajtalan;
Ébren csak a kegyes Zsófia van.
Ki késő éjszakán
Elhagyja várát egyedül,
Hogy felkeresse a helyet,
Holott a hét kiszenvedett
Testvér holtteste hidegül.
A hölgy félénk, az éj kísértetes,
Ijesztő a halottak képe;
De bátorságot néki az Isten ad,
S ő biztosan közéjük lépe;
A hölgy erőtlen, a föld vaskemény.
Ásó s kapa nehéz, nehéz;
De a gyengének Isten ad erőt;

Tágul a föld...
 S a sír öblös kebele kész.
 Az elhullott testvérfiak
 Csendes sírban megnyugszanak! -
 S ki ül vala
 Gyémánt-tollal fényes kezében,
 A jótett könyvénél mennyégben:
 Jegyzett az Úrnak angyala.

 A kegyes urhölgy hazatére.
 S alighogy álom jött szemére:
 A nap pirosan kelt, az ur haragban,
 És ajkának dörgő szózatja harsan:
 'A holtakat ki ásta el?
 A vakmerő parancstörőt
 Elő... elő...
 Hadd lássam őt!'
 S álnok szolgája súg: Uram!
 A sírásó ten-nőd vala,
 Temetkezés lőn általa
 Az éj sötét óráiban!
 A férjnek arca elsötétül
 S zordon parancsot ad:
 'Duljátok a sírt fenekig,
 Hányjátok szét a holtakat...!'
 A hölgy elborzad s esdekel:
 »Hadd porladjon, minek porladni kell!«
 De a hölgy hasztalan szólt;
 A böszült ur vak és süket,
 Nem hall szót, nem lát könyeket...
 - És dultan áll a sírbolt.

 Más éjjel lesben áll az ur
 A holtakhoz közel;
 S ott töltvén a nagy éjszakát:
 Figyel, vár s egy lelket se lát,
 Temetni nem jött nője el.
 S megtérve, mint jött titkosan;
 Reggel, mi nagy leve
 Álmélkodása és dühe:
 - A hét testvér a sirba' van!
 - A szolga súg, - s parancsot ad
 A zordon ur szilaj dühében:
 'Duljátok a sírt fenekig,
 Hányjátok szét a holtakat...!
 - S parancsa teljesítve híven.

 A harmadik nap éjszakáján
 Az úrnak újabb terve van;
 A harmadik nap éjszakáján
 A kegyes hölgy oly nyugtalan!

A lelke fáj... s férjével nem bír:
Hogy dúlatlan maradjon a sír!
S mély tünődése közt, a feszület
Zsámolyán arccal leborul;
De most gyorsan felkelve róla,
Mintha az Isten sugta volna,
Örömhang tör fel ajkirul:
»Keresztje nincs a sírhalomnak...!«
S az éjfél még el nem halad,
A feszületnek zsámolyából
Fehérlő síri jelt farag.
Még egy vágást teszen
S a munka azzal véget ére;
S ím a holtaknak szánt keresztet
A kegyes urhölgy mélyen sebzett
Kézének festi drága vére.
De ő az éjben csendesen
A holtakhoz megyen,
Kiket midőn a sírba fektet,
Fejökhöz szurja a keresztet.
S ajkán imígyen reszket a szó:
»Porladjon el, mi porladandó!«
S ki ül vala
Gyémánt-tollal fényes kezében,
A jótett könyvénel mennyégben:
Jegyzett az Úrnak angyala.

-
A férj azalatt, gyanuval tele,
Az éjben gyakran felkele;
Kézébe vön égő világot
S nejének ágyánál megállott:
De mindig halkán lépe hátra,
Gyanúsított nejét ott látva. -
- A sír felett nem látta meg
A mult éjjelen;
És mostan látni hiszi őt,
Midőn nincs jelen.
Reggelre kelve, ismét ép a sír,
A bőszült ur dühével nem bír...
Gonosz cselédje lép elő
És újra súg...
De most az ur rámennydörög:
'Kihúzatom nyelved, hazug!
Mert akire árulkodol,
Egész nagy éjszakán aludt!'
'„Hatalmas ur? tiporj el...'
De nőd volt, aki temetett, -
S keresztet hogy faragna,

Ejtett kezén mély, nagy sebet,
Menj óh uram, s ha hazudok:
Fejem bakó kezébe' lásd...!"

Az ur ment, és a hölgy kezén,
Melyet gondos szemügre vén,
Nem lel sebet, nem karcolást.
És új parancs szól: 'A hazug
Lásson halálos kínokat!
A sírt pedig rontsátok el,
Megégetvén a holtakat!'

És hirt hoz a poroszló:
Uram! rossz szolgád halva van,
Imént szakadt ki lelke
A döghalál karjaiban.
S a sírt... a sírt, hatalmas ur!
- Isten csodája! -
Nem dulja fel, nem rontja el
Ember kapája:
Az érccsákány hantjába nem hat,
S bántója rögtön összeroskad...

Álmélkodásban néma lőn
Sztrecsén kevély ura;
Míg hála-könyecseppek szökének
A hölgy pilláira.

Az istenfélő Zsófia,
Ki ébren tölte három éjet,
A negyedik nap estvelén
Delejszerű álomba mélyedt.

Salaktalan ködéből álminak,
Csudás képekből összeszótt
Látvány merült fel három ízben
A felmagasztalt hölgy előtt.
Bevonva földig feketével,
Látott először gyászpadozt;
Körüle címerek... nép... fáklyafény,
Szánó sötét könyű a nép szemén,
A gyászpadozt halott...
S az istenfélő hölgy nyugodtan
Ösmert magára a halottban.
S a jelenetnek legott vége lett,
Reá halvány homály ereszkedett;
S egy század képe elsuhan, letűn
A hölgy előtt, gyorsan, rohamszerűn.

Sirbolt tűnnek fel másodízben
Mélyen a föld alatt,
Halottpenész, kihullt felírat,
- Mit a gög márványlapra írat -

Borítván a falat,
Körül csont s rozzant fedelek...
S im egy koporsóban közében
Feküvék a százados halott,
Romlatlanul, mosolygva, szépen...
S az istenfélő hölgy legottan
Magára ösmert a halottban. -
A látvány elsötétül újól
S egy század ismét elsuhan, letűn
Kelő s elfoszló képivel...
A hölgy előtt gyorsan, rohamszerűn:
A föld kizöldült s újra sárga lőn,
Virág, vagy vér piroslott a mezőn;
Év év után jött, - amely váltva hord
Titkos méhében áldást és nyomort.

Harmadszor tűnt fel a koporsó
A látvány tükriben:
Benn a halott, az istenes hölgy,
Romlatlanul pihen.
Az ó sirbolt sötét öléből
Gonddal kivétt;
S felette ájtatos sereg
- Virágot szórván a kezek -
Mond buzgó éneket:
- Két század óta fekszik
Sírjában a halott!
Két hosszú század óta
De el nem hamvadott!
Az Úr im a kegyessel
Mi nagy csudát teszen:
Romlatlan víve által
Időn s enyészeten!

-
És annyi ember nyom kidőle,
Sírjába kísért század századot;
S betölt a hölgynek látomása,
Mit önmagáról lelke álmadott. -

SZAKÁLAS FARKAS.

‘Jókor kihozd az ételt, feleség!
 Ne várd csurgásba a napot;
 Mert nehezen várja az a delet,
 Ki reggelig se alhatott!
 Annyit vesződik, annyi kárhozik
 A szegény pásztorember estig!
 S a kurta éjszakán meg sem pihen,
 Mindjárt megvirad, hogy lefekszik!’

Szólott a pásztor jókor reggel,
 S végig kürtölte a falut;
 Sok lány a kürtnek lágy hangjára
 Felébredt s újra elaludt.
 Kihajtják a jószágot azalatt,
 S a tehén otthon, s fejetlen marad.

A pásztornő is felkölt álmosan,
 Megmosdott, felöltözködék;
 Rocskát akasztva majd karjára,
 A kútra sétált, mint a páva;
 Ráérni, a dél messze még!
 Komja is a kúton vagyon:
 - Hát hogy van, mint van, angyalom!?

Aztán, a harmadik szomszédba,
 Tűzért fut egy üres bögrével,
 Ott a beszédes szomszédasszony
 Tele van a falu hírével.
 Jót mulat az asszony,
 A dolgát felejtven,
 Hir-név és becsület
 Megfordul a nyelvén.
 S haza térvén, fát szedeget,
 A lencsét lassan tisztogatja,
 - Jó asszony észre sem veszed,
 Hogy délen jár az Isten napja? -

Nagy későn végre készen az ebéd.
 Piros kendővel békötven fejét:
 Megy, mendegél a kis szélkével;
 »Mennyi sóska, kökény, - gomba!
 Ebből szedek ebb’ a nyomba’...
 A szegénynek ez is egy étel!«
 Szólott a nő, a bérctetőn,
 S szélkét, zajdát a fűbe tőn.

A nap már délutánon áll,
A boszús pásztor néz, vár éhen;
Most egyet gondol... s hirtelen
Az asszonynak eléje mégyen...

-

A bérceken kedvére gombázott
A pásztornő magánosan;
De a sűrű bokorbul im a
Szakálas farkas rárohan;
Kötényét összevissza tépi,
Megkergeti, hajtja, rémíti;
Reá szörnyű szemez meresztget;
Foga csattog, szakála reszket;
Aztán eltűnik... s a pásztornő
Férjéhez lélekszakadva jó:
»Jaj, jaj! az erdőben... csak hallgass...
Megtépett a szakálas farkas!«
‘Ugy kell! - szólt mérgesen a pásztor, -
Ne labodázz az erdőn másszor!’

Elköltvén egyszerű ebédjét:
Álmossá lesz a pásztor képe,
Hadd aludjék csak egy parányit...!
S fejét hajtá a nő ölébe.
Elaludt... s az asszony legottan
Elfojtott hangon felsikolt:
Mivel foga között férjének,
Tépett köténye szála volt!

A pásztor zord férfi vala,
Sápadt, elzárkozott, hideg;
A keresztet távol kerülte,
Soh’ sem mondott Isten-nevet;
A bérce gyakran éjjel ment ki,
Kihez? minek? nem tudta senki!

A nő magához térve lassan,
Szívében ilyen gondolat van:
- Gonosz, mindig irtóztam tőled,
De olyat mégsem gondolék,
Hogy szakálas farkas vagy, s véled
Cimborálnak a feketék!
Várj, csak várj!... és saját késével,
A férj nyakát gégén metszé el.

Futott az asszony, és utána
Véresen a dühös gonosz;
Kergette, mígnem eljutának
Az erdős bérce tájékihoz.
Ott ledőlt a pásztor, - s kínjában
Összerugdosta, hányta a követ;

S a kőrakás a nép regélő
Ajkától nyert *pásztorhányás* nevet. -

Szakálas farkast attól fogva
Nem látott senki a vidékben;
Egy van még, az is mély barlangban
Láncra van kötözve erősen.
S száz esztendő alatt,
Csupán egy éjszakán szabad!

A VÁMOSUJFALUSI JEGYZŐ.

Hegyalja! megáldott az Isten jó borral,
Amely vért és lelket pezsgő kedvre forral;
Sáros utaidnak sincs a földön párja,
Tengeren és itt az utast egy sors várja.

Érzi e két áldást, bő részt vett belőle
Vámosujfalvának érdemes jegyzője;
Ki nyakig sárosan s rózsás jó kedvében,
Tokajból az őszi vásárról jön épen.

Előtte szomszédja, Kelemen tologat
Két rossz sarlóhátu, meg nem verdett lovat;
Fakó szekérében hogy nem nyí a kerék:
Annak oka csak a hangfogó habarék.

A jegyző szívesen nézett Kelemenre,
Várván: csak felveszi tán a szekerre.
Szomszédjára szinte nézett a vén fukar,
Gondolván: kéredzzék, ha felülni akar.

S egyik sem szólván, a jegyző gyalog maradt;
Rájok esteledett az idő az alatt,
S keservesen érvén nagy későn Liszkára:
Együvé került a két szomszéd hálásra.

De sok szót egymással itt sem váltogattak,
Hja! mert egyik szegény, a másik meg gazdag!
S a jegyzőt nem soká a száraz zsup-ágyon:
Bortól, fáradságtól elnyomta az álom.

A fukar nem aludt pénzének miatta,
Zsebében reszketve fogta, szorongatta.
A jegyző álmában egyszer csak megszólal...
S titkos nagy dolgokat beszél ki fen-szóval:

- Felséges asszonyom...! itt a bányá...! jáspis
Istenem! bizony még ráakadhat más is!
Tolcsva...! csak én tudom! ne Péter, száz arany...!
Megjött már a levél, - beh nagy pecsétje van!

A fukar fejébe szeget ütött a szó:
Tudta a jegyzőről, hogy nagy érckutató!
Hátha bányát talált...!? s hogy felviradának:
Hosszu nagy jó reggelt kívánt szomszédjának.

Csupa szivesség lőn, csupa jó akarat,
Uti társa elé ételt, italt rakat,
A kínálgatással majdhogy meg nem öli,
S a hazavitelt is felajánlja neki. -

Nagyon csudálkozott a jegyző mindezen,
Hogy lehet most ilyen a fukar Kelemen!
Otthon meg igazán elállt szeme-szája,
Amikor meghívta egy kis vacsorára.

Jó vacsora mellett a szegény és gazdag
Közel tíz óráig vigan poharaztak;
A Kelemen bora vénebb volt, mint maga,
S drága jó ízén tul se színe, se szaga,

Az érdemes jegyző boldog életet él!
Mindennapos vendég a vén Kelemennél;
Sőt nem vendég többé, hanem házi barát,
Iván mindennap a barátság poharát.

Ad a kedves szomszéd, ha megfogy buzája,
Sőt kölcsön-pénzzel is még maga kínálja;
Mindenre azt mondja: szívesen, szívesen!
Ez aztán jó szomszéd, áldja meg az Isten!

S a jámbor jegyző már mindezt rendén látja
De nem így van vele Péter, unokája;
Ki sokat tűnődik, de fejébe nem fér:
Mit süt-főz nagyapja a vén Kelemennél?

Kapja magát, egyszer reájok les szépen
Látja, hogy nagyapja van nagy jó kedvében;
S a jóféle másolás felvágván a nyelvét:
Össze-vissza beszél fehéret, feketét.

‘Szomszéd uram! bárcsak már megköszönhetném
Nagy sok jó’karatját!’ - »Ejh! mondja a fösvény,
Csekélység, csekélység, édes jó szomszédom!«
‘Node ne féljen, mert lesz nekem is módom...!’

»Lesz ám! - fogá fel a fukar a beszédet,
Mert hisz a jáspis, meg a bánya mit vétett?«
S e szóra megaludt a jó jegyző vére,
Megmeredt, mint akit a szél fején ére.

»No, ne is tagadja, hiszen mindent tudok!
Hanem hisz énnálam sírban van a titok.«
De a szegény jegyző nem ejt szót, csak bámul,
S borsónyi veríték szakad homlokárul.

Sok simogatásra, sok mézes beszédre,
Nagyokat sohajtva magához tért végre,
‘Ejnye, ejnye! - monda fejét megcsóválva: -
De ugyan hogy jutott a titok nyomára?’

Künn a pajkos Péter, belül Kelemen volt:
Ki szájából leste a jegyzőnek a szót;
S ez, jó bor és cselnek csakugyan engedett,
Imígy beszélvén el a titkos esetet.

‘Tolcsván, - de szomszéd, az Isten szent nevére,
Még egy teremtésnek se szóljon felőle!’
»A légynek se szólok, haljak meg, ha mondom!«
S a kincssóvár fukar itt a rég várt ponton...

‘Tolcsván, a Gyapáros szőlőhegy keblében
Hogy valami rejlik, gyanítottam régen;
Harminc esztendeje, hogy lesem, kutatom,
Most megadta Isten! örömmel mondhatom.

Szomszéd uram! az a Gyapáros kebele
Drága jáspis-kővel van telisded tele;
Bányát fedeztem fel! - s belőle legottan
Három szép darabot mutatóul hoztam!’

»Hadd lássam! nála van? mutassa csak kérem!«
‘Édes szomszéd uram! Bécsben van már régen,
Elküldtem, - levelet is írtam melléje,
Felséges asszonyunk hogy maga szemlélje!

Felséges királyné! - írtam a levélben, -
Köszörültesse ki ezt a jáspist szépen,
Illeni fog gombnak s jó lesz bizonyára
A királyurfiak magyar dolmányára.

S hogy az apróbbakból készíteni lehet
Sok szép furcsaságot, szelencét s egyebet;
De még szobáit is kipallóztathatja,
Igen alkalmas lesz e végre a nagyja.

Kértem, hogy rendeljen ide bányászokat,
De hogy itt legyenek kevés idő alatt;
Mert öreg vagyok, - s ha meg talállok halni:
Nem tudja a helyet senki megmutatni.

A jutalom mellett azt is kikértem még,
Templomot építnünk hogy megengedtessek;
Szomszéd! lesz elég pénz! de Bandi is legyenek,
Hogyha meg nem veszem a tokaji hegyet.

Azt is odatettem: hogy két, avvagy három
Hét alatt kegyelmes válaszát elvárom.

Azóta Mária Terézia látja:

Ferenczy János a jegyző, hű jobbágya.³²

A fukar minden szót elnyelt - s mond ravaszán:
»Bizony nagy szerencse, kedves szomszéd uram!
Hanem én aggódom mégis kegyelmeden,
Isten látja lelkem, mert igen szeretem!

Rosz világban élünk...! kincsel bírni nem jó,
Most is itt jár Balta, az a hires rabló;
Látja! háza hitvány, kutyája sincs, pedig
Biz Isten pénzeért még meg is ölhetik!

Egyet mondanék én, kedves szomszéd uram!
Én, mint egy királyt, úgy eltartom holtiglan,
Tenyeremen hordom, házam legyen háza, -
Ha... várandóságát reám átruházza!«

És itt elhallgatott, - azt jól is tette, mert
Az elaludt jegyző egy kukkot sem felelt;
S mert ha nagyapját még tovább is faggatja:
Péter is reá ront, nagy lévén haragja.

»Semmi! gondolá, hisz máskor célom érem!«
Míg Péter imígyen dult-fult nagy mérgében:
Csak Balta volnék most! de hiszen így is jó...
Majd rád-riasztok én, megverdett vén kopó!

Akkor járt pedig a hires rabló Balta,
Aki csak a gazdag embert fosztogatta;
Sőt sokan azt mondták, hogy azt sem ő teszi. -
Ember vérének keze soh'sem ontotta ki.

Hír volt: hogy nejétől fogták katonának,
Mikor együtt még csak két hétig valának;
Azután elszökött s rabló lett; - kik látták,
Igen szomorúnak mondák az orcáját.

Baltán forgott most a Péter gondolatja:
Hogy képében a vén fukart megriasztja;
Ugy is lett, - egy este neki öltözködék,
S belép Kelemenhez, ki fenn gunnyasztta még.

Jó estét, vén nadály! dörgött rá keményen,
Én Balta vagyok...! de most egy szó se légyen!
Másképp a tarkódon huzom ki nyelvedet...
- A megrémült fukart leírni nem lehet.

---

³² Történeti adat.

S míg a vént a fiú kedvére kinozta:
Nagyapját a manó az ablakra hozta,
Hogy egy jó éjszakát mondjon szomszédjának...
Benéz: s hajszálai mind az égnek állnak.

De el nem fut, hanem az ajtóra megyen,
S a zárt ráfordítja kétszer nagy hirtelen;
Lármát üt - kiáltoz: gyilkos, rabló, tűz van!
S mindenki talpra áll Vámosujfaluban.

Péter szabadulna, de nem lehet, - s látja:
Hogy még veszedelmet hozhat rá tréfája;
Zaj van, a harangot kívül félre-ütik...
Most az ablakon egy ugrással kiszökik.

Utána, utána! kiáltoznak százan,
De közel senki sem mer menni nyomában;
No már benne vagyok! mond Péter, s nekivág
És keresztülussza a Bodrog folyamát.

A pandurok is ott-termettek azalatt,
Biztatva vezetve a vasvillás hadat;
Olaszi és Zsadány, Kispatak és Sára
Kirohan a Balta megszorítására.

Jó idő telt bele, míglen a Bodrogon
Átszállott a népség csónakon, hidason;
Péter pedig futott a pataki rétnek,
Félt, de örült is a lármás eseménynek.

Elmondom a tréfát, ha kézbe-akadok!
Ösmernek, tudják, hogy haramja nem vagyok...
De mégis, házára törtem, - és Kelemen...
Ejh! derék kifogni ennyi sok emberen!

Bottal üthetitek már mostan a nyomam!
Szólt a lápos réten, s a nádasba suhan;
Jó Péter! ép nyomod leve az áruló,
Hiven megmutatván a csak imént hullt hó.

S zajjal körülveszi a helyet a sereg,
De nincs bátorsága bemenni senkinek;
- Gyujtsuk rá a nádas, no csak rajta, rajta!
Vagy kezünkbe kerül, vagy ott ég meg Balta!

És rögtön lángot vet a nádas tíz helyen,
A jó Péternek ez nem volt eszébe sem:
Megborzadt, - de mindjárt szólott határozottan:
Már most, ha itt veszek, sem fogtok ki rajtam!

Mint megannyi fényes lándsáju hadsereg,
A külön gyujtott tűz egymáshoz közeleg,
És amidőn körül ropogva öszeér:
Nappal lesz, és az ég piroslik, mint a vér.

A kollokán száraz rózsája fellobban,
Jeges kacsá kereng fenn nagy csapatokban;
A róka hátára eleven pernye hull,
S csattogó fogával vagdal hátra vadul.

A kifoszlott buzgány föstölgve leesik,
Égő nádbokrétá száll fel a fellegig;
Szikrázva, feketén hull ismét a hóra,
Mintha csillagmorzsa s borulatrongy volna.³³

Péter menhely után tekint jó idején,
Magát egy lápkutban nyakig elsülyesztvén;
Le-lebukik gyakran, a tűz nem árt neki,
Csak az átkozott füst szemét ne egye ki.

Emészt a tűz, emészt, a nádas összehúll,
Kigyók pezsdülnek ki meleg zsombékibúl,
S kunkorogva sülnék meg a zsarátnakban...
- Körül, a tűz rózsaszín délibábja van.

Várta ki, s hasztalan várta a nép Baltát,
Leégett a nádas, de egy lelket sem lát;
Beszél, okoskodik a nagyszámu sereg,
De lápra menni nincs kedve senkinek.

Annyi már bizonyos, - szóltak - hogy elveszett,
A lápkutba bukott, vagy a tűz ölte meg.
S haza-takarodván, jó Péter is kilép,
Elhagyva cirmosan hideg kútbörtönét.

Hideg is, meleg is meglátszott szegényen;
Hazaverekedett mégis szerencsésen;
Másnap reggel a nép a kutat meglelte,
Megégett szűrt, baltát s kalapot mellette.

Most már bizonyos volt, hogy Balta ott veszett;
S a hír elterjesztvén ezt a történetet:
Egy hétre, fél falu állítá *ugysé*-vel
Hogy a holttestet is elérte kezével.

Megszűnt a nyomozás, megnyugodt a vidék,
A kiragasztott lap mindenütt letépeték,
Mely Baltát leírta s fejére díjt szabott; -
- S csudálatos! megszűnt a rablás is legott.

Az egész esetet Péter csak kacagja,
De a rablót egyre látja még nagyapja;
És most a kötéstől többé nem idegen,
Másképp sohasem ér célt a fukar Kelemen.

---

³³ A felgyújtott nádas leírását l. »A Tisza rétje ég« c. prózai töredékben is.

Megvan az egyesség. Ferenczy Jánosnak
Estéi, napjai igen vígan folynak;
De bezzeg eladott jószágot és kincset...
Péter máson akart, de magán is csinyt tett.

Azonban egyszer csak itt a parancsolat,
Mely Ujhelybe híjja fel jegyző uramat!
Hogy hallja meg ott a magas feleletet!
Mely levelére a megyéhez érkezett.

Bezzeg most sohajtott, most bánta a dolgot,
Vele nagy bújában még a föld is forgott.
S szedi-veszi magát a fukar Kelemen:
A jegyző képében Ujhelybe felmegyen.

S midőn kérdik: ha a jegyző ő lenne-e?
»Nem én vagyok... vagy én, - habozva felele;
Hanem amit tart a kegyelmes felelet:
Az utolsó pontig enyém, engem illet!«

»Mind, de mind nekem szól...!« No jól van, hát hallja:
Oktalan tettét a felsőség roszalja,
S ím megdorgáltatik érte nyilvánosan,
Jelentse a megyén, ha ilyes dolga van!

De hitvány kavicszal a királyi felség
Szine előtt többé ne ügyetlenkedjék!
Ezuttal a levél is mondott eleget...
S most Isten hírével innét haza mehet!

A vén fukar csakhogy sóbálvánnyá nem lett,
Félig eszméletlen hagyá el a termet;
Aztán megátkozta magát, születését,
S Vámosujfalunak vén bolond jegyzőjét.

Hát otthon? ott volt még a furcsa jelenet,
A jó szomszédok közt levél és kincs felett!
Nyögött, fűtt a fukar féltébolodottan:
»Jaj, jaj...! mennyi drága jó bort megittattam!«

‘Éhnye! éhnye! s fejét csóválta a jegyző,
Pedig milyen szép volt a három darab kő!
Már hiába! mert a Gyapáros kebele
Drága jáspis-kővel van telisded tele.

Egyszer Debrecenben, vásár alkalmával,
Borozgatott Péter néhányad magával;
S elbeszélte, mint jár a Balta képében...
- Egy idegen ember ült az asztalvégen.

Később haza-érvén: imé az udvaron,
Egy szekér kunsági tisztabúza vagyon;
Aki hozta, Péter kezét jól megrázva
Eltűnt - és a dolgot meg sem magyarázta.

TAMÁS VITÉZ.

Az öreg ember, mint a nyájas ősz
Mosolyg, mosolyg, - s hajszála olyan ősz!

Madárszó nincsen a
Bús őszi berkeken;
Ha szól is az öreg,
De hallgat szívesen.

Tamás is hallgat, a nap fényinél
A ház előtti padkán üldögél...

Hónaljmanókjával
A porba irdogál,
Elmerengő lelke
Ki tudja merre jár!?

A nagy diófa az ablak alatt
Kiszáradt rég, hűs árnyékot nem ad;

Minek is? nem hevít
Az ősznek sugara;
S a fa gazdájának
Ugysem lesz több nyara!

A kórvitéznél még vénebb a fa,
Ki tudja mikor ültették oda?

Mennyit játszott a kis
Tamáska e helyen...
S hányszor fogadta itt
Később hű szerelem?!

S elment az ifju, elment messzire,
A harcok vértől ázott térére...

Megtért sok év után
Féllábbal, rongyosan;
Kedves, barát, rokon
Már mind a földbe' van!

A ház, az udvar pusztá, elvadult
A nád lefutott, a tapasz lehullt;

A kútágas ott áll,
A kút bedőlt maga;
A nagy diófa is
Régen kiszáradta.

Igy van az! míg a hős távol csatáz:
Kívül, belől hogy elpusztúl a ház!

Csak pókháló van ott,
Amely mindent elfed,
Mint a felejtés sok
Szép tettet, érdemet.

Tamás fél lába sírban igazán;
És fázik annyi izzadás után;
A hírnek tüzhelyén,
Melyet ő is raka:
Más melegszik, nem a
Harc csonka bajnoka.

Tamás vitéz a nap sugárinál:
Ülvén a száraz porba irdogál;
Mankónak valót az
Öreg diófa ád; -
Koporsónak szánta
Megszáradt derekát.

JÉZUS ÉS A NÉP.

Irgalmasságot akarok és nem áldozatot.
Mát. 9. 13.

Az emberek közt széjjeljárván,
A büntől terhes föld határán:
Égi atyjának egy szülötte
Isten országát terjesztette,
És e tőle épített, eredt
Ország alapja lőn: - *szeretet!*
S melyért az égről földre szállott:
Javítá a bűnös világot;
S a szó, ha szent ajaki mondák,
Édes volt, mint a méz s orvosság.

A mester, Jakab s több tanítvány
Jeruzsálem felől jövének;
Holott, idején a páskhának,
Nehány napot fenn ünneplének.

S hol az ut Bethfagénak fordul,
Zajgás hatott feléjük jobbrul,
És látának nagy sokaságot,
Mely egy fánál tolongva állott.
A Jézus maga felkereste;
Ki bűnös volt, s nyomá kereszte;
Most is így szólt: *gyengének gyámja,*
Vaknak legyen világossága!
És járula a sokasághoz,
Mely átkozódik, zúg, kiáltoz.

Az ut melletti fügefának
Árnyékában ülvén, valának
Egy beteg férfit s bubánat
Miatt nyögő asszonyi állat.

Az asszony, hitvestársa nyilván
A betegnek! - szólt egy tanítvány.

S a férfiú monda hálásan;
Nem testvérem, sem hitvestársam!
De az Úr ne távozzék tőle,
Ki megszánt s rajtam könyörüle!

Idegen lévén Izraelben:
Beteg levék és eltévedtem;
S im e fánál fáradtan, éhen
Összedőlt alattam öszvérem,
S én, nagy sérülésnek miatta
Feküdtem félholtan alatta.

Izráel népe, nagy csoportban
Haladott el mellettem gyorsan;
A páskha-bárány ünnepére
Kiki a szent városba tére;
S én kínomban kiálték, szólván:
Segitsetek sorsom mivoltán,
A Jehovának szent nevében...!
S vigasztalást hiába kértem...
Mert ők mondának: az Úr vélünk,
De ápolásra rá nem érünk!

És újra számosan jövének,
Nők, férfiak, ifjak és vénék;
S én kínaim közt fel-felsívék:
Nézzétek, elborít az inség!
S a csapat szólt: a szent városból
Elmaradnánk az áldozatról!

Elepedtem, szóm már megállott,
Midőn jött ez asszonyi állat,
És ő hozzám járulva menten:
Nagy inségemből mentve lettem.

Köntösét szó nélkül eltépte,
Sebem kötözgetvén be véle;
S amit az áldozatra szánva,
Karján vitt elfedett kosárba':
Elővevé és gyötrő éhem
Megenyhitette véle szépen;
És cseppjei hüvös kutfőnek,
Égő szomjam enyhére lőnek,
S vigasztalási ajakának,
Lelkemre nyugtatón hatának.

S im most e nép és ösmerősi,
- But és könyút okozva néki, -
Szemére hányják, hogy miattam
Nem vett részt a nagy áldozatban...

Szemére hányjuk, hogy miattad...
 - Zugott föl a bősült, szilaj had, -
 Ki nem vagy egyhitű, se' vére,
 Nem jött a husvét ünnepére!
 S Izráelnek szent városába'
 Megtisztulást se nyert a kába!
 Tüzénél égő áldozatnak,
 Hol a füst és láng mennybe hatnak;
 De tán kovászos is evett még!
 Kövezzük meg... zajongtak ekkép.

S mint szikla tenger hullámából,
 A nép közül bátran, szilárdul,
 A Megváltó emelkedett fel,
 S a szózat ajkirúl imigy kel:
 Ki az közületek, ki által-
 Hat a sziklán pillantatával?
 Avagy a sziv mélyébe nézhet...
 Hogy ajkán ily kemény ítélet!
 A törvény mond: hogyha szombatnap
 Barmod verembe hull, kivonjad!
 Kik ünnepen szegény- s betegnek
 Enyhülést hoznak: *jót mivelnek!*
 S bizony, bizony mondom tinéktek,
 Kik az oltárnál ünneplétek,
 S élven kovásztalan kenyérrel,
 Imádkoztatok nappal-éjjel:
 Bizony, bizony mondom tinéktek:
 Mind, annyi jót nem művelétek,
 - S nem vagytok kedves Jehovának, -
 Mint maga ez asszonyi állat!

Ki vagy te, aki szólsz imígyen?
 - Kiálta a nép ingerülten -
 Avagy tán elhisszük mi néked,
 Hogy a törvényt megtartni vétek?
 Avagy tán elhisszük: hogy annak,
 Ki ront, mulaszt, érdemi vannak?
 Talán e meddő, vagy e száraz
 Fügefáról gyümölcsöt rázasz?
 És hirtelenséggel szél támadt,
 Rengetvén a fügefaágot;
 És róla, rögtön nagy bőséggel,
 Megért gyümölcs hullonga széjjel.
 Nem szólt a nép s magát megadta
 Nagy álmélkodásnak miatta.

És szólt a Megváltó ismétlen;
Utas, kelj föl, s menj el épségben!
Jó asszony, tiédhez térj meg,
Az Ur kegyelme van tevéled!
Boldogok, kik e szót megtartják:
Nem áldozat, de irgalmasság!

MŰVÉSZET ÉS PÁLYABÉR.

(Töredék.)

Boldog nép közt, dús-gazdag tartományban,
Ahol vigalmat vígalom követ:
Három kisdéd jött egy éjen világra,
Hogy lásson sok bút, kevés örömet.

Gazdag földön, hol a sik téreken
Terhes kalász, illatos fű terem;
Holott a hegy mélységes kebele
Mégmérhetetlen kincsekkel van tele;
És a lejtőn, gyümölcsös bérc alatt:
Olaj csepeg, méz omlik, must fakad.
Boldog nép közt, mely büszke címerére,
Savát, tüzét hogy tartja ősi vére;
Hol nem ritkán, éhen s nyomorgva vész el,
Ki elindul *csak* szellemmel *csak* ésszel:
E nép között, ez áldott szép hazán,
A mély tanácsu sors határatán,
Hogy sok bút lásson örömek helyett:
Egy éjen három kisdéd született.

Az éj fényes volt, de zordon hideg.
Létök gyönyört nem nyujta senkinek;
Mi áldás a dusnak, szegénynek átok!
Aggó szülék bus könnye hulla rájuk.
De mint gyakran fényben jó létre a
Szegény s gonosz, kit apja-anyja gyászol:
Zaj, hír nélkül, homályban és alatt,
Megváltót szül a kunyhó és a jászol.
Most is így volt: a szegény fiakon
Tündérek kegye nyugvék gazdagon.
És amint fölserdültek mind a hárman:
Kitört a tűz, amely lángolt bezártan.
Nyilatkozék az Isten a kebelben:
S járdaltak a szent pályán ünnepelten.

A *költő* ajkán édes dal fakad,
Ujít, teremt, mint egy szent áradat;
Majd tüzláng az, mely áthevit, világol,
És egybe forraszt elvált lelkeket;
Tavaszi nap, amelytől enged a tél,
S a szív fagyot és jégburkot levet.
Egyik szaván feltámasztván a holtat:
Figyelj nép! a másik jövődre jóslat!
De a nép lakmároz,... multját tanácsért
Nem kérdi: a jövőre semmi gondja;
A költő dall, - dall szívtelen köveknek...
Nem érti senki, bár lelkét kiontja.

A *festész* ül; el van merülve mélyen...
Fényes képek rajongnak képzetében;
És álmait alakkal felruházván:
Az élet áll szóló hűségbe' vásznán.
Ki a dicsőség utát keresed:
Szegény művész! hajtsd el ecseted,
Amely teremt és csudákat mivel...!
Halj meg lelked derengő képivel!
Ne tudd, ne tudd, hogy e nép elmegyén
Remeked mellett némán, hidegen;
Ne lásd, ne lásd: hogy a por ünnepi
Vonásidat fakóan ellepi!

De a *zenésznek* sorsa jobb talán?
Jó kedvű nép lakozván e hazán;
Talán lelke van még, hogy általértse:
Mit mond a hur fájdalmas ömlengése?
Mely nekizúdul, mint a fergeteg,
Majd, mint a szellő, csapong, enyeleg.
S előtünik arcon s könyben, szavára:
Mi a szívben el volt temetve, zárva.
Mégis amint honában szertenéz:
Hegedűjét elejti a zenész...
A helyett, hogy önvére, nemzete
Megértvén, rajta büszkén függene:
Hangjainál, - s úgy fáj ez a tudat! -
Egy két bus szív, - egy két korhely *mulat*.

Melyben ti éltek nagy álmak között,
Szellemben és nyomorban hű barátok!
Az ország nem e világból való...
El innen, el! menjete, merre láttok!

S a három művész, három jó barát,
Iván a végbucúnak poharát:
A nagy hideg világon - - - -
- - - - dél, nyugot...
S kelet felé, elszéledt, bujdosott.

Hol járnak ők? - - - -
- - - - Felőlök hirt ki tud?
Kérdezd meg, aki országokra fut:
A vést... koldust... vagy a halált...
- - - - - ezek
Egyike tán találkozott velek?!

-
Tíz év lezajlott, - gyászos feketén
Merült el az idő holt tengerén;
Minden csendes, - tán néha megjelen
Halvány buborék a felületen.
Emlékezet a halvány buborék,
Melyen feltűnik a múlt árnya, képe,
Hanem az is, alig hogy támadott,
Széjjelpattan, - s mindennek vége, vége!

Tíz év lezajlott; tíz év vajmi sok,
Ha éjek és napok kinnal jövének;
S minő kin az, mit a lángész visel...!
Ha tiltva van áldozni istenének!
Üldözve sors, ember mindenfelől:
Az oltár is, melyet rakott, ledől,
És a tüzet, mit úgy élesztgete,
Elfűjja a részvétlenség szele!

A bujdosók hol vannak a világon?
Három felől im itt jön mind a három!

Ezek-e ők...? Nem! szenvedésivel
Ez az élet bár szörnyen megvisel:
Mégsem rövid tíz év kell rá, de század,
Idomitni ily lelki, testi vázat!
És mégis ők! a rongy, amelybe' járnak,
Beillik még királyi dísz-ruhának,
A szív s lélek tépett, dult volta mellett,
Mit örülten, némán, vakon viselnek!
Ah! hogy imé egymásra ösmerének:
Van-e okuk hálát adni az égnek...?!

Ha ki látná ezt a találkozást,
E hangra, e mosolyra, ez örömré:
Kebelében a szív repedne meg...
Álmát, nyugtát elvesztené örökre...!
Jer ide, jer, híres nép! s légy kevély,
Három dicső fiad szemléletére...
De vedd eszedbe, ami irva van:
Hogy felkiált az égre Ábel vére!

-
Éj van, - fényes s csikorgó, mint mikor
A három koldus művész született;
Hoztak lelkekben szép fényes napot,

S bár nem tart az nekik most meleget:
Legyen az élet keserű, rideg,
De térdök meg nem hajlik senkinek...

Boldog, ki csendes nyugalom után
Meglátja, a szép hajnal mint hasad;
Boldogabb, kinek álom s éj örök,
S nem tudja: hogy mikor lesz viradat...!

A vers szövege első megjelenésekor ez volt:

Egy boldog földön, szép hon kebelén,
- Sugáros éjnek hallgatag felén -
Hogy lásson sok bút, kevés örömet
Egy éjen három kisdéd született.

Egy boldog földön, hol sík téreken,
Terhes kalász és buja fű terem;
Holott a földnek gazdag kebele
Mégmérhetetlen kincssel van tele;
S a halmokon cserülte bérc alatt,
Hajló borágon édes must fakad.
Egy nép között, hol éhen veszni kell
A jelesnek, s rá fülánkot lövel
A sziszegő gúny. E nép közt s hazán,
A mély tanácsu sors határvatán,
Hogy lásson sok bút kevés örömet:
Egy éjen három kisdéd született.

Az éj fényes volt, de zordon - hideg.
A föld színét jég és fagy ülte meg:
Halotti csendben, gyászos pusztaság,
És a bölcsőre nem hullott virág;
De mennyből fényes angyal szállt alá,
S a három kisdédet megcsókolá.

A három kisdéd fölserdült vala,
Lelkén az angyal csókja lángola,
Küzdött, dagadt a hullámozó kebel,
Ölelkezvén szent álma képivel;
Az ifju nyílt, redőtlen homlokát
Szelíd merengés árnya folyta át;
Lelkén borongott titkos sejtelem,
Hol összeolvadt múlt, jövő, jelen;
Mint a szirtforrás végre felszökelt,
Átvillanyozván a forró kebelt.
S megértve hívatása szent szavát:
A három ifju pályatérre szállt.

A *költő* ajkán édes dal fakad,
Lelket ragadva a szent áradat;
S hol a szív annyi szent hamvat talál:

Borongott a mult koporsóinál.
Édes szerelmek rózsafái közt
Dalán száz bimbót langy harmat főrösz,
Várt és epedt a fényes jövő után...
S szavát a nemzet meghallgatta tán?
Jó dalnok! e hazában a kebel
Áttörhetetlen jégpáncélt visel!

A *festész* mélyen elmerülve ül,
Ragyogó képek lengik őt körül,
S miként a hívó keble istenén:
S vásznán, ecsetje végvonásinál,
Az álmokképből szóló élet áll.
És fest az ifju... lát a képzelet
Tükrében lelke újabb képeket,
Művész ecsetje csodákat művel;
Halj meg jó ifjú álmad képivel;
Ne tudd, ne tudd: hogy e nép elmegyén
Remekjeidnél némán, hidegen!
Ne lásd, ne lásd a port, mely ünnepi
Vonásidat fakóan ellepi!

De a zenésznek sorsa jobb talán?
- Van-e művésznak üdv e dús hazán? -
Bűvös hangon zendül meg hangszere,
Dala édes mint hajnal szendere.
Mely míg leömlik zengő hurjain:
El-elmereng szép lelke álmain;
Majd elborúl nyájas tekintete,
Sovány tengődés árva élete!
Virág helyett szűrő tövist arat,
Mert zengedelmin e nép csak *mulat*.

Melyben ti éltek jó művészek! oh,
Az ország nem e világból való!

A három művész, három jó barát
Iván a fájó búcsú poharát;
A nagy, hideg világon...
dél, kelet

S nyugat felé búsán elszéledett.
Hol járnak ők?

Felölök hírt ki tud?
Kérdezd meg, amely országokra fut
A hírt... vihart... és a koldust...

Ezek
Egyike tán találkozott velek!
Tíz év lezajlott; s gyászos feketén
Merül el az idő holt tengerén;
Elsúlyyedett... csak a felületen
Úszkál halvány buborék csendesen;

Emlékezet a halvány buborék,
Mely a holt képét felmutatja még.
De a felejtés gyász fuvalmiban
Az is szétpattan, - s minden halva van!

Tíz év lezajlott; tíz év vajmi sok,
Ha kint hozának éjek és napok!
Jött a művész s mely lelkén ég vala:
Az égi lángnak oltárt alkota;
S ímé az oltár dől és omladoz,
- Romlást rá részvétlenség átka hoz, -
S a gyöngé láng, mit úgy élesztgete,
Gúnynak szelében véglobbot vete.
Kinek magához keble egyre hú:
Ah, a művésznak kínja nagyszerű...!
Az élet alszik völgyen, halmokon,
Télnek viharja zúg az ormokon;
A nagy világra hullott hó-lepel
Fehér vásznát szélvész szaggatja fel.
Ki bolyg az útfelen magánosan?
Élő nyomorként, fércelt rongyiban;
Kínos mosoly vonul el ajkain,
Vad fény lobog szemének lángjain,
És mintha úznék, gyorsan ront elő;
- A vész üvöltve száll - ki ő, ki ő...?

Im, hogy mindhárman vészben haljanak:
Felé közelget két koldús alak!
Karöltve jó a két gyámoltalan,
Kettő közöl egyik világtalan,
Világtalan s nyomornak embere...
Mellére kötve rozzant hangszere,
Mely néha-néha búsan felsívít,
Vihar tépdesvén toldott húrjait.
Találkoznak... s aki maga jött:
Merőn megállt a két koldús előtt:
'Hallgatni jöttök úgy-e engemet?
Hogy a költőről mondjak éneket,
Kire az isten megharagudott...'
»Megállj, megállj...!« kiálta fel legott,
- Megrázkódván az ismert hangokon -
Két koldús ajkán a mély fájdalom.
Az örült költőt két művész-barát
Tört lelke s karja híven fogja át;
Kinek lelkére kéje s bánata
Már a viszonzatlátnak nem hata.
Oh szóljatok csak...! A vész zúgva száll
A puszta nyomtalan határinál.

Éj van. Mohos váromladék hideg
Táját holdsúgár látogatja meg;
Elült, kifáradt a veszett vihar,
Mindent fagyos hó, fagyos csend takar.
A három koldús-művész és barát,
Romok zugában vonja meg magát,

Az élet álma roncsolt képivel:
Számokra nincs a dús hazán földel,
Jer oh dicső nép! s íme láthatod
A koldúsokban öngyalázatod!
Ki, míg kövér falattal él ebed:
A művészt éhen veszni engeded!
Ez átkozott bűn, nem hallod miként
Kiált az égre Ábel véreként...?

A téli éjnek zordon bájinál,
A festész mélyen elmerülve áll;
És elfeledve szenvedést, panaszt:
Merész ecsettel fennen festi azt;
Szaván, a vak zenészre ráfuvall;
A lelkesület szent fuvalmival;
Bájos hang ébred néma hangszerén,
Hattyúdal a csikorgó éj felén!
Az örült költő szirt-omra ül,
És mintha ezren állanák körül:
Zavart eszmékben mond kínos regét,
Leírván benne gyászos életét.

És csend leszen... a gyöngye nesz kiholt, -
Az életen hű útítárs ki volt:
Rongy, meztelenség, lelki testi bú
Között a három koldús összebú...
Az éj olyan szép és olyan hideg!
A szenvedőkre álomszél lebeg;
S alunni kezd a kínok élete...
- Légy üdvöz lágy szender lehelle!
Fáradtak ők, hadd szenderegjenek!
Jó éjszakát... az éj igen hideg...

A HŐS ÉS KARDJA.

Kél a sugarak fejedelmi ura,
Reggel van a sík csatatéren;
Hol, napja ezernek az alkony előtt,
Köd- és vérbe borúlva lemégyen.
Órjási alakkal a reggeli árny
Fut, s nyomba követ rohanó lovagot;
Éjfélkor a hold halavány sugarán:
Holtak hideg árnya bolyongani fog.

Elszántan a két sereg összerohan,
Egymást öli bőszi viadalmaiban;
Míg vér ömöl és ezer élet enyész:
A harcra mosolygva a sír ura néz;
Csont-ajkain a káröröm így vigyorog:
Hah! száz temetőm telik általatok!

Későre a harc riadalma kihál,
S a hold sugarán:
Lengő hideg árny
Ösmerkedik a csata holtjaival.
A hős aluszik...
S míg álmodik a csata képeiről:
Bús éjszaki fény,
Hír éjszaki fénye, derengi körül.

És aki nyere
Harcnak mezején koszorút, diadalt:
Győzők serege
Rak fegyveriből szomorú ravatalt;
S kit rája emel, ki halotti fehér:
A had feje, a diadalmi vezér.

Győzött, s maga a diadalmi vezér
Győzelme tüzebe' találta halált;
Villám vala, mely rohan, éget, emészt
S dülása közt felemészti magát.
Ott fekszik erőtelen és hidegen...
Mellette nehéz hadi kardja pihen.
A kardvas erőteljes fényes acél,
S a markolaton:
- Mely sárga aranyból
Öntetve vagyon:
Gyémánt ragyog, égi sugaraitól
A hős hideg arca derengve kigyúl.

Éjfél ut. A kardvas így ejti szavát:
'Nem látom-e több csata vérpiacát?
Hah, nincs ki emelve a harcra vigyen:
Hogy dícskoszorúkat aratna velem!
Nem sujtok-e porba arany koronát?
Nem fúrok-e zsarnoki melleket át?
Átjártam a szívet, az életeret,
Sirjába fektettem ezer s ezeret!
S hőssémmel im, én is a földbe jutok...
Elporlik a szív, el a hősi karok;
S a törpe utód ha kiás valaha:
Súlyom bizonyítja, a hős ki vala!?'

Szól felharagudva reá az arany:
»Némulj el örökre, te nemtelen érc!
Léted van a rozsda hatalma alatt,

S fennen, botorúl unokákra beszélsz!
Nézd, engem imád
A messze világ!
És birtokomért a halandó
Százszor veti áruba lelke-, honát;
Egymás kebelébe vasat ver
Testvér, szerető, rokon és barát.
Fejedelmi fejekről
Góggel ki alá vigyorog,
Villámokat útba terelni ki bír:
Én a hegyek büszke aranyja vagyok!
Megrág az idő,
Hitvány fecsegő!
S én, rozsdá-, penészt mosolygva, fogom
Hirdetni az egykori századokon:
Dús volt, ki viselte e markolatot,
Kincs, fény, uraság közepett ragyogott.«

És szóla utószor a gyémánt-
Boglár, ragyogása dicsében:
»Hallgassatok el!
A bajnokot én örökítem!
A szörnyű erő
Elhagyja a hős karok érc idegét;
Kincsét az idő
Elsöpri, elhordja szelén szanaszét.
Dúsgazdag arany!
Tudd meg, s te erőtelí fényes acél:
Túl ezreden a
Hős tetteiről egyitek se beszél!
A hír örökíti a hősi nevet,
- Mely rajta ragyog -
Én nem halok el, ki a hír ragyogó
Gyémántja vagyok!«

Kardjával a hőst
Földnek kebelébe nyugonni tévék;
S a síri világ:
Jöttére remegve felháborodék...
A rettenetes
Kar- s kardra ki ösmere egyszeriben;
Sírhanok alá
Mely juttata száz-, ezeret hidegen.

-
Évezredekét haladott az idő.
Vad rengeteg feledett temető;
Érc-szobra hol állt?
Hol nyugszik a harc fene bajnoka, hol?
Hült hamvaira
A rengeteg árnyoka, csende hajol.

Turkál, kapar, ás az utó-ivadék,
S a bajnoki sír kikutatva vagyon;
Kardmarkolatot lel a sír fenekén,
S gyémántot a nagybecsű markolaton.
A fényes acél oda van...!
Gyémánt s arany ép;
Hősét dicsőítve, a harci jegyet
Hű gondjain őrizi a maradék.

-

Évezredek haladott az idő,
A rengeteg illat-ölelte mező;
Megharsan azonban a bús hadi kürt,
És felriadoznak a népek;
Dúl, gyilkol a harc dühe, dús paloták
S kunyhók leomolnak, elégnék;
Tűz árja piroslik a markolaton,
Üszköknek alatta temetve vagyon.

Üszköknek alatta midőn keresi
A békeidőre jutott nép:
Olvadva, enyészve a büszke arany...
Gyémántja csak ép!
Gyémántja időn s viharon mene át,
S el nem veszíté ragyogó sugarát.

-

- Évezredek haladott az idő,
Mély tófenek a szag-ölelte mező;
És szól vala a
Gyémánt, ragyogása dicsében:
»Túl ezredeken
A bajnokot én örökítem!
A szörnyű erő
Elhagyta a hős karok érc-idegét;
Kincsét az idő
Elhordta, söpörte szelén szanaszét.
Dúsgazdag arany
Hol vagy? s te erőteli fényes acél?
Most a dalia
Hős tetteiről egyitek se beszél!
Im, hír örökíti a hősi nevet,
Mely rajta ragyog;
Én nem halok el, ki a hír ragyogó
Gyémántja vagyok!«

A CSALOGÁNY ÉS A SAS.

Hegedűszóban szép mesét jelentek.

Sz. Dávid.

Lombos liget hajlongó sudarán
Busongva ült a néma csalogány;
Meleg sugár, szellő s a buja fák
Énekre most ajkát nem ragadák.

‘Mi lelt madárcám, kedves dalnokom!?’
- Szólitá a sas nyájas hangokon -
Tavaszi mosolyg; a halmon, völgyeken
Az élet száz alakba’ megjelen;
Még a bogár is örömbbe merül,
Te vesztegelsz s bánkódol egyedül?
Dalolj, hadd halljam zengő hangodat,
Melyre ezer szív hű visszhangot ad!’

»Királyom! - a bus csalogány felel -
Keblem dalát én kinek zengjem el?
A szárnyas nép nem, sőt még félreért,
Ki is gunyol gyakran zengelmémért!
E félreértés szívemig hata,
- A dalnoknak nincs mélyebb bánata!«

A sas azok felett, miket most hallott,
Álmélkodván, imígyen ad parancsot:
‘Holnap, korán hajnalba’, szárnyas népem
Magam körül, udvaromban szemléljem!
Énekelj nekik, hadd lássam meg én:
Mint érez e nép költőm énekén!’

A szarka rögtön nagy gyűlést csereg,
S mind felgyűlnek a szárnyas seregek;
Erdők, mezők, vizek madarai
Letepülnek a dalt hallani;
Vén cserágon ül a király maga, -
A bús madárról szól a dal szava:

Virágos árnyas erdő!
Vigan futó patak!
Epedve várta szívem,
Hogy újra lássalak!

Itt éle kis családom...
Oh régi szép napok!
Akkor szívembe’ bánat
Helyett öröm lakott!

Dallék, szerettem, ittam
A hajnal harmatát;
Minden falomb tanyám volt,
Minden madár barát.

S ah, most be más az erdő!
A rét és a patak!
Nem olyan kék az ég is,
Virág, lomb hervatag...

Most a bús gerlicével
Gyászban foly életem:
Mert ah, szerelmi párom
Többé fel nem lelem!

A bus szerelmi ének végivel
Szól a király: - a szárnyas nép figyel, -
'Népem! imé dalolt a csalogány,
Biráljátok meg őt egymás után!'

S mond, - felébredvén, - az alvó bagoly:
Az ének tárgya nem elég komoly!

A gólya ekkép ejti szavait:
De szó mi szó, mondott valamit...

És felkiált borzalt tollal a vércse:
Más sem bárgyu, hogy a célzást ne értse!
Nem leli párját az ének szerént,
No bizony, tán mi ettük meg szegényt!?

Nem szeretem, hogy harmatot iszik,
Mert úgy boszorkány, - monda a kuvik.

A gerle bűgött: másnak még se kell
Felhányni a természeti hibát!
A rét felől kicsinylőn énekel:
S ez felboszant sok jó ludat, libát.

A kakuk így: családot emleget.
Nekem igaz nincs, hanem még lehet!

És a süket-fajd: tréfás, vig dala,
Jól megnevettetett haha haha!

A banka nem mondhatja néki: éljen!
Mert önféskét, honát piszkolni szégyen!

'Elég, elég...!' mond a madárkirály,
- Szemének boszús villogásinál -
'Boldogtalan nép! hát így hat reád
A dalnok szava? ekkép érted őt?
Nem hallok egy méltányos szózatot?
- Költőm! ne énekelj e nép előtt!
Ti nem vagytok méltók reá, hogy éltek!
Odú, mocsár s ocsmány dög kell tinéktek,
Nem költészet s dal, - ti bárgyuk, vakok...
- Hah! színem elől takarodjatok!!'

A vers szövege első megjelenésekor ez volt:

Lombos liget hajlongó sudarán,
Búsongva, némán ült a csalogány;
Napsugár, harmat, szellő és virág
Hangos énekre most nem ragadák.

‘Mi lelt madaram, édes dalnokom?
- Szólitá a sas nyájas hangokon -
Az ökörszem is cirpel és örül,
Csak te vesztegelsz némán egyedül?

Csattogj, hadd halljam zengő éneked!
Dalolj, dalodtól szebb a kikelet!’
»Királyom! - a bús csalogány felel -
Mit keblem érez: kinek mondjam el?
A szárnyas nép nem, avagy félre ért,
Olykor kigúnyol zengedelmimért!«
A sas hallván a bús panaszkodót:
Csodálkozték, s imígyen ejte szót:
»Holnap reggel, a szárnyas seregek
Királyi udvaromba gyűljenek,
Dalolj, hadd hallják, és hadd lássam én:
Mit érez e nép ajkad énekén?«
A szarka másnap nagy gyűlést cseveg,
Mind felgyűlnek a szárnyas seregek;
Erdők, vizek s rétek madarai:
Letelepülnek a dalt hallani.
Öreg cserágra a sas ül maga,
S imígy zendül a csalogány dala:

»Virágos nyájas erdő!
Vigan futó patak!
Epedve várta szívem,
Hogy újra lássalak!

Itt éle kis családom...
Oh régi szép napok!
Akkor szívembe’ holló-
Szinü bú nem lakott!

Elrészegülten ittam
A hajnal harmatát;
Minden falomb tanyám volt,
Minden madár barát.

S ah, most beh más az erdő!,
A rét, a hűs patak!
Nem olyan kék az ég is,
A rózsza hervatag!

Most a bús gerlicével
Gyászban foly életem:
Mert ah, szerelmi párom
Sehol fel nem lelem!«

A bús szerelmi ének végivel
Szól a király: - a szárnyas had figyel -
‘Népem! ímé dalolt a csalogány,
Biráljátok meg őt egymás után!’

S szólt: - felébredvén az alvó bagoly -
Az ének tárgya nem elég komoly;

A gólya ekkép ejti szavait:
Kár hogy részeges, mondott valamit!

És felkárogtott a holló-sereg:
Barna tollunkat mért csúfolta meg?

A gerle bűgött: másnak még se kell
Természeti hibáját hányni fel!

A lúd: rétünkről nem jót énekelt,
Hogy tudja, holott rajta nem legelt?

Égetni kell, ha harmatot iszik,
Mert ugy boszorkány! - szóla a kuvik -

Az ölyv: nem igaz amint mondva van:
Hogy a madár mind barátságtalan!

És a süket fajt: szép volt éneke
Engem egészen megnevettete!

Megró a banka költőt, éneket:
Saját erdőhonát mocskolta meg!

‘Elég, elég...! - szólt a madárkirály -
Boszús szemének villogásinál -
Boldogtalan nép! hát ekkép hat-e
Lelkedre a költőnek éneke?
Imígy érted, imígy fogod fel őt?
- Költőm ne énekelj e nép előtt! -
Álmos bagoly, sötét oduba menj! -
Hitvány banka, te, rajtad semmi szenny?
Birálsz te fajt, egy szót sem hallva bár?
Menj léha gólya, van férges mocsár!
Élődjetek gyász hollók a dögön!
Fűvelj bárgyú lúd a sovány gyöpön!
Költőm e népnek hallgasson dalod!
Hah!... színem elől takarodjatok...!

A TÓ LEÁNYA.

Árnyas berek hűs rejtekében
Ment a patak, futván serényen;
De még került az istenadta
A nagy sietségnek miatta.

A táj ifjú fuvalmi játszván,
Űzék egymást lombok nyílásán,
És pajkos évődési kedvben,
A patakhoz egyik lebben.

Harasztot dob reá, hogy űzze,
S meg-megborzasztja csókja hűse,
Majd habruháját gyűri, tépi,
Ki vagy? susog faggatva néki.

‘A tó leánya!... s hogy te bántasz
Szellőke! nem szép...’ lőn a válasz.
S a zuhatag a szirtek élén
Megszólal: »hagyd őt menni békén!«

Kerek bokrán a szil-bereknek,
Mint a fehér lepék, megúlnak
A fuvalmak. - S a zuhatag szól,
A réti tó- és a patakról:

»Élvén zaj nélkül és szerényen,
Kerek tó állt a sík vidéken;
És történt, hogy belészerettek,
A fényes nap s a barna felleg.

Küzködve egymás ellen, a két
Szerelmes bírní vágya keblét;
De ő reményt se nyujta nekik,
Csendes, hideg maradva végig.

Félt a naptól: izzó sugára
Oly kínozón lövelt le rája;
Félt a fellegtől, barna képe
Oly rémitőn bámult vizébe.

Fényét, dicsét mutatta a nap,
S hévvel vivá keblét egész nap;
Lenyugtakor meg úgy faggatta,
Hogy elpirult a tó miatta.

Most jött piros vérnek színében,
Majd halaványan s két arccal épen;
Szivárványt fest, - ölt barna leplet, -
De hasztalan... nem nyer szerelmet.

És a borongó felleg, érte
Azonkép mindent megkísérte,
Arcára szőke fürt borúla,
Báránypelleggé kondorúlva.

A szép hajnalnál reggel, este,
Magára fényt s rózsákat feste;
Vagy oly fehérre lőn alakja,
Mint bérce a hó fuvatagja.

Majd elbusúltában, levének
Belőle rémitő torzképek,
Oroszlányszáju cethal, sárkány
Mely sziklát nyel, torkát kitátván.

Szárnyas kigyó, órjas, sötét rom;
Nytott koporsó, pusztá templom.
Száz képtelen csudák és szörnyek
Alakultak s egymásba törtek.

Vagy megharagván, leebb szállott,
S dörögve ontott vést, villámot;
Hogy ég s föld reng, amerre terjed;
De hasztalan... nem nyer szerelmet!

S ha a felleg a tó fölé szállt:
A nap, sugárával töré át;
És hogy a tóra ez ne nézzen:
Eléje állt *amaz* setéten.

De a tó őket nem szerette,
Mégis ha nézett a fellegre:
Ezt csak szivelném! - mond - könnyebben,
De a nap oly kitűrhetetlen!

Mást gondolt most a felleg, - egy hő
Nap éjjelén a tóhoz eljő;
- Ki hév miatt lankadva estig,
Lágy keblét feltakarva fekszik.

És elborult felette halkan...
Majd csendes, hűs eső alakban
Keblébe bélopá szerelmét,
S a tó *leánya* így szülemlek.

És a szülők egymásba törnek
Hullámi kínnak és gyönyörnek;
Kínzó a felleg álnoksága,
S gyönyört adott kis futó lánynak.

Folyt a *patak*, csevegve, gyorsan,
De a nap ég szörnyű haragban;
Tónak, felleget ha nem árthat:
Kint gondol a szegény kis lánynak.

És tűz-sugári ugy epesztik,
Ugy ölik a csermelyt napestig;
Enyhíti bár apjának árnya,
De még kínzóbb a hév utána.

A jó szülő, önkebelének
Éltéből adott gyermekének;
Apadt mégis... s kedves leánya:
Meghalt végre nagy bánatára.

Szeretvén, járt és jár a felleg
A tóhoz, kit langy cseppben meglep,
S születik a patak; de útja
Felén, éltét a nap kioltja.

Hagyd a csermelyt bujdosni békén,
Szellőcske, hús berek vidékén!
Az árnyatlan síkot ha éri,
Meghal szegényke, mint testvéri!«

SZÉCSI MÁRIA.

Rendületlen sziklán álltál, Murány vára!
Mélység s magasság volt körüléd a bástya;
És mégis rom levél! rom, mert az átkozott
Eskütörés súlya omladékká nyomott!

Hát a magasságban, a tiszta légben fent,
Még ott sem volt ember előtt az eskü szent?
Nem! mert ki azt még a menyben is megrontja:
Asszony kezében volt Murány várnak gondja.

Kemény idők jártak, harcot harc követett,
Melyben sok hős elhullt, sok is növekedett,
Vesselényi Ferenc ezeknek sorába'
A hirneves Murányt ostrommal megszállta.

A vár víhatatlan kőszál tetejében,
Benne elszánt had áll éjjel nappal résen
Szép parancsnokának szavára figyelve, -
Drága lesz, ha lesz a vivók győzedelme!

Követ jó azonban, sugár deli bajnok,
Ha véget vethetne jó móddal a bajnak;
S imígy szól: Szép asszony! köszönt Vesselényi,
Az erősség békés feladását kéri!

A szó hatott-e, vagy a szép vitéz rája?
De lángba borult a Mária orcája;
S bár csengő hangjai most kissé remegtek,
Büszke méltósággal felelt a követnek:

‘Mondd meg a vezérnek, míg rommá nem válik
E fal, és e sereg el nem hull egy lábíg:
Addig Murányvárba nem lép senki fia...
- Különben, üdvözli őt Szécsi Mária!’

Ekkép felelt a hölgy, és így kellett épen,
Rákóczinak adott szavaihoz híven;
Kinek megesküdt az Isten szent nevére,
Hogy nem adja Murányt ellenség kezére.

Így kellett. Szécsi György a halálos ágyon
Szólott: Nyomdokomat kövesd, jó leányom!
Légy az ügynök híve, s úgy áldva Istentül...
És mindezt Mária fogadta nagyszentül.

S el sem hagyta még jól a követ a várat:
Levelet adának tőle Máriának;
Olvassa... olvassa néma bámulattal,
Piros lesz, mint a vér, fehér lesz, mint a fal.

Azután legbensőbb szobájába siet,
Felveszi, leteszi százszor a levelet:
‘Ő volt... ő volt! e hon legszebb daliája,
Szerelmemet kéri - szerelmét ajánlja...’

Majd fel s alá járkál, - s dobogó szívére
Szorítván két kezét, nagy volt küzködése...
‘Ah esküm... szerelmem...! melyiket feledjem...?
Hajh, de gyenge a nő, gyenge véghetetlen!

Leül Szécsi lánya s a válasz írva van,
A szerelem kábult ábrándozásiban;
Asszonya előtt most a várnagy megjelen:
‘Farkas! a táborba vidd magad s hirtelen.’

Farkas vén ember volt, hideg durcás képpel,
De vad bátorsággal, törhetlen hűséggel,
Dühösségig hive a Rákóczi-pártnak,
Murányban jobb keze Szécsi Máriának.

S a hű vén embernek nagyon sok volt szabad;
Most is a kapunak duruzsolva halad:
»Asszonyunk oly furcsa! de már csak megnézem,
Mi ördög van írva ezen a levélen?«

S alig pillant belé, felkiált: »Gyalázat!«
S tovább megy: *szeretlek...! feladom a várat...*
Hágcsó leend észak-nyugoti ablakán,
Melyen Máriához futhatsz éjjél után.

»Vakuljon meg, aki még egyszer elolvas,
- Ordított, széttépvén a levelet Farkas -
Várjatok... várjatok!« s most maga ír pár sort,
S kevés idő alatt megjárja a tábort.

‘Olvasta? mit izent? mit szólt Vesselényi?
- Hangzottak eléje Mária kérdési, -
Nemde felelni fog, jó Farkas, úgy izent...?’
S rá a boszus várnagy mogorván mond igent.

És néhány perc múlva ezen beszéd után
Ágyuk bődulnek meg a szomszéd hegy fokán,
S egyikét golyó akad Murányvár falába...
‘Hah, mi ez?’ Mária sápadtan kiálta.

»Hogy mi ez, asszonyom? ez a várt felelet!«
‘Ember, ember! hová tetted leveletem?’
»Ízre-porrá téptem, - s ez ment a vezérhez:
»Vedd be Murányvárat s Mária tiéd lesz!«

Mint ki fáról nézi a bikaviadalt,
Az őrség vad öröm zajában felrivalt;
S elbámult, hogy hangzott Mária parancsa:
Hamar, hamar fehér zászlót a falakra!

Még vagy kétszer szólott az ágyu s néma lett,
Szabadabban vévén a hölgy lélekzetet:
Haraggal intette a vén Farkast elő,
‘Hogy mersz avatkozni ügyembe, vakmerő!?’

»Engedj meg asszonyom, nem egészen ügyed!
Vagy immár feledéd Rákóczit s esküdet?
S kész lennél szerelmi turbékolás alatt,
Murányba lopni az ellenséges hadat?

Ha Szécsi György élne...! azonban hagyjuk ezt, -
Ha a bus özvegység már olyan nagyon epeszt:
Eredj...! de úgy, hogy az eladott ügy átka
Ne legyen menyegződ sikoltó nótája!

De hiszen míg engem a jó Isten éltet.
E kakuk Murányban nehezen rak fészket,
Vágasd ki nyelvemet, de tudd meg, asszonyom:
Ki esküjét töri, nyomorult, alacsony!«

S elrohant. Böszültség vitte az öreget,
Míg a vár asszonya méregtől reszketett,
S hogy találkozzanak egy pár óra múlva,
A vén Farkas magát egy kicsit kifűtta.

‘Öreg ember! most a vérző bántalmakat
Büntetlen elnézem, - egy feltétel alatt:
Ha Vesselényinek ez újabb íratot
Teljes épségében sietve átadod.’

»Átadom asszonyom! s ezentul dolgozda
Nem ártom magam...!« szólt Farkas hunyászkodva;
De aki ösmerte e makacs jellemet,
Tudta, hogy másképp szólt, mint ahogy érezett.

Azonban az este közeledvén lassan,
Mária szive vert mindig hangosabban;
Szerelem és kétség valának vendégi,
Az kéjt áraszt reá, ez kínosan tépi.

De vajjon szeret-e? nem csal-e meg gyáván:
Szívem örve alatt csak Murányra vágyván;
Szerelmem előtte nem lesz-e becstelen:
Hogy azt ilyen könnyen megnyerni engedem?

Épen így tűnődött Vesselényi lelke:
Ez ármányos asszony nem kerít-e cselbe?
Hátha büszkén megvet, hogy nyílt ostrom helyett,
Áluton kívántam bevenni a helyet!

S ereszt hosszú szálat pók gyanánt a kétség,
Aztán a két szívhez kötvén a két végét,
Fel s alá futkosott nagy sietve rajta,
És a két szív közül hol ezt, hol azt marta.

Végre eljött az est, és az éj utána;
'Farkas! bizom benned! - szólott Szécsi lánya -
Titkom ugysem tudja senki rajtad kívül,
Menj, várj a vitézre... s ha megjött: add hírül!'

Helyén állott Farkas, s kis idő vártatva,
Nesz nélkül felhágott Ferenc az ablakba,
Nem félt, nem volt sápadt, - csak kissé izgatott...
Leszállt, amint Farkas hallgatva jelt adott.

»Hol van ő...?« »Csak kövess vitéz úr szaporán...!«
És átalhaladva két vagy három szobán:
Szűk rejtekbe lépnek, - hol veres vérpad áll -
S két bakó szemében és pallosán halál!

Meghökken Vesselényi s bámúlva néze szét...
»Hallottad, jó uram, azt a híres mesét,
Melyet az oroszán-barlangról beszélnek?«
Monda fagyos gunnyal Farkas a vezérnek.

»Hol vagytok...?« riad fel az indulatosan...
»Igazi helyeden! a vérpadon, uram!
Nézd: hogy mosolyog rád piros menyasszonyod,
S ha a föld el nem nyel, rögtön megcsókolod!«

»Gyalázatos ármány!« - »Gyalázatos magad!
Nincsenek ágyuid? Nincsen erős hadad?
Hogy így lyukon bujkálsz, mint az eb a dögér'...
Cenk vagy, vitézlő úr! Nem Vesselényi-vér!«

»Ki vagy te, nyomorult? hol a vár úrnője...?
Átok rá...! de nem, nem, ez nem jöhet tőle!«
»Hamar...! meg kell lenni...! el nem mégy e várbul,
S tudd meg: szép Máriád kegyes parancsából...!«

‘Hazudsz vén gazember!’ - s Mária benn terem, -
‘Bocsánat jó vitéz... elhagy eszméletem...’
»Légy nyugodt, én hiszek neked, szép Mária...!«
‘Esküszöm: nem is én! e vén haramia...’

»Haramia ugy-e? mert benne gát valék,
Hogy Murány romjáról a késő maradék
Árulást, hitszegést olvasson... vén fejem:
Mért nem örültél meg anyámnak méhiben!

Mit nyersz, jó asszonyom, az olyan vitézzel,
Ki ólálkodva jár, mint a róka éjjel?
Mit nyersz, vitéz uram, oly nőben, ki néked
Rút hűségtröresen ajánlgat hűséget?

Méltók vagytok, méltók mindketten egymásra!
Egymás megvetése és utálatára...!
Ne is legyen áldás, de átok rajtatok...!«
A dühöngő Farkas szólván, kitántorog.

És hosszú szünet lőn; kínos feszültség benn...
»Édes szép Máriám!« - ‘Édes jó vitézem!’
Valának az első töredezett szavak:
A boszantó helyet elhagyták azalatt.

És lágyan simulva egymás kebelére:
Fellángolt a két szív rokonérzése...
De a várudvaron riadt szilaj lárma:
Árulás! fegyverre! kém szökött a várba...!

»Holnap...« - ‘Holnap’ sűgák rögtön - s Vesselényi
Még alig érkezett a hágsóra lépni:
A várnagy ronta be... s nem látva, kit keres,
Felkacagva kapott villogó késihez;

S mielőtt Mária eszmélne: fél szára
A kötélhágsónak ketté vala vágva...
‘Hah, örült...!’ s míg a kés új vágásra készül;
Megragadja a kart egész erejéből.

Most küzdelem támad, néhány űr berohan...
S nem tudva, a veszély kitől jön, merre van?
Mária... s egy férfi... hah! kés van kezében...!
S a várnagy perc alatt összerogy vérében.

‘Jaj Farkas...!’ »Asszonyom, kezéd bekevered...
Légy boldog...! hisz jobban alig történhetett,
Szökevény s öngyilkos nem lettem. Jó nekem:
Azt a gyalázatos holnapot sem érem...!«

A katonák némán elvitték a holtat,
Tűnődve: mi volt ez? s mi történik holnap?
S Szécsi Máriának hosszú lett az éjjel,
Küzdve sötét gondok sötét ezredével.

Csikorgó kapui híres Murányvárnak,
Vesselényi előtt másnap megnyílnak.
Dörögtek az ágyuk, - szilaj zene hangzott,
És mégsem volt látni egy örvendő arcot.

Mária sápadt volt, kedvetlen, elfogult...
Ferenc arca boszus szégyen miatt pirult:
Felkarcolt sebhelye kékellett le róla,
Mintha a csárdában verekedett volna.

Ördög vigye el az ilyen győzedelmet,
- Morgott hada - melyet a főköttő szerzett;
És a másik szintugy: mégis csak gyalázat,
Ilyen koldusmódra feladnunk a várat!

S ölelték az új párt boldogság karjai,
De teljességéből hiányzott valami;
Olyan volt az, mint a pohárba tett virág,
Mely szép, mosolyg, de már veszíti illatát!

-

Alunni ment Murány Szécsi Máriája,
Alunni ment régen annyi száz utána,
Mind aki boldog volt, mind aki szenvedett...
S omladék lőn a vár a büszke bérc felett!

PIPÁS KÁNTOR.

Nagy sáskajárásról lesz emlékezetem,
Mely támadott vala távol napkeleten;
Töröknek mondta ezt a jó magyar szája.
Szomorú időknek szomorú nótája!

Sarcoló készségben üle Szolnok alatt
A pogány seregből egy jókora csapat;
Lova a magyar ló abrakját elvette,
Maga meg gazdája kenyerét megette.

A szomszéd helységek valamelyikében
Motoszka támadt a jó kántor fejében,
Hogy a törököket ő bizony megnézi:
Mit, mit nem csinálnak lófarkas vitézi?

Volt kántor uramnak két szép tulajdona:
Nem pállott meg a bor előtte, de soha!
Pipáját mig ivott, csak addig nem szíttá;
Pipás kántor, - már a vidék csak úgy híttá.

Egyszer hát kiballag a falu végére.
Onnan lopakodva a bodzásba ére,
Azután meg guggon ment az ér-oldalon...
S egyszer látja: hogy már elég közel vagyón.

Sűrű galagonya-bokor volt nem messze,
Ott lesz még egyszer jó, ott nem vesznek észre!
S benne űlt a kántor két-három perc alatt...
Előtte lóháton cifra török csapat. -

Nézte: mint forgott a sereg ide s tova,
Tüzkölt, ágaskodott nem egynek a lova;
Nézte a sokféle eszközt és szerszámot,
S nagyon kedvére volt minden, amit látott.

S míg ezeken függött két szeme és esze:
Zsebjébe elszökött pipájaért keze;
Megtölté s kiütött reá a revébül, -
S mind ezt tevő a jó kántor tudta nélkül.

És lőn nemsokára, hogy a bokor felett,
Mintha égetne ott valaki töreket,
Vagy volna befűtött téglaszín kéménye:
Kékszinű füstoszlop csavargott az égre.

A füst szemébe tűnt a török vezérnek!...
S a kántor látja, hogy felé nagyon néznek!
Nem tudja az okát, csak úgy fül és fázik...
S akkor veszi észre, hogy hiszen pipázik!!

Azonközben néhány török oda nyargal,
A bokrot szurkálják, veregetik karddal!
A »falu torkából« majd kimegy a lélek...
Végre ráakadnak, - vége van szegénynek!

Mégis csak meghagyták a vezér szavára,
Kinek nagyon tetszett szörnyű pipázása;
'Ne bántsátok - monda - ki így tud pipázni:
Nem lesz azzal szégyen egy szál kardra szállni!'

És kikiáltja ott a falu-végen:
Mikép a kántornak bajvívása léssen!
És ha a törököt a harcban leveri:
A helység adóját husz nap elengedi.

Összefut a hírre a falu népsége,
Százféle beszédnek se hossza, se vége;
Kántor uram pedig epekedik nagyon...
A mennykövel üttet dohányt, pipát agyon.

Lefityeg az orra, mint beteg pulykának,
A bátorító szók semmit sem használnak;
Mondják: vágja agyon, eb lelke pogánya!...
De ő nem szól semmit, csak fejét csóválja.

Végre megesik a népnek szíve rajta,
Szánalommal válik a biztatás hangja;
S a sok sohajtással kiveszik sodrából,
S íme szemlátomást felvidúl magától.

»Sohse sohajtsatok, sohse busúljatok!
Egyszer meg kell halni, természetes dolog!
Hanem amíg élek, illő, hogy jól éljek,
Ugyan hozzatok csak egy kulacs bort, kérlek!«

S amint felvágja a jó bor nyelve csapját:
Vígan félreüti szőretlen kalapját;
Még a rossz pipa is kegyelmet nyer nála, -
»Majd megtanítlak én, lánchordta pogánya...!«

Harmad-napig így megy a helység házábanál
Talpig pipafüstben, torkig borszeszben áll,
S aprítja a pogányt a vitézlő kántor, -
»Fogtam én törököt - monda - egyszer-másszor!«

Azonban ütvén a bajvivás órája,
Tántorgott, reszketett a jó kántor lába;
S látván rettegését, így suttogott a nép:
Sohse látjuk többé pipázni ő kelmét!

De felbátorodott. És most összevágna,
Nem engedvén kemény tartásban egymásnak;
Most lelket kap s imígy szól vidámon a nép:
Dejszen már egy cseppet se féltsük ő kelmét!

Oda vág az egyik kard hirtelen e szóra:
Mintha csak a mennykő csapása lett volna;
Oda néznek... s nincsen többé fej a pogány...
Vagy mit is beszélek? - a jó kántor nyakán.

Szegény nép elnémul, s csendben haza megyen,
Forgatván elméjét a bús történeten;
A közös megjegyzés is végre ez leve:
- Csak nagyobb pipás volt, mint kardos ő keme! -

AZ ÜRES KOPORSÓ.

A hajdan korban élt egy fejdelem,
Ki a perzsák felett uralkodott;
Tanácsosi magasztalák, pedig
Kegyetlen volt és felfuvalkodott.

Történt egykor, hogy az őspalota
Lépcsőzetén elcsúsztak lábai...
Hah! felkiálta, talpra aki él,
E rossz kunyhót földig kell rontani!

És úgy lőn. A felkorbácsolt tömeg
Leontja a palota íveit;
Nagy érc-koporsó látszik azután,
Mint a vasrúd a falból kifeszít.

Le volt erősen zárva. A király
Parancsából midőn felnyitattott,
Üresen lették... s fenékén ezen
Aranybetűs rejtélyes iratot:

Meggyilkoltak,
Eltemettek,
Meg nem holtam!
Feltámadtam
Nem maradtam
Koporsómban;
Élek, élek, élek!!!

Gondolkodott egy percig a király
És hívatá országa bölcseit;
A vén, szakálas mágusok felé
Imigy kiálta: mit jelent ez itt?

Királyi székem zsámolyán ülend,
Ki a rejtélyt megfejti legelőbb!
- De a tűnődő bölcsek ajkain
Mélységes hallgatásnál nincs egyéb.

Napok mulnak s őszebb lesz annyi fő,
De a felírás még mindig titok;
Hah! zúg a bösz király, néhány betűt
Megmagyarázni nem tud annyitok!?

A tűz-isten fénnel kent üstökét
Ugy lássa meg holnap reggel szemem:
Hogy kába főtökkel megrakva, e
Koporsót a tengerbe vettetem!

Midőn az ember vár, nagyot teszen,
De hogyha fél, csudát akkor mivel;
Hall a király, és megtelik füle
A bölcsek illetén beszédével:

Napnak fia! megfejtve a talány!
A titkos felirat téged jelent,
Halhatlanná tévének istenid,
S a koporsótól léssz örökre ment!

Égből veték ezt a nagy istenek,
S felőle ily örök végzésök áll:
Hogy aki felnyitandja legelőbb,
Ne lásson sírt, - s az te vagy, oh király!

És a király mohón nyeldesve a
Hizelkedés kábító maszlagát:
Isten vagyok! kiálta botorúl
S lelkét vak őrzöngésnek adja át.

A késő éjfélt még ébren leli,
Midőn az ajtón nesztelen belép
Egy szálas termetű fehér alak...
S megy a királyhoz bátran közelébb.

Ember, ki vagy te? 'Én szellem vagyok!'
Mért nem pihensz hát sírnak szelleme?
'Pihennék, csak késő utódimért
Felkelnem oly gyakran ne kellene!

Ember! ki istennek tartod magad,
Ősapád lelkét kell meghallanod!
Jöttem, hogy a lelt koporsó felől
Adjak valódi magyarázatot:

Régen, régen én voltam itt király,
Minő te vagy, kegyetlen és kevély;
Én építém e büszke palotát,
Melyet te mostan széjjelveretél!

Egykor meggondolám: a föld mi jó,
Keblen terem meg a kenyér s arany;
Imádjuk a földet a nap helyett,
Ameddig birtokom határa van!

És rendelék a földnek ünnepet,
Bálványokat s az áldozatra vért;
Midőn egy vén mágusz hivatlanul
Elém került s kihallgatásra kért.

»Méltatlan vagyok, hogy szakállamat
Szent lábaddal oh felség, megtapodd!
De, a föld a napnak szolgája csak,
Imádd azért s imádd a napot!

Ki ha mosolyog, kihajt fű, virág,
És eleven lesz, ami még nem élt;
Felforralja az Indus habjait,
Megtüzesíti Lybia legét.

Ott, honnan megvon fényt és meleget,
Meggzün az élet, halál áll elő;
A föld a napnak szolgája csupán,
A nap az isten, s tűz az őserő!«

Haragra gyultam vakmerő szaván,
Jól van, tehát mentsen meg istened!
S akkor elásatám elevenen
Nagy érckoporsóban az öreget.

Ismét a földnek égett áldozat,
De elém rögtön egy új mágusz állt;
Imádd király s imádd a napot!
Ekkép végezvén emez is szavát.

Parancsolám, hogy társához tegyék;
S a koporsóban, hogy felásatott:
Az elébbinek hült helyét lelék...
Sem élő nem volt benne, sem halott.

Hárman jövének így egymásután,
S én mind a hármát eltemettetem;
De mind eltűntek... s ilyen iratot
Találtak a koporsó fenekén:

Meggyilkoltak,
Eltemettek,
Meg nem holtam!
Feltámadtam
Nem maradtam
Koporsómban;
Élek, élek, élek!!!

S midőn tűnődném a történten:
Imé előttem mindhárom megáll;
»A nap az isten, ő az őserő!
- Ki sugározzék rád is, oh király!

De az égre ne vond fel íjadat,
Mert isten ellen nincsen fegyvered;
Az eszmét, mit az idő méhe szül,
El nem nyomhatd és meg nem ölheted!

Mag az, s ha eltapodják lábaid:
A földben ver százagu gyökeret;
Tűz az, melyet ha hamv alá takarsz,
A láng helyett nyersz eleven szemet.

Nézd, a természet nem nyugszik soha.
A föld terem gyümölcsöt, aranyat;
A tenger zúg, az ég mosolyg, dörög...
S meddő a szellem-ország volna csak?

Nem! az időnek karján jönnek el
Az eszmék, ez óriás gyermekek,
Hogy míg nép és kor birkozik velök:
Megnövelkedvén, - végre győzzenek.

Hajolj meg hát ez óriás előtt,
S szeresd a népet, annak fegyverét,
Hatalmadon, mikép a köszörűn:
Nyomás által csak élesítenéd!

Ha elbotlott, nyakára ne tapodj,
Inkább emeld fel azt kegyelmesen;
A nagylelkűség vonz, lefegyverez,
Boszúállásból köny s nyomor terem.

Nézd, megharagszik néha bár az ég,
S a földre égő dárdát hajigál:
Szivárvány-karját nyújtja majd felé,
S meleg csókot küld napsugarinál.

Fényeskedjél te is, király, de nem
A villám gyilkos fényességivel;
Az engesztelés szivárványa légy,
A jótét napja, mely alkot, növel!

Szemed kiszúrd, s vágd el gyakran füled³⁴
És a férget, mely lábadhoz lapúl,
S a népre álnokúl vádaskodik,
Taposd, taposd el irgalmatlanúl...!

Jó a nép, oh király, csak apja légy:
Magátul édes gyermeked leend!
Nagy a nép, ő az eszme fegyvere,
És az eszmére kardodat ne fend!

Temesd el, mint tevéd, apostolit,
Mind felkél, és tíz támad egy helyett;
Vedd ezt eszedbe s légy bölcs, oh király,
- Az eszmét karddal meg nem ölheted!«

Igy szóltak ők, - és én bölcsebb levék; -
Az érckoporsót intő jel gyanánt
Palotámnak falába tétetém,
Ha tán a vadság és döllyf újra bánt;

De elkerüle mind halálomig; -
Azóta mennyi század elfutott...!
Az érckoporsót ki felbolygatád:
Hogy mit jelent írása? Most tudod!

Azért reszkess az istenek nevét
Egy percig is kábán bitorlani, -
S ne várd, hogy újra megjelenjenek
Elhunyt apáid boszús árnyai!’

---

³⁴ A perzsa királyok tanácsosai »király szemei- és füleinek« neveztetnek.

A FEKETE EMBER.

Gyül Szent-Miklós alá nagyszámu népsereg;
De miféle had ez, magasságos egek!
Fele félmeztelen, asszony, vén, sánta, vak
Zajong idébb odább, mint tó hátán a hab.

Nem kell nekik fegyver! és bárhová tekints:
Nincs puska, kard, de még egy jó ütőfa sincs;
Pedig e csudahad a törökre készül...
No hisz lesz vérontás! s vajjon melyik részről?

Török szomszédjával, Miksa király alatt
A jó Magyarország nem egyszer megakadt:
Megmondhatná Gyula, Tokaj s Kassa tája:
A gyászos időkben mi mennyit kiáll!

És minő különös a sorsnak szeszélye!
Ne hidd: hogy egyféle csapással beérje;
Ha egyebet nem tesz, elküld egy bolondot,
Hogy az ott is rontson, hol még más nem rontott!

Egy ember áll elő, kit miért, miért nem?
Fekete embernek hínak a vidékben;
Ez ámít, kuruzsol, bőjtöl, szenteskedik
S a falukon ki s be ezren kíséretik.

‘Én vagyok az Isten földi prófétája!
- Kiált, és rá a nép szemét, száját tátja, -
Az égből jöttem le hét szemű bárányon,
S csak hét esztendeig járok e világon!

El ne vegyétek a kenyeret balkézből!
Jégeső támad a keddi nevetésből!
Ki csillagot lát meg déltájban az égen:
Nem sokára meghal, de a mennybe mégyen.

Nem messze van immár az ítélet napja,
Isten a nagy könyvet csak végig forgatja;
De hogyha kiirtjuk e rút pogány népet;
A világ még ezer esztendőig elérhet.

Nem kell fegyver! az a sátán keze műve,
Csak azt kell mondani: *ki rút! ki rút!* s tüle
A török előlünk a tengerbe szalad,
S belefúl egy lábba, - de ölni nem szabad!’

S e kába beszédnek ezeren hívének,
Mivelhogy különös módja van a népnek:
Amit kardja nem fog, azt nádszállal vágja,
Hol erő nem segít, babonától várja.

És a léleknek is sajátos láza van,
Mely néha népeket száll meg hatalmasan;
Mi csuda hát, hogy a könnyen-hivő csapat,
Szentírásnak tartá ez őrült szavakat.

Szent-Miklós alá most oly céllal jövének,
Gyermekek, asszonyok, sánták, vakok, vének,
Hogy hátráltassák a tengerbe kergetett
Törökök által a végső ítéletet.

A sors is kedvezett még a babonának,
Mert amint jövének, törököket láttak:
Ki rút! ki rút! s azok egy erdőcske szélén
Másfelé iramtak - utjok arra lévén.

És a vakhit már most kétszerte nagyobb lőn,
S meglátván a török sereget a mezőn:
Fel az eszeveszett tömeg! s nyakra-főre
Rohant búszavával bizonyos vesztére.

Ki rút! ki rút! bögtek torkuk szakadtában,
De az első percben földre hulltak százan;
S még jobban...! valami szörnyű volt e népen,
Kék ajkuk tajtékzott a vakhit dühében.

S a tömeg nagy része elveszett gonoszul.
Vezérok valahogy mégis megszabadult,
S eszére tért talán? oh nem, újra kezdte!
És lőn Debrecennél ismét újabb veszte.

De itt a felbőszült nép ítélő széke
A fekete embert halálra ítélte,
Mint hazug prófétát, mint álnok hitetőt, -
Hanem ő mosolygva állt a vérpad előtt.

‘Az égből jöttem én hét szemű bárányon,
S már csak három évig leszek e világon:
Hétszer szárad az meg, ki hozzám nyul egyszer...
Bolondok, hisz engem nem fog semmi fegyver!’

Bátran és készséggel lépett a vérpadra,
A bakót csapásra mosolygva nógatta:
‘No csak vágj! no csak sujts...! emeld, emeld,... emeld!’
S jövő pillanatban feje földön hevert. -

Ekkép a halálban végre kigyógyúla,
Igy van feljegyezve krónikákban rúla;
Öt Karácsondinak, hadjáratát pedig
A fekete ember hadának nevezik.

A JÓS FESTŐ.

Esztergomban, Vitéz János körül
Pártoskodó nagyok csoportja gyűl,
Mátyás király ellen fuván követ;
Hogy megfosszák trónjától, ha lehet.

Zugván, mint egy fészek mérges darázs,
Éjfélkor szűnt meg a tanácskozás;
S Vitéz, az érsek késő hajnalig
Sötét gondok miatt nem alhatik.

Elszenderülvén: homlokát hideg
S álmát elűző kéz érinti meg.
Felnéz: s fejénél, némán mereven
Sötét palástban áll egy idegen.

Megborzad a pap és nem tudja mért?
‘Ki vagy s mit kívánsz?’ elfogulva kérd;
»Festő... munkát!« - amaz mond szárazan,
S Vitéz csodásan felizgatva van.

‘Jól van! fessd e terem falára itt,
E nemzet eddig élt királyait:
Szent-Istvánt, Pétert, éltök rendiben, -
Hogy Mátyás álljon a végső helyen!’

Rövid nap mulva a nagy munka kész,
És a műkincsen elbámul Vitéz...
A festő megy és mond: »Isten veled!
Jól megtekintsd a végső képeket!«

Titkos tanács volt újra éjszaka,
Ébren már csak az érsek van maga:
Kezében lámpa... és Mátyás király
Képénél, szótlanul sokáig áll...

‘Hah! te hiúzarc! mondd csak meg nekem:
Meddig leszesz még e végső helyen?
S ki jó utánad...?’ s most megborzada:
Mátyás után még négy kép áll vala.

Az elsőn látszott egy halavány király,
Aki székében mélyen szundikál;
A másikon emésztő tűz lobog,
Hamvokba dőlve falvak, városok.

Utána az ország-cimer fölött
Két meztelen férfiü küszködött;
A legutolsón a szent korona
Sötét fátyollal fedve gyászola.

(A jóslat bétölt: Ulászló aludt;
Török s kereszthad szült tüzet, hamut.
Lőn két király s a hon kifosztatott;
A félhold végre hosszú gyászt hozott.)

Vitéz sejté: mi a kép jóslata?
De az intés lelkére nem hata;
Királya ellen tovább is töre,
Mig Visegrád lőn gyászos börtöne.

A BUDAI ORSZÁGGYŰLÉS.

- 1471 -

Mátyás királynak nagyon erős volt a feje;
Két-három koronától az nem görbedne le;
Mig más fejdelemnek egy is szörnyű nehéz;
Ő, a magyar mellé még a csehekére néz.

De mig Podjebrád földén pusztít a fejdelem,
Veszélyes pártütés forr titokban idebenn;
Kilenc megyével, számos hatalmas ur feláll:
Vesszen, - kiált - az önkény! Éljen Kázmér király!

Vitéz érsek s Czezinge mellett a főpapok,
És a világi rendből felbujtva általok:
Hampó, Perényi Miklós s leginkább Ujlaki
Valának a merénynek vezérlő tagjai.

Kázmér a lengyelekkel immár utban vagyon,
Hogy a Rákosra érjen a megszabott napon;
Komoly, veszélyes felleg borong a hon felett -
S a népszerű királlyal mindez hogyan lehet?

Mátyás vitéz király volt, szerette a hadat,
Négy ellensége is volt egy kurta év alatt;
Ő győzött, - és hatalmas lőn a magyar hona...
- De háborúskodásra sok pénz kell s katona!

Ő tudta a helyet jól, holott sok szép arany
Hevert, - miképen most is hever, - haszontalan:
És a szükség törvényt ront, - mond a magyar - s keze
A pap urak zsebébe markolt gyakran bele.

S a renyhe főnemesség, az apróbb kényurak,
Lévén örök had, otthon nem nyújtózhattanak;
Igy a kemény csatákra volt pénz és katona,
S ez volt a pártütésnek itt és amott oka.

Jaj az olyan királynak, ki kémlel, puhatol,
Holott minden csekély bűn nagy lármával lakol, -
Most a baj nem kicsiny volt s Mátyás mindent tudott:
S mintha nem is gyanitná, nagy mélyen hallgatott.

Azonban mint a szélvész egyszerre honn terem,
Országgyűlést hirdetve Budára hirtelen.
Ír a pártos nagyoknak kegyelmes-nyájason:
Mikép bizalma ösmért hűségökben vagyon.

És a rendek sietve Budára gyűltenek,
Jött Újlaki s jövének a pártütő felek;
S az ildomos Vitéz, ki Mátyást ösmerte tán,
Közös botránykozásra, meg nem jelent Budán.

Semmi! mondá magában dühöngve Ujlaki,
S már régen összeültek a nemzet nagyjai,
Csak a király hiányzott... a perc órákra nőtt, -
De a terembe lépni senki nem látja őt.

Most aggódó szorongás fut át a teremen:
Hol a király? mi baj van? nem tudta senki sem.
Sok pártos kétkedés közt környezte Ujlakit,
Ne féljete, sugott ez, ő semmit sem gyanit!

Most rögtön mély, erős hang zendült meg: *a király!*
S ő lép be hármassal éljen harsány hangjainál
Teljes királyi díszben. Szemében fény lobog:
Napsugár ez, vagy villám? Éltet, vagy ölni fog?

Méltósággal körül néz, de mégis nyájasan,
Mély csend... minden szem és szív reá függesztve van...
‘Örülünk, - megnyerőleg hangzottak a szavak -
Hogy hű magyarjainkat láthatjuk újlag!

E hon jóléte szívünk hő vágya szüntelen,
S az ügy, melyért tanácsba hívtunk meg ez helyen,
Alig fontos; - de minthogy azzá lehetne tán,
A hydrának nyakára jobb hágni még korán.

Mondják, hogy pártütés forr titokban ellenünk;
Bár a társak nevére nem értesítettünk;
Hogy Kázmér nagy seregrel küldé hozzánk fiát,
S köszönt: hogy adjuk annak a trónt és koronát.

Nos hát, - kérdé mosolygva - hű népünk, magyarok!
Kázmér öcsénk kinek lesz vendége? szóljatok!
Kenyeret s a magyar föld borával poharat:
Kezébe a fiúnak lássuk, halljuk, ki ad?’

Mátyás szavára mély csend s szünet következett,
Aztán sokan vevének hosszú lélekzetet,
S most száz ajak kiálta: Vitéz a lázadó!
Vitéz! Vitéz! halál rá! zugott hat annyi szó.

‘Nohát ha mégis van a dologban valami:
Szóljon kegyelmed, ösmert hű bajnok, Ujlaki!
Mi volna jó tanácsa: had menjen ellene
Kázmérnak? vagy talán csak bevárni kellene?’

E szó bűvös hatását leírni nem lehet,
Felkelt, állott... és bámult, ez volt a felelet;
S melyet szólt, a beszédnek értelme nem vala...
Most hangzott a királynak mély, ellágyult szava:

‘Igen, hadd jöjenek! hisz hű népünk itt vagyon,
Hűség, nem pártütés ül e lelkes arcokon!
A hír hazug! - nincs itten, ki értünk vért nem ont,
S nincs, akiért meg nem hal Mátyás király viszont!’

Most Ujlaki, mikép az álmából ébredett,
Kiált: Uram királyom, vétettem ellened!
De míg forgatni bírnak egy kardot e karok:
A szent Istenre mondom, holtig tied vagyok!

Hadd jöjenek...! de hangja elhalt a zaj miatt,
Örvény nyílt a teremben, mely mindent megragadt;
Kirontott lelkesülés örvényező zaja,
Míg égbe nyult ezer kar s ezer kardnak vasa.

Csend lőn megint, - s Mátyás a megtért bajnokra néz;
‘Tudjuk, hogy esküjét hűn megtartja a vitéz,
S hol jó alkalma légyen, mondunk mi egy helyet:
Ím, bosnya alkirályt tesszük kegyelmedet!’

És osztogatván számos jószágot, hívatalt:
Midőn leszállt a trónról, a gyűlés felrivalt;
S fején, mely nem hajolt meg ur s vész előtt soha,
Még egyszer oly erősen állott a korona.

Mint a kemény hideg jég, ha forró vízbe hull,
Elolvad s ezzel egy lesz elválhatatlanul:
A hűség s lelkesülés közt így elolvada
Budán a pártütésnek hideg kemény fagya.

Kázmér bejött hadával, de meghökkent nagyon:
Ellenség s nem barát várt reá a Rákoson.
S Esztergomban bezárva, kevés idő alatt,
Vitézt a sirba vitte a szégyen és harag.

A KERESZT-ÚTRÓL.

Szép darab szőlője volt János gazdának,
Szüretkor boráért sok jó pénzt adának;
Hanem eggyé is tett ő éjet és napot;
Kapált, metszegetett, oltott, homlított.

De Péternek nem volt a dolog kenyege,
Ki a bal mesgyéről szomszédos volt vele;
Éhnye, Péter szomszéd! János mindig mondta,
A kelmed szőlője beh gazos, beh ronda!

Történt pedig egyszer, ugy József-nap tájban,
Amint nyitogattak a hegyen javában,
Hogy Péter végezvén a kenyér-ebédet:
Szomszédjához egy-két szóra átalállépett.

Szóba elegyedtek pedig egyről-másról,
A jó szüretéről, a gazdag aratásról;
És Péter sohajtott, pipáját kiverve:
‘Csak nem jó idő jár a szegény emberre!’

»Még az idő ellen, felelt János gazda,
Nem igen nyithatjuk a szánkat panaszra!
Tavaly is csak termett, most is szépen nyílik, -
Csakhogy ne heverjen az ember fél-délig!«

‘Dejszen! monda Péter s megakadt a szava,
Maradhat én-tőlem nem soká a kapa!
Csak az Isten engem egyszer megsegítsen,
S Szentgyörgy-nap éjjelét érjem egészségben!’

János hogy ezt hallá, Péterre bámula,
Azután így szóla egy kis idő múlva:
»Ugyan Péter szomszéd, min töri a fejét?
Mi jóért várja ugy Szentgyörgy-nap éjjelét?«

‘Hát csak azért biz én, felelt lassan Péter,
Hanem aztán János gazda ne beszéljen!
Hogy csak egy szót szólok künn a keresztúton,
S pénzzel hozom tele mind a két szűrűjgom.

Hanem jó-előre, mint már tavaly-nyáron,
Az ember egy halyag-mogyorófát vágjon,
S ha a tett-helyre megy, vegye a kezébe,
Írjon egy karikát maga körül véle.

Azután ne féljen, mert abba a várba,
Nincs olyan teremtetett állat, ki behágna;
Ló, szekér jön felé vágatva az úton,
Tüzesen, csattogva, de meg ne mozdúljon!

Mikor aztán kérdik: no hát mi kell neked?
Csak azt felelje: *pénz!* Ne szóljon egyebet;
Megint ijesztgetik, de ha meg nem rémül:
Meg se tud mozdulni reggel a sok pénztűl!’

János haragosan felelt a beszédre:
»Nem szégyenli kelmed keresztyén léttére,
Hogy ilyen bolondok vannak az eszében?
Hisz a feje lágya benőhetett régen!

Dejszen nem ugy van az, édes atyámfia!
Kár a gazdagságért fáradni annyira;
Ha kegyesen élünk és dologhoz látunk:
Isten áldása lesz kincsünk, gazdagságunk!«

De bizony nem fogott a lecke Péteren;
Feltette magában, hogy ő csak kimegyen!
Rövid az éjszaka, nagyon hosszú a nap,
Ásó, kapa nehéz a dologtalannak!

Így volt Péter gazda; - végre valahára
Eljött a nap, melyet szívszakadva vára,
Kezébe fogván a mogyorófa-botot:
Jó napszállat után azzal kiballagott.

Lassan ment az idő. Hogy a kakas épen
Másodszor kiáltott a szomszéd helységben:
A keresztutra állt, s mint Jánosnak mondta,
Körül-kanyarított botjával a porba.

Sokáig állt ottan, reszketve és lustán,
De megint a sok pénz az eszébe jutván:
Neki bátorodott; egyszer csak fülébe
Ütődött valami szekérnek zörgése.

A zörgés hallatszott közelebb, közelebb...
Végtére meglátta Péter a szekeret; -
A lovak tüszköltek, a patkó szikrázott,
És pedig egyenest neki hajt, úgy látszott.

No itt van már...! Péter csendesen mormoga,
Örült, de meg félt is, vacogott a foga;
Csakugyan szekér volt, amit Péter látott,
Csakhogy nem pénzt hoztak ott a boszorkányok.

Mert hisz nincs boszorkány, az csak mende-monda,
Hogy megnyom álmadban s tehened megrontja,
Vagy a keresztuton sok pénzt dobál néked!
Amit Péter látott, az sem volt rossz lélek.

Hanem az ispánnak a szomszéd helységbe',
Éjfél tájban rosszúl lett a felesége;
Az ispány kocsisa ment lovon, szekeren,
Hogy hirtelen doktort s orvosságot vigyen.

Látván, hogy már ott van, csak úgy vágja a port,
Péter bolond ésszel még a földre guggolt!
Félre-ugrott a két első ló hortyogva,
De a gyeplő-szárat a kocsis jól fogta.

S neki csavargatván a suhogó nyelet,
Nyaka közé szedett az ostorhegyesnek,
Most neki ment a ló, és a szegény Péter
Összevissza-törve maradt az útfélen.

Setét is volt, de meg idő sem volt elég
Utána-nézni, hogy min zakkant a kerék?
S Péter vérbe-fagyva ott feküdt reggelig,
Talán meg is hal, ha jókor meg nem lelik.

Azután sokáig nyomta még az ágyat,
Jobb lett vón meghalni, de mégis fellábadt;
Hanem tehetetlen maradt a munkára,
Mivelhogy koldus lett a keze, a lába.

Kéregetve járkált faluról falura,
Nyakából gyakorta kiszakadt a ruha;
Ahol kérdezték: hogy mi lelte a kezét?
Sirva beszélt el gyászos történetét. -

Gonosz uton a jót sohse keressétek!
A boszorkányságról beszélni is vétek;
Féljétek az Istent, hiven dolgozzatok:
S az ég áldásában úgy lesztok gazdagok!

FEJÉR KATI.

Lányok, lányok, szőke, barna lányok!
Egy szavam van, ha meghallgatjátok!
Elbeszélem, ha szépen megkértek,
Fejér Kati történetét néktek!

Helyes egy lány ez a Fejér Kati,
Beh is jól jár vele majd valaki;
Ki elveszi, annak a házába
Vele megy be az Isten áldása.

Istenfélő, jámbor mindenképen,
Apját, anyját megbecsüli szépen.
Sütni, főzni, szőni, fonni nála
Nem tud jobban három falu lánya.

Örömemben meg is ölelnék,
A farsangon meg is esketnék,
Ha ti is mind ilyenek volnátok...
Mivelhogy én pap vagyok ám, lányok!

Hanem menjünk rendesen a sorján.
Jó Katinak irígye volt sok lány,
Azért volt a lányok irígysége:
Hogy a legény mind Katit dicsérte.

Tudnivaló, meglátják a szépet,
A takaros, szép fejér cselédet;
Őtet is bár dugdosta az anyja,
Megakadt a legény szeme rajta.

A legények közül Barna János
Kopogtatott leginkább a házhoz;
Jó fiú volt: szüléje se bánta,
Kati se volt rossz szívvel eránta.

A faluban volt még egy más legény,
Ki Katiért majd elveszett szegény;
De szerelmét nagyon eltitkolta;
Árva Ferenc, a nevéül mondva.

Jó móddal volt pedig Barna Jancsi,
De Ferencnek se tücski, se hajtski;
Jancsi derék, a lépése kényes,
Ferke szegény, nem igen személyes.

Tudta Kati, észrevette rajta.
Hogy Ferencnek búja van miatta.
Szánta, de hát nem tehetett róla,
Mert hisz kettőt hogy szeretett vóna!

Kapva kap a szón az asszonyember,
Pedig a szón elindulni nem kell!
A faluban minden azt beszélte,
Hogy Katit már Jancsi meg is kérte.

Lehet is, hogy volt valami benne,
Hanem biz az eltört ám egyszerre!
Kitudták a háztól Barna Jánost,
Kati pedig máshoz megyen már most.

Csapodárnak Katit se tartsátok,
Jancsit se kell sajnálni, jó lányok!
Mit ér az ily anyámasszony-legény...
Hanem menjünk tovább az esetén.

Tudjátok azt, hogy most a vadrácok
Háborgatják szép Magyarországot;
Parancsolat jött a vármegyétül;
Kardra! kardra! gyáva ki nem készül.

Fel is csaptak szépen a legények,
A hazáért meghalni is készek;
Árva Ferenc volt az első, aki
A helységben legelőll állott ki.

Barna János, hetyke legény! hát te
Tán meghaltál, hogy még sem álltál be?
Dehogy halt meg, dehogy halt meg, gyáva!
Az inába szállt a bátorsága.

Más legénynek keskeny most az utca
Háta megett kilenc cigány huzza;
Jancsi pedig kimenni is átall,
Lopva néz mást a görcslyukon által.

Látta Kati a bátor Ferencet,
Bátorsága neki nagyon tetszett;
Jancsi dolgát pedig szégyenlette,
S imígy szólott hozzá akkor este:

‘Ugyan Jancsi az Isten nevére,
Önkéntesnek hogy nem álltál még be!
Kicsúfolnak s nekem fáj, ha hallom,
Ugy-e elmégy? eredj el galambom!’

»Hová beszélsz, a Krisztusra kérlek!
Szeretlek, oszt itt hagyjalak téged!«
S a mentségnek nem volt hossza-végi,
De nem hagyott békét a lány néki;

‘No, ha szeretsz, ép azért menj, látod!
Verjétek el azt a csunya rácot,
Mert idejön s a nyakad elvágja,
Vagy engemet elviszen rabságba!’

»Lesz ott ember, csak ne is szólj róla!«
‘Ha lesz is, de véled még több vóna!
Ki jó polgár, elsőbb most előtte
A hazája, mint a szeretője!’

S azt felelte Jancsi utoljára,
Nem megy, inkább a kezét elvágja;
»No, ha nem mégy, ide se jőjj többet!«
Monda Kati s nem is szólott többet.

Búsan bement, becsukta a kaput,
Reggelig rítt, egy cseppet se aludt;
‘Úgy is maradj itthon szégyen szemre,
Rád se nézek!’ - monda keseregve.

S Barna János itthon maradt szépen,
De csúfolták is úton-útfélen,
A gyerek is kiabált utána,
S nótát csinált rá a falu lánya:

- Barna Jancsi derék egy katona,
Sás a kardja, fűzfagaly a lova;
Zab taréja, szalma sarkantyúja;
Jobb volna, ha az ágy alá bújna! -

Szomorú volt a Jancsi világa,
Oda van a becsület, a mátká
S az alatt azt írják az ujságok,
Árva Ferenc hogy veri a rácot.

Magasztalják, dicsérik Ferencet,
Kati apja még olyat is ejtett;
Hogy ha megjön: lányát neki adja.
A lánynak is nagy az indulatja.

Hogy megírták ezt neki levélben,
Szegény majd elveszett örömében;
És azóta mégegyszer vitézebb,
S írnak róla még több jót meg szépet.

S a táborból minden órán várják,
Elkapja a falu legszebb lányát;
Jancsi pedig... de ne szóljunk róla,
Jobb volna, ha régen meghalt volna.

Lányok, lányok, szőke, barna lányok!
A jó legényt vissza ne ríjjátok!
Rosz fiú, ha nem előbb előtte
A hazája, mint a szeretője.

PALI TÖRTÉNETE.

Kasza Gergely komám s régi ösmerősöm,
A téli estéket gyakran nála töltöm;
Egész helyes ember, jól áll gazdasága,
De minden öröme van csak a fiába.

No de nem is csuda, hogy azt úgy szereti,
Mivelhogy se kisebb; se nagyobb nincs neki;
Aztán a fiu jó, pedig a gyerekbe
Aki rosz is kedves, hát még a jó hogyne!

A belőlfűtőnél, ha jól ég a tűzünk,
Este annyi mindent összebeszélgetünk;
S amint összébb-összébb esik a zsarátnak,
Lassudik a beszéd, - s többen szundikálnak:

Tréfára fordítom akkor a beszédet,
S ha egy kacaj esik, az álom elszéled;
Többek közt azt mondom minap a legénynek:
Légy katona, öcsém! ha már bevennének!

S míg az anyjok nagyot szörnyűködik rajta:
Mért ne, ugy-e, fiam? felel rá az apja;
Nem tennél talán úgy, mint hajdan Csik Pali...
- Hogy volt az? nem tudná kelmed elmondani?

Hogyne tudnám! hát hogy bejött a francia,
- Régen volt pedig már ez a história. -
Katonának írták a fiatalságot,
Palit is, ki épen huszadikba hágott.

Majd kétségbe esett a Pál öcsém anyja,
Fel s alá futkosott erősen jajgatva;
Aztán a fiúval hogy mit, mit nem csinált?
De az is kegyetlen megvetette magát.

De még az apjoknak se tetszett a dolog,
Semmit se szólt, hanem mindig gondolkodott;
Elment ide-oda, templomba s gyűlésre,
Minden szót meghallott, megfontolt elméje.

‘Már anyjok sohse ríj! szólott végre fennen,
Ha már annyiba tölt, a fiu hadd menjen!
Kinéztem minden sort, s bölcsen általlátom,
Hogy segíteni kell a hazán s királyon.

Köz a baj, a teher mindenre egyenlő,
Amikor bántanak, álljunk fel egyenlőn!
Lánchordtát; úgy rontsd a fiu kedvét asszony!
Magam is beállok még, ha megharagszom!’

»Jaj dehogy eresztem! - az anyja kiálta -
Inkább két-háromszáz forintunk megbánja!«
‘Asszony! most azt mondom, hogy fogd be a szádat,
Menjen, ha baj van, s ha rá-jött a szolgálat!’

Egy szó sem volt többé. De ha az asszonyról
Azt hiszed megnyugszik, amikor már nem szól:
Oh akkor hibázol rettenetes-képen...
Pali anyjának is más járt az eszében.

A fiú eltűnik a házból hirtelen,
Fűtől-fától kérdik: nem látta senki sem!
Apja boszankodik; anyja sír-rí, búsúl,
De titkon tyukot süt s vajas pogácsát gyúr.

Pali megfogadván édes anyja szavát,
Az erdőnek vette szépségeesen magát:
Ott kullog, ott bujkál - s háttal megy utána
Mindennap a sült tyuk, a kalács, pogácsa.

Palinak az erdőn igen hosszú a nap,
Nagyot-nagyot alszik, meg fel s alá ballag;
Unalom az élte, pedig csak ötödik
Napja mulott még el, hogy ott börtönködik.

Egyszer hogy ledőlött egy tölgyfa tövében,
Sokáig mélézván a kékelő égen:
Egy furcsa jelenet ötlött a szemébe,
S Pali azt sokáig mozdulatlan nézte.

Hangyazsombék állt a fa tövén, - s iránta
Két arasszal feljebb egy lyuk volt a fába;
Lenn, apró fekete hangyasereg lakott,
A lyukban is, csakhogy veresek és nagyok.

Egy kabócalábat hoztak a feketék
Százan is megfogták, úgy voncolták elébb;
Egyszer csak leszalad sok veres a fáról,
S elveszi a prédát a gyengébb hangyáktól.

S alig hogy bevitték fent a faodúba,
Husz vagy harminc-anynin visszajöttek újra;
És megtámadván a fekete hangyákat,
A zsombéknál szörnyű veszekedés támadt.

Bele csimbajkodott mérgesen egymásba,
Csikart a lábával, harapott a szája;
Néhol pedig tíz is egy csomóba ragadt,
S hömpölygött fel s alá, mint egy kis gombolyag.

Ha a feketét a veres megkaphatta:
Vékony derekában kétfelé harapta,
S a fekete, ha már nincsen is hátulja,
Fejét a veresnek oldalába fúrja.

Van nagy zavar. Egyik birkozik, a másik
Futva viszi féltett kis fehér tojásit;
A győzelem ide meg amoda hajlik; -
- Csakhogy a lárma s a jajgatás nem hallik.

Nézi Pali, nézi... a nagyobb erőnek
Enged a fekete, a veresek győznek;
Nézi Pali, nézi... egyszer csak felpattan:
Teringettét! hát már mind megölni hagyjam?

Ezzel a kezébe kap egy kórószárat,
S a földhöz nyomkodván véle a hangyákat,
Ugyancsak öldösi, de a vereseket...
El-elmondogatván: nesze, nesze neked!

Ezeket mivelvén: már régen megette
Állt egy öreg ember; de észre nem vette;
Erdő-kerülő volt, vagy olyas valami...
S ekkép szólítja meg: mit csinálsz te Pali?

Pali hátra-nézett s elszégyelte magát,
S az öreg folytatá: Fiam, Pali, no látd!
Minek öldösöd te itten a hangyákat?
Hát nincs ellensége elég a hazádnak?

Látod a példából: a hangya csak hangya,
Mégis a tanyáját egykönnyen nem hagyja!
Ott döglik meg inkább, pedig neki semmi
Más zsombékot túrni, újabb tanyát lelni.

Fiam! tudd meg: neked nincs több egy hazádnál,
Ezen tul mindenütt koldus gyanánt járnál!
Hazafi, polgár vagy, s mint ilyennek szégyen:
- Fegyvert nem ragadni, hazád szent ügyében!

Hazáért, királyért sok ezrén felálltak,
Hogy az ellenségnek vethessének gátat;
Fel hát, édes fiam! fogj kezedbe kardot!
Ha a kis hangyánál magad feljebb tartod!

Az öreg folytatná tovább a beszédet,
Amelyből Pál öcsém már eleget értett;
Hanem már a fiú tul-jár ungon-berken,
Ugyan fogott-e a szép szó rajta, vagy sem?

-

Pálékhoz az öreg később befordúla
Nem látta a fiút, kérdést tett hát rúla;
S elmondták: hogy az biz se kérdett, se hallott,
Csak felszedte magát s katonának állott.

MÁS A CSÁSZÁR KATONÁJA, MÁS A HAZA KATONÁJA.

Egyszer volt egy ember, - nem mese a dolog,
Azért hogy hozzá ily meseformán fogok.
Annak az embernek volt két legény fia,
Gergely az egyike, János a másika.

Jó két fiú is volt, nem lehet mondani,
Mégis az anyjoknak kedvesebb volt Jani;
Az a gyengesége lévén sok anyának:
Hogy egész bolondja legkisebb fiának.

Ahogy bejött ez a nagy katona-világ:
Katonának adta sok apa a fiát;
Jánost is kivánták, de az édes anyja
Gergelyt ösztökéli, csak őtet nógatja:

‘Te vénebb vagy, eredj! Jánoskám, te nem mégý!
Hisz csak húszéves vagy, Gergely már huszonnégý;
S ép e volt a baj, mert törvény szerint akkor
Az idősebbikre nem került még a sor.

Szörnyű háborúság lett ebből a háznál,
Leebb nézték szegény Gergelyt a kutyánál;
Sokat nyelt, fejére szállott piszok, mocsok;
Kétszer annyit koplalt, két annyit dolgozott.

Végre szólt, megunván a méltatlanságot:
»Anyámasszony! Én hát katonának állok!
Ugyis szálla vagyok a kelmed szemében;
S erre az életre kedvem is van régen;

Hanem én nem megyek, de senki fiáért,
Ha katona leszek, leszek a hazámért;
A kedves fiokat váltsa meg kelmetek,
De én csak nem teszem. Az Isten áldja meg!«

Gergely elment. Azért János nem lett szabad,
Mert az ujoncok közt bejegyezve maradt;
Sőt a sors-huzáskor szegény úgy megjárta,
Hogy a fekete szám maradt a markába.

Szegény bolond anyja majd kétségbe esett,
De pénzzé tett mindent, amit csak lehetett;
Féláron túlادott földesckén és réten,
S egy cigányt fogadott fiáért jó pénzen!

Bizony pedig édes jó atyámfiai!
Dunába kén azt az embert hajítani:
Aki így cselekszik, és nem fáj a lelke,
Hogy nincs honvéd fia, és van szabad telke.

Mert csak cudarság, hogy fia helyett holmi
Bitangot, cigányt küld honáért harcolni;
Van e mellett olyan bolond s szerencsétlen,
Hogy a fogadásban koldús lesz végképen.

Csapjatosok fel tehát, jót mondok, legények!
Mert másképen meggyőz a muszka, a német,
S akkor jaj keserű! az visz katonának,
Hogy hírére sem hallod ennek az országnak.

A János apja is gondolt ilyen-formát,
S keservesen nézte földje, rétje sorsát;
De nem szólt, mert kedves jó élete párja
Sátán-természete a száját bezárta.

Azonban múlik az idő lassan lassan,
Gergelyről semmi hír, de Jánoska megvan;
Az apja öregszik, ő lepszol, csavarog,
A pusztuló háznál rosszúl megy a dolog.

Hat ökrök volt, mostan két rossz lovuk van csak,
Zálogba a föld, rét egymásután ballag.
A kenyérnek-való el nem tart már ujig,
Nem ölnek, nem fejnek, - van adósság untig.

Mert biz ezelőtt is Gergely volt a gazda,
Nem a kedves János, ez a nagy mihaszna;
A sok pénzt az anyja kivetette érte,
S maholnap miatta kerül zsellérségre.

És a kenyérből sem esznek már eleget,
A fedél is másé árva fejök felett;
S midőn hő lelkeknek nincs már lenni hova;
Otthon terem rögtön Gergely a katona.

Elpusztult, odalett a rendes ház tája,
Szíve facsarodik, ha nézni kell rája;
Hát még ha tekint az inséges háznépre:
Zokogva borítja kezét a szemére.

Mint egy öreg koldus, olyan szegény apja,
Tüskés ősz szakállal, folt hátán folt rajta,
Édes anyján is van elég amit szánhat,
Hibás volt, de meg is törte inség, bánat.

Kipanaszkodván és kisírván magokat:
Elmondta Gergely, hogy látott, próbált sokat,
Hanem Budavárnál meghibált a keze,
Haza kellett jönni, nem szolgálhat vele.

Aztán monda, hallván mikép alámentek:
»Apám uram sohse búsuljanak kentek!
Majd fordítunk rajta, elég most a nékem,
Édes mindnyájokat hogy életben értem!

Rosz a kezem, de még elbirom a dolgot,
A ház körül lassan csak elcsetlek-botlok;
Aztán meg akad is egy-két garas nálam;
Hogy azt a kis földet, ha élek, kiváltsam!«

Hire futván pedig, hogy Gergely itthon van;
Ösmerős, atyafi mindjárt nálom toppan;
Az egykorácsúak, fiatal legények,
Gergelyékhez sokan begyülekezének.

Beszélgettek - megy a beszéd, ha megindul,
No, egy kis bor is volt, de nem a rendin túl; -
Gergely volt a gazda, csak töltögeté, de
A boránál jobban esett a beszéde.

»Látjátok, mondotta a többek közt Gergely, -
A katonaságtól félni bizony nem kell!
Nem úgy van már, mint volt régen, az a nóta
A katonára szól egy esztendő óta.

Ezelőtt, ha csak a kereket nem kente:
A sok német miatt nem volt előmente;
S ha kiszolgálta a keserves tíz évet:
Elcsapta a császár, éljen, ahogy élhet!

Most ha jól viseli magát, s még efelett
Írást is tud, akár kapitány is lehet;
S kinek a hazáért a testi megkékül:
Nem hagyja aztat a haza semmi nélkül.

Nem volt hajdan pénzi, nem volt becsületi,
Csak félvállról hányták még a szót is neki;
A fehércseléd is alig nézett rája,
Mondván: nem mégy tőlem; ebadott fikája!

De most, most...! Istenem, majd széttéptek néha,
Hat helyre is híttak, vittek kovártélyba;
S volt minden...! Ur, szegény most katonát ha lát:
Szívesen látja mint az Isten angyalát!

Hogy Budát bevettük - sohse felejttem el!
Mert ez a dicső nap, de szót is érdemel, -
Minket sérülteket Pestre küldtek által
S ott egész beszórtak a lányok virággal.

Hát egy úri lánynak tréfából azt mondom:
Csókoljon meg, eszem a szivét galambom!
A meg odaugrik, - összecsókol szépen,
Pedig olyan véres, poros volt a képem!

Mindenfelől tapsolt, kiáltozott a nép:
Éljen a szabadság, a haza, a honvéd!
Az a sok dicséret... az a szép lány csókja...
Hej! csupa menyország a katona dóga!

Aztán meg csak van is biz annak láttatja:
Ha az ember magát emberül forgatja;
Nézzétek csak... s ezzel elővesz egy zacskót,
S az asztalra önti benne ami csak volt.

Bámul a társaság, ő meg szól ekképen:
Ezt a bankót leltem egy német zsebében,
Kit leszúrtam, mint egy almát, a lovárul,
Midőn a csatában felém vágott, hátul;

Nézzétek csak ezt az öt pár sárga csikót,
Ki ezt nekem adta, tudjátok-é ki volt?
Görgei vezérem! éltesse az Isten!
Mivel Isaszegnél a dolgot jól vittem.

Ezt a többi azért adta kapitányom,
Hogy Budán legelőbb voltam a párkányon.
Van itt pénz! - többet is ad pedig az ország,
Csak az Isten jóra vigye ki a dolgát!«

És a derék vitézt bámulta, dicsérte
Egész éjjélig a falu legénysége;
És közülök három kedvet kapván, másnap
Nagy éljenzés között elment katonának.

Gergely pedig a pénzt el nem itta-ette,
De kis birtokát a zálogból kivette;
Gazdálkodik, - öreg szülőit táplálja,
S kevély rá, hogy volt a haza katonája.

AZ ÖZVEGY ÉS FIAI.

‘Szegény árva vagyok, az Isten is látja.
 Bus özvegységemnek egyetlen istápja,
 Szerelmes gyermekem!
 Amikor látom, hogy katonának készülsz:
 Majd kétségbe esem!’

»Isten, az özvegyek és az árvák atyja,
 Kigyelmedet, édes szülém el nem hagyja,
 De nékem menni kell...!«
 S könnyhullatás között nyakába borulván,
 Az özvegy így felel:

‘Tíz esztendeje mult, hogy szegény bátyádat
 Olaszország felé vitték katonának,
 Azóta oda van...
 Most meg te is elmégy, te is oda maradsz...
 S nem lesz nekem fiam!’

»Ne féljen! még meg sem álmodja azt kelmed
 Hófehér paripán mikor itthon termek
 Bátyámmal mint a szél...!
 Azt megbecsüljük... szárazzal, meleggel
 Eltartjuk, míg csak él!«

Könybe s imádságba merül a jó özvegy;
 Míg éjjel a fiú egy tábortűzhöz megy; -
 »Jó estét vitézek!«
 Jól megtermett legény...! az öreg katonák
 Mind szemébe néznek.

Adjon Isten! mondák, - egy pedig rá kiált:
 Mit keresel öcsém? »Kardot meg paripát!«
 Katonás a válasz...!
 Ember vagy atyafi, akárhol termettél!
 Lesz minden, csak válassz!

Másnap, midőn szépen meghasadt a hajnal:
 Bátor legényünk a huszárok közt nyargal,
 S felette lobogván
 A szélben a zászló: szeme lángol, - mellén
 Megszükül a dolmány.

Ért azután harcot és viszontagságot,
 Soha meg nem szaladt, sok embert levágott,
 S mihelyt kardot ránta:
 Olyan lett kezében mindjárt, mint a fűrész, -
 Már a kard nem állta!

Mikor zászlót látott város, falu tornyán,
Mely neki nem tetszett, - kiáltott mogorván
A harangozónak:
Bevedd azt a ponyvát! - mert mindjárt kirántom
A tornyot alólad!

Szerették pajtási, ha bús volt is néha,
Mert másképp mindig kész volt nála a tréfa;
S hol kvártélyba szállott,
Három-négy nap múlva, midőn elbucsúzott:
Már megsiratták ott!

De ím a Dunánál nagy ütközet készül,
Hatalmas erő áll szemközt mindkét részről;
Mind a két táborban
A kemény csatákban megedzett vitézek
Lelke, java ott van.

Ott a bátor lovas kardjával kezében,
A szuronyos gyalog rohamra van készen;
Még csendesen állnak...
De látszik szemökből, hogy dus aratása
Lesz ma a halálnak.

Azonban az ágyu egy részről megszólal,
S mennydörögve felel rá a másik oldal;
Közelébb, közelébb...!
Melegsik a csata, szurja-vágja egymást
A harcedzette nép.

Most lelte meg a mi legényünk is párját...!
Ő is lovas, az is...! egymást jól bevárják,
Akkor összevágna;
Már mindkettő lankad, - de még egy sebbel sem
Árthatott egymásnak.

Eddig a kar vivott, most már kezd a harag
Egymásra szikrázó szemmel pillantanak. -
Egy percig szótlanul
Küzdenek, - és akkor mindkettő lováról
Halálsebben lehull...

... És most egymás felé nyulnak ki kezeik...
A halálnak révén egymást megismerik
Az édes testvérek...
Ah sors! lábad alatt a szegény halandó
Olyan, mint egy féreg!!

Hát a szegény özvegy? amikor csak ráér:
Buzgón imádkozik két kedves fiáér...
Várja őket - s boldog!
Azonban egy napon rosúl lesz hirtelen
S félre beszél rólok.

Éjfélkor felkiált: ah, fiaim jönnek...!
Fehér paripája van mindakettőnek,
Nézzétek csak... amott!
Azzal lehanyatlik kiterjesztett karja,
Megnémul, és - halott!

Ne félj szegény asszony! két kedves gyermeked,
Kikért úgy fájt szived, kiket úgy szeretett:
Most már föltalálja...
Hozzád sietnek ők... viszi a halálnak
Fehér paripája!

HUSZÁR KALAND.

Szép Erdélyországban... ah mi busító van,
Mi szívetszaggató fájdalom e szóban!
Magyar hazánk bájos Tündér Ilonája!
Gyászos fekete lett arany fürtid szála.

Zúgó szél képében, ha felkerekedik:
Elmegyen bánatunk magasló bérceidig;
S magas bérceiden nyögve törik széjjel:
Jó éjszakát magyar, jó éjszakát székely!

Szép Erdélyországban gyászos idők járnak,
Piros vér harmatja a fünek, virágnak;
Kik ezelőtt békés szomszédságban éltek:
Egymást tüzzel-vassal pusztítják a népek.

Inség, könnyhullatás a belhad gyümölcse,
Nincs aki napjait szorongva ne töltse;
Csak aki a csaták kétes utát járja:
A katonának van néha jó órája.

Egy oláh falunak három huszár vágat,
Mind a három torka kegyetlen kiszáradt;
S imígy gondolkodnak: a lovat valami
Pincegátor előtt meg kén akasztani!

Lemenő-félben volt már az égen a nap,
Hogy vitézeink a faluba toppannak;
Gyanakszik, fél a nép s bámul a jötteken,
S nyelvéket sem érti, az a veszedelem!

A bíró sejté egy kicsinyt a magyar szót,
A szóló oldalán kiváltkép ha kard volt;
S a mi huszáraink érthetően beszélnek:
Abrakot a lónak, bort az emberének!

A bíró hajlongott, tipegett nagy lomhán,
Egy-két nyakatekert magyar szót morogván,
Fejével, kezével intett, mutogatott:
Hogy menjenek hozzá, minden készen van ott.

És házánál talpra állott minden lélek,
Mivel a huszártól rettentően féltek;
A fáradt lovaknak volt abrak meg széna,
Csürkig állott benne a *Szellő*, a *Héja*.

De még odabent volt ám egyszer a nagyja,
Vendégit a bíró szívesen fogadja!
És eléjük annyi bort, pecsenyét raknak,
Hogy elég lett volna fél huszár-századnak.

Tetszik a multság, - a kancsó fogy, telik...
De a jó bornál is jobban tetszik nekik
A bíró szép lánya, - piros az orcája,
S két szeme a szikrát, mint a tűzkő hányja.

Áldom az Istened, édes gyöngyvirágom!
Hol termettél ezen a görbe országon?
Jer velünk! - élünk együtt olyan szépen,
Hogy az angyalok is kacagják az égben!

A lány hallgatta, bár nem érté a nyelvet,
De a szív jó tolmács, az mindent megfejtett;
Elpirult egy kicsit, - s piros szélű szája
Egyet mosolyodott a három huszárra.

A szép nyalka fiúk neki is tetszének...
Istenem, beh mások az oláh legények!
Lomposok, cammogók, mint egy öreg medve, -
E meg mintha mindjárt szárnyra kerekedne...

A leánynak mégis nem tetszett egy dolog:
Hogy zsugori apja most úgy sűrög-forog;
Hogy oly pocskéklást tesz zab, széna és borral, -
S gondolkodott: vajjon magában mit forral?

Elég az hozzá, hogy nyomára jött szépen:
Miképp álompor van az apja kezében;
Azt is tudta már most, miért küldték neki...
S kész volt a három szép huszárt megmenteni.

És addig sompolygott, motozott, míg végre
Szitált hamut tett az álompor helyére;
S könnyűlt szívvel nézte, hogy furfangos apja
Vendégit ugyancsak éteti, itatja.

A multság közben setét lett egészen,
Csapatja várta a három huszárt régen, -
Mivel úgy volt a szó, hogy ha meg nem térnek:
Bajuk van... s a többi rontson a helységnek.

Hanem hisz annak sem volna jól a dolga,
Ki a tölt kancsónál ilyesre gondolna!
Vitézink mulattak, - s az ilyen jó gazdát
A csillagos égnél feljebb magasztalták.

Egyik a csákóját nyomta a fejébe,
Hogy csak-ugy nyult belé a vén oláh képe;
Nézd csak az öregből milyen huszár lenne...!
Ránéztek... s rettentő kacaj lett egyszerre.

Másik a hat vágást csinálta meg, - kardján
A csorbát s vérfoltot büszkén mutogatván:
Hajtogatta vasát, mintha káva volna,
S rémséges dolgokat beszélt elő róla.

Ittak... ittak... de az öreg utóljára,
Rátekergetvén a jó bor a lábára:
Ültében elaludt, - s pajkos katonák
Hogy menjen feküdni, az ajtón kitolták,

S csak a kellett neki, - alighogy kilépett:
- Mert hisz a vén róka épen nem volt részeg, -
Elvegyíté a port egy jó kancsó borban, -
S hogy isszák, örömmel leste alattomban.

Tudta már a dolgot a fél falu népe,
S készen volt a bíró minden intésére;
Kíváncsian várván, hogy a nehéz álom
Mikor vesz már erőt a három huszáron.

Megszólalt pedig már a kakas éjfélre, -
Most a hasitékon a bíró benéze
Meglátni a huszárt: hogyan szédül, kábul...
- De azok danoltak torkuk szakadtából.

Megcsóválta fejét - s darab idő múlva
Lábujjhegyen eljött hallgatózni újra;
A nóta már nem szólt, - de még beszélgettek,
Nagy boszúságára a kaján öregnek.

Midőn harmadszor jött, tetszett már a hajnal,
A huszárok lova enni kért nagy zajjal;
Soká fülelt, - s minden volt nagy csendességben,
S gondolta: no már most egy lélek sincs ébren!

Mert szokása az a bús magyar kedélynek:
Hogy a bor közt gyakran elhallgat, elmélyed.
Ült a három huszár... a végig gyúlt mécsbe,
Mint egy élő bálvány, meredt szemmel nézve...

Az öreg benyitá az ajtót csendesen...
S rögtön felrezzentek vitézink a neszen,
Hahó öreg gazda! igazodj csak elő...!
Ha már kitisztultál, jer kezd újra elől!

És kezébe nyomták a *rettentő* kancsót,
Itatták erővel, szabadulás nem volt, -
Birónk tátozott, mint a vízbe fult csirke,
A hamus bortól s az irtózástól szinte...

Mig ezek így folytak, kiviradt egészen,
S rémületes láрма támadt a helységben,
Hova nagy robajjal ront egy huszár-század,
Kérvén az elfogott, megölt cimborákat.

Hol nincsen áruló? mindjárt volt ki szóla:
Jaj ne bántsatok! én nem tehetek róla!
Altatót adtak be a birónál nékik,
Én nem is tudtam, hogy viradtig kivégzik.

Viradtig kivégzik?... ejnye aki áldott...
Majd adunk mi nektek kutya-mulatságot...
Zsivány birátok is, tudom, azt a percet
Megátkozza, melyben a világra termett!

Most a bős csapat a biró-házhoz nyargal,
Lángoló boszúval és villogó karddal;
De im kit látnak ott? az udvar közepén
Hajadon-fővel áll a három víg legény.

Hogy világos van, azt látták mind a hárman,
Csak a felett voltak bizonytalanságban:
Hajnal-csillag-e az, vagy a nap az égen,
Amely szemeikbe nevet olyan szépen?

Hé pajtás, éltek-e, vagy már meghaltatok?
Hisz a falu végén azt mondták rólatok:
Hogy láb alól ez a biró eltétetett...
De hisz akkor el is bántunk vón mi velek!

Micsoda? A biró? a mi kedves gazdánk?
Hej csak mindig ilyen emberre akadnánk!
Mond a három huszár, s azzal neki esett:
Ölelte, csókolta a rémült öreget.

Erre a lováról a többi is leszálla,
Meleg lett ismét a vén biró konyhája;
Keservesen nézte: mint fogy széna, abrak
S boros hordójában van dolga a csapnak.

Szép leánya pedig örvendett lelkébe':
Hogy rosszabb nem lett a gonosz tréfa vége;
De neheztelt egy-két pajkosabb huszárra,
Ki erővel csókot nyomott az ajkára.

Hogy jól ettek, ittak, szedték a sátorfát,
A három álmost is lovára feltolták;
S ezer köszönetet mondván a gazdának,
A faluból gyorsan el-kivágtatának.

Nagyot sóhajtott a szép leány utánok,
S szemével kísérte, míg csak egyet látott...
De az apja, csakhogy meg nem ölte magát:
A veszett magyarnak hogy a méreg sem árt.

De bezzeg ő! mindig álmos volt és lomha,
Most altatót kapott, szentül azt gondolva:
Ez a hit s a hamu úgy megártott neki,
Hogy nem tudták harmadnapig felköltetni.

A TENGERSZEM.

Hol vette magát a mélységes tengeren
Széthajigált sziget, mint annyi idegen?
Tán szenved a nyugtalan számkiűzésben,
A rokon elemtől ellökve végképen?

Magas hegységek és fenyvesek honában,
Mit keres a kékes tengerszem magában?
Hol vízében halvány mohotkák teremnek,
Míg vésze s gyöngye van a kevély tengernek.

-

Nagy, nagy a mélységes tengernek határa,
Még a gondolat is fárad míg bejárja,
Csak a tengerkirály halad bátran rajta,
Ilyetén beszédben háborogván ajka:

»Hatalmam nagy voltát hirdetik a vizek,
A két hajnal között melyek kékellenek;
Enyém a nagy tenger! s van-e erő, elme,
Tajtékos szájába mely zabolát vetne?

Előtör a vihar s zúgó kíséreti,
Széles mellét, vállát a haboknak veti,
S a tenger és vihar szörnyü küzdelmére,
A víz csudái is meglapulnak félve.

De a bolond vihar elveszti a csatát,
Bus rekedt bögéssel fáradtan áll tovább.
Tenyerem a tenger hátát megsimítja,
S úgy van, mint az előtt, nincs egy cseppnyi híja.

Merre szemem tekint, víz, víz mindenfelé...!
Egy porszem sincs, mely azt megszeplősítene;
Bércet mász, magát a föld keblébe furja
Az ember, - de ide nem volt, nem lesz útja?«

Szólt a tengerkirály, hatalmán kevélyen,
S járt süppedés nélkül a szörnyü mélységen;
S amint a sárgálló part felé tekint:
Elbámult, - szemének nem hitt eleinte.

Aztán közelebb megy, s imé a part felett,
Ragyogó szépségű tündérhölgy lépeget;
Gyenge, mint a tavasz, könnyű mint a lepe,
Hullámzó zöld ruhát viselvén termete.

A gazdag koszorú, mely homlokát fődte,
Rengő kalász-, falomb- s virágból volt kötve,
És amerre fordult, gyöngéd lába alatt
A kopár part-élen zsenge pázsit fakadt.

S szólt a király, érvén a tenger szélére:
»Ki vagy te, kellemek csábító tündére?«
‘Én, a föld leánya’, felelt a hölgy halkan,
És minden szavában édes, csengő dal van.

A király sokáig csudálván kellemét,
Édesgetve hitta, hogy lépjen közelébb;
De ő mézes-mázos szavakban nem bízik,
És a biztos partról le nem száll a vízig.

»Ne félj, bájos tündér, tartózkodás nélkül
Lépj e lány habokra, jőj hozzám vendégül!
Lelkednek gyönyör lesz, két szemed amit lát,
A vizek csudáit, a tengernek titkát!«

Ezt mondván, rálehel szájja a tengerre,
Amely zajtalanná simúla egyszerre;
Mint az üveg, fehér s átlátszó lesz habja,
S titkos mélységeit szép tisztán feladja.

Fövénye aranyszín; és a kősziklákon
Tengermoh terül el, mint gazdag zöld bársony;
Felpirosló koral függ rajta szegélyül, -
S mindez oly csudásan tűnik fel a mélyből.

S most talán kilyukad a tenger feneke? -
Rögtön tág örvény nyíl, - forog... forog s vele
Száz tündöklő csiga kering a napfényen,
Ámultan függ a szem e varázs-tölcséren.

Majd a habléányok csábdala zeng. - S távol
Ezer szökő-kut lesz a tenger habjából;³⁵
Magas vizsugarak hét színben pompázván,
Szivárványerdő nő a tenger határán.

A király látván, mint bámúl a föld lánya:
Szép szava hálóját újólágh kihányja,
»Látd! még ez mind semmi! de benn a tengeren...!
Oh szép tündér siess, jőj vendégül velem.«

---

³⁵ A természetrajzok egyező állítása szerint a cetek orrlyukaikból magas sugarakban fújják fel a tenger vizét.

De a tündér eszmél s ott hagyja a királyt
Ki végső reményben még utána kiált:
»Ah legalább mondd meg, lakhelyed hol vagyon?«
‘Amott a távolban kéklő hegyormokon!’

Szólott és messzejárt kevés idő alatt,
S most a vizek ura hallat ily szavakat:
»Hah! bár legyen magas felhőkben lakhelyed,
Föld kevély leánya, bírnom kell tégedet!

Enyém léssz...! s a száraz véled enyém lészen, -
Melyet elfoglalni ugyis tervem régen.
E rut száraz földre kín csak rá is nézni,
Mely birtokom mellett alig egy tenyérnyi!«

-

A tündért a király nap nap mellett várta,
De az nem jött többé tengere partjára,
Sokáig tervezett, tünődött, aggódott:
Célja elérésére hogyan lelne módot?

Erős határozat kelvén benne végre,
Leszállt a mélységes tenger fenekére;
Hol a nagy munkához gyorsan hozzá fogott,
Maga mellé vevén ezer rontó habot.

A távol bérceknek egyenes irányban,
Lyukat kezdett vájni a földnek gyomrában,
S az iszonyu munkán, földön sziklán által,
Lassan bár, de haladt segítő hadával.

És a szörnyű erő, mellyel dolgát tette,
Ijesztő földingást okozván: felette
Erős városoknak lőn végső romlása,
De ő mit sem gondolt ezekkel, csak ása.

S amint elébb, elébb jutott a föld alatt,
Egyszerre üreges hegybarlangba szakadt;
Szelek tanyája volt a sötét föld odva,
Kik ott tekergőztek nagy gombolyagokba.

S most a szűk bejárón, mint a kigyó feje,
Üvöltve nyúlt, csuszott mindenik kifele;
Benn a sok gombolyag fogy és kisebbedik,
Körül-ér a földön, oly hosszú némelyik.

És áttör a király sziklát, földréteget,
Tolongó hullámok állván háta megett.
Majd olyan hegybe vág útjának közepén,
Holott mészkő terem, gyulékony gyanta s kén.

S alig érzé meg a mész a hullámokat,
Sisegni, forni kezd, melegszik és dagad;
Aztán lángot kap a több gyúlanyag vele,
S zuborgva fő, rotyog a földnek kebele.

Végre miképen a forró üst a fedőt,
Tűzfolyam löki fel dörgve a hegytetőt;
S vörös hullámokkal harsogva elárad,
Hamuba takarván a virágzó tájat.

De a tengerkirály minderre nem tekint,
Egy percig pihenvén, tovább rombol megint;
S eljut a kincsszellem aranybarlangjáig,
Hol megmérhetetlen gazdagság csillámlik.

Középen, mint a szél, nagy vaskerék forog,
Kiállván belőle ezer aranyhorog,
Függnek rajta vérző, rángatózó szívek;
Kincsen vett rabjai a kincs szellemének.

Nem sok munka kell már a megjegyzett hegyig,
Hová a tengernek ura törekedik;
Alá ért. S felfelé tartván egyenesen,
Zuhogva buggyan fel a víz a bérceken.

Sziklás regényes táj...! sugár, zöld fenyvesek!
Enyelgő szellő fű, a madarak zengenek;
S még a tengerkirály körül sem nézve jól,
A szép tündér kilép hűs erdők árnyiból.

Látni a zaj okát, gyorsan közeledik
A kerek tó felé... a vízkirály pedig
Habok közé rántja, mielőtt eszmélne...
S a tenger közepén bukkán csak fel véle.

»Hah! enyém vagy mégis! kiált győzelmesen,
És nászhozományod a száraz föld leszen...«
S ah! a szegény tündér egészen oda van!
Kérés, könyhullatás, mind, mind haszontalan!

A földnek határa buvában megsárgul,
Lehull a zöld levél fonnyadtan az ágrúl;
Bús rabságban eped a föld szép leánya...
Megsárgult fejének virágkoronája.

-

Egyszer a viharral küzdött kemény csata
Után, a megfáradt király elszunnyada;
Most a fogoly-tündér felkél, s a tengeren
A távol bérc felé szalad egyenesen.

Már jót halad, midőn az alvó felébredt,
S iszonyú haragba hozván a történet:
A hölgy után rohan... s a vizek sík hátán
Össze-vissza úzi, mindenütt nyomon járván.

A tündér pihenni gyakran meg-megáll;
S ahol csak egy percig megnyugodott lába:
Földdé vált a hullám, képezvén szigetet,
S rá, koszorujából fű és virág esett.

Imígy kergetőzvéen sokáig, végtére
Megszabadúlt a hölgy, biztos partot érve;
De irtóztató lón a király haragja,
Látván, hogy tengere szigetekkel rakva.

És rájok uszítá a lázadt habokat,
Dühöngött, dúlt, - de a sziget csak ott maradt,
És az elhullatott virág s fű magvábúl
Felvirúla nyájas zöldelő oázúl.

Anyjánál napjai a tündér-leánynak,
Ifjúság s álomban felváltva folyának;
De új csapás érte a tenger királyát,
Vizére az ember vivén nehéz gályát.

És gyakran csatázik most is a viharral,
Szigetre s hajósra vészes boszút forral;
S ha felháborodik s zugni kezd habja:
Bércen a tengerszem zaja megmutatja.

AZ UJONC.

Ütközet lesz. Csatarendben
Áll a magyar tábor;
Vele szemközt a francia
Van nem igen távol.

Mind a két fél mozdulatlan
Vesztegel sokáig;
A tréfához tán először
Hozzá fogni fázik?

Többek közt egy barna ujonc
Áll a harci téren,
Aki sok jó lécszeget vert
A kunyhóban - térden;

S most a hosszas álldogálás
Volt nagy ellenére;
Zsibbadt lábát, mint a gólya
Szüntelen cserélte.

Gyakran előre, hátra,
- Még bíz el-eblábal!
»Káplár uram, hogy leszünk már
Evvel a csatával?«

S alig hogy kimondta a szót,
Másik percbe már az
Ágyúk tompa durrogása
Volt szavára válasz.

S mén az ujonc a seregben,
Uj meg uj rohamra;
A golyó zug, hull az ember
Tőle jobbra, balra.

És foly a harc - a nap is már
Meghajlott az égen,
Még se szűnik, és az ujonc
Küzdve szomjan, éhen:

A sok vér s a hosszú nóta
Van nagy ellenére...
»Ugyan ides káplár uram,
Mikor lesz már vége?«

MUSZKA TRÉFA.

Híre futamodott, hogy a muszkák jönnek,
S hogy rémítő volna száma seregöknek!
A kis magyar sereg nem rettentí vissza,
Sem a bőjt s imával rosszul védett Tisza.

És megrémülve van a fél ország népe...
Csupán csak egy falu nem esik kétségbe:
Mivelhogy ottan az orosz polgártársak
Az *atyafiakra* nagy örömmel várnak.

S midőn közelgetnek a kedves vendégek,
A falusiak mind eléjük menének;
A biró járt elől, s az atyafiságot
Kötögetvén, szörnyű nyájas képet vágott.

Hanem majd rosszul járt - amint mégis végre
Hatvan ökröt kivánt a csapat vezére:
Savanyu lett képe, minő a vadalma,
S tisztelettel bár, de azt mégis sokalta.

Erre az lett vége az atyafiságnak:
Hogy a birónak, kit jól megkancsukáztak,
A jó rokonságtól hatvan ökör mellett,
Husz előfogatot kiállítani kellett.

Hogy ez is készen volt, elindult a csapat,
De nem mint jött: víg dal, - sírás-rívás alatt;
Ejh! egypár tulokért sírni mégis szégyen,
Nem is azért; csak a bucsu ily érzékeny.

Sütött pedig a nap iszonyu mérgesen,
És hogy a forróság még gonoszabb legyen:
Fojtó száraz porral összeelegyedik,
És a boldog tüdőt megjárja fenekig.

A fuvarosok közt egy ifju ember volt,
Képe gömbölyű is, fakó is, mint a hold;
Szár az, mint az agár, hosszú, mint a pálca,
Ritkán szólt, bár mindig nyitva állt a szája.

Gondolkozott pedig, - okosan, most ráért!
- Nevezzük Janónak rövidség okáért, -
Azaz fejét törte - mert nem mondok sokat:
A Janó fejében nem járt még gondolat.

Törte hát a fejét: hogy állhatna félre...
Hanem semmi ut-mód nem jött az eszébe,
S miként van a tolvaj s szerelmes szokása
Ő is tanácsot az éjszakától vára.

Ugyis lett. Estére megpihent a sereg,
S kifogtak a tábor szélén a szekerek;
Janó megítatván éjjel a jószágot,
Visszatért, befogott, s lassan odébbállott.

Már jó darab földet eljött hazafele,
Akkor látja, hogy ez nem az ő szekere!
No semmi! tán még jobb! gondolta magában,
Mert aligha ital nincs a saroglyában.

Mivelhogy jöttében, ha fordula hátra,
Mindig pályinkaszag ütött az orrába;
S úgy kotyog valami ott a szalma alatt:
No az bizonyosan hordó vagy átalag!

Jezus segíts! szóla, de az ostor is szólt,
S lóhalálából jött, pedig csak ökrön volt;
És midőn a hajnal meghasadt az égen:
Haza-verekedett Janó szerencsésen.

Legelsőben is, hogy udvarán megállott,
Kieresztgette az elfáradt jószágot;
Azután fellépett a kerek-küllőre:
Hogy egyet igyék a hordóból előre.

De amint hozzányult: csudáknak csudája!
A hordónak rögtön keze nőtt, meg lába,
S úgy nyakszirten vágta Janót az elsővel:
Hogy a szekér mellett fél-ájultan dőlt el.

S mint Neptun felbukik a tengerhullámból,
Egy félrészeg muszka bú fel a szalmából;
Néz és káromkodik, nem tudja, hogy hol van:
A mennyországban-é, vagy már a pokolban?

S azalatt kiviradt s az asszony felébredt,
És amint tudtára esett a történet:
A bős muszka körül addig sűrög-forog,
Hogy békére fordul a háborus dolog.

Mert tudni kell, hogy a Janó felesége
Legszebb menyecske volt az egész helységbe;
Csak az volt a nagy kár, hogy egy kis magzatot
Hét év óta neki az Isten nem adott.

Ekkép mossa pedig szegény Janó fejét:
No te muszkát loptál, ördög bujjon beléd!
Ha loptad, jól eltedd, mert ha kitudódik:
Felkötnék, - s fejemen gyalázat lesz holtig!

Janó ugyanis érzé már a veszedelmet;
Amelyet magának a muszkával szerzett;
Most meg úgy megrémült szegény, mint akinek
A nyaka körül jár igazán a zsineg.

Elbámult, mint a juh, - s egy ígét sem, szóla,
És mivel rá-szokott hét esztendő óta,
Hogy felesége volt fő minden dologban,
Hitte, hogy ezt is ő elintézi jobban.

Nem-is csalatkozott, sőt örömmel látta:
Mily szépen megszokott a vad muszka nála;
Csupán csak az egyet csudálta más részről:
Hogy oly régen ott van s még csak nem is készül.

Később aztán gyakran akadt olyan dolog,
Amelyen még egyszer jobban csodálkozott;
De hiszen nem is jó mindent tudni, látni...
Magunkról tudjuk ezt nős emberek már mi!

Hanem egyszer Janó hálni ment a rétre,
S amint másnap jókor reggel haza-térne:
Tárva-nyitva minden... a ház s udvar pusztá,
Sír-ri az aprólék: sem asszony, sem muszka!

Jobban széjjel-nézett: hát üres a láda!
Oda fiókjából a két tinó ára;
Az asszony ruhája... szalonna, meg vászon...
Ugyan én Istenem! mi történt e házon!?

Szomoru a gazda, - s nap nap mellett várja:
Mikor kerül elő jó élete párja?
És elmulik sok hét, azután sok hónap...
De az elsikkadtak még mind oda-voltak.

S a Janót csípi, marja a lelkiösméret:
Vele a nagy csapás okára ösmértet, -
És bűnbánatában ilyen bús panaszt mond:
Elloptam a muszkát, a muszka az asszonyt!

Igy mulik el a nyár és az ősz utána,
Azután fehér lesz a földnek ruhája;
Végre a tavasz is megérkezik zölden:
Megpendül a kapa, nyitnak a szőlőben.

Janó is kiballag, - s hogy megtér estére:
Eláll szeme, szája, megalszik a vére...
Ajtaja kinyitva, - aztán meg világ van,
És kegyetlen gyermek-sikoltás a házban.

Belépett az ajtón... hát nagy örömére
Rég ellopott kedves párjára ösmére.
De azért hallgatott... buta bámulásba'
Nyilatkozván öröm és fájdalom nála.

Mégis egy fortéllyal élt az ajtó mögött,
Hogy észrevettesse magát, hát *köhögött...*
De az asszony unván ezt a csendességet,
Imígy vete annak nagy mérgesen véget:

»Hat tán nem is ösmérsz már engem? átkozott!
Még biz azt sem mondja: hogy az Isten hozott!
Sokat áztam-fáztam, bejártam nagy földet:
Aztán most egy jó szót sem érdelek tőled?«

De Janó edzett hős volt a hallgatásban,
S körülnézett... inkább félénken, mint bátran;
Szeme alkalmasint a muszkát kereste,
Talált is, - de sokkal kisebbet helyette.

Honnan került ez a kis muszka trombita?
A felett közöttök épen nem lett vita;
Majd ha felnő s Janót jól nyakszirten csapja:
Akkor tán ráösmér, hogy ki volt az apja!

A VISSZHANG.

A déli tengerpart fuvalmas
Szelíd tájékirúl,
Hol kék a menny s a föld örökké
Tavas-színben virúl:
Két tündér vándorolt nyugotnak,
Mind-kettő szép, deli;
Örömtől zengenek nyomukban
A lég ösvényei.

Hang volt az egyik és utána
Ki könnyen lengve szállt:
Szép anyja *Visszhangnak* nevezte
Az ifjú szép leányt.
A lányka, anyja képe mása,
Járása és szava,
Egészen az volt, - tán ha gyengébb
És halványabb vala.

Utánok, hortyogó lován, a
Vihar közelgetett;

A mén sötét, lengő serénye
Borítván a leget;
Hogy a szülőtől elragadná
A kedves magzatot:
Földön és tengeren keresztül
Utánok vágatott.

Közel hallatszott már zugása,
Bár amelyet vere,
Feltűnni tisztán nem hagyá még
A pornak fellege.
A két vándor, hogy el ne vesszen,
- A vész rohan vadúl, -
Mély, bérci barlang rejtekében
Hallgatva meglapúl.

A vész előtör vad haraggal; -
A bérci büszke cser
Megroppan, - a sugár fenyőszál
Szilánkokban hever.
Kuszált a rét, ki van sodorva
Medréből a folyam;
Rom és inség marad nyomában,
Amerre elrohan.

S midőn jól elhaladt, csupán a vad
Zugása hallaték:
Kijött a hang, de gyermekét a
Barlangba hagyta még.
Készíte néki lágy mohágyat,
És arra fekteté;
Maga megnézni a dühös vészt,
Elsuhant kifelé.

De szólt még a barlangnyílásnál:
'Leánykám, itt maradj!
Szavamra majd midőn kiáltok,
Rögtön viszhangot adj;
És tudd, ha nem hallasz kiáltást,
Hogy veszve már anyád;
És én tudom, hogy veszve vagy, ha
Választ ajkad nem ad!'

Elszállt a hang és öszvejárta
A bércet és mezőt;
S látván, hogy a vész messzeföldnek
Vidékin jár, üvölt:
Kiáltott - és saját szavánál
Nem hallott egyebet;
Ismét, meg ismét... s hangosabban,
De semmi felelet...!

‘Ah gyermekem, kedves leányom!
Miért hallgat szavad?
Meglesve a vész, rejtekedből
Kicsalt és elragadt!
Ah mért éljek nélküled én is...!’
Ím, visszatér a vész:
Szólt, s a vihar karjába futva,
Zokogva elenyész.

Viszhang, a barlang rejtekében
Ülvén addig magán,
Édesded, mély álom nyomá el
A szirt mohpamlagán.
De rögtön felrezzent ijedve...
És hosszan hallgata,
Mi volt ez? álmodott csupán? vagy
Hangnak zengő szava...?

De nem hallott mást a viharból,
Amint zuhogva ment;
Az is lassan elhalva, - végre
Lőn szerte néma csend.
»Oh szólj anyám? e bús üregben
Ne hagyd el gyermeked;
Hagyj veszni véled a viharban...«
De hang nem érkezett.

S a tündérhölgy bús rejtekéből
Nem mer kiszállani;
Ott ül maig, - és várva anyját,
Nincsenek álmai.
S nehogy bus ajka válaszolni
Hangnak feledjen el:
Minden kiáltás szózatára
Gyöngéden megfelelel.

A FÉNIKSZRÓL.

Sok boldog esztendőt megérvén
 A vadon szép szabad vidékén:
 Megunta a fénikszmadár
 Az életet;
 Megunta, mert megvénhedett.

Mint a kilótt nyíl jára hajdan,
 A fenn zugó vészben, viharban;
 S miképen vad, sebes folyó
 A csónakost,
 Kis szellő is lecsapja most.

Ül fészke mellett száraz ágon,
 Ha bírna sem lát merre szálljon;
 Szemének a lomb árnya is
 Nagy éjszaka:
 Sohsem találna tán haza!

Két szárnya, mint két lángszivárvány,
 Nem csillog már a nap sugárán;
 A nap nem is csillámiért
 Kedves neki:
 Fagyos keblét melengeti.

Kemény fészken virasztva ébren,
 Tüzet lát egyszer a vak éjben...
 Egy titkos ösztön szállja meg:
 S erőtlenül...
 De mégis a tűzhöz repül.

S egy égő üszköt felragadván,
 Fészket meggyújtja véle a fán;
 Fészkében a fénikszmadár
 Menten megég,
 Csupán kihülő hamva még.

S a hamvat szél nem szórta széjjel,
 De a jövő nap reggelével,
 Belőle ifju szép madár
 Támadva fel:
 Megrázkodik s szárnyára kel.

Mint a kilótt nyíl, bizton, bátran
 Jár ismét a felhők honában;
 Köszönti a földet, leget
 S fényes napot,
 Köszönti, mert - megifjodott.

Idegzetén az ifjúsággal
Erő s bátorság habzik által,
S keresztül villan biztosan
A fekete
Éjszakán is tekintete.

Két szárnya, mint két lángszivárvány,
Csillog megint a nap sugárán,
A fényes nap csillámiért
Kedves neki;
Nem agg keblét melengeti.

Megégett s gyász hamvába dőle;
De ifjan feltámadt belőle,
S tekintetén, elmúlván a
Sötét napok;
Ifjuság és öröm ragyog.

A SELYEMBOGÁR.

Hullámszik a zöld rét tenger gyanánt,
Piros virágok felhányt gyöngyei:
Meleg sugárban mosdik a patak,
Szárnyát enyelgő szellő lengeti

Gyönyörrel néz el a vidék felett,
A kikeletnek tündéresszonya,
Ki a virágok díszét alkotá,
Ki a berekre zöld lombot fona.

A hűvös árnyon álom lepte meg.
De mely most nem volt csillogó, szelíd,
Mert a sárga szellemmel álmodott,
Mintha követné gyorsan lépteit.

A sárga szellem üldözője volt,
S ha elfoghatta, összecsókolá;
Halvány, beteg lőn vészcsókján a hölgy,
És koszorúja sárgán hullt alá.

Kínzó álmából ébredvén utóbb,
Nehéz, forró léghúzam ütte meg,
S ezen előjelet jól ösmeré...
Hah! a veszélyes ellen közeleg!

Felszökve, gyorsan futásnak eredt,
És elsuhant a fék közt hirtelen;
De a rut szellem nyomban üldözé...
Nincs mód elfutni, - elrejtezni sem!

Egy sáska szállt el a tündér előtt,
'Megállj, megállj, édes kis állatom!
Üldöznek, - oh add nékem alakod...'
S felelt a sáska rá: »Nem adhatom!

Oly gyenge a fű, a gyepek oly kövér!
Számomra mindenütt gazdag lakoma...«
'Légy hát halálig üldözött te is,
Mond a tündér, s ne teljél bé soha!'

S amint tovább haladt lélektelen,
Kékszínű dongóval találkozott;
Megszólítja: 'Veszélyben életem...
Oh ments meg, add át nékem alakod!'

És válaszolt a dongó! »Nem lehet!
Mézért futok, mézet kell gyűjteni...«
'Fuss hát haszontalan...! virágaim,
Méznek valót ne adjatok neki!'

Majd érte a lepkét, ki a meleg
Verőfényben játszódba repkedett;
Ifjúság és szerelmek báj-ölen
Töltvén az egy tavasznyi életet.

Néhány perc még - s mirigyek csók alatt
Hervad le a tündérrak kelleme;
De most alig szólt a hölgy: szívesen
Átengedé alakját a lepe.

S míg a tündérleány lepke képben
Szárnyára kelt egy pillantás alatt:
Ki kékes pillangó volt még elébb,
Mint fehér hernyó, a fűben maradt.

Jön most a szellem - és tovább rohan,
Rögtön megáll... széjjelnéz... visszafut;
Meghajtogatja a zöld bokrokat,
És felkutat minden cserét, laput;

Érintésétől hervad fű s fálomb,
De a tündérhölgy nyoma vesztve van;
Még jobban elsárgul dühében, - és
Mint a forgószél zugva elrohan.

-

Esthajnalon a tündér visszatért,
S a hernyócskát kezébe vette fel,
Gyöngéden ápolá, melengeté,
'Szép tetted - monda - hálát érdemel!

Volnál virág: szebb lennél, mint valál,
Szivárvány-színből szőném új ruhád;
Most, fájdalom! még elnyűtt alakod
Sincsen hatalmam visszaadni rád!

Hanem ne félj, még egyszer lepke léssz!
Ki sírjába száll: hideg néma váz...
De tégedet feloszlás ott nem ér,
Új alakot rád ép a sír ruház;

Koporsód, melybe eltemetkezel,
Tündéri szép lesz, - s még a kikelet
Ifjú virági el nem hullanak,
Midőn megnyílik álmaid felett!

A szerelemnek mézkelyhét, rövid
Pályád felén, elvetted tőled én;
De százszoros kéjjel töltöm meg azt,
Új életednek ifju estvelén.'

Szólván a tündér, eltűnt hirtelen, -
S lombos fa lőn a hernyónak laka;
Hol nemsokára megbetegedett,
S ösztönszerűn koporsót alkota.

A temető tündéri szép vala:
Napsugár tört át finom szövetén;
Ezer szivárványt látott a bogár
Míg körülömlé kékes tünde fény.

És látott álmat... el nem hervadó
Virágnak itta mézíz harmatát;
A napba szállt fel rózsás szárnyakon
Száz tavaszt élt egy pillanatban át.

Midőn felébredt, ifju lepke volt
Mint fehér bársony, hószín, puha;
Áttörvén ékes sírja zárait,
A szerelemnek karjába juta.

Minő kéj! egyszer megifjulni még,
Midőn az élet napja alkonyul...!
S édes szerelem boldog mámorán,
Halálba dőlni öntudatlanul...!

A MÉSZHARMAT.

'Boldog volnék én! a köpűnek
Szorgalmatos polgárai
Helyembe szokták a virágok
Édes nedűjét hordani.
Boldog volnék! alattvalóim
Munkások, engedelmesek;
Ha szükség van s rabló rohan ránk,
Ön-életökkel védve meg.

De titkos vágy szorítja keblem,
Van egy emésztő bánatom:
Én rabkirálynő - a világot
A szép földet nem láthatom.
Míg a legkisebb rajbogár is
Bércen folyókon túl repül,
S várják őt szép ifjú virágok
Én, - én vagyok rab egyedül!’

A méhkirálynő zúgolódott.
S midőn a hűvös este jött:
Nem bírva vágyival, kicsúszott
Az őrtálló méhek között.
Az esthajnal piros világán,
A virágdús mező felett,
A légnék édes illatában.
Gyönyörben uszva repkedett.

S haza felé midőn elindult,
A lepkével találkozék;
Szép nyájasan köszöntve egymást...
‘Minő szép állat, boldog ég!’
Sohajt az ábrándos királynő,
S egész éjjel nem alhatott;
A pillangóval tépelődven,
Alig várja a más napot.

Leszállt az est, - és a pirosuló
Alkony szelíd sugárinál,
A kalandvágyó méhkirálynő
A köpüből ismét kiszáll.
De most a lég hűsét nem érzé,
Nem látta virúlt mezőt:
A nyájas pillangó körében
Az óra boldogan letölt.

S midőn kiszállott harmadízben:
Csak a hajnal veté haza;
Forró csókok közt künn marasztá
A lepke édes ajaka.
S mely élvezett csókjok és szerelmők
Vétkes lehéből származott:
Lelt a hajnal a lombon édes,
De mérges szürke harmatot.

Megint kiment a méhkirálynő,
De nem találta a lepét:
Berket, mezőt bejárt sietve,
Keresvén várt szerelemesét.
És végre búsan szálla vissza;
De ah! a dolgos méhsereg

A köpü földjén halva fekszik, -
Ki él is még, igen beteg!

S kiált a megrémült királynő:
‘Ah, kedves jó népem, mi lelt?’

S egy elhaló méhecske ajka
A kérdezőnek így felelt:
»Mézízü harmatot talált a³⁶
Berek zöld lombján seregünk;

És hazahordván, tőle a méz
Keserű lett, - s mi elveszünk!«
A méhkirálynő volt az utolsó,
Bujában ő is meghala.
E fájdalmas végvallomáson
Hidegülvén meg ajaka:
‘Tiltott kéj a szívnek fulánkja!
Keserű lesz, bár csókja méz:
Az a csendes családi élet
Boldogságának sírja lesz.’

A KÉRÉS.

‘Szerelem és hivalkodás
Az élet boldogsága;
Üdvöz légy, hogy nem teremtel,
Jó természet! munkára!

A mámoros gyönyörkehelyt
Én fenekig ürítem;
Az elfutó tavaszban így
Hosszabbítom meg életem.

Olyan szépek a virágok...!
Meleg a nap sugára,
Üdvöz légy, hogy nem teremtel,
Jó természet! munkára!’

Hivalkodó, hiú lepe
Kiáltott így röptében,
A nap sugárin szárnyait
Csillogtatván kevélyen.

Eljárta a selyembogárt,
A hangyát, sürgő méhet;
És a munkásságról nekik
Gunyos hangon beszélt:

---

³⁶ Mésharmat. Nyárközépen, midőn a nap jól felsüt, fehérös üledéket találunk némely plánták levelein. Ez a mésharmat. Megkülönböztetendő a *mézharmattól*; ez a méheket nagyon gazdagítja, amaz elveszti. A rege címe: *Mésharmat*.

‘Tán ünnep sincs tinálatok?
Szegények, mint sajnállak!
Mondjátok csak: van e aztán
Látatja a munkának?’

Én a gyönyört, munka helyett
Kalandokban találok;
Ma is a méhkirálynővel
Leend találkozom.’

Szólt és ment a folyam felé
Hogy átrepülne túlra;
De csak a partjáig szállhatott,
Ott hirtelen lehulla.

Tetszős alakját, köntösét,
Levetkezé legottan:
Idétlen, kis fehér kukac
Hempergett a homokban.

Kérészbáb lőn, - és éveket
Tölt a mély vízfénéken;
Olyan hosszú idő után,
Hogy egy óráig éljen.

Kérésszé vált és ideje
Nincs a hivalkodásra;
Mivelhogy néhány perc egész
Életének határa.³⁷

EGY HÁZASSÁG.

Beállott a farsang, csak úgy reng az utca,
A legénység táncol, a cigány meg huzza,
A sikamlós szánon kurjongat a népség;
Menyasszonyért, vagy csak háztűznézni mén még.

Kancsó mellett ülnek az öreg emberek,
Az öregasszonyok szólnak, kerítenek;
Lótfut az a legény, kinek nincs még párja...
- Szóval, egész falu a bolondját járja.

Csak Pali nem vígad. A kemence-pánkon
Elnyulva tünődik: vajon mit csináljon?
Hányja a hab: vajon melyikhez kén állni...?
Melyik lenne már jobb, Julcsa-e vagy Sári?

---

³⁷ Kérész. Ephemera. Tagtierchen. Lágytestű, széles szárnyú állatocskák, kettős lószőrforma farkkal. Alakjai egy-két évig képződnek a víz alatt és partokban, azután egy-két óráig élnek. Tiszavirág.

Julcsa szép is, jó is, az igaz, - de szegény!
Sári meg vagyonos, aztán derék személy!
Julcsával bizonyos, hogy boldogul élnek;
De tán Sárával is összetörődnének...?!

S most felkerekedik Pali és szerszámoz,
Jó vérű négy csikót vezet a szánhoz;
Táncol a ló, a sík a havat csakugy vágja!
Mintha tudná: hová megyen a gazdája

Ne ugrálj úgy, fakó, ne táncolj úgy, deres,
Gazdátok csak vagyont, nem hűséget keres!
Nem Julcsát veszi el, pedig azt ígérte...
Hanem hisz az Isten meg is veri érte!

Harmadik faluban volt a Sári házok...
De hiszen sokáig minek tétovázok...?
Elég az hozzá, hogy Palit harmadnapra,
A gazdag Sárival a pap összeadta.

Csapot olyan lakzit a Pali ipája,
Hogy azon a völgyön nem igen volt párja;
Már az hamvába holt, kinek nem volt kedve.
- Mind a két fél nagyon meg volt elégedve.

Pali boldogságát nem zavarja semmi.
De minden hosszúnak véGINEK kell lenni:
Megszakadt a nóta, mennek a cigányok,
A lakzi is aztán elkullog utánok.

Észrevevén pedig, hogy Pali is készül:
Kezdődik nagy sírás-rívás mindkét részről;
A keserűségnek mégis az a vége:
Hogy megy a menyecske, amerre a férje.

Midőn már kifogytak a nagy bucsuzásbul,
Fel is ült az új pár: Pali csak elbámul...
Egy zsák pénz van téve ülésnek a szánba,
S azt mondja az öreg: hogy ezt nekik szánta!

És mennek a csikók, mint a veszett állat,
Hiába a »hó! hó!«, mindjárt csak felvágna.
Pali feleségét meg-megnézegeti,
S a menyecske mindig jobban tetszik neki.

No lám! hisz Julcsának sincs ennél szebb szeme,
Fehér a két karja, a haja fekete:
Piros az orcája, mosolygós a szája...
Feleségemnek nincs darab földön párja!

Haladnak... a kocsis suhogója pattog;
De mintha szállana az ülés alattok...!
Ugy tetszik: középen ketté hajlott a zsák,
Végtérre megállnak, hogy megigazgassák.

Különös! hisz otthon úgy tele volt verve;
S most csak szaladozik, lötyög a pénz benne...
Kiöldözött? Nem, csak megtágult. No semmi!
Majd megnézzük otthon, most csak menni... menni!

Rákiáltott Pali az ostorhegyesre,
Mert lassan haladtak, s a falu még messze;
De meg úgy is tetszett, hogy az ut most hosszabb,
S alattok az ülés egyre rosszabb, rosszabb!

S amint mennek, mindig csendesül a fogat,
Pedig biz a kocsis jól oda tapogat;
Végezetre kiáll egészen a lova...
Nem vesz rajta senki, se ide, se tova!

És a dolgon Pali boszúsán felpattan,
S akkor veszi észre sokkal boszusabban,
Hogy még összébb esett tartalma a zsáknak,
S egész a szekérkas fenekére szálltak.

És kérdőleg tekint a feleségére...
De nagy a fiúnak a megütközése:
Hisz a képe szeplős, a haja meg veres...
- Hja Pali, úgy jár az, aki vagyont keres!

Azután a zsákot fogják, nézegetik,
Bizony megapadt az, úgy tele volt pedig!
Hová lett? Kinél van? Mi Isten csudája...?
Nincs hasadás rajta, - rendin van a szája...!

Mivelhogy a pénznek az a természeti,
Hogy egyik garas a másikat követi,
S szép csendesesen elfogy, van vagy nincs látatja;
Az ember hiába keresi, zaklatja.

Mert, ha ürül a zsák és könnyű az erszény:
A családi szekér mind nehezebben mén;
És mentül inkább fogy a nő hozománya:
Szeplőit a képe mindinkább kihányja.

Már ez boszorkányság! mond mérgesen Pali,
S alig mer az asszony felé pillantani:
Hiszen foga sincsen, meg pup van a hátán,
S rikító hangjával tultenne a páván!

Sirva fakad Sári: ezt már nem szenvedem...!
S szóra szó jövőn ki, kész a veszedelem;
A felek egymással daccal szembeszállnak...
S tán szomorú vége lenne a tréfának:

Mikor... 'édes fiam!' - mond a Pali anyja,
És az alvó fejét gyengén megingatja,
- Mert az egész eset nem egyéb mint álom,
Elaludván Pali a kemence-pánkon -

‘Kivel volt álmodban ily tusakodásod?
Emlegetvén Sárít... szeplőt... pénzes zsákot;
Úlj fel! mit álmodtál? beszéld el gyermekem...!’
»Biz azt édes anyám, hogy Julcsát elveszem!«

CSERVENA HORA.³⁸

Sötét kietlen éj, az ég csillagtalan,
A holt világ felett vad vész üvölt, rohan;
Mint egy örült szellem, mely felriad s kinek
Nincs teste, mégis oly borzalmas, oly hideg.

A falvak házai megannyi sírhalom,
Mely hóval fedve van s nincs a szomszédba nyom;
Itt-ott fa áll, mint egy virasztó remete,
Kinek az ég felé nyulik száraz keze.

Üvölt, üvölt a vész a szörnyű éjjelen,
Pusztít, ijeszt, ahol dühével elmegyen;
A *veres erdőnek* tájéki rengenek,
Mint egy elkárhozott, nyög, zug a rengeteg.

Körül a láthatár sötét, mint a korom;
Fagy s álom vész erőt a fáradt vándoron,
Kit a vihar s az éj útjában meglepett,
Csupán a hit tart még szívénel meleget.

A veres erdőben két szomszéd sziklaszál,
S egyiknek tetején magas feszület áll.
E két orom felett találkozik vala
A gonosz lélekkel az Urnak angyala.

Egyik szelíd alak s mint a galamb fehér,
Másik vad és sötét, minő a denevér;
A jó angyal megállt az egyik tető felett,
A rossz lélek szinte mellé ereszkedett.

De mint az orvmadár, ha rejtett törbe csap,
Vijjogva felriad egy percnél hamarabb;
Kinek a szent kereszt nagy borzalmára van:
A szomszéd köszálon ül meg magánosan.

‘S e szörnyű éjszakán nem nyugszik a pokol?
Gonosz lélek, most is jársz és ólálkodol?
S nem félsz megállani előttem vakmerőn...?’
- Az angyal így beszélt egyik halomtetőn.

---

³⁸ Veres hegy. Veres erdő. Földje veres agyag, innen vette nevét.

»A jámbor angyal is miért hogy nem pihen
E szörnyű éjszakán s vészek küzdelmiben?
Gyöngéded alkatát átfújták a szelek...!«
Volt a másik tetőn a gúnyos felelet.

‘Az emberek között, - az angyal mond neki, -
Én Isten országát járok terjeszteni:
Hogy a jótett s erény ösvényén járjanak:
Segélem, biztatom, ki rajta ingatag.’

»S addig közöttök én a bűn magvát vetem,
Az ember nagy ritkán kerül el cselem;
Kiben gyengül a hit: virágos úton
A vétek és kárhozat örvényéhez csalom!

Hah! mily áldott idő: mi nyájas éjjel ez...!
Az ember megszorúl, küzd, csügged, súlyedez...
S midőn megtörni kezd lelkén hit és remény:
Ott termék hirtelen... és ő enyém... enyém!«

‘Átok szálljon reád s munkádra, oh gonosz!
De bár mondd meg, hogy az minő gyönyört okoz,
Ha egy erőtelen halandó elesett?
Gyilkos kárörömnél érzesz-e egyebet?

Mint a kézív, amely ölö nyilat vete:
Saját idegje is hosszan zug, reng bele,
A megbántott keblét s azét is aki bánt,
Marcongló fájdalom szorítja egyaránt.

Boldogtalan lélek! ki még nem kóstolád,
A jótettből eredt örömnék poharát!
Jótettnek általa a föld mennyel rokon,
S Istennek képe van a romlandó poron.

Tégy jó! s megérezed: mi jó, mi isteni,
A megsebhedt szívek baját enyhíteni!
Ha részvevőleg jársz nyomor s inség körül:
A másnak szánt öröm saját kebledbe gyúl!

Míg mást gyötörsz, te is szenvedsz gyötrelmeket,
Mert aki boldogít, boldog csak az lehet!
Ha éltető vizet az ég a tónak ad:
Mosolygó tükriben úgy látja meg magát!

Halld meg sátán! a jó, melyet kezded mivel,
Kebled meg nem haló férgét veszíti el!
S a sírók eltörölt könnyhullatásai
A pokolnak tüzeit birják eloltani!’

Igy hangzott e tetőn az angyalnak szava,
Mit a gonosz szellem mogorván hallgata;
Mint akinek szivét találták a szavak...
A jó angyal pedig folytatta ujjalag:

‘Fel, fel gonosz lélek! ha tán egy gondolat
A jóra ösztönöz: sietve megfogadd!
Mely bűnöd éjjelin lobbanva támadott:
Kövesd e menny felé vezérlő csillagot!’

Az ördög nem felelt, de kancsalul vetett
Amarra egy sötét, álnok tekintetet;
Aztán szólt ravaszán: »Beszéded meghatott,
Mutass utat: imé jóltenni kész vagyok!«

Az angyal ellenét sokáig kémlélé...
Kinyújtá a kezét, s mutatva dél felé,
Kiálta: ‘Nézz oda! amott a rengeteg
Mélyén két utazó lézeng, mint a beteg!

Egyik küzd éhhalál lassú gyötrelmivel,
A másikat pedig hideg, fagy ejti el;
Gyorsan tehát! e két veszendő életet
Siess megmenteni, ha még megmentheted!’

»Tudod, hogy útamon utól vész sem ér;
De az éhhalál számára nincs kenyér!
S az elfázott testét, lelkét megégeti
Azon tüznél, melyet én adhatok neki!«

‘Imhol van, ami kell! jőj, nyujtsd ki jobbodat
Ez a *kenyér*, nesze, itt a *tűzed* fogadd...’
- Mert betakarva volt mindkettő gondosan; -
Az utazók után az ördög elrohan.

Elérte azt, kinek bágyadt pilláinál
Álomnak képében repkedett a halál,
S a vér fagyott erén kékülve megrekedt:
És lábához dobá gyorsan a - *kenyeret*!

Aztán tovább rohant: a *tűz* még nála volt,
És megkerülve a sápadt éhen-halót,
Kezébe nyomta azt harsány kacaj között...
S gyorsan az elhagyott sziklára visszajött.

Hah! mint rászedtelek! gondolta titkosan,
S arcán a káröröm pokol-derűje van;
Hah! ez mestermű volt! reá az alvilág
Mindannyi ördöge ujjongva felkiált.

‘Korán örülsz! mondá az Urnak angyala
- Ki mind e gondolat titkába lát vala, -
Korán örülsz, gonosz, mert átkozott kezed,
Ha bár akartalan, de jót cselekedett!

Tűzet mondtam, midőn kenyeret adtam át,
És kenyérnek hívéd a tűz zsarátnakát!
Nézd, nézd! amott a láng az éjben fellobog...
Élnek, nem vesztek el szegény jó vándorok!’«

Az ördög felsikolt, - szeméből láng lövel,
S az angyalnak rohan rémületes dühvel,
Viaskodnak...! de ím az ördög győzve van,
S a szikláról alá hanyatthomlok zuhan.

Az angyal egy galyat gyorsan letör, s keze,
Amint egyet suhint a levegőn vele:
Sötéten villogó pallossá válik át...
S üzőbe veszi most az alvilág fiát.

Előtte a gonosz, miképen a fenevad,
Nagy ordítás között rémülve fut, szalad;
Csapkodja mindenütt az Urnak angyala,
Hogy festve hó és föld vérének általa.

A föld maig veres a régi vér nyomán,
És amikép beszél a kegyes hagyomány:
A setéség fia nem volt azóta ott,
S addig nem is megyen, míg látni vérnyomot.

De a szelíd angyal gyakorta megjelen,
S hű gonddal örködik a gyenge emberen,
Kinek mindennapon fohásza légyen így:
Uram, bennünket a kísértetbe ne vígy!

A LIDÉRC.

Nagy a Természet! Tartja benne
Két dus világ egymást ölelve:
Ez feltűnő képben, alakban:
Az légszerű és láthatatlan.

Hegy-völgynek, barlang- és folyamnak
Saját szellemlakói vannak;
A természet kultárgya, műve
Lényekkel van megnépesülve.

Csengő kiáltást tész az ércbül,
Zöld lombot hajt az ágra ékűl;
A kőből szikrakép kipattan,
A tűzben éget, fojt a habban.

A finom, tiszta légvilágnak
Tág birtokán lebegve járnak;
A magas mennytől messze földig
Kinyúló hézagot betöltik.

Az ember nem lehet magában
Mellette titkos társaság van:
A szellemeknek társasága
S ki jó az emberhez, ki bántja.

Melléd ülnek, lépted kísérik,
Látják dolgod, hallják beszédid:
Még éjjel is feletted állnak,
Rád hajlanak s intézik álmaid.

Ne kívánd, hogy bár pillanatra
Légy e társaktól elhagyatva:
Ki mellett ők nem állnak örül,
Elzsibbad a lelke, - és megörjül.

Nagy a természet titka... benne
Két világ áll egymást ölelve:
Az feltűnő képben, alakban;
Ez légszerű és láthatatlan.

-

A gyémánttermő föld ölében
Ül a kincsszellem zord-sötéten:
Előtte dús kincs- és aranyak
Felhalmozott rakási vannak.

És mond: 'e bús üregbe zárva
Tart engemet sorsomnak átka!
Álmatlanul hogy őre légyek
Fényes rög és por rejtekének.

Kincsem hideg csillámit, ah mért
Nem adhatom hő napsugárért!
Előttem e gyémántrakásnál
Kedvesebb volna egy virágszál!

Az ember gazdagságra vágyik,
Gyötörve gondja mind halálig;
Adok... s megkérdzem: mi végett
Imádja úgy e semmiséget?'

S felette ím, távol morajt hall...
Három kincsasó vágja bajjal,
S arannyal álmodó reményben,
A földet és sziklát keményen.

S örültek, a várt kincset érvén,
De jobban a szellem beszédén:
'Itt van...! s ha elfogy, jertek újra,
S két ennyivel bocsátlak útra!'

Mohón rakodván mind a hárman,
Gondolta szellem magában:
Megkérdzem, ha visszatérnek,
Mi hasznát vették mindez ércnek?

És midőn még ingyen se várta,
Megjött az első nemsokára;
De dörgő szót hallott legottan:
'Mondd el, hová tevéd, amit adtam!?'

»Hatalmas szellem! amit adtál,
Megvan!... nehéz závár alatt áll;
Ah...! ha egy kis fillért apadna,
Örültség szállna meg miatta;

Testemen szétszakadt az öltöny,
Éhen, szomjan s riadva töltöm
A nappalt és az éjszakákat,
Miként az üldözött vadállat.

A nyomort szembehúnyva nézem,
Elöttem roskad össze éhen
A fonnyadt képű özvegy, árva...
S előtte kincsem zárva... zárva...!

Melyben anyámat eltemettem,
Más vette a zsúpot helyettem;
Fiam rabszolga tengeren túl,
Hátán a hús korbács alatt húll...

De nem váltom ki...! amit adtál,
Megvan...! oh adj még többet annál!
Hisz ép úgy el van rejtve nálam,
Mint itt e hegy mély padlanában!«

‘Hah! esztelen fukar! ki éhen
Kopároz e bőség ölében,
S panaszát vérnek és nyomornak
Nem hallja; - menj! mert eltiporlak!’

Szólt, s a süket barlang haragja
Szavát dörögve visszaadja;
S felhalmozott kincsének ormán
Megül megint sötét-mogorván.

És most a második belépe.
S kit a kincs olthatatlan éhe
A mélységes barlangba fáraszt,
Imígy ad a kérdésre választ:

»Hatalmas szellem! átkozottul
Kifogytam dús ajándokodból!
De van láttatja, Istenemre!
Minden fillér átkot teremve.

A földön oly sokat mesélnek
Mivoltáról a szép erénynek;
Mondják: van hűség s férfi-jellem,
Szilárd minden kísértetekben.

S hogy mindez látszó bűborék csak,
- S miként a gyenge bűboréknak
Színes tojása szerte pattan -
Én, kincseimmel megmutattam.

Az emberek szemét aranyba
Mártott kezekkel bétakarva:
Az ártatlant gázolta lábam,
Az igaz embert függni láttam.

Kit a pénzvágy vásárra hajtott,
Vevén az embert, mint a barmot:
Önkényt arany-jármamba bűván:
Jártam rajtok nagy vétkek után.

Akartam, s a testvér kezére
Loccsant a testvér drága vére
És a fiú, hatalmas szellem!
Hamis tanú lőn apja ellen.

A szűz erény elé s utába,
A fényes maszlagot kihányva:
Elkábultan ölembe dőle...
Vagy - eladta saját szülője.

Ki fennhordá fejét kevélyen,
A jellem büszke érzetében:
Kincset s vétket köték nyakába,
Hogy szemlesütve hordja lába.

Volt, ki szent lázban tépte mellét,
Szólván az Isten s hon szerelmét;
Azután, a kincsnek miatta,
Istenét és honát eladta.

Tapostam a család nyugalmán;
Rontásra ingerelt, ha hallám,
Hogy két szívet gyémánt-kapocccsal,
Hűség s barátság egybefoglal.

S midőn már sok ösmert régi vétek,
- Immár nyakig jóllakva vélek -
Mulatságot nem szerze nálam:
Új, cifra bűnöket csináltam.

S e tenger vétek, bűn s galádság:
Talán hogy síromat megássák?
Vagy sütvé homlokomra bélyeg:
Hogy azt nyilván mutatni féljek...?

Oh nem! de-sőt naggyá tévének
Sáfári a közvéleménynek;
A világ engem nagy szavakkal
Tisztel, becsúl, fél és magasztal!

Kincset hát, szellem! kincset nékem!
Mert nem lehet már visszalépniem!
Csak kincset többet! és meglátod:
Mivé teszem még a világot!«

‘Hah, nyomorúlt! kiált a szellem
Haragjában a bús üregben:
El-el! szemem többé ne lásson,
Légy átkozott, mindkét világon!’

Szólt, s a süket barlang haragja
Szavát dörögve visszaadja;
S felhalmozott kincsének ormán
Megül megint sötét-mogorván.

Midőn a harmadik leszálla,
A szellem így rivalga rája:
‘El, vissza, kába nép! sosem nyer
Kincset tőlem többé az ember!’

»Nem is kell szellem! mond ez bátran,
S mely súlyosan feküdt nyakában:
Terhét földhöz csapá legottan, -
Nem kérek én kincset, de hoztam!

Ez megmaradt abból, mit adtál;
- Egy fillért sem hagytam magamnál, -
Vedd vissza! ah, gyötrelmim átka
Ragadjon rozsdakép reája!

Nyugodt, boldog valék szegényen,
A kincsek közt zaklatva éltem:
S kiről szivemben jó hit állott:
Megútáltam embert, világot!

Írtsd a gonoszt, a jót neveld, véd!d!
Szent célon függjön szíved, elméd!
Gyógyítgasd mély sebét fajodnak,
Küzdj, - törj, - áldozz - s követni fognak!

Így hittem én! de ah gyalázat!
Az ember, mint a bős vadállat,
Még azt is összetépi, marja,
Ki hön buzog segíteni rajta!

Midőn egykor kiléptem innen:
Dús voltam a kincs-, dús a hitben;
Örültem, elgondolva mennyi
Jót fogok én ezzel mívelni!

Csalatkozá! most visszatértem
Megtörve és hitben szegényen;
Ah, mert jótéim nyomában
Hálátlanságot járn! láttam.

Letörlém, amelyek folyának,
Könyűit a bánat fiának;
És amelyet sajtolt az inség,
Nyögést, sohajt elcsendesíték.

És alighogy magához tére,
Az inség elcsigázott népe:
Nyelvét öltötte rám, s a hála
Fejében, sár- s kővel dobála.

Csecsemőt találtam kitéve:
Apja lettem apja helyébe;
S midőn emberkort ére, fogta:
Mérget kevert titkon boromba.

Gazdagságom sok száza, ezre
Ment közhasznú intézetekre;
Felboldogítám a világot:
S a világ bolondnak kiáltott.

Ha kértek a közjó nevében:
Ontám a pénzt, számát se néztem;
S kőpadra voncoltak legottan,
Hogy azt a pénzt, bárhol, de loptam.

Tüzes fogókkal összetépve,
Félholtan dobtak a szemétre:
A kórház, melyet én emeltem,
Be nem fogadta csonka testem.

Végre, egy özvegyasszony által,
Kit én tarték hetedmagával,
Templomrablás vádjába jöttem,
S kötélhalált mondtak fölöttem...«

‘Elég, elég! dörögve vága
Az ingerült szellem szavába;
Az ember gaz s őrült; ne légyen
Kincsem tűz és gyilok kezében!’

Ezt mondván, a sötét üregnek
Sziklái ingadozni kezdtek...
És barlang, szellem, kincs, ahogy van,
Lesülyedt a más pillanatban.

S mélyen, mélyen a föld ölében
Ül a szellem zordan, sötéten;
Előtte dús kincs- és aranyak,
Felhalmozott rakási vannak.

S szolgálai, a bolygó *lidércek*
A föld színére feljövének;
Hogy a kincsásót, aki látja,
Becsálják mélység- és mocsárba.

A VITORLÁS CSIGA.

A tenger csendes... hullám és szelek
Üvöltve egymással nem küzdenek;
És színe, mint a fényes tüköré,
Ha zöldes fátyolt tartanak fölé.

Néhol fehérlik egy vékony fodor,
Mit a pajkoskodó szellő sodor;
Mint felborzolja a gyermekleány
Az alvó zsarnok fűrtit, homlokán.

A tenger csendes... s a felületen,
Egy kis teremtmény íme megjelen;
Kicsinyke gálya, orr, tat, oldalak,
Mind, mind a nagyhoz hasonlítanak.

Hat bambójával, evező gyanánt,
Barázdát a vizen haladva szánt;
Két kis fehér vitorláját pedig
A lágy fuvalmak tolják, lengetik.

És aminő gyorsan feltűnt előbb:
Most úgy bevon vitorlát, evezőt;
Együve hajtja kagyló-oldalát,
S alásülyeszi hirtelen magát.

A tenger csendes... síma tükörén
A kicsi gálya ismét ott evez;
Megújul és múlik a jelenet...
A tengerek hajós csigája ez!³⁹

Régen régen, - midőn még a világ
Bűnben, nyomorban meg nem vénhedett,
Egy ifju járt a tenger partira,
Hosszan merengvén a habok felett.

Vajh, hol végződik a végetlen ár!
Minő világ van a túlparton?
Gondolta, és elhalt tekintete
Az alaktalan ködszín távolon.

Meglátja-é azt ember egykoron?
A bösz hullámokon ki jár, ha jár?
S lelke az eszme mélységébe halt,
Mint tengerbe az elfáradt madár.

---

³⁹ Hajós csiga. Vitorlás csiga. Argonauta. Argo. Das Schiffsboot. Lakik leginkább a földközi tengeren; hajó idomú héja nyolc hüvelykújnyi; nyolc bambója közül a hat simát evezőként használja; a két hártást pedig vitorla gyanánt feltartva: mint egy kis gálya megyen a tengeren.

Aléltság zsibbadt át idegzetén,
Bezárta égő, elfáradt szemét;
S most lelkében féléber képzelet
Lobbantá fel bűvös szövétnekét.

Világánál belátott messzire...
Lelkének a part határt nem vetett;
És látott, - látott a víz közepén
Egy ezer színnel fénylő szigetet.

Bájos tündérhölgy állt a szigeten,
S édes mosolygással intett felé;
Felrezzent... s kinyitotta szemeit,
És a látványt ébren is úgy lelé.

Ragyogó sziget állt a tengeren,
S a bájos tündérhölgy is rajta volt;
Minden látszott, - halványabban habár,
Mint vékony fellegfátylon át a hold

Járt, járt az ifjú s ült a part felett,
Szívét édes vágy s lángzó szerelem
Ragadta az intő tündér felé,
Ragadta át hullámon, szirteken.

Gyakorta szíve majd remélni mert,
S mit rögtön kétségbesve gondola:
Isten s vihar jár a vizek felett,
Halandó ember nem lép rá soha!

Egyszer, hogy mélán ült a homokon,
S repülő szárnyakon ábrándozott;
Busan tekintve a szigetre át:
Megrettent... a hölgyet nem látta ott.

Ah! mindez csak tündéralom talán!
Tengerjáték volt, vagy légtünemény!
S ím egy kicsiny teremtmény úsz felé,
A tenger megsimúlt felületén.

Mi ez? minő csodás lény? él... halad...
Mi hajtja oly bizton a part felé?
Mi leng s fehérlik ott...? Az evezőt
S vitorlát még a nyelv nem ösmeré.

És majd a partig jött a kis hajós,
Megállt a bámuló ifjú előtt;
Vitorláit behúzta, felvoná,
Evezett, forgott, hogy szemlélje őt.

S bucsút intvén kis lobogóival,
Elvitorlázott ismét, merre jött!
De még sokszor megállt, intett, köszönt...
S - eltűnt a hullám-hajlások között. -

Az ifju látta és csodálkozék...
De a jelt lelke nem értette meg;
A tündér feltünék a szigeten,
S úgy tetszett, arca bús és csüggeteg.

Parthoz jött a csodás lény újlag,
S az ifju lelke nyugtalankodék;
Csodás rajongó eszme kínozá,
Mely élt már s nem birt megszületni még,

S midőn harmadszor jött a kis hajós:
A halvány arc rögtön lángot vetett;
Hah! tört ki hangja, felfedezve van!
És elrohant, miként a kergetett.

Napok mulának... és a habokon
Hársvitorlāju durva bárka állt:
Az ifju benne égő arccal ült,
S lázas gyönyörrel ringatá magát.

A tündérhölgy, a távol szigeten
Reményszinű fátyolt lebegtete;
De apja arca látszott távolabb,
Sötéten, mint a vihar fellege.

És tengerre szállt az első hajó;
Bátor hajós a szerelem, remény;
Az ifju bátran vitorlázik el,
S végre kiköt a csigák szigetén.

A találkozás első percei
Szép álmokép gyanánt repültek el;
Az ajk egybe forrt, - együtt dobogott
A halhatatlan s halandó kebel.

A hölgy szív-álma, a meleg karok
Között szilárdabb alakot nyere;
S szegény halandót majd megölte a
Tündér szerelmének finom lege.

Az ifjunak, hogy széjjelnézni mert,
Fényes káprázat szállta meg szemét:
Látván millió forgó karikát,
Kék, lilaszínnel terjedezni szét.

Számlálhatatlan tündöklő csiga
Boríta bé körül földet, vizet;
Ez a hely a csigák hazája volt
Fényöktől lángolt a víz és sziget.

Hol a bájos tündérleány lakott,
Csigákból volt a bűvös palota;
Négy tornyot, a varázslak szögletin
Négy óriásnagy csiga alkota.

- Virágok nyílnak a föld kebelén,
De kellemőknek el kell hullani;
Nem hervadnak meg a színes csigák,
A tenger tündérszép virágai.

És boldog a hölgy, övé akiért
Járt a vitorlás csiga képiben;
Az ifju boldog, - akiért epedt:
Szép tündérhölgye karjain pihen.

De itt a perc, s a lágy hullámokon
Repül a boldog ifju újlag;
A száraz föld ké kellő partjaig
Viszik hajóját a szellő, a hab.

És felkiáltott, a hullámokat
Egy büszke pillanattal mérve át:
Az ember úr lesz a tenger felett!
S járomba hajtja hánykodó nyakát!

-

Forró szerelme a fényes sziget
Félre vonván az ifju csónakost;
Tengerre szállt ismét; de a ladik
Előre nagy küzdéssel jára most.

A vitorlának nem volt jó szele;
Az evezőt megfogta valami:
Hajónyüg, amelybe zöld indáival⁴⁰
Szokta a tengert elborítani.

Hogy végezetre a szigetre ért
S elmondta, mennyi bajjal küzködött,
Imígy beszélt a tündérhölgy neki,
Édes szerelmi aggódás között:

Atyám munkája ez, szép kedvesem!
Atyám szívében van szörnyű harag
Szerelmünkért - s hogy csiga képiben
A hajózásra tanítottalak!

Nézd: e madár ember volt egykoron,
S a vakmerő szárnyat költött vala:
Hogy átröpüljön a nagy tengeren,
S lőn a viharnek jósló madara.⁴¹

---

⁴⁰ Hajónyüg. Sargassum vulgare. Beerenklöder. Tengeri növény, a rejtvenőszők - cryptogamok - osztályából; nyulékony zöld indáival mérföldekre fedvén a tenger színét, akadályozza a hajók haladását.

⁴¹ Viharmadár. Hojsza. Procellaria. Sturmvogel. Tengeri madár az úszóhártyások rendjéből; a tenger felett röpököd, s mikor szélvész közelít, a sziklákon keres menedéket.

Egy más halandó gyors ménjére ült,
Mely úszott véle e sziget felé;
- Nézd: ott úszkál a kis tengeri ló,⁴² -
Ménjét alóla a víz elnyelé.

Buvárharangba ült a harmadik,
S kutatni a mélységbe szállt alá;
Ezt is, kisdéd csengettyű alakú
Csöngérré atyám elváltoztatá.⁴³

Atyám búbajos és hatalma nagy...
Haragjától ah én úgy féltelek!
De most menj, menj gyorsan! mert észrevett...
Szavára már jönnek felhők, szelek.

Az ifju ment, és a vihar kitört,
De már uton nem érte csónakát;
Ki hűn szeret, mit bánja a vihart!
És ő harmadszor is hajóra szállt.

Vigan haladt szirt és mélység felett,
Közel volt már az ösmerős sziget;
A tündérhölgy látszott a part felől
Ki a kedves vendégre integet.

De zúdul a víz, - rendül a ladik,
Az óriás kagyló reá csapott;⁴⁴
Nyitott teknőjét együve csuká,
S öszveroppantá a kis csónakot.

Az ifju süllyed, - a tündér szorong...
Hajó, hajós merül a víz alá;
De kedvesét egy perc alatt a hölgy
Hajócsigává elváltoztatá.

Aztán sohajtott ajka csendesen:
Igy visszatérhet, így megmentem őt...
De apja tudja, mit gondol s mivel,
És haragjában zordon képet ölt.

---

⁴² Tengeri ló. Csikóca. Syngnathus hippocampus. Das Seepferdchen. Lakik főleg a földközi tengerben; két hüvelyknyi hosszú; holtá után feje mellére hajlik, farka előre kunkorul; amikor csikófejhez hasonlít. Innen van neve.

⁴³ Csöngér. Oceania. Die Glockenquelle. Korongja csengettyűhöz hasonlítván: mintha kisdéd búvárharang lebegne a vizeken.

⁴⁴ Óriáskagyló. Tridacna gigas. Die Riesenmuschel. Teste alig több 30 fontnál, de óriási teknőjével gyakran négy öt mázsát nyom. Többnyire nyitva hordja teknőjét, melyet oly erővel képes összehsíkítani, hogy a hajók vashorgonyát is elmetszi.

Nem mented őt meg így sem, gondolá,
A törpe emberfaj nem fér-e már
A szárazföld határin, hogy szeme
A nagy tengeren kémlelődvé jár?

E vakmerő, - ki a nagy tengerek
Hatalmát megrontó titokra jött;
Ki romlatag ladikján legelőbb
Mert vitorlázni a habok fölött:

Örök hajós legyen! Hadd tartsa meg
Alakját a csigának, mit visel,
De a szárazt ne érje el soha,
Vesződvén örök tévelygésivel.

Igy szóla, és utána küldte a
Festő csigáknak úzó seregét,⁴⁵
Hogy merre megy, körülte a vizet
Fekete nedvvel befecskendenék.

S megy a kis gálya a sík tengeren,
Szinte elfárad, úgy evez, siet;
Várván: mikor merül előtte fel
Az ösmerős part, a fényes sziget?

De a víz rögtön festékbarna lesz,
S rosz illatú a kis hajós körül:
S ő, hogy menekjék üldözőitől,
Elsúlyed s távol ismét felmerül.

Az átok megfogá: a part előtt
Írányt veszítve jár, kél, tévelyeg;
De a bűbajos, átkával magát
S a büszke tengert rontá, verte meg.

Az ember látta a hajócsigát,
Csodálta s aztán elgondolkodott...
Kivágta végre a bérc fenyvesét,
S hozott a vízre bárkát, csónakot.

A rengeteg víz tulsó partjaig,
Vészben, viharban gyors hajója szállt;
Az ember úr lőn a tenger felett,
S járomba hajtá hánykodó nyakát.

-

A tenger csendes... hullám és szelek
Üvöltve egymással nem küzdenek.
Egy kis teremtmény íme megjelen
A csendes, síma víz-felületen;

---

⁴⁵ Festő csiga. Festőnc. Sepia. Tintenfisch. Fekete nedvet bocsát magából, mellyel a vizet zavarossá teszi, prédájának könnyebb megkaparítása végett.

Hat bambójával evező gyanánt,
Barázdát a vizen haladva szánt;
Két lepkeszárny-vitorláját pedig
A gyenge szellők hajtják, lengetik.

És aminő gyorsan feltűnt előbb:
Most úgy bevon vitorlát, evezőt;
Elsűlyed... ismét megjelen... s evez.
A tengerek hajós csigája ez.

ÁSVÁNY.

Volt egy falu hajdan a Duna mentében,
Ma is megvan ugyan, pedig ott, hol régen;
Mégis akkor épen a folyóra dőle;
Most egy órányira van a Duna tőle.

Ásványnak híjják most, amint hitták hajdan,
De akkor gazdag volt ezüstben, aranyban;
Bár nem volt bányája, nem is szántott, vetett,
Mégis a maradék örökölt eleget.

Hazudok! mert mégis volt egy kincsbányája,
Volt egy szántófölde, kit a szélvész szánta;
Tudnillik a Duna, melynek fövényében
Találta és mosta az aranyport bőven.

Innen származott a parti falu kincse,
A kincsből származott gonoszsága szinte;
Mert igazán mondják a példabeszédbe':
Mikép az erkölcsnek a pénz ellensége!

Telhetetlenség volt, azután fösvenység,
Amely megragadta a falunak népét;
Végre az aranypor nem volt neki elég,
A máséra tette álnokul a kezét.

Egy tág öböl volt a templom mellett épen,
Biztos kikötőhely zivatarban, szélben;
De szörnyű volt a sarc, mit a nép arra rótt,
Ki ott hajójának kiütte a karót.

És amitől úgy fél s fázik más jó lélek:
Ők mindig zivatart, szeles időt kértek;
S valamely hajónak ha megszorúlt népe,
A fele-teherért mentek segítségre.

Jó hajózók voltak, mint uszók s buvárok,
De ez az ügyesség roszra szolgált nálok:
Kirablák a hajót, s megfurkálván éjjel,
Szegény csajkásokat benne sülyeszték el.

De eljött az idő. Egyszer nagy tűz támadt,
És földig emésztett minden pajtát, házat;
A gonosz lakókból nem egy odaégett,
Kik szereztek élve sok jajt és inséget.

A szörnyű riadást a vén Duna látta;
S örült, hogy jéggel volt borítva a háta,
Hogy nem merhet vizet a rossz nép belőle,
Amellyel a tűznek futását előzze.

De a nép felszedve kincsét, gazdagságát,
A veszedelemből hirtelen odébb állt;
S egy rövid esztendő alig mulott el még,
Hogy kétszerte szebben felépült a helység.

A látogatásról, mely büntetett s inte,
Meg is emlékezett a nép eleinte;
De amint idővel a kárt kiheverte,
Újlag elfajult s rosszabb lett kétszerte.

Ekkor a vén Duna, mely boszúsan nézte:
Mikép merül több-több istentelenségbe,
S hogy a gazdagsággal, melyet mos vizéből,
Inkább rosszba süllyed, mint a jóban épül:

Túlcsapott a parton, - fellázadt hulláma
Elsöpörvén mindent, mi útjában állt;
A gonosz helységben nem maradt kő kövön,
Mindent elpusztítván a haragos özön.

De a nép felszedvén kincsét, gazdagságát,
A veszedelemtől hirtelen odébb állt.
S egy rövid esztendő alig mulott el még:
Háromszorta szebben felépült a helység.

És ismét nem tanult, de maradt a régi,
Hajdani bűneit ujjakkal tetézi;
Hasztalan a csapás! sebet nem ejt rajta,
Hisz megmaradt a víz s neki kincset hajt a'!

Dicséri a Dunát hivalkodó szóban,
Kire beszédében annyi boszantó van;
Megharagszik végre a vén folyam s kapja:
A régi százados árkot oda hagyja.

Szörnyű zuhogással rombol, tép a síkon,
Hogy magának ottan más árkot hasítson:
S addig fészkelődött izmos derekával,
Míg kinyújtózhatott uj ágyában bátran.

S házaival nem rég mely partjára dőle:
Egy órányira lett a rossz helység tőle;
Mocsár s ingovány leve régi árka,
Hogy Ásványról senki partjára ne járna.

De hogy ne is legyen, ami odacsálja:
A fényes aranyport nem verte a partra,
Hanem a fenékén eltemette mélyen;
Azóta nem is lel senki a fővényben.

Ha nem szaporítják: a vagyon megcsappan,
Ásványról is a kincs fogyott lassan-lassan;
De a gonoszság is kevesbedék véle,
A pénz elment - és az erkölcs visszatére!

A PÓK VERSENYE.

Versenyre híttá a pók
A selyembogarat,
Remélvén, hogy előtte
Győzelmet ő arat.

És a bogárka finom
Hosszú selymet bocsát:
A pók ügyes kötéssel
Szerkeszti háláját.

Szól a bíró, kiben a
Két fél megegyezett
S a versenyzők művéről
Így mond ítéletet:

‘Mesterséggel szövéd, pók!
A háló-szálakat,
S amannál finomabb is,
De - nem tartós, szakad.

Selymed, művész bogárka!
A tartós szálakért,
Igazsággal nyeré el
A győzelem-babért.

Míg széjjelmálik a pók
Hálója hirtelen:
Tart a szilárd selyemszál
Sok számos éveken.

Ki akkép él, hogy őtet
Túléli, mit mivel:
Annak sírszobra díszlik
A hír repkényivel!’

BARLANG LELKE.

Erő felkelt, - kiterjedt és teremte,
Alkotva lőn mindennek száma, rende:
A mindenség nagy gépe, egy hajszálnyi
Igazitás nélkül elkezdte járni.

Pihent, járt, folyt, égett, veszett s tenyész e,
Minek mint volt útja s rendeltetése,
S hogy működvén, magát ne rúgja széjjel:
Minden körül lőn abroncsolva léggel.

Erő megnézve, mit teremte karja,
Gyönyör- s elégüléssel függe rajta;
Hanem *Zavar*, ez irigy, durva szellem,
Művét ócsárolni kezdte fennen.

Sőt, felbőszülve a magas tőkélyen:
Rombolni, dúlni kezde szörnyüképen;
Hogy visszajöjön, min kedvet találja,
A zűrzavar kietlen vad világa,

S a földet bős haragban megrohanva,
Nyomán a pusztulás gyász romja, hamva;
Erő, sokáig csak mosolygva nézte,
Szólt komolyan megfenyegetve, végre:

‘El, vad szellem! amelyet bős dühed ront,
Enyém a mű, enyém felette a gond.
Ki alkotásra törpe s képtelen vagy:
A dúlással, karod mit kezde, felhagyj!

Majd rontok én, ki építék! Enyém lesz
Az életen a hűn dajkálkodó kéz;
Enyém a pusztulás feletti nyomdok,
Ki rontva alkotok s alkotva rontok.

Azért szűnj meg, - ne kísértgesd türelmem
Hosszú voltát, te átkos durva szellem...’
De Zavar a kezdett uton tovább ment,
S megesküdt, éllel felforgatni mindent.

Magas hegyek gerincein megállva,
Zugó vihart fűtt a világra szája;
Nyögött a rengeteg, - s a büszke tölgyek,
Egymásra felszaggatva, törve dőltek.

Aztán mint a vakondok, vak dühében,
Magát a föld gyomrába fúrta mélyen;
És hánykolódni kezdett oly erővel,
Hogy minden élő rettegéssel tölt el.

A föld erős oldalbordája, csontja,
Ős gránit-sziklák törtek meg ropogva;
A tenger ingó teknőjéből, a part
Felett, a víz nagy zúgással kiloccsant.

Erős várak rogytak halomba, büszke
Tornyoknak nem maradt csak romja, üszke.
Felfordul a sírbolt, ledől az oltár,
A nagyságos Isten házába' volt bár.

Fut aki él, - és két vérző kezével
Takarva bé szemét, sír, jajveszékel,
Sohaj, sivalkodás, átok s imádság,
A levegőt, egymást szaggatva, rázzák.

S hogy még nagyobb legyen, mit szerte látott,
A zűrzavar, kétségbesés s az átok:
Zavar, vén ember-arcot ölt magára,
Mellén borúlva el nagy ősz szakála,

S magát egy út melletti romra vetvén,
Örjöngő fájdalom látszik keservén.
Kiált, nyög, - és keblét szaggatva, tépve,
Omló könytől ázik fel sárga képe.

S örült, hogy e vad kint szemlélte annyi
Fogékony szívre gyorsan elragadni;
S ki már megenyhült, vagy nyugodt maradt még:
Szilaj kétség útjára vitte ekkép.

E vad szerepben, így lépé meg ötét,
Hatalma a felgerjedett Erőnek.
S egy percben a mennyboltig felragadva,
Másban megint az omladékra csapta.

Aztán lebűvölé... s annak felette
Felvön egy nagy hegyet s reá vetette;
A hegy s a bűv-erő úgy rányomúla,
Hogy szabadúlni nem tudott alúla.

Rugott, vergődött, hogy nyilást ha lelne...
S mint a kenyért, kelő kovásza, lelke:
Forró lehe a bérce feldagasztja,
Kisebb, nagyobb barlangot fúva abba.

És méreg futja el küzdése közben,
Látván hogy rab s hatalma megtörösten.
Bujkál üregből, rém gyanánt, üregbe,
Jövén menekni és rombolni kedve.

De megrémül Erő dörgő szavára:
'Légy szörnyeteg, e vak barlangba zárva!
Dulván építs...! s ez alvilági élet
Gyötrő csalárd játékát űzze véled!'

És rab maig. A képzelet gyakorta,
Tört képeit múltjának összehordja;
Ugy tetszik, hogy szabadságban van újra,
S Erő művét éh vággyal rontja, dúlja.

S örül, siró szerepjét újra játszván,
S hogy száz kebel vérzik könyhullatásán:
És mind ebben csupán csak egy való van,
Hogy a barlangban könyje hull valóban.

Mint aki álmában sír és szemének
Harmatját érzi képén, hogy felébred:
Köncsepp hull a rabszellemnek szeméből,
*Melyből a barlang száz csudája épül.*⁴⁶

Mert ami képet lázas álma vészen:
Megtestesül kövé váló könyében;
Erdő, halom, lapály és bérci kőszál,
Állat, növény és embermű előáll.

Itt oszlopok felett dús csarnok íve,
Ott a templom szobrokkal ékesítve;
S felette a sok sípu orgonának,
S az oltáron angyalok függnek, állnak.

És mindenütt, száz változatban áll a
Külvilág százféle képe, tárgya:
Míg néhol, egy mesés, csodás világból
Átvett alak rémséges képe bámúl.

És a fogoly magához térve, lázadt
Dühvel lerontja, mi könyéből támadt;
Aztán megint építeni kezd, - csalékony
Álmak között sirván az omladékon.

Majd kóborol, - fáklyádat elfuvalja,
A cincogó denevért rendre falja;
Felsí midőn a szekéruttra téved,⁴⁷
Hol egykor rabja lőn Erő kezének.

Áll a világ. Vész, inség olykor éri,
De mindezt nem Zavar okozza néki;
Hol bomlik: változást Erő akart ott,
Mert ő alkotva ront, és rontva alkot.

---

⁴⁶ A másodképzetű hegyekben - Montes secundae formationis, secundäres oder Flötzgebirge, - találtnak a cseppkőbarlangok, melyekben a lecsepegő víz kristályosodván, ezer csudás alakot állit elő.

⁴⁷ Hazánkban az agtelki barlangban, csepegésből van egy szekérút vagy kerékvágás, mely az idő, a járókelők taposása, és a lehulló cseppek dacára sem enyészik el soha.

A BAJMÓCI FÖRDŐS.

Az ember gyenge, nyavalyás;
Erős, gyógyító a természet!
Mint egy gondoskodó anya,
Emlőin tart, ápolgat, éltet.
A síkon dús kalász terem,
Édes must foly a bérceken;
S hathatós orvosság van
Elrejtve fűben, fában.

A föld alatt száz titkos ér
Furkálja a bérc keblit által;
Ásványok és ércek kinyalt
Savát, lelkét vivén magával.
Egymáshoz utat törve, aztán
Öblös medencékben jön össze;
És forrón felbuzogva habja,
Gyógy-nedvét az embernek adja,
Hogy benne kórtestét föröszze!
Bajmócon is volt hajdanában,
- Amint az éltes nagyanyák,
Hosszú estéken rokka mellett
Mesélgetvén, reánk hagyák: -
Bajmócon is volt hajdanában
Ily gyógyforrás, melynek vizétől
Egészséges lett a beteg,
Vidámabb, ifjabb az öreg
S a nyomorék szépen kiépült.
A nyílt, magas vidék,
A szurkos fenyvek illata,
A nyájas tiszta lég,
Lélekre, testre jól hata;
Úgy hogy az ember általa
Szintén megifjodék!

Hanem rövidlátó az ember...
Igy a fördői nép:
Amint üdül, a csendes élet
Korlátiból kilép,
És elfeledkezhén magáról,
Alig gyógyult meg, újra vétkezett:
Változtatván szilaj vigalmak
Tanyájává a csendes gyógyhelyet.
Zúg a bérc, mámoros gyönyörben
Múlnak az éjek és napok;
A lármás nép dőzsöl, pazérol,
Van kedve nagy s aranya sok!
És a fukar fördősnek ebben
Telék nagy öröme,

Mivelhogy egy zacskót arannyal
Mindennap megtöme.

S történt, hogy a fényes lakmározóknak
Körébe rongyos koldús tévedett;
- Mintha a szél a napsugáros égre
Ver egy sötét, megtépett felleget.
Hozott a fényhez árnyat,
És a bársonyhoz rongyot;
Szerencse és az inség
Egy ösvényen szorongott,
Hogy így e tarka képen
Az élet rajza légyen.

Nem nyíla még a nyomorultnak
Panaszra, vagy kérésre ajka:
Hogy a fördős elútasítá,
Ilyen szavakkal ütve rajta:
'Hát te jó ember, mit keressz itt
E botrányos hónaljmanókkal?
El, el, nincsen rád semmi szükség...!'
És a gyámoltalan megszólal:
»Uram! légy hozzám irgalommal!
Nagy messziről törekedem;
Kezem, lábam felzsugorodva...
Kín, szenvedés az életem...!«
- 'Hordd el magad, koldús! ha szenvedsz,
Ugy kórházat keress magadnak!
De vendégim ne undorítsd el,
Kik itten élveznek, mulatnak!'
»Csak itt az árokban, hová
A használt víz szakad, csak itt
Hadd, jó uram! hogy a beteg
Megmossa fájó tagjait!
Az Isten irgalmára kérlek,
Ki atyja árvának, szegénynek!«

De a köszívü ember
A kérésnek nem engedett;
Korbáccsal kergeté el
A nyomorékot, beteget;
Sok vendég jót kacagva
Ezen tréfás eset felett.

S a koldús szívszakadva hallja:
A gyógyító csurgó morajja
Mint hívja vissza messziről!
De aki ott útát elállja:
A szívtelen ember lármája
A neszbe tiltólag vegyül.

És a tivornya folyt tovább,
Nem volt határa, vége;
De a fördőt egy éjszaka
Különös fátum érte:
A kútfejekből elveszett a víz,
És a gyógyforrások megálltak...
A zaj hallgatva engedett helyet
Kétségnek és álmélkodásnak.
Aztán midőn a tiszta égen
A nyári nap magasra hágott,
És nem volt víz, mely csillapítsa
A hőséget és szomjuságot:
Felszedte sátorfáját a sereg
S elhagyta gyorsan a vészes helyet;
Babonás félelemmel
Még visszanézni sem mer.

Estére puszta lőn a hely,
És mint a sírkert hallgatag;
A szellő lebben néha meg,
S a nyárfa lombok inganak.
Színes lámpák helyett a fákon
A holdfény csügg bús haloványon.
De a fukar fördős még ott bolyong,
Mérgében sír és átkozódik;
A megvakult forrás felett sohajt:
'Mennyit gyűjtöttem volna holtig!
De mindegy! tudd meg, föld vagy ördög,
Ki a kútfüket elnyeléd:
Gonosz munkád nem fog ki rajtam;
Haha! nekem van már elég!' -
Aztán a lakába elrohant
S lámpát gyújtott az éjben,
Hogy ezüstöt és aranyat
Voltakép számba végyen;
De hogy szekrényét felnyitá,
Felállt minden hajszála:
Ott van ezüstje, aranya...
Hanem mind kővé válva.

És a köpénzt, bár számtalan
Év elfutott azóta,
Mutogatják mind e napig,
E regét mondva róla.

A KÁRPÁTOK VILLIJE.

Halvány holdfényben, halk morajban,
Mely a kárpáti tájakon van,
Elszenderűlvén nyári éjen:
Álmad könnyű és tiszta léssen,

S úgy tetszik néha: lágymeleg szél
Leng által arcod s fürteidnél;
S hogy ajkad az éji lepének
Lágy szárnyacskája verdesé meg.

Nem, az nem szellő s éji lepke...
Ki gyöngéden nyúl fürteidbe,
És ujjával arcod érinti:
Átlebbenő kárpáti villi.

Ő az, ki nyughelyedre jő, - hol
Föléd hajlik, megnéz... megcsókol;
Hogy álmaidból észrevégye;
Nem te vagy-e várt vőlegénye?

-

A Tatra vadregényes tájain,
Hol édes és könnyű a lég,
Melyben megtisztul az érzelem, kedély,
Két szerető lélek lakék.
Miként a fenyves télbe', nyárba zöld:
Hűségök meg nem hervada;
Mint a meleg forrást nem éri fagy:
Szerelmök el nem hűl vala.

Lepének a tavasz rövid,
Az év is olyan volt nekik;
Vész volt az égen, vagy szivárvány,
Virágban állt a föld, vagy sárgán:
Csak egymást látták szemeik,
Csak egymást érzék lelkeik.

Az ifjat sorsa utra inté,
Még ők nem váltak el soha;
Nem ösmerék: a búcsuvétel
Fájdalma, kéje micsoda?
S lelkek előre reng és zajdúl,
Mint a tó a közel vihartúl.

És szólt az ifju: 'édesem!
Ne rengjen bánat lelken!
Jegyezd meg a havasi rózsát,
Mely nyílt e máj hajnalon:
Meglásd, még el nem hullt virága,
S ölelni fog lelkem, karom!

És mátkám légy e pillanattól...
Menyasszonyúl jegyezek el, -
Megjöttöm perce összeköt majd
Szent, oldhatatlan esküvel.
Ne dúljon bánat lelkedén,
Szeress... légy nyugton, édesem!'

És mátkagyűrűt vont újjára,
Mátkacsókot nyomott ajkára;
Kéjben, kínban rebegtenek:
Isten veled! Isten veled!

Elment az ifju. Fényes reg vala,
Csak a hölgy lelke volt setét;
A rózsát megjegyezte, - s a bucsú-
Könnyel már várta kedvesét.

Várt a leány, várt... ő virág vala,
Melynek csupán szűk harmatcsepp ad a
Nyárnak hevében tengő életet.
A szerető hölgy virágéletén
Tengető harmatcsepp volt a remény...
- A jegyzett rózsán illat lebegett.

És jött ifjától híradás:
Kilenc nap! és otthon... veled...!
Villanyütesként járta által
Lelkét a boldog üzenet.

Hetednap mulva várj reám!
A hírnök újra megjelen;
S most szíve csaknem megszakadt:
Harmadnap mulva édesem!

Várván jegyesét a mondott napon,
A közel bérc magaslatán:
A féltett boldogság sejtelmiben,
Felmagasztalva lőn a lány.

Feszülve volt már szíve, mint a húr...
Mely elpattan, vagy csengő hangot ad;
Fürtin fehérülő mátkakoszorú,
Tagján előmlő hósín patyolat.

S nem jött a vőlegény... a mátkalány
Lelkén ábrándos hit kele:
Hogy híve megjön naplementekor...
- Sápad a rózsá levele.
Most fényzománcos fellegek
Csoportja nyugaton lebeg,
»Ah... e piros sugár, bucsúsugár!
A nap leszáll... leszáll...«

.....
.....

Halk esti szél suhan,
A havasi-rózsa oda van...
Ah!... a feszült hur zendül, vagy szakad:
A mátká szíve megszakad...!

-

Mi lesz a holt virág illatja?
Elpárolog... megsemmisül...?
Szerelem és hűség hová lesz:
Ha a szív megtörik, kihúl...?
Be nem váltott remény, örök vágy,
Célkergető szívérzemények!
Új alakkal, új működéssel,
Ti többé meg nem jelennétek...!?

.....
.....

Megholt a lány, érzelme ölte meg...
De vágy, hűség és szerelem:
Virágillatként nem párolgva el,
Szívén maradtak melegen.
És a megoszlás szellemével,
Új alakért küzdöttek,

Víttak... víttak... míg megnyerék;
Mely könnyű, tiszta mint a lég,
S átlátszó lőn, mint az üveg.
S éjfélkor angyalmosolygással,
A holdnak rezgő fényiben,
A szép menyasszony hű képmása
Lebbent a légbe nesztelen.
A légbe szállt fel... villi lőn!
A Kárpátoknak villije;
Lengvén a kedves táj felett,
Hol boldog volt, hol szeretett,
Hová meleg vágy köti le.

A holt menyasszony villi lőn,
S lebegvén fenn a levegőn:
Hozzá rokontársak jövének,
Mint ő, oly ifjak, oly fehérek...
Mert villi lészen a kimult ara,
Ha életében tiszta s hű vala,
Villi, szelíd szellemszerű lény;
Nem halandó, nem halhatatlan,
Ki szánó földi vőlegényén
Függ vágy- s szerelmi gondolatban.
S nászünnepélyre várva, megjelen
Nyugalmas éjeken.

-

A villik fellebbentek messzire,
A hold sugárin meg lejöttek;

Majd függtek síma sziklák lapjain,
Mint oltárképen az angyalfejek.
Körülguggolták a tengerszemet,
Elfogták a lidércet röptiben,
S a zuhatag porában fürdve meg,
Felcsaptak, mint fehér galambsereg,
És táncra keltek, így dalolva fenn:

Szűlj harmatot, oh ég!
S hintsd várt jegyesemnek utára!
Oh vond ide holdnak
Bűbajos erője, sugára!
Nem hervadoz a koszorú fejemen:
Ah... nászvigalomra közelg jegyesem!
Jer, jer deli ifju!
A perc halad, oh hova késel?
A légi menyasszony
Vár tiszta, fehér kebelével!
Földön halovány és hideg a szerelem,
Szebb nászörömökre siess, jegyesem!

Mint egy ifjú közelg... alakját
A villik gyorsan felragadják,
Hah! ott... ott... hordják a magasban...
Szegény halandó! szédelj, ájúl,
A légi tánc kezdődik újra,
S dal zeng a villik ajakáról:

Jer táncra, enyém vagy!
Jer, jer jegyesem!
Ölelj meg, ölelj meg
Nászünnepeden!
Nem földi gyönyör, mit
Hű légi arád ad:
Mely csókja hevében
Lelkedre kiárad!

Ajka halovány...
Ah nyisd fel alélt szemeid...
Mátkád kebelén,
Fenn tiszta világba' vagy itt!
Ölelj meg, ölelj meg,
Jer táncra velem!
Nászünneped éjén
Vár a szerelem!

Foly még a tánc, a villik ajkai
Még zengenek;
De földi szívben túlvilági kéj
Nem férve meg:
Megtört alatta, mint a túteljes
Virág alatt a szár;

Hidegült ajkra forr a villicsók,
S a halvány holdsugár.

Imígyen jár a vőlegény,
Ki éjszakának idején,
A villik бүкөрөbe téved;
Vőlegényének tartja mindenki,
S a villitáncban addig ölelik,
Míg kőbe hal szívében az élet.
És rögtön mindent elfeledvén:
A hő vágy újra nő...
Hívó dal közt várják az órát,
Midőn a mátká jó.

-

Halvány holdfényben, halk morajban,
Úgy tetszik néha álmaidban,
Hogy éji lepke, vagy meleg szél,
Lengett át arcád- s fürteidnél.

Nem, az nem szellő s éji lepke...
Ki gyöngéden nyúl fürteidbe,
S újjával arcád megérinti:
Átlebbenő kárpáti villi.

A BÖLÖMBAKA.

Derült az ég, - épen napszállta van.
A puszták tava zsibong hangosan;
Ezer madár csapdos, hápog, riad,
Egyik el-ül, másiknak most virad.

Csendesen áll a tó piros vize,
Mint egy nagy vérpad veres szőnyege;
Fölé, hosszú sötétlő pallosúl
A sás kardjának megnőtt árnya nyúl.

Körül, dús rétség s illatos mező,
Melyen selyemfű s bokros perje nő;
Hol a pitypang kevés idő alatt
Megőszül és korán kopasz marad.

Halványúl a tó, - s míg sik tűkörén,
A nagy vízi pók korcsolyázva mén:
Szárcsák csapatja óvakodva gyűl,
S a kotorványon hosszú sorba ül.

Az esthajnal világa majd el-ég;
Egyes kurjantás a távolba még:
Lassan... lassan csend áll be mindenütt;
- Keleten a hold halványan kisüt.

S mint az óriás, kiről szól a rege,
Hogy álmában is nyitva van a szeme:
A puszta mély csendben nyugszik... csupán
A nagy kerek tó fénylik homlokán.

Rögtön moraj zudúl a víz alatt,
Titkos erő rázván meg a tavat;
S hullámiból, amely törik, zuhog,
A partra lép egy hófehér tulok.

Megrázkodik, - s hosszan nyulván neki,
Türkös fejét kevélyen felveti;
Bús bömbölése rengve hallik a
Nyugvó éjben. Ez a bölömbika.⁴⁸

Mint mikor felszáll nagy galambcsapat:
Megzúdul ott fenn a lég, - a tavat
Repülő tündér közelíti meg, -
Ölében két hattyufiú sipeg.

‘Én a madarak tündére vagyok!
Tiéd a tó; e sűrű nádasok
Homályiban, csendes biztos helyen
Engedd e két árvát elrejtennem.’

»Legyen...!« szólalt meg a bölömbika.
S kövér kákások bolthajtásiba
Rejtvén a tündér a két állatot,
Monda nekik: ‘meg se moccanjatok!’

Ezzel a légbe felemelkedett.
‘El ne áruld aztán szegényeket’,
Szólt a bikához, - s ez felelt neki:
»Egy tolluszállok sem fog esni ki.«

Most újra megzúdul a levegő,
Egy óriás holló csattogva jó:
Háromszor szállja a tavat körül,
Aztán károgva fűzfa-galyra ül.

Ez a rossz holló, aki valaha
Vérszomjazó rabló lovag vala;
De vétkeért sok század óta már
Holló képében elátkozva jár.

Mert olyan volt ő, ki élvezetet
Szörnyű vérontás útján keresett;
S kiket legyilkolt nagy kegyetlenül:
Holló-fiaknak hánytá étekül.

---

⁴⁸ Bölömbika. Dobos gém. *Ardea stellaris*. Die Rohrdommel; a gázlók rendjéhez tartozó vizimadár, a nádasokban lakik, hol hangjával a bikabömbölést utánozza.

De a mérték betelt, egy éjszaka
Szobáin károgó zaj támad;
S nagy holló törve ki az ablakot,
Elszállt: - s a lovag nem találtatott.

Ez a rossz holló! és a vér gonosz
Szívének most is fő gyönyört okoz;
Üldöz, legyilkol sok szegény madárt,
Erővel egynek, másnak csellel árt.

Imígyen tett a hattyu fészkeivel, -
Belőle két tojást lopván visz el;
S szól kárörömmel: megiszom... de nem!
Jobb lesz mind a kettőt kiköltenem!

Egy ó sasfészket kitatarozott,
S úlvén a tojást, szólt az átkozott:
Kikél... megnő... ez kedvesül marad;
Amaz megenni lesz kövér falat!

S míg anyjok meghalt a nagy bú miatt,
Kikeltek, nőttek a hattyúfiak;
S maholnap rútul veszne mindenik...
De a mentő tündér megérkezik.

A rossz holló méregre gyult, midőn
Üres fészket talált a hegytetőn;
De a szagon haladva biztosan:
Nagy károgással a tóig rohan.

»Te jó madár! mi jó, mi rossz vagyon
Megírva a jövőről hangodon?«
Kérd a bika s a holló mond neki:
»»Jobb néked arról mit se sejteni!

Bárcsak ma engem más ne bántana...!
Tudd meg: ez az éj átkos éjszaka...!
Minden veszély, baj most fogantatik;
Hah, szörnyűség! mi ér még hajnalig...?

Holott vendég hál e baléjszakán,
A hely végpusztulásra jut korán;
Kivész ha fa, ha barlang összehúll;
A tó kiszárad, - a bozót kigyúl.««

Ez álnok szóra a bölömbikát
Rögtön ijedség borzogatja át:
»Ha a tó kiszárad...?« kérdi hevenyén,
»»Ugy van, - por és gízgaz terem helyén!««

»Hah, mit miveltem kába én! ki csak
Most adtam szállást két hattyúfinak!«
»»Siess... siess, riaszd ki, ugy veszély
Nincsen, ha még nem alszanak, ne félj!««

Most a tulok vadul bömbölni kezd,
S a tóba ront, gázolva törve ezt;
Megrebben a két árva a zajon,
S nagy vergődéssel a partig hatol.

S alig lépnek ki, - nem késik sokat,
A madár lecsap, mint a gondolat,
S a két hattyút halálra vérezi,
Szívökbe hatva horgas körmei.

Most hang zendül a csendes éjszakán,
Mintha ömölne üveg-furulyán:
Oly méla, oly fájón édes vala,
- A haldoklóknak bús hattyúdala.

»Holló, mi volt e bájos zengemény?«
Kérd a tulok, de az csattogva mén,
S veszélyt jósolva visszakárogett:
»»Bolond marha! ez az éj átkozott...!««

És zúgva szállt sötét hegyek felé;
De a bájos dalt nem feledheté,
S szólt botorúl tünődve a tulok:
Minő kár, hogy így én is nem tudok!

Azonközben az éjjel újra jött
S a tündér megjelent a tó fölött;
S szólt: 'nemde megtartád hited, szavad,
Nem érte baj vendéghattyúidat?'

S hazugság volt az áruló szava:
»Ékes tündér, hát nem mentek haza?
Mert itt őket nem érte bántalom...«
- A hölgy előtt minden nyilván vagyon.

»De hallgass meg csak! az édes zenét
A madarak ugy-e tőled nyerék?
Csudás dalt hallék a mult éjjelen,
Nem adhatnál olyan hangot nekem?«

'Igen, csak jer, kövess lakomba, hol
Tündérhangok varázs patakja foly;'
»Megyek... megyek...!« kiálta a tulok.
S tüskén, bokron át nagy mohón futott.

A tündérhölgy után szalad... szalad...
Mig véle sűrű rengetegbe hat;
'Itthon vagyunk, mond a tündér, - megállj!'
S szavára fénnyé válik a homály.

'Hah nyomorúlt! kezemben vagy, tudom,
Mi történt védtelen hattyúimon...'
S megcsapja vesszejével a bikát,
Ki rögtön kis madárrá válik át.

Így elveszítve termetet s erőt;
Csak hangja az, minő volt azelőtt;
Nádasban él, - vesztett taván pedig,
Kinjára a hattyú kevélykedik.

Ha vastag bömbölés hallatszik a
Nádas felől: az a bölömbika;
És ha éjjel bús méla hangokon
Dal zendül: ott egy hattyú haldokol.⁴⁹

A LÉGKŐ.

Nyugotra, messze tengeren túl,
Hol a nap lemegyen:
Várában egy gazdag király élt,
Hírben és fényesen.
Boldog volt, - s nem kincs tette azzá,
Hatalma, híre se;
De népe jóléte, leányi,
S szelíd jó hitvese.

Ez áldott, e kegyes teremtés
Milliók közül kivál;
Simogatván három leányát
Szólt gyakran a király:
Jók légyetek, minő anyátok!
S úgy - gondolá tovább, -
Bennetek hő anyát nyer a nép,
És a férj koronát.

Történt pedig, hogy a királynő,
Ki oly kegyes, ki jó,
Lassan emésztő hervadásban,
Fehér lesz, mint a hó;
S midőn érzé, hogy életének
Estvéje közelit:
Ágyához áldás- és bucsúra
Inté szülötteit.

Utószor látlak, jó leányim!
Anyátok elmegyen...
Jók legyetek, - s igaz testvéri
Egymásnak szüntelen!
Atyátoknak, búban, örömben
Hűk és engedelmesek:

---

⁴⁹ Éneklő hattyú. Cygnus musicus. Der Singschwan. Röptében hangokat hallat; a rege szerint halálakor kellemes hangon énekl el hattyúdalát.

Anyák a néphez, - a szegénynek
Védői légyetek!

S a kerti kápolnácska mellett,
A lombos fák alatt,
Látogassatok meg, leányim,
Elhunyt anyátokat!
Imában és emlékezésben,
Az évben e napot,
Ünnepeljétek meg siromnál...
- Áldásom rajtatok!

S midőn kimúlt a jó királynő:
Mint a sebzett sirály,
Hazán és népeken keresztül
A hír jajgatva száll.
S annyi szív megfájul szavára,
Nedűs lesz annyi szem;
Meghalt anyánk! az agg kiálta,
Sírjunk, kis gyermekem!

Sírjába tették a halottat.
S szelíd enyhületet
Von a szivekre a futó év,
A sírra lágy gyepet.
S amint az év halad, növekszik
A három rózsaszál;
Amint a három lányka serdül,
Öregszik a király.

Elagg végtére s mint a gyermek
Olyan gyámoltalan;
De védül s gyámolul körülte
Három leánya van.
Még sincsen olyan hű dajkája
A háromból neki,
Mint a legifjabb: ez virasztja,
Ez költi, fekteti.

A két idősebb, apja mellett
Gyakran unatkozik:
‘Szegény öreg, vajh meddig él még...!’
Sohajt a második.
‘Pedig megért már a halálnak!’
Az első felele;
‘Se lát, se hall, - ah! nyűg, teher már
Beszélni is vele!’

S elhagyják őt, - bár arcra buknék
S verembe hullana...
Végintésed rég elfeledve,
Oh haldokló anya!

‘Hah! mérgesen kiált ez és az,
Vakvezető legyenek...?
Utálom a népet, - le lássak
Ringy-rongy szegényeket!’

Nem így a legkisebb leányka:
Ó oly jó, s angyali!
Szívében édes anyja szíve,
Arcán vonásai;
A rossz nénéknek jó testvére,
Apjának gyámola;
Vigasztaló szegény- s betegnél,
A néphez jó anya.

A királynő halála napja
Most újra felderül;
Gyászt ölt a legkisebb leány fel
A nap emlékeül.
‘Hát téged meg mi lelt? gunyolva
Mondák testvérei, -
Zárdába készülsz? képed is még
Jó lesz befesteni!’

»A kerti kápolnácska mellett,
Amely fedez vala:
Síromnál e nap legyen ünnep...
Ez volt anyánk szava.
Hol évek óta nem valátok,
Oh, jertek, jertek el!
Szegény anyánk emléke áldást,
S könnyüket érdemel.«

‘Eh, jó tanácsid tartsd magadnak!
A holtnak társa holt;
Élő az élőkkel vigadjon...’
Két néne sértve szólt.
S zajongó kíséret körében
A várból elrohan,
Szilaj kedvben, bérceken, lapályon
Száguldva nyugtalan.

És ünnepelve anyja sírján
A leányka egyedül:
Imában és emlékezésben
Szép lelke nemesül;
S midőn atyjához tér meg este,
Testvérei még oda,
S helyettök hírmondó jelen meg,
S imígyen szól vala:

Bércen, mezőn vígan mulattak
Királykisasszonyok;
Ah, mért kellett szilaj kedélyben
Tengerre szállniok?
A tengeren vész kapta, avvagy
Kalózkodott jöttek?
Nem! borzasztóbb történt velök, mint
Kalóz és szélveszek!

Azon percben, hogy a fenyérről
Habokra szálltanak,
A vízből felmerült előtök
Egy hófehér alak;
S a hölgyeket megfenyegetvén,
Elfoszlott, mint a köd...
- A holt királynő árnya volt az,
Kit a sír hantja főd.

A legbátrabb tengerhajós is
Fehérré sápada;
Míg felhangzott tanácsadólag
A kísérek szava:
Ah, térjünk vissza...! a jel int, hogy
Baj ér a tengeren...
S a hölgyek szóltak: 'menjen, akit
Bánt kába félelem!'

'Derült a menny, határin a szem
Nem lát borúlatot;
Mikor volt, hogy tiszta égből
A villám lecsapott?
E halvány árnyék szája fű ránk
Üvöltő vészt talán?'
S reá harsány kacaj csapott fel
A hölgyek ajakán.

Parancsukból most a kíséret
Hallgatva partra szállt,
És vígan lengett a vitorla,
Habot vert a lapát;
S kik vakmerően megmaradtak,
Vészes habok felett:
A két királyhölgy vad gyönyörben
Mulatott, nevetett.

Sütött a nap, - kéklő színében
Felhőtlen állt az ég;
De egy ponton gyors terjedéssel
Vérszínbe öltözék,
Fenn, szaggatott zugó moraj kelt; -
Embert és állatot

A lég forró, nehéz nyomása
Lábáról lecsapott.

S most a magasból egy tömérdek
Vas, avagy szirtdarab
Irtóztató gyors csattanással⁵⁰
A tengerbe szakadt, -
Melynek sokáig bugyborékkolt
S forrott még kebele...
Hajó, hajósok eltűnének,
- Gyászos végök leve.

BOROVA HORA.

‘Elő! férfiak, ásót és kapát!
A hegynek gyomra kincssel rakva van;
A kincs az emberé, őt illeti,
És a sötét föld rejti fukaran!’

Törjük keresztül a bérc oldalát...
Fel-fel! forgassa a csákányt karunk,
Míg a kincsbánya gazdag rejtekén:
Gyémánt- s arannyal megrakodhatunk!’

Imígy zugott, rivalt ezer torok,
S kétannyi kar zuzá a bércfalat;
Rengett, omlott a hegy; s a nép után
Hosszú, homályos sikátor lyukadt.

De visszahökkent a lázas tömeg,
A földre hullott ásó és kapa,
Mert zúgás támadt s mint egy lángszobor,
Előttök rémes zöld fény támada.

»Hah! vissza ember! - mennydörgött a hang, -
Ki megrabolni jöttél birtokom;
Reá, ki még egy vágást tenni mer,
A hegy száz mázsás sziklái dobom!«

S fenyegetve kinyújtá karjait,
Hanem a kincssóvár ember csak állt...
Néhol már fénylett egy-egy vékony ér, -
És a kincsszellem folytatá szavát:

---

⁵⁰ Légkő. Lebvas. Meteorstein. Meteoreisen. Származását többféleképp igyekeznek kimagyarázni. Néha nagy tömegekben esik alá a légből, - Magyarországon 1814-ben 193 fontos esett le; darabja a nemzeti múzeumban van. Délamerikában még sokkal nagyobb találatot.

»Ember, az arany mit használ neked?
Hogy birtokáért úgy töröd magad!
Hiú fényt s külső szerencsét talán,
De boldogságot, nyugalmat nem ad!

Te, a bércek dohos aknáiban
A hön imádott bálványt keresed,
Nem látva, hogy vágy, kétség s munka közt
Mint a ruhát elnyűtted életed!

S míg a sziklák acél izmaiból
A szűk eret kinnal kivájhatod:
Tudod, boldogtalan, mivé leszesz?
Velőtlen váz s halvány élő halott!

S a föld színére jutva, gúnyosan
Nevetnek rád a kincsnek halmai;
Mert múltó árny vagy s nincs erőd, időd,
Többé élvezni és pazarlani!

A földre fel, fel! szebb ott a világ,
Süt a nap és a fáknak lombja zöld;
Az ég és föld boldogságot mosolyg...
Itt minden rideg, síri arcot ölt.

S mégis, ha már a kincsvágy úgy epeszt
Megenyhítlek, csak hagyd el e helyet!
Az aranyat, melyért itt küszködöl,
Ottfenn törődés nélkül megleled.

Napkeltekor fűszál, lomb és csere,
Arannyal lesz bevonva gazdagon;
S míg nem bolygatod a hegy titkait:
Kincsbányád lesz fenn a bérc és halom!«

Hallá az ember és eltávozik:
Kincs, munka nélkül! ez kedvére van;
A szellem pedig a hegy gátorát
Berogyasztotta nagy haragosan.

Aztán a bércek kellő közepén,
Hol a futó ereknek fészke volt,
S rejtett a szikla gazdag érceket,
Rémítő tűzzel állított kohót;

Föld, kő elégett benne, mint a rongy,
Megolvadt a gránit, mint az ón;
Izzadt a bérc s távol mértföldekig
Böngött a föld, mélyen, irtóztatón...

S míg a kohónak tágas üstiben
Pöfögve főtt a fényes olvadék:
Átszűrődve a bércek rostjain,
A hő ércpára feltolakodék.

S kihűlve míg a föld színére ért,
Önsúlya ismét visszahúzta ott;
S mint finom, csillogó aranylemez,
Haraszt és fűvön lerakodott.

És nagy volt az embernek öröme!
Szavát tartá a szellem csakugyan;
Gazdag bányája lőn a bérc, halom;
S kincs, munka nélkül: ez ingyére van!

De telhetetlen állat ő! kinek,
A földet nyelje bár el, nem elég;
Itt is többet várt, s megbáná igen,
Hogy elhagyá a hegynek kebelét.

‘Bolondok voltunk! boszankodva szólt,
Midőn e szellemmel megalkuvánk
E semmiséggel kell beérni most...
S ki tudja, mennyi kincs várt ott reánk?

Törpék arany-fogó növényeink,
Fű és haraszt, magasra egy se nő;
Jertek: ültessünk magas fenyveket!
Több aranypillét fog fel a fenyő!

Mi szép s jó lesz, ha a bérc homlokán,
Felhőkig nyúlt fákon a levelek,
A felkelő napnak sugáriban,
Aranyba öltözködve fénylenek!’

És tett követte a szót szaporán,
Szépen nőttek a fenyőcsemeték;
De pusztult az aranyfogó növény,
S a kincs szemlátomást kevesbedék.

Látván az ember ezt, haragra gyúlt,
S a bércoldalnak esett újolare;
Ontotta, vágta s messze behatolt:
De égett érc-salakot ása csak.

»Hol vagy, kincsszellem? - örülten rivalt,
Ha megszegéd az alkut álnokúl:
Nyisd fel gazdag kincstárad ajtait...!«
S nagy küzdelemmel mind beljebb nyomúl.

De hasztalan: káromlás, küzdelem...
A munka díja füstös szén, homok;
Lelankad a kar, a térd megtörik,
A nép csüggedten visszaváncorog.

S mi kincset még a bérctetőn talál,
- Mely semmiség volt nem régen neki, -
Az árnyékban tengődő fűveken
Reszkető gonddal fölszedegeti.

Kiveszett végre minden fű s haraszt,
És az aranszedésnek vége lön;
Az embernek, a sűrű fenyvesek
Siralmas leckét zúgván a tetőn.

A fenyves erdő zúgó lombja közt
Ez a rege susog mind e napig;
De a körében tengő füveken,
Aranyfüst többé nem találhatik.⁵¹

A TŰZ SZELLEME.

A tűz az Isten, ő az őserő,
Övé a világ. Fenn és idelent,
Fényben, melegben ő uralkodik;
Alkot és szétbont, enyészt és terem.

Királyi széke a nap, hol lakik,
Honnan sugári kifolyása van:
Gyujtsd meg bár a fát, üsd meg a követ:
Szikrázva, lángolón előrohan.

Int a tűzszellem s kihajt fű, virág,
Megholt lények támadnak újra föl;
Most megtüzesít vizet, levegőt,
Majd haragjában olvaszt, éget, öl.

Ott, honnan megvon fényt és meleget,
Meggzűn az élet, halál áll elő;
És tőle ismét élő lesz a holt...
A tűz az Isten, ő az őserő!

-

Szomszédságban élt két tündércsalád,
- Nem messze a tenger partjától;
Egyik fehér, a másik fekete,
Egyik szelíd, a másik ártó.
És lön, hogy amely reggel a fehér
Anyának kis leánya született:
A barna, szintazon nap éjjelén
Szült egy otromba férfi-gyermeket.
Örült mindkét család
És hitt keresztapát:
Az a tűz szellemét,
Emez az éjszakát.

---

⁵¹ Fenyveserdő, Zólyom megyében. Hajdan itt füveken és harasztokon aranyfüst találtatott. - Vályi, Magyarország leírása.

És a fekete vár tündére,
Ülvén forgószél szekerére,
A szomszédban terem;
S köszöntvén a fehér családot,
Imígy szól röviden:
‘Tündérszomszéd! nekem fiam van,
Neked leányod született;
Jegyezzük el még jó előre
Egymásnak e két gyermeket;
S eljövén ideje:
Legyen lányod fiam neje!’

Bár a fehér a szemtelen szót
Mély utálattal hallgatá,
Nem mervén a gonosz szomszédnak
Tagadólag felelni rá:
Két értelműen szólt vele;
Aztán a fekete,
Ülvén forgószél szekerére,
Sötét várába visszatére.

És a tündérleányka gyorsan
Nőtt hódító tulajdonokban;
Keresztapjának fényajándoka
Szemében búbájosan ragyoga.
A tengerpartra mindennap kijárt,
Várván kedvesét, a tengerkirályt,
- A kéken hullámozó habok felett,
Ki érte lángolt s akit szeretett.

De a boldogság oly rövid vala;
Mert egy homályos éjjelen,
A barna tündér ott terem,
S imígy hangzik szava:
‘Jó szomszéd! itt az ideje,
Legyen lányod fiam neje!’

Keserűség, harag s ellenzés,
Előtte mind hiába van;
A reszkető tündérleánnyal
A setét násznép elrohan.
Egymástól a két vár
Ezer mértföld vala.
Mégis oda hallott
A bús szülők jaja.

Rengő habok lágy pamlagára dőlve,
Ébren volt még a szép tengerkirály;
Előtte a tündérleányka tűnt fel,
Szerelme édes álmodásinál.
S mint a tenger lágyan rengett alatta;
Lelkét ringató érzelmeknek adta.

De most zaj rezzentette fel,
Amely a part felől eredt;
Nézett, figyelt, - s egy perc alatt
Megtudván a történeteket;
Nyugat felé rohant a tengeren,
Felháborítva azt, hol elmegyén.
Majd a vizeknek mélységébe szállt,
Hol a nap ágyas-háza van;
S megingatván gyöngéden a habot
Feje alatt: - szólott fájdalmasan:
Halld, tűz-szellem! hozzád kiáltott,
Kit rablanak: keresztleányod!
Az ébredő intett,
S kis fényes csillagot
Küldvén az égen el:
Ismét elszunyadt.

Az alatt a fekete várba ért
A vinnyogó sötét csapat;
S míg vígad a násznép, - a bús ara
Szemén nehéz könyecsepp fakad.
Azonban a galád faj összevész,
S egymásba kap nagy csúfosan;
Most kedvező percet látván a hölgy:
A várból titkon kisuhan.
De békiált az éj, az átkozott:
Keresztfiam! szökik menyasszonyod!

E híradásra felkerekedik
A vár tündére mérgesen;
S elérte a leányt, ki nem jutott
Utjának még felére sem;
Előtte és utána
A földre ütve bottal:
Előtte és utána
Nagy erdő zúg azonnal.
S imígy kiált gonosz szeszélyből:
'Hét éjjel itt léssz büntetésül!'

A rengetegben bátorság, erő
A foglyot elhagyá;
Rögtön lankadni érzé tagjait,
S mély álom jött reá.
Keresztapját látá szendergve, ki
Tüzet vetett le az égből neki,
És intve halkán suttog:
Élessz tüzet, leányom...!
S midőn elmúlt az álom:
Egy égő csillag hullt alá.

Tüzet gyújt gyorsan a tündérleány,
Magas halommal hordja, rakja meg:
Lángot kap a fa, melyből hirtelen
Lobogva, susterogva, színesen
Kitörnek a piros tűszellemek.
S felkapva a lányt, rohantak vele
A főszellemhez, napnyugot fele.
De a sanda éj újra hírt adott:
Keresztfiam! viszik menyasszonyod.

A tűszellemke - hosszú volt az út, -
Lassan kifáradt, kihűlt, kialudt.
S az üldöző most ott terem:
Egy szirtdarabbal gyorsan földre csap,
S a tündérhölgy új gyötrelemre, rab,
Kősziklás pusztá szigeten.
És szólott a gonosz dühéből:
'Hét hóig itt léssz büntetésül.'

A hölgyet ismét álom nyomta el,
És láta karcsú paripát,
Mely véle a kietlen szigeten
Sebes szélként szágulda át.
S midőn az álom elmúlik szemén:
Előtte állt a karcsú büszke mén,
Ki amidőn érezte, hogy
A tündérhölgy nyergében ül,
Nyargalni kezdett a sziget
Köves partján körül-körül;
S míg a kört háromszor futotta meg,
Patkója ércsapásitúl:
Ezer tűszellem, szikra képiben
Börtönéből kiszabadúl.
S megint szabad lesz a fogoly leány;
De a bősztündér újlag nyomán.

Nyomán van ismét és elérve őt
Bűzhödt vizet fecskend elé;
Mely hirtelen mocsárrá változott,
S a hölgyet megkörnyékezi.
Boszú szól a gonosz szívéből:
'Hét évig itt léssz büntetésül.'
De még el sem hagyta jól a mocsárt:
A mély iszaptól felkelének,
- Hogy megmentse a bús tündérleányt, -
Bolygó tüzek, fényes lidércek.
S már elhagyják az ingoványt vele,
De üldözője újra felkele.

S jött most a vőlegény s egész család;
Követvén a tajtékozó apát;
Velők volt a dühös násznép, s maga
A gonoszságtól sötét éjszaka.
A fehér kastély nem volt messze már,
De a vadnép még közelebbre jár:
Ki menti meg az üldözöttet?
De éj és sereg sápad, reszket...
Kilép a tűzkirály, s a fénysugárnál
A ronda had szétüzve, verve hátrál.

Kevés időre a tündérleány
A tengerkirály neje lett:
Ki a fehér családnak a vizen
Adott egy bájos szigetet.
Hol nyugodni tér a tűz szelleme,
Mely mindent áthat és betölt;
Hogy fény- s melegben e széles világ
Ösmérje és tisztelje őt.
Ki orcáját ha elfordítja, ott
Bomlás, enyészet áll elő,
S egy mosolyára élő lesz a holt, -
Mert ő az Isten s őserő.

A SÍRÁSÓ.⁵²

Közel szomszédságban, az erdőn
Két bogár élt sok ideig;
Egy elszáradt odvas fa törzse
Csendes tanyát adott nekik.

Szomszéd! vén vagyok, mond az egyik,
Maholnap már az életem!
Ha meghalok, kérlek, temess el...
Tedd e szivességet nekem!

Amit barlangomban találtok,
Az őszvegyűjtött kis vagyon,
- Családos ember vagy, reád fér, -
Legyen tiéd, nektek hagyom!

A bogár harmadnapra meghalt;
S mint szokás, az örökösök
Civódni, húzalkodni kezdtek
A rájuk szállt vagyon fölött.

---

⁵² Sirásó. Sylpha vespillo. Der Todtengräber. A dögöt ahol kapja, eltemeti; hogy a földben kikelendő petéi abból azonnal kész eledelt találjanak.

A hullát a lyukból kilökték, -
S mikor mindennek vége volt,
Akkor jutott csupán eszökbe,
Hogy még a föld színén a holt.

Akkor nagy lomhán s immel ámmal
Kezdték a földet bontani;
De egy légy szólítá meg őket;
Mit csináltok, ti atyafi?

Temetkeztek? de a halottnak
Méltó tisztességet ki ad?
Várjatok csak! hadd hívjam össze
Szép énekű rokonimat!

Részvétel és sajnálkozás közt
Telik le a mi életünk,
Azért a megholtak körében
Seregestül megjelenünk!

Jó lesz biz az! mond a bogárfaj,
Elhagyva dolgát azalatt;
S örült, hogy a halogatásra
Ily kedvező ürügy akadt.

A légy pedig ment értesíteni
Tolakodó, ocsmány hadát,
Hogy a kedvelt nyalakodásra
Mily biztos alkalmat talált.

Mert úgy van az: a gyászfelektől
Tisztességet nyer a halott:
Kik aztán az árvák kezéből
Kieszik a végfalatot.

Tisztességről beszélt a légy is,
De csak a torra gondola;
S mentül előbb hogy visszajusson,
Sietséggel repült tova.

De ekkor sem tagadhatá meg
A kúcsongó természetet,
Valamit látván egy növényen:
Rá kíváncsian lelepett.

De a növény légyfogó volt.⁵³
És rajta még meg sem pihent,
Levelét gyorsan összvecsapta,
S oda ölé a szemtelent.

---

⁵³ Légyfogó. *Dionae muscipula*. Venusfliegenfalle. Plánta, ha rovar ül reá: leveleit összecsapja s mindaddig szorosan tartja, míg a fogoly meg nem döglik vagy csendesén nem marad. Mindez a világosság hatása.

Így lőn, hogy a gyászünnepélyen
Meg nem jelentek a legyek;
A bogarak pedig haboztak,
Várják-e, vagy temessenek?

Addig s addig, hogy a halottnak
Mely már feloszlott jobbadán,
Csupán a hült helyét találták,
Egy véletlen zápor után.

S a háznépben nagy zűrzavar lőn,
Lótott-futott a renyhe nép,
Egyik a másikat okolva,
Hogy el nem temették elébb.

És hogy mégis jóvá tegyék a
Történt hibát, ha még lehet,
Az erdőn gyorsan eltemettek
Minden hullát és tetemet.

És e foglalkozás azóta
Rajtok maradt nagy átokúl;
Rövid életükben ez ösztön
Úzvén ellenállhatatlanúl.

Hullát keresve szerte futkos,
És hirtelen sírt ás neki, -
- S belé vonván sokad magával, -
A sírásó eltemeti.

AZ ÖREG SZOLGA.

Áll még az úri kastély, hidegen
Tekintenek szét a szürkült falak;
Az őslakók egy vén szolgán kívül,
Mind, mind régen a földben nyugszanak.
Az öreg cseléd még él, - nyomorog...
Sok vész elzúgott ez agg fő felett; -
Egy zárt, kopott könyv ő, melyben a ház
Sorsából annyi feljegyeztetett.

Beh másképp volt itt minden ezelőtt!
Eltűnt az ős szokás, a régi rend...
Hejh, az öregnek nehezen esik,
Hogy minden gyászos pusztulásba ment;
Nehezen esik: hogy szenvedni kell
Hideg mellőzést és bántalmakat...
Ruhája rongyos, meg is éhezik,
S a termekbe lépni nem szabad!

Hajdan, ha a nagyúr, barátival
Bor mellett ült a késő éjszakán:
Feküdni küldé egész udvarát,
De őr megszenvedé, őtet csupán...
És mig megtölté az öblös kupát,
Hallá mint főznek titkos terveket...
Látott, tapasztalt ő nagy dolgokat,
Mikről az ember tudni sem szeret.

Ott látta ülni e faj legjavát;
Hol vannak ők? Elvesztek gonoszúl...
Elmult a harcok szép fényes kora,
S az öreg lelke úgy elkomorúl...!
Ahova visszanézni nem kíván,
Kiket irtózik háborítani:
Előtte áll a régenmult idő,
S a szeretettek halvány árnyai.

Az asszony szelid, szenvedő vala;
Az úr ellenben büszke, szigorú;
A lányka szép, de méla, szótalan...
Tüzelelkű és szilaj volt a fiú.
Az öreg szolga mennyit hurcolá
Izmos karján a két szép magzatot...
Az öreg szolga balsorsuk felett
Mennyi keserű könyvet hullatott!

A várba szép ifjú levente jött,
Ki dalt, regéket vert a citerán;
S dús kérőjének az oltár előtt
Nem-et mondott a halovány leány.
Haragjában szörnyű volt a nagyur...
Az asszony némán sirt szavak helyett;
A két vitéz élethalálra vitt...
A lányka a szent fátyol szűze lett.

Aztán jöttek harcos nehéz idők,
Kockára téteték minden, mi szent;
Apjától fegyvert kére a fiú,
Anyjától áldást, és harcolni ment.
Ki bölcséjétől óta őre volt:
A vén cseléd kísérte oda is...
Koplalt, hogy egyék, fenn volt, míg aludt,
S előtte melle volt a védpaizs.

Végsőt rivalgott már a harci kürt,
Végső rohamra lelkesült a had;
Elestek a zászlók, a bajnokok,
S a hős ifjú a holtak közt maradt.
Mit búsan vitt a hű cseléd haza:
Piros vér fedte a hős köntösét;
A zárdából is levél érkezett,
És a levélen fekete pecsét...

De aki vissza kérné a fiút,
És köntösére könyje hullana,
Vagy feltörné a gyászos íratot;
Nincs senki! sírba szállt a jó anya!
És a nagyúr? a szolga kérdezi,
De minden ember levert, hallgatóg...
Suttogva, félve mondják: vége van...!
S haláláról borzadva szólnak.

Bódultan jár-kél szobán s termeken...
Fenn-tölti, mint szokás, az éjszakát,
Várván, midőn alunni megy ura...
Feküdj vén szolga! alszik a család...!
Égő világgal futkos majd körül,
Szeretne szólni, de nincsen kinek...
A büszke kastély zajtalan, kiholt,
A lég is benne nyomasztó, hideg.

S az elhunytak gazdag fényes lakát
Sohsem látott nemzetség lepte meg;
Turkált, zsebelt, - s kiszórva lőnek a
Családi képek, ősi címerek...
Mindezt megérte, látta az öreg,
S megtörni nem birt a vén, fás kebel,

Tenger szirtje az, mely lát vést, halált,
Hanem ő maga nem süllyedhet el.

Az öreg szolga még él, - nyomorog...
Ha bántják is, ő senkinek se vét;
Mikép a hű eb, holtig őrizi
Az elpusztult lak hideg tűzhelyét;
Hű szívével ő holtig marad,
Nem az élők, - a holtak kedvéért,
Kipanaszolja a sirnak magát,
S álomnak tartja, amiket megért.

A VÉN HARANGOZÓ.

Olyan szép az este, Mihály gazda jön,
Forduljunk itt egyet a temető-kertben!
Ugy sem sokáig lesz már kelmed a földön!
Amint mondja, - s benne volna szivesebben.

Fogja meg a karom, ballagjunk csendesen,
Jól esik arcára néznem s ősz fejére!
Azt gondolom: maga ösmerteti velem
Gyász kertét, e helynek hallgatag kertésze.

Ugy szeretek én a halálról beszélni,
Kivált az olyannal, aki nem fél tőle;
Legkivált kelmeddel, aki úgy ösméri,
Ki szolgálatában örven évet tölte.

Bizony sok szép idő! már számát se tudja:
Annyi idő alatt mennyi sírt megásott;
A harangot húzni beh szomorún tudta,
Mig lenn a sírgödröt bekaparták mások.

Mennyin elhullottak jobbja s balja mellől!
Földbe' van gyermeke, nője, unokája;
Ah, kelmedet, majd ha mint egy vén fa eldől,
Mennyi ismerős szív rokon-hamva várja!

Mit az emlékezet állit e bús helyre:
Kirothad a fejfa, írása elmállik;
Lapos lesz a halom, felveri a perje,
S az ember nem tudja végre, melyik másik?

De kelmed, a sírok élő vén fejfája,
Tudja, hol ki nyugszik? s megmutatja bizton;
Kinek anyja meghalt, mig járt vándorlásba,
Reá igazítja: melyik halmon sirjon!

Minden fel van írva emlékezetében;
Ugy-e szomorú volt a harang szólása,
Mikor a »szép Julcsát« eltemették itten,
Kinek szerelemből történt halomása?

Mikor a jó özvegy, ki hét árvát hagyott...
Hát még hogy kimult a boldog »nagyasszony!«
Nem tudom, mikor lesz megint olyan halott,
Egész falu népe kit úgy megsirasson!?

És mindezt megérte, mindezt tudja kelmed!
Most csak a tájat mutassa meg nékem,
Melyet magának szánt csendes nyugvó helynek,
Hol ítélet-napig nyugodjék békében.

Ott ássuk meg a sírt fáradt tetemének,
És belé bocsátjuk ékes szent beszéddel;
Kedves éneke lesz a halotti ének,
Mit oly buzgón mondott sok álmatlan éjjel.

A harang szólását ha hallhatná kelmed,
Vén gondviselőjét hogy siratja! - s annak,
Aki annyi fáradt vándort lefektetett:
Buzgón kíván a nép csendes nyugodalmat!

VÍG SZÜRET.

Jónás deák a kék kabátban
Derék ember volt általában;
Csak egy betegsége vala
Jónás deáknak: a poétaság,
Ami pedig nagy nyavalya!

De hát ki menjen sorsa ellen?!
Ő írt, - írt mindig mérgeesebben,
Sokat, sokfélét, - de kivált
Két tárgy feküdte meg gyomrára nagyon:
Szerelmi és bordalt csinált.

S e megszakító munka tárgya:
A szomszéd csinos Dorka lánya,
S Jónás tulajdon szőleje;
Ah! ő sem kedvesét, sem szőlejét
Nem látta már esztendeje!

Mert küszöbét sem lépte által;
Mi köze a hitvány világgal?
Ő szellemekkel társalog...
Igaz, ha négy lovas kocsin mehetsz:
Minek járnál, Jónás, gyalog!?

Szobája özvegyes, diákos,
Reggel setét, délben homályos,
S éjjel felette szomorú;
Itt költ Jónás, itt nő feje felett
Szép zöld penészből koszorú.

S míg elmélyed, nem is pillantva
A gyertya, nagyra nőve hamva,
Mint egy öngyilkos pellikán,
Tüzes orrát lehajtja s vele
Sebet mar önnön oldalán.

S Jónás csak ír... ír... meg kihuzza, -
De mily szörnyen cseng-bong az utca!
Kinéz, - aztán nagyot kiált:
Tyű! hisz szüret van...! s megrak hirtelen
Egy puttonnal egy talyigát.

És avval a hegynek törekszik,
Hol a bordal értelme fekszik;
De nagy bánatra ér oda:
Szőlejében, nem ér - csupán nyakig
A fű, mohar s laboda.

És mintha borz, menyétke, róka
Örök áron megvette volna:
Tanyát üt benne szabadon;
Van ott lyuk és domb, kisebb és nagyobb,
Mint egy verem s egy sírhalom.

Fája sűrű, mint a kalitka,
Csakhogy a termés rajta ritka;
Itt-ott egy rossz csilleng fityeg -
De annak aztán egy szem híja sincs,
Nem igen kellett senkinek!

Mert biz az nyúlát löni jó csak;
Belőle a szeles rigónak
Elég megvágni egy szemet:
Megtörli orrát a karóhoz, - és
Tovább megyen, ha még lehet.

Nem sajtó kell ennek, de kótis,
És sirva vígad még a tót is
A bor mellett, mi itt terem;
Gazdája mégis csak megissza tán?
Nem! ezt ráfogni nem merem!

Jónás néz s hallgat, - mert szavakban
Törjön ki a pallérozatlan!
Őtet ha éri valami,
Elnyeli, és szívének bánatát
Egy súlyos versben adja ki.

S megtérne, amint jött, lakába,
De a szomszéd átráncigálja,
Hol gúnyos tréfát űz vele,
S olyan polyhost taszít markába, hogy
Ha megeszi, elvesz bele.

De hah! Dorkó itt...! mily szerencse!
És mily csapás: mert már menyecske...!
A polyhos búsan földre hull...
S akképen földre hull Jónás deák,
Reménye sóskafáirul.

Ott áll, és áll, mint a feszület,
Nem tudva, merre hozzád, túled?
S ott állna még most is talán,
Ha egy ösmert hang érző kebelét
Meg nem marná, mint a csalán:

Ugy kell! most se szüret, se lakzi!
Nem akart nékem szót fogadni:
A penna tette meg magát!
Ki látta: mindig irni - irni - -
Élni is kell, Jónás deák!

KÉT SZOMSZÉD VÁR.

Két vár áll a rengetegben,
Ember és zaj messze tőle;
Árnyas erdő vette környül
S bűvös tájnak halma, völgye.

Hol sokáig él a harmat,
Cseppje ifju, fénye tiszta;
Nem szivják a nap sugári,
Honnan jött, az égbe vissza.

Érez és lehel virág, lomb...
A patakban pezsg az élet;
Hall a föld; a bérci visszhang
Egymagával beszélget.

Fényes árnyak tünedeznek,
Mint a szellő elsuhanván;
A forrásnál lágy kacaj zeng
Láthatatlan lények ajkán.

A leomló zuhatagnak:
- Vonva a nap tört sugára -
Boltos ívét a szivárvány
Mint varázskaput kitárja.

Cseng az édes illatos lég,
Lomb és szellő játszva lebben,
Tündérek tanyája a táj; -
S a két vár a rengetegben

Bájos tündér által épült
Csendes, titkos éjszakákon,
Midőn hallgat s meghal a föld,
S a halandót nyomja álom.

Aki jár a hold világán,
És fellegbe, habba tűnhet,
Kit a liljom szirma megbír:
Mért alkotna földi művet?

A tündérnek két leánya
Volt, halandó földi lénytől;
Életök félhalhatatlan...
- A két csarnok nekik épült.

Hogy ha már a földiekhez
Kötve vannak: nyitva lenne
A két vár a két leánynak,
Vigalomra, védelemre. -

Zöld halomtetőre épült,
Hol a szűk völgy keble tágul,
S oly közel, hogy a madár-szó
Áthallatszott ablakából.

Ablakában, csarnokában
Láthatatlan hárfa zendül,
És beszélnek a virágok
Boldogságról, szerelemről.

Csarnokában nincsen éjjel,
Élet árad, úszik a fény;
Felkél a szobor helyéről,
Kőmellébe vér szökelvén.

Ilyen a tündér lakása,
Fényes zengő csarnokával;
Honnan egymást látogatni
Keskeny völgyön lengnek által.

Egykorúak és egyenlők
Úgy kellemre, mint alakra;
És hogy egymást mint szerették,
Példa rá az életalma.

Egy-egy almát adva nekik,
Monda anyjok: e gyümölcsben
Éltetek van rejtve, lányok!
Őrizzétek gonddal, épen.

És a drága életalmát
A leánykák megcserélték, -
Jobban biztosítva hívén
Egyiknél a másik éltét.

Ah! de ha szerelmi ügyben
Magok közt a halhatatlan
Lények közt is meg hasonlós,
Féltés, boszu, és harag van!

Lesve délceg szarvasokra:
A vadonban szép vadász járt;
Híves fűben és csallitban
Vesztegetvén hajnal-álmát.

S hajnal álma nem veszett el...
Szerelemnek lágy ölében
Álmodott a boldog ifjú
Édes álmat, kéjben, ébren.

Pillanatra látta egymást
Tündér és vadász az erdőn;
S a rövid találkozásból
Hosszú, forró szerelem lőn.

Csendes a táj, nyugszik a vad, -
Nincs az ív idegje vonva;
Szép tündérrel kéjelegni
Jár az ifjú a vadonba.

Most a szellős halmokon, vagy
A forrásnál jönnek össze;
Majd a titkos völgylugasban,
Mely lombjával elfödözzé.

És a boldogok között még
A neheztelés is édes;
Mert gyakorta ment panasszal
Mind a kettő kedveséhez.

Volt, hogy egyik nem jelent meg,
S úgy epedt a más miatta!
Ez feledte amit ígért, -
Az szavát is megtagadta.

A tündér panaszkodott, hogy
Kedvesét nem látta régen!
Pedig nála volt az ifjú...
- A boldogság feledékeny?

Ah! kelleme és alakra
A tündérek oly egyenlők!
A vadászt ketten szerették,
S ő szerette mind a kettőt.

S feddhetetlen mind a három!
Hű szerelmén a vadásznak,
Titkolóznán, a leányok
Öntudatlan osztozának.

Miglen egyszer, a lugasban,
Melybe árnyat búja zöld vet,
A kedvessel andalogva...
Meglepé a hölgy a hölgyet.

Kín, harag gerjed szívében,
Féltés és a boszú lángja!
S testvérének drága élet-
Almáját a földhöz vágja...

S míg a halmon a gyümölcsből
Terebélyes nagy fa támadt,
Bíborszínű fényes alma
Lepve rajta minden ágat:

A tündér alakja mint egy
Rózsafelhő szerte foszlott...
Megrendült a vár alapja,
S összedőlött csarnok, oszlop. -

Ott van a két rom... felettök
Törpe gyertyánbokrok állnak;
Nevezvén a népnek ajka:
Leányvárnak, kecskevárnak

Mert a tündér, aki bűnt tett,
Hogy az almát földre dobta:
Eltávoznán a romok közt
Jár-kel éjjel nagy kopogva.

Kecske lőn a vétkes tündér,
Bűnéért és bánatában,
Mert a szép vadász szívében
Íránta nagy változás van.

Kit birhatna: elfelejti,
S vonzódást a holthoz érez;
Hű, merengő fájdalommal
Jár a tündér-fa tövéhez.

Sok szerelmes nézi e fát,
Bűvös almát szedni vágyik;
Úgy az, akit szíve óhajt,
Híve lenne mindhalálig.

DIÓSGYŐR.

Tudjátok-e, hol van Diós-Győr?
Láttátok a regényes tájt:
A bércet és barlangot, melyet
Az őserő építe, vájt?

Az óriási hegymedencét,
Vizének zöld mélységivel,
Melyen egy-egy benyúlt merész ág
Rezgő képét teríti el.

Hol a mély titku rengetegben,
A vadkomló s az iszalag
Hűvös szagos boltta foly össze,
Melyen vadméhek zsonganak.

Őzek szálalnak a pataknál,
Melynek forrása jéghideg;
Kotyog, pityeg a szunnyadó fajd
Elszéledő csirkéinek.

Hol a zöld fák közt, mint halott váz
Sárgúl egy-egy vár-omladék;
Multjáról csak regék beszélnek,
S halk gyenge viszhang lakja még.

Láttátok a tájt? bércet, ormot
Csendes völgyek s halmok felett?
Szelid s vadon szépségiben a
Mindenható természetet?

Ott állott, sok századdal innen,
Diós Pál egyszerű laka,
Amelyre árnyat és gyümölcsöt
Egy óriásfa hullata.

Diófa volt ez, a családnak
Vetése, sója, tehene;
Gyümölcsiből annyit beszerzett,
Hogy újig érőt ért vele.

Vadász volt Pál, biztos kezétől
Halomra hulltak a vadak;
Bár egyszerű s írás-tudatlan:
Gondolkodó és hallgatag.

A bérctetőn, a zuhatagnál
Órákig elmerülve állt;
És pontos szemmértékre vette
Az elnyuló völgyet, lapályt.

Egyszer, borútlan nyári délest,
Hogy a diófa húsiben
- Körülhevervén kis családja, -
Pál gazda csendesen pihen:

Merőn néz a távolba, mintha
Törődne titkos terveken;
S egyet sohajt: hogy is nem adtál
Nekem sok kincset, Istenem!

Oh oh! kiált a felesége, -
Hová beszélsz? vagy nincs eszed...?
De a vadász fellelkesülten
Beszélt, - beszélni jól esett:

Lásd anyjok! mily termékeny, áldott,
És mégis puszta e vidék!
A halmot nem építi, lakja,
A tért nem szántja senki még!

Hej, hej! ha úgy lehetne, mint nem:
A tájt megnépesíteném!
Szőlőt teremne a hegyoldal,
Vár állna a bérc tetején!

Parancsolnék a zuhatagnak,
Hogy hajtson árja malmokat;
Feltörném a gyepet, hogy adjon
Piros-magú kalászokat.

És nem tudom, még mit mivelnék...!
Szólt a vadász, - és míg neje
Bámulva, féltve nézte, - fölkelt,
S eltűnt az erdők mélyibe.

És ott bolyongott, - néma gondban
Töltvén az éjt és a napot;
S egyszer hogy elnyomá az álom,
Ilyeténképen álmodott:

Ősz embert látott, aki monda:
Kéréseid meghallgattatik!
Menj el fiam, és ülj Nagy-Várad
Kapujában harmadnapig!

Pál gazda menten utnak indult,
S éjjel, nappal gyorsan haladt;
Szörnyen csudálta és megunta
A sík alföldi tájakat.

Itt a torkos gödény halászik,
S egy folt lovas-kócsag lelep;
A nádasban valami bömböl
Hol távolabb, hol közelebb,

Amott a rét elúszik a tón,
S a buzgány lóg hosszú nyelén;
A habrózsák harasztja, mint egy
Zöld tányér áll a tó vizén.

Hegy, erdő nincs ameddig a nap
Kél és nyugodni mégyen át;
Az ember száz mérföldre nézhet,
Hanem azért semmit se lát,

Ezer nyom van, de ember egy sincs,
A csorda őrzetlen legel;
Előtte és utána árvíz;
S az útas majd szomjan vesz el.

És oszlop épül a homokból,
A forgó-szél építgeti,
Karcsul... karcsul... s mindig magasabb,
Míg kivirít a teteji...

És akkor rögtön összeroskad,
Elnyelvén a sik, pusztá tér;
Pál megbámulja, s unja mindezt,
Mig végre Nagy-Váradra ér. -

Ülvén a város kapujában,
Az első nap szürkületén;
A jó szerencsét várta, leste,
Üres tarisznyával szegény!

És rögtön harsány szózatot hall:
‘Mit kérsz egy napra?’ - s megmered...
»Ez ő: az ősz ember, aki *küldött*,
S ígért álmamba’ kincseket...

Ember volt, persze, aki szólott,
Rövid-vastag, ősz és kuszált;
De ez Pál gazdát *hítt*a inkább
S ígért neki: - hat polturát!

S addig sokan a térre gyűlnek,
Asszony, leány, suhanc, öreg,
Hogy ott ha kell, szőlőbe, rétre,
Napszámba elszegődjenek.

A kurta polgármester úr is
Odább szállít vagy hatvanat;
Pál bámul... a szégyen, csalódás
Mint éles kés szívébe hat. -

S másnap megint szól a kis ember:
‘Hát kend fiam! minek van itt?’
S ő így felel rá: »engedelmet!
Várok, nagy uram, valakit.«

Pedig dehogy várt...! bánta szörnyen,
Hogy ennyire törekedett;
Keserűen átkozta, szidta
Magát, álmát s az életet.

De ha már itt vagyok, bevárom
- Gondolta, - a harmadnapot;
És jaj volt néki; a kis urtól
Annyi piszkot, mocskot kapott.

»Nem vagyok én korhely csavargó,
Szólt a vadász, megkövetem!
Csak egy bolond álom miatt van
Rajtam ez a veszedelem...!«

S elmondta álmát. A kis urnak
Nevettében a könyje folyt;
'Okos ember vagy, jó barátom,
Okos, de senkinek se mondd!'

'Ha az álom beteljesülne,
Én herceg is volnék talán!
S a Dárius kincsét azóta
Mind a zsebemben hordanám!

Háromszor álmodtam, hogy arra
Fel... fel...! nagy rengeteg terül;
Bükk vagy hogy is...! nagy kincs van abban,
S induljak el, de egyedül.

Él ottan egy vadász: Diós Pál,
Lakánál vén diófa van;
Csupán csak a fát kell kivágni,
S tövében három kád arany!

Az apám sem hallotta hírét
Bükknek, Diós Pálnak soha...
Nos földi; kell-e? ott van a kincs,
Neked adom! csak menj oda!'

Igy tréfált a kis ember, és Pál
Egy ígét sem felelt, - hanem
Már-már betelve hitte álmát,
S otthon termett nagy hirtelen.

Reng a kenyértermő diófa,
Az ágak földre omlanak;
Hejh! ha vakot vet a szerencse...
S nincs ott egyéb, mint kő s agyag!...

Hanem nem úgy volt. Meglelé Pál
Mit álmodott, mit keresett;
Fris élet és zaj kelt legottan
Az elhagyott vidék felett.

Gerézdet érlelt a hegyoldal;
Vár épült fenn a bérctetőn;
A zuhatag szilaj folyása
Munkára kényszerítve lőn,

S hol a vastól felszaggatott gyepe
Piros-magú kalász adott:
Megtelepült az összegyűlt nép,
S *Diós-Győr* épült általok.

Nézzétek meg a tájt! - a multak
Romokba dőlt emlékek;
Holott az emberész hatalma
S a természet csudát mivel.

VIRÁGREGÉK.**ELŐHANG.**

Szent természet! dajkálkodó anyám,
 Szeretlek én kimondhatatlanul!
 Gyönyör s megnyugvás lelke száll reám,
 Lombod, virágod ha sarjad, ha hull.
 Tanulni menvén hozzád: megjövök
 Édes kincsekkel, mint a fürge méh,
 Megkönnyebbülök karjaid között,
 Ha szívem bú, szemem könny terhelé.

Járok sivatag szikla-ormokon,
 Hol a tél örök hóágyat vete;
 Zuhatok kő-párkányára von
 A mélység vonzó, vad igézete;
 Eltekintek a sugár fenyveken,
 A kis mohon, kit a vén szirt növel:
 S magam mindig boldognak érzem
 A fenséges természethez közel!

Szilaj viharban zúg a rengeteg,
 S távol nyögést, sirámot hallani;
 Majd megdöbbentő csendet öltenek
 Üres templomként, völgye, halmai;
 Mi rebben, suttog néha rejtekén,
 Holott hangosan szólni nem merek?...
 Talán láthatlan lesködnek felém
 Lombok megől az erdő-szellemek?

Hallgatom a bokron a madarat,
 Midőn dalolván, búsul vagy szeret;
 Amely mosolygó völgyeken halad:
 Merengve nézem a futó eret; -
 Itt nyílnak a virágok ezrei,
 Kik illatozva partját ellepék:
 Itt szokták éltök átenyelgeni:
 Kék s aranyszínű fátyolkák, lepék.

Kedves virágok! a kert és mező
 Szűz gyermeki, szeretlek titeket!
 Ha a kikelet várt ideje jó:
 Vágyódó lelkem közétek siet; -
 Halmon, mezőkön ér a támadat,
 Hol véletek sorban ismerkedem;

S hervadni látván szép orcátokat:
Fáj, de még az is jól esik nekem!

Holdvilágon és csillag fényinél,
Midőn a föld álomba' szendereg:
Mint aki szól, érez, mint aki él;
Halk suttogást hallok közöttetek!
És látlak járn-kelni nesztelen,
Remegve érni egymás ajkihoz,
S mintha érteném: hogy a szerelem,
Hogy bánat és vágy, ami összehoz.

S mikép csillámló harmat képiben
Száll meg a lombon a langy éji köd:
A hű csalódás megszáll lelkemen,
És bút, szerelmet, vágyat összeköt,
Szövén belőlük ábrándos regét,
Kert és mező virági! rólatok;
Megmentni vágyik éltetek felét,
Ha elhervadtok, ha meghaltatok!

Szeretlek, szép virágok, titeket...!
Szinben, illatban gazdag éltetek
Tartsa meg frisen, ifjan lelkemet,
Mig láthatlak, mig köztetek leszek...!
Jertek, lakjatok aztán síromon,
Vegyétek vissza hült szívem felett,
Mit annak ti adátok egykoron:
Az ifjuságot, szint, és életet!

AZ IBOLYA ÁLMAI.

Ah én boldogtalan, kicsiny virág!
Ki élek búsan, észrevétlenül:
Nem jó én hozzám szellő, napsugár
A pillangó is rajtam átrepül;
Csak néha látom a kéklő eget,
Ki szeretettel adta színemet,
Fölém kinyulnak a sötét galyak;
Elém irígy, rút fűvek állanak,
Még a szép világot sem láthatom:
Ah, én boldogtalan vagyok nagyon!

Szép tavasz-estén a kis ibolya
Sorsa felett imígy panaszola,
S irigylő gondolattal átfutott
Szegfüt, violát, rózsát s liljomot.
A hold fölebb fölebb, majd délre hág,
S még ébren van a merengő virág;
A lágy szellőben ingó bokrokon

Reszketve omlik szét az éji fény,
Végre elaludt e gondolaton:
Ah, bár vadrózsa tudnék lenni én!

Beteljesült. Álmában rózsza lőn,
Vadrózsa, nyílt s szellős halomtetőn;
Üdvözetére lepkék jöttek,
Fejét ringatták dalló lágy szelek.
Előtte délibábos messzeség,
Felette a menny, nyájas, tiszta kék,
Az ég kék földjén arany sugarak,
Melyek reá, ragyogva omlanak.
Örült, hogy hintáztatta a szabad
Légben a karcsu ékes ágakat.

Boldog volt a virág s szólt csendesen
Látván virágit, lombját s tövisét,
»Virág, lomb ékesít; a tüske véd,
Szépség, ifjúság, hatalom velem!«
De nemsokára a vidék felett,
Tornyosúltak setétlő fellegek;
A sebes zápor gyorsan megered,
Leverve róla szirmot, levelet.
Majd zugó szél üvölt, - vadrózsa árva
Fejét a föld szennyes porába mártva.
S míg álmodnék kevélyen, boldogan:
Ifjúság, szépség, veszve, veszve van!
Ő puszta kóró, él, de halva már,
Reá undok pók hálót kötni jár;
De íme látja, hogy csak álmodott...
Oh, - felsohajt: vadrózsa nem vagyok!

És újra csendes, holdas este lett,
És újra mély ábrándba mélyedett:
Ah, a mező olyan vad, néptelen!
Belől, a kertben volna jobb nekem:
Holott hű gond s szorgalmatos kezek,
Ápolgassanak és növeljenek,
A hajnalkának boldog élte van:
A gyámvesszőre felfut magasan,
Ha a rút szél jön, megkapaszkodik...
S elszenderülvén így álmodik:

Hajnalka volt. Virággal teljesen,
Sugár szil ágait ölelte fenn,
Amelynek erős, lombos alkata
Zugó szelekkel zugva dacola.
És boldog ő! midőn virága hull:
Utána fájó szívvel nem sohajt,
Eljő a hajnal, visszadja majd...
S egy elvesztettért tízzel gazdagul.

De megdördül az ég nagy hirtelen,
Villám cikázik bús felhőiben;
Egy pillanat... s az égi tűz lesújt,
Csapása tör, ront, - izzó lángja gyújt...
A büszke szilfa forgács és szilánk, -
Ledönté, meggyújtá az égi láng;
Szegény virág! indája fonnyad, ég...
De íme látja: hogy csak álmodék,
És hosszú, halk lélekzetet veszen:
Ah, jó hogy nem vagyok hajnalka sem!

És harmadizben szállt alá az est;
Ábrándba mélyedt ismét örömet
Bokor tövében a kis ibolya.
S most a fehériljómra gondola.
Ah, oly magasán nem jó állani!
Oda járnak az ég villámai,
Melyeket a fennség magára von...
Legyek én, legyek fehérliliom!

S meglőn. Álmában úgy látá magát:
Mint a kert karcsú fehériljómát,
Magasan nem állott mások felett,
De látott napsugárt, kéklő eget.
S ő, ez átváltozásnak általa
Igen kevély, igen boldog vala!
Mert minden illat s bűbáj, ami csak
Kebledben rejlik, oh jó anyaföld!
S mit a napsugár szirmaikba szőtt
A tavasz ifju szép viráginak:
Mindaz egy-magán egyesülve van!
És áll a liljom büszkén, boldogan.

A kertbe három ifju hölgy jöve,
Telvén a sok virágban öröme,
S megszólal egyik ékes hajadon:
Ah! milyen bájos ez a liljom!
Ugyan törjük le...! s szörnyü félelem
Fogá el a hallott beszédeken;
Szorongásban telt aztán élete...
Ha nyílt az ajtó: ő már reszkete.

A kertbe majd egy gyászos nő belép,
Könnyek borítván bánatos szemét,
Málvát, rozmarint, szegfűt szaggata,
És - letörve volt a kert liljoma...!
Gyászos terítőn, benn halvány halott,
Halavány kis leányka nyúgodott, -
Ennek merev kezébe adta őt,
Hol irtózata s kínja egyre nőtt.
Keskeny koporsót hoztak azután,

Belé-záratván a virág s leány;
Rögtön setét lőn... ő a holttal... ah!
- Hullván a hajnal hűvös harmata,
Felébredt, és szólt a virág, szegény:
Hála, hogy vagyok kis ibolya én!

Jobb nékem itt a bokrok enyhében
Szerényen élni s észrevétlenül;
Hol szaggató kéz és zápor nem ér,
És a vihar bántatlan átrepül.
Fedezz el, lágy fű s leveles bokor!
Folyjon kis éltém, amikép folya:
Ne legyek én rózsza, vagy liliom;
Legyek illatos szerény *ibolya*!

ŐSZI KIKIRICS.

‘Légy üdvöz, jó természet,
Édes szülőanyánk!
Nyájas szerelmed árad
Kikeletkor reánk!

Mi vagyunk a kinyílt föld
Első virágai,
Hozzánk jön a legelső
Szellőcske játszani.

Az égnek tiszta mézét:
Az édes harmatot,
Testvérink közt először
Velünk kóstoltatod!

A csillogó verőfény,
Mely reszketőn ölel:
Meleg csókját, szerelmét
Mással nem osztja fel.

Alusznak a virágok,
Mi már ébren vagyunk!
A bérc mogorva képe
Megenyhül általunk,

Mi, mintha nyelve volnánk
A jó földnek, ki szól:
A közelgő tavasznak
Tündéri bájiról.

Légy üdvöz, jó természet,
Édes szülő anyánk!
Nyájas kegyelmed árad
Kikeletkor reánk!

Ifju kikircsek ajkán
Igy hangozott a dal,
Eggyé olvadva a táj
Lassú fuvalmival.

Igy örvend a szelid nép,
De van: ki bús, beteg,
Nem mondja a tavaszdal,
Melyet mond a sereg. -

Hát a piros virággal
Szomszéd a halavány?
Vagy együtt jár a fénnel
Testvér gyanánt az árny?

Nincs boldogság, amelynek
Ne volna bánata!?...
És szól a bús kikircsek
Békételen hada:

»Oh hadd emésszen a bú:
Csak jól teszen velünk!
Hervaszd, hervaszd, enyészet,
Megútált életünk!

S te jó anyánk, természet!
Gyöngéd szülötteid,
Kik más vidékre vágynak:
Meddig felejtet itt?

A völgy lepkéje járhat
A bérce szabadon;
Más tájra megy lakozni
A lanyha fúvalom;

A csermely, aki szirtek
Forrásiból fakad:
A völgyön fut s bejárja
A rónatájakat.

S szegény virágnak innen
Mozdulni sem lehet!
Ah szép szabad világ!... itt
Gaz, cserje eltemet!

Oh végy fel minket innen,
Szelíd anyánk keze!
Gyökünk a sík mezőség
Hantjába téve le;

Ott óhajtunk mi lakni,
S éltünk virulata:
Ne a tavaszban légyen
Mikép eddig vala;

Midőn sárgulva kezd a
Fák lombja hullani:
Legyünk a csendes ősznek
Nyiló virágai!

Ha van virág, mit a kéz
Rengő bölcsőre szed,
Felékesíteni a szép
Ifjú természetet:

Legyen a virág az ősznek
Borongós idején,
Koszorú a koporsón
S a haldokló fején!«

És mig ekkép beszéltek
A békétlenkedők:
Gyorsan megnyílt alattok
És elnyelé a föld.

Majd elvirult az élet
Megért az új kalász;
Zörögve ing a kóró,
Melyet szél karja ráz.

S zöld köntös fedve gyöngéd
Alakjok melegen:
Kibujtak a kikircsek
Az őszi téreken.

Hideg kő s cserje által
Most eltemetve nincs;
Körüle sik, szabad tér...
És boldog a kikircs:

»Légy üdvöz, jó természet,
Édes szülő anyánk!
Az ősz virági lettünk,
Tágas tér lett hazánk.

Mi szép itt s így az élet:
A lomb zizegve hull...
Halkan bucsúzik a szél
Hű játszó-társitul.

Ha a sápadt világon
Nyájas napfény dereng:
A szívnek érzeménye
Fájó, fájó, de szent!

Ábrándiban a lélek
Ah szinte megszeret:
Halavány arcu szép hölgy,
Enyészet, tégedet!

Légy üdvöz, jó természet
Mi meghallgattatánk!
Ah!... csak e szörnyü köntöst
Ne adtad volna ránk!

Nem látja tőle senki
Karcsúdad termetünk:
A lomb zöld tengerében
Egész elsülyedünk!«

És a földből feléjük
Egy halk szózat hatott:
Miért vágytok levetni
A jó ruházatot?

Békétlenek! hisz a lomb
Mely zöldelőn befed:
Pirosló arcotokhoz
Díszül teremtetett.

Késő ősznek leányi!
Titeket e meleg
Köntös nélkül az éjben
Dér és fagy ölne meg!

És ők meg nem nyugodva
A földnek szózatán:
Bánattal haltanak meg
Kevéssel azután.

De amint új tavasz jött:
Egész ruhátlanul
Bujtak fel a kikircsek
Az őszi hant alul.

Kikeletkor, magában
Zöldül ki a levél.
- A természet kezében
Nem veszvén semmi el. -

De a nappal ködös, bús;
Az éj deres, hideg;
A rét végső virága
Fázlódva didereg.

Nem érzi most az ősznek
Mosolygó örömit;
Beteg lesz, végre meghal...
És élte oly rövid!...

A bús kikircs s az ősznek
Derengő napjai:
Mosolygó szép tavasznak
Halvány viszhangjai!

MÉCSVIRÁG.

A mécsvirág, szellős magas
Bércen lakott;
Honnan belátni a kelő
S nyugvó napot.

Hol együtt van enyh napsugár
S hús bérci lég;
A szép virág zöld lomb közül
Emelkedék.

Előtte kéklő messzeség
Határai;
És a virágnak kedve jön
Leszállani.

Megnézni a kies mezőt,
Fénylő tavat;
Megösmerni sok szép, rokon
Virágokat.

És a bércről a mécsvirág
Gyorsan leszáll;
Lassan haladva a nyugodt
Tó partinál:

Meglátja benne a napot
S kéklő eget;
S önképe az, mit legtovább
Megnézeget.

Bámulja a rét és lapály
Szépségeit,
S örül, hogy innen, onnan is
Köszöntgetik.

Amint a láp mellett halad
S oldalt tekint:
Feléje egy sápadt virág
Bólingat, int.

S közélről így köszönti őt
Lágy hangokon:
,Isten hozott a sík mezőn,
Kedves rokon!'

»Ah, jó virág! hogy volnék én
Rokon veled?
Piros vagyok, s te halavány,
Mint a beteg!«

„Pedig látd, testvérek vagyunk,
Egy volt anyánk!
De a sors által, kétfelé
Szakasztatánk.

Te, fényben és örömben élsz
A bérceken;
Nehéz fájdalmat hordozok
Én ideleln.

A boldognál piros az arc...
S ha szenvedünk:
Halavány színbe öltözik
Tekintetünk!’

SZARKALÁB.

Nincs magában élni kedve:
Nőt keresni, kit szeretne,
Vagy gyötörne legalább,
Elindult a szarkaláb.

Gazdag a földnek határa;
Völgy, halom borul virágba;
Könnyű, játszi fúvalom
Repked a zöld lombokon.

Mennyi kellem, mennyi szépség!
A virágok tarka népét
Ifjuság és szerelem,
Öleli át melegen.

Vágja vonván szarkalábat,
Szebb virágot merre láthat
Aprót lépve, délcegen
Jár a síkon, bérceken.

Díszben áll a messze róna.
S ha csak egy virága volna,
Bármi halvány kis virág,
Rabja lenne szarkaláb;

Ámde most, hogy lehet annyi
Szép leány közt válogatni;
Néha hármat is szeret,
Még sem tudja, melyiket?

Mert szerethet, válogathat
Bájosabbnál bájosabbat;
S az a baj, hogy annyi sok,
Aki rája mosolyog. -

A virágok seregében:
Kihez szóljon, kire nézzen?
Mikor minden lomb megett
Bűbajos kép integet;

Itt áll a szép büszke rózsza,
Szerelmének lángját szórva;
Ott a bűvös liliom,
Öltözködve gazdagon.

A nefelejts néz szerényen,
Epedés van kék szemében,
Erdő és tó szépei
Vágynak néki tetszeni.

De őt kétség habja hányja,
S szeret sok virág-leányba,
Most ehez fut, majd ahoz...
De nem választ, csak haboz.

Rájok nyájasan tekintget,
Szépeket mond mindeniknek;
És csapongva osztogat
Hűség-esküt, csókokat.

De a másik pillanatban,
Hűtelen lesz öntudatlan,
Más virágot lát s szeret...
Változás az élvezet!

S ha vonzódás szólna hozzá:
Megvetéssel viszonozná,
S ki hideg marad szaván:
Eped, őrvöng az után.

És a sziv üres lesz végre,
Szűzies szent érzeménye
Szenvedéllyé korcsosul,
Önmagának ostorul.

A virágok nemsokára
Ráösmernek szarkalábra;
Akármit beszél nekik:
Rá se néznek, nevetik.

A rózsáról tüske szurja,
És előtte béborulva
A folyóka szótalan:
Hizelg annak hasztalan.

Vidd el innen csalfa szíved...!
Ne nyúlj hozzám, öszvecsíplek!
S csókolódó ajakán:
Égést okoz a csalán.

És a rét virági fogynak; -
Vége a tavasz-napoknak!
Barnul a lomb, a patak
Medre alját mossa csak!

A nyári nap, melegével
A virágból magvat érlel;
Elhullottak a lepék, -
Mennydörgésben szól az ég.

Ábránd s költészet helyébe
A valóság s munka lépe;
Víg madárka nem dalol,
Fészkén ülvén valahol.

Bánat gyötri szarkalábat,
Lombja hervadt, arca sápadt;
Mely csapongván, elveszett:
Szánja most az életet!

S néha multján nézve által,
E hazug vigasztalással
Szokta csalni önmagát:
Vígan éltem legalább!

Oh hiszen, ha úgy lehetne,
Hogy kifogyván lángja, nedve,
Összetörnék a pohár...
De csak teng a csapodár!

Mert ki véle szenved, érez:
Senki sincs közel szívéhez
S bánat az, mit most terem
A csapongó szerelem.

S mely emlékivel vadan viv:
Önmagát ijeszti a szív,
Álma oly kísérteti.

Száraz kóró lett az élet,
Játékul a kin szelének,
Amely rázza, zörgeti.

Mignem a vihar megindul.
S összetörve, irgalombul
A sirhalmakhoz veti...!

BAJNOKFŰ.

Nagy mozgalom vagyon
A tónak környékén,
Sok virág és növény
Aggódván, remélvén.
Némely a más percre
Már csak alig várhat,
Mert mit az a perc hoz:
Öröm lesz, vagy bánat.

Diszben leggazdagabb
Virága a tónak,
- Ki ellenállt eddig
Sok hódító szónak, -
Szeret már valakit,
Szeret valahára!
S a kijelentésre
Időt tűzött mára!

Tünődnek: ez a perc
Hozni vajh mi jót fog?
Kit a virág választ:
Melyikök a boldog?!
Ezért a mozgalom
A tónak környékén;
Sok virág és növény,
Aggódván, remélvén.

Pedig e virágról
Lemondhatnak bátran:
Mert az rájuk sem néz
Ábrándos voltában!
Tele van regényes
Vággyal, képzelgéssel...
Fényes árnyat kerget,
Amelyet nem ér el!

Vannak körülötte
Szép ifjú virágok:
S kicsinyléssel gondol,
Megvetve néz rájuk;
És a bajnokfüvet
Neveztetni hallván:
Ez a név, ez a kép
Rajong gondolatján.

Képzeleg: mily karcsú
S magas az alakja!
Illatos virággal,
Dus lombbal megrakja!

Ugy áll a többi közt
Mint egy deli bajnok...
,Ő legyen az enyém,
Ő érte sohajtok!'

És a tó növényi
Hogy szavait hallják,
Mind körébe gyűlnek,
S van nagy hallgatóság...
De a választáson
Mindenik csak elhúl...
Nem közülök van az:
Idegen nemzetbűl...!

A boldog vőlegényt
Nem ösméri senki;
Nevéről nagyszerű
Virágnak kell lenni:
Utána mentek már,
S a tó várja félve:
Növényt homályba
Borítván szépsége!

Hah...! most megérkezett...
És... lesz nagy hahota,
Hitvány gizgaz jövőn
Vőlegénykép oda...
A híres bajnokfű,
E törpe rossz káka!
Levele s galya sincs,
Nemhogy vón virága!

Megzudúl a nádas,
Locsog a tó habja:
Ki sokat válogat,
A selejtest kapja!
Ki nem néz érdemet
S többet ad a névre,
Érzeleg, képzeleg...
Bolonddá lesz végre!

A kevély virágszál
Ekképen megjárta,
Maradt bús fejének
Hervadás és párta;
S bajnokfű, hol egykor
Érte olyan szégyen:
Ott áll, ott nyomorog
Most is a rétszélén.

HALÁLFA.

- - - Isten veled!
Híven szerettelek...
Te voltál életem boldogsága
Te voltál örömem;
Virágos volt a földi pálya,
Mert te jártál velem!
Most életem hűnyó estelére
Ragyogjon még szerelmed fénye!
Hűséged vesse lágyan
A sír ölében ágyam,
Mert e szív még ott is szeret...
- - - Isten veled!'

»Szívem szaggatják ajkaidról
A végbucsúnak szavai;
Ah, lelkemet szeretném hűlő
Kebledbe átfuallani!
Szerelmem, mely csak a tied volt,
Nehéz, örök bánattá válik...!
És téged gyászol élve halva,
A sírban, a feltámadásig.
E puszta szív s halvány ajak:
Örömről meg ne nyíljanak!
Életem legyen virasztó bánat
A temető halmán utánad!«

'Nem úgy, édes hölgyem! nem úgy;
Az álom és a sír enyém;
Tiéd az élet és öröm,
Ne mulj el napjaid felén!
Szerelmed boldogított, -
Könyek között temetsz el...
Hívd vissza néha képem
Szelíd emlékezettel...
De élj örömben, boldogságban!
A holtnak fáj a hosszú bánat;
Ha szellemem mosolygni láthat:
Úgy lesz a sírban csendes álom!'

Tágas körben csapong a földi pálya,
És mintha mindig egy csapáson járna;
Összébb, összébb vonul pedig mesgyéje
Hogy végre a *vonzó* központot érje!
És míg sokat remélünk, várunk dórén:
Megnyílik a sír, e mély földi örvény;
Felettünk összefut setét homokja, -
Minden feled és mindent feledünk...!
Annál a könnynél nincsen egyebünk:
Mit a hűség hullat reánk zokogva.

A hölgy halottját földbe tette,
Feldomborult a sírhalom;

Viraszt felette akit a bú
Varázsa, kéje odavon.
És rajta rozmarint nevel
Fájdalmival, könnyüivel,
Mely lelkéből szemébe árad...
- S a holtnak fáj a vérző bánat.

Aztán sok év letűnik,
Ölt zsenge lombot a fa;
S ha ősszel sárga lészen:
Lehull, elvész alatta.
Uj himvarrást nyer a zöld
Réten az ócska szőnyeg;
Még a sziklán is, a moh
Uj sarjadási nőnek;
S mit változás nem ére:
A nő bús érzeménye!
A puszta szív, halvány ajak:
Örömrre nem mosolyganak...
S ki lenn, nem lát nyugalmas álmat:
A holtnak fáj a hosszú bánat.

Áll a magános rozmarin
A sirnak csendes hantjain!
Sohajtástól magasra nőtt,
Könnyhullatástól sarja zöld;
De egy holdatlan éjszakán
Véletlen összerendül...
Megfutván fájó zsibbadás
A sir földén keresztül.
És elveszítve ágát:
Lesz hirtelen halálfa;
Világos-sárga rózsák
Rakodván oldalára.

Ah, gazdag ott a temető
Kedves szivek hülő porával,
S a hantot hév köny hatja által:
Holott a bús halálfa nő.

Mint a sirokba szurkált fáklya
Világít halvány-sárga fénnel,
Mély sóhajtás ingatja éjjel,
Mely a gyászországot bejárja,
A mély sóhaj a sirból támad:
Ne sírjatok, ne sírjatok!
Ottlenn már boldog a halott...
A holtnak fáj a hosszú bánat!

HAJNALKA.

A kert viráginak bájos seregében
Hol a kék és fehér liliom nyit szépen
S a rózsza szomszédja viola, tulipán:
Virult a hajnalka, mint egy ifjú leány.

A kertnek virági mind ifjak és szépek!
Ifjuság és szépség aranyidejének
A tündér szerelem társa, kísérője...
- Mindenik virágnak nagyon szeretője!

A csapodár lepke hizelgő szavára:
Szerелеmtől pirúl a rózsza orcája;
Bársony-ajkával a karcsu kék liliom:
A méhe szájára mézédese csókot nyom.

A tulipán, ki a fuvalmat szereti:
Hogy keblébe nyuljon, megengedi neki;
A gyászos rozmarin, ezen özvegy virág
Előtt is, mosolygó színben áll a világ!

A virágok között, a szerény folyóka,
A pirosuló hajnalt szerette régóta;
Ki őt enyelegve hitta hajnalkának.
Hajnal és hajnalka boldogok valának.

Szeretői a kert többi viráginak,
Szellő méh, pillangó még mind aludtanak;
De jókor felkele a szerelmes hajnal,
S kedveséhez repült csóktól égő ajkkal.

Mikor jött, ragyogott egész tekintete,
De a válás perce amint közelgete:
Jobban jobban sápadt, s búcsú-fájdalmának
Gyöngyei a virág kelyhébe hullának.

Őrzötte hajnalka a drága harmatot;
Melyet hű kedvese emlékül ott hagyott;
Hőségben sok virág mig megbetegedett:
A hűs harmattól nyert kelyhe enyhületet.

Hogy hajnal s hajnalka boldogok valának:
Ellenére volt a kevély napsugárnak,
Ki, megrontásukat feltevéen magában,
Leszállt a virághoz csillogó ruhában.

Ifju, szép hajnalka! nemed dísze, éke!
- Szólt a szerény virág csapodár vendége, -
Mit keblem oly hiven, oly régen rejteget:
Engedd kibuzognom forró szerelmemet!

Ragyogó napsugár, a virág felele,
A hajnalt szeretem s boldog vagyok vele!
Méltatlan volnék, hogy éljek: ha hűtelen
Tudna lenni a hű hajnalhoz kebelem!

Szivem hűségével régen ő birja már:
Keress te más kedvest, csillogó napsugár!
Szólott hajnalka az ékes csábítónak; -
De aki folytatá szavát hódítólag:

Szép virág! a hajnal keble olyan hideg, -
S oly rövid az óra, amig enyelg veled!
Én reggeltől estig mulatok melletted,
Betöltvén szerelmem lángjával kebledet!

Hatalmas vagyok én! ösmér az ég, a föld!
Megállni sem mer a hajnal szinem előtt;
Ránézek... s elsápad arca kölcsön-pirja;
Mert azt is sugárim kegyelméből birja.

A jegenyefának egykor irigyletted:
Hogy oly magasan áll fejével feletted!
Szeress... ölelj által... s mely odafenn kéklik:
Sugárderekamon felfolyhatsz az éig!

Szólott a csábító, - s kit habozni látott:
Átalölelte a reszkető virágot;
S kit forró hevével csókolt össze ajka:
Egészen oda lett a szegény hajnalka!

Mi a büszke rózsza, s a halvány liliom?
Százszor több kellem van szerényke arcodon!
Mit ér a rezeda s istenfa illatja!
A koszorut szivem ah csak neked adja!

Célt ért a csapongó napsugár, - mellette
Hívét a könnyelmű virág elfeledte;
Sirt a hajnal, végre könyje kiszárada
S barna fátyolban járt, minő volt bánata.

Addig kedveséhez járt a nap sugára,
El nem hagyván őtet, csupán éjszakára;
Boldog még sem vala a hűtelen virág,
Ugy tetszett; keblében titkos bú férge rág.

Szerelmem, napsugár! szólt sohajtva sokszor,
Csókod és szerelmed, mely hő ajkidon forr:
Ah, olyan égető!... csupa tüzláng!... heve
Alatt hervad, lankad virágod kebele!

S midőn bánatjában meghervadt, beteg lett;
A jó hajnaltól nyert enyhe harmat-cseppet;
De a napsugárnak forró ajka legott
Felszitta kebléről az édes balzsamot.

S nem soká tartott a napsugár hűsége:
Mostan a hétszinű szivárványért ége;
Majd kacérkodni a csendes tóhoz jára,
S kacsingatott este a hegyek ormára.

Most fényes csókjai a felhőkön égtek;
A délibábnak, a puszták tündérének
Heves szerelemben lőn majd játszótársa...
- Szegény hajnalkának nagy volt bánkodása!

Nagy volt a hűtelen virágnak bánata!
Ha eljött kedvese: lángjától hervada.
Ha a csalfa sugár mellőle elmaradt:
Szíve elszorult a féltés sulya alatt.

És hitszegésének fájdalmas emléke:
Keblében emésztő, kínos lánggal ége;
Végre midőn meghült s messze vonult vala
A csalfa szerető: hajnalka meghala!

S a hűtlen napsugár meg sem látogatta
Sirját a virágnak, ki meghalt miatta;
A napraforgónak mondott szép szavakat:
Nála hajnalkának emléke sem maradt.

De nem így tőn a hű szerető, a hajnal,
Bús emlékezettel és szánó sohajjal
Este reggel eljárt a virág sirjára,
Ömölvén bánatos könnyűinek árja.

És addig kesergett a sirhalom felett,
Hogy amint eljött a megújult kikelet:
Csudát tőn a hűség s szerelem harmata,
Mert a megholt virág újra feltámad.

S ki hűtelenségét szemére nem veté:
Szerellemmel hajolt a szép hajnal felé;
Kellem és hűségtől lőn teljes kebele,
- Hajnal hajnalkával ismét boldog leve.

-

A csábító maig eljár hajnalkához,
Mézes szavaival nyájas mosolygást hoz;
De a virág, látván a csalfa súgarat:
Tölcsérét bezárja, - s hivéhez hív marad.

DÉLIKE

Indúl az új hold, - sugár-szárait
Mint egy ezüst vetélő hagyja el:
Sugáriból a csendes föld színén
Szövődik halvány, reszkető lepel;
Mely elborúl a nyugvó életen,
És arra még mélyebb álmat bocsát,
Hol a lélek bejárja száz csodás
Látmány zsibongó, mesés csarnokát.

Indúl a hajnal, - bíbor fátyola
Arany száakkal van áttörve már;
Lebben, - s a harmat róla földre hull,
Lebben - s a szellő lengedezve jár;
Zágy szender jó a mély álom helyett,
Mely hunytat, ébreszt; könnyű és szelid;
Melyben az alvó tudja, érezi
A nyugvás boldog, édes kéjeit.

És indul a nap, a gyors égi hős,
S szekerének sugár-küllőivel
Holdfényt és hajnalt messzetávolít
És a világra világot lövel;
Meggzúnt az álom és elmúlt az éj,
Ébred ki él, a föld, lég és vizek:
Az ifjult élet kedv és mozgalom
Pezsgő zajától fornak, rengenek!

Midőn a hajnal szépen meghasadt,
Megnyíltak a virágok ezrei:
A hús harmatban mosdató korányt
Illatos orcával köszönteni;

Csak a *délike* aludt csendesen,
Szemét behunyva a földön feküdt!
Nem élvezvén a reggel gyönyörét,
Amely élt, zengett, zajgott mindenütt.

»Szomszédasszonykám! régen megviradt,
Fényben, illatban fürdik a vidék;
- Szólt a folyóka a fák súdarán -
Csak te nem birtál felébredni még?«

Az ébresztő szót hallá délike,
S midőn már délen érzé a napot;
Megnyitván kelyhét meleg sugara,
A hajnalkának választ így adott:

»Hagyj engem a korány óráiban
Pihenni a jó földnek kebelén;
A déli napfény kedvesebb nekem,
Abban virúlok, nyílok, élek én!

Az én anyám ékes virág vala,
A liliomnál jóval magasabb;
Zöld lombozattól gazdag ágain
Teljes rózsák rengettek, mint a hab.

Ösméred a szellőt, ki nem lakik
És nem maradhat egy helyen sehol;
Nem kér szállást a lombok rejtekin,
Éjjel nappal megy s holtig vándorol,

Hajlékony és beszínlő módja van,
Ajkán enyelgő, suttogó beszéd;
Álmadban csókkal hinti ajakad,
És hátra sem néz röptében feléd!

Anyámat a szellő szerette meg,
S viszonszerelmet esdekelt soká;
Ha róla egy hervadt szírom lehullt:
Azt is felvette, azt is csókolá.

De a csapongót ösmervén anyám:
Hizelkedésit egykedvűn vevé;
Miből a szellő meggyőződhetett,
Hogy e virágszál nem leend övé.

Nemes kebelben csendes néma kint
Költ a csalódás és a veszteség;
Boszúra gyúl a szív, ha nemtelen, -
- Az volt a szellő, - s boszút esküvék.

Anyámra törve éjnek idején
Leverte róla a menny harmatát;
Haraggal tépte, dulta lombjait, -
S hűtvén boszúját, zúgva tova szállt.

Idétlen mérge semmi kárt se tőn,
Az első perc ijedtségén felül, -
Reggel, nevetni kezdte már anyám...
De szíve megdöbbent véletlenül;

S fájdalma nagy lőn. *Engem* nem talált,
Akit már akkor karján hordozott;
A szellő levert, a rög rám gurult...
Anyám elveszte, kisdéd magzatot.

És eltemetve; hűvös föld alatt,
Nem láthatám a szép természetet!
Anyámat hallám gyakran éjszaka,
Lányát siratni, aki elveszett.

Majd süvöltő szél járt felettem el,
És mintha száraz kóró zörgene,
Anyámtól többé nem jött semmi hang,
Jelen volt a halvány ősz ideje.

A gondos kertész jött el azután,
Megszedte a fű- s virágmagvakat;
Hogy elvesse kikeletkor megint...
- Csak én maradtam ott a föld alatt!

Nagyok valának szenvedéseim!
S midőn vihar zugott a látkörön:
A télnek első csikorgó fagya
Összébb-szorítá kisdéd börtönöm.

Kínos kétségbesés fogott elő...
Midőn felém a jó földnek szava
Jövén csendes, sugalmas hangokon,
Megnyugtató és megvigasztala:

- Húnyd bé szemed s alugyál csendesen,
A földnek keble nyugtató, meleg!
Kis magzat! a tavasz ha megjelen:
Virulni, élni majd felköltelek!

S szemem, lágy édes álom zárta le,
Egy percig tartott... s hogy felébredék:
Felengedve volt börtönöm fagya,
Hozzam hatolt a tiszta enyhe lég.

Megtartott a föld anyakebele;
Lágy, édes álmat az bocsáta rám;
És álmaimból a nap költe fel,
Meleg sugárin felvirágozám!

Nem leszek én többé magas növény,
Anyám - a földnek keblét ölelem!
Nem nyílok én meg hűvös hajnalon,
De akihez szerelem s hála von:
A fényes napnak, délben, melegen.

ARANKA

Lágy szellőben habzik a rét,
Gyors patak fut rajta végig,
Mely üdítő hűs habokkal
Önti el gyakran mellékit.

Nyílt virágtól, zsenge fűtől
Van mosolygó ifju képe;
Hangjában száz pitypalatynak
Mintha szólna, mintha élne!

A táj fényes pillangói
Szálldogálnak, nem pihennek,
Mint mosolygó édes álma
Boldogságnak, szerelemnek. -

Elvégzé a nap futását,
Csendes alkonyszellő támad,
Hosszu árnyék-óriások
Futják be az esti tájat.

A rét szélén vándor áll meg,
Szántóföldnek ért kalásza...
Olyan fáradt! messziről jön,
És szállást kér éjszakára.

S im a füvek összesúgnak:
Csak miatta baj ne érne...!
De egy kapzsi észrevevén:
Összevissza gázol érte.

S a kalászt elutasítják:
Kérjen szállást a rokonnál
Itt a szomszéd búza-földön; -
- S ő szegény, a parlagon hál.

Jött a rózsza másnap és mond:
Ékes kert az én lakásom;
Ah! de ott régóta sínlek:
Itt remélem gyógyulásom!

Kedves a táj, tiszta a lég,
A pacsirta ajka csattog; ‘
S ti rét kedves jó virági,
Magatokhoz befogadtok!?

S rét virági összesúgtak:
Mit? e rózsza ide készül?
Hogy ne lásson senki minket
Szemcsábitó kellemétül?

Mivé lesz a sárga pimpó?
Szarkaláb és a demutka,
Sárkereppel, lóherével:
Mily mellőzött sorsra jutna!

És be nem fogadva ötet,
Visszatért a sinlő rózsza,
És a szellő nemsokára
Bús halálhírt hozza róla.

Harmadnapra jött aranka;
Nyomorultra nézni is kín!
Ezer szálu vékony inda, -
Tört, lombatlan és viaszszín.

Igy esengett, így panaszlott,
Érve a rét hancsikához:
Nincs a földön maradásom,
Minden irt, bánt, üldöz, átkoz!

A szőlő s a kert vidékin
Meg sem engednek fakadni!
Ha a szántóföldre mégyek;
Tüzzel, vassal irtanak ki!

Élek kinos bujdosásban...!
Igy beszéle, felsohajtván:
Csak szabadna meglapulnom
Valahol a mesgye partján!

Összesúgtak fű s virágok:
No lássátok... istenadta!
Mily inséggel küzd az ember
Gyülölségének miatta!

Ah, fogadjuk be magunkhoz...!
Nem hasznos fű és nem is szép;
- Megsajnálunk jó növényke;
Ne szorongj ott, jöszte errébb!

Maradj köztünk lakni! Itten
Ösmeretlen a csoroszlya,
Üldöző kéz nincs utánad
Hogy indáid tépje, fossza.

Meghalunk bár, - rendre dőlünk,
S zordon télnek zöldje nincsen:
De az új élet csirája
Élve szunnyad gyökeinkben.

És helyet fogott aranka.
Oldalán a vézna szálak:
Mint megannyi éhes kigyók,
Szerte-kusztak, szerte-másztak.

Mig a föld alatt azonkép
Száz gyökérszál futva széjjel:
A rétségnek más vidékin
Bútt fel átkozott fejével.

S bármi érje a kaszálót,
Megzabáljon, vagy kiégjen:
Semmitől sincs veszedelme,
Semmi sem fog e növényen.

Fű, virág mig hervadoznak:
Ő gyarapszik, sarja búja;
Ezt elnyomja a növésben,
Azt helyéről is kitúrja.

Szűk keblű volt, nem hozott irt
A valódi szenvedésre;
S érdemetlennel tevén jót:
Nagy a rétnek bünhödése!

Mintha a tűz érte volna,
Sárga folttal képe tarka;
Hasznos fűveit gyököstül
Irtogatja ott aranka.

Sárga színével világít
A siralmas pusztuláshoz...
Terjed, sarjad, foglal, akit
Minden irt, bánt, üldöz, átkoz.

A SZEGFŰ.

Illatban úszó ékes kert felett
Arany szárnyu pillangó repkedett;
Minden virágnak a szemébe néz,
Minden virág keblén fogadni kész;
De ő közöttük nyugtalan repes,
Mint ki valami ösmerőst keres.
Ott kús hajnalka a zöld pázsiton,
Mosolyg a rózsa és a liliom,
Ott a százszorszép s égőszerelem:
De ő le nem lép egy virágra sem.

Midőn fut, fárad és haszontalan,
Szegény lepkének nagy bánatja van!
S ajkán imígyen szól a fájdalom:
- Keresztül egy összetört sóhajon -
Ah, hol van ő, kit hű lelkem szeret?
Illatos szegfű, mi történt veled!?
Nyájas szavakkal nemrég hagytam itt, -
A kertnek többi szép virágait
Diszben virulva helyökön lelem, -
Csak őt nem, aki legdrágább nekem!
Édes virágok, jó szomszédai!
Nem tudnátok hírt róla mondani?

S egy szikár özvegy szólt, a rozmarin,
Gyorsan peregvén a szó ajkain:
Szegény barátnőm és szomszédomon
Mi történt? ah én legjobban tudom!
Ha én rám hallgat, nekem szót fogad:
Nem siratnád most szép virágodat!
De elragadta a világ nagyon, -
Miért éltevel lakolt, fájdalom!

Szép volt a szegfű, színe, illata
A kertben áttündökle, áthata;
S szépség a szívnek csak kínjára van,
Mert hisz aki szép, mind boldogtalan!
Az fényes átok, édes kárhozat,

Gyöngy, mit a csiga méhébe fogad;
Rosz szellemektől bérlett hatalom,
Ha bírod: kísért, bűvös súlya nyom.
Fény, mely száz szembe bájolón nevet,
De egy kebelnek sem ad meleget;
Magát emészti föl hévségiben,
Csábítani tud, de boldogítani nem!

Szép volt a szegfű, és szépséginek
Az egész világ hódol, hízeleg;
Boldog volt: kit bár távol, megcsapa
Széjjel-terjengő édes illata.
Egy mosolygásért bűvös ajakán:
Sok szerelmes meg is halt volna tán!

S a boldog, a kevély virág körül
Van még a lég is kéjül, gyönyörül.
Pillangók jönnek édes mézes ajkkal,
Bibor-képpel mosolyg reá a hajnal;
Az éjnek gyöngéd ifju gyermeke
A harmat, titkon édeleg vele.
Enyhitni kész a lágy hűvös fuvallat,
Ha a napfény heves csókján ellankad,
... Ah! a boldog, kevély virág körül
Van még a lég is kéjül, örömmül;

S mi a gyönyörnek véget vet vala:
Nincs semmi ok! - csak... a gyönyör maga;
A szegfű bágyadt, - elszórt, - halavány,
Gyötri valami nem ösmert hiány.
Ohajt s megún szellős napsugarat,
Bántja, ha eljő, fáj ha elmarad;
Epesztő vágya van, s ha teljesül:
Elfordul attól bús-kedvetlenül...

Mitől remeg? mit óhajt? mit szeret?
Kérdő szívében nincs rá felelet...!
Érdeket, ingert nem lel semmiben,
Most merev félhalott, majd nyugtalan;
Szépsége... boldogsága... élete...
Illat... lég... szerelem terhére van!
Kedélye érzéketlen álhalott...
Ah! a gyönyörrel tultelt, tullakott!

.....
.....

Ez állapot nem is tartott soká
- Szavát az özvegy ekkép folytatá, -
Szegény szomszédom egy hús reggelen:
Halványan leltem, - és élettelen!
Nem tudja senki, hogy történt vele?

De szegény virág öngyilkos leve!
Vizsgáltam kelyhét, megrepedve volt!
Szét-tépte dús, tulteljes szirmait...
Minő ifjú még, mi boldog, mi szép!
S már csak illatja, lelke szárnyal itt.

A lepke megy... s a virágok között
A szegfű kórója búsan zörög...

A VIRÁGOK TÜNDÉRE.

A megifjult földnek határán,
A tündér, virági közt járván,
Derült esthajnal halk csendében
Kikérdezte őket gyengéden:
Mondjátok el kedves virágok
Mosolygó menny kegyelme rátok!
Kinek mi fáj? szivén mi gond van?
Ki mért eped csendes titokban?
Panaszkodjál, kérj, gyöngé népem:
Öröm lesz meghallgatni nékem!

Szálas vetés alján kinyulva,
Alélt növény feküdt az utba;
Erőt vőn rajt a fájdalom már...
S imigy szólott a vadfolyondár:

Oh jó tündér vedd el szivemről
Vedd el gyötrő fájdalmimat!
Melyek kinoznak a kegyetlen,
Hütlen buzavirág miatt.

Szeretjük egymást, - s ő imigy szólt:
Mily szép az élet, édesem!
Jer, jer, sétáljunk egyet e kéjt
Mosolygó nyári reggelen!

Bejártuk aztán a vidéket;
Megnéztük a fénylő tavat;
Közel lakó barátainknak
Jó reggelt mondva az alatt.

Itt, nyájasan beszédbe állt a
Barátságos komló velünk;
Örültünk, hogy sok jó virággal
Mulathatunk, cseveghetünk.

Amott, a parlagrózsa hítt be,
Hogy lássuk szive örömét:
Kinek az éjjel egy mosolygó
Piros kis lánya születék.

És hazatérve monda társam:
Az idő olyan kellemes,
Játszunk bujósdit! hunyj te; aztán,
Ha hallod, hogy szabad: keress!

Én hunytam; ő bujt, én kerestem,
S ő, azt a csalfa kék fejét
Fel-felüté, meg visszahuzta;
Csalogatván hátrább, elébb.

Én kergetem lélekszakadva,
S amint megfogni akarom:
Helyette rút, szurós kalászfőt
Szorít keblemhez két karom...

Elfáradtam... nagy lőn a hőség...
S elvesztve már minden nyomot:
Alig hunyám könnyűs szemem be,
Az álom mélyen elnyomott.

Kegyes tündér! most ébredek fel,
Midőn a nap régen lement,
Haza indulnék,... oly setét van...
S hol lelem fel a hűtelent!?

Vigasztalódjál szép leánykám!
A tündér így nyugtatta őt;
S gyöngéden két karjába tette
A pajkoskodó szeretőt.

Tartsd őt szorosan, tartsd ölelve,
Álmadban úgy, mint éberen!
Meglásd: nem hoz több bút fejedre,
S hozzád sohsem lesz hűtelen!

-

A tündérhölgy tovább lebegvén
A harmatos mezőn: felé
Bus panaszát, a sárga képü
Pitypang imígyen emelé:

Nem itt születtem, messze földről
Szakadtam, árva én, ide:
Testvéreim, tul a setétlő...
Bércen lakoznak, messzire!

Itt is jár szellő s harmat, a menny
Itt is fénnel mosolyg reám;
De én mégis csak visszavágyom,
Mert mégis szebb az én hazám!

Ott a kies rét a patakkal,
Amely vizével itatott;
Ott vannak őseim, barátim,
Ott láttam én meg a napot...

Kegyés tündér! honvágy öl engem,
S megőszül bús fejem hamar...
Bárcsak feltépne s messzedobna
Egy szánakozó zivatar;

De én tudom: hogy itt halok meg!
Ah, bár csak édes magzatim
Repülhetnének őseikhez,
A kedvező szél szárnyain!

Leányom! a tündér viszonzza,
Miért e bánat, e panasz?
E föld oly kedves lesz idővel,
Amilyen kedves volt amaz.

Te itt maradsz, - de magzatidban
Legyen meg vágyad, örömed:
Szárnyat tűzök rájok, - s honodba
Őket mind visszaküldheted!

Mint annyi apró lég-hajósok
Az ég csendes szellőiben,
Őseidhez átevezhetnek
A messze kéklő bérceken.

-

A tündér nyugtató szaván, a
Pitypang vigasztalódva van;
Midőn a vadszegfű sohajt fel
Az út mellől fájdalmasan:

Bánatba van fejem borulva!
Halld jó tündér! történetem:
Te színes, illatos virágot
Adál kegyelmesen nekem.

Boldog valék! uj, uj kecskkel
Ruházott a jó kikelet,
Gyöngéd szellő, nyájas pillangó
Csókolta arcom s keblemet.

Kóró vagyok most, -! szánni tud csak,
Ki bús beteg képemre néz...
Jó tündér, vedd el rólam a kint!
Mely gyász éltémnek oly nehéz!

A hangya erre járva egyszer,
Kíváncsian tekintve rám,
Dicsérgeté karcsú növésem,
Pirosló ajkam, zöld ruhám.

Én csak hallgattam és nevettem
Ezt a bohó kis állatot:
Ki engem ilyenén beszéddel
Mindennap meglátogatott.

De jötte sűrűbb és beszéde
Merészebb lett szemlátomást;
Mig hévvel tartott lábaimnál
Hosszú szerelmi vallomást.

Oh szép virág! hajolj le hozzám,
Engedd csókolni kebledet!
Szeress...! légy boldog is, ha szép vagy...
Boldogtalan, ki nem szeret!

Fenyegetőzni kezdte aztán,
- Folytatta a hervadt virág, -
Hogy megrohan, ha eltaszítom,
S gyökerestül kidönt; kirág.

És végre mit mivel! Dühében
Felfut karcsú derekamon...
Ah, ki tudná hiven leírni
Félelmem és irtózatom...!?

Éles körmét keblembe vágta
S csókjával, tiszta ajkamat
Illette búján, a kegyetlen,
Gyönyörrel nézve kínomat. -

Egyszer, pusztító bánatomnak
Okát kérde a hangyales;
- Kicsiny állat, mely a fővényben
Lakik s élelmet ott keres. -

S kihallgatván a jó bogárka
Vigasztalólag így felelt:
Szegény virág, csak légy nyugodtan;
És bízd reám a szemtelent!

Aztán az úton, merre hozzám
A rút, félelmes hangya járt:
Egész éjjel dolgozni hallám
A jóindulatú bogárt.

Lest ásott, - mely mint a folyondár
Tölcsére olyatén vala;
Szabályosan szaladva össze
A mély fenékig oldala.

Alján elrejtett az állat,
Véknyan fedő fővény alatt, -
S jövén a hangya: a veremnek
Egyenesen neki szaladt.

Ahol meggördülván alatta
Az ingatag homok-szemek:
Ő, a veszélyt hozó mélységbe
Hanyatt-homlok lehempereg.

Ott, mint a tigris, rárohanván
A hangyales megölte őt. -
Én ujjá lettem...! dult virágom
Elhullott és szebben kinőtt.

Boldog valék...! elhozta ismét
A pillangót uj kellemem;
A gyöngéd szellő nyájasabban
Ringatta karjain fejem.

De ah! rövid volt boldogságom,
A nyugalanság visszatért;
Mely ismét elhervasztja, látom,
Megifjult éltel kellemét.

Az én oltalmazó bogárkám
Hirtelen megszárnyasodott
És elrepült...! ah, most ki véd meg?
Ha hangya jó, én meghalok!

Vigasztalódjál, jó leányom!
Felelt a tündérhölgy neki;
A rózsának kezem tövist ad,
S téged nem tudna védeni?

Én illatos, piros enyűvel
Kenem be termeted, nyakad;
Ha ellenséged újra jönne:
E lépen ott vesz, ott ragad.

-

A tündértől oltalmat aztán
A bércek gyöngyvirága kért:
A rút ördögszekér esengett
Régóta már szerelmemért.

Mind hasztalan mondtam ki néki:
Hogy én őt nem szerethetem;
Undorító édeskedéssel
Keseríté meg életem!

Addig boszantott, hogy miatta
Elhagytam a kies mezőt,
S lakást egy tószigetbe vettem,
De éltem jobban ott se tölt.

Mert üldözőm szünetlen ott állt,
Velem szemközt a part felett;
Közel már nem férhetve hozzám:
Bólingatott, integetett.

Ez úgy boszantott...! s nyugtalanná
Tevé egyhangú napjaim!
Gyakran álmodtam: hogy keresztül
Gázolt a tó hullámain.

És a sziget ködös legében
Halovány és beteg valék;
Kétségbe kellett volna esnem:
Ha még, meg nem sajnál az ég;

De üldözöm sárgulni kezdett,
Beteg lőn s végre meghala.
S én visszatérvén a mezőre:
Boldog levék mint valaha.

Kiket oly rég láték, örömmel
Köszöntém a virágokat...
De ah! borzasztót kelle érnem:
Engem kísértet látogat...

A holt ördögszekér, ha szél fú,
Bősz tánccal ellenem rohan;
Szár az oldalbordája, csontja
Csörög, csattog borzalmasan...

Kegyelmes tündér! tőle ments meg!
És mond a hölgy: megmentelek!
Hol ékesen váltják fel egymást
Az enyhe völgy, a zöld hegyek:

Az erdőségben lesz lakásod,
Sűrű bokor tövén, ahol
Zengő madárka rakja fészkrét,
S a kísértet nem kóborol.

És a bérce, a bokrok alját
Többé elhagyni nem lehet!
De illatoddal messze szállhatsz
Betöltve földet és leget.

-

Most a szelíd démutka szóla:
Ah, én igen beteg vagyok!
Hol talállok mély bánatomra
Enyhítő irt, gyógybalzsamot?

Hű kedvesem sirjába szálla,
S én, mint az üldözött futok;
De égető gyötrelmeimtől
Megmenekülni nem tudok.

Gyötrelmedtől, szegény leányom!
Hiába futsz, bérce, mezőn:
Még jobb, ha tárgyához közel vagy...
Menj -! s lakozzál a temetőn!

-

A tündér szóla gyöngéd ajkkal, -
Azonban meghasadt a hajnal,
S ő eltűnék a lanyha szellőn:
De minden, amint mondta, meglőn:

Kedvesét a folyóka karja
Reá-folyván ölelve tartja;
S örömmel elmondhatja róla:
Hogy hűtelen nem volt azóta.

A pitypang boldog, - szállva messze
Léghajózó magzatja ezre.

Az enyves vadszegfűt a hangya
Kerüli, nem hogy megrohanja.

A bérci gyöngyvirág nem retteg
Jöttén zörgő kísérteteknek.

Démutka nem fut, benne mely ég:
Fájdalmától hogy megmenekjék;
Közel van inkább egyre hozzá:
A temetőkertben lakozván.

A MOHOK.

Követségben, két szál moh jött a
Tündérnőhöz s beszélt:
Te meggyógyítád a virágok
Fájdalmait, sebét.

Im, üdvözlötet általunk a
Mohoknak erdeje:
Hatalmad jóvoltát s kegyelmed
Éreztessed vele!

A mohok kisdéd népe közt él
Egy ősi hagyomány:
Hogy egykor nagy, sötétlő fenyves
Valánk a bérc fokán.

Hasonlitunk is a fenyőhöz,
De ebben nincs öröm;
Mert alacsony, bús törpeségben
Tengődünk e kövön.

Tündér! add vissza kis mohoknak
Elébbi termetünk,
Hogy ismét a bércet borító
Sötét fenyves legyünk!

„Magas fenyves valátok egykor:
S vagytok kicsiny mohok,
Elbűvölés nehéz hatalma
Feküdve rajtatok.

Szegény asszony élt hajdanában,
Táplálgatván magát;
S hogy száraz fát szedett az erdőn,
Egy abroncsot talált.

Gondolta: kulcsából kibontván,
Jó lesz ez is neki!
S hogy jobban a zajdába férjen:
Apróra tördeli.

De amidőn magát kirúgta
Az abroncs: - hirtelen
Emberré változott, - az asszony
Se holt, se eleven...

Nagyot nyujtózván szólt az ember:
Jó asszony, köszönöm!
A bűvös bodnár kínozott meg,
Kivel sok a pöröm.

De szólj: mivel szolgálhatom meg
Szives jó'karatod?'
S gyorsan felelt az asszony, amit
Ijedtében tudott:

Légy keresztapja gyermekemnek...!
Jó! mond az idegen,
S hogy majd a vig keresztelőbe
Maga is elmegyén.

A lányka meglett, s nőve szépen
Kifejlett idején;
Félkeze volt anyjának, olyan
Szófogadó, serény.

Szívén szelidség, s kellemektől
Tündöklött homloka;
Látszott rajt a keresztapának
Tündér-ajándoka.

De a szegény asszony beteg lett,
S elküldé gyermekét
Fürdőfürért, melytől bajára
Könnyebbülést remélt.

Kiment a lányka és az erdőn
Gyógyfüveket szedett,
Mídon az irigy fenyvek, össze-
Sugtak feje felett:

No lássátok! fű és virág itt
Most is gyéren terem...
Jertek, boszúljuk meg magunk e
Pusztító gyermekén!

S földig borúlva lombjaikkal
Az ösvényt elfedik;
És zúgnak-búgnak, mint mikor nagy
Szélvész kerekedik.

S hogy fel s alá ijedve futkos
Az eltévedt leány:
Az ág megtépi köntösét, és
Sebet karmol nyakán.

Sír a lány: hogy huzom ki itt a
Félelmes éjszakát?
Ki visz anyámhoz? s egy közel hang
Felel: keresztapád!

Nyájas, jó embert lát a gyermek,
Kezében görbe bot;
Haza vezetlek én, leányom,
Ne búsulj, légy nyugodt!

Aztán botjával nagy keresztet
Rajzolt a levegőn...
Mire a zúgó fenyveseknek
Csak a hült helye lőn.

Apró, zöldes moh lett a földön,
Hogy aki abba jár:
Ne tévedjen meg sűrjében
A legkisebb bogár.

Valátok zúgó, büszke fenyvek,
Most törpe kis mohok;
Mig a megbúvölési évek
Eltelnek rajtatok!'

A FEHÉRLILIOM MENYEGZŐJE.

Bájos, mesés virág élt egykoron,
A hervadást nem látó fényszirom;
Ha harmatjából, méh vagy lepke itt:
Megnyúlni látta élte perceit.

Ha szirmait megnyitta éjszaka;
Kék színben látszó fénnel csilloga,
Amelynek messzelátszó udvarát
Sok szárnyas vendég szállongotta át.

Most nem virúl...; mert elátkozva rég,
Esetét tudják a virágregék,
Melyeket, ha jó csendes tiszta éj,
Egymásnak a virág el-elbeszél.

Kerek tó állt ott s tágas pusztaság,
 Hol lakozott a bűbájos virág;
 Szomszédos levén a tájon véle
 A parlagrózsa, az ő kedvese.

De a rózsának sok bús napja van!
 Mert a fényszirom jő-megy untalan.
 S ha utja célját, végét kérdezi:
 Hideg, kitérő választ ad neki.

Egyszer, hogy várja, búsul és remél:
 Hozzá megy a beszédes éji szél
 És mond: szegény, őtet ne várd haza...
 Az álnok virág téged megcsala!

Délnek, virágos úri kert vagyon,
 S benne legszebb a fehérliliom;
 Fényszirom őtet eljegyezni ment,
 S ma éjfélkor már menyegző leend.

Vezess odáig, jó szél! engemet,
 Szól a virág és könye megered;
 S a két vándor megy, sebesen halad,
 Nagy messze éri már a virradat.

Ha a virág fáradtságtól piheg,
 Hűs szellő-társa legyezgeti meg:
 És vad kétséggel küzdve kebele,
 Nyájas dolgokról beszélget vele.

Süt a nap s mindig magasabbra hág...
 Déltájban már elérik délibáb
 Tündérorságát, melyen a vizek
 Fehér hullámi általrengenek.

A puszták tündérhölgye ott lakik,
 Légvára, mely épüle a napig,
 Üveg ladikként hintáz a habon,
 Melyet egy intés, más más tájra von.

A fényes nap, kit délibáb szeret,
 Ha vet reá borús tekintetet:
 Tündér-várát lerontja hirtelen,
 És bánatában láthatlan leszen.

Vadrózsa látta a tengert s habot,
 Mely tornyot, erdőt ketté szaggatott
 És gyakran hátra-néz félelmesen:
 Mert ott is látszik már a bús elem.

Szellő! kérd e táj tündérasszonyát,
 Hogy habzó tengerén bocsásson át;
 Mondd, hogy sietek, mondd, hogy arra von
 Boldogtalan szerelmi fájdalom.

Ment a szellő, - s egy hosszú felleget
Hajtván a légben, visszaérkezett;
A felleg árnya hid lőn a habon,
S jó parlagrózsa átmegy szárazon.

Est-hajnalon s az éjnek csendiben
Megy a két vándor és nem is pihen;
Végre elér a kerthez, hol az éj
Csendében áll már a nászünnepély.

Vendégekül meghíva voltakak:
A táj virági, - s a csergő patak,
Hanem ez csak futtában tére be,
Sietős útja lévén messzire.

Az ifju költő: holdsugár, kinek
Ábrándos arcán függ a lánysereg;
A jó táncos szellő el nem maradt,
S jól megforgatta a virágokat.

S ki gazdag zöld ruhába öltözött:
A gyöngyvirág, a vendégek között,
Frisitőül hűs bérci harmatot,
Fehér kristály-csészékben hordozott.

A kert virító hangafáinál,
Éji fülmilék kara hangicsál;
A nyárfa kedvét vig tapsban leli...
Minden oly fényes, olyan ünnepi!

És vígad, vígad a szép nászsereg,
Felette illat-zászlók lengenek;
De a menyasszony szép nővére még,
A kékliliom, meg nem érkezék.

Az oltár, egy nagy bokor rozmarin,
Szentelt gyertyaként függnek ágain
Világító szentjánosbogarak;
A boldog eskü van még hátra csak.

A fényszirom már ott áll, és vele
Karcsú arája, bájos kedvese;
Lelkében édes habzó gondolat,
Tagján előmlő hószin patyolat.

...A fák közé fut el most fényszirom,
S lázas kedéllyel visszatér nyomon;
Felindulás ül szép arcúlatán,
A nagy perc megrázó hatalma tán...?

S az ünnepélyes, a nagy perc, jelen:
Egymáshoz hajlanak szemérmesen
A jegyesek, - de liljom felsikolt
Hóköntösén vér... s vértől annyi folt...!

Zavar s rémület... ah ki fejt meg...?
A bús szellő, ki most előlebeg,
Elmondja: eddig mint kísértel el
Kis parlagraózsát nagy gyötrelmivel.

S hogy állanának a fák rejtekén:
Oda rohant a gyilkos vőlegény,
Megölte a leányt kegyetlenül...
Ugy lőn befestve drága véritűl.

És a násznép a rózsához szalad...
Vérében lelik a zöld fák alatt!
Szánják, siratják: oh jó kikelet!
Ne hagyd meghalni szép szülöttedet!

S a jó virágnép *felsiratta* őt,
Hű parlagraózsza új életre költ;
De vére elfolyt, pirja elveszett, -
S a kertben, kecses fehér rózsza lett.

Leghűbb barátnők rózsza és liliom...
Kedves bú ül a halvány arcokon;
Fájdalmok egy, - egy sorsnak lett vala
Mindkét virág özvegy menyasszonya!

S parlagraózsának ha tán vágya kél,
Honát látni a tó vidékinél:
Vizén a délibáb felemeli,
És megmutatja messziről neki.

S a kiontott vér meg sem hűle még,
A büntetés rögtön következik:
Mert a gyilkos vérfüvé változott,
Teremve bűnéért vérharmatot.

És amiképen mondja a rege,
Megjönne újra régi kelleme:
Ha letörné, ki hetedik gyerek,
De ezt a szellő nem engedi meg:

Mert mihelyt rajta lát vérharmatot,
Mit jel gyanánt nagy kinnal izzadott:
Lefujja róla, - s a virág marad
A ránehezült átoksúly alatt.

A KÉK LILIAM ÉS PIPACS.

‘Csendes éj szállt a világra,
Égen, földön hallgatás van.
Harmatárban megförodtem,
Megförodtem holdsugárban!

Jer' leányzó, jer pipacska!
Öltöztess fel dísszel engem;
Testvérem nászünnepélyén
Ékesen kell megjelennem!'

És felel rá a leányzó,
Aki titkos tervben fárad:
»Legszebb vagy te kék ruhádban;
Ah ne vesd le kék ruhádat!«

Éji fénynél elvesz a kék,
Csillogó piros ruhát hozz!
Jobban illik a piros szín
Nászörömnnek víg zajához!

És dult-fult a lány magában:
Ah, mi szépek más virágok!
Hordva kék, fehér, piros mezt...
S én rut hamuszinben járok!

Irigyen néz másra a szem,
Gyönyörködve kellemében;
S csak én érezzem, sirassam
Szomorú megvettetésem?

Jó kékliljom! hasztalan vársz,
Elviszem piros ruhádat...
Legalább egy édes órát,
Díszem árán hadd találjak!

Várt a liljom, hasztalan várt, -
Mások régen elmenének;
Végre hallja milyen gyászos
Vége lőn az ünnepélynek.

Mikor aztán zöld kastélya
Lombos rejtekit bejárja:
Hült helye már a pipacsnak,
S véle eltűnt díszruhája.

'Menj! s rabolt díszedben, álnok!
Örömed soká ne legyen.'
Mond a liljom, és azóta
Megmaradt kék köntösében.

S a pipacs díszes, pirosuló
Ruhát hord e pillanattul;
Ah, de dísze oly múlandó...
Reggel nyílik, estig elhull! -

IZSÓP ÉS VIOLA.

A halmon, melyet zöld erdő ölel,
Két virág lakott egymáshoz közel;
Az izsóp egyik s a vadviola,
Mind a kettő kíváncsultott vala.

A kertben jó volt dolguk. Dudva, gyom
El nem nyomá a virágágyakon.
Hőség s hidegtől óva, - szomjatag
Fejőkre fris vizet locsoltanak.

De mivel rólok a kertész keze,
Minden túlajtó lombot lenyese;
Ábrándozók, elégületlenek,
S megúnják a jó kerti életet.

El a mezőre! a szabadba, hol
A csermely ömlik s a madár dalol!
Szabad természet, te légy új hazánk, ‘
Hol a kertész kezét nem nyújtja ránk.

A két virág a bérce lakója lőn,
Ott tengenek halványan, szenvedőn.
S ha csendes est van s a vész nyugoszik,
Borúsán hangzanak panaszaik:

Még sem nekünk való ez a vidék!
Hol a szegény virág kifagy, kiég;
Hátunk megett magas vadon hegyek,
Mik idecsalják korán a telet.

A lég oly éles, a föld csupa kő, -
Virágok helyett gyér mohotka nő;
Rosz illatú belend, mérges növény;
S kék gomba támad a fáknak tövében.

Valamennyi szél s vihar itt lakik, -
Ugy bömböl, úgy zúg késő hajnalig!
A kertben díszlénk, itten elveszünk...
Ez a vad vidék nem való nekünk!

‘S a boldog kertet mikor hagytad el?’
»A menyegzőkor!« - az izsóp felel.
‘Oh én elébb! ugyan mondd el nekem:
Mi történt aztán a bús éjjelen?’

»A fénysziromból mi lett, azt tudod!
S hogy tőle a násznép széjjel-futott.
De a vakand, ki ott kertész vala
Hogy járt, midőn vadrózsa meghala?!

Ott kuttogott a sűrű fák megett,
Midőn a véres gyilkosság esett;
A hívó szélnek ily választ adott:
Mi baj, mi baj? rövid-látó vagyok!

Pedig mindent tudott, és látta jól
Az eseményt a fák homályiból;
A parlagrózsát ép ő adta ki:
Szép vőlegény, jer! itt vár valaki...

De meglakolt, mert elsülyedt; - setét
Lyukakban tölti kínos életét.
És amikép hazudta egykoron:
Rövid-látó lett s él csaknem vakon.

S mint mestersége vala idefenn:
A földet ásni, túrni kénytelen;
És élte, e haszontalan dolog
Miatt, folytonos veszélyben forog.

S a kert, mely akkor csaknem pusztá lett,
Kiheverte a fájdalmas sebet;
Azt mondják: most még dúsabban virúl...
Mért is jöttünk el onnan botorúl!?

Mi boldogítja vagy szenvedtet
Az embert: a szív s annak érzeti!
Mert fény és árnyék, bánat és öröm,
Együtt lakoznak minden földvön!

Maradjon itt a vadbérc és a hegy!«
S a két virág a kertbe visszamegy;
Köszöntvén őket a virágsereg,
Szívesen látja a megtérteket.

A bokros izsóp és a viola
Azóta ismét a kertben lakik;
De látszik a teljetlen violán
A falusi élet mind e napig.

ÉGŐ SZERELEM.

Honnan származott az égő
Szerelemnek szép virága?
Nyíló szirma úgy piroslik,
Mintha vérbe volna mártva.

Éjjelenként mért sohajtoz
Olyan hosszan, olyan mélyen?
Hisz boldogság és öröm van
Festve csillogó színében!

Midőn parlagrózsa szívét
Fénysziromnak gyilka érte,
Mely szerelemtől piroslott:
Földre omlott drága vére.

És amint hull és patakzik,
Így kiált a hűtelennek:
'Igaz voltam, elhajoltál...!
Te megöltél, - én szeretlek!'

S hideg föld a vért elissza,
Benne minden élet elhül...
De a holtat visszaküldi
A mosolygó kikelettül;

Mert bár a szív nem dobog már,
S érzéketlen, föld alatt van,
Amely lángolt benne egykor,
A szent érzés halhatatlan!

Hol kihullt a föld porára
Parlagrózsa forró vére:
Hatalma a szerelemnek
Új virágot hozza létre.

Ez sohajt oly hosszan... mélyen...
A magános éjszakában:
'Hű maradtam. hűn szeretlek
Az életben, a halálban!'

S kinek szirma úgy piroslik,
Mintha vérbe volna mártva:
Hulló vérből lett az égő-
Szerelemnek szép virága.

HAVASI RÓZSA.

Hol tél, tavasz, nyár
Fogóznak össze:
Felhőkbe nyúló
Bérc oldalán
Havasi rózsa
Nyílván, szelídebb
Lesz a rideg táj
Virúlatán.

Fenn a magasban
Nincs szaggató kéz,
Nem hat föl addig
A kandi szem;
Szelíded arcán
Boldog mosoly van
S mi búra hívná:
Nincs semmi sem.

A tiszta légben
Élvén, születvén,
Hol a derűs menny
Sugárt lövel:
Alantiságban
Szenny nem ragadt rá,
Mint aki jár a
Földhöz közel.

A kerti rózsák
Szépek, kevélyek;
Sajnálva a kis
Távol rokont:
Egyet közülök
A bércre küldnek
Ki a virághoz
Érkezve, mond:
'Sorsod, - kietlen
Bércen nyomorogván -
Szívünkre vettük
Kis rózsaszál!
Jövel közinkbe
S légy boldogabb ott...
- Szebb is lehetsz még! -
Mint itt valál!'

»Szép, büszke rózsza!
Menj vissza és mondd:
- Köszöntve a jó
Testvéreket, -
Nem hagyom én el
E zord vidéket;
Mert boldog éltem
Csak itt lehet!«

'Hogyan? mohos szirt,
Bús, törpe fenyvek,
S hólepte ormok
Szomszédaid!
A menny ha dördül
S villáma csattan:
Reszket, nyög a táj...
S boldog vagy itt...?

Lenn a lapályon,
Hol gyors patak foly,
S jár lanyha szellő
A kert felett:
Nem jobb leélni
Illatba' fördve,
Szeretve, ifjan
Az életet...?!'

»Csak éljete ti
Kéjben, örömben,
Színesre festett
Rácsok között;
Én a szabadban
Vágyok maradni,
Ahova engem
Sorsom kötött!

S ha éles a lég,
A táj kietlen,
Szegény, sovány föld
Mohot terem:
Mondd meg, szülőtti
Szerelme nélkül
- Elvesztve azt is -
Mivé leszén?!

Ha csendes a táj
S madár dalolgat!
Ha csattog a menny
S a vész üvölt;
Reggel, vagy este,
Éjfél homályán,
Minden jelenség
Örömré költ!

Ébredve: látom
A völgyet, ormot...
S örömré gyúlad
Tekintetem; -
S végpillanatját
Hunyó szememnek
Könnyebb, ha rajtok
Feledhetem!

Ott hosszú évek
Itt egy rövid perc;
Ott fény, öröm; s itt
Bú, fájdalom...
Mi könnyű lenne
Évek s öröm helyt
A percet és bút
Választanom!

Kóro tebenned,
Szülőtte-földem!
Inkább leszek, mint
Máshol virág!
Szébb itt az ősz, mint
Máshol tavassza;
Az éj, mint máshol
A napvilág!

Szeretve hozzád
Simúlok...! érted
Én nem cserélek
Más idegent!
Oh mert előttem
Hazám! te földed
Minden fűszála
S porszemje *Szent!*«

A LILIOMOK HARCA.

Szép fehér liliom! a gondos természet,
Hóditó kecsékkel mért áldott meg téged?!
Ha te nem oly pompás diszköntösben járnál,
S nem volnál bájolóbb minden más virágnál;
Ha bűvillatodtól a méhe és lepke
Lábadhoz nem hullna, kéjtől részegedve:
Ellened az irigy féltékeny virágok,
Szép fehér liliom, nem ütnének pártot!

A szép virág ellen összeesküvének
Máskéféle liljomok: sárgák, tarkák, kékek;
E kevély teremtés egy nemzetség velünk!
Vagy mi nem liliom névvel neveztetünk?
És ő uralkodják felettünk kevélyen...!?
Jertek, alázzuk meg! - így zúgnak az éjben.

E pártos felkelést, a sárgák és tarkák,
Irigy mivoltokban leginkább akarták;
A szelíd kék pedig, vonva, rábeszélve
Elegyült a gyászos összeesküvésbe.
A sárgákból egyet választván vezérnek:
A fehérililjomra haddal ütni készek.

Elcsendesült a föld, közel volt az éjfél, -
Négy szótalán tábor mozog a holdfénynél:
Buzogány-fejét a tarja fennen tartja,
Kivonva a sárgák sásalaku kardja.

És így közelegnek, harctúl égve bátran,
Remegés van csak a kékek táborában;
A fehérek hada, mint egy hószin fátyol,
Melyet szellő ingat a mezőben távol:
Bája fegyverével hullámszik előre;
Legkevesebb számra, de legtöbb erőre.
Arcok tiszta fénye és a hold világa:
Bűvös fehér ködben olvadnak egymásba;
És tükörében az éji délibábnak,
Mint egy szellemtábor, - s magasulva állnak.

És a fehérektől íme követ mégyen,
Hószinű zászlócskát tartván a kezében;
Csendet, békét, ajánl a pártos feleknek,
Elmondván: mily szégyen, hogy így ellenkednek!
S hogy okot nem adott soha nemzetsége,
Sem szóval, sem tettel a gyűlölkedésre;
De ezek: kard-ki-kard! nem is várják végig
A követ beszédét, - s a csata kezdődik

Előre nyomul a sárgák zászló-alja
S erősen ví, de a szerencse megcsalja;
Mert aki most kemény rohanással támad:
Nagy ijedség között fordít gyorsan hátat,
S rendetlen futásban egy tónak nyomatik,
Hol a mély iszapba süllyedve hónalig,
Nád és gyékény közül többé ki nem lábal,
S ott marad a vezér egész táborával.

És a másik csapat, a kékek csapatja,
Magát a győzőnek szívesen megadja;
Kedve ellen vett részt s a gyász ütközetben,
S ha el nem csábitják, rábeszélve ketten:
Fehérliljom ellen fegyvert ő nem is von;
Ah! hisz abba régen szerelmes már titkon.
Most megadja magát, sorsával kibékül:
Édes a halál is a kedves kezétül!
S midőn már a győzők lábánál hevernek,
Bevallva a vétket, megbánást, szerelmet:
Ölélő karok közt fogadja melegen,
A bűnt: bocsánat; a szerelmet: szerelem!

Már csupán egy tábor áll a pártos részről,
Mely a fehérekkel megmérkőzni készül;
Tábora a tarka tigris-liljomoknak,
Kik győzni, vagy esni, de futni nem fognak.
Szerencse s elszánás küzdik a két pártnál,
Egymásfelé nyomul és egyik sem hátrál;
De im kelet felől hűs szellő támada,
Mely által a fehér liljomok illata
Rá-foly s verődik a tarkák seregére,
Mint egy bűvös árvíz... s a csatának vége!
Az erős illattól mert megrészegülten,
Alélva dőlnek el a harmatos fűben.
És lefegyverezve, foglyaul esének
A bűvös hatalmú győzők seregének.

S a fehérliljom, kit a jó természet,
Csudálatos bájjal oly dúsan tetézt:
Hogy csak szégyenülten állhat más mellette,
- Megirígyelt helyét ismét visszavette.

A méh és a lepe, bűvös illatátul
Részegülten, most is lábaihoz kábul.
Nem irigyek többé reá a virágok,
S nincsen oly vakmerő, aki ütne pártot.
A tarka liliom azóta szolgája,
Járván tisztelettel s szerényen utána;
A sárgák családja, hova hajdanában
Lesülyedt, ott maradt a tó- és mocsárban;
De hő kebeléhez a szelíd kék liliom
Szerелеmmel simul csendes esthajnalon.

TUBARÓZSA S KÉK JÁCINT.

Elmult a természet
Hosszu téli álma;
Öltözködve a föld
Zöldelő ruhába.
Az ég arca nyájas
Harmatot, sugárt hint;
Kertnek szép virági:
Tubarózsa, jácint.

Az virul fehérülő
Illatos fejével;
Ez, a tiszta mennynél
Bájosabban kékel,
Mintha a fehér s kék
Liljomok szerelme
Szülte volna őket...
Mását rálehelve.

És ugy is volt a két
Virág származása;
Boldog kéj öléből
Jöttek a világra.
Az iker-testvéren
Van dus illat és ék:
Egyik hordja apja,
Másik anyja képét.

Mint malasztos béke-
Mint szerelmi zálog:
A harc éjszakáján
Lettek a virágok.
Hogy édestestvérek,
Mit sem tudva róla:
Egymást hűn szerették
Jácint, tubarózsa.

Hanem a fehér- s kék
Liliom: szüléik,
Két testvér szerelmét
Visszatetszve nézik;
S titkon kiméletlen
Terveket koholnak:
Hogy szakadna vége
A boldog viszonynak.

De hű szívvel a csel
Mire tudna menni?
Az igaz szerelmet
El nem rontja semmi!
S még hivebben simul
Virág a virághoz,
Míg egy hatalmas kéz
Elválást határoz.

Tiltva van, de mégis
Össze-összejőnek!
Míg a sors örökre
Elválasztja őket.
És hogy látni egymást
Alkalmok se légyen:
Egyik nyit tavasszal,
Másik nyár-középen.

Korán jön a jácint
S szétnéz e világon:
De még a völgy, halom
Áll pusztán, kopáron.
Elbusúl, - nincs sehol
A hű tubarózsa...
S aludni a földbe
Visszamégyen újra.

S midőn nyárban a szép
Tubarózsa ébred:
Virágban áll a kert,
Diszlik a természet.
Az ég arca nyájas
Harmatot, sugárt hint...
Ah, csak ő hiányzik:
A gyöngéd kék jácint!

CSUDAFÁ.

‘Haragszom rád, hűtlen teremtés!
Bizalmatlanságod megöl...
Szeretlek én, - s hőszin virágom
Kelyhét csak érted nyitja föl!
S te titkolódzol...! az nekem fáj!
Ah édes méhem, mondsza már:
Miért, hogy néped a virágok
Nedvét, porát megszedeni jár?’

Ekkép esengett kedvesének
Az ujságvágyó csudafa
S megbájolá a gyöngé méhet
Szépsége és jóillata;
Mert e virág, színe s szagára
Hajdan a kert csudája volt,
Irigylették a rózsá, liljom...,
- És a szerelmes méhe szólt:

»Legyen, megmondom! a virágból
Mézét készíti a méhsereg;
Mely édes, édes... mely a harmat-
Cseppnél százszor édesebb;
De tavasz véled! múlik a perc, -«
Szólt s eltűnék a levegőn, -
Míg a virág kíváncsisága
Most még inkább izgatva lőn.

És jött a jó méhecske másnap;
De a virág bágyaszkodott;
Tölcsére béborult, sohajtván:
‘Ah én igen beteg vagyok!
Te, csak te gyógyíthatsz meg engem!
Orvosságom megálmodám:
Hozz nékem édes, édes mézet...
Másképp meg is halok talán!’

»A jó tavasz, kedves virágom,
Gyógyítsa meg fájdalmadat!
De mézet hoznom a köpüből,
Ah, nem lehet... nem... nem szabad!
Nálunk nincs törvény; a királynő
Munkában csak fő más felett;
S ki a közkinccstárt meglopá, oly
Átkos raj még nem született.«

‘Hagyj hát meghalnom, hűtlen méh...!’
Nyögött a tettető virág;
S másnap jobban alákonyúla,
Aztán úgy elhagyá magát,

Hogy a méh e kínos zavarban
Magáról megfeledkezett,
S tölcsérét a ravasz virágnak
Szinmézzelel rakta, tömte meg.

Örült a méh, bár vétke nagy volt,
Hogy a virág jobban leve;
Melynek jóillatban fürödve
Emelkedék ismét feje.
A nyájas égnek langy sugára,
A hajnalnak harmatja van;
Ezernyi bája a tavasznak...
- Élt a virág nagy boldogan.

S míg hozzá a szorgalmatos méh
Csak este-reggel mehet:
Egész napestig ott csapongott
A szívesen látott lepe.
Mint a szép hölgy hú lenni nem tud:
Ilyen a bájos csudafa;
Kelyhén a rablott mézet issza
Kacér pillangó ajaka.

Ah, hol vevéd e drága nedvet?
A lepke kéjjel felkiált;
'Aranyszájú, szép csapodárom!
Felelt szavára a virág,
Ösméred a méhet? szegényke!
Ő hordja a mézet nekem...
Mindenkép kedvemet keresvén;
Pedig én nem szívelhetem!'

És tovaszállt a lepke. Másnap
Járván újabb kaland után:
Egy méhet megrakodva látott
Pihenni a rét lapuján;
No csak dolgozzál, jó bogárka!
Kiálta gúnyosan neki,
Oly édes a méz! oh a mézet
A pillangó is szereti!

És a királynőnek bemondván,
Mit útjában hallott, a méh,
Kéré: hogy őt örködni hagyná...
S a királynő megengedé.
Azon reggel megint betegnek
Tettetvén a virág magát:
Mézet vitt a szegény szerelmes...
De most az ő útjába állt:

Hah, itt van a tolvaj! kiálta...
S fellázad rá a méhsereg, -
Halál az áruló fejére!
Mond ily kemény ítéletet,
Mely rögtön végrehajtva is lőn,
S ki vesztének oka vala:
A végkinokkal küzködő méh
Megátkozó és meghala.

És a nehéz átok, mikép az
Erős méreg rögtön hatott:
A rét kalandor pillangója
Ördöglepévé változott.
Magán ocsmány halálfejet hord,
Fél a fénytől, rom közt lakik, -
És régi csillogó alakját
Nem nyerte vissza e napig;

De csacska nyelvét elharapván,
Hogy többé ne beszélene;
Nem szíhat illatos nedűt, a
Virágok kelyhéből vele.
Hanem midőn leszáll az este:
Elhagyja bús rejtek-lakát,
S a méhkasok körül, az éjet
Éhes vággyal virasztja át.

S ki régi díszét elveszíté,
És undorító lőn szaga:
A kertekből, mint éktelen gyom,
Kitiltva lőn a csudafa.
Kinjában hoz tüskés gyümölcsöt...
Árokban, útfelen tenyész;
S mi tölcsérében ott maradt még:
Méreggé vált a régi méz.

REPKÉNY.

Magasan áll az ősi vár,
A hegytetőnek fellege;
Komor, sötét a vár fala,
Mint a várúr tekintete.

De van napfény, mely a borút
Enyhítse, hajtsa nyájasan:
A vár urának jó, szelíd
És angyal szép leánya van.

Hallott a leány fegyverzörejt;
Látott kemény vad képeket;
Sok, harcokon edzett vitézt:
De egyet sem szerethetett.

Hallott merengő hárfadalt,
Mely hű szerelmet hangozott:
És megszerette a leány
Az ifju vándor-dalnokot.

S hogy fenn viraszta ablakán,
A szellő, a lombos vidék,
A csermely és a holdsugár:
A dalt fülébe zengi még...

S éjjel, a dalnok képe volt
Melyet szerelmének keze
Mosolygó nyájas álmai
Tündérvásznára hímeze.

A hölgy nem mondta, hogy szeret,
A vándor-dalnok hallgatott;
De a szem híven elbeszél
Sok titkos, mély gondolatot.

És a várúr haragra gyúl,
Mert két szívnek titkába lát, -
A dalnok lantját eltöri,
S kitiltja várából magát.

Zordon, sötét a vártorony,
Halovány a fogoly leány;
Könyben, vízben áll egy virág
Magas cellája ablakán.

S megszólal csendes éjjel, a
Letört virág: 'én kedvesem!
Nem látod-e, mint hervadok
Rabasszonyommal idefenn?

A hölgy szerette dalnokát,
Én tégedet szerettelek;
Boldog volt titkon a leány,
Boldog valék én is veled!

S hogy elvevé a dalnokot
Az irigy sors kegyetlenül:
Engem letört, és úgy adott
Bús hölgyének emlékjelül.

Magasan áll a vár fala, -
Isten veled, hű kedvesem!
Én nem soká elhervadok
Rabasszonyommal idefenn!'

S a repkény búsan feltekint,
Mely volt a várkertben alul,
S beszélgetének hajnalig
Szerelmöknek fájdalmirul:

‘Ah, bár innen lehullanék
Karjába, aki hűn szeret!’
»Ah, vagy mehetnék én oda
Hiven meghalni fenn veled!«

Igy mulnak éjek és napok, -
Szegény költő! hol vándorol?
Sohajt még a letört virág,
Él még a szép halvány fogoly!

Letört virág sohaja ez:
‘Könnyebben meghalnék talán,
Ha itt volnál, ha hervatag
Fejem kebledre hajtánám!

De holtan sem látsz, - hogy behints
Szemed hulló könnyűivel:
Elhervadt virágait
Csak a boldog hajítja el!’

S szavára repkény felel,
Csendes homályos éjeken.
- S a hang mindegyre közelebb, -
»Megyek, megyek, hű kedvesem!

Mely a boldogság idején
Szelid gyönyörben ringatott:
Ápolgató karom között
Muljék el vég-pillantatod!«

Kúsza a repkény, - s főlebb, főlebb
Kapaszkodván gyorsan halad;
Folyásba ment indáival
Befutja a kormos falat.

S míg haldokolva a virág
Vég-szirmait hullatja fenn:
A hű repkény emelkedik...
- Emel a tiszta szerelem!

A fal magas és meredek, -
De a repkény főlebb hatott;
Édes, kinos találkozás...
Elérte a váráblakot.

Ott a repkény hű karja közt
Szólt a virág: ‘én meghalok!
De a tiedhez forrtanak
Én életemből a napok...

Mi késő őszig hátra volt,
Mi még reám nézett vala:
Reád maradjon életem
Zöld lombjának virúlata!

Igy két élettél töltsed át
Zöldelve a telet, nyarat;
Elhervadok, - de élek így
Én is tebenned s általad!’

A tört virág elhervadott,
Alusznak a költő és leány, -
Romokba dőlt a büszke vár,
De a repkény zöldel falán.

Kihűl, hamvad a kebel...
De túl időn és életem:
Örök virúlatban vagyom
A költészet és szerelem!

VADRÓZSA.

Szeress... szerelmed hű legyen,
És tiszta, mint a réteken
Csillogva lejtő csergeteg;
Hűtlen kebelre könny pereg.

A büszke rózsza ajkirúl
Tüzes szerelmi csók pirúl:
A csapodárnak kebele,
Szerelmi vággyal van tele.
A liljom érte sápadoz,
Ajkára csókot lepke hoz;
Hozzá, szegény folyóka fel,
Lábát ölelve esdekel.
A szegfűt, mályvát, rozmarint
Szerette, s elhagyá megint.
S újabb szerelmi élvezet
Miatt kaland után eped.

S éjfél midőn az óra üt,
S halotti csend lesz mindenütt:
A kertből titkon kiszökik,
Futván a habzó rétekig.
Ott hízelegve meg-megáll
A rét gyöngéd viráginál,
Csábítva szól, keccsel felel,
Midőn szerelmet esdekel:
Tavaszmosolya, kék iboly!
- Ajkának méz beszéde foly, -
Édes virágom, jer velem,

Légy holtomig szerelmesem!
A kertben a zápor el nem önt,
Csak ajkam hint rád csóközönt,
S mely sugár- s szélről védni fog,
Föléd lombos sátorra vonok!

Az ibolyácska elmene,
Gyönyörben úszva kék szeme:
Rózsájához közel, helyet
Fogván, a kert lakója lett.
De ki keblét, érzelmivel,
Könnyelműen rabolta el:
A rózsza hűtelen leve...
Könyekben úszva kék szeme:
Az ibolyácska hervada,
Míg meg nem ölte bánata.
A könnyelmű virág pedig
Ujabb kaland után esik.
És szól, kit szenvedélye hoz,
A tónak sásas partihoz:
Ah, karcsu sárga lilium,
Szeretlek... légy menyasszonyom!
Jer e mocsárból oda, hol
Édes harmatcsermelyt iszol!
A tágas kertben, mindenek
Írígjeim hadd légyenek,
Ki látna meg? ébren ki van
Az éj késő óráiban?
Jer, jer... kiért régen eped:
Te boldogítsad szívemet!
S elment a sárga lilium,
De hervad már harmad-napon:
Forró a föld, a lég rekedt,
S kinzó szomszédságban eped...
A rózsza csókja, könnyei
Bírnák a kint enyhíteni:
De az már más virágra néz...
S a sárga lilium elenyész.

A harmadik nap éjjelén,
A távol fekvő bércre mén
S járván a gyöngyvirág körül:
Kalandjának hiún örül.

‘Bércek szép hölgye, gyöngyvirág!
Meghalok, büszke rózsáig
Előtted...! ah mert kellemed
Lábadhoz ígéz engemet!’

»Szép szó ömöl szép ajkadon,
De tüskéid vérzők nagyon!
Csábítasz s ölsz, - ne jőj idébb!
Én nem leendek a tiéd!«

‘Bájos virág! ne érts balul:
Eljegyezlek menyasszonyul...!’
»Késő! szentgyörgynap éjjelén
Kikircs mátkája lettem én!«

‘Hadd és feledd kikircsedet,
E vad kietlen bérc felett...!’
»Ah, e vad bérc édes hazám,
Sirom, ha elvirágozám...!«

‘Királynő kertem-, szívemen!
Jer... jer... ne nézz oly hidegen...!’
De szókat hasztalan keres:
- Kalandor, elkésel... siess;!!

És visszatér a rózsafa,
A perc kevés, a kert tova...!
Siet, siet, de hasztalan:
Az óra elsuhanva van.
S midőn a puszta útfelen
Egy árokpart felett megyen:
Kakasszó hangzik...! s ő legott
Csipkebokorra változott.
A csipkerózsa szintelen,
Telj nélkül elhull hirtelen;
Tüskéje szűrő, s ágain:
Vérszin gyümölcsben függ a kin.
Árok, garád lakója lőn,
Tengődve él parlag mezőn;
S az illat a bokor felett:
Szebb mult felől emlékezet!

TÉLI ZÖLD.

‘Miért örültök a tavasznak,
Földnek virágai!?
Ha ismét elhervadva fogtok
A sirba szállani!
Virágtalan fog állni a rét,
Lombatlan lesz az ág...
Mit ér a disz, ha hervadandó?
S a kurta ifjuság?

Mi haszna hordom én pirosló
Virágom, levelem?
Tavas mindenható tündére!

Vagy oltsd el életem,
Hogy kurta napjaim virúlat
Többé ne érje, - vagy
Az ősz derén, a tél fagyán is
Zöld köntösömbe' hagyj!'

Igy háborogva, mond a tündér:
»Mit kívánsz, balgatag?!
Az ősz derén, a tél fagyán is
Zöldelni hagyjalak?
A hervadás szelid halálát,
Éltedtől elvegyem?
Boldog, vidám megifjulásod
Tavasszal ne legyen...?

Ne bánd, hogy meghervadsz, elalszol,
S ifjuságod rövid;
Ébrenlét s álom alkotják az
Életnek gyönyörít.
Sziklákon a moh száz tavaszt lát, -
Egyet a lilium;
S amaz, rideg tengésben él, - ez
Gyönyörben gazdagon!«

De ő mégis csak zúgolódék...
S mond a tündér: legyen!
S reá zsibbasztó, tompa álmat
Bocsáta hirtelen...
Rideg tél volt, midőn felébredt.
Meghalva volt a föld;
Csak ő állott a holt világban
Zölden, a téli zöld.

És míg örült e változásnak,
Bánat rengette meg:
Kis kék virága lőn, az ékes
Piros fürtök helyett.
Meghozza azt is a tavasz majd!
Igy biztatá magát.
Kitől az ősz nem vett el, annak
Diszt a tavasz nem ad!

S egyedül állt... a gyöngye társak
Mélyen aludtanak;
Nem zengett víg dal, - és körölte
Nem csergett a patak.

Föltépett lombja nászbokréta
S halotti koszoru...
Ő a rideg, kiholt világban
Leginkább szomorú!

Fagyolvasztó lehelletével
Megjött a kikelet:
Öltöztetvén diszes ruhába
A halmot, réteket.

Örült minden, buzgott az élet
Az új lét ünnepén;
Csupán ő nem tudott örülni
A téli zöld, szegény!

A tündér megjelenve monda:
Remélj...! s türd sorsodat!
Örök zöld vagy, bár elveszítéd
Piros virágodat.
Egyik szívnek reményt ad a sors,
Másiknak örömet;
Ha nem kellett öröm: reményben
Éld át az életet!

VIZI LILIOM.

Zúg a sűrű nádas hosszú mély morajjal,
Hogy a bölömbika bőgése is elhal:
Metsző csátéjával vesszőzi a tavat,
S még keményebb csapást buzgánnyal osztogat.

Zúg a tó, feketén forog fel hulláma,
Mint mikor a földet vakand túrja, hányja;
Nehéz habokat vet a nádas fejére,
Az izmos zsombékot megingatja mérge.

Szélvész zaklatta fel a nádist és tavat,
Legiszonyubb szélvész, a felbőszült harag;
S melyek elébb békés szomszédok valának:
Egy nő miatt élethalálra csatáznak.

Két hatalmas tündér sajátja volt a rét;
Ez birta a nádist, amaz a tó vizét;
De tündér-országnál a kincs többet ére:
Mit szép nevében birt a nádas tündére.

Szerették is egymást sok századig híven.
De van-e mit bizni szép hölgy szerelmében?
A tündérasszony is ábrándokba mélyed...
Álmodván szerelmes vágyinak új képet.

S amint künn merengett, csendes, holdas estén:
Tekintete a tó tükörére esvén,
Megrettent... mivelhogy egy tündérszép alak
Állt merőn ránézve, a tükör-víz alatt.

Nézte a hölgy, hosszan nézte szív-dobogva...
Most egy nádbokréta hullván a habokba:
Összerezzen a víz... eltűnt a jelenet,
De már az ábrándos tündérhölgy szeretett.

Ah, őt láttam, őt, a tavak tündér urát!
Sohajta... s álmaiknak engedvén át magát:
Hűtlen gondolatok lopódtak lelkébe,
Kisértvén szüntelen a víz-király képe.

A sohajtó vágynak kedvezett az éjjel, -
És segített szőni titkos ingerével
Az ábrándok tarka, bűbájos fátyolát,
Melyet a tündérhölgy habzó keblén von át.

Puha, meleg éj volt, nehéz durva része
Aludt az életnek, meg vala igézve;
Mely illattól leve ittasabb, ittasabb:
A lassu szellőtől alig rendült a hab.

Nem volt éj a szellem- s finomabb világnak;
Fenn volt a szerelem, az ábránd, a bánat!
Fenn volt a tündérhölgy, - s titkos gondolatja
Gyermekekkel magát emésztőn mulatja.

Jó szárcsa, mond egykor, beszéld el csak nékem:
Minő világ van ott a mély tófenéken?
Van-e a vitzündér titkos lakához út?
Láttad-e már őtet? azt mondják: nagyon rút!

Fényes tündérhölgy! a szárcsa válaszola,
Aki rúttnak vallja, nem látta őt soha!
Én gyakran járom a mélységes vizeket;
De ami ott vagyon, leírni nem lehet.

A tündérkastélyban építettett a fal
Tündöklő csigákból, ezer változattal;
Tengercsendben hallgat a csudás fal mélyen,
S ha vihar zúg, az is nyilvánvaló lészen.

S mintha szivárványból volna, a fedele:
Nagy aranyhalak zöld, kék, piros pikkelye;
Ilyen két nagy hal van a kapunál őrrül:
S megvillámlik a víz, ha mozdul, fényétül.

Nagy félve jutottam egynehányszor oda,
S egész elvakított a tündér-palota;
Hát még belül...? mondják: csudáknak csudája!
Meleg tajtékbul van a vitzündér ágya.

S a vizpalotától, mélyen a föld alatt,
Egy hosszú sikátor a tengerbe lyukad,
Amelyen egymáshoz a nagy víz-világnak
Hatalmas urai látogatni járnak.

S midőn a nap leszáll tengeri ágyába,
Átárad a tóba ragyogó sugára,
Sárga, zöld, kék színben lángolnak a habok;
Még a barna sár is aranyszínnel ragyog.

De mind ezek, mint pára elenyésznek,
Szépsége mellett a tó fejedelmének,
Aki mostan fekszik sápadtan, betegen,
Azt beszélnek róla: hogy baja szerelem!

Igy szólott a madár, s lebukva eltűnék,
Míg a hölgy kebelét, szerelem, vágy, kétség
Ingatja, rengeti, mint a gyenge nádat
Rengeti a hullám, mely rája kiárad.

S megjelent a szárcsa tündérnél gyakran,
Titkosan beszélvén csendes alkonyatban;
S akár a mélybe szállt, akár onnan jött fel,
Tele volt ajaka mézes üzenettel.

És nőtt a szerelem, nőtt a vágy ekképen.
Egyszer csak megzudúl a nádas éjfélnben:
Elveti bújában rengő bokrétáját,
Sivitva hagyja el a bíbic tanyáját.

A nádasok ura felriad álmából,
Kitekint a tóra, - de im csak elámúl...
Mert bájos nevével a vizek tündére
Azon percben tűnik a tó fenekére.

Utánok kap a vég remény- és kétségben,
S csak neje zöld fátyla marad a kezében;
Azt is a tó rengő habjaira csapja...!
Rettentő fájdalom, rettentő haragja!

Zúg a nádas, sással vagdalja a tavat,
Még keményebb csapást buzgánnyal osztogat;
Zúg a tó, habot szór a nádas fejére,
Az izmos zsombékot megingatja mérge.

De már mind hasztalan küzdelem és harag, -
Messze van a tündér a hullámok alatt!
A tépett nádasban hosszú mély moraj van...
Fájdalom sohajt a hosszú mély morajban.

Mi édesebb a méz- s tiltott szerelemnél...?
Lenn a bájos hűtlen kéjben, gyönyörben él.
Ha alszik, ajkának édes sohajtása
Fényes buborékul jön a tó habjára.

Hanem az édes méz s a tiltott szerelem,
Ha megkeseredik, keserű szertelen!
Az orzott mennyország nem tartott sokáig:
Csupán a hirtelen jövő hold fogytáig.

Mert amint fogyása lőn a holdvilágnak;
Ugy fogyott szépsége a vizek urának.
Undok tói csuda lett végre belőle...
Irtózva fordult el a tündérhölgy tőle.

Holdtöltén megszépült s neki dalmahodott;
De most a tengerből jöttek új alakok:
Ifjú hullám-lyánkák, oly gyöngédek, szépek,
Kik a tó-királyal bizton enyelgének.

Jöttek habszakálu, mohos képű csudák:
Kik a bús tündérnőt kinozták, faggaták; -
A boldog múlt és a hűtlenség emléke,
Meggúnás tövisét szurkálták szívébe!

Visszavágyott most a nádasba, - s ajkának
Meleg sohajtási fölfelé szállának;
S meleg sohajából, mely búval született:
Sárga hinárvirág termett a hab felett.

S amint észrevette azt a tó tündére:
Levarázsolta őt a tó fenekére;
Erősen a földbe gyökerezett lába...
Ah, nincs visszatérés elhagyott honába!

Tűnődött... sohajtott... s ha vissza nem térhet:
Legalább hogy lássa hivét s a vidéket,
Vízi liliommá változott, - s ekképen
Emelkedett ki a habokból fehérén.

A nádas tündére járt-kelt a tó színén,
Mindenütt szerelme fájdalmait vívén,
Hogy bájos hűtlenét csak egyszer is lássa:
De mind hasztalan volt sovár vágyódása.

S gondolta magában: így meglát a mélyben...
Jobban célt érek tán madárnak képében?
S fogadást tőn: hogy míg nejét meg nem látja:
Lesz a rétek, tavak repkedő sirálya.

Ott virít a liljom, szép hűtlen nők képe,
Elnyelő haboknak csalárd mélységébe'
S kínozó emlékül, a tó hulláminál,
Mellette eltépett zöld fátyla uszdogál.

A jajgató sirály hitvesét siratja,
Hitvesét keresi a liljom illatja;
Eped a másikat meglátni mindenik:
De sirály s liljom egymást nem ösmerik!

KOLOKÁN.

Szép volt a kolokán terebély rózsája,
A nádas vidéke büszke volt reája;
Ha kinyílt fejét a hullámon ringatta:
A hideg habok is hevültek alatta.

Hogy a habkirály s a nádas-tündér neje
A víz tükrén által egymásba szerete:
A szárcsa lett köztök a szerelmi posta,
Az üzeneteket titkon vitte, hozta.

Azok közt, kik hozzá szépet tenni jártak,
Igy szólt a kolokán egyszer a szárcsának:
‘Mennyit rimámkodtál, hogy adjak egy csókot...
Ha ujságot mondasz, most lesz benne módod.’

Aki a vizeknek mélységeit járja,
Megőrüle ennek a kéljelgő szárcsa;
Szólt megelőzőleg: »legyen kívánságod,
Ami tőlem telik, teljesülve látod!

Engedd hát szép virág! megcsókolni képed,
S én egy nagy titokba avatlak be téged...!«
S elmondja a madár a szép kolokánnak,
A két szerelmes közt a dolgok hogy állnak.

...»Akkor lassan feljő a habok királya
S a tündéresszony már a víz felett várja;
Felébredvén pedig a nádas tündére,
Akad szép nejének csak a hült helyére...«

Szép kolokán-virág, a felelet helyett
Megadta a csókot, s jóízűn nevetett, -
És mond, hogy elbukott a szárcsa a mélybe:
‘No ez szép kis kaland, s még szebb lesz a vége!

Hogy a vízkirályal megszökik asszonyom,
A férjének talán meg kéne mondanom...
Nem szenvedne annyit, bár nem lenne boldog,
De... szép mulatság lesz... így hát még se szólok!’

Mit a szárcsa mondott, megtörtént csakugyan.
A szép tündéresszony örökre odavan!
Fájdalma iszonyú a nádas urának,
Kit a rét virági csüggedt fővel szánnak.

Hanem volt olyan is, ki rajta nevetett,
És mulatságosnak tartá az esetet;
Mivel most járt el a kolokán nyelve,
S a dologgal a tó, a rét el volt telve.

S mit a nádas ura tarta mély titokban,
- Hogy szívét gúny, szégyen ne vérezze jobban, -
A rut csacska virág mindazt elbeszéli:
Ez s ez a hölgy-rablás titka, körülményi.

Csak nagy későn jutott a tündér fülébe,
Hogy széltiben tudja titkát a tó népe;
És nem birt nyomára jönni, hogy ki által
Mulatja magát a közhir fájdalmaival?

De a hűtlen hölgyet kétsége, bánata
Vizi liliommá midőn változtatta:
Melyek a csalásban részt vettek egyképen:
Szárcsa és Kolokán bűnhődtek keményen.

Amannak, ki volt a bűnösök postája,
Sütteték nagy szégyen-bélyeg homlokára,
S mely nem akkor beszélt, mikor kellett volna,
Meglakolt érte a kolokán-rózsa.

Elveszett illata, elveszett virága,
Szine vagy setét-zöld, vagy halavány-sárga;
Mint a fűrész éle, olyan lett levele
S nem szólhat, - mert magát hasgatja meg vele.

Szégyenében lakik a vizek fenekén,
Csak néha bukkan fel: virítás idején;
Megutált, megvetett. Fűrész-nyelve pedig
Akképen élesül, amikép vénhedik.

GYÖNGYHIM.

Gyöngyhim s démutka egy mosolygó
Réten virultanak;
Szerették egymást, - fájdalom, hogy
Köztök folyt a patak!

Egymást ölelni, még az éjnek
Óráin sem lehet...
Egymásnak a két bús szerelmes
Hő vággyal integet.

Mit ér az élet ifjúsága?
Mit ér a hő kebel,
Ha vágy és szenvedély tüzében
Magát emészti fel...?

Mi haszna van megrakva gyönggyel
Nyílt kelyhem gazdagon:
Ha mindazt én, kedves virágom,
Reád nem rakhatom!?

Sohajtott a gyöngyhim s leejté
Bús hervatag fejét...
Tavas van, fényes és virágos
De néki zord, setét.

Fátyolka, a rét zöld vidékin
Ki vígan szálldogált,
Hallá a szót, és látta a jó
Szerelmes bánatát.

S imígy szólítá meg: ha azzal
Enyhítéd kínodat:
Van mód, hogy kebled gyöngyeit szép
Kedvesednek od'add!

Én azzal könnyen átrepülök
A zúgó patakon,
S ajándokod, szerelmesednek
Nyakába aggatom.

Örült a gyöngyhim s általadta
Sziromja gyöngyeit,
Miket fátyolka, a pataknak
Könnyen repülve, vitt.

A jó virág nézett utána,
És szíve reszketett:
Mi szép lesz ő! ah mintha látnám
A kedves gyermeket!

Fátyolka szállt... szállt, - és alatta
Volt épen a patak:
Midőn a gyöngyök a futamló
Habokba hullanak...

S mint a gyöngy a patak vizében
Gyorsan fenékre mén:
Ugy süllyedt el a két szerelmes
Bú s kétség tengerén.

S a rétnek legszebb két virága
Sárgul idő előtt...
Kedélyökön a bús halálvágy
Sötéten vész erőt.

Egyszer szép, csendes nyári éjen,
Midőn a föld halott,
Hallának - a lég susogva lágyan -
Imilyen szózatot:

Emelkedjék, beteg virágok,
Lelankadt fejetek!
Remény s vágy üdve életünknek...
Ti csak reméljetek!

Addig mienk, mig messze fénylik,
S ha birtokunkba jut:
A boldogság, ez égi fáklya
Már akkor elaludt!

Akarnátok egymás ölében
Láz közt hervadni el:
Mint ifjan élni a sovár kék
Édes gyötrelmivel!?

S tudnátok a vak szenvedélynek
Karjába vetni mind:
Mi annyi kéjt ad s annyi bűbájt
Szűz arcotokra hint!?

Nem szánnátok a szívnek álmát?
És volna lelketek:
Hogy a pezsgő vágyért, unalmas
Valót cseréljete!

Eltelnék a szív a valóval:
De a vágy és remény
Jótekonnyan izgatva, üzve áll ott...
Frisen tartja, mint harmat a virágot
A nyárnak idején!

Gyöngyhim s démutka most is a zöld
Réten virítanak;
S hiven szeretnek... *mert* közöttök
Foly most is a patak.

Ifjan maradt meg kebleikben
A boldog szerelem;
A vágy s remény hűvös harmatja
Locsolva csendesén.

S fátyolka, nagy munkába fárad:
Maig az elesett
Gyöngyöt keresve repdes ottan:
A gyors patak felett.

NEFELEJTS.

Szállj le, szállj le, csendes éj!
Alszik a föld, álma mély...
Andalító félhomály
Leng a hold sugárinál.

Hallja a nyugvó csalit
Fülmiléje hangjait;
S úgy tetszik, ha felkele,
Hogy csak álmodott vele.

Lassan reppenj, éji szél,
Míg szerelmed álma von!
A harmat születni fél,
Reszkető falombokon!

A virágok nappala
Csillagfénynél felderül,
Alszik a föld, meghala...
Mi vagyunk fenn egyedül!

Lágyan lejt a hallgatag
Éji tájon a patak;
Könnyű, titkos szellemek
Csapnak át a hab felett.

Jertek, jertek fürdeni,
Rét virágzó hölgyei!
Rózsa, liljom, gyöngyvirág,
Nefelegtsek, ibolyák!

S a virágzó gyöngye nép
A patakba félve lép...
S fürdik... fürdik hűsiben,
Bájosan, szemérmesen.

S melyet annyi kar, kebel
Bűvösen érint, ölel:
Szerelmes lesz a patak...
S egy virágot elragad.

Gyorsan észrevétlenül,
Kapta el a többitől,
S örömében csengve foly...
Karjain a szép fogoly.

S merre mennek habjai:
Halk sohajtást hallani...
Míg a szép virág-sereg,
Vesztett társán kesereg.

Felkutatva fű, bokor:
De a virág nincs sehol!
S ah, gyorsabb a csermelye,
Mint hogy futhassanak vele!

Nefelegtsnek búja nagy...
Szép virágom, merre vagy!?
A hab elvitt, édesem...
Látlak-e, vagy sohasem!?

És keservében megáll
A pataknak partinál;
Kérve kéri gyors vizét:
Hozza vissza kedvesét!

De az gyorsan fut, csereg...
A lefolyt hab tér-e meg?
Eltűnt boldog óra, ha
Jön-e vissza valaha!?

A nefelejts, lakhelyet
Választ a bús part felett.
Nem tud ő felejteni...
Kék szemének könnyei
A gyorsan futó patak
Hullámába omlanak. -

KÉK IRINGÓ.

Szerelem! éltünk napvilága...!
Szívünknek kéjes kínos álma!
Feneketlen bűbájos örvény...
A mennyből gyújtó tűz, ölü fény!

Boldogságodnál, ami által
A halandó az égbe szárnyal,
Melyek sötét pokolba dobnak:
Gyötrelmeid csupán nagyobbak!

Két szép virág: iringó s a kék
Liljom, egymást régen szerették;
A föld színén zengő tavasz van...
Ifjuság, élet a tavaszban!

Kik a liljom körül virulnak:
A kert virági szépek, dúsak.
S iringó gyakran látva őket,
Lelkén ábrándképek szövődnek...

S ki oly feltűnő színre, bájra:
Leginkább a rózsát csudálja;
És álmában is, napfelkeltig
Csak a rózsával tépelődik.

A kék liljom gyöngéd szerelme
Nem költi boldog érzelemre,
Derült nyájaskodási annak:
Kelletlennek s terhére vannak.

Mert ilyen a szív...! boldogság van
Meleg keblével birtokában:
S keresni azt, egy kába álom
Hurcolja messze pusztá tájon.

A vágy a szívben rejtve mélyen.
Mint a gyökér a föld ölében;
És bár sokáig ottmarad: - majd
Kibúvik onnan s lombokat hajt.

Szeretvén a kacér virágot:
Iringó a rózsához vágyott;
És lángoló vak szenvedélye,
Tüskés karjába vitte végre.

Az esthajnal szelid világa
Ellobbanván: az éj beállta.
Iringó s rózsza a nagy éjben
Kéj-mámorban valának ébren...

S az éj rövid volt... a gyönyörben
Gyors szárnyakon az óra röppen;
Az ég már szürkült támadatrúl,
Hogy a kalandor visszafordúl.

És a virágágyat beérvén:
Hol a liljom szenderge békén,
Rengvén a lágy hajnalszellőben...
Kebléhez szorítá erősen.

Nem azért, hogy tán még szerette,
Csak szilaj tűzben gyúlt ki kedve,
Hogy amely fonnyasztá éltét:
Szerelme, vágya boldog célt ért.

Hogy lázasan keblére zárta,
Felébredt megcsalt hű virága,
Sikoltás hangzott gyöngé ajkán...
S iringó - holtat tartá karján!

És a kalandor küzd magával:
Mi történt itt? miért? ki által?
És merően a holtra bámul...
Hogy választ nyerjen ő magátúl.

De most mindent tud! - karja, keble
Szúró tüskével van belepve...!
A tiltott kéjelgés ölérül
Hozá gyilkos, gyötrő emlékül!

Hűtlen sziven nő szúró túske.
A liljom keble általütve...!
S a gyilkos, szive vérét kéken
Magán hordozza életében.

Sőt midőn már kóró, kiszárad:
Befutván a sik pusztá tájat,
Hol a szél holtan úzi hajtja...
A kék vér és a túske, rajta.

A sirnál mindent elfelejtünk,
Mi kéjt, vagy kint adott az élet;
Csak a szerelemnek nincs vége,
Sugárzó, vagy setét emléke,
A más világon is kíséretet!

PERPÉTUEL.

Bús virágán a perpétuelnek
Titkos vágyak sohajtási kelnek;
A sohajtás száll a violához...
S vissza, fájó meg nem hallgatást hoz.
Szerellemmel néz a szép virágra,
De ez hideg, mellőző iránta!
S hogy előtte bős lelkét kitöltse:
Három követ mégyen végre tőle,
Kik háromszor meghajolva mélyen,
Violához így szólnak nevében:

Folyóka:

Amióta láttalak,
Álmam, nyugtom elveszett...
Ah, hallgass meg... vagy ha nem:
Vedd el e bús életet!

Ákácvirág:

Lelkemben az érzelem
Tiszta, fényes, mint a hó;
S nem tudom kimondani,
Mily forró, mily lángoló...!

Örökzöld:

Mi a válasz...? ajakad
Még ne, ah ne mondja ki...!
A reménnyel szívemet
Engedd még ámitani!

Hallja mindezt a kert violája,
De kitérő választ adva rája:
Gyötrelmére perpétuelnek
A virágok búsán visszamennek.
Több sikerrel mégis aki járjon:
Követségbe mégyen újra három,
Kik előtte meghajolva mélyen,
Szólnak a bús szerető nevében:

Kalász:

Érted égek, szép virág!
Ah, tekints rám nyájasan...
Szívemben a szerelem,
Hervadhatatlan mint magam!

Jázmín:

Boldogits, ah boldogits...
Ne légy olyan idegen:
Egy füzérbe fonjon az
Édes boldog szerelem!

Istenfa:

Ha tudnád mit szenvedek...
Gyötrő kétség habja hány!
Szívemben a bú lakik...
Arcom könyús, halovány!

»Nem szeretlek... nem foglak szeretni!«
A kegyetlen válasz ennyi.
És utószor a kevély virágnál:
Megjelen még három bús virágszál,
Kik előtte meghajolva mélyen,
Igy beszélnek küldőjük nevében:

Havasi rózsza:

Pusztá lett a szép virág...
Messze szállott a remény...!
Csillag és hold nem ragyog
A csalódás éjjelén!

Szomorú fűz:

E kebelben nem maradt
Csak a gyilkos fájdalom;
Mégis aki adta ezt:
Áldanom kell, áldanom!

Gyopár:

Végem eljött... örökre
Hervadatlan maradok!
Hű szerelmem tart meg úgy...
Isten hozzád... meghalok!

Útra kelvén a követ-virágok:
Néz sokáig viola utánok;
Jobb szeszélyben, bánni kezdé tettét,
S várja: hogy jön tán még egy követség!
Ah, de nem jön, - nincsen aki küldjön...
Hol meleg szív sohajtási keltek:
A kebel s ajk megszáradva állnak...
Lelke elszállt a perpétuelnek!

A FAGYÖNGY.

Viola mond felsohajtva:
Nem jól bántam véle mégis,
A szegény perpétuelle!
Hű szerelmét megvetettem,
Eltaszítván őt magamtól!
Lész-e aki így szeressen:
Ilyen hévvel, ilyen híven?!

S kiválasztván két virágot:
Követségül, nagy titokban
Küldi a perpétuelhez,
Nyájas édes izenettel,
Mely megbánást rejt magában,
Megbánással hő szerelmet.
S két követ ha küldetését
Végzi híven, végzi titkon,
És jó választ hozva jő meg
A virágtól, messze földről:
Fényes és dús lesz jutalma!

Elindul a két virágszál,
S menve menve, mendegélve:
Érnek cifra úri kertet;
Alig mernek benne járni,
Szólni épen nem merészek
Ösmeretlen sok virág közt,
Melyeket szült idegen föld
És takargat ápoló gond,
Hogy a drága dudva nőjön!

Érnek tágas rónaságot,
Hol meghajlik a kalászfő;
S ha szellő jár a mezőkön:
Habzik, úsz az árvalányhaj.
Délibáb a láthatáron.
Járnak ingó lápok hidján,
Szólnak a bús égerfához:
Ösmerkednek a tavaknak
Tarka-barka gyermekével;
A karcsú sáslijom ott nő,
S fehér nimfa hóarcával.

Érnek halmot, bércet, erdőt,
És tájékin föltalálják:
Az illatdús gyöngyvirágot,
Szép, szelidke ibolyácskát,
A kegyetlen vad hunyorral.
És amint megy két virágszál:
- A magas fák közt haladván, -
Pihenjünk meg! monda egyik.

Megpihentek; - monda aztán:
Bejártunk már annyi földet...
Gyöngé társam! vajh ki tudja:
Végeződni hol fog útunk!?
Látod-é ezt a magas fát?
Nosza hágj fel rája gyorsan!
- Könnyü lesz az néked! úgyis
Indaféle a családod, -
S nézd meg: a hely, merre tartunk,
Közel, avagy messze van még?

És miképen ez tanácslá:
Az a sugár fára kúszik,
Föl, föl a zöld gyenge ágra,
Mely van a fa koronáján,
Melyen hintáz a madárka,
Mit a szellő is megingat,
Harmatcsepp is terheül van;
S gyöngé testét a virágnak
Birja könnyen, tartja kedvvel,
Édes kéjt sziv illatából,
Szerelmes lesz ölelésin!
S a virág, mig elmerülve
A kilátás gyönyörében,
Némán bámul a magasban:
Gonoszt gondol társa itt lenn,
Nehány szócskát vinni, hozni:
Mi szükség van két követre...?
S az eljárás dús jutalma
Nem jobb lesz-e egymagamnak,
Mint amazzal megfelezve!?
Gonoszt gondol s végrehajtja:
Földre szállni a magasból
Hogy ne tudjon s vesszen ott el:
Kettévágja társa lábát!

- A virágnak lába a gyök. -
S fájdalomában összerándul
Fent az érző, véres inda
Szakadt hurként egy csomóba.
És mond a fa a virágnak:
A jó földtől elszakítva,
Rád keserves hervadás vár!
De ne halj meg, élj... virulj itt...!
Ágad ágaimmal, élted
Életemmel forrjon össze;
Vérem legyen a te véred,
Vénülésem ifjuságod!
Légy a fának díszé, gyöngye!

-

Viola vár, hasztalan vár;
Két virágszál vissza nem tér;
Sorsukat, mely van titokban
A virágok népe közt, csak
Az erdőség fája tudja,
Melynek ágán a *fagyöngy* függ,
És alatta *gomba* támad,
Színes, mérges és veszendő.

KIRÁLYVIRÁG.

Midőn leszáll a csendes éj
És minden élő elpihen:
Egy titkos, láthatlan világ
Van ébren néma csendiben.

Lágyan susog a levegő...
Megrendül a tavon a hab;
Ott szellemek suhannak át,
Itt víztündérek játszanak.

Bolyongnak a kísértetek...
Sirjából a lidérc kikél:
Száz Rémke futkos, birkozik
Az éjnek csillagfényinél.

A lég finom, vékony kódén
Táncolva lejt a villipár;
Elhagyja a virág helyét
S a kertben látogatni jár.

Midőn leszáll a csendes éj
És minden élő elpihen:
Egy titkos, láthatlan világ
Van ébren néma csendiben.

-

A kert ifjú virági közt
Búbánattal jár a király;
A többi csak úgy örül, enyelg...
Csak ő, kinek mulatni fáj!

És felkiált: mi haszna, hogy
E szép népen uralkodom:
Ha szívem egyhez sem köti
Közel viszony, hőbb vonzalom!

Ah, mennyi szép virág! gyönyört
Mosolyganak rám ajkai!
Elöttem kedves mindenik:
De - nem tudok választani!

Ki légyen nőm? ki ossza meg
Királyi széket velem?
Ez a kérdés, ez a kétség
Terem gyötrelmet lelken!

Igy a király... s jön egy virág,
Olyan sugár, olyan deli...
Fejével int üdvözetet,
De arcát ködfátyol fedi.

S szól a király, kit érdekel
Az ösmeretlen szép virág:
Ki vagy, ki vagy...? s ha megvirad:
Mi jelről ösmerek reád?

És meghajolva nyájasan,
A szépnek ajka nem felel;
De megcsókolja a királyt
S az éj ködében tűnik el.

Kérd a király... s kérdésre
Nem tud felelni senki sem:
A csókot érzi ajakán
Oly égetőn, oly édesen...!

Elveszti álmát, nyugta nincs,
A sziv titkon, de már szeret...
Akkor meglátja ajakán
Ezen titokteljes jegyet:

AIAIA.

Okát gyanítja a király...
S országa tisztos bölcsei
Találgatják a jegyeket, -
De nem tudják megfejteni.

Kinek csókjától támadott:
Ki volt, ki volt? és merre tűnt?
Ő legjobban megfejtené
Ez öt titokteljes betűt!

S most udvarával a király
Gyorsan a jósfűhöz megyen,
Ki a kigyótanyán lakik
Szakadékos, sziklás helyen.

Árnyékfűvel, ködvirággal
Van elborulva udvara, -
És a király kérdésre
Ily értelmű választ ada:

Minden betű egy szót jelent,
Mert öt betű arád neve,
S ha visszásan értelmezed:
Ugy is csak egyre mégy vele!

Arádnak Igéző Arca Illatos Ajka.
Ajka Illatos Arca Igéző Arádnak.

Ebből megösmérhetd, ki ő,
Ki ajkadra csókot nyomott?
- Melyből születtek a jegyek -
És ő legyen menyasszonyod!

A rózsza, rózsza lesz arád!
Kiálta a virágsereg;
S bájos királynéjok körül
Hódolattal sereglenek,

A szép rózsza pirulva áll...
De a királynak melegen
Égett ajkán az éji csók,
És szívében a szerelem...

S szép hitvesével boldogul
Él a királyvirág, pedig
Mi övé volt, a hatalom,
Azzal már nem dicsekketik:

Homályt borít a rózsza rá...
Amely ül a szép homlokon:
A báj parancsol, elragad...
S elébe hódolatra von.

Övé az ország s hatalom,
A virágnép őt tiszteli;
Feledve a *királyvirág*...
Csupán a név maradt neki!

CIPRUS.

Kiket titkos remény
Sugalma más tájakra csal:
A kertet elhagyák,
Égerfa, ciprus és fagyal.

Előttök hármass ut...
Vajon melyikre térjenek!
S a hármass út fején,
Imígyen szólnak a felek:

Én, monda a *fagyal*,
A bérc felé szándékozom,
Hol szabadság lakik,
A járhatatlan ormokon.

Ott zöldel a fenyő,
S hatalmas tölgyek ágai
Ott mernek a vihar
Dühével szembeszállani.

Az *éger* folytatá:
Folyó mellett lesz lakhelyem,
Folyam hullámiban
Virító arcom nézhetem.

Ott hűvös hab locsol,
A nyárfa ott nevelkedik:
Szép koronás fejét
Fölemelvén a fellegig.

A *ciprus* így beszélt:
Hiúság bántja lelketek!
Én a víz partira
S a bérc ormára nem megyek!

A kertben dús virág
Borít el ágat és bogot, -
Onnét kiköltözém,
Mert a ciprus nem boldog ott.

Miért választanám
A boldog, a magas helyet?
A fenyves egyre zöld,
A nyárfa tapsol és nevet...

Gyönyört nem ismerek...
A fájdalom velem rokon;
Legjobb lesz énnekem;
A temetőn, sirhalmokon.

S ha lesz boldogtalan,
Kit senki nem szán, nem sirat;
Reá borúlok én...
Sirjára hajtva ágimat!

VIRÁGREGE.

Gonddal ápolt kerti ágyban
Két virág állt egymás mellett;
Azt kevélyé tette ékes
Szirma és a karcsu termet;
Ezt övedzi egyszerűség,
Ajkán csókot nem szed a
Kert kalandozó lépéje,
Ez a kisdéd rezedá!

És szól büszkén amaz, a szép:
Mért vonulsz így ide mellém?
Tán színetlen, árva voltod
Szépségemmel hogy emelném!?
Ah szegény gyom, menj el innét!
A sövény alatt helyed, -
Kellemem csak árt neked, ha
Összemér a szem veled!

Mig ekkép szólt, - s rezedácskát
Bánta a szó, melyet mondott:
Nő az árnyék, hűsül a lég,
S harmat lep be füvet, lombot;
Hazasiet a madárka, -
Eljön és elmén az est;
Majd az éj a földön mindent
Egy, sötétlő színre fest.

Ki jár még a kerti úton
Fel s alá a csendes éjben?
Kertészlánykát, szép menyasszonyt
Édes bánat tartja ébren:
Virágitól, kiket ápolt,
Holnap végkép elszakad...
Azért tartja köztök ébren
Ez a fájó gondolat.

Elfedett az éj, virágim!
Mégis tudlak, mégis látlak!
Felém búsan hajladoztok,
Liliomok, rózsáágak!
És az édes bűvös illat,
Mely bucsúkép rám lehel:
Jácint, szegfű s rezedák, hű
Kelyhetekből terjed el.

Uj, uj keccsel gazdagulva,
Későn légyen hervadástok!
Édes lesz a messzeségből
Visszagondolhatni rátok!
Ti adátok életemnek
Boldogságot, örömet!
S koszorumban kísézől
Csupán egy-két szál követ!

Hallja a kevély virág ezt,
És mit olyan mélyen fájlal:
Hogy csak őt feledte a lány,
Nem említvén más virággal!
S reggel, szégyen- és haragtól
Színe halvány, kelyhe dúlt:

Rózsa-, liliom- s rezedából
Köt a mátká koszorút!

Ki bálványa volt magának,
- Mást körulte föl se vevén -
E mellőzés mély sebet vág
A virágon s büszkeségén;
Ingerült és zúgolódik,
Mint a sértett gőg szokott,
Végre a zajgással, ilyen
Feddő szóra ad okot:

Mely rajtad nyíl, szirmod ékes,
Hanem ez csak külső érdem;
Illatod nincs! - s nagyra vágnál
A virágok seregében?!
Azért, hogy nincs dús virága,
Színe hamvas, színe zöld:
Zsálya, izsó, rozmarinnak
A földig hajtsd büszke főd!

A virágnak lelke: illat,
Mely szabadon árad széjjel,
Mig rabúl a földhöz kötve
Szirom és lomb, gyökerével!
Szirom és lomb hervadandó...!
S az a virág alig élt,
Melynek meg nem hosszabbítja
A jó illat életét!

A virág a feddő szóra
Még búsabb lesz, nincs mit várjon...
Oldalán a nyíló rózsák
Függnek vékony inda-szálon;
S ha illetik, megtartóját
Széjjel-rugva eleve, -
Nem vágy élni, szaporodni, -
Ne nyulj hozzám a neve.

Csak az ágyak szélén állong
A virágok dús kertében;
Most is hallja a kemény szót:
Külső szépség nem nagy érdem!
Fejed mályva s rezedának
A földig meghajthatod!
Mert mit ér a dús szín rajtad,
Ha hiányzik illatod!?

CSALÁN.

Kert virági illatozva nyitnak, -
Kellemőknek, ifjú bájaiknak
A mezőkön régen híre szárnyal...
S házasodni jött az Árvalányhaj.
Büszke, délceg a mezők lovagja,
Bokrétáját a szél hajtogatja;
És örömmel várják a virágok:
Midőn leszen lánynézőbe nálok.

Fürge komló kísézője, társa. -
És a kertig érnek nem sokára;
Bölcs tanácsért szállnak a csalánhoz,
Mely a kerttel ösmerős közlül;
Árvalányhaj a szerint határoz:
Kit kérjen meg a virágseregül.
Míg ügyéről délceg árvalányhaj
Biztosan beszélget a csalánnal;
Kandi komló felhág a sövényre,
Kert virágít sorral sorra nézve.
Ittasan jár köztök pillanatja,
Mindenik szépsége elragadja, -
S akit ő mond, ajánl a sövényen:
A csalán megjegyzést arra téssen.

A mezőnek van virága annyi!
Jobb lett volna néked ott maradni...
A szabad természet nyílt öléről
Egyszerű virágot venni nőül.
Oh, a kert virági bájosabbak!
De ne válassz közülök magadnak!
Mert a szép arc s a kacér mosolyban,
Hűtelenség s késő bánalom van.
S kit a komló dicsér a sövényen,
Mind lefesti a csalán sötéten:

Büszke, szép a rózsza, azt ne válaszd!
Változékony s rád gyötrelmet áraszt;
Kebleden csügg, rajtad csókja lángol,
S szíve, vágya, gondolatja távol!
Ajka csábit és tüskéje vérez...
Mennyi gyász van már kötve nevéhez!
Kék iringó, megszédítve bája,
A világot elátkozva járja.
Hány virágnak szíve, nyugodalma,
Boldogsága odalett miatta!
Ilyen ő, a bájos büszke rózsza...!
S talpig ködfátyolba burkolózva,

Holdvilágos, csillagfényes éjjel
Jár szerelmes kalandokra széjjel!

A szegfűt is elkerüld, tanácslom;
Nincs mit kapni e szegény virágon!
A gyönyörrel túllakásig élve
Keble pusztá, halva van kedélye;
Nincs mi búra, nincs mi kedvre hujja:
Önmagának terhe, átka, kinja.

Hagyj békét a szende ibolyának!
Nagyravágyás, képzelgési álmak
A betegség, mely kinozza ötét;
Igy mereng el: bár csak rózsá volna!
Vagy magasra felfutó folyóka...
S fehérülj arcot mért nem ölthet...
Ilyen álmak látogatva titkon:
Lelke néked sohsem lenne itthon.

Az árvácska szép, de nőd ne légyen:
Mert unalmas, fájós, érzélekeny...
Búsan ködlik elborult kedélye,
Nincs sugára s nyájas tiszta kékje,
Sem víg, sem bús: egyik bárha volna!
Ház, amelynek mind kihalt lakója.

Rozmarint, e tudós asszonyságot
Elkerüld, amennyiről belátod!
Bölcsek, újak, szélesek beszédi,
És azt senki, még maga sem érti.
Naplójában sok van a rováson
E megromlott ember- és világrul...
És az élet úgy kikapja tőle,
Hogy ki hallja, fut, ha el nem ájul.
Elkerüld amennyiről belátod,
Rozmarint, e tudós asszonyságot!

Elég a harangvirágra ennyi:
Nem jut szóhoz közelébe senki;
Ő beszél... beszél... forogva nyelve,
Mint lapát a szó-árt partra verve.
Ami hír jut e jó hirharanghoz:
Véle tüskét bokrot béharangoz. -

Ne nyulj hozzám, ő szegény, holdjáró;
Csupa szellem, csupa finom áh! oh!!
S bazsarózsa majd kicsattan képben:
Egészséges! meg fog hizni szépen!

Hűtelen virág a felfutóka...
A szép hajnal többet tudna róla;
A liljomok négy testvér-családja:
Egymás ellen támadt fel csatára;

Nagy hibája a kis délikének:
Hogy álmából csak déltájban ébred.

A pipacs pompázik más mezében;
Még az is csak állna rajta szépen!!
Mit beszéljek a jó tulipánrul...?
Pézsma, nárcis petrezselmet árul.
Mályva, izzóp, ciprus, menta, zsálya,
Szépséges virágok egyremásra!

-

A csalán a rágalomhoz értett,
És elszólva annyi kerti szépet:
Árvalányhaj e galád beszédre,
A szabad mezőre visszatére.
S agglegény maradt a rét lovagja,
Bokrétáját a szél hajtogatja.

-

Megszeretvén komló a sövényen,
Rá se gondol hogy még visszatérjen;
Szép virágok szép szemébe nézve,
Beljebb menni nem jut ő eszébe!
Nincsen egy perc, hogy a kertbe nem les,
Tíz virágba, százba is szerelmes...
Rámosolygnak... intenek... nem érti,
Boldog, aki látással beéri!

-

A csalánt, a megsértett virágok
Megátkozván: megfogá az átok.
Ki hozzá nyúl, össze-csípi, marja,
A világtól megvetésnek adva:
A belend s az üröm közt sötétlen,
Ott kinlódik a sövény tövében.

RÉTEL PATAKJA.

Jöve magyaroknak
Elszakadott ága,
Jó szerencse hozta
Ebbe az országba.
A Tisza s Bodrog közt
Nagy vitéztlő népek
Megtelepedének.

Mint a nyárfa, ahol
Szereti a földet,
Gyököt ver, ágat hajt,
S nő amig csak nőhet:
Magyarságnak fája
A boldog vidékben
Bokrosodik szépen.

És mellette nyulánk
Ideges fiaknak:
Mint a teljes bimbó,
Szép szüzek fakadnak.
Szemlélvén a vezér
E dús nemzedéket,
Örömet s bűt érzett.

Maholnap népemnek
Bizony szűk lesz e tér!
De megnyugodt ebben:
Kirajzik, ha nem fér;
S ha élek, tán én is
Egykor otthon alszom
Távol Dunaparton.

S nyugot felé nézvén
Hősi melle tágul;
Megszólit egy vitézt
Vitézek sokábul:
Eredj követképen
Tótoknak földére!
Tőlük földet kérve.

Ne kívánj most sokat,
Kérd csak a Sajóig;
Ha megadják: velők
Frigyet kötünk holtig.
Mit tapasztalsz pedig,
Vitéz szolgám, Rétel:
Hozd meg és beszéld el!

Elment s vissza nem tért
Elég nap multára;
Követét a vezér
Mind hiába várta;
Arra neki mordul
S népével legottan
Tótok földén toppan.

Küldöttem jó szívvél
Követet hozzátok;
Ki ha meg nem kerül:
Majd megsiratjátok!
Tótok fejdelmének
Keserűn megbánja
Népe, tartománya!

Azok megrémülnek
Élitől a szónak;
De mentik magokat
S erősen szabódnak:

Bizony, hogy nem láttuk,
Nem beszéltünk véle,
Magyarok vezére!

Ennyi volt a beszéd,
A két fél beszéde;
Azután a kard szólt
A hősek kezébe;
Tótok hadát, népét
Magyarok elsöprik...
- Tudjátok a többit.

Rételnek pediglen
Se híre, se hamva;
Mert ahogy elindult
S ment sebes vágtatva:
Halálos veszélybe
Hozta egy boszorkány,
Boszankodván dolgán.

- Így mondá ugyanis
Tótok fejedelme:
Ha ki magyarból a
Határon átkelne,
Erővel, fortéllyal
Mind elveszessétek...
Jót mondok én néktek' -

S leguggol boszorkány:
Nagy fekete holló;
Hogy mikor felreppen,
Megugorják a ló;
S lováról levezvén,
Menten nyakát szegje
Magyarok követje.

Aztán, mint az orsót
Nyomta sarkát földre;
S forgott, míg forgó szél
Nem támadt belőle;
Akkor oszlopával
Lóra, lovagra dőlt,
Leverni mindkettőt.

De a ló nem bokros,
Hogy megugrott volna;
S forgószél nem erős
Őt levenni róla;
Csupán a por ragadt
Rétel szakállára,
Ennyi volt a kára.

Patak szélén ül meg
Most az ördögborda;
Ott terem, akit vár,
Mert azt villám hordta;
Hős mond: az átjáró
Hol van itt, anyókám?
S amaz felel, szólván:

Kettő az átjáró...
Ezen itt a bátrak,
Amazon pediglen
A félénkek járnak.
Balkézre közelebb,
Jobbkézre hamarabb...
Ki milyen, arra csap!

Neki-ugrat Rétel
Baltul a folyamnak,
Holott gonosz örvény
Tekergési vannak;
A rút boszorkánynak
Abban kedve telvén,
Mint vergődik a mén,

Mely rúg, vág, hogy lába
Nem talál keményet;
S midőn keményet ér:
Nem jó a fejének.
Felütődik egyszer
Sisakja hegyével
S oda-vesz hős Rétel.

Haragos is, bús is
Magyarok vezére:
Nem lelvén elsikkadt
Kedves emberére.
Se hire, se hamva...
Csak a lónyom látszik
A viznek habjáig.

És Rétel patakja
A viz neve lészen;
És Rétel fiáé
A vizig egészen.
Mi cseng-bong, mi vinnyog
Nagy késő éjjel itt...?
- Rétel lova nyérit.

A SZEGÉNY ÉS GAZDAG.

Volt egy szegény ember
S hét élő magzatja;
(Mert ki tehet róla
Ha az Isten adja?)
Sorban egymás után
Mint az orgonasíp,
S azonképen sipít.

Édes anyjok pedig
Rájok egyre zsémbel:
Az Isten sem győzné
Ezeket kenyérrel!
Ugy belefáradtam
Mosni, varrni rájok...
Te! csak meghalnátok!

S a szegény ember szól
A feleségéhez:
Éjh, éjh, édes anyjok
Ugyan csak ne vétkezz!
Belőlök parancsol
Az Isten istápot
Vénségünkre, látod!

De biz a jó asszony
Nyelve meg nem állhat;
Csak adja, csak adja
Őket a halálnak;
Amidőn véletlen
Kettő megbetegszik,
S meg is hal az egyik.

A többi is mikép
Jöve a világra:
Ugy hull egymásután,
Mint a fa virága;
A hetediknek is
Megállott a szíve...
Virágkoszorúval most van kiterítve!

Van szegény anyának
Szörnyű nagy fájdalma,
Fejére kulcsolja
Két kezét jajgatva;
Körmével ásná fel,
Kikre zsémbelt élve...
Hanem annak vége!

Azután amicskét
Az élő meghagyott:
Szegény vagyonából
Elviszi a halott;
S ha valaha kellett,
Most kén koporsóra...
De nincs a jámbornak deszkát venni módja!

Nagy szorultságában
A gazdaghoz fordul;
De az kölcsön nem ad,
Nem hogy irgalombul.
Szegény mit tud tenni?
Temetőbe méne:
Sirt megásni mélyre.

Aki meghal, nyugszik,
Gondolja ekképen,
Koporsó nélkül is
Az Isten földében!
Az Úr adta őket,
Az Úr el is vette...
Áldassék az Úrnak szent neve érette!

És amidőn leér
Három ásónyomra:
Megkoccan az ásó
S lesz az éli csorba;
És talál egy üst pénzt...
Tele van belőle
Az átalvetője.

Haza viszi: anyjok,
Nézd csak, beh tenger pénz!
Amaz odatekint,
Azután rá sem néz.
Holmit rakosgatván,
Könyje pereg rája:
Ez a kendőcskéje...! ez a csizmácskája...!

A hetedik gyermek
Már a hant alatt van,
S leli az éj, a bús
Szüléket álmatlan.
Valaki kopogtat
A szegény ablakán
Böm, böm... a szél talán!

Nem az volt: a gazdag!
Aki jött a pénzért;
Megtudván valahogy
Szegény szerencsését:

Felkészült elvenni
Fortéllyal, vagy máskép;
- Szeretvén a másét.

Nem rég udvarában
Ép egy bikát vágtak,
Felveszi hát kormos
Bőrét a bikának;
Böm, böm... nyisd ki gyorsan!
- Ezenképen dörmög -
Én vagyok az ördög...

Add ide a pénzed,
Tudom, van, ne tagadd!
S ha ide nem adod,
Elviszlek magadat!
S az ördög meglátszik,
Két szörnyü szarvával,
Az ablakon által.

Csak a lelkem ne bántsod,
A pénzt vihetd tőlem!
S kidobja a szegény
Az átalvetőben,
Hogy szarván akadt fel
Madzagánál fogva,
Amidőn kidobta.

A hamis keresmény
Nehezebb mint látszik:
A gazdag alig bir
Hatolni hazáig.
A bika nagy szarva
Fejét majd be-zúzza,
Mert a pénz is húzza.

Otthon bezárkózik...
Próbálja egyedül
Levenni a kincset, -
De az nem sikerül;
Majd egy akarattal
Egész házanépe
A tarisznyának áll, - s nem boldogul véle.

S maga, dühödten a
Falhoz dörgölődzik;
Fejét a nagy teher
Le-lekapja földig;
Összevissza tör, ront
Sok drága jószágot;
Böngött, öklelt amint szabadulni vágyott.

Majd lerogyik: jaj, jaj!
Megfogott az átok...
Ki elvegye rólam:
A szegényt hijjátok!
S megjövén a szegény
Róla könnyen elvett
Aranyat és terhet.

De a gazda baja
Itt véget nem ére,
A kérges bikabőr
Rásült a testére;
S mintha vas keztyűben
Volna minden tagja:
Úgy megszorongatja.

Bőszülten felugrik
S száguld a világba;
Merre átka üzi
S viszi a négy lába.
És fut tüskén, bokron,
Árkon és göröngyön...
Csak ezt hajtva: böm, böm!

A BOJTÁR.

Itt van a viradat, már a nap is támad,
Hetyke juhász-bojtár tereli a nyáját;
Legelőre hajtja: sih te, bordás, kajla!

A vén számadó meg széjjelnéz az égen,
És beszél valamit, de a beszédében
Csak ennyit hallani: lesz még ma valami!

Ugyan már mi lenne? a kend esze hol jár?
Förmed az öregre hetyke juhász-bojtár;
Vagy azt se látja még: olyan tiszta az ég?

Látom fiú, látom! még többet is látok...
Nincs még a szememen hál' Istennek hályog;
De -! csak ne hajts messze, mert így jössz meg este.

S mikor azt mondta: így, az ujját mutatta;
De szűrit a bojtár vállán összekapta,
És ment nagy durcásan, a nyájnak nyomában.

Lassan felszáll a köd, a szellő is hallgat,
A tavaszi pázsit gyenge, mint a harmat;
Legelészik a nyáj; - a bojtár furulyál.

Lehever a gyepre, aztán azt gondolja:
Ejh, beh arany idő! s lám a vén bolondja
Azt birta mondani: lesz még ma valami!

Elmegyen a jószág, ha van ki eressze;
Fogadj szót, ne bocsásd azt a nyáját messze!
Távol a karámod, hátha majd megbánod...

De hisz jó idő van! csak aztán ne volna
Tavaszi időnek jó kedve csalóka!
De ha reggel fénylik: zimankó lesz délig.

Most is elérkezett, délután jóllehet;
Nagy fekete felhők fogják el az eget,
S jön nagy sebességgel, havas eső széllel.

Földre süttött fővel a nyáj összefordul;
Csak néha ugrik ki egy-egy a csoportbul,
S futtában eltévedt fia után béget.

A bojtár felhuzza fejére a szűrít,
És leguggol míg a pogány idő szűnik;
Be szörnyű fergeteg...! hátha ott kin reked!?

S úgy lett. A fergeteg elébb meg nem állott,
Míg el nem gyalázta végkép a jószágot;
És akkor kifárad... Bojtár! hol a nyájad?

Körülnéz a fiu: mind ott áll a lábán,
De nincs benne élő, csak egy szopos bárány;
Mind az egész falka, megdögölve, fagyva!

Felkapja a bojtár a bárányt: a hideg
Ha már megvette, ez az egy is minek?
És két izmos karján magasan feltartván,

Kiálta, míg merőn az ég felé nézett:
Isten! ha elvetted immár az ebédet,
Ez is itt van! nohát, vedd el a vacsorát!

Több szó, se jó se rossz, nem hallatszott tőle,
És a bárányt többé nem tette a földre,
Mivel mind a kettő lett bálvány, hideg kő.

Jövén a számadó esti szürkületben:
Azt hitte a jámbor, élnek mind a ketten, -
Tarthatd azt a bárányt... kin állsz véle boszút...?
Jobb lesz, ha haza jössz! - de az meg se mozdult.

TÍZ FORRÁS.

Mindenható szerelem! aki éltetsz
Ajkad melengető fuvallatával!
Kezed mindent ujja teremt, kiszínez,
A lombzugás, illat, holdfény, madárdal
Rólad regél és szól lágyan a szívhez.
S mikép a reggeltől zománcozott köd,
Halmot, mezőt hol feltakar, hol elföd;
Ha jó a vágy, a sejtelem,
S dereng, borong rejtelmesen:
Te jöttél elburkolva benne,
S a szív érez, mielőtt még ösmerne!
Te vagy hatalmas összekötni
A mélységgel a magasságot;
A halandót, a halhatatlant
Csudásan egymáshoz varázslod!
Boldogságodnak még nevet nem adtak,
Gyötrelmed is sajátos kéjjel gazdag!

-

Vadon szép tájék! a Bükk s Mátra
Dús rengeteggel dől egymásra:
Állván ingatlanul, merőn:
Koronás cser zúg a tetőn,
Olykor a völgyek hallgatag
Mélyén a gerle felkacag;
S hegyomlás zúdúl, - tompa hangján
A delelő vad felriadván.

S hideg, vagy hév emlőiből,
Mig a forrás, a csermely anyja,
A szilaj bérci patakot
Örök fris élet-nedvvel tartja:
Mint csontváz állnak a romok,
Rájok vad inda kunkorog;
Melyek lélek gyanánt betölték:
Kihalt belőlök zaj s dicsőség.

Régen, régen, - midőn még e vidék
Ősvad pompájában büszkélkedék
S a szent berek sugalmas lombjait
Le nem fosztá még emberek keze,
Csurgóitól szép tündér szellemek
Családja végkép el nem rezzene;
S a hagyomány, a néphit fellekvára
Le nem omlott hideg tanok szavára!
Jött a vadonba tíz ifjú vadász,
Fényes, derült homlokkal, mint az ég;
Bátor, kalandos tíz testvér fiú,
Lélekben, testben erős ivadék.

Még hallgat a kürt, a rugalmas káva
Nem szór sivító, gyilkoló nyilat:
Hogy mind a tíz, bámulattal megállva,
Felkiált a csudás látvány miatt,
Mely fenn játszik, mint egy arany-szivárvány.
Két távol hegy magas tetőin állván:
Bájos tündérhölgyek laptáznak,
Arany almát dobván egymásnak.
A bűvös lapta jön, megyen,
Gyorsan, kimérve s fényesen;
És míg sebes futása közt
Ütődve ér egymáshoz:
Az ívben, melyet útja ír,
Gyémánt sziporka szálldos.

A tíz fiú sokáig bámul...
De rögtön jó a gondolat:
Ivét leölti oldaláról
S karcsú tollas vesszőt ragad.
A kéz biztos emelkedik...
S lelő egy almát mindenik;
Az átvert alma hogy lefordul:
Meggzűnik a látvány azontúl.

Rejtett sötét tanyákon
Nyugodhattok, bérc vadai!
Ki nem feszül többé a húr,
A kürt sem fog rivalgani;
A táj fejedelmi szarvasa
Nyomát eb ne szaglássza ma.
Az ifjak mennek, mennek szóltalan,
Iszákjokban a bűvös alma van:
Melyből szívökbe átszivárog
Eddig nem ösmert édes méreg.
Szorongás, vágy és szerelem...
- Este felé egy várhoz érnek.

Belől a vár olyan tündéri...!
Körültök illat, fény, varázslat...
Az arany almák itt teremnek,
Csoportosan huzván az ágat.
Most lágyan síró ének zendül.
Szólván mély, titkos érzelemről...
S mig bámulnak a tüneményen:
Tíz tündérlány eléjük megyen,
S ki melyik almáját lelőtte:
Mosolyogva megáll előtte...

-
Elő, elő már hős vitézek!
Mert óra múlik, nap halad!
Ah, a tündérek lágy ölében

Az öröklét egy pillanat...!
Kit szerelme tart, hová menne?
- S nem vágy el tíz ifjú levente.
S a hölgy is mind oly boldog ifja mellett,
Hanem anyjok ellenzi a szerelmet.
És fogja bűvös vesszejét,
Hogy a vár, melyet véle megcsap,
Mint a köd szálljon szerteszét;
Mig a lányok oly hön esengve kérik:
Hagyná az ifjakat szeretni nékik!

‘Nincsen hatalmam, kedves gyermekim!
Hozzánk emelni földi lényeket;
És tudjátok, hogy meg kell halnia
A halandónak, kit tündér szeret!’
»Nem úgy! - felelnek a tündér leányok -
Oh jó anya! leszállunk mi hozzájuk!«

‘Szellemvilágnak gyermeki!
Mocsoktalan, légtiszta lények!
Mulandó szív szerelmeért
Halandó testet ölténétek?
A föld porába hullanátok
Gond- s búbánattal küzdeni?
Megkóstolnátok a halált is,
Szellemvilágnak gyermeki?’

»A mi világunk, szólt a leánysereg,
Fényes és magas, ah de nem meleg!
Van jó illat, de nincsenek virágok,
Melyekből a balzsamos lég szivárog.
Oly szép a föld! - kit *itt* körülbegnek:
Mosolygó árnyak, szép ködalakok;
De nincs bennök forró, élő, verő szív,
Rajtok szemünk, nem lelkünk andalog.
Lehajlik a menny-boltról a szivárvány,
Pihenvén a kies, szép föld határán;

Csak akkor kezd a harmat égni, élni:
Ha a magasságból a földre hull;
Miből van a virágok bája, színe?
A fényes nap *leszállt* sugárbul.
Oh hagyj minket szeretni, küzdeni...!
Boldogíts velők s őket általunk!
Hadd izleljünk édeset, keserűt...
S ha *éltünk*, akkor szívesen halunk!«

-
Eggyé levének a hű szeretők,
A szív erős, lázas vonzalmival;
De megrendül a bérc, az ősi vár,
A harci kürt harsányan felrival,

Tíz hű vitéz meleg, fájó bucsú után,
A hadra elszáguld tajtékozó lován.

És míg otthon az árva hölgyek
Várják, várják hogy visszajőnek:
Ezek vínak kemény csatákat,
- A vér a harcmezőn megárad, -
Mint tíz oroszlán küzd a tíz lovag,
És mind a tízen el is hullanak.

-

Az özvegy hölgyek a mély rengeteg
Vidékein busan tévelygenek;
Hol egy emlék, egy nyom maradt
A holtakról: felkeresik...
De tündéryanjok megjelen
És szemrehányást tesz nekik.

Hét lánya mond rá fájdalommal:
Ah nem fogadtunk szót neked!
Kinnal, nyomorral felcserélvén
A fényes boldog életet,
Fa lettünk, mely búsan kiszáradt,
Rajtunk utált lét, késő bánat!

Aztán a *három* hű özvegy felel
A fájdalom nyugodt fenségivel:
Ah, légyen áldott, szent az óra, melyben
Szeretni és szenvedni megtanulánk!
Veszít a szív és emlékszik halálig,
A bú emel, gyönyörrel szúr a fülánk!
Hű fájdalomban a szent kép miénk,
Nem vágyunk vissza, hol nem szenvedénk!
És a könny, a könny! örömed
Óráiban mosolyg veled;
S ha lelked fáj, égetve kínja:
Lelkedről azt magába szívja.
Oh, szánunk fényes szellemek!
Kik soha nem könyeztetek!
Mi vígasztal, jutalmaz, enyhít,
Erény, hűség s fájdalmak ára,
Egész mennyország itt a földön
Az égtől egy könyecseppbe zárva!

Majd elhagyott leányihoz
A tündér újra visszatérvén,
Aludva lelte azokat
Hűs bokrok, vad sziklák alatt
A rengeteg más-más vidékén;
Mi volt a fáradt lélek álma:
Azt könyeikből kitalálta.
És bűvös vesszejével arcát

Megérintvén a tíz leánynak:
A rengeteg külön vidékin
Egy egy forrássá változának.

-

A tájékon, hol a Bükk s Mátra
Erdők- s bércekkel dől egymásra,
Tíz forrás ont dúsan vizet,
A három hév, a hét hideg! -
Az ér, mely származik belőle,
Halk nessel lejt alá a völgybe,
Mint aki álmában beszél;
S míg a hét forrás él csak nyáron:
Hő keblével nem fagy be három,
Buzog folyvást, ha nyár, ha tél.

HAHÓTHY FARKAS.

Meghalt Maximilián,
 Magyarok királya;
 Élve: tisztelé a hon;
 Halálában: szánja.
 S mig utóda csillagok
 Titkaiba mélyed:
 Fékje tágul, szarva nő
 Pártos szenvedélynek.

A törökkel béke van, -
 Véve drága áron;
 És örök csatározás
 Mégis a határon!
 Martalék-vágy, rettegés
 Kardot ad a kézbe;
 Ki- s berontás, csóva, vér...
 Ilyen az a béke!

Rabló-fészek sok nagy úr,
 S főnemesnek vára;
 Elpusztítja, beleül
 Egymás birtokába.
 (Ha ki megtorolja: jó,
 Máskép neve *hallgass!*)
 Muraközben ilyen úr
 Vén Hahóthy Farkas.

Van nagy csöcselékhada,
 S mintha volna céhben:
 Kitanitja az öreg
 Sok gazságra szépen;
 És mint sólymát a vadász
 Tartja olyan célra:
 Másé a tett és veszély,
 Az övé a préda!

Szent Helén zárdája áll
 Közel Csáktornyához;
 Melyet a kóbor csapat
 Kerül, retteg, átkoz;
 És ha éjjel, néha, nincs
 Elmellőzni módja:
 Róla szörnyűket beszél,
 S ijedséggel töldja.

Csak hallgatja Farkas úr
Mind e sok beszédet;
De történik, hogy csupán
Egy csatlósa tér meg.
Ijedt ember ez nagyon
És van vérbe, fagyba...
- A zárdánál társait
Legyilkolva hagyta.

S beszél: »Tettünk jó fogást,
Ámbár üldözének;
És ha ama zárda nincs:
Soha be nem érnek!
Ott... a földből szó eredt,
És *megállj*-t dörögve:
Kezünk, lábunk megmeredt...
- Hatvané örökre!«

Értem...! ellenségeim
A klastrom lakói...!
Felkiált s szed új hadat
Vérboszús Hahóthy.
A szent nép fut vagy halott,
Romban áll a zárda;
- Csak a sirbolt, melynek a
Rombolás nem árta.

S míg az örült szenvedély
Csapdos partjain túl:
A természet csendesen
Hervadásnak indul... -
S újra zöld lesz a liget,
A föld arca szépül,
Hamut és vért hant fed, a
Ráemlékezéstül.

Hogy kinyílik az idő,
Vén Hahóthy fölkel;
Sokat tervez, cimborál
Egy csapat törökkel.
Ő a kém, a vezető,
És sükerrel járván:
Most, az egyezés szerint,
Övé fele zsákmány.

S míg kijátszás, csel forog
A török fejében:
A dús prédát, Farkas úr
Ellopja egészen;
De a kontyos cimborák
A nyomába kapnak...

Most már jó gondját viseld
Farkas, a nyakadnak!

Meg-megbukkan az öreg
Csalit- és bozótba',
Utat veszít, csavarog
Mint a hajtott róka.
Végre ő s tolvaj hada,
Közepén az éjnek:
Szent Heléna romba dőlt
Klastromához érnek.

Vén gonosztevő! ez is
A te kezed műve!
Balsorsoddal szembe-jössz,
Ide menekülve!
El nem rejt a pusztá fal,
A törökség nyomában...
Hah, a sirbolt megmaradt!
Oda, oda gyorsan...!

De alant, kigyulva két
Égő szem világa;
Egy arc hős vonásai
Látszanak meg nála;
És rémítő hang dörög
A hitvány tömegre...
(A szigethi hős feje
Itt van eltemetve).

- Hah, ti kores faj! hős apák
Kardja-címerével!
A nemes sas lakhelyén
Rabló kánya fészkel...?
A törvény és rend helyét
Rút erőszak állja...?
Önszületiben vesz el
A magyar hazája!

Ki Szigethvár sáncain
Hősi véget értem:
Sok galádságtok miatt
Nincsen pihenésem!
Felriaszt, felköltöget
Rablók dübögése...
Kik e dolgot mívelik:
Isten átka érje!

És a megrémült csapat
Több beszédet nem vár;
Még a nyíl se szúr, dőf úgy,
Mint ez égő szempár;

Keblét inkább a török
Kardja verje által...
- S vén Hahóthy ott vesz el
Negyvened-magával.

S míg az ország sorsa egy,
Maradván a régi:
Haragos szót váltanak
A rom és vidéki;
Mintha a föld rengene,
Zúgna távol orkán...
- Török zászlók lengenek
Győr és Pápa tornyán!

A MISKOLCI BÍRÓ.

Ki vagyon már téve
Miskolc városába',
Szép ifiú asszony
A siralom-házba.
Az egész életre
Nincs csak három napja,
Fejét holnapután
A pallos lecsapja.

Mit cselekvék, mit nem?
De nagy volt a vétke;
Fejére a törvény
Halált mondott érte.
Bámulók tolongnak
Ajtaján napestig:
S elítélt rabasszonyt
Jól vagy rosztól festik.

De egy ifju férfi
Tart oda legjobban,
Ki amikor nézi:
Arca lánggra lobban;
Szerető vagy testvér,
Ki oly nagyon szánja?
Ez ifju ember a
Város főbirája.

Mig ezek így mennek:
Elmúlik a két nap;
Csak egy éjszakád van
Szerencsétlen szép rab!
Hosszú is, rövid is, -
Hosszú gyötrelmével!
De rövid, mivelhogy
Az utolsó éjjel.

Egyet üt. Reggelig
Nem sok van már hátra:
Kivel imádkozva
Készül a halálra:
Nincsen a fogolynál
Csak a lelkipásztor...
Az is megy, - s ha eljön
Utószor jön másszor.

Lehajtja bús fejét,
Majd a mécsbe bámul;
Lágy selyem-hajának
Dúsgazdag kontyárul
Fekete fátyol csügg,
Önmagának gyásza...
Holnap mosódik le
Piros vérben ázva.

Nem pihent már régen -
S erőt vészen rajta
Elkinzott test, lélek
Hosszú fáradalma;
Míg az örök csendben
Állnak a tornácon:
Ledűl és elnyomja
Zavaros mély álom.

Most valaki nyit be
A siralom-házba;
- Keresztül-vetődik
Előtte két dárda;
De amint az örök
Az arcát meglátják:
A főbíró elől
Elveszik a dárdát.

Az ifju a foglyot
Merőn, némán nézte;
Lehajolt kebléhez...
S az nem vette észre.
És csókolva ajkát
Sokáig egyvégben:
Édes álmat érzett

Félalva, félébren...
De hogy felserkent, s a
Mámorból kitisztult:
Kebletől borzadva
Ellöké az ifjut;
Ki az? szólt remegve
Ki idejő orúl?

S halál leányának
Szerelmére szorúl?!

Azután megállott
Merőn, mint a márvány;
Révedező lelke
Az eseten járván;
Szemében még a kéj
Gyorsan hűlő lángja...
Míg szívét a halál
Zord fagya elállja.

S szólt: ki vissza-rántál
E bűnös világhoz:
Szerencsétlen ifjú!
Öntetted elátkoz...
Bennem a halállal
Ültél ma nász-éjet...
A fagyos menyasszony
Még ma eljön érted!

Míg beszél a rabnő
Reszketeg jós ajkkal:
Elrohan a bíró...
Meghasadt a hajnal!
S mi nagy titkon történt
A siralmas lakban:
Őrök által reggel
Véletlen kipattan.

Elfut a tett híre,
S a népség fellázad:
Halálát kívánja
Város birájának!
A fagyos menyasszony
Hamar eljött érte:
Rabasszony vérével
Összefolyt a vére.

KENYÉRKŐ.

Az Isten a szegények részét
A gazdagoknál tette le.
Ha földi jóval meg vagy áldva,
Akkép sáfarkodjál vele,
Hogy megszegjed az éhezőnek
Isten nevében kenyered;
Máskép bizony fogsz tenfejedre
Gyűjteni eleven szemet,
Mint az, kinek dolgairól
A *kenyérkő* regéje szól.

Ki megigérte, hogy el nem marad
A vetés és az aratás:
Elhozta ismét a meleg nyarat.
A földnek népe nagy vigan arat,
És egymást éri a rakás.
Kalászban áll a messzi tér,
Megáldva van völgy és halom;
A hál'adás az égig ér
A szíveken, az ajkakon.

De mint a dús földek között
Ugaran áll egy-egy hasáb,
Szűrös iglic tengődik rajta,
A fű elsül, amint kihajtja...
Pedig tőle feljebb s alább
Áldás borít minden röögöt:
Azonkép van, ki bús, levert,
Ki nem takar gazdag képét;
De szorong és kételkedik
Övéinek sorsán, - pedig
Adott az Isten, van elég!
S az ég és föld öröme kelt.

A szegény ez, ki egy év óta
Betegségben nyomá az ágyat,
Bár az Úr életét megóttá
Erőtlen a lázár, most lábad,
S tehetetlen még a munkára, -
Az inségnek zord képét látja:
Már most sincs mit enni...
Hát majd télen, télen!
Aprós cselédivel
Meg kell halni éhen!

Mégis kimégyen a mezőre,
S megáll a földön, hol a gazdag
A kereszt árnyékába dőlve
Nézi: kepési mint aratnak.
És amint ered a
Szegénytől ily beszéd:
'Az Isten áldja meg munkáját, emberét!'
Fejével rábiccent,
Hanem semmit se szól,
Nem látja a szegény kérő vonásiról,
Sem pedig a lelke
Meg nem súgja neki:
Hogy a gyámoltalant föl kén segíteni.
De a szegény áldó szavának
Az a hatalma van,
Hogy ma többet levágtak tízen,
Mint tennap hatvanan.

A szegény a gazdag telkére
 Másnap megint kíváncorog,
 Hol kévét kötnek, kalangyáznak,
 Minden sürr forr, ég a dolog.
 És ekkép szól: 'beh boldog, Istenem!
 Ki kereshet, dologhoz láthat,
 S kiéből más szegény is élhet;
 Szépen adott Isten tenéked...
 Szaporítsa még többre nálad!'
 De a szemérmes szegény szavait,
 - Aki nem kér egyenesen -
 A fukar állat most sem érti meg...
 S a beteg búsán elmegyén.
 Azonban szava csudát tesz megint:
 A gazdag ember kalangyája,
 Mint egy magas bérc olyan nagyra nő,
 Elbámúl rajta, aki látja.
 És amint falatozni kezd
 Az óriás asztag árnyában:
 Kenyere is, mint egy halom,
 Olyanná domborúl csudásan.
 S amint java megnő ekképen:
 Ugy fuvalkodik fel lelkében.
 És a szegény mond a fukarnak,
 - Harmadnap is hozzája térvén,
 Mivel szükség, éhség erőt vett
 Pirulásán, szégyenkezésén: -
 'Ki megtartá az elvetett magot,
 S reá nevelő időket adott;
 Ki a kalászt megáldá, - nem tevé
 Aszály, jég, sáska által semmivé;
 A takarónak ki adott erőt
 S ki által javad ily tengerre nőtt:
 Gazdag! az Ur nevében kérlek,
 Nehány kévét adj a szegénynek!'
 »Mi gondod rá, felelt az mérgesen,
 Mi adott, mit nem a jó sors nekem?
 Nem ácsinkózom a tiedre én, -
 Jó volna hízni a más kenyeren!
 Ki táplálja az égnek madarát:
 Ha megteremtett, legyen gondja rád!«
 A szegény szívét a gonosz beszéd
 Mint éles tör járá keresztül...
 S elkeseredvén, átokra fakad:
 'Nohát válj kövé mindenestül!'

S míg kővé vált kalangya és kenyér,
És a gazdag ültő helyében:
Ki táplálja az égnek madarát,
Atyja lőn a szegénynek, - s a család
Jóvoltából nem halt meg éhen.

Az a kerek halom pedig,
Mely volt a gazdag kenyere,
S melyről emlékszik a rege:
Kenyérkőnek neveztetik.

NÉPROMÁNC.

Setét van az utcán végig,
Csak egy kisdéd ablak fénylik;
Havas eső bele vagdal,
De belől vígan szól a dal.

Hol szerelem s ifjuság van,
Ver a szív nagy gyorsaságban;
E kis ház a falu szíve,
Élet és kedv ide gyűlve!

A fonóban ifjak, szűzek,
Mulatoznak, tréfát űznek;
Hull az orsó, szakad a szál...
Váltsd ki, édes liliomszál!

Lobog a tűz fényes lángja,
Dal és tréfa egymást váltja;
Az ifju nép megvan szépen,
Egyszerű szép erkölcsében.

A kakas szól, itt az éjfé!l!
Elő legény, ki nem félnél!
Menj ki most a temetőbe...
S ezt a nyársat szúrd a földbe.

Ki lakik e kisdéd házba',
Özvegyasszony szép leánya:
Szeretőjét félni látván,
Láng borúl el az orcáján;

És a nyársat fogja gyorsan,
S a halottnak sírja hol van:
Jár sötétben, jár hidegben,
Minden neszre meg-megrebben...

S hogy sebesen visszafordúl
A legelső sirhalomtól,
Melybe már leszúrva nyársa:
Valami csak visszarántja!

Földhöz szúrva a köténye, -
Szegény meg van fogva véle;
Halk sikoltás hangzik ajkán,
S életnélkül rogy le a lány.

A hold feljött, bús világa
Süt a kis ház ablakába!
Zeng virasztó lassú ének
Közepén a néma éjnek.

Minden bajt elszenderítő
Mégis gyászhely a terítő...!
Halvány vagy, szép liliomszál,
Halványabb a liliomnál!

Sirva menvén ki utána,
Az özvegy s a falu lánya:
Harmadnapra temették el,
Érzékeny szép gyász-beszéddel:

Merész próba férfi tiszte;
A virágon harmat reszket...
Szerény, gyöngéd nőiesség
Legyen díszé élteteknek!
Legyek én intő példátok,
Ki korán a sírba szállok!

A KINCSKERESŐ.

Nagy erdőség felé két vándor indul,
Ez ifju még, amaz már hetvenen túl;
Mely mint bomlott ostor szakadt két ágra:
Az útfőnél az agg leülve vára.

És mond: 'Fiam! jobb lesz utazni ketten,
A nap leszáll, éj és vadon kietlen!
Én jó uton foglak vezérni téged:
És agg fejem minden bajtól te véded!'

S a két utas megy a setét vadonban,
Hovatovább egymáshoz fülve jobban;
- Nagy ritkaság, hogy ily hiven vezessék
Egymást: ifjú erő és agg eszesség!

És míg az ősz multjába tér, beszélvén
Jó, rossz sorsát, mely átvonúla éltén:
Előre száll az ifju gondolatja...
Tul a bércezen szerető szív fogadja.

Amint az út fogy: lelke annyit érez,
Repülni vágy réglátott kedveséhez;
A lány szegény, nincs drága gyöngye, kincse,
Legfőbb kincsül hogy a sziv őt tekintse!

És jó az est, leszáll aztán az éjjel, -
Birkoznak a kelő vihar szelével
A rengeteg hatalmas águ fáit; -
»Vajh hol fogunk most enyhelyet találni?!«

Az agg letér az útról s jól irányoz,
Mert érve tág barlang sikátorához:
Leszállanak sötét öblébe annak,
Hol a vihar dühétől óva vannak.

S míg odafenn zuhog, csattog, villámlik:
Olykor hat egy múltó rezgés odáig.
Vagy a hangos, öblös barlangtorokban
Megőrvényező szélvész zug ottan-ottan.

Rejtelmivel megérkezett az éjféli, -
Némán ül a fiú az agg fejénél;
Majd szól halkán: »Mit látsz öreg?« - de álom
Vett már erőt a fáradt úti társon.

Az ifju néz... szürkülő fény világol
Előtte a barlang zugába' távol;
S amint később erőt vesz a sötéten,
Lelket kap a fiú, hogy arra lépjen.

Tág pinceként ki van öblözve a fal,
Erős vasrács az ajtó, nagy lakattal;
S belől tömérdek kincs! medence, kádak,
Gyémánt- s arannyal színig töltve állnak.

És megkapván a kincsnek átkos éhe:
Nézett, bámult, - nem birt betelni véle!
»Hah! - gondolá - mint fénylik - mint mosolyg rám!«
Majd visszacsúsz, - s társát felkölti, mondván:

»Vén kalaúz, ébredj már álmaidból!«
Szél és vihar megszűnt, az ég kitisztul.«
És a setét, nyirkos helyről kilépvén,
Haladnak a kelő hold tiszta fényén.

Az ég boltján világok milliói...
S míg kezd az agg szent ihletéssel szólni,
Hirdetvén a nagy természet csudáit,
És lelke hisz, megnyugszik, érez, áhit:

Társát dühös kincsvágy kinozza útján;
Melytől végkép elszédülvén, vakulván:
Kéblében sok nemes virágot elnyom,
- Szerelem és hűség virágít, - e gyom.

»Miért adnék e kincsből az öregnek?
Kit már ugy is maholnap eltemetnek!
Miért lennék egy szónak rabja holtig...?«
S szerelmeért szívére zúgolódik.

Eléje tűn a kis lak, kertje, tája,
De most azt oly szegényesnek találja;
S a hű leány, kis hófehér köténnyel...
De most reá gondolni szinte szégyenl.

Mennek tovább; - a bölcs öreg ha mit lát:
Elmélkedik, sok tárgynak érti titkát;
Ismér fát és füvet, hatásra nézve, -
'Ez a vérfű, a bérc mesés növénye!'

És a fiú aggálya épen az volt:
Mint nyitja föl majd a nehéz vasajtót?
»Hah, itt a kulcs!« s mohón utána kapván:
Örvend a fű závarnyitó hatalmán.

Már megviradt. Az erdőből kiérve:
Az ifju szólt: »Ama kis lakba térj be!
S mondd a lánynak: reám többé ne várjon!
Szeressen mást, van más is a világon!«

'Rosz úton vagy fiam! szivedbe látok...
Botor kincsvágy, hiú álom, nagy átok!
Érzelmét, ha hű szív szivnek adja:
Ez a kincs! és boldogság a kamatja!

Ódd a szivedet, hogy esküjét ne szegje...!'
De a fiú ezüst, arany betegje,
Se lát, se hall, - és megfordúlva gyorsan,
Eltűnik a sziklás, sűrű vadonban.

Napok mulnak, - s a bérci tölgyek ágán
Nehány lomb csügg, az is színvesztve, sárgán;
Az ifju tán a sors kegyence eddig?
Sőt életén csak gúnyos átka fekszik.

A mély vadont bujván, mint a vadállat,
A kincses bolt nyomára nem találhat;
Fenn-léte kín, - s el-elszunnyadva néha,
Kinzó látvány s csalódás martaléka.

Láz van lelkén, reszket szederjes ajka,
Tépett, vadult, - nincs Isten képe rajta.
Nem tudja: most van-e gyötrelmes álma?
Vagy álom volt az, hogy kincset találja?

Eszébe jut szerelme, hitszegése, -
Tovább bolyong s lel újabb szenvedésre.
Ki a hűség ösvényéről letévedt:
Annak kinzó bolyongás lett az élet!

Aztán kincset s vak szenvedélyt megátkoz,
Visszavágyik az elhagyott leányhoz;
Amit üzent, megborzad rá...! de hátha
Mégis várná hiven a régi mátká?!

És a szíve most még gyötrőbb lángra gyúlad,
Mert hasztalan keres csapást vagy utat:
Írányt veszít; - az erdőből, bozótbul
Kijutni vágy, - de még belebbre bódul.

Igy van soká. Mig egy hűs alkonyatban
A kis lakhoz lyukad ki öntudatlan;
Benn hangzanak a vig násznép danái:
Kincset csak a hű szív útján találni!

A FÉLKEZŐ KOLDUS.

Tiszteld atyádat és anyádat!
Ez az isten parancsolatja:
Szived is a háládatosság
Erre inti, erre nógatja.
Ez intést én hiven megőrzöm,
Hogy jól legyen dolgom e földön!

Hogy szép időt érij, amidőn már
Hajad, mint az ezüst fehérlik,
Hogy tartsanak majd tiszteletben
A fiak s unokák mind végig,
Ne légyen ez feledve nálad:
Tiszteld atyádat és anyádat!

-

Jól emlékeznek még a Duna mellékén
Egy vén emberre, ki koldulásból élén:
Volt a jámbornak egy különös szokása,
Hogy az alamizsna meg nem maradt nála.
Hanem azon módon amint kezébe jött,
Széjjel-osztotta azt a gyermekek között;
S el nem mult, hogy hozzá ily mondást ne tegyen:
Tiszteljded atyádat, anyádat, gyermekem!

De mindezt mívelni hogy mi okból szokta?
Vagy régen jutott-e s mikép koldusbotra?
Hogy hívják? merre van lakja, szülőföldre?
Azt sohasem birták kivenni belőle.
A keze felől is tudakozták váltig,
- Mivel a jobb karja el volt esve vállig -
Volt-e felesége, gyermeke is él tán?
Hanem ő mindenre fejét rázta némán.
A sok unszolásnak így véget vetettek,
Látván, hogy elméje hibás az öregnek.

Egyszer csak elmaradt, - elmaradt végképen,
Jobb helyet keresvén a sírnak ölében,
Holott nyugodalmat találnak, valakik
Oda menvén, lesznek az ítélet napig;
És végórájában az esze megtére,
Mint a borongós nap kitisztul estére:
Megnyugodt, kibékült a halálos ágyon,
És hogy sírjába is a hit karján szálljon,
Papot kért; a nyavalyás élte történetit
Akkor fedezte fel, mely itt következik:

Vagyonos Pál, mert így hitták az öreget,
Akkor mintegy harminc esztendősen lehetett:
Hogy özvegyen maradt s két gyermek árván,
Feleséget s anyát korán sírba zárván.
Dolgos, takarékos, szelid volt az asszony,
Ki inkább türt, mintsem perpatvart támasszon;
Pál nehéz erkölcsét szépen tartá féken,
- Szelidséggel a nő mindig többre mégyen! -
Két fiát nevelte hasznos erkölcsökben,
Buzgalma, hűsége semmiben nem csökken;
S ugyan virágzott is Vagyonos Pál háza,
Hejh, mert a jó asszony nagy isten-áldása!

De bezzeg, mihelyt a jó asszony sírba ment,
Felfordult egész ház, megváltozott a rend;
Kikre, mint két szeme fényére vigyázott:
Leve a két fiú rendetlen és vásott.
Mert jaj a gyermeknek akkor és idővel,
Ki nem édes anyja szárnya alatt nő fel!
Midőn az anyai szeretet melege,
Szépet, jót ki nem fejt benne jó-eleve.
Mikor kézzel kézre megy a szegény árva,
Vagy rideg rokonhoz, vagy idegen házba.

Öreg édes anyja, darab idő óta
Ott volt ugyan Pálnál, de bár ne lett volna!
Mert Pál nem jól bánván az édesanyjával:
Gyermekeinek adott rossz példát az által.
Oh, ti szülék, szülék! bizony nem tudjátok,
Mily szörnyű büntetés készül lassan rátok:
Vén apák- s anyákkal bánván méltatlanul...
Hisz a gonosz példán gyermeketek tanúl!
S midőn megvénhesztek, a rosszat, idővel
Visszaadja néktek, vissza hét tetővel!
Igy terjed a gonosz, s fíró-fira menvén,
Sok házat megemészt, mint az eleven szén.
Bekap oda a bűn, szétvonás, irigység,
A lakóknak éltét hogy megkeserítsék.
Testvér testvér ellen, gyűlölködő Kain,
S romlás a ház lelki és testi javain.

Igy állott a dolog a Vagyonos-háznál,
Fájdalom! a roszban nagyon elmerült Pál!
Ott lehet felőle család és gazdagság,
Rosz cimborák s bor közt vesztegeti magát!
De e mellett az volt a legnagyobb bűne:
Öreg édes anyját hogy meg nem becsülte;
Belé-kapcáskodott, korholta ok nélkül,
Sovány falatját is kapta, szegény, kéztül.
Sokat szerzett, mégis szűket látott sokban,
Tépett a ruhája, a szive még jobban!
Saját édes fia, kit szült a világra:
Hosszú életét is a fejéhez vágja!
Nem volt az a csufság, becsstelen nevezet,
Gúny, átok, szidalom, amit nem szenvedett,
Mindezt úgy szórták rá fiának ajkai,
Hogy még a földnek is nehéz volt tartani.

Mignem végezetre, már miért, miért nem?
De felbőszült reá irtózatосképen,
S édes anyját ki volt hatvanan felül:
Összetörte, verte, gazul, kegyetlenül.
Gyermekei látták az apának tettét,
De már elfásulva, mindazt fel sem vették;
Az öreg pedig sírt, hosszú éjszakákon:
Jövel, jövel hamar én csendes halálom!
Igy multak a napok, így multak az évek,
A Pál gyermekei immár megnövénék:
Megnőttek az igaz, de a derék testben
Maradt szív és lélek bután és üresen.
Mit is tanulnának az olyan apátúl,
Akit szült az anya önéltére átkúl?
S így amiképen fogy a jó erkölcs Pálnál:
Akkép fogy a vagyon, és a ház alább száll.

Történt pedig egyszer, hogy rossz két gebéjén, -
- A kenyérnek-való fogyatékon lévén, -
A malomba ment Pál - s nyulván az ing róla:
Két fej kendert is vitt, hogy majd megbakólja.
Szoros volt a malom, addig hát míg örne,
Levitte a két fej kendert a törőbe;
És mihelyt a zsilíp meg vala bocsátva:
Kezdődött a bakók nehéz puffogása.
Hanem a kenderen, egyet avvagy kettőt
Alig fordított Pál, hogy jaj-szóval eldőlt,
És midőn egy őrlős a földről felhuzta:
A jobb keze szörnyen össze vala zuzva.
Maglehet hogy megél, - mondák - s kiheveri,
De e kézzel anyját többé meg nem veri!
Igaz is! az orvos lemetszette vállig.
S élet-halál között vitték Pált hazáig.

Azután sokáig nyomta volt az ágyat,
Ápolgatásába minden bele-fáradt.
A fiak, mintha nem történt volna semmi,
Éppen nem látszottak a szivőkre venni,
Csak egy el nem fáradt, - hanem éjjel-nappal
A beteg körül volt szíves indulattal;
Az anya! akinél elfelejtve vagyon
Annyi méltatlanság, gúnynev és szidalom,
Kinek a csonka kéz láttán szive vérzett,
Mely kéztől szenvedett kínos vereséget.
Oh anyai hűség! anyai szeretet!
Amelynek nagyváltát megmérni nem lehet!

E közben Pál lassan lábadozni kezdett,
De az orvosságtól amely gyógyít testet:
Nem mert könnyülést a tusakodó lélek,
Hányták, vetették azt sok visszas érzések,
Gyakran behunyt szemmel fekszik - de van ébren,
Forgatván ő dolgát fáradt elméjében:
Előtte áll gondos, szelíd felesége,
Mintha reá szemrehányó képpel nézne!
Helytelen fiai, megvert édes anyja,
Aki még mostan is híven ápolgatja.
Azután az Isten méltó büntetése,
Mikor rázuhant a bakó a kezére...
Ekkép eszébe jut, és vádolja minden,
S nincs ami lelkére vigasztalást hintsen!

És amint felgyógyul, - anyja halva fekszik...
Mintha élete csak azért nyult vón eddig,
Hogy felápolja az érdemetlen fiat,
Azután meghaljon a sok búhaj miatt.
Mindez Pált leverte, megrázta erősen,
Testben rongált, hitben félénk és erőtlén,
Nem vala támasza s lelkének istápjá, -
Hát még, hát még ami később jött reája!

Elmúlik az idő, az öreg Pál még él,
De alábbvaló az utolsó cselédnél;
Nincsen becsülésben, de szitok, gyalázat
Éri aggott fején az őszült hajszálat,
A kegyetlen kölcsönt saját gyermekei
Visszafizetik most hét tetővel neki.
Ki rosztat cselekszik, oly fát ültet, melynek
Ágai számára büntetést teremnek.

Történt egyszer, amint készen volt az ebéd:
Az öreg ember nyult a tálba legelébb,
De a kisebb fiu elrántá a tálat,
S megütvén a kezét, durván reá-támadt:
‘Várjon kend sorára! no...! ilyet ki látott,

Csak henyél s megfálná mégis a világot!
Mihaszna vén koldus! még az is köszönet,
Ha kenyérhajat kap ott az ajtó megett...!’

Ezt látván mivelni saját édes fiát:
Szegény vén emberrel felfordult a világ.
S végkép összebomlott meggyöngült elméje,
Fiának e szörnyű szavára, tettére.
Felkelt az asztaltól, - kirohant hirtelen...
S nem látta őt többé a háznál senki sem.
Más távol vidéken bolyongván szerteszét,
Koldulással ette halálig kenyerét.

Szomorú esetét ekkép elbeszélvén,
Kibékült, megnyugodt a halálnak révén,
S újra visszaesvén bús állapotjába,
Mintha akkor is még az utcákon járna,
A koldus-éneket végig mondá halkal,
S szétosztá fillérét azon nagy szavakkal:
Melyeket ha követ világ-életében,
Nyomorult életét nem végzi ekképen.

-

Hogy szép időt érij, amidőn már
Hajad mint az ezüst fehérlik;
Hogy tartsanak majd tiszteletben
A fiak s unokák mind végig;
Ne légyen ez feledve nálad:
Tiszteld atyádat és anyádat!

ARSZLÁN PASA.

Nógrádban állt Busa vára;
Csak egy torony a számára,
S két hétnek már egy nap híjja,
Hogy a török folyvást víjja.

A törökség feje Arszlán,
Nagy vitéz a szultán harcán,
Hol, mint a szél, előllyargal...
- Ékeskedik két lófarkkal.

Nyolcvan ember van a várban,
Visszaadván jó busásan,
Amit üt az ellen rajtok, -
- Nagy András a várparancsnok.

‘Rajta török! víjad, víjad...
Ide lőjön golyód, íjad!
Hatszáz karvaly s egy kis fészek...
Hadd lássuk, hogy mennyit értek!?’

S felel Arszlán, amint támad:
»Magyar, fel ne add a várat!
Mérkőzzünk meg, amint mondod;
Szeretem az ilyen dolgot!«

Foly az ostrom éjjel-nappal...
- Repedezik, bomlik a fal! -
Végre megszűn’ - minek is már?
Kőhalommá omlott a vár.

Nagy András a török foglya,
Készült Arszlán, hogy elfogja!
A nyolcvanból vannak hárman, -
Fogoly vezér így szól bátran:

‘Meddig védtük e rossz várat,
Mint hulltunk el, mind jól láttad!
Nosza török! a sor rajtunk...
Kín- s halállal fogj ki rajtunk!’

»Szakálamra! - nyugton szól az, -
Nem cselekszem, amit szólasz!
Győzedelmet vettem harcban,
S te harc nélkül vennél rajtam!?’

Nincs örömem a gyávákban,
Kiket földre gázol lábam!
Kedvem telik jó vitézben:
Menjetek el békeségben!«

A SZTRACZENAI SZIKLAKAPU.

Ne légy a földhöz háládatlan!
Annak köszönhedd, amid csak van!

Szirtes medrében habzik a Garam,
Futamva egyhangú zajával:
Tündéri szép völgy! melyet a fenyő,
- Mig jó illatot hoz dúsan elő, -
Örökzöld ernyővel beárnyal;
Ahol minden lépten, nyomon
Más, változó kép csábja von.
Itt, mint virágkert rád nevet,
Szemlélsz tovább vad bérceket
Egymás hátára ágaskodva...
- Alól barlang, a vén hegy odva.

A sztraczenai hegyszorosban
Magas, sötét szirtkapu áll,
Tekints fel és kebled megdobban,
Amint az ív alá jutál;
Bősz órjasokat lát a képzelet,
Kiknek vaskarja szirtet szirtre vet.
Pedig, mikép él a regében,
A Gnómok építék e szirtfalat,
Kicsiny, arasnyi teremtések,
Kiknek országa van a föld alatt.
Morzsákból épült, s felépült, mivel
Az egyesült erő csudát mivel.

S ez úgy történt, hogy a Gnómfejedelem,
Ki Hollókőnek gyomrában
Lakott gyémántpalotában,
Megnősülvén, menyasszonyért megyen.
Népe azalatt, - mig a föld aludt -
Rakott számára diadalkaput.
S midőn az éj késő óráiban,
A násznép bevonult alatta:
Virág, lomb, kalász, gyémánt és arany,
Alant s fent a földnek mi kincse van
Halmozva volt az ívre rakva
Hogy a pár élte tartós legyen
Ifjuságban, örömben, fényben.

Boldog volt a pár s boldogsága
Egész vidékre átszivárga;
Kalász, fűvet hozott a hant,
Arannyá vált
A durva kő a hegyben:
Ágon-bogon
A méz s olaj megcseppen;
Áldás fent és áldás alant,

Mely a tájra még dúsabban kihat:
Midőn szül a Gnómkirálynő fajt,
S dajkát választ a Gnómkirály
A felvilág lakóinál.

De nem a paloták
Hús-búvó gyermeki
Közül, lőn a fényes herceg ringatója.
Magasan született
Alant nem szereti,
S lábát még a gyöngéd harmattól is ójja;
Hanem aki van az
Anyaföldhöz közel,
Ennek dús emlőin csüggve közvetlenül
Királyfi dajkája
Ifju pórleányban,
Földmives kalibák lakóiból kerül.
S csak ekkor érzi még a nép,
A föld kegyelmét voltakép!
Mert ahová betért, hol megjelent
A Gnómherceggel a leányka:
Örömré serdült a föld színe fent,
Bőség, áldás serkedt nyomába’.

Történt pedig, hogy a vörös vitéz
Ki most eltűnik, majd előkerül,
Orcája fényes, pillantása hő,
S tüzes nyilat hord ívén fegyverül,
Kinek csak egy futamodás
Támadattól enyészetig;
Meglátja a Gnómherceget,
S legott a lány után esik;
És kéri, kéri szüntelen:
Add nékem a kis gyermeket!
De nem hallgat rá a leány,
Kit unszol, ámit, fenyeget;
Mosolygva kerülgeti...
Sok édest, szépet mond neki,
Míg végre hálóját addig hányja,
Csábítással és ígérettel
Viszi a rossz dajkát oda,
Hogy ekképen szól: imhol vedd el
S alant a tündér-palota
A tette összerendül
Boszútól, gyötrelemtől.

A Gnómok s a vörösvitéz között
Támadt hosszú, vad küzdelem;
Amott a nagy szám, imitt az erő
Feküdt a harci mérlegen.
Sokáig tartott a csata,

De egyik fél se lankada,
Elbúsult amaz és ez vakmerész...
Végtére is győz a vörös vitéz, -
És a királyfi martaléka lőn.
- Elsárgult, fonnyadt fű, fa a mezőn.

Akkor a Gnómok bús királya
Elköltözött más messze tájra.
Parancsán a fénycsarnok összedűl,
S a multa útaló emlékjelül,
Nem enged fennmaradni egyebet.
Mint a szirtkaput a mély völgy felett,
Melyen görnyedve hordta át
A nép a bérceknél aranyát.

S hogy elköltözött a földnek szelleme:
Termékenység, áldás eltűnt vele;
Halmot, tetőt sovány avar
Szomoruan, gyéren takar.
És a hegyek gazdag gyomrában
Gyémánt helyett hitvány kavics maradt:
Ki fényes kincsért száll a föld alá,
- A hálátlanság elváltoztatá! -
Arany helyett talál sötét vasat,
Melyből lesz sebző, gyilkos fegyver...
Az árulás így megver!

Hálás légy azért a jó föld iránt,
Honnan vevéd eredeted!
Melyben számodra só, kenyér terem,
Forrás buzog fel titkos csöveken,
S hol végső ágyad is vetted!
Másképp kegyét megvonja tőled,
Gaz s burjány nyomja el meződet,
Üszögöt hoz a tiszta mag,
Kincsek helyett kő és agyag:
Mit ad a bányák ürege; -
- Azt példázza ez a rege.

AMNON ÉS TÁMÁR.

Dávid király, bölcs fejdelem
Uralkodék Izráelen:
Az Ur sok jóval látta őt,
Nemzetsége, mint az olajfa,
Mely Juda halmán nagyra nőtt, -
Sok messzenyúló ágat hajta.
Absólón s Amnon a fiak közt,
Végül Támár hugok vagyon;
Sáron rózsája, gyöngyvirága!
Ékes, szeplőtlen hajadon.

Amnon, nem oly jó, mint amily derék,
Jámbor erkölccsel nem dicsekedheték;
Iszákos volt - a bűja gerjelem:
Éltén sok férges gyümölcsöt terem.
Védő angyal áll a munkás megett,
Elűz sok vétket, sok kísértetet:
De ha a vérhez, melyet hizlala
A heverésnek átkos pamlaga,
- Melyen ezer kísértő gondolat,
Megannyi álnok ördög látogat, -
Ha a vérhez még lángja ér a bornak:
Indulatid kárhozatba sodornak!
Szeplőtlen szűz és az ő huga Támár;
És Amnon a szép leányzó után jár.

Támár pedig szól, aki már van
A csábításnak hálójában:
,Irtózik lelkem e gonosztól...
Ne kényszeríts, hogy ezt miveljem!
Oh Amnon, meg ne ronts! tudod jól:
Nem így történik Izráelben!'

És Amnon mégis vissza nem lép,
Előtte mindig, mindig e kép!
Éjjel viraszt, eped napestig,
Hogy belé szinte megbetegszik...
S midőn háló és annyi csel
Céljához nem vivé közel:
Erőszakhoz nyul a rossz bátya...
S ékes Támár meg van gyalázva!

De bánat és méltó büntetés
Jár a galádságnak nyomán:
Bor s szenvedély vad mámora
Elpárologván szaporán,
Ami Amnon lelkében támad:
Gyötrő undor és önutálat.
S Támárt is jobban meggyűlölte,
Mint kíváná annak előtte.
,Oh ne vess el, ha meggyaláztál!'
Mond búsan a letört virágszál;
S ő, ellökvén, »menj el« mondá neki,
S szolgálival az utra vetteti.

Visel vala
Szép tarka szoknyát Támár,
Minőben csak
Fejdelmi származás jár;
S szép köntösét meghasogatván:
Fejére sírva hint hamut;
Lelkében fel van háborodva...
S Absólonhoz panaszra fut;

Ki hallja s szól hozzá ekképen:
- Ne bántódjál! légy csendességben!

S Amnon ellen a boszú érik
Absólon lelkében két évig;
Felmegyén akkor Baal-Hasorba,
Hol nyíratá ő juhait;
És ott nagy vendégséget rendel,
Testvéreit meghívja renddel, -
- És Amnon is jelen van itt.

Midőn pedig vigadnának,
Absólon monda a szolgáknak:
Vigyázzatok, legyetek készen! -
Amint Amnon jó kedvet vészen:
Verjétek, öljétek meg őt,
Hadd igya meg vérét a föld!
Ne féljétek, legyetek bátrak!
- S a szolgák gondolkodva állnak...

A bortól immár ittas Amnon,
Kiált és tántorogva megy;
S a szolgák közül monda egy:
Ideje most, hogy ő meghaljon!
Jertek, ne féljünk! legyünk bátrak!
- S a többiek habozva állnak.

A szolga mond ismét: mit késtek?
Nem látjátok-e, hogy ő részeg!?
Bátran! kiált fel a lopó, ha lát:
Ittas ő kezén pincét, kamarát;
Bátran! mond a rossz nyelv, mit úgyse véd:
Vegyük el a részeg becsületét!
Bátran! lepjük meg, szól a nyavalya,
A dobzódo ugyanis keres maga!
Bátran! sug a bűn, ez most szót fogad,
Vezessük, hol van inség, kárhozat!
Ne féljétek hát véle szembeszállni,
Azért, hogy ő palástban jár s királyfi:
A józan szolga több a részeg úrnál...!
- Haljon meg ő, akit Absólon útál!

S úgy lőn. Elfolyt a bűje Amnon vére,
Absólon elfutott Gessur földére;
Nagy a királynak búsulása, gyásza...
Amnon megölve, Támár meggyalázva,
Nagy messze földön fut a harmadik...
Amnon példáján intés adatik:
Nyomja szívébe mind, ki hallja!
Egyik bűn a másiknak anyja;
A vétek kárhozatba von, -
Éljétek tisztán, józanon!

ANDRÁS POLGÁR.

Pajkos fiúk valának azok a
Bocskay hajdúi!
Nem igen szoktak, hacsak lehetett,
Éhezni, szomjózni.
Nem vizsgálták, hogy a tulokra
Ki bélyegét sütték?
Hátat vetvén eme mondásban:
Törvényt ront a szükség!
És összesúgnak egy este:
Ijesszünk rá Eperjesre!
Sóvár felé van ménes, csorda;
Szakadjunk titkon két csoportra.
Szeben felől míg egyik támad:
A másik elhajt ménest, nyáját.
Tetszett a terv, tetszett a préda,
S még legjobban a vaskos tréfa.
Mi pedig, míg lesz valami,
Forduljunk egyet a városban,
*Amig Lipót, András és Márton*⁵⁴
- Érdemes polgár mind a három -
Hadjuk zajára szét nem robban.
Mert a csapszékben mulat mindenik:
Együtt az idő jobban eltelik.
Márton polgár kevés beszédű,
Ne is busúlj, hogy megszalasszon!
Semmiben sincsen rövidsége,
Van sok pénze s jó egészsége,
S még ifju szép menyecske, mellé!
De az asszony
Ugy tetszik, mintha nem szeretné!
András szerszavas, felesége sincs,
Összekap veled, csak ránézz, vagy ints;
Egy tücske van: - de több nem is kell! -
Hogy tudnillik ő bátor ember!
Voltak s minő kalandjai!
Bele-untak már hallani,
És senki sincs Eperjesen,
Ki e részben Tamás legyen;
Csak egy ember! ki most is ott ül,
Ki minden szóra, neszre szemfűl;
S míg András szaval: hogy a havason
Kilenc farkast vert egy bottal agyon!

---

⁵⁴ Schmuck András, Smeitzel Márton, - *Vályi*.

És dezentort fogott,
Mint vándorló legény!
Hát mikor átment a
Zajló Duna jegén!
Fogadásból mint hált egy régi várban,
Szembe nézve száz kísértettel bátran -:
Ott ül! - s elébb csak mosolyog,
Mondván: ez még nem nagy dolog!
Később rútúl kacagni kezd:
»Sógor! ugy-e álmodta ezt...?!«

És aki ekkép lábatlankodik:
Ki volna más? Lipót, a harmadik:
Nagy táncingerlő, bár másképp kicsiny;
Minden lépése, szava: tréfa, csíny.
Áprilist járat, pénzt ásat veled,
A lutrin ternót, quinternót nyeret;
Talál mindenkit gyenge oldalán,
De nem *sebez*, csak *csíp* mint a csalán;
Sokon átment, mégis mint a gyerek,
Az élettel csak játszik, enyeleg.
Ajkán a tréfa: aranyfüst, - s ha szólt,
Bezománcozza a kemény valót.
Szereti őt egész világ,
Csak András nem! oh mert hiszen,
Szívén sebet gyakorta vág
E szörnyű szóval: »nem hiszem!«

Ugy volt most is; - de hah! mi zúg...?
A harangot félre-verik!
Lótás-futás, rekedt zsvajj...
Mi baj...? mi baj...?

A hajdú tört ránk, itt a had...!
A polgárság fegyvert ragad
Mind az utolsó emberig.
S Lipót, András fülébe súg
Az udvaron:
No most itt a jó alkalom...!

Elmult éjfél, mikor eldőlt
A csata a kapuk előtt;
Gyalog voltak a jó polgárok:
S lófélében van legtöbb károk!
Csikó, tinó elballagott...
S ez nem elég!
A veszteség:
Hét sebesült, három halott!

De ki az a bösz óriás,
Ki ontva vért,
Boszút állt a bajtársakért?

Két lábuért, négy lábuért...
Ki egy véres hajdúfejet
Ládsán lóbál a nép felett?
(Mert hozzák a harc hőjét vállon,
Hogy jobban lássák, jobban lásson,)
Ez a félelmes óriás:
András polgár! ki lenne más!
A fáklya-füstben, fáklya-fényben:
Néz jobbra, balra nagy kevélyen...
Dicsősége délpontra hágott!
Fumigálja az egész világot;
De oh...!
A földön minden oly mulandó!
Az éljenek közül ki-rí
Egy gúnyos mély hang: le vele!

Ki az...? mi az...?
Hah, mily botrány...!
S Lipót így szól mosolyogván:
Ez a Márton polgár feje!

Lát... feldühül a nép, s gyilkost rival, -
Hősünk fehér lesz, olyan mint a fal...
S hogy a megholtak felesége
Kap átkozódva üstökébe:
A földről nyög fel már a bajnok...
Jaj, irgalom! mindent kivallok...!
De a tömeg már cepeli...
S roszul lesz a nyakabeli,
Ha néhány szavahihető
Módos polgár nem áll elő.
Csend lesz és a tanúk beszélnek:
Csak hagyjatok békét szegénynek!
Mártont a hajdúk ejtették el
Lelkét karunk közt adta ki;
Meghidegülve hagytuk hátra,
S hogy visszatértünk, akkorára
Fejét leszelte valaki...
S hogy András volt: a fő elég jel...!
A megbukott hős nyomorultan
Bókol fejével: úgy van, úgy van...!

És e sajátos történeten,
Soká nevettek még Eperjesen;
De András végkép elvonult.
Nem járt csak a szomszédba,
Szegény Márton bus özvegyét
Vigasztalgatni néha;
S szólt: - Bánatát enyhíteni vágyván, -
Szép halni a becsület ágyán!

,Elő se hozza! - mond az asszony,
Mintha most is előttem állna:
Az a véres fő, az a dárda...
Hogy ereimben vért fagyasszon!
S mindig úgy tetszik: szomszéd ölte meg
Szegény jó Mártonom...
S ezt a fátyolt ön miatt hordozom...!
- Arcán bus köny pereg.
Aztán reá-veti
Könytől fényes szemét
S András lelkéig jár
Köny, pillantás, beszéd.
A vádló lelkiösmeret,
Meg az is: hogy talán szeret!
Azok a gömbölyű karok...
Szeme, mely sír és mosolyog;
Karcsu termet, lágy szőke haj.
Hókeblén a fekete csipke:
Hej nagy gyönyör, de hej nagy baj...
- És Andrást mindez lépre vitte.

Amint a násznak híre fut:
Több víz Lipót malmára nem kell!
Mihelyt előtalálta:
Rákiáltott, no bátya,
Most már hiszem, hogy bátor ember!

SÁNDOR BÁCSI.

Kész december
Már a kelmed
Fehér haja, ősz szakála!
De a szíve,
A kedve még
Mindig az áprilist járja.

Élte lakzi...
A gyógyszer torkán
Nem ment még le egy gyűszűnyi, -
Mi bordában
Szótték fonták,
Hogy el nem tud immár nyúni?!

Hatvan évet
Hord a hátán,
S megszentülni mégis jókor?
Nem szelídül,
Még hamisabb!
Olyan kelmed, mint az ó bor.

Bor a teje
Vén gyereknek;
Jó az új is, jobb a régi!
Igyunk egyet,
Jó barátim!
Mindig csak ez a vers régi!

És viradtig
Dínom-dánom,
Szól a kakas egyszer, kétszer,
De e hangtól
Ugy irtózik!
Búvik tőle, mint szent Péter.

Búvó-hely a
Pince öble,
A tivornyák ősi vára;
S halálig nem
Kapitulál:
Ő *esik* el utóljára.

Egykor ugyis,
Amint tudjuk,
Zászlótartó volt a hadban;
A zászlóból
Már csak a nyél,
A hős tettből egy kulacs van!

S ő a talpán
Mégis ember;
Egy étetés neki Kassa;
Csak azért is
Elmegy addig,
Hogy magát kísétálhassa.

Olyan föld ő,
Hol bürök, gyom,
Rózsa, gyógyfű föltenyésznek;
Vidor kedve
Röpkedő méh:
Hord azokról édes mézet.

Gondja nincs a
Nagy világra,
Ahol vér és tinta folynak;
Maradjon hír
A vitéznek,
A sok betű meg a molynak!

Nem ad gondot
S pénzt kamatra,
Zárja bé majd más az ajtót!
Ugy is minden

Hasztalanság:
Ami csak lesz, ami csak volt!
Tudomány, hír,
Hatalom, fény:
Látó vakság, fényes járom;
Egyik ember
Mélybe süllyed,
Más elvész a magasságon!
Kelmed, látom,
Tartja, amit
Salamon szólt hajdanában:
Mikép a *nagy*
Bölcsességben
Hasonló *nagy búsulás* van!
Nem is búsult
Életében;
Jól teszi, bármit mond a pap!
Kik foltozzák
E világot:
A bölcsek sem boldogabbak!

A FOGOLY.

Bezárva mély, sötét üregbe,
Ül a fogoly hős, láncra vetve,
S hogy a világból mitse lásson:
Vas feketlik a szűk nyíláson.
Szemét titokban rajta hordja
A porkoláb s örök csoportja,
Várván, hogy majd esd éghez, földhöz,
Vagy vergődven dühöng, üvöltöz...
De hasztalan! a zord üregben
A rab nyugalma rendületlen...
Majd láncait hosszan-bocsátván,
Csufolják és ingerlik gyáván;
S mint az oroszlánnal, - ha fogva, -
Mulatnak félve, szívdobogva;
Szegény, e rút békót ki hordod:
Kelj fel, vedd vissza régi sorsod!
Tépd el láncod, mint Sámson, könnyen!
- S a hősön a békó se csörren. -
Csak várjatok! ha zendül a szó,
Az élők sírjaig lehangzó,

Melynek tábor s vitorlás gályák,
Hatalom s csel utját nem állják;
Mely megcselekszi, hogy mi álom:
Valósággá lesz a világon;
Hogy ami fekszik porban, romban:
Felépül, újul dísszel, gyorsan,
És nem lesz holnap, ami van ma...
Ha zeng a szó s munkál hatalma:
Oh várjatok csak! akkor felkél,
S tudtúl lesz Isten- s embereknél...!

SZENT JÁNOS LOVAGJA.

Fogadalmán a lovag
Jár-kél, fedve portúl;
Ott, hol nem szent a kereszt
S hölgybecsület csorbúl,
Vagy megtörve férfiszó:
Ront kezén a szablya,
Aki így tesz, a lovag:
Szent János lovagja.

Nő fetreng az útfelen,
Fázva, szomjan, étlen;
Meg van rontva nyavalyás,
Szerelem nevében!
,Hejh, tiporjon rám lovad!
S vérem folyni hagyja!'
Kiált a nő, s nem teszi
Szent János lovagja.

De a csábító iránt
Nagy haragja gyúlad;
Boszú, részvét, szerelem
Mutatván az utat:
Nyomban űzi mindenütt,
Nincsen éje, napja;
Utóléri, megöli
Szent János lovagja.

Viadalban ölte meg,
Férfi ellen férfi!
S nem egy könnyen lehetett
Életéhez férti:
Végcsapást tesz, orcsapást
S a hős mellen kapja...
... 'Sebed vérzik, - szólt a nő -
Szent János lovagja!'

»Vérzik... s vérét mért szivod?«
‘Mérgezett vas érte!’
»Mért könyörgesz lelkemért?«
‘Életednek vége...!’
Izma bár érc, - szeme láng, -
S hősi lélek lakja:
Neki sárgúl, mint a fű,
Szent János lovagja.

Páncélban a szent vitéz
Kiterítve fekszik.
S amit tenni nem vala
Bátor a nő eddig:
Forró csókját a halott
Hült ajkára rakja...
Élve várt díjt - s halva nyer
Szent János lovagja.

ANDRÁS HERCEG SÓLYMA.

Gályára ül, Nápolyba száll
Károly király hiv özvegye;
‘András herceg, kedves fiam!
Gyere haza, gyere!’

Idegen föld, idegen szív...
Fejed nincs hol lehajtanod!
Vagy már meghült hozzánk való
Te jó indulatod?!’

András készül, - Johanna mond:
»Királyasszony, néném, anyám!
Ne miveld ezt... holtig való
Busúlást hozna rám!

S te...? elhagynád, ki úgy szeret...?!«
- Zokogásban vész el szava, -
András is szól: »Kedves szülém,
Nem megyek én haza!«

Gályára ül, honába tér
Károly király bús özvegye.
»András herceg, kedves uram,
Gyer’ vadászni, gyere!«

Száguld a mén, dobog a föld, -
A vad sűrűn reppen, riad;
S hull: fegyver és sólyommadár -
Ez élő nyíl miatt.

De a herceg legkedvesebb
Solymára mily romlás jöve?

Nem hat reá szép szó, harag
S a préda ösztöne.

Ételt utál, vadat kerül,
Csüggedt, konok mind estvelig,
Midőn Aversa a vadász-
Csapattal megtelik.

Zajos, hosszú a vacsora,
Későre mén a lefeket;
Midőn András elszenderül:
Éjfél körül lehet.

- Már látja a nap képeit...
De felrezen: »mi zaj van ott...?«
- (Künn, a sólyom vijjog, - s veri
Vadúl az ablakot.)

»Nincs semmi zaj, csak álmodol...
Aludj, aludj én hercegem!«
S András arcán lágy női ujj
Futos gyöngédeden.

Érez gonoszt, jósol veszélyt,
Másodszor már a hű madár;
Harmadszor is jelt ad, - de azt
András *nem hallja* már.

Lassan nyilik závár, kilincs,
Világ gyúlad, meg ellobog...
Jobbra, balra oldalganak
A latrok, gyilkosok.

Ha ezt tudnád, szegény anya!
Megölni még nem volt elég:
Lator kezek ruhátlanul
Az útra kiveték...

S neje tovább alszik. Sólyma
Viraszt András teteminél;
Eldöglik a madár, - a nő
Késő vénségig él!

GALAMBPOSTA.

Bérczi vára ablakán
Néz a tájra szép Jolán;
Itt halom, völgy, rengeteg -
Ott kalászkok rengenek.
A csillámló folyamon
Zúg, tajtékzik a malom.
Zöld, virágos rét s lapály; -
Legelőkön fürge nyáj.

Függ a váron annyi szem,
S büszkén áll az odafenn;
Annyi szív ver lázasan:
S a tündérkép messze van!
Nem szeret még szép Jolán,
De keblében, homlokán
Merengésnek fényköde...
Hajnal a nap hírnöke!

És felnyitván ablakát,
Melyet rajta kibocsát:
A galamb száll, mintha a
Kiküldő vágy szállana.
Távol jár egy perc alatt,
Tiszta, félénk, hű, szabad;
S álmodozva turbikol:
- Mily választ fog nyerni s hol?

Megtér s olvas asszonya
A levélből, mit hozza:
,Jer, osztozzál meg velem
Hatalmamon, fényemen!
Rád gyöngy, gyémánt és arany
Lesz halmozva pazaran!
S a föld, lábad melyre lép:
Bársonytól lesz lágy elébb!'

,Drága füst, ír és kenet
Illatozza a leget;
Fördődnek a víz merül
Ifjító kút medribül;
Más földövnék birjad itt
Madarát, virágait;
Lesz kerted, sólymod, lovad,
S száz rabnőd, ki szót fogad!'

Bérczi vára ablakán
Követére vár Jolán;
Másodizben küldve ki,
Ilyen választ hoz neki:
»Fel-feltünél égi fény!
Borongásim fellegén,
Mely lelke beárnyalá...
Jer, keblemre szállj alá!«

»Meddig a vész szárnya bír:
Távolabbra száll a hír;
Napot, holdat, csillagot,
A dicsőség túl-ragyog.
Neved zengő lantomon
Századon túl hordozom;

S fénybetűkkel írva föl:
Él s örökre tündököl!«

Bérczi vára ablakán
Nyugtalan néz szép Jolán,
Várja a hű madarat...
Harmadizben hol maradt?
Vajh, méltóbb út lesz-e ez...?
Még egy perc, - egy gyöngye nesz:
A galamb keblén piheg,
S a kérdést így fejtí meg:

»»Árnyas völgyben áll lakom,
Csend van és nem nyughatom!
Sebet kaptam a csatán,
Búsul rajtam agg anyám...
Ingadoz lelkén a hit:
Mosolygó nőt látni itt;
S elvész mellyel várva volt:
Szerelem és anyacsók!««

»»Virágos föld...! tiszta ég...!
S véled milyen volna még!
Kincset, fényt nem adhatok,
Szívben lészünk gazdagok!
Szép lesz megfelezni majd
Boldogságot, házi bajt...
Jer, valósítsd meg magad
Ez édes szép álmakat!««

Elmerengve szép Jolán
Nem néz már ki ablakán;
És sováran annyi szem
Nem függ várán odafenn;
Gyors galambja is pihen,
Kicsit ápol fészében.
Ott, hol tölgyek, hangafák
A völgyet beárnyalák,
S lágy vízcsorgást hallani:
- Telnek boldog napjai.

A SÓLYOM.

Kösziklák közt, biztos helyre,
Van a sólyom fészke rejtve;
A tojó ül, - alig várja,
Hogy kikeljen már tojása!
Mit anyai indulattal,
Meg-megforgat éjjel, nappal.

És a him a puszta kőszál
Magas ormán ülven, őrt áll,
S martalékot hogyha éhez,
Amint vág a földszínéhez:
Még a nád se száll gyorsabban,
Mikor a kézív lecsappan.

S melyet körme megragadhat:
Dús prédául esik a vad;
S egy falatkát meg nem ízlel,
Haza-siet minden ízzel;
S hű párjának odarakván:
Övé csupán a maradvány.

„Üldögélvén a tojáson,
Légy nyugodtan, édes párom!
Mig a síkon széjjelnézek...
Tiszteletben áll e fészek;
S óvatos lesz kánya, vércse,
Hogy a sólymot meg ne sértse!”

Szól a him és útnak indul,
Száll a bércek ormain túl...
Elmult a dél, int az alkony:
Minden madár haza tartson!
Haza is tart éjszakára,
Csak a sólyom marad hátra.

Kimerülten, szomjan, éhen,
Szegény kotlós ül a fészken;
Múlik nappal, múlik éjjel,
Bizalommal, csüggedéssel;
S még tojása kárba nem megy:
Mert melegben tartja a begy.

Im hozzá a részvét örvén
A rabló ölyv szól, gyötörvén:
Mi haszna sok epedésnek!
Aki megholt, fel nem éled!
Új párt s fészket nézz magadnak...
Özvegyszer sólyom, elfogadlak!

Nem halt ő meg, - mond a karvaly, -
Hűtelen lett... még nagyobb baj!
Balgatagság lenne tőled:
Hogy magot költs hitszegőnek,
S gonoszul vessz az odúban,
Mikor élhetsz vígan, dúsan!

Anyasólyom hallgat mélyen,
Ott a válasz hűségében!
Menekülhet: s halni készül...
Mi az élet önbecs nélkül?!

Vesszen inkább, - nincs ez annyi,
Mint a fészket odahagyni!

Megsuhan most gyorsan a lég,
Mintha éles karddal szelnék!
Felvisítva s nagy ijedten
Két csábító messze rebben;
S a haldokló himjét látván,
Öröm kél végpillantásán.

„Rabul estem...” szól a sólyom!
De nincsen akihez szóljon!
Vége van a hű madárnak...
(Im a csirkék már kivágtak)
S viszi himje bérctetőre,
Hogy ott legyen temetője.

S véres tort ül elbusúlva,
Ölyű, karvaly fészke dúlva;
Nem kegyelmez a fiaknak...
S hol egymással összezsapnak:
Pehely röpked, vér szivárog...
- Messze hallik vijjogások.

A VITÉZ.

„Ki vagy, ki oly sebtén s későn
Kopogtatsz a vár kapuján?
Szökevény-e, kalandor-e,
Avagy hirnök talán?”

»Egyik sem a három közül,
De jó barát! - nyisd a kaput!«
A felvonó hid átzuhan,
S a *jött* a várba jut.

»Időm rövid, szavam kevés,
- Imigy szól a várúr előtt, -
Ellenség tört ránk, hada sok...
Hogy szinte reng a föld!«

»Látsz engemet, tudd sorsomat;
Van két árvám, kis gyermekem!
Rég keresünk nőt és anyát,
Add lányodat nekem!«

„Becsüllek érte, aki vagy...
Hogy nyiltan szólsz, - s hogy ezt mered!
De hirneved hallasd velem,
S mutasd fel címered!”

És megfordul a jövevény,
A nyílt homlok most árnyat ölt...
Menvén ennyit mond: »Jó a had,
Hogy szinte reng a föld!«

»Ki vagy, ki oly sebtén kopogsz
Beteg harcosnak ablakán?
Az ellenhad vitézei
Éledtek fel talán?«

„Alusznak ők, - láss engemet!
Ki hős valál a vénapon:
Nevedről fenn beszél a hír,
S három nagy testhalom.’

„Ösváramban, nemes vitéz!
Megkérted én leányomat,
Im, itt a hű nő és anya...
Szívét, kezét fogadd!’

»Mily kéz, mily szív! - de általok
Szép álmam már be nem telik...
Itt... szúr a bentört nyilszigony...
Végem lesz reggelig...!«

„Örök fény a bajnok nevén!
De nincs-e két kis magzatod?
Még jobban kell a hű anya:
Ha őket elhagyod!’

»Melynek harcán, port és mezőt
Omló vérem megáztata; - -
S mely általam megmentve lőn:
Anyjok lesz a - haza!«

ETELE HUN KIRÁLYRÓL

Görög császár, nagy hatalmas,
 Szeretnéd hogy nyugton alhass!
 Mert minek a bíbor, bársony?
 - Két annyit ülsz paripádon, -
 S birodalmad sikja, halma?
 - Idegen ló nyerít rajta, -
 Arany, ezüst sarcba mégyen!
 Nagy a romlás, - hát a szégyen?

Ki így bánik a császárral,
 Akkor nyomván, mikor kárt vall,
 Cselvetésben eszén túl-jár,
 S kardján annyi vér pirúl már:
 Etele, a hun király az.
 Akit ösmér, fél a száraz;
 Mert mikép a nádat a szél:
 Népeket hajt meg, ha felkél.

Összetűzni véle káros...
 Görög udvar mást határoz;
 Hogy a világ félelmére,
 Kard helyett, a gyilkot mérje.
 Hogy kitől fut a csatában:
 Mellé csusszék sátorában,
 S őt, kinek öl pillantása,
 Álmában átverve lássa.

Szerencsére! mig ezt főzik:
 Egy hun-ember bevetődik;
 - Ki jár világ-látni messzi, -
 Nosza le kell kenyerezni!
 Könnyen rááll, - nem kell sok szó,
 S görög ésszel még az a jó,
 Hogy nem-is vesz dijt előre,
 Szabadkozván inkább tőle.

Görög és hun együtt négyen:
 Útra kelnek hevenyében:
 Kalaúzul a hun szolgál
 Ösmeretlen tájékoknál;
 Nevök: Etelhez követség:
 Céljok: hogy őt elveszessék;
 Pénz- vagy csellel csak megejtik...
 Célhoz vezet valamellyik!

S mennek, mennek éjjel, nappal,
Küzdvé széllel, vízzel, vaddal;
Járnak bércen, szíkes háton,
Ekevastól szűz rónákon.
Látnak szilaj ménest, nyáját
S vándor népet, mely a tájat
Hol elhagyja, hol megszállja...
Se törvénye, se királya!

S táborához hogy jutának
Világdúló hun királynak:
Meghökkennek népe számán...
S áll előttök ritka látvány:
Zöld gyepen sok tarka sátor,
Ott verseny, itt áldomás, tor,
S míg dal zeng az ősek nyelvén:
Lobog a tűz, robog a mén!

S eléjök sok főhun nyargal, -
- Telve a szem bős haraggal. -
Kihez jöttök? - Eteléhez...!
És mi jóért? - Ő ha kérdez...
Felrivalnak Edek s mások:
Ha még-is megmondanátok...!
Ejh! a fővel kell beszélünk,
A lábbal hát nem beszélünk!

Ha nem szóltok, szólunk hát mi
Uratok küld boszút állni...
Hogy kit futtok a csatában:
Átverjétek sátorában!
Ezért jöttök, erre hoztok
Színaranyban ötven fontot; -
Csak körülte! - gúnnyal szólnak, -
Módotok lesz benne holnap!

Este lett s az éj beállta,
Görögöknek nincsen álma!
Búslakodnak, tépelődnek:
A hun árulá el őket...?
Vagy varázslást üzve, más ki
Szemeikből olvasá ki:
Mit terveztek? mit akartak?
S célját törnek és aranynak!

Nem javálja semmi, semmi,
Etelével szembe' lenni!
Sőt amelyik arra képzel,
Küzd halálos rettegéssel;
Míg hát tart az éjszakába':
Esze nélkül kap lovára

A görög, s megy fékeresztve,
Megdöbbenvén zajra, neszre.

S mit használ, hogy gyors lovok van?
Gyorsabb hun nép zúg nyomokban!
Szóval érvén, mond a hadnagy:
,Nem jól mentek!' (Semmi csak hagyj!)
,Rendesebb lesz ha megálltok!'
(Meg kell állnunk, nem bocsáttok...!
,Erre, erre...! vissza köztünk!'
(Jól tudjuk már, hogy elvesztünk!)

,Ha kell, reggel elmehettek!
De most sátort ülünk nektek!
Hozunk vad bőrt éjszakára,
Halat, barmot vacsorára;
Mert ugyan mit mondanának,
Hogy csufjára a világnak,
Éhen, szomjan elmenének
Vendégei Etelének?!'

ŐSIDŐKBÓL.

Már három nap, három éjjel
Harmatozik a fű vérrel;
Hogy a harc, e vad sebzett mén,
Nagy-végsőt rúg ina-metsztén.
S pártos kún had felkoncolva,
Vagy szétszórva mint a polyva.

Együtt fekszik barát és ellen,
Nem fenekszik egymás ellen;
Hallgat a kürt, - elmaradt szét
Kelevéz, kard, behorpadt vért,
S üres puzdra, - nyillal telve:
Mérges kigyó, szája, nyelve.

László jár a csatatéren,
Meg-megállva minden lépten,
Amint erre, arra ösmér...
Vajh mért hullt e sok rokon vér?!
Lelke, arca elsötétül...
- Veszteség a nyereségből!

Hajdan a kun homokpusztán
Bolygó ér volt, alig futván;
S magyar nemzet, amely volt már
Hét forrásból harsogó ár,
Felvevé az elveszendőt...
S im partot tör mikor megnőtt!

Nyugtalan nép, porba' fekszel!
Mít tegyek, hogy jobbra kelj fel?
Hogy szelídülj, szóra hallgass,
Ne barangolj mint a farkas!
Töpreng László: úgy sem... így sem...
Meg kell őket telepítnem!

A király mig így határoz,
Vissza-kerül sátorához;
Hol felé a vert kunoktól
Követség tart, - s kérve fordúl;
Kérni... hah, ez mily gyalázat!
Büszke kun sziv reszket, lázad!

Követség szól, a király hall...
Nézve szűrő pillantással,
Jobbra délceg hősök állnak,
Színe, lelke táborának.
Balra foglyok, ketten-ketten,
Talpig láncban, talpig sebben.

„Békét kérünk, király! - ajkad
Kész a szóval, (bár még hallgat,)
Mint a kézív megvont húrja,
Hogy a vesszőt el-kirúgja;
Mi az: - hányd meg jó-előre -
Szó kimondva, nyíl kilőve?!”

„Vér, vagy sarc kell? e fogoly had
Hűtse boszúd; rendre fojthadd!
Kincset mér a kún cseberrel...
Vagy ha kedved tartja: szedd el
Ifjainkat, szűzeinket.
Győztél, szabd meg, ami illet!”

De ha tovább-menve ennél,
Célod, hogy megbélyegeznél!
Ősgunyánkból kifordítva,
Szakálunkat megcsonkítva,...
Őseinkre! kik elhunytak:
Még egy harca lesz a kunnak!”

»Nincs, - mond László nyugton, gyorsan, -
Kincsre éhem, vérre szomjam:
Ki foglyul van, elbocsátom...«
(Foglyok vélik, hogy csak álom,
Amint békó, lánc közékrül:
Mint a haraszt földre zördül.)

»Szűzek, ifjak, - nép virága -
Nem kerülnek szolgaságra;
Aminó volt, lesz az öltöny...
S kún szakála nagyra nőjön!
Nem sarc, nem vér s iga rátok:
Kevés, amit én kívánok!«

»Mely ma porrá lesz a tűzön:
Sátor helyett ház épüljön!
Tartós, délnek, sorba szépen,
Kúttal, fákkal közelében;
Élni s halni majd idővel:
Kell szántó-föld s temetőhely!«

Ennyi, nem több. Örvend a kun,
Frigyre lépvén a jó alkun;
- Messzevágó célt nem értve:
Magyarságnak nincs inyére: -
De a László lelke, látván:
Felderül, mint a szivárvány.

KUN KOCSÁRD.

Székelyország földén látott
A mi hősrünk napvilágot,
Akkor sem volt kedves vendég
A szülék egymásra kenték
Okát, bűnét érkeztének!
De ő megjött mint a várt,
S a szegény ház-népnek számát
Hétig rugta Kun Kocsárd.

A fiak felhuzalkodnak, -
S ő, bolondja mindnyájoknak!
Jön utcából karmolt képpel.
Iskolából, titkolt kéekkel;
A végső pad volt az övé,
Valameddig oda járt;
Te-belőled semmi sem lesz,
Szép öcsécském, Kun Kocsárd!

S hogy az évek el-lejárnak:
Pelyhe nő a gyenge állnak;
Dobog a szív, fázik, gerjed...
Szép szemeknek lángja mellett.
Szebb leány, mint Székelyföldön
Nincs a földön...! - de kosárt
Fon számodra s csalfa képpel
Kinevet, jó Kun Kocsárd!

Van ám jó a roszban ennyi:
Ugy sem érne rá szeretni!
Rövid békét hol megunták:
Van a honban háborúság!
A hívó jel: meztelen kard,
Mit a pártduh vérbe márt:
Ezren mennek, - de kacagnak
Hogy ő is megy - Kun Kocsárd.

Elvész aztán híre hamva,
Mind is egy ő, élve, halva!
Mikor egyszer sok időre,
Nagyon ver a szó felőle:
Látták, hogy vitt a csatában,
Mint egy vérző leopárd;
Tamás volt sok benne mégis,
Mikép ő az: Kun Kocsárd.

Hanem amint Kassa táján,
- Fele népét kardra-hányván -
Révain nagy diadalt vőn:
Repült híre szárnyon, szellőn.
S hogy szaván a cenk olasznak,
Grittinek jut végre bárd:
Híres ember, nagy vezér s hős
Lőn egyszerre Kun Kocsárd.

Az is volt ő. Majd Horváthra
Szathmár várát hogy megszállta:
Ottan egy szakálas ágyú,
Megfosztotta fél lábátúl.
Vére omlik... ina gyengül...
De szív és hang oly szilárd!
Rajta... rajta! és a várat
Igy vevé be Kun Kocsárd.

Nagyváradra víve sebbel:
Ura búsong, fél kart vesz el!
Szép nyakokbul tépve vőnek
Gyolcsot a nők sebkötőnek...
S ki felé most annyi köny hull,
Annyi bajnok karja tárt:
Egyet mosolyg, hogy körülnéz.
- Aztán meghal Kun Kocsárd.

A HÚ VITÉZ.

A hős király csatába indul,
Mellette nagy harcos sereg;
S hiv bajnokok, kik dárda-nyiltul
Vértül meg nem félemlenek,
Meg nem félemlenek!

A harcosok közt egy ifjú van,
Hivebb, bátrabb mindanyinál!
S ő, a leghívebb, van gyanúban:
Nem bízik benne a király,
Nem bízik a király.

Egymásra két had kürtöt fúvat,
S csattogva gyors nyilat bocsát;
Mint két szemközt futó borúlat,
Egymásba ütve homlokát,
Villámos homlokát.

Küzd a király, a vést nem látja,
S száz kopjas kéz ügyébe jut;
A nyíl, mint bős darázs fulánkja,
Már-már nemes szívébe fut,
Már-már szívébe fut.

De hozzá gyors levente vágat,
- Az arc fedett, a mell szabad, -
Védbástya, vért az a királynak...
S maga eldől, holtan hanyatt,
Eldől holtan hanyatt.

Az ellenség fut, a király szól:
,Éltén váltá meg életem!
Nevét...! mert az egész világtól
Bámult szoborra vésetem!
Szoborra vésetem!

Hol van, ki őt szoptatta, szülte?
Nő, vagy fiak, barát, rokon?
Ki egy igaz szót tud felőle:
Kegyem leend mindnyájokon,
Kegyem mindnyájokon!

Helyezzétek dús ravatalra,
Hadd lássa nép s had a dicsőt!
Hadd lássa ő, s piruljon arca...
Ki rég gyanús szemem előtt,
Gyanús szemem előtt!

»Piros már, oh király! eléggé,
A bajnok arc, - vértül piros,
Mert ő az, ki élted megvédé...
S e vér szennyet, gyanút lemos,
Szennyet, gyanút lemos!«

MÁTYÁS KIRÁLYRÓL.

Ég már az őrtüz, lángok cikáznak
Erdős tövénél a Hargitának.
Hazug beszéden kapván a székely,
Táborba szállott oktondi ésszel!

Világol a völgy, - fenn barna éj függ, -
Sátor gyanánt áll a terepély bükk;
Sok harci szerszám megtámogatva,
S zagyván szedett nép tanyáz alatta.

Felbolygatott nép ravasz vezérét:
Ott látni Fancsit, Kérdezve néz szét,
Szűk udvarában tábor-tüzének,
Körébe amint többen gyűlének.

,Vezér uram hé! minket kegyelmed
Felkölte sok szép ígéret mellett!
Kellő a szép szó, de jobb a hadd lám
S ha menne a ló, mért tartja zablán?’

»Zsákmány s dicsőség, derék vitézek!
Mit én ígérek s szerzek tinéktek!
De nem siettem, - jó néha a les,
Hogy így a koncert bizton kitörhess!

Fel most, ki méltó a hősi címre!
Velünk a sors is -! halljátok íme:
Kettétört a kard, mely szabna törvényt...
- Mátyás királynak halála történt!«

E szóra csend lesz, nagy láрма volt bár,
S mint ki roszul hall és újra szót vár;
Merőn függ a nép vezére ajkán...
- Kétkedve rázván fejét akarhány.

S egy ösmeretlen rögtön előlép,
- Sisak-rostélyzat borítva képét, -
És mond: - ki eddig csak nézte szótlan -
»»Budán halott van! - halott valóban!««

Ama hazug hírt most gyártva épen,
Meghökken Fancsi, - s felnéz sötéten;
Mi ez? ellenség, avvagy barátja,
Magát ki ekkép dorgába ártja?!

Ha cáfol: vágást vágás előzne,
De még bizonylás! kezd fázni tőle...!
S vakösvény e szó: - sűrűbe veszvén, -
Budán halott van! vigyázat! ez kém...

»S honnan vitéz úr? - mond Fancsi göggel, -
 - Mely sok vak embert, vesztére tölt el! -
 S ha meg nem sértem, hová törekszik...?«
 »»Budáról jöttem s épen csak eddig!««

»Ugy hát, ha zsákba macskát nem árul:
 Tán többet is tud Mátyás királyrul?«
 »»Tudok! - ki békén s harcban kísértem,
 Ösmerve vágyat s titkot szívében!««

»Hohó...! s nem a szót mit ép kiejte?
 - Azaz ha holtak fordulna nyelve -«
 »»Lehet! - mert hidd el felőle szentül:
 Szózatja könnyen füledbe csendül!««

»S mind ennyi...« - »»Oh nem! még hátra van sok!
 - S a hang mely nőtt... nőtt... most szinte harsog -
 Tudom: hűséget mikép jutalmaz,
 S mit nyer ki vétett: a pártos, a gaz!
 Mint mondta, mondom: nincs semmi drága!
 Éltem, nyugalma népem javára!
 S ki rút zavargást tudsz bé hűségbe:
 Hallj szót galád fő, és ronda népe!«

Zaj kél. Vezér s had most már sokat hall; -
 »Ki vagy? halál rád...! föl a sisakkal...!«
 »»Legyen! nagyon jó ha láttok s látlak:
 Nos...! engem hínak Mátyás királynak!««

S hogy a sisakróst egymásra csesszen;
 Vésznél e halk nesz szól rémesebben...
 Igen sok egy perc, hogy összefagyjon
 A szívből a vér, a szó az ajkon!

S hozzá a vakhit még rémeket told;
 Lángszem... fehér arc...! élő-e, vagy holt!?
 Élő-e, vagy holt, ki így betoppan...?
 S félni miképen kell tőle jobban...!?

»»Mily sok derék tölgy! dús lombja zöldel...
 Ha megrakatnám gonosz gyümölcsrel...!
 Legfőbb helyet fenn, a főnek adván:
 De... most az egyszer kegyelmem a fán!««

Babért ohajtván e had vezére:
 Utját ki állná? hadd fusson érte!
 És ennyi harcvágy, csatázni mely kész:
 Azon segítünk, hogy kárba nem vész.

A lengyel úgy is a magyarra felkelt,
 Mentek rá rögtön! nem várva reggelt!
 Székely! ha szablyád megülte rozsdá:
 Kifényesülhet majd vérbe mosdva!

De székely harcolj! harcolj vitézül!
Mig vérpatak foly holtak szivébül...
Előre mindig...! ki hátra-fordúl:
E képre bukkan, - s jaj lesz azontúl!
És tudni, székely! javadra lészen:
Hogy nyitva, hunyva jól lát e két szem!
Akárhol a fej, de gondja itt jár...
S Mátyás király él, ha meghal is bár!

MOHOS.

A bérces Gömörben nem nagy hegy a Mohos,
Rajta nincs régi vár, nemes vad sem honos;
De ingó semlyékes láp van a tetején,
Ez ingó láp felől szóland az én regém.

Szegény ember jöve valahonnan régen,
S kinézhén a helyet a halmos vidéken:
Meggyújtá az erdőt s ortott... minden módon
Erőt akart venni cserjén és bozóton.

Majd fecske módjára, a serény új gazda
A hegy oldalához sárkunyhót ragasztá;
És mivelhogy erős akarattal győzte:
Egy süveg buzácskát a földbe tett őszre.

És felvitte Isten a dolgát idővel.
- A terepély cser is vesszőszálból nő fel. -
Mikorra megvénült: keze között a föld,
Szőlőhegy, rét s erdő egész határra tölt.

Álltak oldalánál erős felnőtt fiak,
Számos csemetéje lévén mindannyinak;
Sugár fiatalok, teljes nyiló rózsák,
Egy sereg iskolás, egy sereg apróság.

Az öreg térdére három-négy is mászik,
Szegény! azt sem tudja néha, melyik másik?
De szemén buzog föl szivéből a hála,
Magát bennök harmad- negyedizig látva.

És ennyi léleknek ad lakást egy hajlék,
A boldogság eljött, hogy ő is ott lakjék -
Nincs köztök perpatvar, egymással megférnek,
Hirét sem hallották a külön kenyérnek.

De mint a buzában, bár jó magot vetnek,
Óhatatlan, hogy ne legyen konkoly s lednek:
Titkos rosz cél ejti a fiakat gondba,
Osztozzunk! ez a cél, de még nincs kimondva.

Látását, hallását kezdé bár veszteni:
Élesek az öreg lelkének szemei;
Mindent tud, mindent lát, de szépen elvárja,
Mig körülte lészen népének mindnyája.

S egy szép ünnepnapon szeliden megszólal:
A kegyelmes Isten megáldott sok jóval!
De bírnám bár felét a széles világnak,
Több a szép egyesség, melyben élni látlak!

Maradjatok is így, gyermekeim, holtig!
Sok felé a sok is könnyen elkallódik;
De áldott a sok kéz és az egy akarat,
Igaz volt ez a szó és igaz is marad!

Mi jót tesz sok apa számos gyermekével:
Vagyonkáját köztök diribolván széjjel!?
Néhány barázda jut, egyik sem tud élni,
Amennyi együtt volt, külön csak felényi.

Ha beteg lesz egyik, ha tűz vagy dög által
Hátra megy: a bajból soha ki nem lábal;
A szegény irigy lesz, a gazdag fenlátó,
Elfordul, elhivel annyi szív egymástól...!

S most átvitte az agg másra a beszédet,
Nehogy elárulja, hogy szivökbe nézett;
A fiak hallgattak... nem volt még szokásban:
Ketté vágni a szót vén apák szájában.

De jött az öregre a halálos este,
- Szebb élet kezdete, aki jól kereste -
Nagy búbanat mellett a fiak szívében,
Az elaltatott vágy van ébredőfélben.

Osztózzunk...! osztózzunk...! fejökben csak ez volt
Ha nem akarják is, mindig hallják e szót;
A gyászos harangszó, a sir kongó öble:
Osz-toz-zunk! oszt-toz-zunk! ezt veri fülökbe.

S a temetés után alig mult el egy hét,
Hozzáfogtak, - kiki ohajtván örökjét;
Hanem a sok hancsik, a sok mesgye, csóva,
Nyíl, toldás és becsű, mind csak nem visz jóra.

Valamennyi testvér jámbor, engedékeny,
Nem pöröl egy tinón, vagy egy kaszás réten;
Azzal egyik se lesz gazdag, de el se fogy!
Tudj' Isten, az osztály még is nem ment sehogy...!

Kihuztak azután egy nagy hosszú láncot,
A két vonó cseléd immár nem is látszott;
De meg se mozdult még a lánc másik vége, -
Elszakadt...! de hogyan? hisz erő sem érte...

A lábas jószággal gyült meg aztán a baj,
De mégis, úgy ahogy, megosztotak avval;
Mind ki volt szaggatva, mind külön volt hányva,
Hat szép páros tulok maradt csupán hátra.

Szarvok hosszú, fényes, - mint a hal kövérek,
A ma leesett hó nem lehet fehérebb;
Nincsen alábbvaló, nincsen köztök szebbik,
S mi türes-tagadás, a fiaknak tetszik!

Hozzá kivált hárman nagyon ragaszkodnak...
Egyet mondok testvér! verjük a Mohosnak!
Melyikünké legyen? határozzon a hely,
Hol jóllakás után delelni meghever.

És aki nyertes lesz, igazítsa köztünk
Az örökség dolgát, mellyel ugyan küzdünk;
Ahogy mit jónak lát s fordít az osztályon:
Huzalkodás nélkül kiki hozzá álljon!

S a hat tulok, mintha tudná, mit beszéltek,
Farkához rugdosva ront az erdőségnek;
Bögnek, öklelőznek, a földet kaparják,
De jó kedv okozza mindezt, nem a vadság!

S bár a kolompszóról megtudni nem nehéz
Mely tájon a jószág? s legel vagy heverész?
De mégis a dolgot közelebbről látni:
Indul a rokonság s egy sereg kíváncsi.

S mig az érdekeltek szótlán mennek elől,
Erős bizonyozás van a nyertes felől.
A tetőn hever meg! de biz az oldalon!
Ott is az északin, ahol hűvös nagyon!

És amint eléri a hegynek gerincét,
A megizzadt csapat még alig tekint szét:
Kolompszó és bögés hallatszik jó távol...
Aztán semmi nesz, - csak a harkály kopácsol.

A csapat mind a két hegyoldalt bejárja,
De a hat tuloknak nem akad nyomára;
Aztán a tetőre hatolnak fel többen,
De aki odaér, némán visszahökken.

Hol ezelőtt nem volt csupán avar, cserje:
Mély, süppedékes láp támadott egyszerre;
Ingó bajnokfüvel, kákával takarva...
Elnyelte a tulkot, imé ott a szarva...

Erre hazatértek, - de részét kivenni
E csuda láttára nem akarta senki!
Hanem egész család szépen együtt maradt,
S áldott lőn a sok kéz és az egy akarat.

Ha éjjel mély zúgást hallat a hegyoldal,
- Aminőt egyedül a földön fekvő hall, -
Mond a pásztor: meghal rövid nap valaki,
S osztály lesz..... bömbölnek a Mohos tulkai.

A FOGOLY.

- 1702 -

Rákóczit most viszik
Át a Rábca hidján,
Szerencse megcsalá,
Benne igen bizván.
Tele van a hídfő
Bámész sokasággal:
A nép, nagyok estén
Bámulni nem áttal.

Ki volt ekkoráig?
S mi történik véle?
Ahány ember: a szó
S jóslat annyiféle.
Nem cserélne senki
Most a büszke úrral;
Egy meghitt pillantást
Száz szem visszaútal.

A bámuló nép közt
Két halász is látszik,
Egyik nagyon vén már,
Csak gyermek a másik.
Gyékény-kosarukban
Csapkod már egy sígér;
De érte már senki
Egy batkát sem ígér.

„Nagyapám! bedobom
Már ezt a Rábcába!”
»Csak hagyj békét, fiam,
Lesz annak gazdája!
Ha el nem kél addig:
Add azon vitéznek,
Kit fogolyképen, a
Hídon átkísérnek!«

Ugy-is lett. A hajdúk
Szétnyomják a népet,
Midőn odaér a
Fegyveres kíséret;
Meggátolnák benne,
De fürge a gyermek:

Átnyujtá a halat...
- S nagyapjánál termett.

Az elmerült vitéz
Amint feleszméle:
Nem tudta, hogy jutott
A hal a kezébe?
Széjjel-nézett... aztán
Lángba borult arca,
Valamely, lelkében
Támadt gondolatra.

S szólt: Fogoly vagy, jó ha
Fogoly vagyok én is...
Amiképen te jársz:
Akkép járjak én is...!
S a folyam vizébe
Levetette gyorsan.
Elúszott a sígér,
Ki tudja már, hol van?!

Kik tanúi voltak
Az egész esetnek;
Kíváncsian a vén
Halász után esnek;
Még előbb itt állott...
Hová tudott lenni?
Kérdezik, nyomozzák...
De nem látta senki!

És úgy beszélt a hir
Kevés idő múlva,
Hogy a fogoly vitéz
Szabaddá lett újra.
Szerencsáját, sorsát
Önkezében tartja, -
És a csatasíkon
Villog fényes kardja!

ÁROKHÁTI LŐRINC.

Ali pasát a dicsőség szomja bántja.
 Árokháti Szécsén-várnak kapitánya;
 Ali pasa Szécsén ellen
 Tör felette!
 Vérszemet kap, minap Drégelt hogy bevette.

 Este van már, forró napra enyhe alkony,
 Ali népe vágy pihenni gyenge hanton;
 Este van már. - ,Fel, fel Agák!
 Lóra, Bégek!
 Tornyot, bástyát romban látni szinte égek!’

 Török tábor, mint a tenger, mozdul lomhán,
 De vész Ali, s jobban, jobban korbácsolván:
 Szécsénnek dől, mint dagály dől
 A szigetnek:
 Melegök lesz, akik ott ma bennrekedtek!

 A pusztulást üstök, ágyuk öble ontva:
 Mint a zápor, nagy cseppekben hull a bomba;
 Lobban, dördül, - reszket a lég,
 Török a fal;
 Még az ég is háborog a dúló haddal!

 Jön a válasz vár falárul, hajh de késve!
 S bár hárommal ér fel aztán egy lövése:
 Gyérül, lassul, - majd elhallgat
 Hajnal-tájon;
 Török vezér cselt gyanít e hallgatáson.

 Szerecsen rab csúsz a falhoz macska módra...
 ,Szécsén-varán kapu, ajtó nyitva volna...?’
 Bámul Ali, hirt vevén a
 Kém szavában...
 ,Eh, ha zárva, majd kinyílik, - csak utánam ‘

 A törökség rendben ér a kapubóltig,
 Nyitva biz az! s rajta több-több bélopódzik...
 De meghökken: - fenn a bástyán,
 S lenn a téren
 Csatarendben feketülő nagy sok népen.

 Fontolgatni nincs idő s kedv, - ropog a cső;
 De mint a fal, ott áll a sor, vissza nem lő...!
 Tüzet ad majd Ali népe
 Csapatostul, -
 Megint lönek, - ezren lönek: s meg se mozdul

Ali dulfül, hűledez a babonás nép,...
S még talán a tréfa vége lenne máskép:
De a hajnal lemosolyg a
Vár terére...

Törököknek boszujára, szégyenére.

A hős várnép, amely ellen úgy puskáztak:
Dárdanyél, rúd, - öltöztetve ronda váznak;
Sehol senki! - az ördög lőtt
A falakról...?

- Egy levél im felszegezve, - s Alinak szól:

»Egészséggel, ozmanoknak hős pasája!
Mit ma tettél, ország-világ megcsudálja...
Meg ne öless valakit e
Bátor hadbul...

Küldd uradnak, soh-se látott ilyet Stambul!

Mert az éjjel ez volt az én hadi népem,
Védve Szécsént ezreidnek ellenében;
(Bölcsen hallgat: hogy megszöktek katonái.)
Szécsén-várnak kapitánya Árokháti!«

„Hah, utána!” - ordít Ali, - fel- s levágtat,
Bősz dühének, mint a tigris nézve tárgyat;
De körülte gúnyos vázak,
Csóva, rongyok...
Még lova is megvadulva tüsszög, hortyog.

ADÓS, FIZESS!

A dülőben és a mezőn
A magvető jár csüggedőn,
Oda amit vetett, kapált;
Elverte a jég a határt!

Munka olcsó, kenyér drága,
Nagy a szegény szorultsága!
Magának sincs, ki adna tán,
Zörget gazdag s pap ajtaján
Dologra, újra venne fel,
Kevés, ki most megemberel
Gyámoltalant, szegénykedőt...
Okúl vetvén a szűk időt.
De a szomszéd mégis csak ad,
S bár egy után négy a kamat:
Valamicskét könnyít fején
Ez a gyilkos jótétemény.

Hanem, már nem birván sehogy,
Terhével a szegény lerogy!
Ágyba esik, halálra vál...
Ejh, milyen jó az a halál!
Mely nehezül az emberen:
Gondot, tehert az elveszen.
De inkább élj kelletlenül,
Mint állják kórágyszél körül
Bús özvegyed, sok magzatod,
Akikre a nyomort hagyod!
Szegény beteg, beh érzi ezt...!
S ímé, hogy napja szállni kezd:
- Dele sem volt nagyon kies, -
Jön a szomszéd: adós, fizess!
Fizet is ő, - de nem neki, -
Halál zsoldját lefizeti!

Elment a holt, gondot nem oszt,
Eddig csak megvoltak, de most...!
Támasz nélkül bedől a ház;
Inség, bánat kit elgyaláz:
Az özvegy kis cselédével
Busong, jajong, mást sem mivel.
Orcája még könytől vizes,
S jön a szomszéd: adós, fizess!
Fizetne is, de hol vegye!?
Gyász élténél nincs egyebe, -
Rúdon a holt avultja lóg,
Megették a sajnálkozók
Mi még maradt, a kenyeret,
- Ahol nincs, ott Isten vehet!

Adósa bár távol lakik:
A jó szomszéd nem nyughatik,
S midőn mindent az éj övez
Mint egy setét, hideg burok:
A sírhoz megy s bottal veri
Végig... végig... csak úgy pufog...
Orcája már szintén tüzes,
Hogy üt s beszél: adós, fizess!

Bolond vagy, jó ember, hiszen
Vagyont a sírba ki viszen?
Nagy lecke szól arról nekünk:
Meztelen jövünk, megyünk!
Kincsünk gyakran a sírba' van;
Hanem az nem ezüst, arany!

És folyvást döng a sírhalom:
,No csak fizess, mert nem hagyom!
Cselédem lesz az özvegyed,
Kiveszem a gyermekeden,
Kit mindennap megcsókolál:
Én mindennap ütöm, verem!
Bizony, - pénzem ha odavész, -
Az ebnek is jobb sorsa lesz!’

Megmozdúl az atyai sziv,
Felmelegül mely volt hideg;
Ah, a sziv lenn is fáj, repes
Sorsán kedves övéinek!
Megnyílik a csukott ajak,
S szavai felhallatszanak:

»Jól van,...! ha már nem várhatod
Az Istentől a fizetést,
A határnál a fűz tövén
Nagy kincset rejt a sík fővény,
Hanem ezt jól elmédbe vésd:
Csak annyit végy, mennyit adál, -
Nehogy aztán megkeserüld...!«
Hall a szomszéd, s nem vár sokat,
Kit a kincs-vágy űz, csalogat,
Mint a szag a saskeselyűt.

A fa körül sivár homok,
Hol egykét szál fű nyomorog,
Zöld pázsitnak nincs televény...
És a szomszéd ás hevenyén,
S midőn nem is gondolta még:
Kibukkan a nagy érc fazék.
Rég állhat ott, felette át-
Nőttek a fa gyökerei;
Midőn a szél a fűzre csap,
S kezd a levél s galy rengeni:
Olyan, minő egy vén fukar,
A kinccsel tölt edény felett,
Mit szétterpedt ujjaival
Reszketve tart, s tiltón befed.

Az ember kész elvinni mind,
De bántják a holt szavai;
És felsóhajt nagy keserűn:
,No már ezt is megtiltani!
Hejh, a kedves szomszéd uram
Rosz ember volt, rosz csakugyan!’
Kiveszi hát mi az övé,
S földet tipor az üst fölé.

Van pénze már, de nyugta nincs,
A kincsre sűg mindig fűle;
Hogy akkor el nem hozta mind...
Mikép is volt olyan hűle?!
Magára vet, később pedig
Ösvényt tapos, közeledik:
,Egy tű nem sok, s ha tán hamis
Uton szerzed, nagy bűn az is!
De ha azt elhozom, mit árt?
Miatta nem vall senki kárt!
Sőt tőlem ép az lenne bűn:
Ha ott hagynám nagy együgyűn.

Itt jót tehet, ott veszte lesz,
Megeszi a föld, a penész;
Hiába is beszél a holt,
Mert elhozom, - s kivált ha sok: -
Az özvegynek s árváinak
Valamicskét majd juttatok!'

S a jó szomszéd felgazdagul,
Gulya telik tulkaibul;
Nyáján selyem gyapjú terem;
Bőven megyen vermébe szem.
S amely el nem fogyott taval:
Megrokkann sok hosszú kazal!
Pásztor, cseléd egész sereg,
Kik mind őtőle függenek.

Egyszer megindul a csapás,
Csűr és asztag földig leég;
Üszögöt kap a búzafő,
A rét kisül - s még nem elég!
Rakásra hull ménes, gulya,
Selyemnyájnak nem kell akol;
Azután a sűrű halál
Szolgát, munkást megharmadol:
S mikor már elvész annyija:
A gazda is halál-fia!

Most látja: a kincs mit hozott?
Most érti: mit tett a beszéd?
És sok jóval halmozza el
Rögtön a holt bús özvegyét;
De, - bár kapkod mindenfelé,
Hogy életét megváltaná: -
Az ő állát is felkötik,
S lefektetik a föld alá.

S hozzá, az első éjszakán,
Általszól a sír közfalán,
Kinek lakás már rég e hely:
»Mondtam, szomszéd! nem hitted el!«

BASA KUTJA.

A török ur fenn Egerben. -
Sok deli lány van Gömörben,
S halmok alatt forr sok kútfő,
Az hevítő, ez meghűtő.

Egri törökség vezére
Szomjas a hegyköz vizére;
Hejha, de jobban lányára!
Akinek édes szép szája.

Birja is, amit megkívánt,
Van, ki vizet hoz s rabol lányt,
Népe, hatalma tengernyi...
Egri basának jó lenni!

Egyszer ezenben forgódik,
S két Aga jó a Sajóig,
Hanvai erdőn vár, lappang,
Merre utalna jel, vagy hang?

Tetszik a hajnal, harmat hull,
Hallgatag erdő megzajdul,
Forr, bugyog a víz gyorsabban,
A deli bimbó megcsattan.

Rengedez a völgy bajboncsa,
Rajta-esik, hogy megbontsa,
Gyenge fuvallat, mely támadt,
Üzni segítvén éjt, álmat.

Míg a hiúz-faj vár lesben,
Hószinű kendő meglebben,
Szép hajadon jó korsóval,
S ajkain a dal megszólal:

Rózsa virít a kertembe',
Viola is van mellette,
Barna legény, a süveged
Hejh, beh virág nélkül viseled!

Így dalol a lány s megy folyvást,
Éri azontúl a forrást,
S hogy tele lesz a korsója;
Kapja török kéz gyors lóra.

Ló rohan, a vas szikrát hány,
Két Aga örvend: van víz s lány;
Mert ugyan izzadt a félsz-en,
Hogy feje nélkül el-lészen.

Délre hogy érik Szarvasköt,
- Hol csupa erdő s bérc a föld -
Téve lovok nagy gyors útát:
Két török ottan megfúvat.

Szép hajadon sir, - s könyjére
Reng a hozott víz, testvére...
És az edény forr színiglen,
S összetörik hogy felbillen.

Két Aga sápad: hah, nincs víz!
Ülj fel Omár s menj amint bírsz!
Ha haza nem visz napszállat:
Port söpör úgy a szakálad!

Messze Gömörben a forrás,
A Basa-urnak nem kell más!
És ital és lány egyszerre...
Vétni ez ellen ki merne!?

Fordul az árnyék keletnek,
Jó nap, ugyan tán kergetnek!?
Itt van az est, már itt éjfél...
Vessz el Omár, beh megkéstél!

Átver a holdfény a lombon, -
Szendereg a lány, - fátyolt von
Bús szeme- s fájó szívére
A kies éjnek tündére.

Átver a hold... az őr látja...
(Vékony ugyan, mint a hártya
Nála a holnap reménye...)
Gyúl szeme vágyó, hő fényre.

Múlik az éjjel nagy lomhán;
Megjön Omár is káromván:
(Ménje kidőlt alóla.)
Eb vize, már hát itt volna!

S mennek, - egy a ló előtt jár, -
Hasztalan! úgy is késő már, -
Szembe velök nép s hírnök jön:
A Basa szörnyet halt rögtön!

Két Aga könnyen lélezkzik...
S hallgat ugyan még mindegyik;
Terve, szemében és arcán;
'Hadd nekem a lányt! - szól Arszlán -

Ugy se lehet, látd kettőnké!...'
- S közben a kaftánt leölté, -
S monda Omár: »én fáradtam...!«
,A vizet idd meg miattam!'

,Mégis, ez a ló s handzsárom,
Toldja az osztályt nem bánom!'
»Kocka! ki jót vet, hadd kapja...«
,Kocka vitéznél a szablya!'

Két török ekkor kardot ránt,
Vágja fejéért a turbánt,
Sebheti egymást szép rendin...
Fenn tusakodván a semmin...

Mert tova nyargalt már a mén,
S a menekült lány ül nyergén,
Ajh, de mi jó sors a tarnak:
Van legalább víz, - mosdhatnak!

Kedvese, anyja kit vára:
Visszamegy a lány Hanvára;
Hol maig is még szól, élén
A rege a kút mellékén.

A GAZDAG.

Volt egyszer egy dúsgazdag ember,
Ki, hogy nem voltak gyermeki,
Elvégeze vala magában
Rokonit felsegíteni.
Ő egyedül áll a világon...
Azok hadd boldoguljanak!
S roppant kincsét köztök felosztván:
Örültek az atyafiak.

S a jóltevőt, öreg korára
Magához hívja mindenik;
Irák, kik tőle messze laknak,
Hogy híven gondját viselik.
De az öreg a meghívásnak
Sok számos évig ellenáll;
Elindul végre s bekopogtat
A legelső atyafinál.

Nem ösmerték meg. Ő belépett
A házhoz útas képiben,
Ki szállást kér egy éjszakára.
S tovább megyen ha megpihen.
Mert terve az volt: széjjel-nézni
A rokonok között elébb:

Hogy hol leend legjobb leélni
Még hátra lévő idejét?

Nagy fényűzés volt a családban,
Éjjel-nappal zajgott a ház;
Nem látott olyat, aki fárad,
Csak olyan aki lakomáz;
S gondolja búsan: nem sokára
Itt sírva kérnek kenyeret!
Szükség kíséri a pazarlást...
S vevén botját, utnak ered.

Elért a második rokonhoz,
S házi békét nem lele ott;
Szüle, hitves, testvér egymással
Ellenkedett, civakodott.
De fel is volt fordulva minden...
S ő már korán utban vagyon,
Jaj az egyet-nem-értő háznak,
Mert Istenáldás nincs azon!

A harmadik rokon fukar volt;
Zárt ajtók s vas-rácsok megett,
Panasszal lévén szája telve:
Rongyoskodott, szegénykedett.
Szállást nem adhat! (Féli kincsét,
Tolvajcsiny, rablás gyakori!)
S mond a vándor: maradj magadnak,
Földnek gyász terhe, zsugori!

Közelgetvén a negyedikhez:
Szigorú arca felderül, -
Rend, tisztaság, jólét köszönti
A lak felől, már messzirül.
Nagy gazdagság, kincs nincs a házban,
De van éltető szeretet,
Van hűség, béke, - s megbecsülik
A szüléket, a véneket.

A vándort szívesen fogadják.
Ki felfedezvén önmagát:
Örömkönyt sír érkezésén
A rég váró kedves család,
Melynek vidám, boldog körében
Éldegélvén sok ideig:
Az öreg éltének utólja
Szép csendességben letelik.

KÉT ÁRTÁNDI.

Országgyűlés volt Hatvannál,
S az országnak nem javára!
Egyetértés: vékony hajsza!...
Kevés a tett, nagy a láрма;
Holt a törvény, karja gyenge.
Magyar népet Isten ójja!
Jaj akkor, ha Gritti lenne
Magyarország kormányzója!

Pedig óhajt, - s kérdi nyilván:
Kit akartok? hát ti?... hát ti?
S míg hajlik a sok pártos, hitvány:
Szót se vesz rá két Ártándi.
De arcán a felelet kész,
S ezt olvassa Gritti róla:
Ha rajtunk áll, sohasem léssz
Magyarország kormányzója!

S nem sokára híre szárnyal,
Hogy pör újul, birtok sérül,
Hogy elütik Sast, Konyárral
Az Ártándi-had kezérül;
Holott pedig még Peterdhez
Nyolc portában jussa volna...
De ha Gritti lenne!... Nem lesz
Magyarország kormányzója!

Fény árad szét Gritti termén.
Drága jótól nyög az asztal,
Rajta dúsan versenyezvén
A magyar föld az olasszal;
De ki nem fog két testvéren
Gazda bora, gazda bókja...
Nem kiáltják: éljen, éljen
Magyarország kormányzója!

S ha víg volt a fényes csarnok:
Bús a börtön, mit penész lep;
De két köszál a két bajnok,
Meg nem hajlik, törni készebb.
Egy szó tágít a bilincsen,
Egy szó mindent vinne jóra...
... Hollók étke, hitvány! mintsem
Magyarország kormányzója!

Szürkületkor, Budavárban
Rút vesztőpad áll egy szögben;
Két hős férfi lép fel bátran,
- S a vérsugár fennre szökken...
Az ablakból Gritti néz le,
S két lehullt fő ajka szóla:
,Átok rajtad! sohse légy te
Magyarország kormányzója!'

KÁLMÁN ÉS PREZLAVA.

Kit növelének tengerszigetben, sugáros ég alatt:
 Magyar királyné szép életének fonala megszakadt;
 - Mig Kálmán a férj, kelet határán visel kemény hadat.

Fáklyák lobognak, bevonva a fal, mint az éj fekete,
 Nép veszi körül s mély csend az ágyat, mit a halál vete,
 Csak a bölcsőnek - István s Lászlóval, - hallik rendülete.

Követ megindul és gyors futásban ló ló után kiáll;
 Bánat nyilától találva szívén, jön az özvegy király,
 S könnyhullatásban s imádkozásban ül kis árváinál:

Oh, hogy ki szüle: nekem s a honnak
 Föl nem nevelhetett!
 De megnyugodván, csak benne bizom,
 Ki vesz s ad életet;
 Mutatva kit, hol: hitvest parancsol
 S anyát anya helyett!

S megyen Kievbe zászlós urakkal, háromszáz jó vitéz,
 Orosz herceghez, ki ő leányát Kálmánnak adni kész;
 S Prezlava menten szép Magyarország nagy királynéja lesz.

De honn alig van, méltó gyanú kél: hogy feslett és gonosz,
 Nem jöve *tisztán*: új, szertelen gyászt udvarra népre hoz;
 Pirító szégyen s harag szegődik király fájdalmihoz.

Busít, ha szomszéd s hűtlen frigyes sért,
 Dulván ez itt, az ott;
 Gyászolja szívem, hogy halva hívem,
 S öcsém föllázadott!
 De nem tür házam, királyi ágyam,
 Szennyet, gyalázatot!!

Kisütni a bűnt: vannak serényen papok, bírák ezen,
 De álnok a nő és mindenekben ő tagadást teszen;
 Ártatlan erkölcs tanújakép ejt könyűt a csalfa szem.

Tűz-, víz-próbához, király törvényén lőn ép szorosb az út;
 A régi rosszat még áhitó nép nem kér-e ily tanút:
 Asszony, királyné, - bár érdemetlen - tüzes vashoz ha nyúlt?

Ő tisztaságát a hercegasszony vitatja ujólag
 És a király szól: - mig oldogatják az ügy göcsét sokak, -
 Istenitélet! - nő sorsa végett
 Vivjon meg két lovag!

Vivók kiállnak, nagy, hosszú dárdát emelve fegyverül, -
 Itt a prisztaldok, tovább a népség vevén őket körül;
 - S egy pillanatban két dárda csonkul, s két vivó leterül.

A nép eloszlik nagy bámulatban; - már a nap is lement;
De Kálmánt ébren s mély gondolatban látá az éji csend...
S a vádlott szólni így hallja reggel: - trónján szemlélve fent:
Nagyváradon van sírboltba téve
László a hős előd.
Érintse jobbod: (mely a koporsón
Lefügg), a szemfedőt...
És mondva: *tiszta!* úgy térj te vissza,
Isten, világ előtt!

Váradra jutván: kétség sötétlik a nő vonásiból,
A márvány-kocka fel van feszítve... ott a sírbolt alól...
Lassan leszállván: mozdul is ajka, hanem semmit se szól...

Tanúi látják: nagy tusakodva s fehérén, mint a fal,
Rögtön reájött megnémulásnak küzdvén borzalmival...
Majd térdre roskad, majd hangja megjön, - s legott magára vall.

Így, hazaküldvén a becestelen nőt s a véle jött vagyont:
Újabbi násznak reményiről is Kálmán király lemond.
Édes honára s két kis fiára vagyon lelkébe gond!

Két kicsi árvát Istenre bizván és hű szolgálóra:
Kardot ragad s megy... - reszkess uradtól, pártos Dalmácia!
Sisakja fénylik... a toll fehérlik... vágat a paripa...

A TESTVÉREK.

Valának mindnyájan egy háznak gyermeki,
De más célon s jövőn ábrándozott kiki;
S egymást, - nem férve a közös fedél alatt, -
Bú nélkül elhagyák... utjuk külön-szakadt.

Emez járt a csaták bús mezején, - ahol
Az ember jól, nem jól, vért, éltet pazarol; -
Dicsőséget szomjaz, *csak* hirnév kell neki,
Zászlaját magasabb szellő nem lengeti.

S valamint nyomtalan már annyi elveszett:
- Ekkép keresve a nagy emlékezetet, -
Őt is, míg eseményt esemény követe,
Elnyelte az *egész* tágas gyűrűzete.

És amely sima volt s borútlan ezelőtt:
Visel most homlokán babér helyett redőt;
S lelkét, mint a beteg, kit a láz megrohan,
A mult képeivel zaklatja kínosan.

Amaz tengerre szállt; s környezve sok veszély:
Az ösztön jajt kiált, a kincsvágy súg: ne félj!
Az árboc elhajolt, a gálya megrepedt,
S ő - elébb-lóditá a kormánykereket.

A mélyben drága gyöngy, a parton sárarany,
Megmentve a hajó s mindazzal rakva van,
S vígan repül, de most - zúdulva bős habok,
Tajtékozó örvény sodrában kanyarog.

A hajós szemein s lelkén homály terül...
S a parton eszmél fel, koldúsan... egyedül;
Hol van kincsem, hajóm? elkékült ajka mond,
S mit markában szorít: nedves, sivó porond.

S a harmadik? ennek a legjobb rész esék,
Hirnél, kincsnél nagyobb: tudomány, bölcsesség;
Multnak sirján olvas roncsolt feliratot,
Mély, rejtelmes tanok titkába elhatott.

De mily parányi fény! s mily rengeteg sötét...
Kavicsot őrzött, mint a bölcsesség kövét;
S a rendszer, mit pedig öröknek tartá már,
Egy kis lendületen ledőlt, mint kártyavár.

És kétkedik, tagad, - majd botlik, tévelyeg...
Éltét, e nagy talányt roszúl fejtette meg;
Tud, - és semmit se tőn a *szentebb oldalon*...
»És bölcsességében sok búsulás vagyón!«

Midőn megtört a szív, reszketeg lőn a térd:
Mindhárom egymáshoz, a házba visszatért;
Miképen a tóból, ha dacosan kicsap,
Megint lassan oda szivárog bé a hab.

„Jertek, jertek ide, kiket megcsapdosa
A boszuló végzet lángélű pallosa!
Kiket a boldogság egymástól ellökött:
Oh, légyünk újra egy a szenvedés között!

Oh, jertek! hí a ház, vár a közös telek...
S busongó tájai megint feldíszlenek;
Hir foglya! a legfőbb dicsőség abban áll:
Ha itthon, bár kicsiny, de holtig hű valál!

Ne légy a tengerek mélyében gyöngyhalász:
A négy folyam között drágább kincset találsz!
S te, akinek lelke tudás miatt eped:
»Beszélj e földdel, s ez megtanít tégedet!«

Ingatlan szeretet vezessen egyaránt
S egy célra: észet, szívet, - erőt és tudományt!
Mikép tart és mozdít sok szálat a zuboly,
Mig lész erős szövet, s mind hűn egymásba foly.

Drágát, becsest, mindent, mit a világ teremt,
S hűségédért kínál: nézz mint értéktelent!
És bár a sors kegyét dúsan halmozza rád:
Soha boldog ne légy, - ha nem boldog hazád!’

A POZSONYI HARCJÁTÉK.

Ezeröttszázhetvenet s kettőt hogy irának:
Sok és nagy vendége van Pozsony városának;
Mámor, fény és zaj miatt pezsg a magyar vére,
Rudolfnak a koronát most tevék fejére.

Igaz ugyan, hogy Budán a törökség fészkel,
- Csak beleült Szolimán, nem is vívta kézzel, -
S a pozsonyi uraság csak Pozsonyban látszik,
A budai szolgaság lehat a Végházig.

De, jól tudta a magyar mindig azt a nótát:
Félre bánat, félre gond! jó az Isten, jót ad!
Uj királyán függ szeme, - s szíve telve van ma,
Mondván: messze nem esik fájától az alma!

És felejt és hivalog. - A nagy ünnepélyen,
Áldomás nyer áldomást, éljent szül az éljen:
Fel-felkél az ősi nap s vesz nyugatnak útát,
De nappallá lesz az éj, annyi fáklya gyúlad.

Nyársat görbit száz tulok, gránátszínre sülve,
És hogy az volt, nem egyéb: megmutatja túlke;
Utca és tér bort iszik, s nem vétkei senki;
Hajh, hisz ez a föld szokott drágábbat is inni!

Ott kengyelfutó üget ikravesztett lábbal,
Itt olasz művel csudát fürge bábuk által;
Szemfényvesztő, mórió minden utca sarkon,
Hogy fiattal, öreget jó szeszélyben tartson.

S fenn a várban torna áll; - szabja, dárda pendül,
Délceg ifjak küzdenek régi ősi nembül;
És baj annak, társa kit a fővényre hullat,
Mert orcán a vér dicső; szörnyü a pirúlat.

De még hátra a java: - és feszül az érdek -
Nagy vár épült, mit legott ostromolnak, védnek;
Ezek víva és azok fel nem adva gyáván;
S ha dől, ég a deszkavár: ez lesz még a látvány!

Dobog a föld, jó a had, csatasípját fűva,
- Nagy veres zászlót mutat a favárnak kúpja, -
S a játékra: orca, kéz vérrel van befelve,
Hogy hűn legyen a való ábrázolva benne.

Vaskesztyűben, vértesen, - mint apáik jártak, -
Detrik, Konrád fejei vivók táborának;
A védőké: *György, Mihály*. S áll az őrség készen,
Felgyürközve könyökig, buzogány a kézben.

Itt is, ott is egy lövés...! - nem teszen kárt még ez,
 A vezér, hacsak lehet, szép szerivel végez.
 S hirnők indul, kürtbe fú, s a kapun belépven:
 Várjunk, míg megállanak háborún, vagy békén,
 Hirnők megjön: odabent eltépték az írást...
 Csak dologra! a beszéd elmaradhat bizvást!
 (Ugy foly mindez, mintha csak igaz ostrom állna,
 Hja, Egerben, Váradon jártak iskolába!)
 Erre, kívül mérgesen a víváshoz fognak,
 - Van előbb egy kis zavar, végre jól el-oknak; -
 Békerítve a favár, bőkve minden oldal,
 Vivők, védők fegyvere nagy ropogva szólal.
 Néző ül a háztetőn, mint madár a bokron,
 Néző távol és közel... foly, hevül az ostrom...
 Lengő zászlók, füst, robaj, s gyilkoló bárd éli...
 Szinte elfelejti sok: hogy nem is kell félni.
 S ebből ennyi már elég. Most rohamot vernek,
 S a várnak ront a csapat, mint vihar a csernek;
 A *rohamra: feladás...* így van a harc terve,
 - Mégis itten annyi hát meg leend ma verve.
 Egy csoport a várkaput zúzni, vágni készül:
 De kocog a buzogány, - s elfut esze nélkül;
 Mások a fal magasát hosszú lábtón mérik,
 S ember, lábtó zuhan a kövezeten végig...
 Láb ficamul, in szakad, vér pirosan fercsen,
 „Mi ez?” Konrád *fel* sipít, - s *le* kacagnak nyersen;
 „Másképp *irva* nálam, és...” - »Igy van *téve* nálunk!«
 „De hisz játék, semmi más...” - »No ha játék: játszunk!«
 „Ezer villám, fergeteg! le abbul a várbul!
 Tüzzel, vassal vesztem azt, aki el nem tágull!”
 »Tüznek a víz, vasnak a vas az ellensége,
 Mi magunkat - tréfa bár - meg nem adjuk, - s vége!«
 Amit mondott: (rávivén szégyen s vasfejűség), -
Megkisérté a vezér, *megtevé* az őrség;
 S vérszemet kapván kiront, mint Szigetből Zrínyi,
 És leckét ad, hogy szokás magyarosan vinni.
 Fut az ellen, - nyakcsigán jó ütést kap Detrik, -
 Sisak-tollak, lobogók utca porát seprik;
 Konrád fővezér maga s paripája sánta,
 S legnagyobb: hogy a napot hírneve megbánta!
 Oszlik a nép, - s tűzbe jő a nagy deszkafalnál,
 Hogy nem látta *égni*: az, mit örökre sajnál;
 Fel nem adni...! - így morog - a gonosz van vélők!
 Más itt a baj uraim: *nem egyez a vérök...*!

SÁMSON.

Mely vak-szeszéyesen roszat, jót osztogat
Az örök végzetet te nem vádolhatod!
Nem volt hozzád fukar, adott sokat, sokat...
Bátor nemes szívet, daliás alakot;
S mely sátorként fedi a vállat s büszke főt:
Hajadban hordod a szépséget és erőt.

Rajtad mentek gyakran felbőszült ellenid,
Kőfal közé csaltak, s rád csukták a rekeszt,
De te földhöz veréd azoknak ezreit,
Kapustól, pántostól magaddal vitted ezt.
Erő s csel ellened mily sok gonoszt mivelt,
S letiprád az erőt, - átléptél annyi csel.

De, aki karjaid nyers gúzsát, kötelét
Mulatva tépted szét ellenséged között,
Te, ki pusztá kézzel elnyomtad, megöléd
Az erős oroszánt, amely utadba jött:
Vigyázz! veszélyben vagy, - nincs rettentőbb veszély
A csábító asszony lágy ölelésinél.

Eléd bűvös karját terjeszti Délila,
Mosolyog, hiteget, lágyan keblére von,
Szived felé repül szó és mosoly nyila...
De halált rejt a csók ajkáról ajkadon;
Hajadban jár keze! hah, vond el a fejed...!
Újjai közt éles, gyors ollót rejteget.

Oh, erőt ne végyen rajtad a gyengeség!
Mutasd meg, hogy ki vagy - itt a nagy pillanat!
Hajfonadékidba erő s kincs rejteték,
Nyitva legyen szemed és zárva ajakad!
Nehogy megbélyegző s gyászos inségre juss,
S malmába fogjon a ravasz Filiszteus.

ZRINYI ILONA KESERVE.

Oh, változó világ! szerencse, polc mit ád:
 Hamar múlik, csak álom...
 Nagyon nem bizhatunk, itten csak úgy vagyunk,
 Mint a madár az ágon.
 Ha orcám nevetett: immár megeredett
 Sűrű könnyhullatásom.

Nemes, dús csömöte, házunknak öröme,
 Kezem fejdelmeké lőn;
 Szemem kifáradott, míg átpillantott
 A kincsen s kincset-érőn;
 Rám néz s figyel vala hősek, bátrak hada,
 Tisztelve, bízva, féltőn.

Ezt mind nem siratom... Dicsőség, hatalom
 Sulyától roskad a váll;
 Sovárgott kincs, arany, becset veszít, ha van,
 S gyakran vesztünkre szolgál;
 Az én károm, sebem, amely van lelkemen,
 Sérelmesebb azoknál.

A kegyes ég adott két kedves magzatot,
 Kik lelkem már-is érték,
 S bár apjok föld alatt: szivemben megmaradt
 Bennök, jövő s reménység,
 S őket karom közül, vadon s kegyetlenül
 Ellenségim kitepték.

S hová zárták, a hely csak borzadást lehel...
 Hideg, rostélyozott bolt;
 Ágyát szolgál veti, bérlett szem kémleli
 Az ébredőt, az alvót;
 Ha búsul, ha beteg: nincs szó nyájas, meleg,
 Minő az én szavam volt.

E szörnyű emberek!... szivem zajog, remeg,
 Mintha nyíl volna benne,
 Mert e nép sokra kész, - kísértve, nyomva lész
 Az ifju lélek, elme,
 Ha a mag, melyet ott rossz szándék hullatott,
 Oh, ha mégis kikelne!...

Mert véres ő kezök, áspis kigyó nevők,
 És minden útjok álnok,
 Nyelvök istent kiált, - orruk füstöt bocsát
 S lángot lehel ki szájok...

Az Ur mind a gonoszt, mit tele markuk oszt,
Fordítsa vissza rájuk!

Utáld meg a kebelt, mely szoptatott, nevelt,
S kegyelmünk lesz az ára!
Tagadd meg a hazát, hős véreit gyalázd!...
Ily leckét hall az árva,
Vigyázzván szemeik: így tartják, nevelik
Titkos célokra szánva.

Remélek, lankadok...! én is, ők is rabok,
- Ki áll fel értök, értem!? -
Kiket lelkelem ölel: hozzájuk ily közel
E bűnös Ninivében,
Mégis nem érhetem, szavam nem ejthetem
Szivökben semmiképen.

Csak ontom könnyemet, - de tartom hitemet
Hogy a próbán megálljon;
S míg újra birhatom, enyémnek mondhatom
Kedves fiam s leányom:
Őket én istenem, pártfogóm s mindenem!
Oltalmazdajba ajánlom!

HÉBER LEGENDA.

Szánt a zsidó Hebron vidékén,
Sok éfát és kórust remélvén
A magból, mit földjébe elvet,
Termő idő kérése mellett.

De im egyszerre, munka közben
Ekéje a sorból kizökken;
És ökre bög, - nem hajt a szóra -
Az ösztön ellen rúgodózva.

A szántó felnéz, - földje lábán
Arab vándor megy át, s megállván
Kiált: „Salem!” - »Salem! de menj el,
Ökröm vagyon nagy félelemmel!«

„Hibázol! félte nincs miattam,
Más okra bög oly riadtan;
Nem érzed-é? földindulás van
S romlás Sion szent városában!

Reng a templom, hull a fal, szint’ a
Szépen írott, gyalult sittimfa;
A frigyládánál s szent helyekben
A főpap jár némán, ijedten.

Ki lesz fordítva a szegletkő;
Más vettetik meg s nem kell kettő!
Az égből tűz szállt Bethlehembe...
A *Menachem* születve benne!’

»Szólj: mily nemzetségből van adva?«
„Szűztől lett Ő s Dávidnak magva!’
»A prófétáktól mondva így volt,
Jött megtörni a régi kígyót!«

„Ő csillagát látták a bölcsek,
S napkeletről vezérve lönek’;
»Én is vágyom a helyre térni,
Hogy imádván, szolgáljak Néki!«

„S mikép tennél ott tisztességet?
Nincs aranyad, mirhád, tömjéned!’
»De van több, mellyel szívem vallja:
Hiszek benned, Dávidnak sarja!«

„Hallod: a tulkok bögnek ismét,
Maradj, - jobb lesz, hogy Őt ne ismérd!
Mert láttatván a születettnél:
A poroszlók kezébe esnél!

Van nagy kiáltás, és nagy jajszó
Szülők ajkán Rámába hangzó;
Vértől áradt a Kidron árka,
Haragszik Heródes Tetrárka!’

»Mi hátra térít, semmi nincsen,
Vallom nevét kinban, bilincsben!«
,De nem látnád, kit látni vágyol:
Üres immár a szín, a jászol!

A szűznek, - intetvén jel által, -
Futása lőn titkon fiával,
Egyiptom- avagy Szíriába...
Mit téssz most, mely nem lesz hiába?’

»Bár nem vagyok mester, Rabbóni,
S én szájam nem tud bölcsen szólni,
Nincs tevenyájam, sok öszvérem,
Atyámnak nem Judát ösmérem:

De mit mondék, hiven megállom!
És széjjel járván a világon,
Az Ur vezérl és küld tanácsot:
Hol keressem, kit elbocsátott?

S a kisdéd bárhol rejtették el:
Hozzá jutok hitem jelével,
Ez bár csekély: mondja nyilván azt,
Hogy Tőle ég, föld el nem választ!«

És a zsidó Hebron határán
Nem szánt, kórust, éfát se várván;
Ökrét eladja, és a pénzen
Gyermek-pólának gyolcsot vészen.

Megy s jár mindkét Libánuson tul,
S ott, hol a tenger habja zajdul,
Megáll Egyiptom-, Szíriában
S városoknak kapujában.

S híván a szoptatós anyákat:
Nagy szóval árul és ajánlgat...
És súgva csendesesen sohajtja:
»Végy pólát, végy Menachem anyja!«

BORICS ÉS PREZLAVA.

(Töredék.)

BORICS.

Anyám! fontos hír hoztak kémeink:
István elköltözött apáihoz;
A féktelen tivornyahóst, kalandort,
Barátsuhában lelte a halál.
S így élte, holta gyarlóság vala,

PREZLAVA.

Feleljen ő mindenről ott, hol áll!

BORICS.

Igen; - de a királyi szék üres.
És mert üres trónt, mint üres hajót,
A támadó szél könnyen felborít:
Ha a szerencse véd, reá ülök
S elfoglalom... Mit szólsz reá, anyám?

PREZLAVA.

A gondolat lelkemből származik
S a szó, mit ejtél, ajkimon vala.
...Ah, régi álmam teljesülni kezd!

BORICS.

Ugy, jó anyám, add rám áldásodat!

PREZLAVA.

Menj, törd s igázd meg e kevély, dacos fajt
És légy erős, hatalmas fejdelem!
Igy tenfejed mig felmagasztalod:
Gyógyírt hozasz lelkem sebére is.
Eredj, használd jól éles fegyvered,
Használd jól a tanácsokat, miket
Szivedbe raktam titkon s gondosan, -
S küzdelmeid közt áldásom veled!

BORICS.

Igy, most erős vagyok, szivem dobog,
Karomnak minden izma úgy feszül,
Mint a lövésre felhuzott ideg.
Előre hát bátran és egyenest,
Érvényesíteni, ami szent s igaz:
Birtokba venni drága örököm!
S ha majd felé kinyújtva jobbomat,
Imígy kiáltok: itt enyém e hely!
Nincs vakmerő, ki így szóljon: nem az...
...Előre, hát, nyiltan és egyenest!

PREZLAVA.

(Hah, mit beszél ez?) Állj meg, balgatag!
Még valamit kell néked mondanom:
Te... nem vagy a Kálmán király fia!

BORICS.

Anyám, mily hang ez...? én nem értelek!

PREZLAVA.

Pedig világos a beszéd s igaz,
- E szó imént csengett el ajkadon, -
Te nem vagy a Kálmán király fia!

BORICS.

Én hallok-é visszásan, vagy te szólsz?
Fejem szédül, a lég csattog körültem...
Ez a pokol játéka... Örület...!
Gyors martaléka melyikünk? Te? Én?
Vagy mindketten...? Mi volt csak ez...? hah! úgy
...Nem vagyok a Kálmán király fia!
De hát kié?... kicsoda...? Mi vagyok...?

PREZLAVA.

Kié vagy? oh az mellékes dolog;
De hogy kié nem...? ez dönt s ezt tudod már!

BORICS.

Legyen hát e szörnyű szó végszavad...
Te nőarcú tigris... kétszer gonosz lény;
Ily későn kell-e fölfedezned ezt?
Midőn fekvém bölcsőm pólái közt
S az értelemről első jelt adék;
Midőn futostam a rét bársonyán,
S az ifjuság felhúzta termetem:
Fülembe kellett volna sügnod ezt...
És, kelve, fekve mindig mondanod
És mondanod, hogy halljam untalan!
Velem növény így az öntagadás:
Átkos sorsom viselném csendesen!
S te inkább nagy, csábító gondolat
Sugárban tartál, melengetél;
Lelkem vágyát tüzelted, izgatád; -
Merész magasra hagytad kúszni fel
Reményemet, mikép a venyigét,
Mely felhat a tölgy koronájaig...
S most, oh gyilkos! tövön metszed keresztül!
Hah, féktelen kin tépi lelkemet,
És láng borít el a szégyen miatt...
Miattad! aki míg engem megölsz,
Saját orcádra fensz gyalázatot!
A férfiúnak kell ezt hallani
S anyjától: »Korcs, bűnben fogantatál...

Bibort lesél - s csatlósok közt helyed!«
... Minő esés, - mily szörnyű zuhanás...!
De attól, aki elvevé apámat:
Ha fájna ez a szörnynek! - elveszem
Én is fiát! - eldoblak, megtagadlak,
Asszony, ki hóhérom vagy s nem szülém!
Ne ösmerj engem! s én se lássalak,
Ki, elmegyek lakatlan rengetegbe
S szikláknak odva lesz buvó-helyem,
És társam az üvöltő fenevad...
Ki, a világ végére bujdosom,
Holott átkot mondok szívem szerint
Az ég- és földre - életemre... rád!

De nem! mily gyávaság s gúny lenne így
Meghúnyászkodni a bős sors előtt
S rabszolgaként, keresztbe tett karokkal
Görnyedve várni s venni a csapást!
Nem, nem! csatát fogadni kész vagyok...
S a kárhozatra mondom és megállom:
Hogy nem leendek olcsó martalék!
Ha tán erő s vitézség nem segít:
Segítsen ármány, csábítás, erőszak!
Eltiprom, vagy megejtem azt, kinek
Utamba állni örült kedve jön.
Nagy célomért nem drága semmi ár,
S el kell ég, föld dacára érnem azt!

PREZLAVA.

Igy, így fiam, jer karjaimba most!
Hogy ily nehéz próbára tettelek,
S maró mérget használtam gyógyszerül:
Nem bánom, - mert imé javadra lőn.

BORICS.

Hogyan? szólasz most így, megint amúgy?...
Mily hirtelen s gyanús fordulat ez?
Ah, tágit a nyomó kéz, hogy legott
Végkép lefojtsa a lélekzetet!

PREZLAVA.

Nem úgy fiam, nem úgy! hallgass reám:
Te mindig hű, vitéz s derék valál,
Hanem csak e percben levél okos,
S hallván beszéded most: nyugodt vagyok,
Mikép elrémülék elébb, vakon
Rohanni látván a mélység felé.
Egyenes út! oh azt kerüld! hisz az
Teherhordó baromnak jó csupán;
A bölcs nem ott halad, hol a tömeg,
S a görbe út bizonynal nem kerülés;

Kémleld az embert, s gyengeségiben
Áss vermet útain, s belébukik,
Hálózod be pók gyanánt és szívod ki nyugton
Vérét, agyát, ha ez célodra jó.
Hányj maszlagul kilátást és reményt,
Suhogtasd a rémítés pallosát. -
Mit ér a jog s igazság, ha felé
Erőtelen kéz nyúl, vagy tartja azt?
Légy hát erős, okos, mint a kígyó,
Ne tudja senki terved, útaid!
Jó minden eszköz, amely célra visz
S csak egy bűn van, - nagy bűn! - ez: a kudarc.
...De láttam arcod s hallottam szavad;
Most hát előre! menj, - nem féltetek!

A JÖVEVÉNY.

Vándorol földünkön idegen jövevény,
S reá sötétedik nagy erdő közepén.
Helyet nézvé, ahol fejét lehajtaná:
Jut a magaslaton, pusztuló vár alá.
Ott némán megvonul a roppant fal megett,
Nem kérve mást, csak a nyájas szürkületet.
A tele hold pedig az égen megjelen,
S fény reszket a kövön, lombon s a csermelyen;
Félig burkolt, de szép s magasztos képet ölt
Hegy, völgy, - az éji táj a jövevény előtt.
S mig nézi hosszasan, - mi így eléje tűn:
Minden megváltozik rögtön, csodaszerűn...
A vár áll, ép s erős; - eltűntek a romok -
Bástyáin fegyveres csapat zajong, robog.
Alant kürtszó, zászlók, s mely gyorsan jó, a had
A meredekre hág s a vár felé halad.
S mint mikor a szélvész zúgatja a vadont:
Erős robaj támad, midőn a várra ront.
Hol a kaput kemény ütések rengetik, -
A földön vér s halott, - füst, láng a fellelegig.
Szörnyű a támadás, szörnyű az oltalom...
Szegény vándor remeg, - vész minden oldalon, -
S most zúgó nyílban száll mellének a halál...
Oh, szent, irgalmas ég...! ne félj! csak álmodál!
Jámbor, csak álmodál! - mégis jobb lesz neked,
Ha élted céljait más földön keresed!
Ott a boldog nyugat, eldődeid hona,
Amelytől egykor a merész vágy elvona;

Árnyas pagony, dalos madár, felhőtlen ég,
Csend, rend, polgár-öröm s kedélyes nemzedék...

Menj, menj, ott élni szép - itt nem kívánatos,
Hol álmaid rémlátás, ébrenléted bajos;

Itt változó a lég, hol éget, hol fagyaszt;
Alig lendül a szél s már hullámot dagaszt,

Mely partot ostromol, gátat tör s szétrohan;
Az ormok állanak felhőben, komoran.

Itt fű s fa érez, él; a szirtek hallanak,
A tér süpped s dobog, a lépés ingatag;

Oh, nálunk, e földön még folynak a csodák!
Kiknek keblét sebek s érzelmek roncsolák:

Felkelnek éjjel a sírok halottai...
- Vivódnak mult, jelen, - a régi, a mai. -

Menj, menj! mi magunk is, bár rokonok velünk:
A szellem- s árnyaktól gyakran megrettenünk.

A KISÉRTŐ.

,Tekintsd meg a tájt, melyre hoztalak:
Homokfedett, szomorú sivatag;
Hol rekkenőn süt a nap s nincsenek
Árnyékvető fák s híves kutfejek.

Gondold meg: ha élned itt kellene!
Ez a vadak hangos kietlene...
S mivel tápul kínál: hitvány gyökér,
Hogy légy, mikép az éhség, ösztövé!

Lakod nyirkos barlang, setét öböl,
Hol undok kígyók szeme tündököl;
Embernek jó s kedves, ha egybegyűl,
S te itt bolygnál társtalan, egyedül?

Jer e vadon pusztából, jer, kövess!
Az út, melyen viszlek, nem lesz köves;
Én tagjaid tündéri kényelem
Hintázó vánkosára helyhetem!

Drága étkekkel rakom asztalod,
Csak izlelned kell, nem fogyasztanod!
És poharad sziniglen töltve lesz:
Borral, mint a tűz, borral, mint a méz.

Körülted a lég illatot lehel, -
Fehér, lágy s forró lészen a kebel,
Melyre hanyatlik kéjittas fejed;
A szív fél-halott, eszmél, vágy' s feled...

Jer, jer s kövess: te mindezt birhatod:
Csak add nekem szavad, szolgálatod!
Ki tudja: *ott* mi vár?... bolond, ki teng,
Mit itten elveszünk, az a mienk!’
- - - - »Sátán, Sátán!«

-
„Szálljunk le itt, - ez a templom, - körül
Alattunk a roppant város terül;
Nem érzed-é, magasan állva: mi
Dicsőséges magasan állani!?”

Lent a nép, mint férgek nyüzsgő raja,
Idáig fel nem hallatszik szava,
A szó, mely ingerült, hideg, kevély, -
Nem látszik a rongy, a gög és fekély.

Vegyülj közé, szánd, véd s hordozd karon:
Hálából lepök s keresztfára von;
Parancsolj: és térden fog nézni rád,
Nyakára lépve: tisztel és imád.

S ha állhatsz fenn, az ég felhőinél,
A föld sarában mért fetrengenél?
Ezrek térdhajtását inkább fogadd,
Mint hogy magad mártsd porba arcodat!

Hatalmas légy, hogy légy félt és csudált!
Az, hogy ne higj lehetetlent, csudát;
Mit bír se bírja az alantvaló,
S hatalmasnak: az álom is való.

A törvény, a boszú nem fog, nem ér,
Nem mer kiáltni rád se köny, se vér;
Lakol, ki bánt, - míg érdekedbe nincs,
Hogy mást kimélj s embernek is tekints!

Ah, látom: mit rajongó mestered
Fejedbe vert, eldobni nem mered!
Betegnek álma az, meddő s üres,
Gyermekek vagy, hogy lidércet űzz, kövess?

Fel, fel! ne számláld a lépcső fokát;
Mi gondod rá, ha már megtapodád?
Szeszélyed- és sorsodnak légy ura! -
Itt a kötés... Bátran az alkura...!’
- - - »Én gyenge ember... kísértő, eredj...!«

-
„Állunk, vagyunk a hegynek tetején,
Környöskörül amit látsz, mind enyém...
Melyet kegyem, kit kedvel, annak ad...
- De most figyelj, és kísérd újjamat!

Itt végtelen s gazdag síkot találsz,
Tenger gyanánt borítja dús kalász;
Zöld réteken gyors mén szökel, riad,
És nyáj legel s ünő nevel fiat.

A halmokon must, méz s olaj csorog.
Ott a tenger, s a parti városok,
Hol a révbe sok terhes gálya hord
Gyöngyöt, fűszert, rabszolgát s drága port.

Kincs a kalász, olaj, rabszolga, nyáj!
De több, mit a bányász csákánya váj,
Mig a hegyek kongó ürébe hat,
Itt, itt... közel van: lábaink alatt.

Mindez, ha kell, tiéd, - neked adom...!
Hajó az élet örvényes habon,
Hajó, mit a szél elkap s szirtbe sujt,
Ha nem hord kincsben mentésére sulyt.

Ész-, szív- s erénynek, - mondják! - tisztelet!
De a világ nem úgy mér: fontra vet
S mi *viszen*; kincséd lesz előtte fő,
Egyéb minden, csak pótlék, üttető.

Nélküle semmi, minden vagy vele;
Büvöl, köt, ver s von csábos deleje,
Az ember megy, csak mutasd aranyod,
Alvajáróként, merre akarod!

Lelket, hitet megvásárlhatsz ezen,
Köti magát barátság, szerelem,
Oh a világ elad mindent, mi szent,
S olcsón bocsátja el, bár tartja fent.

Föl hát! eredből, melyet megnyitál,
Csak egy csepp vér... s közöttünk a frigy áll;
Szolgálatomra lelked átadod...
S én felhozom szerencse-csillagod...!
- - »Oh Sátán, szánj meg, s ne kísérts tovább!«

HERÓDES.

Ne kergesd, Heródes,
 Azt a kis gyermeket,
 Mert benne: Istenre
 Vonod ki fegyvered!
 S minden csapás, melyet
 Reá mérsz gonoszúl,
 Saját boldogtalan
 Fejedre vissza-húll.

Ime betelt, mit a
 Próféta monda rég:
Rámában is hangos
Kiáltás hallaték.
 Búban van annyi szív,
 Annyi szem kesereg:
 Fiaikat kérvén
 A szegény Rákhelek.

Bethlehem s környéke
 Gyászban van általad
 S hiába öldökölt
 A poroszló-csapat.
 Célből tesz a vétkes
 Gonoszt, de célt nem ér:
 Mentve a *született...*
 - Mért omla annyi vér?

De kiket vad dühöd
 Kínos halálra vitt:
 Azoknak látod még
 Halvány alakjait.
 Benéznek ágyadba
 A mennyezet felett,
 Hosszúvá, szörnyűvé
 Teendik éjeled!

Van büszke palotád, -
 Kevés, ki oda jut;
 Eláll a fegyveres
 Őrség falat, kaput.
 Az ajtó benn erős,
 Nehéz závára van, -
 És lángol annyi mécs,
 - De minden hasztalan!

Amint az éj beáll,
Beáll a borzalom:
Rém jön fel a földből,
Áthat légen, falon.
Eszmélsz, - gondolkodol...
S előtted nyíltan áll,
Hogy magad vagy, kitől
Igy megcsúfoltatál!

Ne üldözd, Heródes,
Az égi magzatot!
Ujjá alkotni e
Földet ki adatott.
Még nem nyúlt a bölcsőn
Túl a picinyke kéz:
Széked már ingadoz,
Hatalmad már enyész!

Amely elmén, sziven
S világon ül tunyán;
Szétoszlik a gyötrő
Homály, fuvallatán.
S ha majd sok ó falat
Leronta széttöre:
Lesz az új épület
Örök szegletköve.

Hogy a tüzet megoltsd:
Szelet versz rája? Lásd,
Mikép okoz kezéd
Még gyorsabb lángolást!
Sok tartományon át
Ki őtet üldöződ:
Népet gyűjtesz neki
Sok távol nép között.

Heródes, vak vagy-e,
Szablyád emelni fel?
Bizony megtörténik
Minek történni kell!
Gyarló ember keze
S gonoszok álmai:
Hogy birnák útain
Az Istent gátlani?

HÁROM A DARU.

Jó előre óvást tészek,
Hogy amit most elbeszélek,
Nem én költöm...!
Ez megtörtént az alföldön,
Annak egyik falujában,
Valójában!

Idején a nyájas estnek,
Férj s feleség beszélgettek;
S az ablakba könyökölvén:
A természet nyílt könyvén,
Mely tudomány- s bájjal gazdag,
Lélek és szem elmulattak.

A nap már-már hunyni szállott
S a homokos pusztaságot
Árnyék-csíkkal betarkáztán
Pihenést lelt ágyas házában.

Melyek kísérték nyugotra:
Lángot kap a felhők fodra.
Közbe' csendes szellő kél fel,
Enyeleg fű- s falevéllal,
Föld vetését hajtja... hajtja...
Mintha lábbal futna rajta.
Fű s tücsök szól, - a tó népe
Szörnyű dallást viszen végbe!
Majd a nádas zúdúl, rendül,
Vad madár kél seregestül
És kerengve, kiabálva
Csap a szomszéd lép tavába.

Most a pár nagy hangos szót hall,
- A daru jár ilyen szóval;
És csakugyan nem sokára
Népes folt jön a határra;
Szeme csügg a köles-táblán...
S mindig lentebb, lentebb szállván,
Nincs bajára teste súlya,
Szárnya nyitva, és kirúgja
Hosszú lábát jóelőre
S ütés nélkül ér a földre.
Ott, az ízes gyenge sásban,
Emelt nyakkal, katonásan
Még sokáig álldogálnak,
Úgy esnek a lakomának:

De valamely zajra, neszre
Felriadnak, szállva messze...
Alig néhány marad hátra,
Az éhese, vagy a bátra.

És szól a férj, csak hogy szóljon, -
(Sokszor vagyunk ilyenmódon),
Szólt, ami *jött* nem gyanítván,
,Mind elszállott... kettő híján'
S a nő, üzni kész a dolgot:
»Csak eggyel több, mint te mondod«;

,Benne nincs hasznom, se károm;
Hanem *kettő*' - »Három! három!«
,Jó, jó! mond a férj nevetve.
De a nőnek semmi kedve;
Duzzog és élt ad szavának,
»Én se vagyok még talán vak!«
És tovább foly, - szó kél szóra,
Szele pernyét, szikrát szórva;
Perpatvar lesz a beszédbül,
Semmiségen nagy vár épül...
Omló könnyé válik végre
Az asszonynak búja, mérge;
S nagy szó tölti be a házat:
»Mily zsarnokság, mily gyalázat:
Nyomorunknak nincsen mása...
Mit szemünk lát, azt se lássa!
Lázadás: ha kezdenénk mi
Gondolkodni, tudni, vélni...
A nők rabnők, árnyak, semmik...
Jogaikat, jaj, ha sejtik!«

Míg a szív fájdalmat érez
S foly a könny, szó: késő éj lesz,
Fátyolával bétakargat
Eget, földet, síkot, *darvat*
És újító csendes álom
Nehezül a szempillákon:
A kis nőszobában addig
Ég a mécses, ég viradatig;
S lát az úr, hogy reggel ébred,
Rémült arcu szolga-népet,
Ez jéggel fut, az theát hoz...
,Nos, mi baj van?' - »Hát az asszony...
Nem hittük, hogy felviradjon«...
Rohan most a férj az ágyhoz,
S csakugyan... kít simogat, kér:
Felesége rá sem ösmér!
Szeme kiholt és aljáról
A fekete szivárvány szól...

Mintha rózsát hő leforráz:
Leveré nagy rohamos láz,
Ere gyorsan hajtva, lüktet...
...Fut az orvos mindenünnet;
Valamennyi tudós képpel
S farkas-szemet nézve, kémlel;
Tudományát tapogatja:
Mikép lenne foganatja?
Hogy a beteg nincs magánál
S bonyolult baj, annyi már áll;
Nő-betegség, most és hajdan
Vannak, voltak ilyen bajban:
Nem kell benne ital, étel,
Foly kevés szó, nagy nyögéssel.

Ír, csep, thé - sok drága holmi
Kezdi a bajt ostromolni,
A gyógytár miatta szorgos.
Sűrög, forog számos orvos,
Mondva szóval, írva könyvből...
De a beteg mégse könnyűl,
Inkább minden pillanattal
Rosszabbul van, - tán meg is hal!

Nagy a férjnek búja, féltvén,
Ül szüntelen ágya szélén...
S ajkáról a sóhaj száll ott:
,Oh mikor lesz gyógyulásod!'
S felel a nő, hangja gyöngye:
»Egészségem vissza-jönne,
Meggyógyulnék... ha... akarnád...«
Csók szakasztja félbe hangját;
,Mit tegyek! szólj gyöngyvirágom...!'
»No hát... hány a daru...! *három*...?«
,Igen, igen? annyi, annyi!'
Kész most mindent rája hagyni;
Bár az kérdésül marad fenn:
Érté-e a dolgot vagy sem?

És mi történt? rendkívüli:
Kezd a labdacs kirepülni...
Balzsam, ír, a földre loccsan.
Láznak, görcsnek vége gyorsan;
Jó volt a nő éje, álma...
Talán fel is kelne már ma...
És fel is kelt, fel is lábad,
- E rózsás arc volt-e sápadt?
Hamis, kicsi, édes ajkán
Mosolygás ül, - vidor, pajzán;
S még azt is megtudhatjátok,
Hogy boldogság lakik nálok;

Senki sem sír, nem kocódik,
De - *három a daru holtig!*

JÓCZIK JÓNÁS FUTÁSA.

(Saját naplójából.)

Tűrjek még tovább is? nem! holnap megszököm!
Hadd vesszen mindenem, tűzhelyem, küszöböm...
Ez biztos lakozást úgy se nyújt már nékem,
S hatalmat vesz rajtam annyi ellenségem.

Kik, mik? Nevöket is említem nagy-félve.
A sok gyűjtő, szedő, kérő s több-eféle;
Meglopnak, rám törnek kifeszített ívvel,
Nem kézív, de az is gonoszúl veszít el.

Mindig, mindig fizess, alapíts, adj, segélj!
S tudják szóval: szent cél, s az áldozat csekély...
De nekem nem elég a köszönöm-kamat,
Féltem a huzástól pénzemet, fogamat.

Nem oly régen történt az én megromlásom,
Hogy így vagyok, eme keserves rováson;
Mentve volt e kegyes csapástól a házam,
Attól hermetice magamat elzártam.

Azt, aki kérni jött, kéréssel előztem,
Kárvallott, káromról hallott panaszt tőlem;
Köszvényes volt? engem a nyilalás szúra,
És békével elment... Hasonszervi kúra!

Ha láttam, hogy jön a legátus, vagy barát,
Nyakamba keríték valami rossz harát;
Előjökbe mentem; s míg mosolyogtam titkon,
Sajnálkozva mondtam: nincsen az úr itthon!

Lutherék, Kálvinék legyenek áldottak,
Hogy egy tudományban meg nem állapodtak!
Így bár melyik részről került az egyházfi:
Ez vagyok... az vagyok... el tudtam odázni.

Ki jól rejtőzködvén, jól élt: az én voltam,
Nem adtam, nem kértem, nem forogtam szóban;
Hanem jött a csapás, még pedig egyszerre...
El valék árulva, fel valék fedezve!

Nem tudom: ki által történt ez, s miképen?
Versirást nem üzök, nem jött ki arcképem;
S im Pest- s Bukarestben ösmerve van most a
Jóczik neve, címe, lakhelye s a posta.

S özönlik ív s levél, - szakasszunk fel egy párt, -
Ösmert buzgósága... no hiszen csak azt várd!

Más: játékos album, tűz, víz, sáska ellen,
Tiszta jövedelme... a zsebedbe szellen!

Barátim unszolván: ím ez elmezsengék!
Hadd élvezzék azok, akik úgy esengék;
Rég érezzük híját egy toronyórának...
Biz azt én is érzem, - jó lesz, ha dudálnak!

Harangot öntetünk, orgonát hozatunk;
Erdőt, nádist irtunk; csatornát vonatunk,
Mert malmunk van, de víz nincsen a zsilipen...
Mind szép lesz, mind jó lesz, - az Isten segítsen!

Hát ez mi? bő s hosszú, - fogadjunk! pap írja;
Csupa kenet s locus, - szinte fog a zsírja;
Próféták szelleme, szentek szava, vére,
Be könnyen is ütnek ma kótyavetyére!

S mit a posta-izsák ilyen rémitőn önt:
A levél gönggyé nő, majd csomag lesz s bőrönd;
Kép, naptár, könyv... s minő szép szóval kísérik!
Summája: hogy mindezt eladottnak nézik!

Végre a bőröndnek keze nő, meg lába,
S ember képében lép a lomos szobába;
Levelét rejtélyes arccal pótolja ki;
Bujdosó... számüzött... egy híres valaki...

Íme a segélyív... hadd lássam!... hm! kérem!
Méltassék leülni; itt a bőrös székem!
Mert mégse tréfaság, modor, ábrázat, hang,
Mind erős bizonyosság: itt nagy férfi lappang.

S megyénk legjobbjai segíték emberem,
A nevet s kézírást nagyon jól ösmerem!
10, 50, 100 forint... engedelmet kérve:
Husz pengőt csusztattam én is a kezébe.

Bujdosó nagy férfi! ha még megkaphatlak:
Tudom, hogy melege leend a hátadnak!
A gaznép! az minden cselt, utat jól tud, lát:
- 1, 5, 10-hez maga jegyzett egy-egy nullát!

Ily dolgokat érünk! most különös láz van,
A sok húzás-vonás, »nyomúl csatárláncban«
Mintha bizony úgy is, - hogy veszne a magva!
(Kinek? minek? a lap itt be van szakadva.)

Uszoda, vivoda, kóroda, szálloda,
Képezde, zenede, - adj ide, adj oda!
Könyvtár, képtár, magtár, annyi tár markot tár:
Im, válassz, ha tudsz, hogy melyik vízbe halj már!

Az építő, mint az írásból is látni,
Hajdan leült elébb pénzét megszámlálni:
Ma nem vetegetik: mi mibe kerülhet?
Bírja még szusszal a jámbor könyörület.

Hottentottnak orrát foka elharapja,
Müncheni sörház lesz víznek áldozatja,
Meggyúl a krinolín szeles ballerínán!
- S... emberiség mozdulj! ez gyors segílyt kíván!

És panasznak, zsémbnek
Nincsen hossza, végi;
Szent-iványi ének...
S nem is írom én ki.
Azt se: mit tanácsolt
A futásnak éje?
Úta: hová s hogy volt?
Maga hadd beszélje.

Itt vagyok, ahol még sohse voltam: Pesten;
S vele már is eltölt mind lelkem, mind testem;
Ember legyen bárki, hogy meg ne csábúljon...
- Gonosz fátum kísért már jövet az úton.

Gyorskocsin utaztam; ültünk rajta hárman:
Én, egy pap, meg egy nő; szép, hallgatag s gyászban;
Ki ő, mi ő? hol jár ilyen képpel s korral?
Megtudtam, szólván az ügyes konduktorral.

Árva s vagyontalan;... N. hősnek leánya,
Segélyt nem fogad, - de van egy briliántja...
Minek mondjam tovább?... jaj nekem bolondnak...
Kit réz- s üveggel oly gonoszúl befontak!

Későn érkezénk meg; - bérkocsit kiálték! -
- Oh csak másnap sült ki az átkozott játék! -
Soká vitt, sokat kért a kocsis, - fizetem...
Hát a korcsma ott van a másik szegleten!

Majd szállást fogadván jó távol és félre:
Üdültem, - senki és senkit nem ösmérve;
Nagy város: nagy erdő; mi egy ember s egy fa?
- Tegnap szép remény oh mint füstbe megy ma!

Elért, elért, mitől otthonról futottam:
Oh én eső elől csorgásba jutottam!
A pénz-kiszórásban itt lehet csak részed,
Ahol a koldulás kitanult művészet!

Otthon kértek sírva, kalap véve, rongyban:
Itt kérnek mosolygva, kesztyűsen, bársonyban;
Asztalnál ív kering, szorgosban, mint a tál,
Itt adj! amott mindegy: adtál, vagy nem adtál!

Tekintélyes férfi s delnő kerül eléd:
Bizony megszaladnál, ha nem szégyenlenéd;
Hanem a torturát ki kell állnod végig,
- S hej, hamis modoruk van ilyenkor nékik!

És így megy mindenütt, utcán és estélyen,
Fördő-, színház- s zöldben, ember ne reméljen!
Im, ma, asztaltársam, kit én másnak véltem!
Félrehí;... könyvet írt... és fizettet vélem!

Ott hagyva a rongyos korcsmát nagy haragban:
Magamat a Körbe rögtön beirattam;
Elegáns nép: s mindjárt akadt ösmerősöm,
Időmet itt nóbel mulatságban töltöm!

Örültem, hogy épen nagy vadászat készül,
Invitálva levén magam is vendégül;
Mulatság és ingyen... ah már fordul sorsom...
S másnap künn voltunk a sík pusztán, a sporton.

Gyönyörű reggel volt, - a tájék megéledt, -
A népesült tanyán víg mozgás, zaj s élet...
Itt lovat nyergeltek, ott ebet cókáztak:
Repesett a szíve sok boldog vadásznak.

Magam is örülvén, kiszalad a számon:
Dicső, dicső! s nekem, ki először látom!
Ugy!? szólt egyik kutyász s végigmért mosolygva;
Én nem láttam semmi rosztat e dologba'.

Kezdődött és folyt a nagyszerű vadászat:
Nyúl ugrott fel s erre száz eb neki lázadt;
Száz eb és hatvan ló, lovas ugyanannyi
Kezdett a nyúl után szörnyűkép rohanni...

Jól forgott a füles; egy óra, két óra...!
Sántult ló gazdája felpattant más lóra;
Jobbra... balra... vissza... tüskén, bokron s árkon...
Körülte... utána... par force... minden áron!

Ebgomoly képződik... megvan! ah!... lehetlen!
Öröm s villanyos fény gyúlad a szemekben;
Kéz törik, láb törik, ló s embertag marjúl,
Eh, szót se érdemel... hanem a nyúl... a nyúl...

És ott feküdt a vad, - körülte a falka, -
Nyúl, valóságos nyúl...!! Megvan füle, farka...
S a mosolygós ember lemetszvé a farkat,
Felém indul vele, - vajjon mit akarhat...?

Megsúgja szomszédom a lovagló sorban:
Vegye el s fizessen tíz forintot gyorsan...!
Nevetség tárgya lesz... ne nézzen oly görbén...
Elő a tizessel... ez itt szokás, - törvény!

Elveszem az izét, s míg forгатom, nézem:
Az a kutya-ember elteszi a pénzem...
Oh, számomra sehol sincs hát menedékhely!
Van mindig ki húz, nyír, van ki koppaszt és fej!

Ugy kell neked Jóczik!
A hátad borsószik
Az adakozástúl;
Emberség s becsület,
Amit kíván tőled:
Megvonod galádul.
Rest többet fáradjon,
Fukar többet adjon:
Büntetés ez s jól van!
Aztán hol járt, mint járt?
Megolvassuk mindjárt
E híres naplóban:

A drága fővárost odahagytam végre...
Vasúton voltam már, utam Bécsnek véve:
A vagonban nyájas tisztos úr ült mellém,
Beszélgettünk; - gyárnok, vagy bankár, úgy sejtém.

Tárgy volt: szesz, vas, kőszén, cukorgyár stb., -
Valamit bolondul találtam kiköpní...
S hogy à propos: láttam a mozdulatárul...
És kisült: hogy sensal s actiákat árul!

Nem kell tovább vasút; már tornya is látszott:
Mégis alig hittem, hogy elérjük Vácot;
Hol, - mely épen indult - gőzhajóra szálltam,
Izzadtam, lihegve, - boszúosan s ziláltan.

De itt is azonnal kedvetlen hírt hallánk:
Azt, hogy egy gépfűtőt képen csapott a láng;
Szegény!... s egy philanthróp segíni kívánja...
Ég-, föld- s víznek most ez divatos járványa.

Átkozott hely ez is, olyan mint a másik!
Maradnom kellett a közel állomásig,
Hol a partról mondám: sülyedj el miattam!
S pénzem, kicsibe mult, hogy meg nem sirattam.

Fuvarost béreltem, - megadva amit kért, -
Napjára tartással, huszonöt forintért, -
(Gaz tolvaj, ettől se válhattam meg szépen,
Váltóban alkudtunk, s követelt új pénzben).

Hová megyünk, uram? Hajts, amerre tetszik!
Ott hálunk meg, hová elérhetünk estig!
S kisvárosi kocsmá kapujának szárnya
Nyílt meg előttünk, hogy az éj leszálla.

El voltam törődve s rögtön lefeküdtem,
De pokoli robaj indult meg fölöttem;
Mi az? hát táncterem, benne pedig bál van:
Legyen szerencsénk ott, instáljuk alássan!

Felkelés kegyetlen, multság izetlen...
De már dühben valék, s fizettem... fizettem;
Nagyon megszerettek... meghúztak... megkaptak
A dongó-egyletbe, s casinói tagnak.

Z- falvára értünk harmadik nap délre,
S oda csakugyan a nyájas sors vezérle;
Régi jó barátom, - mint a mult időkben:
Karját, szívét s házát nyitá meg előttem.

Biztosan vehetek hát már lélekzetet...
És kiheverheti lelkem, mit szenvedett!
Nincs kérés, zsarolás, attól védeni fog
A vendégszeretet és a vendégi jog.

Maga a szivesség a kedves házi nő;
Rend s jólét, - hát szobám csínja, csendje minő!
Velem minden lélek megosztja örömit,
Oh, mintha nem is most volnék először itt!

...Egy reggel valamit látok a pamlagon,
Mintegy oda hullva, vagy vetve hanyagon;
Nézem, kiterítem... csinos horgolt paplan...
- De mért lettem rögtön ilyen nyughatatlan...?

A kandallón közel papír hever, - hadd lám:
Szegény nőrokoné... kijátssza... nyolcvan szám...
Tovább az ablakon toll és tintatartó...
Értem... mily csselfogás! ez mégis lázasztó!

Esküszöm, nem írok...! s im »benn a reggeli!«
Hogy tudjam meg most, ha valaki kémleli:
Hány szám van általam megrakva, beírva?
- Két szem porzót tettem gyorsan a papírra.

Hogy ment a reggeli? már nem emlékezem,
Látásom ködös volt s lüktetett vakszemem;
S ködből, zűrzavarból kivált e határozat:
Rögtön menekülni, elhagyni e házat.

Az ívet megnézték: a porzó nem volt ott, -
Mint kötött rab, kit a véletlen feloldott:
Ki és el... ott hagyván e rövid levelet:
,Gyorsan távoznom kell, pajtás, Isten veled!'

Ki s el...! nem az utcán: - a kerten s a bérceknél,
De zaj költ s készített, hogy mégis hátra nézzek:
S ime emelt karok s kiáltás megettem...
Üldöztek... futottam, s meg is menekedtem.

Este lőn, - s bár végkép ki valék merülve: -
Oh! mégsem a miatt rogytam le a főre;
Végem, meg kell halnom...! s szememet bezáram...
Jaj, a vánkos alatt feledtem a tárcám...!

Itt végkép megszakad
A Jóczik naplója.
Hova lett? nem látták,
Nincs semmi hang róla.
Tán előkerül még...
Azt bajosan hinném;
Vagy tán eszére tért:
Csuda volna szintén.

Naplóját megkaptam,
Ki is adtam híven, -
S most, kegyes olvasó,
Felkérlek egy íven,
Hogy semmi ne legyen
A tréfából hátra:
Adj néhány forintot
Jóczik sírszobrára!

A VILÁGLÁTÓ.

Az apa fiához imígyen beszéle,
Egy erszény pénzt adván ennek a kezébe -
A huszadik évet, fiam, ma betöltöd!
Illő lesz, hogy váltsd fel azt, ki vén s törődött.

De annak az eszén nem sok ember indul,
Aki falujának határán se ment túl;
Eredj a világba! láss, hallj és tapasztalj!
Keresd: hol mi jó van, tapogasd: mi a baj?

A fiú megszokván, hogy nem ő határoz:
Elment s nagy sokára tért vissza a házhoz,
Hol a fáradságtól magát kinyugodván,
Igy szólt apja hozzá: „Nos, hát édes szolgám!

Mire a jó Istent éjjel nappal kértem,
Im visszavezérelt kívánt egészségben!
Hadd halljam hát, hogy mit láttál a világban...?’
»Biz én édes apám, ott sok mindent láttam.

Hegyet, síkot s folyót, mely nagy habbal omlott,
Fényes, büszke várost, épületet s tornyot;
Annyi nép- s vidéknek erkölcsét, szokását, -
De három községnek mégse láttam mását!

Ezek közt legelső volt *Imádságfalva*;
Csudáltam, mért van ott minden úgy kihalva...
Mig másutt sűrögve, zajjal, seregestül,
A nép munkálkodni hazulról kipezsdül.

Itt a dolgozásról végképen lemondtak,
Szólván: semmi haszna földi szorgalomnak!
Gondolunk s nézünk az égi madarakra:
Mily szépen megélnék, nem vetve s aratva!

Ugy cselekszünk, mint a parancsolat szól:
Mért szorgoskodnátok a holnapi napról?!
A zsidók is nyertek mannát, el se vesztek...
- S várnak a próféta hollójára veszteg.

Olvassák az írást, néznek a betűre,
Ebbe vannak némán s mélyen elmerülve;
Avvagy áhitattal meghajolva földig,
A napot s az éjet imádsággal töltik.

Majd e jámbor hívek közül elsietvén,
Más helységbe értem még azon nap estvén;
Munkásnak nevezték, - nem hívhatni jobban,
Mert nincsen hiány ott munkában, dologban.

Versenyez kicsiny, nagy, - fejük szinte szédül; -
Csak panasz, sovárgás hallik a beszédből;
Az idő beh nyargal...! a nap egy arasnyi...!
Ennyi, annyi munkát kell holnapra hagyni!

Monda egyszer, aki vala legsovárabb:
Mily idő-vesztés e sok ünnep, vasárnap!
Még ez okra leszünk éhezők és pőrék...
Hátha eltörölnők! - és el is törölték.

Csukva áll a templom, berozsdált a zára,
Egy lélek se vágy az igének szavára;
Néha meg-megkondúl a harang magától...
S csaknem megijednek szokatlan szavától.

Iskolába menni, adni nem szeretnek...
Sok dolga s haszna van a kicsiny kezeknek!
Munka náluk a fő s minden; - és valóban
Szinte úsznak a kincs- és más földi jóban.

Hogy a harmadiknak utcájára léptem,
Görnyedő vén ember jőve szembe vélem;
Csudálkozva láttam, hogy folyvást süvegel...
Oh édes agg apám, mi dolog?... tegye fel!

Unszoltam sokáig, kértem is: hiába!
Később jöttem aztán mindennek nyomában;
Uj szokást követnek: itten aki vén lesz,
Semmi jussa többé a becsültetéshez.

Helye nincs a házban, kívül is elhálhat,
Nem számára tesznek az asztalra tálat.
Várjon sort, - az ifjú települve mellé:
Emennek jár a hús, - amannak jut a lé.

Ifjak látnak törvényt, ezek ott a bírák,
Kik a büntetést a vétkezőkre írják;
S minden ügy kezökben gyorsan folyva dől el,
Mig nagy lassúság jár a hajlott idővel.

Nem uralkodhatik ifjon kívül más ott,
Vén embertől soha nem kérnek tanácsot;
És ha *Újmezőn* a dolgokat tekintem:
Apám, mondhatom, hogy jól megy ottan minden!«

Az öreg figyelve hallgatott minden szót,
És se jót, se roszt a beszédre nem szólt;
Hanem később, midőn már évek folyának,
Felhozá a három községet fiának:

„Bizony én szívemnek teljesítnéd vágyát:
Ha ama helyeket még egyszer bejárnád,
Azért is, mert akkor *valamit feledtél!*
Megtudod majd, hogy mit? - azon embereknél.”

A fiu, mivel szent volt e vágy előtte,
Gyorsan elment s megjött, - nem sok időt tölte;
„Hát a három község? szólj csak, alig várom...”
»Biz, apám, elpusztult végkép mind a három!

Népe meghasonlék, kiholt, szerteszéledt...
Elsőpré valamely rettentő ítélet;
Szén, kő és tapasz van helyén a bozótban,
- El se hozhatám így, amért küldve voltam!«

„El, elhoztad, kincset hoztál, ime lássad
Az a bölcsesség, mit a tapasztalás ad!
Jaj a népnek, melyben utolsók a vének,
S gyermekek állnak fel birónak, vezérnek!

Szorgalom s imádság külön-külön meddő,
S boldogságot, áldást hoz együtt a kettő;
Ezen függjön mindig az ember figyelme:
Tisztes munka, jó rend s az Úrnak félelme!”

ZSENGÉK

HÁLAEMLÉK...

*FÁY FERENC ÚRNAK.*⁵⁵

Zugó viharral küzdő óceán
Hullámit és a felhevült kebel
Érzelmét, melyben öröm s szomor
Csatára kelt: életvalón ki tudná
Élettelen lapra átöntení?
Nagy Férfiú! mig ajkaink meleg
Hálát rebegnek, és öröm ragyog
Szemünkben; szívünk elszorúl...
Arcunkra hullnak búcsukönnyeink.
S az érzemény csodás vegyülete,
Tördelt szavakban ömledez feléd.
A gyors idő fut; mint sebes folyam
Ragadja a part lenge fűveit,
Elhordja napjainkat; és ki azt
Munkátlanul letűnni engedé,
Mint könnyű sajkaút a mérhetetlen
Víz tükörén, elmúlik nyomtalan,
S a sír göröngyeit nem éli túl.
De tettek által halhatatlanúl
Ám a derék, s nevét kivíja rénye
A bús feledség éj-homályibul.
Miként a fénykirály habokba száll,
De éltető világot még sokáig
A bércek ormain ragyogva hint.
Márványt emel a hála s tisztelet
Annak, ki a közügy javára élt.
Hű Gondnokunk! sok üdves tetteidnek
Ily nagyszerű emléke iskolánk.
Mert két tized - lankadni nem tudó
Atyáskodásodnak tanúja - tünt el
Felette; melyben jelszavad vala:
- Követve szép lelked sugallatát -
»Diszét, javát munkálni ennek és
Mi ezt emelje létesíteni.«
Emlék ez és dicsőbb, mint a hideg kő,
Mely holt betűkkel érzéketlen áll.
S bár sorsod int és elszakaszt körünkből,

---

⁵⁵ A most következő „Versfüzér”-rel együtt, az »Irodalomtörténeti Közlemények« 1921. évfolyamában közreadta Fitz József.

Szívünkben élni fogsz örökre, s abból
Mély tisztelet, hő hála leng utánad,
S csak végütésekor hal el vele.
És most az elválás bús percein,
Fogadd közös hálánk atyáskodó
Buzgalmidért, miket tanúsítál
Intézetünk körül; s hogy ápolád
A tudomány szelíd virányait;
Oh! ezt méltánylani a jó Király
Hazánknak atyja is kegyes vala.
Hálánk csak egyszerű virágfüzér,
Melyet számodra tisztelet kötöz;
Csak gyenge sugár a hő láng helyett,
Mely szívünk oltárán lobog feléd.
Mert a kebel tolmácsa: nyelv s ajak,
Szavakban oly szegény, s elégtelen
Hűn visszaadni annak érzetét.
De szólnak könnyeink amellyeken át
Tükröznek a szív hő indulati,
Tiszták ezek, mint a forrás, miből
Fakadnak bús szemünk pilláira.
Sirunk - mert távozol nemtőnk! - de menj!
Kisérjen áldásunk örökre -!
Menj! készen új pályád, amelyre már
Régen utat törének érdemid;
S miként bátran repül a nap felé,
A bérceken lakó királyi sas;
Lépj a dicsőség fénykorán magasbra.
S légy mindenütt a jóügy bajnoka;
Melyért legyen jutalmad: jó Királyunk
Magas kegyelme, és a hon meleg
Hálája, és az édes öntudat.
Tisztán ragyogjon még sok éven át
Feletted, a boldogság nyílt ege.
Találj lelkes nőddel boldogító
Gyönyört, jeles reményű magzatodban
Kit képezhess erényeid nyomán,
Ki örökölje szép erényidet.
Ugy folyjon élted, mint a rét ölen
Vésztől zavartalan kies folyam,
Mely partjain virágokat nevel,
S jótékonyan árasztva csöppjeit,
Körülte minden díszlik és virul.
Szerény Fáynk! fájdalmasan bucsúzunk
Tőled, kit oly szeretve tisztelünk;
De él reményünk: hogyha elszakadsz is,
Jó szívedtől feledve nem leszünk,
S gyakorta feltünendik képzetedben.

A tégedet hálásan tisztelő
És vérző szívvvel elváló Patak! -
(1841)

VERSFÜZÉR
PÉCHUJFALUSI GRÓF PÉCHY EMÁNUEL Ő NAGYSÁGÁNAK.

*Ergo agite, et laetum
cuneti celebremus honorem.
Virgil. Aeneid. V. 58.*

Hol hosszan nyúló bércek zöld thyrsusi ágból
Font koszorújokkal, némán bámúlnak az égre,
Lábokat áztatván hűs Bodrog szőke vizében;
Hangos örömriadás közepett felrajzik az élet
Ott, s ezer arcokról az öröm sugára mosolyg le.
Zemplén! téreiden mi varázs ihlet futa végig
Medrehagyott árként mindent ragadozva magával?
Tán az enyészetnek bús angyala messze repülvén:
A vértől gyöpesült harcsírok dombja reped fel,
És elhullt hősek kelnek diadalmas erőben
A hír álmaiból, - s jönnek, kebeledbe kik egykor
Éltöket áldozták honukért a győri mezőkön?
Nem! - békés nyugalom honol a hősek hadi álmán
S bajnoktettöket emlék hirdeti a maradéknak. -
Ámde reánk polgárünnep várt napja derüle,
Mellyen tiszteletünk s keblünk érzelme röpül fel,
És örömünk hírlő mozsarak ropogási között; szánk
Százszoros »éljen«-t zeng, hogy megreszket bele Ujhegy.
És ti magas bércek! Kik századok elrohanását
Értétek kopaszúlt fejetekkel; látva: ezerszer
Mint vitt e nemzet vérharcok fürgetegében,
Mint nyertek véren, földet diadalmas apáink,
S alkotmányos hont alapított büszke szabad nép.
Most a béke ölen: örömünk viszhangja riadjon
Rólatok, és mint a mennydörgés fussa keresztül
Pannon bérceit, és elnyúló rónavidékit.
És te türemlő habjaidon Bodrog! tova hajtsad
Hol zuhog a Tisza és amerre az ős Duna hömpölyg.
Szívörömünk hadd lássa a hon, hadd tudja az alföld!

-
Képtelen éj nehezült nagy időkön át a hazára,
S ónsúlyú álom nyugözte magához a honfit,
Tompult érzékkel munkás haladásra erőtlent.
A nyelv haldoklott; a pangás lelke tanyát vert.
Régi dicsőségünk s a harcok napja leszállván
Éj leve, és egy jobb kornak szebb hajnala nem költ.
Sem multunk, se jövőnk nem volt; s még a jelen élte

Egyhangúságban tespedvén, nem vala élet.
Már a nemzetből a tűz s az erő kialudni
Látszott; amikor a kor lelke felébrede súlyos
Álmaiból; s minden hazafit haladásra kiáltott.
És tova nyargalván: hullám kezd zúgni nyomában,
S a megkorbácsolt tunya víz felzajlik: - azonkép
Költ mozgás s élet szavain; - s ím megjöve a reg
És egyesület zászlójára világola fénye,
Amellyen »haladás« jelszó vala írva; - magasban
Lengett a zászló, s ezerenként gyültek alája,
Mint a méh raja a kiröpült fejedelmi anyához;
És áttört vastag hamván a nemzeti tűz, - s a
Fendobogó keblek lángérettől dagadozva
Tette erős karok a közjót munkálni segítették.
Mint a földben ezer mag rejtezik és csira lappang
És a lombtalan fákban a titkos erő él;
Csak kikelet kell és melegítő napja: kifejlett
Így a nemzeti lét, kialudván százados álmát,
Bátor léptekkel halad a korral, s tör előre.
A kedves honi nyelv felvitta magát diadallal
Sok száz éveken át idegenbitorolta helyére,
És hangzik méltósággal megyeink teremében,
A villás fecskét röptülésében megelőzve.
A Duna sík hátát Árpád, Pannónia, Zrínyi
Szeldesi: - s amellyet ketté szelt a folyam árka,
A haza részeit eggyé majd lánchíd csatolandja,
Hogy testben lélekben eggyé forrjon erősen;
Majd a nagy neveket márvány emlék örökíti,
Megváltás, növelés, egyesület magva csirában.
Hány életbeható üdvös cél nem jöve létre!
Korszerű tettekben nyilvánul a nemzeti élet,
S mindenhol haladás áldott eszméje foganszik.

-

A kor lelkével halad a haza, és vele Zemplén,
Minden szépet s jót buzgón honosítani törekszik,
És most kormányát látván biztos kezeidben
Lelkes Gróf! ki barátja vagy a józan haladásnak,
Ügyszeretettel lángész párván, s egyenesség:
Tisztelet- és az örömtől minden szív magasan ver:
Mert boldogságot szemlél mosolyogni jövőjén. -
Mint mikor a hajnalt követő nap ezernyi sugárra
Ágazván rózsás színnel felváltja az éjnek
Barna sötétségét, s mindent életre varázsol:
Úgy te magas lelkű Kormányzó! napja megyénknek
Lészesz s általad a komor éj diadalma hanyatlik,
Mindenhol jólét, áldás és béke virul föl. -
Tudta Királyunk ezt, s kormányt amelyre születél
Ad kezeidbe, hogy azt magasúttal lélekkel igazgasd.
A zivatar bár zúg, az erős tölgy büszke fejével

Rendületlenül áll a hegyeknek természetes ormán.
S bár a lenge hajót örvénybe sodorja dühével,
Nem remeg a bölcs kormányos, s nem változik arca:
A jeles így nem fél bármennyit agyarkodik a sors,
Lelke magas röptét akadály gátolni erőtlén.
Üdvöz légy Péchynek! képed vala ez, de ki tudná
Festeni a magasult ész és szív rényeit illón.
Szívem feldobog és eltéved nyugtalan elmém,
Tiszta jövődönék bájjaltele képze szál meg,
És ebben bizton Zemplénnek aranykora rejlik,
Amellyet Te derítsz áldást terjesztve reá föl.
A törvény szentsége megáll; nem sír az igazság,
Bölcs kormányod alatt, szarvat nem emelhet az önkény,
E megye széjjelvált erejét egyűvé Te követended
Általad ellenség ölelendi örülve meg egymást. -
Gyámola léssz: ki vagyon nyomorult sorsára hagyatva;
Édes atyát tisztel benned bús árva s az özvegy. -
Egység szül haladást, haladásnak gyermeke jólét,
És Te varázsolod ezt Zemplén kebelébe nemes Gróf!

Jöjj hozzánk, im! vár díszes helyed, amire érdem
És születés hívott, hogy lennél jog s az igazság
Öre, imígy lett meg mit szűnk óhajta: mienk vagy
Emmanuel! maga majd így lesz mivelünk is az Isten,
És a hon, és Zemplén ekképp már büszke nevedre,
Mellyet így említnek késő unokák unokái,
S a költők lantjáról felhangzandik az ének:
»Akiket érdemeik jelesítenek, élnek örökké
A hon szívében, s minden kor tiszteli őket.«

(1841.)

KÖSZÖNTŐ.

I.
Mi az, mi a kebel
Húrját hangokra költi fel,
Hogy annak érzését
Az ajk szavakban zengje el?
A hálás tisztelet,
Mely benne hön-lobogva ég,
Sohajtja: boldogúl
Éltesse még soká az ég.
És bár az év repül,
Virágait zavartalan
A boldogság ölen
Mosolygva szedjed untalan.

A megelégedés,
Karjára fűzve tégedet,
A földi baj között
Bizton vezesse éltedet.

Még sokszor érjed ez
Ohajtva várt nap reggelét (estvését)
S fogadd most kedvesen
Szívem hálás tiszteletét.

A sárga ősz nem ad
Koszorunak báj virágot
Lehulltak a lombok,
Nem találok már zöld ágot.

De érzelmeimből
Fűzök számodra koszorút,
Amelyben kívánom:
Ne lászon szép eged borut.

Fogadd, midőn hangzik
Hű tisztelődnék ajkain:
Élj soká s boldogul,
Örökre tisztelt Katalin!!

II.

Mint hajós a vig folyamnak
Rengető hullámain
Rámosolygó part felé száll
Lanyha szellő szárnyain:
Nyugszik a szél, csendes a hab
És felette nyílt az ég,
S rajta fényözönt bocsátva
A dicső nap képe ég,
Zajtalan légyen körüléd
Igy az élet tengere,
Rád borútlanul mosolygjon
A derült ég tűköre.

S mint tavaszkor rózsza nyílik
Minden éled és örül,
Megelégedés s boldogság
Ugy mosolygjanak körül.

S most midőn egy év feletted
Tűnő szárnyon elrepült
És az újnak szép koránya
Rózsza fényben rád derült:
Fogadd szívem üdvözlét
A tisztelet hangjain
Élj boldogul, a tisztelet (vagy: tiszteletem)
Méltó tárgya Katalin!

APRÓK.

I.

Mint csermelyár a rét szőnyegén
Himes part közt enyelgve fut,
E földi pályán úgy vezessen
Örömvirágokon az ut.

II.

Hányszor kél a nap s valahányszor nyugszik el ismét,
Békében szendergj s égi örömrre viradj!
Boldogság övezzen körül, mint víz a szigetet.

ÖRÖMDAL

BÁRCZAI BÁRCZAY MIHÁLY ÚR TISZTELETÉRE.

Ki hangolá fel húrjait a kebelnek?
Im, ajkaink örömdalt énekelnek,
Mely felbuzog lángérzeményibül;
Miként az ég magasszerű szalagja,
Kifáradván a förgeteg haragja:
Nyájas napot jósolva felderül,
Felelj, - mely visszazenged - múzsalak!
Egy év előtt mély gyászban láttalak. -

Úgye, ha felmosolyg a reg sugára:
Örömrre kél a föld süket határa,
S a gyászmezű éj vak honába száll?
Megnyílik ajka a madárseregnek,
Az ifjú reg könyűi elperegnek,
És fűn, virágon harmat gyöngye áll.
Örömköny az, a természet szemén,
Öröm vonúl át a madárzenén.

Mint énekünkön: mert a jó atyának
Távoztakor, gyászkönnyeink folyának,
Szivünkbe bú, arcunkra bánat ült;
S helyére, hogy méltó utóda lépe:
Hón üdvezel Bárczaynk! a múzsa népe -
Gyors szárnyakon a bánat elröpült,
Hidd, mely ma felhangoztatá dalunk:
Magas öröm, hogy Téged birhatunk!

És ünnepén, muzsánknak szíve szája
Legyen hosszú, melyen haladsz, a pálya,
Hón esdi, - s visszazengik ajkaink,
S ha napjaink, tudomány- s értelemnek,
Kormányodon, gyümölcsöket teremnek:
Légy érte végig áldva Bárczaynk!

Legyen jutalmad érte háladat,
S királyi bér: az édes öntudat!

És most, fogadd el e virágfüzérkét,
Bár láthatnád keblünknek érzeményét,
Melyet kötök hűs Bodrog partirúl!
Levélkéi bár hervadók lehetnek:
De szívünkben feléd, a tiszteletnek
Szent lángja ég elolthatatlanúl!
Vezér!... a hű vezérnek homlokát,
Örökzöldű babér köríti át.

(1842)

PÉTER.

(Ballada.)

I. A FUTÓ KIRÁLY.

A völgyeken vihar nyögése kél
Nagy éjszakán s a mennydörgésinél
Villámok tépik széjjel a borút
Hasgatva tölgyet, százados korút.
A dúlt folyam sötét habokba forr,
S mélyébe sziklabérceket sodor.
Szörnyű a földet rázó csattanás
Szörnyű utánn' a percnyi hallgatás.
Irtóztatóbb az ég mikor leend?
Mikor a végítélet eljövend.

Ki jár az éjben ott magánosan?
Alatta ár, felette tűz rohan.
És a villám, ha lámpaként kigyúl,
Sugárinál körültekint vadúl.
Kinos mosoly vonúl el ajkain
Vad elszánás ül dúlt vonalmain
S kihívólag emelve fel karát,
Gunyolni látszik a vész táborát. -

Ember! megállj! ha féled istened,
Haragjában vészes kísértened.
Jobb lesz, ha kinos lelked földre hull,
Mig a nagy ég haragja elvonul.
Megy ő... mit annak fergeteg, vihar,
Kit a trónvesztés égő kínja mar?
Ki zsarnok lett hatalma bíborán,
S üzetve fut, túl bérceken és hazán.
Péter! Péter! fejének a magyar
Nem kényurat, szelíd atyát akar.

Ki türelmével, mint te, visszaél,
Királypálcán koldusbotot cserél.

II. KÜZDÉS.

Eltűnt a borzadalmas éj,
A nap ragyogva kel,
S míg a kiállott vész után,
Új élet árad el;

Küzd és ví a futó király,
Magával zordonúl,
S az üldözők elől sötét
Romok közé vonúl.

Körötte csend,... keblén vihar
S a kínos érzet,
Hogy nincs többé trónjához út,
Gyilkolva fog kezét.

Vadúl szökik fel és keze
Ökölbe görcsösül,
Alatta térde megtörik
Levél zörgésitül.

Éles szablyát villogtat most,
A reszkető felett;
Hatalmát adja vissza majd
A csalfa képzelet.

Küzd s ví magával míg az éj
Leszállván, semmi nesz...
A vad király ösvény után
Aggódva tévedez.

Itt puszta sziklaormokon
Mélység ásít felé,
Ott rengeteg fedezte völgy
Az utat elnyelé.

Míg kínosan előre tör
S tovább, tovább halad,
Széles folyam partján az út
Előtte megszakad.

Kivel mint villámos ború,
Egy nemzet átka száll,
Enyhet, nyugalmat nem talál
Kevély Péter király.

III. AZ ÉJ TITKA.

Nagy éjfelen mély csend lebeg
S im lengve csolnakon
Halkan vált szót két férfiú
S halad zajos habon.

És mond egyik: »Ne kérd uram!
Hogyan van hon s király,
Határin él egy szörnyeteg
Átkos nevén: viszály.

S a fejdelem! István király
Sírjában sem nyugodt,
Hogy trón s pálcája ily bitor
Kezek közé jutott.

Német Péter követte őt,
Velence korcs fia,
Kiben király helyett hóhért
Talála Hunnia.

Sohajtvá nézte a magyar,
Hogy német és olasz
Kalandorok lepték honát,
Mint dús mezőt a gaz,

És nem hinnéd jó idegen,
E nemzet-söpredék,
Rang s hivatalban a magyar
Fölé emelteték.

S ha szót emelt a hon fia!...
Kérdezd a sírkebelt,
Jó szándokú szavára vad
Halálcsapás felelt.

Vagy súlyos láncban szenvedett
Dühén, a férfikar.
Mit szóljak még? ős birtokán
Zsellér lett a magyar.

Titokban nőtt sok szép leány
S bús anyja reszketett,
Mert ám, ha bája szembetűnt,
Menthetlen elveszett.

S ki volt első, ki vakmerőn
Sok szende rózsaszál
Ártatlansága édenét
Feldúlta?... a király!

Csak titkosan nyögött a hon
Míg a csanádi nap!...«
A sajka leng s a hallgató
Kék ajkiba harap.

»Jött és földönfutó leve
E gyáva szörnyeteg...«
A kormányos szavát gyilok
Döfés szakasztja meg.

Hörögve a bús áldozat
Sötét habokba hull...
Felette lenge csolnakon
Gyilkosa áll vadul.

Péter! Péter! hová ragadt
Bőszült indulatod
A partra istened se visz,
Hanyatlík csillagod!

IV. ÉLŐ ÉS HOLT.

Zúgó habok játékaul
Kormánytalan csónak halad,
Kétséggel ví a benn ülő,
Míg tart az éj s ha felriad,

Sohajtja: bár ne lenne regg!
De isten tán csodát terem?
S kit a világ imája vár,
Az új korány el nem jövend?

Im szürkül, oszlik a homály,
Fény árad el kelet felől.
Légy üdvöz lombok dalnoka!
Ki új napunk himnökje lől.

Lágy énekedre a kebel
Szent érzelemmel eltelik,
S a minden lét okához egy
Hálás fohász emelkedik.

De a gonosz remegve hall,
Most lelke vad s pokolsötét.
Mert a nyugalmas éjfelen
Legyilkoló emberfelét.

És most törékeny csolnakon
Hová ragadja sorsa őt?
Ártatlan vér felpárolog,
S boszút kiált az ég előtt.

»Hah« s Péter összerázkodik,
Sápadt arcán rémület ül,
Az ölt hajós utána úsz,
Vért fagyfaló kísértetül.

Fölzúg lelkén a büntudat
- Véréen hizott vad óriás -
S számára zúgó sírkebelt,
Sötét hullám fenekben ás.

Rémarcokat lát. Felszökik.
- Mert ám az agy zavarva van -
Nem lát, nem hall, eszén kívül
Zúgó habok közé rohan.

V. SZÉKESFEHÉRVÁR.

Fagyos börtöntorok
Vad éjszakát lehel,
S bár isten a napot
Boltjára tűzze fel,
Ki vad kinok között
Fövényire omolt,
Sötétben hagyja a
Világtalan fogolyt.

Ott ül a mult idő
Tördelt emlékivel,
Lelkén vampir gyanánt
Ujlag rágódik az;
Vércsepp barázdol a
Dult arc-vonalmakon,
Ajkin kinos beszéd
Kél kinosb hangokon.

»Hah!... mégis éj van? s ily pokolsötét,
Költsétek a napot futásra fel!
Királyi számmal én parancsolom,
S megszégyenülve megtörik sugára
Királyi széken fénylő bíborán. -
Szétnézek a világon, mely sajátom!
Nem! nem: csak engem költsetek fel e
Vad álomból, mely nyomja lelkemet.
Fejemre tészem fénylő koronám,
Hogy a világon fény s nappal legyen,
S a népek égető sugáritól
Szemfényt veszítve arcra hulljanak!...
Ki úsz felém a mély hullámokon?
Talán a holtak kelnek újra fel?

. . . . .
. . . . .

Hah félre, kígyók! én király vagyok,
Szemem vigyáz a nép jóllétire,
Kin... nem... oh kin! nem szabad!
Oh irgalom! halljátok!... százezer
Szempárt adok váltságúl! irgalom!

.....
Átkom reátok, gyáva gyilkosok,
Kik megmentetek a habok közül,
S szemem vad gyilkotok hegyén megmaradt.

.....
Ki mer kacagni? porba szolgál nép!
Fölkent királyod én . . . . .
. . . . . Ah! hol vagyok!?
Hideg falak! Vak éj! halotti csend - - -
Tán élve sírban... oh!!!« . . . . .
. . . . . Szegény király!

VI. KISZENVEDETT.

Oltár előtt, szent ígék ajkain,
Az Úr szolgálja áll;
Imája szentelt tömjénfüstiként
Az Úr elébe száll.

S amelyet esdve kér engesztelő
Szentséges áldozat,
Kiszenvedett királynak álmira
S lelkére béke hat.

S míg Pécs tornyai mélyen megható
Hangokkal zengenek,
Péter király és szenvedései
Felkölthetetlenek.

BÉLA KIRÁLY ÉS A BUJDOSÓK.

(Ballada.)

I.

Sötét vadonban, szikla tört darabján
Borúsan ül egy vadarcu öreg,
Vak boszú ég fel minden pillanatján,
Vak boszútól kék ajka reszketeg.

Lábánál egy galambszelid leányka
Virányos fűben alszik csendesen.
Álmán mereng az agg bús pillanatja
S majd hang törik fel ajkán rémesen:

„Nem jól van így! nem! vak is látja tán:
Mi rend van a világ kormányzatán?
Felettünk tán az őrszem szunnyadoz,
Hogy a vak sors mindent zavarba hoz?

Jól van, legyen nap! de fénnel dicső,
Hogy égjen szét miljó világokon
Sugára, ám fogyatkozás vele
Ne legyen semmi szín alatt rokon!

Legyen király! nem bánom én, de ő
Legyen csodált, nagy, feddhetlen, dicső
Áldás legyen, - s ha végnegyugalmra lép,
Keblet szakgassa meg sírján a nép! -

És van királyod oh magyar! de hajh!
Ajkadra fagy kín, átok és sohaj.
Ezt láttam én és tűrjem úgy-e?... nem!
Esküszöm néked boszúm, istenem,

A gyilkom a nemzetrontó király
Romlott szívében nem soká megáll!’
»Megállj«, kiált egy szózat hát megöl
S egy férfiú az agg elébe lép.

A fegyver és mez mondja, hogy vadász,
Tartása büszke, barnult arca szép!
»Mondd: szörnyű öreg! e föld-e honod?
S mért, hogy királyát úgy szidalmazod.

Hisz Endre nincs többé, ki bánta tán
És egyedül ül Béla trónusán,
Ki, bár tekints szét a magyar hazán
Buzgón munkálkodik ennek javán.«

És rajt az ősz némán végig tekint,
Elfordul s a kéz távozásra int.
»Mind, mind hasztalan vérszomjúzó ősz,
Tudom, mit bőszy agyadban boszu főz.

Enyém titkod, hisz hallám bőszy szavad
Most szólsz, vagy hallgatsz, megbánod magad!«
„Jól van tehát, én félni nem tudok
Miként érzek, beszélni úgy fogok.

Hah boszú! nézd ott a bérce orminál
Váramnak már csak omladéka áll!
Szörnyűt véthetett e nép, mert az Úr
Endrét csapá nyakába ostorúl.

És véle jött száz idegen here,
Míg koldult a hon, az ügy embere.
A mély bányákban, a föld kebele
Holott arany s ezüsttel van tele.

A honfi ásott, éhen ásta fel
 A kincset, hogy azt zsidó költse el!
 S erőhagyottan, ha összerogyott,
 Hátán ennek korbácsa csattogott.

 Nem volt szájába betevő falat,
 Fedél nélkül lakott az ég alatt;
 Majd egy vak ábránd szállta meg fejét
 Endrének s a hon díszét seregét

 El messze, mészárszékre vitte el
 S lőn a bér: szent homokból szent fedel!!!
 S míg így imitt-amott barangola,
 A bús magyarnak megtépett hona

 Egy buja nő kezében labda lett,
 Ki tort ült ezer szűz erény felett.
 Sok éve mult, hogy egyik éjjelen
 Váramnál egy küldött had megjelen.

 Feldúlaték, miként meghagyta Ő,
 Mert úgy monda: ez ember *pártütő*!
 Az nem valék, de tudtam: mit akar?
 Kincset hitt nálam lelni a cudar.

 Boszúsan nézte a kincs garmadát,
 Nem vive térni meg cinkos hadát!
 Szegény nőm szíven szúraték,
 S hű népem egyig felkoncoltaték.

 Én megmentém e puszta életet,
 E tört hozva el és e gyermeket,
 És messze bujdosék, sokat türek,
 De szűmbe boszú égett, boszú ég;

 Melyet reá a kikelet nevel,
 Lehull a fáról ősszel a level;
 Elhagyja régi medrét a folyó.
 Szőrét tigris, hiéna s a kigyó,

 A mérges kígyó bőriből kibú,
 De a vén szívre ránőtt a boszú.
 Bár nyisd fel e karban az életért
 Égetni látod tük gyanánt a vért...

 Fának, mely mérges gyümölcsöt terem,
 Még csemetéjét sem szenvedhetem!
 És tán Endrének jobb leend fia?...
 Nem! apja rossz volt,... meg kell halnia!«

 »Győztél boszús öreg! győzött szavad,
 Nem! a királynak élni nem szabad.
 Csak kísértelek mézes hang alatt,
 Van-e kebledben szilárd akarat!...?

Most emberem vagy! im reá kezet!
Vadásza a királyhoz elvezet. -
Vesztére bízik bennem a király,
Sokszor virasztok éji álminál!

Mely régen forral keblem is boszút!
Csak várva, hogy nyíljon rá biztos út. -
Két, három éjfél alig múlik el
Jóllakhat boszú-szomjad vérivel!«

Dezső reá gyanus szemmel tekint
De a vadász oly hévvel szól megint,
Hogy legyőzven gyanút, ellenvetést,
Fölesküvék a véres frigykötést. -

Fölébredett a kedves bujdosó.
Édes dalkint folyt ajkiról e szó:
- Szakgatva a bérc gyöngyvirágait -
»Mondd: édes jó atyám, mi föld ez itt?«

De a vén apa szólni nem tudott,
Arcán alá egy pár könnycsepp futott...

II.

Néhány napok mulának el. -
Egy szűk fedél alatt
Az óra vészes éjszakán
Éjfél felé haladt. -

Dezsőt virasztják gondjai.
Lánykája szendereg
De álmát gyakran a vihar
S dörgés zavarja meg. -

És ím az ajtó felszakad,
- Zeng a vihar nagyon -
Sietve jó s szól a vadász:
»A perc jelen nagyon.«

És a vad ősz törére néz, -
A bágyadt szem kigyúl,
Csókja ég lánya homlokán
És elrohan vadúl.

Dúl, még inkább dúl a vihar
S az elhagyott leány
Lát borzalmas álmokat
A sűrű éjszakán.

»Atyám! óh édes jó atyám!«
Így nyög tört hangokon.
Szegény leányka kínja nagy
A szörnyű álmokon.

Ím szörnyűt csattan oda fent
És a villám leüt;
Vakító fény a felriadt
Leány szemébe süt.
És felsikolt... és elrohan...
A félőrült leány...
Majd öntudatlanul megáll
Egy szikla bérc fokán. -

III.

Haladva vész s vihar között
A villám fényinél
Egymás szemébe két sötét
Alak tekintni fél.

Királyi várnak tornyiba
Visz a veszélyes út
S a két orgyilkos nyitva lel
Száz ajtót és kaput.

»Itt állj meg ősz«, súg a vadász,
Egy tágas és sötét
Terembe amint léptenek,
És gyorsan eltűnnek.

Markába tört szorítva a
Szörnyű vén ember áll...
Egy pillanat... és im ezer
Fáklyák világínál

Villámló karddal száz vitéz
Állván jobb és balán
Koronás fővel a király
Feltűnik trónusán.

»»Orgyilkos!«« zúg száz ajakon.
S a gyilkos kar lehull
És vérszomjú gyilkja a
Trón zsámolyához hull.

Az álvadász ő, Béla... hah!
Dezső leverten áll
És száz vitéznek ajkiról
Zeng: »»Éljen a király!««

Felvette Béla a tört s hallgatott
De hallgatása rettentő vala,
Szivig hatott éles tekintete,
Amely minden vért jéggé fagylala.

»Ember! vagy inkább vérszomjú nadály!
Ismersz-e? - szólt mély hangon a király -
Oh a káromló, az örült szavak,
Lelkembe most is vissza hangzanak.
Te jól tudod! Te látod istenem!
Hogy boldogítani vágyom nemzetem,
És mégis!... ember vagy szörnyű öreg?...
Vagy fenevad, kit szül a rengeteg?...«

Szörnyű szünet lőn, ősz Dezső felelt
Daccal: „Király! rontsd szét e kebel!
Ha vétkeztem, büntess, itt állok im
Bakóid szedjék szét vén tagjaim,
De félni és könyörgni nem fogok.
Éltem kin úgyis, szívesen halok!
Csak egyet kérek: büntesd bár e főt:
Lánykám, szegény, ártatlan, szánjad őt!’

»Nem úgy Dezső« - szólt Béla meghatón,
És nem dicsőbb a fényes nap, midőn
A fellegek közül alá mosolyg,
Mert Béla arca dicsőülve lőn.
»Nem úgy, nem úgy Dezső! halljad szavát,
Királyod néked szívből megbocsát,
Sirba hajtá atyám fáradt fejét
Fedezze béke néma nyughelyét!

Mondj neki ősz fő, mondj bocsánatot,
Hisz ember volt, és mint az, bukhatott!
Vessétek e tört a zajgó Duna
Fenékre, hogy ne lássam azt soha,
S miként ölébe rejti azt a mély,
Legyen feledve a tett és az éj. -
Várad felépül; címed, birtokod,
Miként valaha, bírni úgy fogod.

Én esküszöm és a szavam megáll,
Szavát megtartja híven a király.
S ki bujdosással etted a kenyért
Istennek esdekelj bocsánatért. -
Én megbocsátok, eltévedt öreg,
Király a megtérőt ölelje meg!«
Szól Béla és a trónusról lelép
Dezsőt szelíden inti közelébb.

A vén emberben megrendül a szív,
Keblében száz vihar csatája vív.
A boszú kihal, könnye csendesen
Hull... s a két kebel egymáson pihen.
A csend megható, durva honfiak
Szeméből édes könnyek hullanak.

Nézzétek a királyt, mi nagy s dicső
A léleknagyság dísz körével ő,

Midőn emberhez ember lenni bír,
Halhatatlanságot önkezevel ír.
És fölrivall a szívek hanginál:
»Éljen Béla a nagy s dicső király!«
De nyílik a terem s két ór karán
Fekszik pihegve egy halvány leány,
Dezső leánya, a kis bujdosó.
Így szól az őrnek ajkiról a szó:

»»Uram, királyom! villám fényinél
Szemléltük állni őt a bérc tetőn,
Éles sikoltás közt a mélybe hullt,
Amint szegényke még egy lépést tőn.
Felvettük s szólt: »Csak a királyhoz óh!«
És véres ajkin elfagyott a szó.«
Dezső örülten lányához rohan
Mi szörnyű marcongló fájdalomiban.

Kék ajkiról a vért lecsókolá...
Szemét a lányka s ajkát felnyitá:
»Atyám! te élsz? oh hála! mondd atyám:
Valóság volt-e? vagy csak álmodám,
Hogy láttalak egy borzasztó helyen;
Már véred folyt s te mondád csendesen:
,Fuss oh leányom! a királyhoz el
Köny és ajkadnak könyörgésivel:

Kegyelmet ősz apádnak esdekely
Másként a sírban lesz számára hely
S te árva lészesz, ki koldulni jár,
S irgalmat embereknél nem talál.« -
Futék s mi történt? nem tudom, velem!,
De jó atyám! igen fáj itt nekem...
Atyám! atyám! sokszor beszélte szád,
Hogy majd elérjük a szülő hazát. -

Beszélj csak róla! ott leszünk hamar?
Jerünk! Jerünk! Elmúlt már a vihar -
Úgy mondtad túl van! túl az ormokon,
Hol sok fiú s sok lány van s mind rokon;
Virág van ott, szép a mező nagyon,
Hol jó anyámnak sírja is vagyon!«
S mintha haldokolna kis bujdosó,
Halkan törik fel ajkiról a szó.

Szelíd álmom hálózza be szemét,
Apja keblére hajtván kis fejét,
Amelyet átvert szörnyű fájdalom,
Ott hervad el a letört liliom.
,Kegyelled nekem mit sem ér,
Isten áldjon meg oh király!’
Szól vén Dezső és elrohan
S a jó király könyezve áll.

IV.

Sötétlő ciprusárny alatt
Egy sírt zokogva látogat
Az esti fúvalom.
És nyögve jó és nyögve száll
A sírhalom bokrainál
Mint egy mély fájdalom.

És a félelmes éjfelen
A sírnál más is megjelen
Egy dúlt arcú öreg;
Kivált ha a menny háborog,
Villám gyúl s vad dörgés ropog,
Szörnyű imát rebeg.

Majd mászva bérceket és tetőt,
Melyen túl rémek űzik őt,
Őrünten elrohan.
Nyugalma nincs az ég alatt,
Keblébe szörnyű öntudat
Emésztő pokla van.

JUTTA ÓRGRÓFNÉ.

(Heinéből)

Jutta grófné gyöngé sajkán száll
Át a Rajnán szép holdvilágnál;
Cselédnő vonja a lapátot;
S ő szól: »a két hullát nem látod,
Melyek hogy haladunk,
Kísérik csolnakunk?...
Oly gyászosan úsznak a holtak!

Lovag volt mind, - lángkedvvel, ifjan
Hűséget eskve karjaimban:
Hogy hitszegő egyik se légyen,
Azt biztosítani kelle nekem:
S őket megfogatám
S a vízbe fojtatám...
Oly gyászosan úsznak a holtak!«

A nő evez, - s míg Jutta harsány
Kacajt üt a csendet zavarván:
Két hulla a vízből csipőig,
Feltartott ujjal kiütődik,
Mint ki esküt teszen, -
Szemök néz mereven...
Oly gyászosan úsznak a holtak!

A KÖLTŐNEK TULAJDONÍTOTT VERSEK

EMLÉKEZÉS.⁵⁶

Magas hegyek tövében
Márvány ég terem;
Mit ők jelentenek, azt én
Szívembe érzem.

Emlékfüzér amily sok
Ki nyújt feléd kezet,
Oly ritka emberek közt
A hiv emlékezet. -

VIGASZTALÁS.

Ha szép reményed, a
Kétség alatt,
S miatta szived is
Ketté hasadt,

És nincs egy ember is
Ezrek közül
Ki rajtad senyvedőn
Megkönyörül,

Tekints az égre fel,
Ott áll maga
Ki megvigasztal, a
Hit csillaga.

A LÁGY SZIVÜ.

Halványka vagy leányom
Szemedben könny ragyog,
Mi lelt szegény, irántad
Talán kemény vagyok?

Nem vagy kemény, anyácskám
De lány az én szívem
Nem tarthatom könyűmet,
Ha távozik hivem.

---

⁵⁶ Először közreadta a következő négy verssel együtt a »Magyar Figyelő« 1935 évfolyamában Orbán Gábor.

TAVASZREGGELEN.

Egy új világ mosolyg köröttem,
Az ég is ifjú még fölöttem,
Ifjabb vagyok ma én.
A múlt-nap éjjelén,
Talán hegy, völgy jól álmodának,
Hogy most e reggel oly vidámak.

A FÖKÖTŐ.

A kis leány fején,
Van rózsás főkötő;
Bár ifjú lányka még,
Ékes menyasszony ő.

Irígyen nézdelik,
Vidám nászünnepeén,
A rózsás főkötőt
Társnéi, kis fején.

A főkötő, - azok
Tudják - miért becses...
Ő, csak azt tudja, hogy
A rózsra rajt kecses...

EMLÉKKÖNYVBE.

Ki egykor sírással nyomád el
A dalló dajka bölcsődalát,
Sokszor nyíljon mosolyra ajkad
Boldogságban az életen át.
És a mosolyból jusson nekem is,
Másképp azt mondom: Janka nagy hamis!

A SZÉP KATI.⁵⁷

Híres Szatmár városában
Giród felé
Egy szeglet ház, keskeny palló
Vezet belé
És e házban ablak mellett
Ül szép Kati,
Ha férfit lát, a világért
Se nézne ki.

---

⁵⁷ Az Irodalomtörténeti Közlemények 1927. évfolyamában közreadta Gulyás József.

Haj Istenem, mi boldogság
Ott ülni benn,
Kivált, ha szép szemébe is
Kacsint a szem.
Ó mert szeme, mikép maga
Olyan hamis;
Ha ránéz, elhomályosul
A csillag is.

Lehetne ő hamis, lenge
És csapodár.
Csak ne volna olyan, mint a
Vándor madár.
Hiszen, ha az idő derül
Tavasza felé,
Elköltözik majd boldogabb
Tájak felé.

Utazz békén, Isten veled
Vándor madár,
De jól vigyázz szivedre, hogy
Ne érje kár,
És őrizd meg és hozd vissza
Szerelmedet
Mely mondhatatlanul boldogítja
Hivedet.

.oOo.